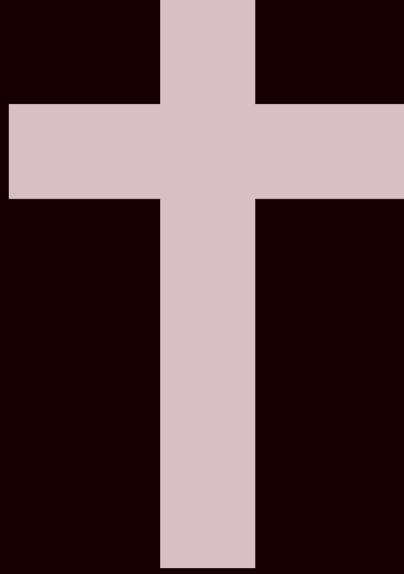

Ἡμε menomenyέ
meké

New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

N_{WE} menomeny_{EE} meké
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
d773c38c-82ca-51fa-b995-6754070ca57e

Contents

Matyo	1
Makəs	50
Lukase	79
Jøn	127
Utəs Aŋgbá Jisəs	162
Rom	204
I Kərənt	225
II Kərənt	247
Galasiya	261
Efəsəs	269
Filipi	277
Kolosiya	282
I Tessalonika	287
II Tessalonika	292
I Timəti	295
II Timəti	301
Titəs	305
Filəmən	308
Hibrus	310
Jəmsi	326
I Pita	332
II Pita	338
I Jøn	342
II Jøn	348
III Jøn	349
Jud	350
Amə gejya Jøn	352

Abya melóméló Jisós Kras ndere MATYO ásamé

*Ukwéne ante Jisós Kras
(Luk 3:23-38)*

¹ Gé ηwe mabó ukwéne ante Jisós Kras mpyáne mfwa Devid, Devid mpyáne Abraham. ² Abraham alu nte Asek, Asek alu nte Jakób, Jakób alu nte Juda ne aηmé bií abi ande. ³ Ne Juda alu nte Peres ne Sera, mmá bwó akamege Tama. Peres alu nte Hesarón, Hesarón alu nte Ram. ⁴ Ne Ram alu nte Aminadab, Aminadab alu nte Nashyón, Nashyón alu nte Salmón. ⁵ Salmón alu nte Boas ne mma Boas akamege Rahab. Boas alu nte Obed, ne mmá Obed akamege Rut, Obed alu nte Jesse. ⁶ Jesse alu nte mfwa Devid.

Ne mfwa Devid alu nte Solomun, mmá Solomun abó abóó mbe abá lé Uriya. ⁷ Ne Solomun alu nte Rehoboam, Rehoboam alu nte Abija. Abija alu nte Asa. ⁸ Asa alu nte Jehoshafa, Jehoshafa alu nte Joram, Joram alu nte Usiya. ⁹ Usiya alu nte Jotam, Jotam alu nte Ahas ne Ahas alu nte Hesekeya. ¹⁰ Hesekeya alu nte Manase, Manase alu nte Emós, ne Emós alu nte Josaya. ¹¹ Gébégé ápyené bós Isrèli né bé ájye ne ebwó né meló Babilón, Josaya abyε Jekonεya ne aηmé bií abi ande.

¹² Ajyégé ne bwó né Babilón, Jekonεya abyε Sheltyel, Sheltyel alu nte Serubabel. ¹³ Serubabel alu nte Abiud, Abiud alu nte Eliakim ne Eliakim alu nte Asòh. ¹⁴ Asòh alu nte Sadók ne Sadók alu nte Akim ne Akim alu nte Eliud. ¹⁵ Eliud alu nte Eliassa, Eliassa alu nte Matan ne Matan alu nte Jakób. ¹⁶ Ne Jakób alu nte Josef, Josef ayi menó Meri. Meri abyε Jisós Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa. *

¹⁷ Mmyε ke nnó upyáne ukouko, manlò mbaá Abraham ókwóné mbaá

Devid úlú nyá úfyáneúni. Manlò ntó mbáa Devid ókwóne gébégé ájyé ne ebwó né Babilón úlú ntó úfyáneúni. Ne mámanlò gébégé ájyé ne ebwó né Babilón kpaá te gébégé ábyené Kras, upyáne úlú nyá ntó úfyáneúni.

*Nebyε né Jisós Kras
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Na ne nebyéné Jisós Kras nekené. Mma wuú akamege Meri. Josef abó akpe mambá Meri ayi alu mambyε Jisós, nsa nnó ebwó ákaá ujógéné ate, Meri age nnó ji alu ne une né utó Mendoó Ukpea. ¹⁹ Josef akaáge nnó Meri alu ne une, elé ji Josef alú nyá cho né mbe ushu Esòwò, akélé fò manchye ji mekpo unó wó, ashuú manwá neba bwó bíbií. ²⁰ Ndere ji aférege depò etiré mbò, Esòwò ató ekiénné wuú échwó gáre ji né gejya eké, “Josef mpyáne Devid, ófógé fò mansε mendée wye Meri né neba, néndé elé Mendoó Ukpea ne epyéé ji akpané une. ²¹ Ne ji abyene nyé maá mende, ayi aférege nye bós bií né efwyale ewé gabo achwóó ne ewú. Getu eyigémbò, óbò mamfyε ji mabò nnó Jisós.” †

²² Unó bina uko úpyéé nnó ébé wáwálé nkane Esòwò apye Asaya muú ekpávé wuú ajóó nnó, ‡

²³ “Wuúge, gembwénégé mendée gékpáne nye une, gébyé maá mende, ákuú nye ji nnó Emanuel.” Ula útené nnó, “Esòwò alu ne esé.”

²⁴ Ne Josef ápégé géjyá ase mendée wuú Meri wyé ndere ekiénné Esòwò egaré ji. ²⁵ Yémbò ebwó ákaá ujógéné ate wó, kpaá te Meri ábyené maá wuú mende. Ne Josef afyé ji mabò nnó Jisós.

2

Ande abi ágií depóre ambe, áchwò gé Jisós

¹ Abyé Jisós né meló Betelèhem, né gebagé mewaá Judiya, gébé eyigé

* **1:16** Elú wáwálé nnó: Kras, ula utene nnó Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa. † **1:21** Elú wáwálé nnó: Mabò Jisós matene nnó Muú yi aférege nye bós bií né efwyale. ‡ **1:22** Elú wáwálé nnó: Asaya ájóó depò etiré na ebele nya aηme 750 ne ále sa ηwe Matyo.

Herod álú mfwa né gebagé mewaa eyígembò. Abyegé Jisàs, ande fò abi agií depòre ambe átané né égbé ewé ñmées étánege ákene áchwòó né Jerosale ágige bòó aké, ² “Maá meke ayi ábyené nnó ábé mfwa bòó Jus alu fò? Ese degíge mbò, gétúgè dégené membe wuú mbaá ñmées étánege ayi áleré esé nnó ábyé ji, ne esé déchwò manógé ji.”

³ Mfwa Herod aké awuú mechò ewe, metòó étýá ji mmu wyembò ntó ne épyéé ne bòó Jerosale ako. ⁴ Mfwa Herod akuú, ánòó baá ámpyé ure Esòwò ne ánleré mabé Esòwò, ebwò ako áchomé mbaá ama, agií ebwò aké, “Ndé mbaá ábòó mambyé muú ayi ákuú ji Kras?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Abó mambyé ji né Betlehem, fa gebagé mewaa Judiya.” Néndé, mbò ne Esòwò apye bòó ekpávè bií ásáme nnó,

⁶ “Wò Betlehem, né gebagé mewaa Judiya, yé élé wò òlu kòó, òpòfò ñénénéné né geluágé malò genwá ayi álu né mme Judiya.

Néndé, eta wyé ne mfwa átánege nye ayi ágbárege bòó ba Isrelí, nkane mémbamé mágónñme ápéle mágónñme jíí.”

⁷ Ne Herod áwúgè mbò, akú ankéé bimbo ájwólé bibíí, agií ebwò aké, “Gárege me gébé eyigé enyú dégené membe yimbò né melò nyú tíí.” ⁸ Eféé ne Herod átòme ebwò aké, “Chóge né Betlehem démyémmye dégè mbaá ayi maá yimbò álú, dégege ji kérege meso, déchwò dégáre me nnó njyé nnógé ji ntó.” ⁹ Ne ankéé bimbo áwúgè genó eyigé mfwa yimbò ajòó ne ebwò, áló manjye. Ne ndere ebwò ájyé ágé wyé membe yimbò ayi ebwò ábòó ágene nkane ajyéé mbe, ebwò ákwólege ji meso. Akwónégé né Betlehem membe yimbò atené né mfaánebuú cho né gepú eyigé maá yimbò álú. ¹⁰ Ebwò ágegè membe yimbò eféé, matòó ágò ebwò dòó. ¹¹ Akpegé né mmu gepú eyigembò, ágé maá yimbò

ne mmá wuú Meri. Eféé ne átomé manó mme áchyé ji enogé. Ne ánené uba bwò áferé unò mabò áchyé ji, gémá gélú genógé gesege ñka eyigé ákuú nnó gul, gémá gélú gefógé emmá ewé ewyaá gebe gelógéló ne eyige fò gelú laménda ayi álú gefógé maweé gebé gefò. ¹² Nkane ankéé bimbo ábelé ne utuú, Esòwò achwò kwéle ebwò mbeé né gejyá nnó ekage ákére meso mbaá Herod. Ebwò ákòó meti ewéché ne ájyé né melò bwò.

Josef ne Meri ákpá Jisàs abó áfè né melò Ijip

¹³ Anke bímbò áwúlégé, ekiénné Esòwò ékwò Josef ushu né gejya, éjòó ne ji eké, “Josef, Kwílé ka, kpa maá yina ne mmá wuú débo deyyé né melò Ijip. Déjyegé láge éwu kpaá te bií bí ngárege nye enyú nnó dékére meso. Néndé Herod ákelege maá yina manwá.” ¹⁴ Josef apégé géjyá ne utuú bimbo, apye wyé nkane ekiénné Esòwò egaré ji eké. “Kpá maá yimbò ne mmá wuú ojye né Ijip.” ¹⁵ Akwónégé Ijip, ála wyé kpaá te gébége mfwa Herod ágboó. Unó bi na úpye nnó depò etíré Esòwò ápye nnó muú ekpávè wuú agáre bòó bií débé wáwálé, nnó, “Nkú maá wa átané né Ijip.” *

Herod ajòó nnó áwá baá ande

¹⁶ Herod agégé nnó ankéé bimbo ábwólé ji, nchye anywóné ji mmu. Achyé meko aké, “Áwá baá ande ako né Betlehem né maló ayi kwókwólé, áló né baá abi ákwóné anmé ápea áshúlégé.” Herod ajòó mbò gétúgè ji áferé nnó élé mé anmé ápea ayi ji agií ankéé bimbo gébé eyigé ebwò ágené membe yimbò. ¹⁷ Mechò ewéna épyembò nnó, genó eyigé Jerimaya muú ekpávè Esòwò ájòó gepye wáwálé. ¹⁸ Ajòó nyá aké, “Meko negbo átánege né melò Rama ne gejamégé elúlú ne dámpepe. Rashel alili baá bií, bòó áfyéé ji metòó nnó ágó magbo, akámégé gétúgè baá bií abi ágboó.”

* **2:15** Elú wáwálé nnó: Melò ñwe ewé na etané né ñwe Hosea 11:1.

Josef ne Meri dkeré meso ne Jis̄s né Nasaret

¹⁹ Herod ágbógé, ekiénné Es̄w̄o ekwó Josef ushu né géjyá né Ijip, ²⁰ eké “Josef, kwilé ka ókpá maá yina ne mma wuú, enyú dékéré meso né mme Isrēli. Bóó abi ákelege manwá ji ágbóó.” ²¹ Josef ápégé, ase maá yimb̄o ne mmá wuú áf̄é né mme Isrēli. ²² Yémb̄o ji áwúgέ nnó Achel̄s ase gefwagέ nte wuú Herod né gebagé mewaá Judiya, abó ef̄o manjye wyé. Né gejya eyigέ ji áma gé, Es̄w̄o ákwelé ji mbeé nnó ajye né gebagé mewaá Galilií. ²³ Ne Josef ajye jwóle né meló Nasaret ewé élú né gebagé mewaá eyigémb̄o. Mechó wé epye nnó genó eyigέ Es̄w̄o abó apye nnó muú ekpávέ wuú agaré b̄oó bií gébé wáwálé nnó, “Bóó ákuú nyε ji nnó muú Nasaret.”

3

Mekomej̄oó ayi J̄n menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o ágarége

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; J̄n 1:19-28)

¹ Né gébé eyigémb̄o, ndere Jis̄s alu né Násaret, mende f̄o ayi akuú ji J̄n menwyaá b̄oó manaá Es̄w̄o, aló mangaré mekomej̄oó Es̄w̄o né mashw̄one né gebagé mewaá Judiya aké, ² “Kwórege matóó nyú délyá gabo néndé gébé eyigέ Es̄w̄o ágbárege gefwa ne b̄oó bií géla kwókwólé.” ³ J̄n yina ne Asaya muú ekpávέ Es̄w̄o ágarége nyá átomé ne jíí nnó, “Muú f̄o abene mb̄o né mashw̄one aké, ‘Kwyεge meti Ata dakené, nyaáge éwú ébé cho’.”

⁴ Gef̄ogé nkúu eyigέ J̄n abó afyé ájo ne bya mp̄o mashw̄one. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyóó. ⁵ Ne gejamégé b̄oó áchwó manwú mekomej̄oó ayi J̄n agárege. Bóó bina átané Jerosale, ne gebagé mewaá Judiya meko ne maló mako ayi álú kwókwólé ne ebéé Jodan. ⁶ Ndere ebwó áshuú ekúu né gabo ayi ebwó ápyeé,

J̄n awyaágé ebwó manaá Es̄w̄o né mmu ebéé Jodan.

⁷ Ndere J̄n ágárege mb̄o, agé gejamégé ekwó bó Farasi ne ekwó bó Sadusi f̄o ndere áchwóó nnó ji awyaá ebwó manaá Es̄w̄o, aké ne ebwó, “Enyú mmyó! Ndé muú agaré enyú nnó, dekage bó efwyale ewé Es̄w̄o achwó tó?” ⁸ Yéndemuú nyú apyégé unó ebí úleré nnó akw̄oré metóó wuú alyá gabo wáwálé. ⁹ Déferégé f̄o nnó, dekage déjwóle déli mmye nnó, elé esé délu upyáne Abraham dékágé bó efwyale ewé echwóó. Kaáge wáwálé nnó, Es̄w̄o akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ¹⁰ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etóó mfaá mango yéndé genóó ne makaka eyigé gélagé w̄omé umpomé ulóúl ásré áf̄ome mmu mewε. ¹¹ Me nwyage enyú ne manaá Es̄w̄o mami-mami manleré nnó, enyú dékwóré matóó nyú. Yémb̄o, muú f̄o achwó mb̄o me meso, ayi ájeá geme apw̄o me, nkwané yé muú ayi mkpane unó uká bií wó. Achwógé, awyage nyε enyú ne Mendoó Ukpea ne mewε. ¹² Achwóó nyé ne ékóriyá né ebwó wuú mánychá esa. Anerégé ashwané nyε matoó álá pópó, afye esa né mmu uba abelé. Ne ukwóó ebi ulaá akpane agbe né mewε ewé élá nómégé.*

Awyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o

(Mak 1:9-11; Luk 3:21, 22)

¹³ Ewyá yé wó, Jis̄s atané gebagé mewaá Galilií achwó né ebéé Jodan mbaá J̄n nnó awyaá ji manaá Es̄w̄o. ¹⁴ Yémb̄o, J̄n abó ashya ne ajóó ne Jis̄s aké, “Nnó me nchwó eta wyé ówyaá me manaá Es̄w̄o, w̄o óma óchwó eta wáa?” ¹⁵ J̄n ájógémb̄o, Jis̄s ashuú ji meko aké, “Gó éwú ébé mb̄o nana, el̄ome nnó dépyé yéndégenó eyigέ Es̄w̄o akélege. Éf̄éé ne J̄n ákamé manwyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o.” ¹⁶ Ténéténé ayi áwyaá Jis̄s manaá Es̄w̄o, atané mmu nnyi, aké apεle mfaánebuú anené, agé Mendoó Es̄w̄o éshúlege nkane gepwine ne

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Mendoó Ukpea echwóge muú né mmye, echyεge ji eshyε mampye utóó Es̄w̄o, mb̄antó ne mewε es̄oó yéndé gabo ayi muú ápye epye ji akpea.

εchwó téné ji mmyé. ¹⁷ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Gé maá wa na, ngboó ne ji, apyéé metóó egóó me.”

4

Danchameló ammua Jisós (Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ Εφέε Mendoó Ukpea έpye Jisós afé né mashwáne nnó danchameló ammua ji. ² Jisós abelé έwu usaá ndó upea, utuú ne ηwómésé ayi alá nyεέ menyéé wó ne mesa aló mammye ji. ³ Gébé εyígembó ne danchameló áchwó jóó ne ji aké, “Mbógé wó ólu Maá Εσωω, garé mataá áyina ábwólé ntóó bréd.” ⁴ Jisós ashuú ji meko aké, “Asá mmu ηwe Εσωω nnó, menyéé jiji fó wó awyaá εshye mángbaré genwáge mekwaá wó, yéndé mekomejóó ayi Εσωω ajóó awya ntó εshye mángbaré genwáge mekwaá.” ⁵ Ajóógé mbó, danchameló ase ji afé né Jerosale melo ukpea, abelé ji né melu ewé élú tete mfaá echa upe Εσωω. *

⁶ Ne aké ne ji, “Mbógé wó ólu Maá Εσωω, nyó chó mme, néndé ásá né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Εσωω atóme nye makiénné jii nnó áchwó ábámé wó’, áma sá nnó:

‘Agbárege nyé wó né amu bwó chánchá nnó ókagé ótó enóó geká né ntaá.’ ”

⁷ Jisós ashuú ji meko aké, “Ngba, me nyogé fó néndé, ásá ntó né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Mekwaá ákpelégé fó Nte wuú Εσωω mankpea ji nnó ápyé genó.’ ” ⁸ Alyágé εφέε, danchameló ama akpá ji áfe né mfaá mékwé ewé έηógé dóó ne aléré ji maló mme mako ne gefwa eyi gélu wye. ⁹ Ne alérégé Jisós mbó, ajóó ne ji aké, “Menchyεge nye wó unó bina uko mbógé otogé manó mme onogé me.”

¹⁰ Jisós anyá ji aké, “Kwilé me ushuú, wó danchameló, ása mmu ηwe Εσωω aké, ‘Óbó manógé élé Nte wye Εσωω jimbií ne ókpáné wye lé ji defwe.’ ”

¹¹ Ajóógé mbó, danchameló alyá ji afé.

Εφέε ne makiénné Εσωω áchwó póó Jisós.

Jisós alo utóó bií né Galilii (Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)

¹² Jisós áwúgé nnó ápye Jón menwyaá bóó manaá Εσωω áfyéé denó, alyá gebagé mewaa Judiya akeré né gebagé mewaa Galilii. ¹³ Ajyéégé, ábelé fó né Nasaret dóó wó, akoó kóge ajyé jwólé né Kapanóm melo ewé élú né mapea gentoógé mewaa Galilii né gebagé mewaa Σεbulón ne Naftali. ¹⁴ Εβó εpyembó nnó genó eyigé Asaya muú ekpávε Εσωω asamé gébé wáwálé nnó,

¹⁵ “Mme Σεbulón ne mme Naftali, mme ayi álú meti εbeé mega, né égbé εbeé Jodan, gebagé mewaa Galilii eyigé gejamégé bóó abi alá pó bóó Jus ájwólege wye.

¹⁶ Bóó abi ábó álú mmu gemua ágé gekpékpégé gengbó. Ne bóó bi álú nya mmu manoó negbo, nana gengbó gégené, εbwó átane meti.”

¹⁷ Ελό né gébé εyígembó, Jisós alo mangaré bóó mekomejóó Εσωω aké, “Kwórege matóó nyú délya gabo nénde, gébé eyigé Εσωω ágbárege gefwa jii ne bóó géla kwókwólé.”

Jisós akú baá utóó bií ani abi mbε (Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Bií fó, ndere Jisós akéne né mbále εbeé mega ewe elu né Galilii, agé áηmé ápea mmá ama, nte ama. Ama akamege Simun ayi ákuú ji ntó nnó Pita, ne menmo wuú Andru. Εbwó áηmée utóóó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁹ Jisós ajóó ne εbwó aké, “Kwólege me, nlerege nye enyú, ndere ákpálege bóó eké meshuú.”

²⁰ Tenétené yimbó Simun εbwó ne meso wuú Andru ályaá utóóó bwó ne ákwólé ji. ²¹ Ndere Jisós ályá εφέε ajyéé mbε gachye, áma gé áηmó abifo ápeá Jεmsi ne Jón menmo wuú εbwó álú baá Σεbedee. Alú né mmu ékpée ne nte bwó Σεbedee átóme upaá utóóó bwó. Akuú εbwó nnó ákwóle ji. ²² Jisós

* 4:5 Elú wáwálé nnó: Bóó Jus áferé nnó Jerosale álú melo ukpea bwó néndé, echa upe Εσωω élú nyá wye. Echa upe Εσωω eléré né eta bwó nnó Εσωω alú fa mme.

ajógé mbò, yé gébé áchò wó ályá ekpée mbaá nte bwó ne ákwólé ji.

Jisàs alerege, agarege mekomejò
Esòwò ne apye bòó mamée dtóoge
(Luk 6:17-19)

²³ Ne Jisàs akené gebagé mewaá Galilíi geko. Ndere akene, alerege bòó mekomejò Esòwò, né mmu macha mmyemenene bwó. Agarege ebwó abya melómélò ndere Esòwò ágbárege gefwa ne bòó bií. Ama apye bòó abi ameeé mamée ufóó ufóó átóoge. ²⁴ Abya yi apye ngó Jisàs akwó kpaá akwóné gebagé mewaá Siriya geko. Bòó ákpáne bòó bwó ako abi ámeé mameé ufóó ufóó ne abi ágene efwyale dòó áchwó eta wuú nnó ápye ebwó átoó. Né geluágé bòó bina, abifò áwya aló nchye, abifò ákwéne usasa ne abifò ámeé uchanchi. Jisàs apye ebwó átoó. ²⁵ Ewena épyegémbò, gejamégé bòó ako abi átané gebagé mewaá Galilíi ne gebagé mewaá eyige ákuú nnó maló áfya ne Jerosale ne Judiya né egbé ebéé Jodan, ebwó ako álo mankwólége Jisàs. †

5

Jisàs alerege bòó mekomejò Esòwò
né mfaá mekwé

¹ Jisàs ágégé gejamégé bòó abi áchwóó matoómatoó né mbaá ayi ji alú, akwó ajye jwòle mfaá mekwé. Ne baá utóó bií ájwólé áno ji mme.

Jisàs alerege mejé ewé wáwálé
(Luk 6:20-23)

² Ne aló mánleré ebwó aké: ³ “Esòwò ajé bòó abi ágené nnó mbógé ji alá pò ebwó ápó yé genó; néndé gefwa eyigé Esòwò ágbárege ne bòó bií gelú eyigé bwó. ⁴ Esòwò ajé bòó abi álú ne masome, néndé Esòwò áfyeé nyé ebwó metóó. ⁵ Esòwò ajé bòó abi alá sélé gemége bwó eke genó, néndé mme meko abeé nyé awe bwó. ⁶ Méjé elu ne bòó abi áwyaá matóó mampye genó eyigé Esòwò akélege, néndé ji apyeeé nyé ebwó ápye genó eyigé ebwó akélege. ⁷ Esòwò ajé bòó abi ágene

bòó meshwe, néndé Esòwò ntó agene nyé ebwó meshwe. ⁸ Esòwò ajé ebwó abi áwyaá matóó mmu pópó, néndé ágéne nyé Esòwò ne amé bwó. ⁹ Esòwò ajé bòó abi ámmyeé nnó bòó ábé neso ne até, néndé, ákuú nyé ebwó nnó baá Esòwò. ¹⁰ Esòwò ajé bòó abi bòó ámyé amu ne ebwó gétúgé ápye unó ebí Esòwò akélege néndé gefwa eyigé Esòwò ágbárege ne bòó bií gelú eyigé bwó. ¹¹ Méjé elu ne enyú abi bòó áju enyú mashye mmye, enyú abi ámmyeé amu ne enyú detúdetú ne enyú abi ama ájóoge ufóó unó uboubo ebi ulú gebyó eta nyú gétúgé dékwólegé me. ¹² Bége lé ne metóó megómego ne nechóchó, néndé, gekpékpégé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge ntó nnó mbò ne ámye nyá amu ne bòó ekpávé Esòwò abi ábòó mbe ne enyú.”

Jisàs alerege nnó ájkwòle bií álú eké
mega ne genjò mbaá bòó mme

¹³ Enyú bi delu ájkwòle baá délu eke mega mbaá bòó mme meko, yémbò mbógé mega élá pò sé ne ugo bií, ápyeeé mbò nnó ne ugo bií ukéré? Efúlé sé yé genó, éla lé genó eyigé ágbéle dafye bòó ájyále ne uka. ¹⁴ Enyú delu genjò mbaá bòó mme meko, wye ndere melo ewé átené mfaá mékwé éla ebígé fò mangé. ¹⁵ Mbòntó ne muú alwégé étuléká alá abòó fò gesá ákwéré ewú. Yémbò, álwégé éwú aḡma ewú mfaá mbaá yi égénege yéndémuú né mmu gepú ágené. ¹⁶ Wyembò ntó ne ébme nnó délyá genwáge nyú gégénége eké mewé mbaá bòó ako, nnó yéndémuú ágé uló melu ebí enyú dépyé ne áfége Nte nyú Esòwò muú alu né mfaánebuú.

Jisàs alerege bòó depòré mabé Mosis

¹⁷ Déferégé fò nnó me mbò nchwó élé mánchò mabé Mosis ne unó bi bòó ekpávé Esòwò ábòó áleré. Nchwó lé nnó mpye unó ebí mabé yimbò ájóó úbé wáwálé. Nchwó fò mánchò ájí wó. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, téé mfaá ne mme ábyeé, ye ekéké genó eyigé áférege né mabé Mosis

† 4:25 Elú wáwálé nnó: Malò afya yina, élé Dekapolis.

yina gépɔ yé genéné nnó, kpaá tɛé unó uko ebi ásámé úbéé nye wáwálé. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi abyaá ekéké genó né mabé ayi, nnó epófó genó, ne alárege ntó nnó bɔ́ abyágé ɛwu, abɛé gembyánkwógé muú né gefwa ɛyigé ɛsɔwɔ ágbarege ne bɔ́ bií. Yémbɔ muú ayi ábélege mabé ɛsɔwɔ ayi, ne alerege ntó bɔ́ nnó ábélégé áji abɛé nyé gekpékpégé muú né gefwa ɛyigé ɛsɔwɔ ágbárege. *

²⁰ Ngarege ɛnyú wáwálé nnó mbɔ́gé ɛnyú delá fyéé mekpɔ mambele mabé ɛsɔwɔ depwɔ ɛkwɔ bɔ́ Farasi ne ánléré mabé ɛsɔwɔ wɔ, degene fɔ́ meti mankpɛ né gefwa ɛyigé ɛsɔwɔ ágbárege ne bɔ́ bií cháchá.

Jisɔs alárege depɔré metɔ́ usɔ́

²¹ ɛnyú debɔ́ déwú nyá nkane ebé Mosis ɛjɔ́ mbaá ukwéne ante sé nnó, ɛkagé muú áwá nte. Muú ayi ápyéé mbɔ́, akpéne nyé unɔ́ mpa. ²² Yémbɔ me ngarege ɛnyú nnó, yéndémuú ayi abɔ́ metɔ́ usɔ́ ne nte menjmé akpene nye unɔ́ mpa eso. Ne muú ayi ashyéé nte menjmé nnó, “wɔ ɔlu waá?” Akpene nye ntó eso ewe kpaá. Ne muú ayi ajɔ́gé ne nte menjmé ntó nnó, “Wɔ genkekenégé muú” akpene mmu mewɛ ɛwé ɛlá nómégé. ²³ Ne ndere elúmbɔ, ɛbégé nnó muú abó ɛchyɛ manchyé, né mbaá ayi áchyége ɛchyɛ ɛsɔwɔ, ne atɛge nnó apyɛ genó ɛyi gesɔ́ menjmé wuú metɔ́, ²⁴ ályá ɛchyɛ ɛwémbɔ́ ɛféé, abɔ́ kpɛ mbe ajyé akwyé depɔ́ ne menjmé wuú, ne achwɔ́ achyé ɛchyɛ wuú mbaá ɛsɔwɔ. ²⁵ Muú abɔ́gé ɛfwyale ne muú mawámé wuú, akamégé fɔ́ ji ajyɛ ne ɛwú né eso. Akwyéé depɔ́ ábé meko ama gemɛge nnó ajyɛ né eso. Nénde, álá pyɛ mbɔ́ wɔ, gébé gékoógé ajyegé ne ɛwú né eso, afyɛ nye ji né amú mempané mpa. Ne mempané mpa afyɛ ji né amú bɔ́ bɔ́ nkú, ne bɔ́ nkú áfyéé nye ji denɔ́. ²⁶ Ne kaáge wáwálé nnó alaá né denɔ́ ɛtirémbɔ́, kpaá tɛ ákwɔ́le ujwɔ́ bimbɔ́ uko.

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Bɔ́ Jus ákuú gefwagé ɛsɔwɔ nnó gefwagé mfaánebuú gétúgé ɛbwɔ́ áfɔ́ mantya mabɔ́ ɛsɔwɔ, detú detú.

Jisɔs alárege depɔré ulɔ́ ne neba manwá

(Mat 19:9; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

²⁷ ɛnyú debɔ́ dewú nyá nkane ebé Mosis ɛjɔ́ nnó muú ákwegé ulɔ́. ²⁸ Yémbɔ me ngarege ɛnyú nnó, muú ayi apéle mendée dómee, ne abɔ́ nkyaá né metɔ́ wuú mambelé ne ji, akwe mé mbɔ́ lé ulɔ́ ne mendée yimbɔ́ né mmu metɔ́ wuú. ²⁹ Ne ndere elúmbɔ, mbɔ́gé dambɔ́nnnyi wyé ayi ɛbwɔnyɛ apyɛ nnó ɔ́kwé ebé ɛsɔwɔ ju ji ɔ́fére, néndé élú galógálɔ́ nnó gepógé menyammyɛ genó wɔ, ne nnó ɔ́bé ne upɔ́ mmu uko, ɔ́jyé né mewɛ ɛwé ɛlá nómégé. ³⁰ Ne mbɔ́gé ɛbwɔnyɛ wyé ɛpyé wɔ nnó ɔ́kwé ebé ɛsɔwɔ, sɔ́ ɛwú ɔ́fómé, néndé élú galógálɔ́ nnó jɔ́gé menyammyɛ wyé genó ne nnó menyammyɛ wyé mekomeko ákpé mmu mewɛ ɛwé ɛlá nómégé. ³¹ ɛnyú dewú nyá nnó ebé Mosis ɛjɔ́ ɛké muú akage wá neba ne mendée wuú mbɔ́gé achyegé ji mekpɔ́ ηwe. ³² Yémbɔ me ngarege ɛnyú nnó, muú ayi awáne neba ne mendée wuú ɛwé mendée wuú álá kwe ulɔ́ wɔ, muú yimbɔ́ apyɛ nnó mendée wuú akwé ulɔ́ mbɔ́gé abagé menɔ́ ayi chá. Ne ye ndé mende ayi abagé mendée ayi menɔ́ wuú alyá ji neba akwé ntó ulɔ́.

Jisɔs alárege depɔré manyémeno

³³ ɛnyú debɔ́ déma wú nyá nkane ebé Mosis ɛjɔ́ ne ukwéne ante sé nnó, ɛkagé muú anyémeno mampyɛ genó ɛyige gélá pɔ́ ji metɔ́ mampyɛ. Muú abó mampyɛ genó ɛyigé ji ányémeno né mbe ushuú ɛsɔwɔ nnó apyéé. ³⁴ Yémbɔ me ngarege ɛnyú nnó ɛkagé muú akele kanka, ye ɛbéle mannkú mabɔ́ mfaánebuú, néndé élé geluɔ́ge ɛsɔwɔ. ³⁵ Yé ɛbéle mankele ákú mme néndé mme alu geluɔ́ ɛyige ɛsɔwɔ ánerege uká bií wyé ágbéege mmyɛ, ne muú akélégé akú ye Jerosale néndé ele ɛsɔwɔ mfwa yi kpaá ne abɔ́ meló Jerosale. ³⁶ Ne ɛkagé muú akélé ye mekpɔ́ wuú néndé ákagé bwɔ́le ɛηkaá méjwé ɛma ɛbé pópó yé lé megilí.

37 Kámélé nnó “E é” mbɔgé genó gélú eyigé wɔ ɔkamege ne shyá ntó nnó, “Ngba” mbɔgé genó, gélú eyige wɔ ɔshyáa. Yéndégenó eyigé ɔmage gbéé né mfaá eyina getané mbaá danchámeló.

Jisɔs alerege nnó ékagé muú ashuú gabo mfaá gabo
(Luk 6:29, 30)

38 Enyú debó dewú nyá ntó nnó ebé Mosis éké muú anigé dambɔ́nnnyi nte menémé, ánií ntó awuú. Ne yé amugé néné né nte, ámu ntó eníí. 39 Yémbɔ me ngarege enyú nnó, ékagé muú ashuú gabo mfaá gabo. Ne muú adogé wɔ égbé etaá ewé ebwɔnyé, bwólé ewé fɔ ntó ado. 40 Ne mbɔgé muú aké akélege mampye mpa ne wɔ nnó ase nkú wye ayi mmu, chyéé ji chonchó ne ayi dafye. 41 Mbɔgé muú bee agbarégé wɔ nnó ɔkpá metuú wuú ɔjye mkpa neke ama, chó ne ji mkpá neke épeá. 42 Muú akogé wɔ genó, chyéé ji géji ɔnyogé. Ne muú achwɔgé nnó ɔpwó ji genó ntó ɔshyagé, pwó ji gejí.

Bó gejeé ne bɔ́ mawámé
(Luk 6:27, 28, 32-36)

43 Enyú debó déwú me nnó ebé Mosis éké, “Gbógé ne bɔ́ abi dényéé détué ne ebwó ne paáge bɔ́ abi alá kíí enyú.” 44 Yémbɔ me ngarege enyú nnó bógé gejeé ne bɔ́ mawámé nyú, dénémmye mbaá Eɔwɔ nnó aje bɔ́ abi ámmye amu ne enyú. 45 Depyege mbɔ, debéé nye baá Nte enyú muú alú né mfaánebuú. Ji apyéé mhemé étyéé mbaá bɔ́ abi ápyéé galógáló ne abi apyéé gabogabo, ne manaá nnó akwéné mbaá bɔ́ abi ápyéé unó bi ji akélege ne abi alá pyéé. 46 Ne mbɔgé enyú dégbóo lé ne bɔ́ abi ágboó ne enyú, ndé nsá ayi enyú debɔ́ wyeé? Pó wyeémbɔ ntó ne ánselé nká makpo apyéé? 47 Ne mbɔgé enyú dedoó lé abya ne bɔ́ abi denyéé detúge ne ebwó, nde mechó ewé enyú depye mbɔ ewé muú alá pyéé? Yé bɔ́ abi alá pó bɔ́ Jus; mbɔntó ne ápyéé. 48 Né gétú eyigé na debó mambé cho ndere Nte enyú muú alú né mfaánebuú alú.

6

Jisɔs alerege nkane débɔ́ mampyéé unó Eɔwɔ dela lerege mmye né mbe ushu bɔ́

1 Yémbɔ Jisɔs alérége aké, “Sége gébé nnó ékagé déléregé mmye né mbe ushuú bɔ́ nnó ágené enyú gétúge unó Eɔwɔ ebi depyéé. Muú apyége mbɔ, abɔ́ fɔ nsa ayi nte nyú né mfaánebuú áchyége. 2 Getu eyigembɔ, yéndégébé muú nyú aké apoóge mbya muú ekagé ádo makánka melóméló nkane bɔ́ démbwólé ápye, né macha mmyemenene, ne metó melo nnó bɔ́ áfége ebwó nnó alú bɔ́ alááló. Me ngarege enyú wáwálé nnó mamféé ayi bɔ́ áfégege mbɔ ebwó gé le áwu bwó nsa ne ebwó abɔ́ me mbɔ. 3 Ndere elúmbɔ, muú nyú aké apoóge mbya muú, apoó gefɔ́ eyigé yéé muú ayi alú kwókwólé ne ji alá kaágé. 4 Nnó mampoo ayi dépoóge mbya muú abe bíbí. Deké dépyembɔ, nte nyú muú alú mfaánebuú agene yéndé unó bi bɔ́ ápyéé bíbí achyége nyé nyú nsá.”

Jisɔs alerege nkane muú abɔ́ manemmye mbaá Eɔwɔ
(Luk 11:2-4)

5 Jisɔs afe mbe mánleré aké, “Ne yéndégébé, enyú deké denemmye, dénége fɔ éké bɔ́ abi ábwólégé gemege bwó néndé, ebwó ágbóo mantené téné né macha mmyemenene ne mapeá anɔ́ mati ánémmye nnó bɔ́ ágéné ebwó. Me ngarege enyú wáwálé nnó mange ayi bɔ́ ágéne mbɔ ebwó, gé le áwú bwó nsá ne ebwó ábɔ́ me mbɔ. 6 Ndere elúmbɔ, yéndégébé muú nyú aké akélege manemmye, ajye akpe mmu gepú jíí, mbaá ayi ji abeé jimbií, agbé gepú, anemmye mbaá nte wuú Eɔwɔ ayi alá géné ji ne amé. Ne nte wuú ayi agene yéndé unó bi bɔ́ ápyéé yéndé mbaá, achyége nyé ji nsá. 7 Ne muú nyú aké anemmye ájóogé mejóo ewé elá pó ne mekpo ne ula ndere bɔ́ abi alá pó bɔ́ Jus ápyéé. Gétúge ebwó áférege nnó ájóogé mejóo dɔ́ ne Eɔwɔ awú mmyemenene bwó.

* 8 Débége f3 eké ebw3, néndé nte nyú E3w3w akaá mé genó eyigé dékélege gemégé nnó degíí ji. 9 Ne yendégébé déké dénénémmye nege na, Nte esé E3w3w, w3 yi 3lú mfaánebuú, pyé mab3 mmyé mábé ne énogé. 10 Pye gefwa jyéé géchw3. Pye b33 apyege elé genó eyigé w3 óklege fa mme nkane ápyéé né mfaánebuú. 11 Chyegé esé menyéé yi dékélege bíí ne bíí. 12 Jinte gabo yi ese dépye eta wye ndere ese ntó déjigente gabo yi b33 ápyéé eta esé. 13 Okamégé esé dékpré né mmuameno ayi apye esé dékwéne né gabo. Yémb3 féré esé né amu danch3meló. †

14 Mb3 ne déb33 manemmye. Né ebegé ojigé nte gabo yi ate b33 apyé ne eta wyé, Nte wye E3w3w né mfaánebuú ajigé ntó nte gabo wye yi 3pyé. 15 Yémb3 3lá jinte gabo ayi ate b33 ápyé né eta wyé w3, Nte wyé E3w3w ajigé nyé f3 ntó nte gabo wye yi 3pye.”

Jis3s alerege nkane deb33 manlyáge menyéé kpékpé gétúgé dep3ré E3w3w délá lérégé mmye

16 “Ne yéndégébé deké délyage menyéé kpékpé gétúgé dep3ré E3w3w, ekagé déla meshwemeshwe nkane b33 abi ábw3légé gemegé bw3 ápyéé. Ebw3 álaá meshwemeshwe eké b33 abi ágene efwyale, nnó b33 ákaá nnó ebw3 ályá menyéé kpékpé. Me ngarege enyú wáw3lé nnó mangé ayi b33 ágene mb3 ebw3, gé le awu bw3 nsá ne ebw3 áb33 me mb3. 17 Ne ébegé muú nyú alyagé menyéé kpékpé gétúgé dep3ré E3w3w, áshw3né ushu bíí, áwaá mawéé, ne achá mejwé wuú. 18 Muú nyú apyegé mb3, b33 ákagé f3 nnó alyá menyéé kpékpé, élé Nte wuú E3w3w muú akaáge un3 bi b33 ápyéé bíbí ne akaáge nye. Ne Nte wuú E3w3w muú ágene yéndégen3 eyigé ji apyéé bíbí, achyege nyé ji nsá.”

Ekagé muú abya E3w3w gétúgé un3 mme
(Luk 12:32-34)

* 6:7 Elú wáw3lé nn3: E3w3w ayi b33 ubeé ánenémmye, ápf3 E3w3w ayi ab33 mfaá ne mme. † 6:13 Elú wáw3lé nn3: Ukwene b3 nwe abif3 áké, Nénde gefwa jyé, uto bye ne ng3 wye ulú te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

19 “Ekagé désélé gefwage nyú dékwígé fa mme, mbaá ayi baá menya ne nfrákán ányéé nye geji, ne ánj3 ntó ágyále gepú ákpe ákpá yendé genó. 20 Genó eyigé yéndémuú ab33 mampye gelu nnó ábélé gefwa ji né mbaá yi E3w3w mb33 gefwa alú, mbaá yi baá menya ne nfrákán 3lá kaágé anye ne ánj3 ntó 3lá kagé gyá gepú ákpá yendégen3.” 21 Nénde, mbaá ayi muú ábélege gefwa jíí, eféé ntó ne met33 wuú ebéé.

Jis3s alerege b33 genjgb3gé menyammye
(Luk 11:33-36)

22 “Amé mekwaá álu eke etúlékán né menyammye wuú meko. Ne mb3gé ame jyé álú chánchá, ébyenn3 menyammye wyé meko abéé ne genjgb3. 23 Ne ebegé ame jyé ala ap3 chánchá menyammye wyé meko akwene gemuagemua. Ne mb3gé gen3 eyi gepye w3 3géne mbaá gekwege gemua, ébyenn3 menyammye wyé meko alu mmu gekpekpé gé gemua.”

Jis3s alerege nkane déb33 mambé ne E3w3w ne un3 mme
(Luk 12:22-31)

24 “Muú ama ákagé kpá f3 defwé mbaá b33 apea gébé gemaá. Apyegémb3, apaá nyé ama agbo3 ne ayif3. Ne ánogé nyé ama abyaá ayif3. Enyú dekáge nóge f3 E3w3w ne nka gébé gemaá. 25 Gé ula bi ngarege enyú nn3 déchyegé f3 gemege nyú efwyale, désómégé nn3 dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? Genwáge mekwaá gepw3 menyéé w3? Ne menyammye mekwaá apw33 mandeé mamfyé w33? 26 Pége denyw3né, detí depené menyéé, déferege ne débélége mbwé, yémb3 nte nyú muú álu né mfaánebuú achyege detí menyéé, nn3 enyú denjá gemé depw33 deti w33? 27 Déchyegé f3 gemé nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekáge gbéé yéé bíí uma né amyme ayi E3w3w achyé enyú nn3 débélé fá mme? 28 Ulannó

déchyégé gemεge nyú efwyale gétúgέ mandeé? Pége dégέ unó mewaa ébi úkome ukoó ulóúló ndere úwéné, úpyé fó utóó, ukwyége ye mandeé. ²⁹ Yémbó ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alomé akwóné ukoó ébi unóó bina. ³⁰ Mbógé Εσωω achyεge bya mewaa bina ukoó ulóúló. Bya ébί fina úlú ube geyá úgbó átuú áfyé mewε, deféré nnó ákágé chyεé fó enyú mandeé apwó ndere ji apele bya mewaa? Metóó ewé enyú defyεé ne Εσωω énené kpaá épwó amu. ³¹ Désómégé sé déshaágé mmye nnó dényé nyé ndé? Dényúú nyé ndé? Ne défyεé nyé ndé? ³² elé bóó abi alá pó bóó Jus ne anerege matóó né ufóó unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Εσωω muú alu mfaánebuú akaá mε nnó debó mambε ne ubi uko. ³³ Ne bóge mbe dékélé kpé meti ewé Εσωω abeé mfwa nyú depyεgé unó bi ji ákélege, dépyεgé mbó, achyεge nye enyú unó bina uko. ³⁴ Ne déchyεgé fó efwyale né menyammye enyú désómégé gétúgέ unó bi geyá, yéndé bií uwyá eti depó eti déchwóó ne ubi. Desεge fó efwyale ewé bií ébi chá décho ne ewe fina.”

7

Dépagé mpa bóó ne metóó usóó
(Luk 6:37, 38, 41, 42)

¹ “Dépagé mpa ate ne defya, nnó ékagέ Εσωω apa awe nyú. ² Néndé gefóó eyigé dépane mpa ate, wyémbó ntó ne Εσωω ápáne awu nyú. Gefóó eyigé démege genó déchyége muú, mbóntó ne ámege nye áchyεé enyú. ³ Ulanó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambóónni nte menmé wyé óla ófyεé mekpo ne gabo ayi alu eke mekwókwó né dambóónni awyε wómbóó? ⁴ Épyεmbó nnó ne ójóó ne menmé wyé nnó, ‘Léré me nféré wó maá gejwaá ayi alú wó né dambóónni’ ayi ólá géné mekwókwó ewé ekwere wómbóó né dambóónni? ⁵ Wó muú dembwólé

bó kpé mbe féré ntó mekwókwó ewe elú wó né dambóónni, óké ógene mbaá chánéné ne óféré ekéké gejwaá ewé élú menmé wyε né dambóónni.

⁶ “Débógé fó unó Εσωω déchyé mbaá bóó abi alá bóó gébé ne ji wó. Alu eké bó mammye. Depyεgé mbó abwólege mmye ánó enyú. Débógé fó genó gelógéló déchyége mbaá bóó abi alú eké ukwende, depyεgé mbó ájyárege geji ne uká ábulé né utwóntwó.

Jisós alerege nnó óké ókelege genó, gií Εσωω né mmyεmenεne
(Luk 11:9-13)

⁷ “Gige wyε Εσωω gige, achyεge nyé enyú unó bi dekelege, kelege wyε kelege ápye nyé enyú degε ubi. Dóoge wyε menombi doó, anénege nye enyú ewú. ⁸ Néndé muú yi agigé genó, asele nye, ne ayi akelégé, agene nye, ne muú yi adogé menómbί, ánénege nyé ji ewú. ⁹ Ndé muú nyú ayi maá wuú agigé ji bred áchyége ji ntaá? ¹⁰ Ne ye εbe elé nnó agií ji meshuú áchyége ji mmyó? * ¹¹ Mbógé enyú ákwaá abi délu bóó nchye, dechyεge unó ulóúló mbaá baá nyú, ndé gepyε ne Nte nyú Εσωω muú alu né mfaánebuú alá chyégé unó ulóúló mbaá bóó abi ágige ji ubi?

¹² “Depó deko etire menjóó mbó delú nnó, pyégé etá bóó wyé genó eyigé dekélege nnó ápye eta nyú. Gé mémma mechó ewé mabé Mosis ne bóó ekpávέ Εσωω abó ásamé na.

Menómbi mamkpe né genwá eyi géla gebyεé élú mámalé
(Luk 13:22-30)

¹³ “Kóoge né menómbi ewé élú mámalé néndé ewé muú akogé wyε ajye né meti negbo elu fuú. Ne gejámégé bóó ákwólege le ewú. ¹⁴ Yémbó menombi ewé muú ákoge wyé ájyεé né meti genwá eyi gélagé byé élú mámalé ne meti ewémbó épó kókege. Ne bóó abi ágene ewu ája wó.

Genó ne umpomé bií
(Luk 6:43, 44)

* **7:10** Elú wáwálé nnó: Bóó Jus aseé manye mmyó.

15 “Sége gébé ne bɔ́ gebyó abi áké álú bɔ́ ekpávè Èsɔwɔ. Ɔgegé ebwó né amɛ álú nyameé eké magónhɛme, nsanjí élé ukwaála. 16 Dekage nyé ufɔ́ bɔ́ ebi ebwó álú né gepɔ eyigé ebwó áwyaá, wye ndere ákágé genɔ́ né umpomé bií. Muú ákágé jye fɔ́ né dɔ́nsɔ́ ákyé gempomé eyigé gegɔ́. Muú ajye fɔ́ né agbójélé ákyé geloge sokoro. 17 Unɔ́ ulúlú uwɔme umpomé ulúlú, ebi uboubo uwɔme umpomé uboubo. 18 Genɔ́ gelógéló géwómé fɔ́ umpómé uboubo ne eyi gebogebo géwómé fɔ́ umpomé ulúlú. 19 Ne yéndé genɔ́ eyí gélágé wómé umpomé ulúlú mbɔ́ mekɔ́ ákele geji ásré áfyé mewɛ. 20 Mechó ewé me njɔ́ mbɔ́, elú nnó, dékaáge nyé bɔ́ gebyó abi áké álú bɔ́ ekpávè Èsɔwɔ né gepɔ eyigé ebwó áwyaá.

Jisɔs agarege nyé bɔ́ abifɔ́ nnó ji akaágé ebwó

(Luk 13:25-27)

21 Jisɔs ama jye mbe mánjɔ́gé aké, “Èpófɔ́ yéndémuú ayi akúu me ‘Ata Ata’, ne anyé nyé gefwage Èsɔwɔ. Ele bɔ́ abi ápyé genó eyigé nte wa Èsɔwɔ muú alu né mfaánebuú akélege ne anyé nyé geji. 22 Ne bií mpa Èsɔwɔ úkwónégé, bɔ́ ájɔ́ge nyé ne me áké, ‘Ata Ata! Pɔ́ nnó esé ne Èsɔwɔ apye dégáre ná bɔ́ mekomejɔ́ ayi atané eta wuú né mabɔ́ myéé? Déma débuú gejamégé aló nchye ne déma depyéé ntó ukpekpe unó né mabɔ́ myéé?’ 23 Bií bi mbɔ́ ngarege ebwó gbógónó nnó, ‘Kwílege me ushuú enyú bɔ́ abi déla pyéé unó bi Èsɔwɔ ákelege, nkágé fɔ́ enyú!’

Ufɔ́ ántené upú ápeá

(Luk 6:46-49)

24 “Ne yéndémuú ayi awuúge unó bi ngare mbɔ́ uko ne ápyéé ndere ájɔ́ alu eké muú déngá ayi átené gepú jí né mfaá etárávé; 25 yé manaá ákwe, mannyi akpe, ne mbyo amyé gepú eyigémbɔ́ gekwene fɔ́, gétúgé átené géjí né mfaá etárávé. 26 Ne yéndémuú

ayi awúu mekomejɔ́ wa yina, ne alá pyéé fɔ́ ndere ákélege; alu eké, genkekenegé muú ayi atené gepú jí né mfaá gesɔ́. 27 Manaá ákwegé, mannyi ákpegé, mbyo ammyegé, gepú eyigémbɔ́ gékwé mme kpakpa!”

Jisɔs alerege nkane muú ayi ajɔ́gé Èsɔ́

28 Jisɔs anérégé manjɔ́ depɔ́ etire na, gejamégé bɔ́ abi álú éféé ála mano mekpo fuú né gefɔ́ eyigé jí alérege, 29 néndé alérege ne ncha ayi atane mbaá Èsɔwɔ èpófɔ́ eke ánlere mabé Èsɔwɔ.

8

Jisɔs apye muú ubá ató

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Jisɔs anérégé mánlere unó bina né mfaá mekwé áshulé mme. Gejamégé bɔ́ ákwólé jí. 2 Aké ápéle muú ubá fɔ́ achwó tó jí mánó mbe ushu, ane jí mmye aké, “Ata mbɔ́gé ɔ́kelege, pye me nkpea.” * 3 Jisɔs anyaá ebwɔ wuú ata jí aké, “Me nkelege, ubá byé ubyé, kpea.” Ténéténé yimbɔ́ mende yimbɔ́ akpea. 4 Jisɔs ajɔ́ ne jí aké, “Èkagé ópye muú fɔ́ akaá genó eyi gépye ne wɔ́. Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé upe Èsɔwɔ áchére agé nnó ɔ́tó. Ne chyéé genó eyigé ebé Mo-sis éjɔ́, mampye bɔ́ ákaá nnó ɔ́tó.”

Jisɔs apye maá defwé muú kpaá bɔ́ bee Rom ató

(Luk 7:1-10)

5 Jisɔs afé né meló Kapanɔm, ákwónégé wyé, muú kpaá bɔ́ bee né Rom ajye báne Ji ne aló máne jí mmye, nnó apó jí. 6 Aké, “Atá maá defwé wa amee, akɔ́re ala mmu bélé ne ubalé.” 7 Jisɔs ajɔ́ ne jí aké, “Nchwó pyé nyé jí ató.” 8 Ne muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ́ aké, Ata nfu yé muú fɔ́ ayi ókpéne gepú eyá wɔ́, yémbɔ́ wɔ́ jɔ́ lé genó ne maá defwé wa atoge nyé. 9 Elé mentó nwya bɔ́ kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwó. Ajɔ́gé ne me nnó, “Mpye genó eyi, mpye.

* 8:2 Elú wáwálé nnó: Né gepɔ́gé bɔ́ Jus muú áké amee uba, ásele jí nnó alú debadeba né mbe ushu Èsɔwɔ. Apó sé muú ayi áchóme mmye ne ate, ne ákamegé fɔ́ nnó jí akpe né mmu echa upe Èsɔwɔ.

Ne nwyá ntó bɔ́ bee abi áwúu ne me.” Yé ayi ndé ne njɔ́oge ne ji nnó, “Chó fa ajye, njɔ́oge ne yimbɔ́ nnó chwó we, achwó.” Ne njɔ́oge ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyee géji. ¹⁰ Jisɔs awúgέ mbɔ́, byɔ́ uwɔ́ ji mmu. Abwólé mmye ajɔ́ ne bɔ́ abi ákwólege ji aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, me nlú dangé muú ayi áfyéé metɔ́ ne me na, yéé ébélé né Isréli. ¹¹ Ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ átánege nyé né umε malɔ́ mme mako ájwólé chónchó ne ukwene ante se, Abraham, Asek ne Jakɔb manye gefwa eyigé Esɔwɔ́ ágbárege. ¹² Ne gejamégé bɔ́ Isréli abi gefwa eyigé na gebó gélú eyigé bwó áfomege nyε ebwó dafyé ála mmu epinyá gemua álíli, ányéé májéné.” ¹³ Jisɔs ánerégé manjɔ́ unó bina ajɔ́ ye ne muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ́ aké, “Kéré meso né gepú jyéé, okamé nnó Esɔwɔ́ akaáge pye maá wyé atóó, chó yéndégenó gébéé wyembɔ́.” Wyε ndere Jisɔs ajɔ́ mbɔ́ maá defwé yimbɔ́ atóó.

Jisɔs apye gejamégé bɔ́ mamée átoó

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Ne Jisɔs alyaágé eféé, afé né gepúgέ Pita, ndere akpené mmu, agé mmá mendée Pita né mfaá ukwó bélé, amée njaja gefwine. ¹⁵ Jisɔs ajye tá ebwɔ́ wuu. Ténéténé yimbɔ́ gefwine gebyé ji mmye, akwilé ka akele menyéé achyé ji. ¹⁶ Nkwale akwónégé bɔ́ áchwó ne gejamégé bɔ́ bwó abi aló nchye áchyége ebwó efwyale mbaá Jisɔs. Ne Jisɔs ányá aló nchye bimbɔ́ ne mekomejɔ́ wuu, átané bɔ́ bimbɔ́ mmye ne apye abi ámée ako átoó. ¹⁷ Jisɔs apye unó bi nnó genó eyigé Asaya muú ekpávε Esɔwɔ́ ájɔ́ nyá átome ne ji gebé wáwálé nnó, “Aferé esé né ubale, apye mamée se ábyé.”

Gerwágé ánkwalé Jisɔs

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jisɔs agégé nkane gejamégé bɔ́ géchwó nɔ́ ji mme, ajɔ́ ne baá utɔ́ bíi aké, “Déchyaá gentógé

mewaá deyyé egbé né.” ¹⁹ Gemεge nnó ebwó áchyaá, menleré mabé Esɔwɔ́ fɔ́, achwó mbaá Jisɔs aké, “Ménleré, nkelege nnó me nkwlégé wɔ́ déjyégé yéndé mbaá ayi ɔ́jyé.”

²⁰ Jisɔs ashuú ji meko né nekanémejɔ́ aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyóné dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu εwé nshwórege mekpo ngbeé mmye.”

²¹ Ne maá utɔ́ Jisɔs ayi ama ajɔ́ ne ji aké, “Ata gó njyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” ²² Jisɔs ashuú ji meko aké, “Gó bɔ́ abi álú eké áwuú bó áníi mewu bwó, wɔ́ kwóle me.”

Jisɔs anyá mbyonnyi atεné

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ndere Jisɔs akpene mmu ékpe, baá utɔ́ bíi ákwólé ji nnó áchyaá ájye égbé géntoógé mewaá. ²⁴ Ndere ebwó áchyaáge, mbyonnyi metometo átané mbelepo aló mammye. Amye kpaá apye ngbannyi ado ékpe εla mankemanke, yémbɔ́ Jisɔs ábó abelege ji gejyá. ²⁵ Ne ebwó ájye pee ji aké, “Ata poó esé, déchwó nó nnyi.”

²⁶ Jisɔs ajɔ́ ne ebwó aké, “Défɔ́ ndé? Metɔ́ εwé enyú defyéé ne me épó ne unɔ́.” Ajɔ́gέ mbɔ́ akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbɔ́ nnó áténé! Aténé, mbaá akwené tómeé. ²⁷ Mechɔ́ εwé épye baá utɔ́ bíi ála mano mekpo fuú ájɔ́ge ne ate aké, “Ndé gefɔ́gέ muú ná, ayi ányáge yé mbyo nnyi ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jisɔs abú aló nchye átané ande fɔ́ apeá mmye

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisɔs ne baá utɔ́ bíi áchyagé gentoógé mewaá, afé né gebagé mewaá Gadaren. Akwónégé éwu, ande fɔ́ apeá abi aló nchye áchyége ebwó efwyale átane né manómé bó mbaá ayi ebwó ájwólege áchwó báne Jisɔs. Ande bimbɔ́ ápye εfɔ́ kpaá te bɔ́ ákámégé sé mánkógé né meti εwémbɔ́. ²⁹ Ndere ebwó ágené Jisɔs, áló mánkálegé aké, “Wɔ́ Maá Esɔwɔ́, ɔ́bó ndé mechó ne esé? ɔ́chwó chye esé efwyale ayi gébége eyige Esɔwɔ́ áchye esé géláge kwone wɔ́?”

³⁰ Eké épyembɔ, nfɔné mekwende fɔ nébɔ nényéé éféé kwókwólé, ³¹ aló nchye abi álú ande bimbɔ né mmye áne Jisɔs mmye áké, “Mbɔgé ɔbuúge esé, te esé déjye dékpé né nfɔné mekwende eniné mbɔ.” ³² Jisɔs ajɔɔ yé ne abi aké, “Tánége déjye.” Aló nchye bimbɔ átané ájye kpé nfɔné mekwende eniné mbɔ né mmye. Éféé mbɔ nfɔné mekwende eniné mbɔ nésɔɔ ne gatélé, né shulé mékwe né kwe mmu gentoóge mewaá né nyú manaá négbo. ³³ Ambamé mekwende eyimbɔ, ágégé ndere epyyé, ábɔ gatélé áfé né melɔ ágaré genó eyi gépyyé ne ande bimbɔ. ³⁴ Awúgé mbɔ, melɔ meko etané manjye báne Jisɔs, égé gé jí éne jí mmye nnó ályaá mewaá bwɔ.

9

Jisɔs apye muú úchánchi atóó (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisɔs alyágé bɔɔ melɔ Gadaren, ákeré meso né mbále gentoógé mewaá, akpe ekpée achyaá afé né melɔ ewé jí ájwɔlege wyé. ² Akwónégé wyé, bɔɔ fɔ ákpá muú úchánchi fɔ né uló áfé ne jí eta wuú nnó apyé jí átoó. Ne Jisɔs agégé nnó bɔɔ bimbɔ áfyéé matɔɔ ne jí wáwálé nnó jí akaáge pye muú úchánchi yimbɔ atóó, áké ne mende úchánchi yimbɔ, “Maá wa, gbaré metɔɔ, ɔfógé, ájíínte gabo wyéé.” ³ Éwéna epye ánleré mabé Éɔwɔ fɔ abi álú wyé álɔ mangígé ate nnó, “Mende yina abɔɔ fɔ maméé mmye ne Éɔwɔ wɔ.” ⁴ Jisɔs akaá genó eyigé ebwɔ áférege, ne agíí ebwɔ aké, “Ulannó enyú déwya uféré uboubo né mmu matɔɔ nyú? ⁵ Ndé gelu pere manjɔɔ, ‘Nnó ájíínte gabo wyé’, waá manjɔɔ nnó, ‘Kwile téné ké?’ ⁶ Nkélege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá. Éféé ajɔɔ yé ne muú úchánchi yimbɔ aké, “Kwilé ka kpa uló byéé chó mmu.” ⁷ Muú úchánchi yimbɔ atóó, akwilé ka akpá uló bíí awulé né gepú jíí. ⁸ Bɔɔ ágégé genó eyigé pyé, éfɔ ékwɔ ebwɔ matɔɔ. Aló

mamfégé Éɔwɔ gétúgé gefɔge uto ebi jí achyéé akwaá.

Jisɔs akuú Levi ndere maá utɔɔ wuú (Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Jisɔs alyágé mbaá yimbɔ, ákene ájyéé, agé mende fɔ ayi akamege Matyo ménselé nkamakpo. Jí ajwɔlé né melú utɔɔ wuú, Jisɔs akuú jí aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka aló mankwólé jí. ¹⁰ Éwyágé, Matyo ane Jisɔs né gepú jíí, ndere Jisɔs ajwɔle ányéé menyéé ne baá utɔɔ bíí, gejamégé ánselé nkamakpo ne bɔɔ ubeé áchwɔ bane bɔ Jisɔs ányéé menyéé ne ebwɔ. ¹¹ Bɔɔ Farasi fɔ ágégé mbɔ, agíí baá utɔɔ Jisɔs áké, “Ulannó ne ménleré enyú anyéé menyéé ne ánselé nkamakpo ne bɔɔ ubeé?” ¹² Jisɔs awúgé genó eyigé ebwɔ agíí baá utɔɔ bíí, ató ebwɔ neka aké, “Bɔɔ abi alá meé, ákélégé fɔ muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.” ¹³ “Chóge dégí dékaá genó eyigé ηwe Éɔwɔ agaré esé. Asá wye nnó, genó eyigé me nkélege, gelu nnó ákwaá ágene ate meshwe épófɔ ure manpyege eta wa. Kaáge nnó nchwɔ kú fɔ bɔɔ abi álú cho né mbe ushu Éɔwɔ wɔ, nchwɔ lé mánkú bɔɔ abi ápyéé ubeé.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé (Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Baá utɔɔ Jɔn ménwyaá bɔɔ manaá Éɔwɔ áchwɔ gíí Jisɔs áké, “Ulannó esé ne bɔɔ Farasi délyáge menyéé kpékpé gétúgé depɔré Éɔwɔ ne baá utɔɔ byé alá pye fɔ mbɔ?” ¹⁵ Jisɔs ashuú ebwɔ meko aké, “Nnó ájeé menɔ neba ályage menyéé kpékpé ayi menɔ neba alu ne ebwɔ? Cháchá. Yémbɔ gébé gebéé nye eyigé menɔ neba alá beé nyé sé ne ebwɔ, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mbɔɔ gébé gétúgé depɔré Éɔwɔ.” ¹⁶ Ne muú akaágé sé fɔ gebagé ndeé geke akwɔmé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbɔ, gebagé ndeé eyigémbɔ génywerege nye gépye ndeé yimbɔ egyalé dɔɔ. ¹⁷ Élómé fɔ ntó nnó muú akpá mmɔɔ make áfáné mmu ukwéne unó mmɔɔ ebi akwyéé ne mekɔ menya. Apyégé mbɔ, mmɔɔ

mimbo mabene nyé mapye ukwene unó mmṓ́ ebimbo ugbṓ́ ne mmṓ́ mawule mme. Muú abṓ́gṓ́ mmṓ́ make afyṓ́ lé né mmu unó mmṓ́ uke. Apyṓ́gṓ́ mbṓ́ mmṓ́ ne unó mmṓ́ ubṓ́e nyṓ́ chánṓ́né.

Maá Jarṓ́s ne mendṓ́e ayi atad nku Jisṓ́s

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Ndere Jisṓ́s alú jṓ́ge ne ebwṓ́, aké ápele, muú kpaá fṓ́ achwṓ́ kwé ji uká, alṓ́ manjṓ́́ ne ji aké, “Maá wa ayi mendṓ́e agbo mbṓ́ wye nana. Nné wṓ́ mmye, Ata chwṓ́ nṓ́re ji ebwṓ́ mmye, apege nyṓ́.” ¹⁹ Jisṓ́s akwilé ka ne baá utṓ́́ bií ákwṓ́le mende yimbṓ́. ²⁰ Ndere ájyṓ́é, mendṓ́e yi agéne me efwyale dṓ́́ ayi manó́ mabṓ́ matanṓ́gṓ́́ ji mbe málé anṓ́mé áfyá ne ápeá, achwṓ́ ji né meso ata manó́ nku wuú. ²¹ Elé ji abṓ́ aferé me né metṓ́́ wuú nnó, “Mbṓ́gṓ́ ntagé yé lé nku wuú, ntoge nyṓ́.” ²² Jisṓ́s abwṓ́lé mmye agé mendṓ́e yimbṓ́ ajṓ́́ ne ji aké, “Gbaré metṓ́́ maá wa, otóó gétúgṓ́́ ṓ́fyṓ́é metṓ́́ wye ne me.” Ténṓ́tṓ́né yimbṓ́ mendṓ́e yimbṓ́ atóó. ²³ Jisṓ́s akoó yé afé né gepúgṓ́́ muú kpaá yimbṓ́. Akwṓ́nṓ́gṓ́́ né gepúge Jarṓ́s, agé bṓ́́ ndere álíle ne gejamṓ́gṓ́́ abifṓ́ nkane ákwṓ́le ubeé áfṓ́mege ambya. ²⁴ Ajṓ́́ ne ebwṓ́ aké, “Chṓ́gṓ́, mesṓ́ mendṓ́e yina agbo wṓ́, abelege lé géjyá.” Jisṓ́s ajṓ́́gṓ́́ mbṓ́, bṓ́́ bimbo álṓ́ manjwáné ji jwané. ²⁵ Ne Jisṓ́s ábúgṓ́́ bṓ́́ bimbo ako átánṓ́gṓ́́ dafye, ákpe mmu ágbaré ebwṓ́ mesṓ́ mendṓ́e yimbṓ́, apye ji apeé, akwilé ka. ²⁶ Ne ngṓ́ mechṓ́́ ewéná akwṓ́ akwṓ́né malṓ́ mako né gebagé mewaá eyígṓ́mbṓ́.

Jisṓ́s apye bṓ́́ amṓ́ nṓ́nṓ́mé apea ágṓ́ne

²⁷ Ndere Jisṓ́s alyaá gepúgṓ́́ Jarṓ́s ajyṓ́é, bṓ́́ amṓ́ nṓ́nṓ́mé fṓ́ apea álṓ́ mankwṓ́lṓ́gṓ́́ ji ábṓ́ége aké, “Jisṓ́s, Mpyáne Dṓ́vid gé́ esé meshwe.” ²⁸ Jisṓ́s akwṓ́nṓ́gṓ́́ né mmu gepú́ eyigṓ́́ ji ajwṓ́lege ande bimbo ájyṓ́́ báne ji. Jisṓ́s agií ebwṓ́ aké, “Nnó enyú défyṓ́é matṓ́́ ne me nnó nkage pyṓ́ enyú dégṓ́ne?” Akamé aké, “Ata défyṓ́e.”

²⁹ Akámṓ́gṓ́́ mbṓ́, Jisṓ́s ata amṓ́ bwṓ́ aké, “Ebṓ́ wyṓ́ ndere enyú défyṓ́é metṓ́́ ne me.” ³⁰ Bṓ́́ bimbo álṓ́ mángṓ́né mbaá. Ne Jisṓ́s aji ebwṓ́ etu aké, “Ekagṓ́ dépyṓ́e muú ákaá mechṓ́ ewena.” ³¹ Yémbṓ́ ájyṓ́gṓ́́ ákage cho metṓ́́ apye ngṓ́́ Jisṓ́s akwṓ́ akwṓ́né malṓ́ mako gétúgṓ́́ utṓ́́ bí ji apye eta bwṓ́.

Jisṓ́s apye mbú ajṓ́́ge mejṓ́́

³² Ne wye ndere ande bina makpṓ́́ ápeá ályaá ájyṓ́é, bṓ́́ fṓ́ áchwṓ́ ne muú fṓ́ mbaá Jisṓ́s ayi meló nchye apyṓ́́ ji álaá mbú. ³³ Jisṓ́s ábúgṓ́́ meló nchye yimbṓ́, mbú yimbṓ́ alṓ́ mejṓ́́ manjṓ́gṓ́́. Ne gejamṓ́gṓ́́ bṓ́́ abi álú éféé ágṓ́gṓ́́ mbṓ́, matyṓ́ mawá ebwṓ́ meno álṓ́ manjṓ́gṓ́́ aké, “Délú danṓ́gṓ́́ gefṓ́gṓ́́ genó́ eyina gepyṓ́e fana né melo Israeli.” ³⁴ Yémbṓ́ bṓ́́ Farasi ájṓ́́ aké, “Elé danchṓ́meló mfwa áló nchye ne achyṓ́é ji uto nnó ábúgṓ́́ áló nchye”.

Jisṓ́s agṓ́ne bṓ́́ meshwe

³⁵ Jisṓ́s alyage eféé akene ajyṓ́é né malṓ́ ayi kṓ́kṓ́́ ne ayi kpakpa, alerege bṓ́́ mekomṓ́́gṓ́́́ Esṓ́wṓ́ né mmu macha mmyemenene bṓ́́ Jus. Ama agarege ntó bṓ́́ abya melṓ́méló nkane Esṓ́wṓ́ ágbárege gefwa jí. Apyṓ́é ntó bṓ́́ abi ámeé mamée ufṓ́́ufṓ́́́ átóoge. ³⁶ Ndere Jisṓ́s agṓ́né gejamṓ́gṓ́́ bṓ́́ abi áchwṓ́́ eta wuú, meshwe akwṓ́́ ji metṓ́́ dṓ́́ gétúgṓ́́́ bṓ́́́ bimbo, néndé efwyale bwṓ́́ ejaá dṓ́́́, álá mbyambya eké mágṓ́ṓ́me ayi álá pṓ́́ ne mémbamé. ³⁷ Eféé ne ájṓ́́́ ne baá utṓ́́́ bií aké, “Mbwé mamferé ajá dṓ́́́ ne bṓ́́́ utṓ́́́ abi áférege ája wṓ́́. ³⁸ Nége mmye mbaá́ Esṓ́wṓ́́ mbṓ́́́ mekṓ́́́ nnó́ ató́́ bṓ́́́ utṓ́́́ abifṓ́́́ nnó́ áchwṓ́́́ aferé mbwé́ wuú.”

10

Jisṓ́s ajya áṓ́gbá́ bií́ áfyáneápeá́ (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ne bií́ úmá Jisṓ́s akuú́ áṓ́gbá́́ bií́́ áfyáneapeá́, áchwṓ́́ge achyṓ́é́ ebwṓ́́ uto ebí ábuú́́ aló́ nchyé né mmyé bṓ́́́ ne mampyé bṓ́́́ abí áméé maméé ufṓ́́́ ufṓ́́́ átóoge. ² Gé́ mabṓ́́́ áṓ́gbá́́ Jisṓ́ś áfyáneápeá́́ na. Ayí mbé akamege

Simun (ákúu ji ntó nnó Pita) ne menmó wuú Andru, Jemsi ne Jón baá Sebēdee. ³ Filip ne Batolomyo, Tōmasi ne Matyo ayi álú ménselé ñkamakpo, Jemsi maá Alfōs, Tadiyōs ne ⁴ Simun muú ukógé ayi ammyéé nnó bōó bií ábē mmyemmye bwó ne Judas Iscarot ayi achyéé Jisōs mankwáá.

Jisōs ató ñngbá áfyáneapéá nnó ápye utóó bií

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jisōs agare ebwó bina aké, “Mentōme enyú dafye. Déjyéé mbō dékpegé fō maló bōó abi alá pō bōó Jus ye né gebagé mewaa Samariya. ⁶ Chóge lé né mbaá bōó Isreli. Ebwó álú eké mágōñme ayi ánome. ⁷ Dégáregé ebwó nnó gébé eyigé Esōwō ágbárege gefwa ne bōó bií géla kwókwólé. ⁸ Pyéége bōó mameé átóogé, peége bōó abi ágboó ákérégé né genwá, pyéége ntó bōó ubá átóogé, búge áló nchye abi áchyéégé bōó efwyale né mmye. Nchyéé enyú utó mampye unó bi, déchyé ñka wó, chóge dépyéégé ntó mbaá bōó dégigé ñka. ⁹ Ekagé déjyé ne yéndé gefóge ñka né mmu uba nku nyú. ¹⁰ Muú nyú ákpagé fō gébagé neke, yé ébélé nkú ayichá, yéé unó uká ne metó neke, néndé ábó manchyé muú utóó genó eyigé ji abōó mambé ne géjí. ¹¹ Yéndé melo ewé dékpené, kélege muú yi ábōó gejeé manse enyú nnó déjwōle ne ji, jwólégé wye efeé kpaá te délyáge melo ewémbō. ¹² Dekpegé mmu gepú eyimbō, támege bōó abi álú mmu nnó, ‘Méjé Esōwō ébē ne enyú.’ ¹³ Ne mbōgé bōó abi álú mmu ásege enyú chánéné, nége mmye nnó méjé Esōwō élá ne ebwó, mbōgé alá se ntó enyú wó, nége mmye nnó Esōwō áse méjé wuú. ¹⁴ Mbōgé muú alá se enyú yé ebe elé manwú mekomejōó nyú wó, déké detanege melo ewémbō yé ebe lé gepú eyigémbō kwége mpúpú eyi élú enyú uká ne délyaá déjye. ¹⁵ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó, bií unō mpa, Esōwō agené nyé bōó Sodom ne Gomōra meshwe apwō bōó melo ewé éshyaá manwú mekomejōó enyú.”

Jisōs agare ñngbá bií efwyale ewé ebwó agéne nyé

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Aké, “Wuúge, mentōme enyú mbaá bōó mme nkane mágōñme né mpú ukwaála, kaágé chánéné nkane dékene ne bége nyaáme dékélége mpa. ¹⁷ Sége gébé, néndé bōó ápyéne nyé enyú áfé ne enyú né eso ákpakpa melo ne ádōo nyé enyú baá unōó né macha mmyemenene bwó. ¹⁸ Ne ájame nyé enyú áfé né mbe ushu bō gómēna ne afwa melo gétúgé délu aṅkwale ba, ápyeégé mbō ébyennó degé mbō lé meti mangaré ebwó ne bōó abi alá pō bōó Jus mekomejōó wa. ¹⁹ Gébége ásege enyú ájyegé né macha eso, déchyége menyammye nyú efwyale, dégigé nnó dejōge nyé nnó néndé gebe eyigé mbō gékwōnége Esōwō achyegé nyé enyú genó eyigé débōó manjōó. ²⁰ Njōgé mbō néndé, uchu mejōó ebí enyú déjōge nyé úbéé fō ebí nyú, élé Mendoó Ukpea ewé Nte nyú Esōwō atóme nyé ne égarége nyé enyú genó eyigé débōó manjōó. ²¹ Ne gebé eyigé mbōntó, aṅmó áchyége nyé atéé aṅmó nnó áwá. Ante áchyége nyé baá bwó nnó áwá. Baá átēnege nyé ukóló ne ammaá bwó ne ante bwó mampye nnó áwá ebwó. ²² Bōó ako ápaá nyé enyú gétúgé délu bōó ba. Yémbō yéndémuú ayi akogé metó te kwyakwya áférege nyé ji né efwyale gabo. ²³ Yéndé melo ewé bōó áchyége enyú efwyale kwilége wyé wáwá déjyé ewé chá. Kaáge wáwálé nnó, gemége nnó déké maló Isreli mako mampye utóó ba, me Maá Nte Mekwaá nchwó nyé. ²⁴ Kaáge nnó maá ñwe akaágé fō ñwe ápwó menleré wuú, ye maá defwé aṅeáge fō geme apwó muú ayi abōó ji. ²⁵ Maá ñwe aferégé fō nnó ápyéé nyé galógáló ne ji apwó menleré wuú ne maá defwe ntó aferégé fō nnó ápyéé nyé galógáló ne ji apwó muú ayi abōó ji. Mbōgé bōó ákage ñea mataó akuú me ayi nlu nte ula gepú Esōwō nnó nlú danchōmeló (Belsēbōb) ne enyú bōó ula gepú ba

yé, ákúú nyé enyú ufóó mabó ufóó ufóó ámi mabóó mapwóó amu. *

Muú ayi débóó mamfó lé Esówo épófó mekwáá

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Défógé ye muú fó, genó fó gépó eyigé ákwérégé géjí bóó alá géne nye, ye eyigé ábigé bóó alá kágé nye gépó. ²⁷ Unó bi ngárege mbó enyú né metóó utuú, gárege úbí gbóhóhó ne ébi dewuú mbó enyú enyú garege ubi mbaá bóó ako áwúú. ²⁸ Défógé fó bóó. Ébwó ákage wá lé muú wáne, ákágé wá fó méndóó wuú. Fóge lé Esówo muú awyaá utó manwá muú chóncho ne méndóó áfyé mmu ntoné mewé. ²⁹ Gege baá denwyoéné abi aname ne nka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbó yé ama ayi átánege né mfaá akwé ayi Nte nyú Esówo alá kaá wó apó. ³⁰ Mbóntó ne élu ne enyú, Esówo akaá mpa dénkaaré mejwe eti délú yéndémuú nyú mekpo. ³¹ Défógé fó genó eyigé bóó apyé nye eta nyú, enyú denjeá gemé né mbe ushuú Esówo dépwó ekwó denwyoéné.

Muú ayi áfyé metóó ne Kras ne ayi ashya ji

(Luk 12:8, 9)

³² “Ne yéndémuú ayi ágárege gbóhónó né mbe ushu bóó nnó alu muú wa, mentó ngarege nyé gbóhónó mbaá Nte wa muú alú né mfaánebuú nnó ji alu muú wa. ³³ Yémbó, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bóó nnó ji apó fó muú wa, bíí mpa Esówo, mentó nshyaá nyé ji né mbe ushu Nte wa muú alu né mfaánebuú nnó ji apó fó muú wa.

Mekomejóó Jisós achwó ne mawámé épófó nesó

(Luk 12:51-53; 14:26, 27)

³⁴ “Enyú déferé gé fó nnó menchwó fá mme mampye bóó ábé nesó ne ate, nchwó lé mampye bóó ámmyé gé ne ate. ³⁵ Nchwó pyé nnó maá ayi mende ámmyé ne nte wuú, ayi mendée

ámmye ne mmá wuú. Mendée menó ammye ne nmogétá wuú. ³⁶ Ne bóó mawámé muú átané gé élé né ula gepú bíí. ³⁷ Muú abó gé gejeé ne mma wuú yélé ne nte wuú gépwó gé gejeé eyi abóó ne me, ébyennó akwane fó mambé menkwóle wa wó. Ne muú abó gé gejeé ne maá wuú ayi mende yélé ayi mendée gépwó gé gejeé eyi abóó ne me ókwane mambé menkwóle wa wó. ³⁸ Ne mbó gé muú alá kame mamkpa gekwa jíí akwólege me wó, ébyennó akwane fó mambé menkwóle wa wó.” † ³⁹ Muú ayi akélege mampoó genwá jíí, ji yimbó ne ágbóó nye, ne ayi akélege maníí genwá jíí getú ya ébyennó óbóó nye genwá eyi gélágé byé.

Esówo achyege nye nsa mbaá muú yi asele muú utóó wuú ne nechóchó

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yéndémuú ayi asele enyú ne metóó megómégó ébyennó ase mbó le me, ne muú ayi ásele me ase mbó lé Esówo muú átóme me. ⁴¹ Yéndémuú ntó ayi asele muú ekpávé Esówo ne metóó megómégó élé akaá nnó alu muú utóó Esówo, Esówo achyege nye ji nsa wye ndere achyege muú ekpávé wuú. Muú ayi asele muú yi apyé gé genó eyigé Esówo akélege, asele nsa wye nkane ayi Esówo achyege muú yimbó. ⁴² Ne muú ayi achyege nka manaá makwe mbaá muú ama né geluagé abi alu ankwóle ba, yé ayi alú byábyá né ame bóó, ngarege enyú wáwálé abóó nye nsa.”

11

Bóó dentóó Jón menwyaá bóó manaá Esówo

(Luk 7:18-35)

¹ Ne gébé gé Jisós anéré mangaré baá utóó bíí makpo áfyanéápeá genó eyigé ébwó ábóó mampye, alyaá melú ewémbó afé né maló bóó Jus ayi fó né gebagé mewaa Gálilí nnó áléré gé ne áamá ágáré gé ntó ébwó

* **10:25** Elú wáwálé nnó: Besebáb élé mabó danchomeló ami fó pé ntó né 12:27. † **10:38** Elú wáwálé nnó: Gekwa gelú mbaá ayi bóó Rom áwane nya bóó abi atóó makpo ne ébwó, mamkpa gekwa akwóle Jisós, ula úlú nnó mange éfwyale ewé ekáge chwó muú yé ébe élé ne negbo getu jíí.

abya melóméló. ² Né gébé eyigémbó ntó Jón menwyaá bɔ́ manaá Ɛsɔwɔ abó akpe denɔ. Awúgέ unó bi Jisɔs, Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa, apyεέ, ató baá utɔ́ bií abifɔ nnó ájye ágií ákaá gefɔgέ muú ayi ji álú. ³ Ajyégέ ágií Jisɔs akέ, “Wɔ ne ólú muú ayi abó alú manchwɔ́ wá ɛsέ dégilé ayichá?” ⁴ Ne Jisɔs ashuú ɛbwɔ́ meko akέ, “Choge dégare Jón unó bi ɛnyú déwuú bɔ́ ájɔge ne ɛbi ɛnyú ambɔ́ dékpané ame dégene. ⁵ Bɔ́ ame nónómé ágéne, ubwéré, ukwilé úkéne, bɔ́ abi ámeé ubá átoó, bɔ́ matu gbégbé álɔ manwúgέ, abi ágboó ápeé, ne ubyá bɔ́ úwú abya melóméló. ⁶ Meje ɛbé ne muú yi alá pó ne dembyó né metɔ́ gétú yá.”

Jisɔs agare bɔ́ gefɔgέ muú ayi Jón alu

⁷ Ndere baá utɔ́ Jón ályaá ájyeé, Jisɔs alɔ manjɔ́ depɔre Jón ne gɛjamégέ bɔ́ abi álú ɛfεé akέ, “Tégέ gébégέ ɛnyú déjye nya né mashwɔne, defε mangε ndé gefɔgέ muú? Déjye gέ le muú ayi alú ɛké mancha ami afofo akpáne áténe ɛgbε ewe ne ewe? ⁸ Mbɔgέ mbɔ́ fɔ́ wɔ́, defεré nnó dejyέ gέ ndé gefɔ́gέ muú? Défε manjye gε muú ayi afyε mandeé malómáló? Chyaá-o. Dekaá fɔ́ nnó bɔ́ abi áfyεé ufɔ́ mandeé yimbɔ́ ájwɔlege lé né mmu dachi afwa bɔ́ wɔ́? ⁹ Ne ɛnyú défε yé ɛwú mánjye gέ waá? Elé muú ɛkpávέ Ɛsɔwɔ? Ɛh, gέ muú yi ɛnyú dégené mbɔ́. Ngare ɛnyú wáwálé nnó, aɲεá gεme apwɔ́ yéndemuú ɛkpávέ Ɛsɔwɔ. ¹⁰ Elé Jón yina ne ábɔ́ ásamé gétú jíí nnó Ɛsɔwɔ akέ, ‘Wuúgέ, ntɔme nyé muú dentɔ́ wa ayi abó nyé mbε ne wɔ́ manchwɔ́ kwyé meti wyε’.” *

¹¹ Jisɔs afé mbε ajɔge akέ, “Kaáge wáwálé nnó, né geluágé bɔ́ ako abi ándée ábyené, ye muú ayi aɲεá gεme ɛke Jón menwyaá bɔ́ manaá Ɛsɔwɔ apó. Yémbɔ́ muú ayi alá fuú ye genó wɔ́ né geluágé abi Ɛsɔwɔ abεé mfwa

bwɔ́ aɲεá gεme apwɔ́ Jón. ¹² Gefwa eyigé Ɛsɔwɔ ágbárege gejyεé mbε ne ɛshye ɛlɔ né gébé eyigé Jón menwyaá bɔ́ manaá Ɛsɔwɔ agarege mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ, ɛkwɔne bií ɛbi fina. Ne bɔ́ abi amyε mankpe wyε, amyε ne ɛshye. † ¹³ Gemégέ nnó Jón áchwɔ́ álɔ́ utɔ́ bií, bɔ́ ηwe abi Mosis asame ne abi bɔ́ ɛkpávέ Ɛsɔwɔ ako ábɔ́ mé mbε ágare unó bi upyεé nyε né gébé ɛyina. ¹⁴ Ne mbɔgέ dékelege mankame ne genó eyigé me njɔ́, gɔge me ngare ɛnyú nnó Jón ne alu Elija ayi bɔ́ ɛkpávέ Ɛsɔwɔ abɔ́ ajɔ́ nnó achwɔ́.” ¹⁵ Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.

¹⁶ “Mmεge na kpé nyje ɛnina ne ndé? Nélu nkane baá melɔ́ abi ájwɔle né metɔ́ melɔ́, akuú ate aɲεε bwɔ́ akέ, ¹⁷ ‘Ɛsέ dékwe ɛnyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé, dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’” ¹⁸ Njɔge mbɔ́ néndé, Jón menwyaá bɔ́ manaá Ɛsɔwɔ achwɔ́ nyá, ji ányuú fɔ́ mmɔ́, ne gebé eyigé fɔ́ alyage menyεé kpékpé gétúgέ depɔré Ɛsɔwɔ getu eyigémbɔ́, bɔ́ akέ, “Awyaá meló nchye.” ¹⁹ “Me Maá Nte Mekwaá nchwɔ́, nnye menyεé, nnyu mmɔ́ gbene, ɛnyú deké pélé muú genɔ́ ne menyúú mmɔ́ yi, mejeé ánselé ηkamakpo ne mejeé bɔ́ ubeé. Yémbɔ́ ákaágé nnó denɲaré Ɛsɔwɔ ɛtiré muú áwyaá delu cho né unó ulúúlɔ́ ɛbi ji ápyεé.”

Malɔ́ ayi alá áfyεé matɔ́ ne Jisɔs wɔ́ (Luk 10:13-15)

²⁰ Bɔ́ abi álú né malɔ́ ayi Jisɔs ápyε nyá ukpékpé ufélekpá wyε, ályaá fɔ́ mámpyégέ gabo wɔ́. Ɛwena ɛpyε Jisɔs alɔ́ manshulege ɛbwɔ́ ndo. ²¹ Ake, “Utónkwa ubé nyε ne ɛnyú bɔ́ meló Korasin, utónkwa ubé ntó ne ɛnyú bɔ́ Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ɛbi mpyε ɛta nyú, mbɔ́ mpyε nyá ubi mbaá bɔ́ Tiya ne Sidɔn mbɔ́ ályaá mé gabo bwɔ́ te gachií, áfyε uchálé mandeé, áwaá matwɔ́ né mekpɔ́ mánleré nnó ályaá gabo ɛbwɔ́. ²² Ngárége ɛnyú wáwálé nnó, bií

* **11:10** Elú wáwálé nnó: “Wɔ́” né melɔ́ ηwe ɛwéna, atene mbaá muú ayi Ɛsɔwɔ akwere ji ɛla gefwa.

† **11:12** Elú wáwálé nnó: Melɔ́ ηwe ɛwéna, né bɔ́ ηwe bífɔ́ ájɔ́ cha. Pε TEV, RSV ne abifɔ́ ntó.

unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Tiya ne abi Sidɔn meshwe apwɔ enyú. ²³ Ne enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nnó dékwɔme nye nɔ́ dɔ́? Gebyɔ, Ɛsɔwɔ awáne nye enyú gelu degbo dékwɔné melɔ áwuú bɔ́. Néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpye na eta nyú, mbó mpye ubi mbaá bɔ́ Sodom, mbó Ɛsɔwɔ áwaá nya fɔ́ ebwɔ wɔ́, ábó álú ábe té fina. ²⁴ Ngarege enyú wáwálé nno, bií unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Sodom meshwe apwɔ enyú.”

Jisɔs aké ‘Muú yi akélege ugbeé mmye achwɔ́ eta wáa’

(Luk 10:21, 22)

²⁵ Wyeé né gébé eyigémbɔ, Jisɔs anemmye aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mféé wɔ́ dɔ́, nkane ɔ́pyeé nnó depɔ́ etire detome ne me debe bibíí mbaá bɔ́ denɔ́ ne abi ákaá nwe dɔ́. Ɔ́nené deti gbógónó mbaá bɔ́ abi ála kaáge ye genó nnó ákaá. ²⁶ Ɛlu wáwálé Nte wa, mbɔ́ ne wɔ́mbɔ́ ɔ́kelé nnó ébé.” ²⁷ Ama ɔ́ ne bɔ́ aké, “Nte wa achye me unó uko ne ye muú ayi akaáge gefɔ́ge muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuú ne ye muú ayi akaáge gefɔ́ge muú eyigé Nte alu ápó ekose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápye ebwɔ́ ákaá Nte wuú. ²⁸ Enyú ako abi depwaá gétúgé dékpané matuú efwyale ayi ánó enyú, chwɔ́ge eta wa, nsele áji nchye enyú ugbeé mmye. ²⁹ Chyége gemege nyú eta wa degí géno eyige nlérege, néndé me nlu nyame ne mbwégé fɔ́ mmye. Dépyégémbɔ, debɔ́ nye ugbeé mmye. ³⁰ Genó eyigé ngarege enyú nnó dépye gejjwerege fɔ́ ne eyigé nchyége enyú nnó dékpá genɔ́ fɔ́.”

12

Nkwé ayi bií uwyaá bɔ́ Jus
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ɛbéle ye wɔ́, né bií uwyaá fɔ́ Jisɔs ne baá utɔ́ bií ákoóge né mekɔ́ gefɔ́ge nchi fɔ́ eyi ákuú nnó wid. Mesa abɔ́ ammye baá utɔ́ bií. Apye ebwɔ́ álú mánkógé nchi eyimbɔ́ ányéé. ² Ɛkwɔ́ bɔ́ Farasi fɔ́ ágégé mbɔ́, ájɔ́ ne Jisɔs

áké, “Gé ebé se ékamé fɔ́ nnó baá utɔ́ byé ákɔ́ nchi bií uwyaá wɔ́.” ³ Ne Jisɔs ashuú ebwɔ́ meko aké, “Enyú délu danjú né mmu nwe Ɛsɔwɔ dékaá genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bɔ́ bií wɔ́? ⁴ Akpe nyá mmu echa upe Ɛsɔwɔ abɔ́ bred ayi achyege matame mbaá Ɛsɔwɔ, anyé ne bɔ́ abi álu ne ji. Ɛlú ebé nnó muú yicha abɔ́ fɔ́ manyé menyé yimbɔ́ wɔ́ ekosé ámpye upe Ɛsɔwɔ ne ányé.” ⁵ Ama gií aké, “Délu danjú ebé Mosis ewé eké, ámpye upe né echa upe Ɛsɔwɔ ákwene ebé bií uwyaá, ebé ewé éké muú apyegé fɔ́ utɔ́ bií uwyaá. Nkane ebwɔ́ ápye utɔ́ né bií uwyaá ákwe ebe ewémbɔ. Yémbɔ ebé Mosis ewémbɔ egbaré fɔ́ ebwɔ́ nnó ápye utɔ́ bií uwyaá wɔ́? ⁶ Gɔ́ge ngaré ye enyú nnó muú alu fa ayi ápwɔ ye béle echa upe Ɛsɔwɔ. ⁷ Nwe Ɛsɔwɔ ájɔ́ aké, ‘Genó eyigé Ɛsɔwɔ ákélege gélu nnó dégéné ate meshwe épó fɔ́ lé mámpye upe eta wuú’. Mbɔ́ge debɔ́ dékaá mekomejɔ́ yina, mbó enyú déjɔ́ fɔ́ nnó bɔ́ abi ála pye gyéé wɔ́ ákwé mpa. ⁸ Kaáge ye nnó, me Maá Nte Mekwaá ne nlu Ata ayi abɔ́ bií uwyaá.”

Jisɔs apye mende yi ebwɔ́ egboó ji ató

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisɔs ályagé éféé, ajye kpe né echa mmyemenene bwɔ́. ¹⁰ Mende fɔ́ ayi ebwɔ́ egboó ji abɔ́ alú wye. Ɛféé mbɔ́ntó, bɔ́ fɔ́ abi ákélege meti mánjɔ́ nnó Jisɔs ápye genó gebo álú wye. Agíí Jisɔs aké, “Nnó ebé se ékamé nnó ápyeé muú ató né bií uwyaá?” ¹¹ Jisɔs ashuú ebwɔ́ meko aké, “Mbɔ́ge muú nyú awyaá egɔ́hme, ne ekwegé mmu gepyéé bií uwyaá, nnó áférége ewu?” ¹² Ne mekwaá áyi aneá geme ápwɔ́ egɔ́hme ye! Ndere elúmbɔ, ebé egbárégé fɔ́ muú nnó apoóge fɔ́ nte menhme bií uwyaá. ¹³ Ɛféé ne Jisɔs ájɔ́ ne mende ayi ebwɔ́ egboó ji aké, “Nyaá ebwɔ́ wye.” Anyágé, ténéténé ebwɔ́ wuú etóó ekere mebe nkane ewe fɔ́. ¹⁴ Bɔ́ Farasi abi álu eféé ágégé mbɔ́, átané ájye áso mala nnó ápye Jisɔs áwá.

Esawo ajya Jisws nnó ábé muú utó wuu

¹⁵ Ne Jisws akaágé nnó ájóó geju manwá ji, alyaa mbaá yimbo afé mbaá yicha. Gejamégé bós ákwólé ji, apye abi ámeé ako átoó. ¹⁶ Ne aji ebwó etu aké, “Ékagé ájye ágáré bós depó eti.” ¹⁷ Jisws ájóó mbo nnó mechó ewé Esawo apyéé Asaya muú ekpávé wuu ájóó ébé wáwálé

¹⁸ nnó, “Gé muú utóó wa ayi njyaa na, mbo gejeé ne ji, apyéé metóó egóó me dós, nchyege nye ji uto Mendoó wa, ne agarége nye bós abi alá pó bós Jus nnó me mpyéé nye ebwó átene cho né mbe ushu wa.

¹⁹ Abéé fó muú mawáme, ne ménjóó mejóó, abéé muú ayi ala awuú fó mejóó wuu né melo tametame.

²⁰ Ajógé fó mejóó metometo ne bós abi áwyaá matóó dada, ne ápyéé fó matóó ásó ubya bós ne abi ágene efwyale.

Wymbó ne abéé ne bós kpaá te apye nye wáwálé wuu apwó unó uko.

²¹ Ne bós maló mme meko ánegege nye matóó ne ji mambó genwá.”

Jisws apó fó ula uma ne Belsebób mfwa aló nchye

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Ewyágé, bós fó áchwó ne muú ayi meló nchye ápyéé ji álaá mbú ne ame nónómé mbaá Jisws. Apye ji atóó aló mángéné mbaá, ajoge mejóó. ²³ Genó eyigé Jisws apye, gépye gejamégé bós abi álu wye matye mawá ebwó meno álo mángígé ate aké, “Nnó mpyáne Devid áwu álu mánychwó nkane mempoó se na waá?” ²⁴ Ne ekwó bós Farasi áwúgé nnó Jisws apye muú ayi meló nchye áchyége ji efwyale atóó, álo mánjóó aké, “Elé Belsebób mfwa aló nchye ne áchyége ji utó nnó ábúgé bós aló nchye mmye.” ²⁵ Jisws ákaa genó eyigé ebwó áférege, ajóó ne ebwó aké, “Yéndé melo ewé bós alá pó meko ama, éténége. Ne yéndé ulaá gepú ebi ummye ne ate ulaá tyatya.

²⁶ Ne mbógé nte meló nchye aké abuu ayifó, ebyennó gefwage danchómeló gekaré mmye ne épyéembó nnó ne geji géténé? ²⁷ Mbógé Belsebób ne achyege me uto mamferé bós aló nchye mmye, waá achyége bós enyú utó mámferege bós aló nchye mmye? Ne mbógé enyú dekame fó nnó Belsebób ne achye ebwó utó aferege bós aló nchye ne mmye wó, ebwó ambós ne álérege nye nnó enyú délu gyéé né genó eyigé dejógé mbo ne me.” * ²⁸ Ne mbógé élé né Mendoó Esawo ne mbuu bós aló nchye mmye, kaáge nnó gefwage Esawo gélo mé fá ne enyú. ²⁹ Muú ákaaágé kpe fó gepúgé meto muú ájó genó mbógé alá bómbe áwé ji wó. Ékosé nnó abógé mbe awége ji ne ákaaágé kpe ajó yéndégenó. ³⁰ Yéndémuú ayi alá pó ula uma ne me, alu muú mawame wa, ne yéndémuú ntó ayi alá poóge me manyweré bós, atya ebwó tyaá nnó abe tete ne Esawo. ³¹ Kaáge nnó Esawo ajígente yéndé gabo ne mejóó mehomebo ewé bós ájógé ne ate. Yémbó ájígé fó nte mejóó mehomebo ewé bós ájógé atome ne Mendoó Ukpea. ³² Esawo ájígé nye nte yéndé mejóó mehomebo ewé muú ájógé atome ne Maá Nte Mekwaá yémbó ájígé fó nte mejóó mehomebo ewé muú ájógé atome ne Mendoó Ukpea. Yé ebélé fa mme yina ne ayi achwóó.

Genó ne umpomé bíi

(Luk 6:43-45)

³³ Désége nnó umpome genó ulóme, debó mansé ntó nnó genó geji ambós gelóme. Ne désége nnó genó gélo me fó ebyennó umpome bíi ntó ulóme fó, néndé akaáge genó né mbaá umpome bíi géji géwóme. ³⁴ Enyú abi délu éke mmye épyéembó nnó ne déjóó galógáló ne muú ayi enyú délu bós abo? Néndé, genó eyi gélu muú metóó géjí ne gétánege ji meno. ³⁵ Muú melóméló ájógé depó delódeló eti délu ji né metóó, muú mehomebo ájógé depó debodebo eti délu ji metóó.

* **12:27** Elú wáwálé nnó: “Belsebób” élé mabo amifó, ami ákuú danchómeló pé ntó né 10:25.

³⁶ Kaáge wáwálé nnó, bíí unós mpa Ɛsɔwɔ yéndémuú ágarege nye ula bi ji ajós yéndé gechugé mejós gebogebo eyi gétané ji meno. ³⁷ Néndé ye mpa akwilege wɔ, ye akwene wɔ, ásóó ji lé né uchu mejós bye.

*Bós ákelege Jisɔs apyéé ufélekpa
(Mak 8:11, 12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Jisɔs ájógé mbɔ, ánlere mabe Ɛsɔwɔ ne bós Farasi fɔ ájós ne ji áké, “Ménlere, pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó utó bye utané mbaá Ɛsɔwɔ.” ³⁹ Jisɔs ashúú ébwó meko aké, “Enyú nnye eniné na debɔ, delu bós abi átíí meso ne Ɛsɔwɔ. Dekélege me nléré enyú ufélekpa, yémbɔ yé uma nlérégέ fɔ, wye lé ufélekpa Jona muú ekpávέ Ɛsɔwɔ ne me nléregé nye enyú. ⁴⁰ Wye nkane Jona ábelé ndɔ eléé né mmu une mekwɔle, mbɔntó ne áníge nye me Maá Nte Mekwaá mbelé ndó eléé utuú ne ηwɔmese né mme. ⁴¹ Bíí unós mpa Ɛsɔwɔ, bós meló Ninενε ákwilege nye áshulé enyú bós nnye enina ndo nnó dépye gabo, néndé, ákwɔré nya matós bwó ákame né Ɛsɔwɔ gébégé Jona ágaré ébwó mekomejós Ɛsɔwɔ. Góge mpye enyú dékaá nnó, muú alu né metós metós nyú ayi ágarége mekomejós apwɔ Jona yémbɔ dékélégé fɔ mánkwɔré. ⁴² Bíí unós mpa Ɛsɔwɔ, mfwa mendée né melɔ Sheba ákwilege nye ashule bós nnye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unó bi mfwa Solomun áleré nya bós ne dénǵá. Kaáge ye nnó muú alu mbɔ né metós metós enyú ayi áléregé mekomejós ne dénǵá apwós mfwa Solomun yémbɔ défyéé fɔ matu manwúge.”

*Meló nchye ayi akeré meso
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Jisɔs afé mbe ajoge aké, “Abúgé meló nchye atanege muú mmye, alá yia yiáge né mmu mashwɔne ákelege melu ewe ajwɔlege. Ákelege alá ge wó, ⁴⁴ ajógé ne gemε jíí aké, ‘Nkerege meso mbaá ayi mbɔ nlu.’ Akerege meso agegé nnó melu ewémbɔ élú

mewa, áshwa ela pópó ákwyéé ábelé, ⁴⁵ akerege, afé ase áló nchye abifɔ akénéama abi abós apwós ji, ákpé ájwólé mmu. Ne gefós eyíge muú yimbɔ ábéé gebós gépɔwɔ eyíge mbεmbε. Wye na ne epye nye ne enyú nnye bós abo bina.”

Jisɔs aléré ufós bós abi álú aηmó bit ne mmá wuu

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ne nkane Jisɔs alú jyéé mbe manjós mejós ne bós bimbɔ, mmá wuu ne aηmó bíí áchwó téné dafye ákelege manjós mejós ne ji. ⁴⁷ Muú fɔ akulé agare ji aké, “Ge mmá wye ne aηmó byéé álú mbɔ dafye téné ákelege manjós mejós ne wɔ.” † ⁴⁸ Jisɔs ashúú muú yimbɔ meko aké, “Ndé bɔ álú mmá wa ne aηmó ba?” ⁴⁹ Abwéé ébwɔ asá mbaá baá utós bíí aké, “Gégé mmá wa ne aηmó ba ná.” ⁵⁰ Néndé, yéndémuú ayi apye genó eyigé Nte wa muú alu né mfaánebuú ákelege, ji yimbɔ ne alu mmá wa ne menmó wa.

13

*Nekanémejós mentya mbwe
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Wye né bíí bimbɔ, Jisɔs atané né gepú eyigé ji abó alú wye, ashulé ajye jwóle né mbale géntoógé mewaá. ² Gejamégé bós ákwólé ji afé ewu. Ji ágégé nnó bós bimbɔ ájá dós, ajye kpe ajwólé mmu ékpée ewé élú né mbále nnyi. Bós bimbɔ ako átené né mbale géntoógé mewaá. ³ Alo manleré ébwó gejamégé unó né makámejós. Ató neka eníné mbe aké, “Bíí uma mepyε makós fɔ afé manjye tya mbwé né mekós wuu. ⁴ Ndere átyaá ajyéé, ámé mbwé áyifó ákwé né maá meti ayi ákoge wye, denywɔné dégége déchwɔ chwé dényé. ⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etárávέ mbaá ayi mme alá jaá wye wó. Ébelé yéé wó áchií. Ne élé mme alá jaá wye wó, ⁶ ηméé étyégé, edo mbwé yimbɔ, ne elé maka alá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé áyifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye,

† 12:47 Elú wáwálé nnó: Né bɔ ηwe ukwene bifɔ malɔ yina apɔ wye.

áchigé, genkpé eyigémbò géwé gekweré mbwé yimbò meshií ejo agbó. ⁸ Yémbò ámé ayifó ákwé né mme melóméló, áchií áwé, chánchá, áfyé uló. Ayifó áfyé usaá uló uta, áyifó áfyéé usaá uló uléé, ne áyifó áfyéé uló esaá meso efya ápwò nkane ábó ápené.” ⁹ Jisòs ánerégé manto nekanemejóó eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú”.

Ula bi Jisòs atóme makámejóó
(Mak 4:10-12; Luk 8:9, 10)

¹⁰ Jisòs ánerégé mántó nekanemejóó enina, baá utóó bií ájye gií ji aké, “Ata ula nnó wò olérégé bọ́ bina né makamejóó”? ¹¹ Jisòs ashuú ebwó meko aké, “Élé enyú ne Eṣòwò apyé nnó dékaá wáwálé depò etiré délú nya bíbií ndere ji ágbárege nye gefwa jí. Yémbò ji anene fò deti gbógónó mbaá bọ́ abifó nnó ebwó akaá wó. ¹² Néndé, yéndémuú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwò nnó abé ne gejamé. Ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú. ¹³ Gégé ula bi menlérege ebwó né makamejóó na, áwyaá amé mangé, yémbò ágéné fó, áwyaá matu mánwú yémbò áwuú fó, ye mankaá ákaágé fó cháchá. ¹⁴ Ne ndere ebwó ápyéé mbò, genó eyigé Eṣòwò apye Asaya muú ekpávè wuú ajóó nyá getane wáwálé, nnó, ‘Enyú dénénege nye matu manwú mekomejóó wa yémbò dekaágé ula, défyé nye amé mangé unó ebí mpyé yémbò dégéné fó.

¹⁵ Néndé bọ́ bina aṣea matóó, awyaá matu mméé. Akwere amé bwó né depòré Eṣòwò, mbógé epó mbò fó wó, mbò ágéne mbaá ne amé bwó, áwuú ne matu bwó ákaá chánchá ákwòré matóó ákeré eta wa nnó mpyé ebwó ápó.’

¹⁶ Enyú dewya éfwó, néndé, amé nyú ágene ne matu nyú ntó áwú. ¹⁷ Kaágé wáwálé nnó gejamégé bọ́ ekpávè Eṣòwò ne bọ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣòwò, ákelé nya meti

mangé unó bi enyú dégene mbò, yémbò áge wó, ne manwú unó bi enyú déwuú mbò yémbò áwuú wó.”

Jisòs agare baá utóó bií ula nekanemejóó mentya mbwé
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Jisòs afé mbe mánjógé aké, “Wúge ye ula nekanemejóó mentya mbwé. ¹⁹ Mbwe ayi akwené né maá metí ayi ákoóge wye alu éke bọ́ abi áwúgé mekomejóó Eṣòwò ayi ágárege nkane Eṣòwò ágbárege gefwa jí alá ákaágé ula, danchòmeló achwó aferé ji né mmu matóó bwó. ²⁰ Ne mbwe ayi ákwené né mfaá mme etáráné, álu eké bọ́ abi áwúgé mekomejóó Eṣòwò ténéténé yimbò, áse ji ne nechóchó. ²¹ Yémbò, mekomejóó yimbò akpé fó ebwó mmu matóó chánchá wó, awyágé mano. Gébégé álogé mangé efwyale ndere bọ́ ápaá ebwó gétúgé mekomejóó Eṣòwò, ájá mmye meso. ²² Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshií ejomé, álu eké muú ayi áwugé mekomejóó Eṣòwò, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwóó ne gefwa, ujo mekomejóó yimbò upyéé ji áwò umpome ulóúló wó. ²³ Mbwe ayi ákwené né mme melóméló, alu eké bọ́ abi áwugé mekomejóó Eṣòwò, ákaágé ula. Mekomejóó yimbò akwòrégé genwáge ebwó gebéé eké mbwé ayi áchií áwéné chánchá afyéé gejamégé uló. Ayifó áfyéé usaá uló uta ayifó usaá uléé, ne ayifó esaá meso efya.”

Nekanemejóó mancha ami muú mawámé apéné mmu mekóó mbwé

²⁴ Jisòs ama tó nekanemejóó enínefó aké, “Gefwa eyigé Eṣòwò ágbárege gelu eké nekanemejóó eníne na. Mende fò ape mbwé melóméló né mekóó wuú. ²⁵ Ne bií fò ndere mbóó mekóó yimbò, apene mbwé yimbò, muú mawámé wuú akwilé ne utuú ayi yéndémuú abelé geja, ajye pe ntó mancha né mpu mbwé yimbò, alya afé. ²⁶ Ne gébégé mbwé yimbò áchií áwéne afyéé amé, ne bọ́ ágéné nnó mancha ntó ne mawéne mbò né mekóó. ²⁷ Eféé ne bọ́ utóó mende yimbò ájye gií ji aké, ‘Ata pò oṣena

lé mbwé áyi álú melóméló né mekóó wye? Ne mancha matané efó wyé?’
²⁸ Ashuú ébwó meko aké, ‘Èbe nye lé muú mawámé wa ne ajye pe mancha mimbo.’ Bóó utóó bimbo ágií ji áké, ‘Nnó òkelegé ese déjyé degoó mancha mimbo?’
²⁹ Mende yimbo ashuú ébwó meko aké, ‘Ngba, debogé mangoó mancha yimbo nana, dechome nye ne mbwe yimbo degoó.’
³⁰ Góge áji awe chonchó ne mbwe, gébége mbwe ákwónégé mamferé ngarege nye bóó abi áferégé nnó ábó mbe ágoó mancha mimbo áwé uboubo áfyé né mewé, ne áferé mbwe áfyé mmu meke ákpá áchwó ábélé mfaá gélálé.’”

Nekanémejóó mbwé ayi ákuú ji Masta

(Mak 4:30-32; Luk 13:18, 19)

³¹ Jisós ama tó neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Èsòwò ágbárege gélu éké nekanémejóó eniné na. Mende fò ape nyiné gempome genóó eyigé ákuú nnó masta né mekóó wuú.”
³² Nnyiné gempome eyigémbò géjnené gépwò amé mbwé ayifó. Yémbò gébége néchií nénéwé, népwò baá unóó abifó abi ápené nébwólé gekpékpége genóó eyigé denywóné déshíge, déténege anyua bwó wyé.”

Nekanémejóó Yis

(Luk 13:20, 21)

³³ Jisós ama tó nekanémejóó eniné fó aké, “Gefwa eyigé Èsòwò ágbárege fa mme gelú éké yis uka ébi upye bred amualé ébi mendée abò achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Ula ébi Jisós dlerege né makámejóó

(Mak 4:33, 34)

³⁴ Né gejamégé ndò eyi Jisós abó alerege nya unó bina ne gejamégé ebifó mbaá bóó, alerege lé né makámejóó. Alérége nyá fó bóó bimbo genóge fò ayi álá tóme nekanémejóó wó.
³⁵ Atome nyá makámejóó yina nnó genó eyigé muú ekpávè Èsòwò fò abó ajóó gébé wáwálé. Ajóó nya aké, “Me njóge nye mejóó ne ébwó né makámejóó, nlererege ébwó unó bi

Èsòwò abelé bibí te gébége ji akwye mme.”

Jisós agaré ula nekanémejóó mancha ami muú mawámé apené né mekóó

³⁶ Jisós alya gejamégé bóó bimbo ajye kpe mmu gepú ne baá utóó bíí. Èféé ne baá utóó bíí ágií ji áké, “Nte sé, gare ese ula nekanémejóó mancha mi muú mawámé apené né mekóó.”
³⁷ Ashuú ébwó meko aké, “Muú yi apene mbwe melóméló yimbo élé Maá Nte Mekwaá.”
³⁸ Mekóó ewémbò etené mbaá mme meko, ne mbwe melóméló yimbo atené mbaá bóó gefwage Èsòwò. Mancha matané mbaá bóó danchòmeló.
³⁹ Ne muú mawámé ayi apene mancha élé danchòmeló. Mamferé mbwe atené mbaá gébé eyigé mme yina abyéé. Ne abi áférege mbwe yimbo élé makiénné Èsòwò.
⁴⁰ Wye nkane ánywérege mancha uboubo áfyé né mewé, mbòntó ne ápyéé nye ne bóó danchòmelo gébége mme yina abyéé.
⁴¹ Gébé eyigémbò, me Maá Nte Mekwaá ntóme nye makiénné ya, áfe ájya bóó abi ápye ate ákpéne né gabo ne abi álá akpege mabe áfere né mpu bóó gefwa ya.
⁴² Makiénné yimbo áferégé ébwó, áfomé mmu gekpékpége ntoné mewé. Èféé mbò ne ébwó álilí nye, ányé manéné.
⁴³ Gébé eyigémbò gepogé bóó abi álú cho né mbe ushu Èsòwò gégénege nye éké mñmèé né gefwage nte bwó Èsòwò. Muú ayi awyaá matu awú chánéné.

Nekanémejóó genóge ñka eyi ábil

⁴⁴ Jisós ama tó nekanémejóó eniné fó aké, “Gefwa eyigé Èsòwò ágbárege fa mme gelú éke nekanémejóó eniné na. Muú fò age genóge ñka eyigé ábíí né melu mme, agege abí geji chánchá alya, afé ne gejamégé nechóchó. Akpó yéndégenó eyigé ji awyaá ajye na melu mme ewémbò.”

Nekanémejóó ntað eniné né jamé ñka

⁴⁵ Ama ato neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Èsòwò ágbárege fa mme gelú ntó éké nekanémejóó eninéna. Menkene gese fò akene akelege mataá

ayi ajamé nka dɔ́ mana. ⁴⁶ Agégé né máa eníné né jamé nka, ajye kpo unó bi ji awya uko anna néní”

Nekanémejɔ́ dansa

⁴⁷ Jisɔ́s ama ató neka eniné na aké, “Gefwa eyigé Esɔ́wɔ́ ágbárege fa mme gélú eké nekanémejɔ́ eninéna. Anwané meshuú fɔ́, áso dansa né nnyi. ⁴⁸ Ndere ásó meshuú ese wye ufɔ́ufɔ́, ágégé nnó meshuú ese wye dɔ́, aja ákwɔ́ né mapea mewaá. Ajya eyi melóméló áfyé mmu uba ne eyi mebomebo atuú ágbɛ. ⁴⁹ Wye mbɔ́ ntó ne ebéé nyɛ bií mpa Esɔ́wɔ́ gébégé mme abyéé. Makiénné Esɔ́wɔ́ áchwɔ́ fére nyɛ bɔ́ abi ápyéé gabo né mpu abi ápyéé genó eyigé Esɔ́wɔ́ akélege. ⁵⁰ Aferégé ebwɔ́, áfómege mmu gekpékpégé ntoné mewɛ. Alaá wye álílí, ányé manéné.”

Jisɔ́s ajɔ́ge depɔ́ etiré deke ne etiré gekwéne

⁵¹ Jisɔ́s agíí baá utɔ́ bií aké, “Pɔ́ enyú dékaá depɔ́ etiré na chánéné?” Akamé aké, “Eh dekaá.” ⁵² Ajɔ́ yɛ ne ebwɔ́ aké, “Yéndé menleré mabe Esɔ́wɔ́ ayi agíí ndere Esɔ́wɔ́ ágbárege gefwa jíí fa mme, alu eké mbɔ́ gepú ayi akaáge unó Esɔ́wɔ́ bi ukɛ ne ebi gekwéne ebi úlú né mmu maá gepú ayi ji ábélege unó bií wye.”

Bɔ́ Nasaret ábya Jisɔ́s (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Jisɔ́s anérégɛ manleré makamejɔ́ yi, alyaá melu ewémbɔ́, ⁵⁴ akeré meso né melɔ́ wuú. Ndere alɔ́ manlerégɛ bɔ́ mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́ né mmu echa mmyemenene bwɔ́, ála mano mekpo fuú ágíge atɛ aké, “Ndé muú áchyéé ji gefɔ́gɛ denɔ́ eti? Ne utó mampye ukpékpé ufélekpa bina? ⁵⁵ Pɔ́ maá menwɔ́né upú na? Pɔ́ Mɛri ne alu mma wuú? Pɔ́ nnó anmo bií abi ande élé Jɛmsi, Josef, Simun, ne Judas? ⁵⁶ Ne pɔ́ anmo bií abi andéé álu na fa ne esé? Ne ji atané yɛ efɔ́ ne gejamégɛ denɔ́ eti?” ⁵⁷ Né getú eyigémbɔ́, ábya ji, yémbɔ́ Jisɔ́s ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Anoge muú ekpávɛ Esɔ́wɔ́ yéndé

mbaá. Wyelé bɔ́ melɔ́ wuú ne abi ula gepú bií ne ála nógé ji.” ⁵⁸ Ne tɛé mbaá ála áfyéé fɔ́ metɔ́ ne ji wɔ́, ji ntó ápyɛ fɔ́ gejamégɛ ufélekpa né melɔ́ wuú wɔ́.

14

Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Né gébé eyigémbɔ́ Herɔ́d muú alu muú kpaá né gebagé mewaá Galilí, ji awúgɛ ngɔ́ ukpékpé unó bi Jisɔ́s ápyéé, ² ajɔ́ ne bɔ́ abi ápyéé utɔ́ ne ji aké, “Elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́. Esɔ́wɔ́ apye ji akwilé né negbo. Ge ula bi ji awya utó mampye ufélekpa” ³ Herɔ́d aferé mbɔ́ néndé ji ne ápyéé nnó ágbáre Jɔ́n áwé áfyé né mmu gepúgɛ denɔ́, gétúgɛ agaré gabo ayi Herɔ́d apyɛ nnó aferé Herɔ́dyas mendéé menmo wuú Filip abá. * ⁴ Né gébégɛ Herɔ́d aselé Herɔ́dyas né neba, Jɔ́n agarege ji aké, “Ebé Esɔ́wɔ́ ekame fɔ́ nnó wɔ́ ɔ́se mendéé menmo wye ɔ́bá wɔ́.” ⁵ Herɔ́d akelé meti manwá Jɔ́n, yémbɔ́ afɔ́ bɔ́ Jus, néndé ebwɔ́ ákame nya nnó Jɔ́n alu muú ekpávɛ Esɔ́wɔ́. ⁶ Ne né bií ebi Herɔ́d anéné epáá mantɛ bií ebi ábyéné ji, maá Herɔ́dyas mesɔ́ mendéé, abé mabeé malómáló né mbe ushu bɔ́ abi áchwɔ́ nyɛ epáá ewémbɔ́ kpaá tɛ metɔ́ megɔ́megɔ́ epyɛ Herɔ́d, ⁷ ajɔ́ ne maá yimbɔ́ aké, “Nkelé nnó, Nchyege wɔ́ yénde genó eyigé ɔ́kelege nnó menchye wɔ́.” ⁸ Maá yimbɔ́ ase majye mma wuú ajye jɔ́ ne mfwa Herɔ́d aké, “Fye mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ manaá Esɔ́wɔ́ fa né gebagé nkpagene nana.” ⁹ Mechó ewéna epyɛ Herɔ́d álá jɔ́, yémbɔ́ élé ji akele mé né mbe ushu ankéé bií abi áchwɔ́ epáá, ákágɛ sé nkane amáge kwɔ́re mejɔ́ wuú. Aké bɔ́ bee ápyɛ genó eyigé maá yimbɔ́ ajɔ́. ¹⁰ Ajye áso mekpo Jɔ́n né mmu gepúgɛ denɔ́ áchwɔ́ ne ewú. ¹¹ Anérégɛ áfyé ewú né gebagé nkpagene áchwɔ́ chyé maá yimbɔ́ mendéé, ase ajye chyé mbaá mma wuú. ¹² Ne baá utɔ́ Jɔ́n áchwɔ́

* **14:3** Elú wáwálé nnó: Filip alú meso Herɔ́d. Ji abá Herɔ́dyas. Ebelege Herɔ́d afere Herɔ́dyas mendéé Filip, abá.

kpá genkwó jí ájye níí. Ajye ágare Jisós nkane epye ne Jón.

Jisós achyéé délé bós áta menyéé
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jón 6:1-14)

¹³ Jisós awúgé abya negboné Jón, alyaa melu ewémbó ájye kpe mmu ekpée ne baá utós bíí, áfé né mbaá ayi álú bómbo, nnó ebwó ábé ewú ebwó ebwó. Yémbó bós áwúgé nnó akpe ekpée ale jyé, átané né umé maló áké ne uka ákwólege jí. ¹⁴ Jisós átanégé mmu ekpée, mankwó mapea mewaá, agé gejamégé bós, ne meshwé akwó jí metós gétúgé ebwó, apye ebwó atóó mbaá mameé ayi ebwó ábó áméé.

¹⁵ Ndere nkwale akwónége baá utós bíí ájyé báne jí áké, “Ata bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwóne, lyaá bós bina ájye áná menyéé né baá maló ayi álú fa kwókwólé ányé.”

¹⁶ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Ngé fó ula bí ebwó ájye kéle menyéé wó. Enyú ambós chyége ebwó genó ányéé.”

¹⁷ Baá utós bíí áké, “Déwyaá lé ntó bred étáa ne meshuú épea fa, ye genó eyigécha gepó.” ¹⁸ Jisós aké ne ebwó, “Chwóge me ne éjí.” ¹⁹ Agaré gejamégé bós bimbó aké ájwólé né dambyanja, asé ntóó bred eyimbó étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú achyéé matame mbaá Esowó agyá éjí ubauba achyéé baá utós bíí, nnó ákaré mbaá gejamégé bós bimbó. ²⁰ Yéndémuú ányé ágbeé. Ne baá utós bíí áké ányweré ayi álaá, ágbeé usá úfyáneupeá. ²¹ Mpa bós abi ányé menyéé yimbó mbógé alá gbéé fó ándée ne baá wó, ande ebwó ebwó álú délé bós átáa.

Jisós aké mfaá mekó manaá
(Mak 6:45-52; Jón 6:15-21)

²² Epyégé mbó, Jisós aké baá utós bíí ákpe ekpée ábó mbe áchyaágé gentoógé mewaá. Jí ala meso agare bós nnó ebwó ákéré né upú bwó. ²³ Anérégé mangaré ebwó nnó ákéré, akwó afé mfaá mékwé jimbíí manemmye. Alu éwu jimbíí kpaá te nkwale akwóné. ²⁴ Né gébé eyigémbó ekpée ewé ekpané baá utós bíí éfé mé

tete metós nnyi. Mbyo ammye ne ewu, apyéé ngbannyi adóó ewu egbé ewé ne ewé. ²⁵ Elo né gejjéégé bí kpaá te dondo, Jisós ákéné mfaá mekó manaá manjye báne ebwó. ²⁶ Baá utós bíí áké ágéne nkane jí akéne achwó mfaá mekó manaá, efo ekwó ebwó matós ákálege áwére áké “Meló ó ó, meló ó ó”. ²⁷ Ténéténé yimbó Jisós ajós ne ebwó aké, “Elé me, gbarege matós nyú, défóge.” ²⁸ Pita ashúú jí meko aké, “Ata mbógé nnó ele wó wáwálé pye me ntó nshulé nke mfaá mekó manaá nchwó mbané wó.” ²⁹ Jisós aké ne jí, “Shulé chwó, ajóge mbó.” Pita atané mmu ekpée ashule nnyi aló mánkené mfaá mekó manaá manjye báne jí. ³⁰ Ne nkane ágené mbyo nnyi ammye ne eshye, efo ekwó jí metós ne aló manke mmu nnyi. Akalé áké, “Ata, poó me.” ³¹ Jisós asá ebwó ténéténé yimbó agbaré jí, ajós aké, “E é metós ewé ofyéé ne me elú dada, waá aké wó óbe ne dembyó né metós.” ³² Ebwó ákpégé né mmu ekpée, mbyo yimbó apwá. ³³ Eféé ne bós abi álú mmu ekpée ánogé Jisós, ájógé áké, “Wáwálé wó ólu Maá Esowó.”

Jisós apye bós mameé átóó né Genésáret
(Mak 6:53-56)

³⁴ Bó Jisós anérégé manchyaá gentoógé mewaá eyigémbó, ákwóné né meló Genésaret. ³⁵ Ne bós abi álú eféé ákaá nnó gé Jisós na, áló meko né maló ayi álú né gebagé mewaá eyigémbó geko. Bós bimbó ákpá yé bós abi ámeé ako áchwó ne ebwó mbaá Jisós. ³⁶ Ane Jisós mmye nnó agó ebwó áta lé mano nkú jíí. Ne yéndémuú nemeé ayi atáá mano nkú Jisós atóó.

15

Jisós agarege unó bí ukwene ante bós Jus áleré
(Mak 7:1-13)

¹ Bós Farasi ne anleré mabé Esowó fó átané Jerosale áfé mbaá Jisós ágií jí áké, ² “Ulannó ne baá utós bye ályaa mankwólégé unó bí ukwene ante sé áleré? Pe ebwó áshwónégé fó amu gefós eyigé ukwene ante sé ájós

nnó esé dépyégé ne dényégé menyéé.”
³ Jisós awúgé mbò ashúú ébwó meko aké, “Enyú ntó delyaá mabe ayi Esòwò aké débélégé, dela kwólé lé unó bi ukwene ante nyú álerége? ⁴ Desé ndere Esòwò ajóó nnó, ‘Nógé mma wye ne nte wye.’ Ne ájóó ntó nnó, ‘Mbógé muú ajógé mejóó mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú ábó manwá ji.’ ⁵ Yémbò né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbógé muú abégé ne genó eyigé ji akage poó mma wuú yé ébélé nte wuú ne geji, ‘Agáre lé nnó anyé mé meno manchye geji mbaá Esòwò.’ ⁶ Apyegembò abóó sé manleré enógé, apóó mmá wuú ne nte wuú manchyeé ébwó geji wó. Wyembò ne enyú desele mabe Esòwò ne gembya gétúgé gepò eyigé ukwene ante nyú áleré. ⁷ Enyú bóó dembwólé, Asaya muú ekpávé Esòwò abó alu cho gébége agaré nyá mekomejóó Esòwò atomé ne enyú nnó,

⁸ “Bóó bina ánógé me ne ubómeno, yémbò ánógé fò me né mmu matóó bwó cháchá.

⁹ Enógé ewé ébwó ánoge me elú detú, néndé ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya.”

Unó bi upye mekwáá dlá bée fò cho né mbe ushuú Esòwò (Mak 7:14-23)

¹⁰ Jisós akuú njuné bóó eniné mbò nechwó eta wuú, aké, “Wúge genó eyigé menkelege mangaré enyú ne kaáge nnó.

¹¹ Unó bi upye muú alá bée cho né mbe ushuú Esòwò, upó fò ebi ukpéne ji né meno, élé eyi getanege ji né meno.”

¹² Jisós ajógé mbò baá utóó bií ake mmye afíí ji agíí aké, “Ókaá nnó genó eyigé wò ójóó mbò gepye bóó Farasi áso matóó wó?” ¹³ Jisós ashúú ébwó meko aké, “Nte wa muú alu né mfaánebuú agoóge nye yéndé genó eyigé ji alá pée wó. ¹⁴ Dechyégé gemege nyú éfwyale gétúgé bóó Farasi bimbò. Ébwó álú bóó amé nónómé abi ájame abifò meti. Ne mbógé muú ayi amé anómé ji, ajame nte muú amé nónómé meti, ébwó ako ákwéne mmu gepyeé.” ¹⁵ Jisós ajógé mbò, Pita agíí ji aké, “Gáre esé

ula nekanémejóó eniné wò otome na nnó, epófó unó bi ukpéne muú né meno ne upyeé ji ála bée fò cho né mbe ushuú Esòwò.” ¹⁶ Jisós aké ne ébwó nnó, Enyú ntó delú defóó pó eké ate? ¹⁷ Enyú dekaá fò nnó, yéndégenó eyi gekpéne né meno gékoóge le né uné ne getané wó? Geji gepyeé fò nnó muú ábé debadeba né mbe ushu Esòwò. ¹⁸ Yémbò unó bi útánege muú né meno utanege ji né mmu metóó, ubi ne upye ji abée debadeba né mbe ushuú Esòwò. ¹⁹ Elé né metóó ne uféré uboubo utanege, ubi ne upye bóó áwáne ate, ákwéne malò, ánáne manáné tametame, ájo ejo, átenege ntésé gebyò, ne manchoge mabò ate. ²⁰ Gé unó bi upyee muú ála bée fò cho né mbe ushuú Esòwò na. Mbógé muú anyegé menyéé amu deba epyé fò nnó ji ábégé cho né mbe ushuú Esòwò.

Mendée ayi áfyéé metóó ne Jisós (Mak 7:24-30)

²¹ Bó Jisós ályaá eféé, áfé né gebagé mewaá Tiya ne Sidón. ²² Ne mendée fò né geluage bóó Kanaan ajwòlege né gebagé mewaá eyimbò, achwó báne Jisós anene ji mmye aké, “Mpyáne Devid, Ata ge me meshwe. Melo nchye akpe maá wa mmye, achyege ji éfwyale dóó.” ²³ Jisós ashúú yéé ji meko wó, eféé ne baá utóó bií ajóó ne ji aké, “Bú mendée yina ajye néndé achyege esé éfwyale ne mejóó.” ²⁴ Ne Jisós aké, “Esòwò ato me nnó nechwó le mbaá bóó Isrèli abi álu eké magómhyme ayi ánomé.” ²⁵ Yémbò mendée yimbò achwó tó manó né mbe ushuú wuú anene ji mmye aké, “Ata poó me.” ²⁶ Jisós ashúú ji meko aké, “Elómé fò nnó muú ase menyéé ayi baá melo ányé achyeé bò mammye.” ²⁷ Mendée yimbò ntó ashúú ji meko aké, “Ata elú wáwálé, yémbò bò mammye ányéé uchòchogéré menyéé ebi utanege mfaá ekpókpógélé ante bwó ukwene mme.” ²⁸ Jisós awúge mbò, ashúú ji meko aké, “E, é, mma metóó ewé ofyee ne me eja gé. Esòwò apye nye genó eyigé wò akélege.” Wye né gébé eyigémbò, Esòwò apye maá mendée yimbò atoó.

Jisṣ apye gejamégé bṓṓ mameé átoó

²⁹ Bṓ Jisṣ ályaágé yéé eféé, ákoó né mapea géntoógé mewaá Galilií. Akwṓ mfaá mékwé ajwṓlé ka. ³⁰ Gejamégé bṓṓ áchwṓ eta wuú ne ubwiré bṓ, bṓṓ amε nónómé, bṓṓ uchánchi, abi alá jṓgé mejṓṓ alá wuú, ne gejamégé bṓṓ mameé abifṓ. Abelé εbwṓ mbε ushuú Jisṣ ne apye εbwṓ ako átoó. ³¹ Bṓṓ bimbṓ alá mano mekpṓ fuú ndere ágené bṓṓ abi ábṓ alá jṓgé mejṓṓ, ájṓṓge abi ábṓṓ alá wuú, áwuú, bṓṓ uchánchi átoó, ubwiré úkéne ne abi amε nónómé ágene. Bṓṓ bimbṓ áféé Εσωṓ ayi bṓṓ Isreli ánṓge.

Jisṣ achyéé delé bṓ ani menyéé (Mak 8:1-10)

³² Jisṣ akuú baá utṓṓ bií ajṓṓ ne εbwṓ aké, “Meshwε apyeé me ne bṓṓ bina gé néndé áλε mbṓ fa ndṓ ελέé ne me ne nana ápṓ yéé ne genó eyigé ányéé. Nkélégé fṓ manlyaa εbwṓ ájyεé unε mesa ekage muú bwṓ fṓ átṓṓ né meti.” ³³ Baá utṓṓ bií ágií ji aké, “Fa né mashwṓne ese degene mbṓ menyéé fṓ ayi ákwanεge njuné bṓṓ bina manyé né mbaá yina ayi melṓ εlá épṓ?” ³⁴ Ne Jisṣ agií εbwṓ aké, “Enyú dewyaá ntoó bred enií eféé?” Ashuú ji meko aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama ne ukéké baá meshuú.” ³⁵ Eféé mbṓ ne Jisṣ agaré bṓṓ bimbṓ aké, “Jwṓlege mme.” ³⁶ Aségé ye ntoó bred eyimbṓ ékénéama ne ukéké baá meshuú bimbṓ, achyéé matame eta Εσωṓ gétúgé menyéé yimbṓ. Agya ji ubauba achyéé baá utṓṓ bií nnó ákáré mbaá bṓṓ bimbṓ. ³⁷ Εbwṓ ako ányéé ágbeé ne gébégé baá utṓṓ bií ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ³⁸ Mpa ande abi anyéε menyéé yimbṓ álu bṓ delé anií. Apaá fṓ andée ne baá melṓ wṓ. ³⁹ Epyégémbṓ, Jisṣ ate bṓṓ bimbṓ áwilé. Jimbṓ aye kpe mmu ékpée afé ne gebagé mewaá Magadon.

16

Εkwṓ bṓṓ Farasi ne Sadusi ágü Jisṣ nnó aléré εbwṓ ufélekpa (Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Gébé eyigémbṓ, bṓṓ ekwṓ Farasi ne bṓṓ Sadusi áchwṓ mua Jisṣ aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Εσωṓ ne atóme wṓ.” ² Yémbṓ Jisṣ ashuú εbwṓ meko aké, “Nkwale akwṓnégé nebuú né gelege deké bií ulṓme nye geyá. ³ Ne dondo akwṓnégé nebuú nshulégé goge, dansama aké apyeé deké, ‘Manaá achwṓ kwé’. Enyú degεgé nkane nebuú nélú dekaáge gefṓgé genó eyigé gechwṓṓ pye, yémbṓ enyú dékaáge ula unó bi upye mbṓ né gébé eyigé na. ⁴ Enyú njye eniné na debṓ, delu bṓṓ abi átií meso ne Εσωṓ. Dekεge me nléré enyú ufélekpa, yémbṓ yé uma nlérégé fṓ, wyε lé ufélekpa Jona muú ekpávε Εσωṓ ne me nlérege nye enyú.” Ajṓṓgé mbṓ atané afé ji.

Jisṣ akwelé baá utṓṓ bií mbeé nnó áse gébé ne yis bṓṓ Farasi ne bṓṓ Sadusi (Mak 8:14-21)

⁵ Ne baá utṓṓ Jisṣ achyaá géntoógé mewaá afé εgbé ewé né, ndere ájye ájinte mamkpa bred. ⁶ Ndere εbwṓ ájyεé, Jisṣ ajṓṓ ne εbwṓ aké, “Sege gébé ne yis ekwṓ bṓṓ Farasi ne ekwṓ bṓṓ Sadusi.” ⁷ Εbwṓ áṓṓ manjṓgé εbwṓ εbwṓ aké, “Ndṓfṓ ajṓṓgé mbṓ lé délá kpaá bred wṓ.” ⁸ Jisṣ akaá genó eyigé εbwṓ ajṓṓgé ne agií aké, “Ε é metṓṓ ewé enyú defyεé ne me εlu dada. Ulannó enyú dejṓṓge mechṓ bred ayi enyu dela pó ne ji? ⁹ Nnó enyú delu dekaá? Elúmbṓ eké dejinte nnó me nkaáge chyéé enyú menyéé. Tege nkane nselé ntoó bred éta nchyéé delé bṓ eta ányéé ne usá ebi ulaá. ¹⁰ Ma tege ntó, ntoó bred ékénéama eyi nselé nya nchyéé delé bṓ enií ányéé ne usá ebi ulaá. ¹¹ Enyú dekaá nnó me mbṓ njṓṓgé fṓ lé gétúgé bred wṓ? Gṓge me mmá nyware njṓṓ nnó ségé gébé ne yis ekwṓ bṓṓ Farasi ne ekwṓ bṓṓ Sadusi.” ¹² Eféé mbṓ ne baá utṓṓ bií ákaá yé nnó ji abṓ ajṓṓgé atome fṓ lé ne yis ayi apye bred amuale. Ajṓṓgé atome lé ne unó bi ekwṓ bṓṓ Farasi ne ekwṓ bṓṓ Sadusi álérege.

Pita aké Jis̄s alu muú ayi Ɛs̄w̄o akwere ji elá gefwa

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ne Jis̄s alyaáge eféé, afé né gebagé mewaá Kaisaria Filipi. Akwónégé wye, agií baá utóó bií aké, “Ndé gefógé muú ayi b̄óó ájóógé nnó me Maá Nte Mekwaá nlu?” ¹⁴ Baá utóó bií ashúú ji meko áké, “B̄óó abifó ájóóge nnó ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄óó manaá Ɛs̄w̄o, abifó áké ɔlu Elija ne abifó ntó áké ɔlu Jerimaya, elá p̄ó mb̄o f̄o w̄o, ɔkage be muú ekpávè Ɛs̄w̄o f̄o.” ¹⁵ Ne ama gií ebwó aké, “Yé enyú ambóó deké me nlu waá?” ¹⁶ Ajógé mb̄o, Simun Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu Muú yi Ɛs̄w̄o akweré ji elá gefwa, Maá Ɛs̄w̄o muú álu mebe yéndégébé”. ¹⁷ Ne Jis̄s ashúú ji meko aké, “Simun maá J̄on, galógáló alu ne w̄o néndé, mechó ewé ɔjóó mb̄o, ákwaá f̄o w̄o, aleré w̄o éwú w̄o, elé Nte wa né mfaánebuú ne aleré w̄o. ¹⁸ Ne ngarege w̄o nnó ɔkamege etarave. Gébége ntenegé nye echomele b̄óó ba, etarave ewena ne ebéé nebome. Ne negbo n̄épó ne uto mampw̄o ewu. * ¹⁹ Ne nchyege nye w̄o egbógóló né gefwa eyigé Ɛs̄w̄o ágbárege. Ne yéndégenó eyigé w̄o ɔshyaá fa mme, ebyénnó Ɛs̄w̄o ntó ashya mé né mfaánebuú ne eyigé w̄o ɔkamégé fa mme ebyénnó Ɛs̄w̄o ntó akamé mé né mfaánebuú.” ²⁰ Ne aji yé baá utóó bií etu nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji ne alu Kras, Muú yi Ɛs̄w̄o akweré ji elá gefwa.

Jis̄s agaré f̄w̄yale wuú ne negbo nií

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Eféé ne Jis̄s alóó mangaré baá utóó bií pópó aké, “Mbó manjye né Jerosale, eféé ákpakpa melo ne anóó baá abi ápye upe Ɛs̄w̄o ne ánleré mabé Ɛs̄w̄o, ápye nye me ngé gejamégé ef̄w̄yale ne apyée nye b̄óó áwá me. Yémb̄o ndo eléé ekwónégé Ɛs̄w̄o abwége nye me nkwilé né negbó.” ²² Ajógémb̄o, Pita ase ji átene babá, aló manshule ji ndo aké, “Cha-o! Ata

Ɛs̄w̄o akamégé mechó ewéna epye eta wye.” ²³ Yémb̄o Jis̄s aké ne Pita, “Kwilé me mbe ushu, danchomeló. Ɔgbéé me meti mampye genó eyigé Ɛs̄w̄o akélege néndé ɔferégé unó nkane mekwaá, ɔferégé f̄o eké Ɛs̄w̄o.”

Meti ef̄w̄yale ewé baá utóó Jis̄s áb̄óó mankwólé

²⁴ Jis̄s agáre yé baá utóó bií aké, “Yéndémuú ayi akelege mambé menkwólé wa, abó manjinte geme jii akpá gekwa jii nnó ákame negbo mankwólé me. ²⁵ Néndé yéndémuú ayi akelege mampoó genwá jii ebyénnó aniiige nye geji, ne mbógé muú akamégé manchyéé genwá jii getú ya, ebyénnó abo nye geji. ²⁶ Ndé nsá ayi muú áb̄óó, mbógé abege ne unó mme uko ne aniiige genwá jii? Ndé géfógé genó eyigé muú akágé chyéé mankwóré ne genwá jii. ²⁷ Ngarege enyú unó bina uko néndé me Maá Nte Mekwaá nkerege nye ne utóó bi Nte wa Ɛs̄w̄o achyéé me ne makiénné ya ne nchyege nye yéndémuú nsá wuú, ndere ji apyéé utóó. ²⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, gentógé b̄óó álú mb̄o fáná, abi alá gbóo f̄o kpaá te ágene nye ndere Maá Nte Mekwaá achwóó nye mangbare gefwa jii fa mme.”

17

Jis̄s akwóré gefóó agenege mané mané

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ndo ékéné ékógé, Jis̄s ase Pita, Jemsi ne J̄on menmo Jemsi ákwó áfé né mfaá mékwé ájwólé ebwó ebwó. ² Ne áké apéle Jis̄s akwóré gefóó, ushu bií ugénege eké nésané nme ne mandeé jii abwólé áshwánege mané mané. ³ Ebwó áké apéle, ágé nkane Mosis ebwó ne Elija ákwómé mbélépó ájóóge mejóó ne Jis̄s. ⁴ Pita ajóó ne Jis̄s aké, “Ata eló ndere esé délú fa. Mbógé ɔkélege ntenegé nye enyú baá óto áléé fa, ama eta wye, ama eta Mosis ne ama eta Elija.” ⁵ Wye nkane Pita alu jóóge mb̄o, áke apéle gekó gefó pópó

* **16:18** Elú wáwálé nnó: Mabo ‘Pita’ mantene nnó etarave né mejóó Grek.

gégénege mané mané gékweré ebwó ako mme ne meko muú atané né mmu gekó eyigémbó aké, “Gége maá wa ayi mbwi metó na, metó egó me ne ji, wuúge ne ji.” ⁶ Gébégé baá utó bina álé áwuú meko yimbó, efo ekwó ebwó metó ákwé pyó ne mashu mme. ⁷ Yémbó Jisós achwó ta ebwó ne ajó aké, “Kwilege mme défógé sé.” ⁸ Aké ápéle ágé sé muú yicha wó ekosé Jisós ji mbií.

Elija achwó me

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyéé Jisós áji ebwó etu aké, “Dégarégé muú fó genó eyigé enyú dégené mbó kpaá te me Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.” ¹⁰ Jisós ájóge mbó, baá utó bií ágií yé ji aké, “Ulannó ánléré mabé Esówa ájó aké Elija abó mambó mbe akere meso fa mme gemége nnó Muú yi Esówa akwere ji ela gefwa achwó?” ¹¹ Jisós ajó aké, “Elú wáwálé nnó Elija abó mambó mbe achwó, akwyéé unó uko nnó ube cho. ¹² Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó Elija achwó mé ne bó ákaá fó gefógé muú ayi ji alu wó, ápye gabo ne ji nkane ejií ebwó. Wyémbó ntó ne ebwó áchyége nye Maá Nte Mekwaá efwyale.” ¹³ Eféé mbó ne baá utó bií bimbó álé kaá yé nnó mechó ewé ji abó ajóge mbó, atome mbó lé ne Jón menwyaá bó manaá Esówa.

Jisós apye maá ayi améé gesasa atóó

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákérégé meso ábané gejamégé bó. Mende fó achwó tó mano mbe ushu wuú, ane ji mmye aké, ¹⁵ “Ata, ge me meshwe, maá wa mende améé gesasa. Ne nemeé eníné mbó nechyége ji efwyale dó. Népyéé ji akwene yéndégébé né mewé né gébé eyigéfo akwene né nnyi. ¹⁶ Ne nchwó ne ji mbaá baá utó bye yémbó ápulé nnó ápye ji atóó meti epó.” ¹⁷ Jisós ashúú meko aké, “E é enyú njye enina delu untantamé bó abi dela fyéé metó ne Esówa cháchá

wó. Nkoge mbó metó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndó eníí ne défyéé metó ne Esówa? Chwóge me ne maá yimbó.” ¹⁸ Achwóge ne maá yimbó Jisós anyá meló nchye yimbó atané ji mmye. Wyé né gébé eyigémbó maá yimbó atóó. ¹⁹ Ewyágé Jisós ne baá utó bií ála ebwó ebwó ne baá utó bií ágií ji aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchye yimbó mambuú apwó?” ²⁰ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Melo nchye yimbó apwó enyú mambuú gétúgé metó ewé défyéé ne Esówa elu dada. Ngárege enyú wáwálé nnó, metó ewé défyéé ne Esówa yé ebé elé nénéjéné eke nyiné mbwé ngbon, dekage gáre mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa cho né mbaá yicha,’ ne ekwilége. Ye genó gefó gepwó fó enyú mampye.” ²¹ [Yémbó Enyú dékage buú gefógé meló nchye yina wylé mbógé dénége mmye ne délyage menyéé kpékpé gétúgé depóré Esówa ne mmyemenene.] *

Jisós ama gare baá utó bií ndere ji ágboó nye

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Bií fó ndere Jisós ne baá utó bií alú melu ema né Galilií, ajó ne ebwó aké, “Ela gachyéé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bó nchye. ²³ Awáne nye ji ne ndó elé ekwónégé Esówa apye nye ji akwilé né negbo. Jisós ajóge mbó, baá utó bií ála mesómé mesómé ndere áwuú mbó.”

Jisós agáre mechó nka makpo echa upe Esówa

²⁴ Jisós ne baá utó bií áchwó né meló Kapanóm, ndere ebwó álu ewu, ánselé nka makpo echa upe Esówa áchwó bane Pita ágií ji aké, “Nnó menlere nyú achyége fó nka makpo echa upe Esówa?” † ²⁵ Pita akame aké, “Achyege.” Gébégé ji ákere meso né mmu gepú, gemége nnó ánené meno, Jisós abó mé mbe ajó ne ji aké, “Simun nwyáá nkwe mangii wó. Nde ufó bó abi afwa mme ásele nka

* **17:21** Elú wáwálé nnó: Melo nwe ewéna epófó né mmú bó nwe gekwene abifo. † **17:24** Elú wáwálé nnó: Nka makpo yina, élé nka eyi yéndémuú Jus áchyége nnó ákwyege echa upe Esówa.

makpo ne manka yifo eta bwó? Asele na le mbaá ambó melo wa mbaá ankeé bó?”²⁶ Pita ashúú ji meko aké, “Asele mbaá ankeé bó.” Ajoge mbo Jisós aké, “Mbo ebyennó baá ambó melo áchyege fó nka makpo.²⁷ Yémbó esé dekélégé fó nnó depye mató áso bó abi. Shule né gentógé mewaá, oñme eno wye. Meshuú mbe ayi óbó, néné meno wuú ógene nye nka wye, ekwanege machyé nka makpo ya ne ejye. Bó eji óchyéé eta bwó.”

18

Ndé muú alú muú kpaá
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ewya yéé wó, baá utó Jisós ajyéé agii ji aké, “Ndé muú ábéé muú kpaá né gefwa eyigé Esówa ágbárege?”² Jisós akuú maá fó kó ayi alu eféé, achwógé apye ji aténé né metómetó baá utó bíi.³ Ne aké, “Ngaréé enyú wáwálé nnó muú ála kwóré abe eké mamane kó wó, abe fó muú ayi anyé nye gefwage Esówa.⁴ Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ashulege mmye ji mme nkane maá yina ne abéé muú kpaá ayi apwó amu né gefwa eyigé Esówa ágbárege.⁵ Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kó nkane ayina né mabó ma, ebyennó ase mbó lé me.

Mmuameno mampye gabo
(Mak 9:42-48; Luk 17:1, 2)

⁶ “Yémbó, yéndémuú ayi apyéé ma-mane kó nkane ayina nnó apye gabo né geluagé bó abi áfyéé metó ne me elú galógáló nnó áshii ji gekpékpé gé ntaá né geme áñmé ji né gentógé ebeé mega.⁷ Meshwe apyéé me ne bó mme yina gétúgé unó bi uténe ebwó ápyéé gabo. Unó bina ubó mampye, yémbó ebó nye ne muú ayi aténe nte yifo nnó apyéé gabo.⁸ Mbógé ebwó wye, yélé geká jyé ne gétene wó nnó ópyéé gabo, só geji ófómé. Elú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né mewé ewé élá nómégé ne upó menyammye bye uko.⁹ Ne mbógé

dambónnny wye atene wó nnó ópye gabo, pwólé ji ófómé, élú galógáló nnó ókpe né genwá gechúchúle ne nnó ókpe né ntoné mewé ewé élá nómégé ne amé ápeá.

Nekanémejó egómñme ewé enomé
(Luk 15:1-7)

¹⁰ “Sege gébé, debyagé fó yéé muú ama né geluagé abi áfyéé mató ne me eké ambáné kó. Néndé, makiénné bwó álu yéndégébé né mbe ushuú nte wa muú alu né mfaánebuú.¹¹ Néndé Maá Nte Mekwaá achwó mampó bó abi alá ákwólege depóré Esówa.

¹² “Desé nnó muú awyaá usaá magóñme úta ne éma enogé apyéé nnó? Mferé nnó ályagé ayi usaá uni meso nekuúneeni né mbyó mékwé afe akéle ewé enomé kpaá té ágéne. Pó mbó? ¹³ Akélégé ewu agegé, ngarege enyú wáwálé nnó, abéé ne nechóchó dó né gétúgé ema ewé ji agené apwó áyi usaá uni meso nekuúneeni áyi ála no wó. ¹⁴ Wyémbó ntó ne Nte enyú muú alu né mfaánebuú alá kélégé nnó yéé muú ama ánó né geluagé abi áfyéé metó ne me eké ambáné kó.

Jisós alere ndere muú abéé ne nte menñme ayi apye ji gabo

¹⁵ Jisós afé mbe manléré gé aké, “Mbógé nte menñme wye né echomele bó ba apyéé gabo eta wyéé, chó báné ji bíbí ópye ji akaá gyéé ayi ji apyéé. Mbógé akamé gé nnó alu gyéé ebyennó dema se ate ndere añme.¹⁶ Ne mbógé alá kamé nnó genó eyigé ji apyéé gélú gyéé wó, ‘se muú ama yé apea ókere eta wuú nnó unó bi ójoge ne ji bó apea ye aléé ábé ndere bó ntesé.’ * ¹⁷ Ne mbógé ake ashya wye shyá nnó apó gyéé né genó eyigé ji apyéé, kpá mechó ewémbó cho ne ewu né echomele bó ba. Ne mbógé echomele epagé nnó ólu chó ne ji alá kámé wó, sege ji nkane muú ayi alá afyéé metó ne Esówa wó ye eké menséle nkamakpo.” †

Baá utó Jisós áwyaá eshye fa mme

* **18:16** Elú wáwálé nnó: Né melo ñwe ewéna, ajó wye nkane asame né mmu ñwe Deterónmi 19:15.

† **18:17** Elú wáwálé nnó: Anselé nkamakpo ányéé nya bó upwó gétúgé eyigémbó bó ásele nya nnó ebwó álu bó ubee.

18 Jis̄s aj̄óǵé mb̄o aké, “Ngárege enyu wáwálé nnó yéndégenó eyigé enyú deshaá fa mme, ebyénnó Eṣ̄w̄o ashyaá mé geji né mfaánebuú. Ne yéndégenó eyigé enyú dekamégé fa mme ebyénnó Eṣ̄w̄o ntó akamé mé geji né mfaánebuú. 19 Ne genó eyigéfó eyigé mmage gáre enyú gelu nnó, yéndégébé enyú ápeá fa mme dekamégé meko ama mangií Eṣ̄w̄o genó, dénégé mmye Nte wa muú alú né mfaánebuú achyēge enyú geji. 20 Néndé yéndé mbaá yi b̄ó ba ápeá ye aléé áchoméǵé mbaá ama me ntó mbe eféé ne ebw̄ó.”

Jis̄s alere nnó déjinte gabo ayi ate aṅme ápyéé eta sé

21 Pita achw̄ó gií yé Jis̄s aké, “Atá njíge mb̄o nte gabo ayi nte menme apyéé eta wa nd̄o eníí? Nnó kpaá te nd̄o ekeneama?”

22 Jis̄s ashuú ji meko aké, “Ngba, ep̄f̄s̄ nd̄o ekénéama, ób̄o manjií ji nte usaá nd̄o uléé meso efya né malu akeneama. 23 Me ngarege enyú mechó ewé gétúǵé gefwa eyigé Eṣ̄w̄o ágbárege gélú eké abya yina. Mfwa f̄o ab̄ó mankw̄ólé b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne b̄ó ut̄ó bií ányéé ji. 24 Ndere ala ula mankw̄ólégé, b̄ó ut̄ó bií abif̄o áchw̄ó ne muú ut̄ó wuú ayif̄o ama ayi agbaré ji gejamégé ṅka eyi epw̄o amu. 25 Ne élé alá kaáge kw̄o ujw̄ó bií ji anyéé mfwa yimb̄o, mfwa yimb̄o aké ákp̄o mende yimb̄o, mendée wuú ne baá ne yéndégenó eyigé ji awyaá nnó agé ṅka akw̄o ujw̄ó bií. 26 Aj̄óǵe mb̄o, muú ut̄ó wuú yimb̄o abogéné mmye mme ne mbe ushu mfwa yimb̄o, ane ji mmye aké, ‘Ata, nkpa geke jye, chyéé me gébé nkw̄ole nye ujw̄ó byéé uko.’ 27 Apyéǵé mb̄o meshwe akw̄o mfwa yimb̄o met̄ó d̄ó alyaa ji nnó ajyéé akw̄óǵé sé ujw̄ó bimb̄o. 28 Yémb̄o, ndere muú ut̄ó yimb̄o atané mbaá mfwa ajyéé dafye agé nte muú ut̄ó ayif̄o ayi agbaré ji ekéké ṅka ewé elá p̄o yéé genó mameé ne ṅka eyi ji agbaré mfwa yimb̄o. Apye ji anyuá amu mmw̄ólé aké, ‘Chyéé me ṅka ya eyi ónyéé.’ 29 Nte menme yimb̄o abogéné

mme ane ji mmye aké, ‘Nte, chyéé me gébé nkw̄ole nye ujw̄ó bye!’ 30 Yémb̄o mende yimb̄o akame w̄o. Tenétené yimb̄o afye mende yimb̄o né den̄o nnó akw̄o ujw̄ó bií uko. 31 Gébéǵé b̄ó ut̄ó mfwa abif̄o áǵené mechó ewéna, met̄ó es̄ó ebw̄ó d̄ó ájye toó mfwa yéndégenó eyigé gepyéé. 32 Mfwa akuú muú ut̄ó ayi mb̄o, ayi ji ab̄ó aj̄ó nnó akw̄óǵé sé ujw̄ó bi ágbarege ji nnó achw̄ó. Achw̄óǵé, aj̄ó ne ji aké, ‘W̄o muú mebo yina, óne me mmye ngé w̄o meshwe, nlyaa gekpékpéǵé ujw̄ó ebi ónyé me; 33 ób̄o ólu mangé ntó nte menme wye meshwe ndere me ngené w̄o meshwe, p̄o mb̄o?’ 34 Ne met̄ó es̄ó mfwa yimb̄o d̄ó aj̄ó aké áfyé mende yimb̄o né den̄o átulé ji kpaá te akw̄ole ujw̄ó ebi anyéé ji uko.” 35 Jis̄s ánéréǵé manj̄ó aké, “Wyemb̄o ntó ne ebe nye ne Eṣ̄w̄o Nte wa muú alu né mfaánebuú. Mb̄óǵé ólá jinte gabo ayi nte menme wye ápyéé ne met̄ó wyeé meko w̄o, Eṣ̄w̄o apyéé nye ne w̄o ntó wye ndere mfwa yimb̄o ab̄ó apyéé ne muú ut̄ó wuú yimb̄o.”

19

Jis̄s alerege dep̄ré manwá neba (Mak 10:1-12)

1 Jis̄s anerege manj̄ó dep̄o etire na deko, alyaa gebagé mewaa Galilií afé né gebagé mewaa Judiya achyaá ebeé Jodan. 2 Gejamege b̄ó gekw̄ole ji. Apye abi ámeé átoó. 3 Ndere ji alú ewú, b̄ó Farasi f̄o afé eta wuú mammua ji áké, “Nnó ebe esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú né yénde eké mechó?” 4 Agíge mb̄o, Jis̄s ashuú ebw̄ó meko aké, “Elu wáwálé nnó enyú deku mé né mmu Eṣ̄w̄o nnó, té ula ul̄ó ebi Eṣ̄w̄o muú ákwyeé nyá b̄ó, akwyéé ebw̄ó, mende ne mendée.” 5 “Getú eyigé na mende alyage nye mmá wuú ne nte wuú afé acho mmye ne mendée wuú ebw̄ó ápea ákwé muú ama. 6 Ebw̄ó áp̄o sé b̄ó ápeá nana, ala muú ama. Ndere elúmb̄o b̄ó abi Eṣ̄w̄o áchomé chónchó né neba ékáǵé muú akya nnó atyáa.” 7 B̄ó Farasi abimb̄o áǵi ji áké, “Ulannó ne ebe Mosis ej̄ó

eké mende akáge chyéé mendée wuu mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji?" ⁸ Jisṣ ajóó ne ebwó aké, "Mosis akame nnó enyú déwá neba ne andée nyú gétúgé mekpo meto nyú. Yémbṣ, ebṣ epófó mbṣ gébégé Eṣṣwṣ abṣṣ mbε akwyéé mende ne mendée.

Jisṣ alérege depṣré ulṣ ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

⁹ "Ne ngárege enyú nnó, yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuu, mbṣgé mendée yimbṣ alá kwe ulṣ wó ne ayyege ba mendée ayichá akwé mbṣ lé ulṣ." ¹⁰ Baá utṣṣ Jisṣ ájóó ne ji aké, "Ebege nnó wyε mechó ulṣṣ ewuεwu ne muú akágé wa neba ne mendée wuu, elu chanéné nnó mende ábagé ye mendée cháchá."

¹¹ Jisṣ ashúú ebwó meko aké, "Bṣṣ ako fṣ wó ákamégé manjwṣle ayi alá ábá neba wó. Ekose bṣṣ abi Eṣṣwṣ achyéé ebwó εshye ne ákágé jwṣle.

¹² Kágé nnó ábyé ande abifṣ mpé, abifṣ elé ákwaá ne ápyéé ebwó álu mbṣ. Bṣṣ abifṣ ájwṣle wyεmbṣ eké mpé gétúgé utṣṣ gefwa eyigé Eṣṣwṣ ágbárege. Bṣṣ abi ákamégé manjwṣlé ayi ála abá neba wó ájwṣlé."

Jisṣ ajé ambáné kṣṣ

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Bṣṣ fṣ áchwṣ ne baá bwṣ eta Jisṣ nnó anéré ebwṣ amu makpo anemmyε mbaá Eṣṣwṣ ajé ebwṣ. Baá utṣṣ bií ányá bṣṣ bimbṣ. ¹⁴ Yémbṣ Jisṣ ajóó ne ebwṣ aké, "Lyáge ambánékṣ áchwṣ eta wa, ekagé dégbé ebwṣ néndé gefwa eyigé Eṣṣwṣ ágbárege gelú eyigé bṣṣ abi álu ndere baá bina."

¹⁵ Ajóó mbṣ, anere ammu né mekpo yéndé maá ajé ebwṣ, anerege alyaá yé melu ewémbṣ afé.

Abya muú ηka

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Bií uma mende fṣ afé mbaá Jisṣ. Agíi ji aké, "Ménleré mbṣgé nkélege genwá eyi gélagé byéé, nde galógáló ayi mbṣṣ mampyε?" ¹⁷ Agíge mbṣ, Jisṣ ashúú ji meko aké, "Ulannó wṣ ogíge

me genó eyi gelóme, Eṣṣwṣ mbií ne alú muú ayi alóme. Mbṣgé ṣkélege mambṣ genwá, nógé yé mabε Eṣṣwṣ."

¹⁸ Ne mende yimbṣ agíi Jisṣ aké, "Mabε ayi nde?" Jisṣ ashúú ji meko aké, "Ṣwáge muú, ṣkwége ulṣ, ṣjogé ejṣ, ṣténegé ntésé gebyṣ. ¹⁹ Nógé nte wyéé ne mmá wyéé ne gbógé ne nte ménémé wyéé ndere ṣgboó ne geme jyéé."

²⁰ Ne mende yimbṣ ashúú Jisṣ meko aké, "Nlṣ mambélé mabé yina mako, ndegecha gelaá?" ²¹ Jisṣ ajóó ne ji aké, "Mbṣge ṣkelege mambε chṣ, gé genó eyi gélaá, chṣ kpoó yéndégenó eyigé ṣwyaá, ṣchyéé ηka yimbṣ mbá ubya bṣṣ, ne ṣbeé nyε ne gefwa né mfaánebuú. Ṣpyεgé mbṣ, ṣchwṣ ṣkwṣlé me ndere maá utṣṣ wa."

²² Mende yina awugé ndere Jisṣ ajóó, alyaá afé meshwεmeshwε ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dṣṣ. ²³ Ne Jisṣ ajóó ne baá utṣṣ bií aké, "Ngárege enyú wáwálé nnó ejwerége ne muú ηka akpε né gefwagé Eṣṣwṣ."

²⁴ Mmage gare enyú nnó elú wáwá nnó mpṣ mashwṣne áshwá né embú ábyamé ne nnó muú ηka akpε né gefwagé Eṣṣwṣ ágbárege. ²⁵ Baá utṣṣ bií áwúgé mbṣ matyε mawa ebwṣ meno ne agige ate aké, "Ne ndé muú yi abṣ nyé genwá eyi gélagé byéé?"

²⁶ Jisṣ apε ebwṣ domeé ajóó ne ebwṣ aké, "Ákwaá ákágé pyε fṣ ufṣṣ unṣ bina, yémbṣ Eṣṣwṣ akage pyε unṣ uko." ²⁷ Pita ashúú ye ji meko aké, "Gé εsé delyaá unṣ sé uko dékwṣlege wṣ. Ndé nsá ayi εsé débṣṣ nyε?"

²⁸ Jisṣ ajóó ne ebwṣ aké, "Ngarege enyú wáwálé nnó, enyú abi dékwṣle me dejwṣlege nyé ntó ndere afwa mampáné depṣ né matoó áfyáneápeá ayi bṣṣ Isréli gébégé Maá Nte Mekwaá ajwṣlégé né geluṣ mamgbare gefwa jíi né mme meke. ²⁹ Ne yémbṣ muú ayi alyaá upú, áηmé, nte ne mmá, yé baá yé lé makṣṣ gétúgé alu menkwṣlé wa, abεé nyε ne bṣṣ ne gejamégé unṣ bi upwṣ amu. Ne Eṣṣwṣ achyege nyε ji genwá eyi gélagé byéé. ³⁰ Yémbṣ gejamégé bṣṣ abi álu mbṣ mbε nana, meso gébé álaá nyε meso ne gejamé abi álu mbṣ meso nana ábeé nyε mbε."

20

Jisɔs atoo nekanemejoo ampyee utoo ne mekoo umpome

¹ Jisɔs ama ajoo aké, “Gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege gelú eké nekanemejoo enina. Bií uma mende fɔ afé ntone gesé dondo ajye kelé bɔɔ abi ájyee pye utoo né mmu mekoo wuu. ² Ajyeege, bɔɔ abi ji aboo mbe ágene akame nnó ji achyeege yéndémuú ebwɔ meno nka ewé yéndémuú anyee mé né bií uma ne agare yé ebwɔ nnó ajye alo utoo. ³ Kálánká eneéneama ekwónégé ama jyee dafye age bɔɔ abifo átene wye detú né ntóné gese. ⁴ Ajoo ne ebwɔ aké, ‘Enyú ntó chogé depye utoo né mmu mekoo wa. Nchyeege nye enyú genó eyi gepyee matoo ágoo enyú.’ ⁵ Abimbo áfé manjyee lo utoo. Mbɔɔ mekoo yimbo apyee wyembo né metoo nkwómésé. Né kálánká eleé ama jyee pye wyembo. ⁶ Genógé kálánká eta né nkwale mende yimbo ama jyee né gese, ama gé bɔɔ átene wye eféé detu. Agii ebwɔ aké, ‘Enyú dechoo bií bina detu, elo mbo?’ ⁷ Ashuu ji meko aké, ‘Muú fɔ ákuú esé nnó depye utoo wó.’ Aké ne ebwɔ, ‘Enyú ntó choge depye utoo né mekoo wa.’

⁸ “Nkwale akwónégé mboɔ mekoo yimbo ajoo ne mempeleé bɔɔ utoo bií aké, ‘Kuú ampyee utoo bimbo ako áchwɔ ne achyee yéndémuú nka jii. Bɔmbe chyee bɔɔ utoo abi álaá meso, ne abi abo mbe chyee ebwɔ kwyakwya.’ ⁹ Ne bɔɔ abi ábɔ áchwɔ né kálánká eta né nkwale anyé wye meno nka ema ne abi áchwɔ tɛ dondo. ¹⁰ Abi ábɔ mbe áchwóge áfere nnó ebwɔ anyee nye nka dɔɔ ápwɔ abifo, yémbo ebwɔ ntó anyé wye nka janja. ¹¹ Ndere ebwɔ ásele nka eyimbo álo manménégé áshuúlege mboɔ mekoo ndo, ¹² ajóge aké, ‘bɔɔ abi osele ebwɔ kwyakwya apye utoo lé né nchwaneke ama yémbo achyee ebwɔ meno nka wye ndere esé abi dégene efwyale depyee utoo bií kpógele né mmu gebábálégé nmeé!’ ¹³ Yémbo mboɔ mekoo ashuu muú bwɔ ama meko aké, ‘Mejee wa

me mfwale fɔ wɔ, wó. Okame manse nka ndere yéndémuú anyee mé né bií uma, epɔ mbo? ¹⁴ Se nka jyee wulege, membɔɔ ne nke nchyeege muú utoo ayi kwyakwya wye ndere nchyee wó. ¹⁵ Nnó nlu gyeé mampye genó eyigé nkelege mampye ne nka ya?” Wa metoo esoo wó ele nlu muú ayi nchyeege echyee?” ¹⁶ Jisɔs anerege ajoo ye aké, “Bɔɔ abi anea mbo game fina akwene nye mbya né meso gébé ne abi alu mbo mbya fina aneage nye game né meso gébé.”

Jisɔs ama gáre manjane aleé nkane ji agboó nye

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ndere bo Jisɔs ákwome ájyee né Jerosale, ase baá utoo bií áfyaneápeá ebwɔ átene babá. ¹⁸ Ajoo ne ebwɔ aké, “Wuuúge, esé dékwome mbo déjyee né Jerosale, ewu, áfyee nye Maá Nte Mekwaá né amú anoo baá ampyee upe Esɔwɔ ne ánleré mabé Esɔwɔ. Ebwɔ ajógé nye nnó, me nkwe mpa, áwá me. ¹⁹ Ne áfyee nye ji né amú bɔɔ abi ála pɔ bɔɔ Jus. Ebwɔ ájwyaáge nye ji, átulege nye ji ne utó ne áwome nye ji né gekwa agboó. Yémbo, ndó élee ékwónégé Esɔwɔ apyee nye ji akwilé né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Esɔwɔ

(Mak 10:35-45)

²⁰ Wye né gébé eyigémbo, mendée Sebɛdee afé mbaá Jisɔs ne baá bií ande ápeá, ató mano né mbe ushu wuu, agii Jisɔs nnó apoó ji. ²¹ Jisɔs agii ji aké, “Okélege ndé?” Ashuu ji meko aké, “Nkélege nnó, né meso gébé ojwólégé oke ogbarege gefwa jyee apye baá ba bina apea ájwale ntó ne wɔ né malu enoge, ama né egbe ebwɔnye wye ne ayifo né egbe ebwɔbe wye.” ²² Ne Jisɔs ajoo ne ebwɔ aké, “Enyú dekage genó eyigé degigé mbo. Nnó enyú dekage nyú nye nka efwyale ayi me nyuu nye?” Aké, “E é, esé dekage.” ²³ Akamege mbo, Jisɔs ajoo ne ebwɔ aké, “Nkame wáwálé nnó enyú dékágé gé nye efwyale nkane me ngene nye, yémbo me fɔ njyaá bɔɔ bi ájwalege né ebwɔnye wa ne abi

ajwalege né ebwabe wó. Malu yimbo alú elé ayi bós abi Nte wa ajyaa me nnó ajwale wye.”²⁴ Ne baá utó Jisós abi makpo áfya, áwúgé genó eyigé abi ápeá ápye, matós ásó ebwó dós.

²⁵ Ne Jisós akuú baá utó bií ako ajós ne ebwó aké, “Enyú dekaaá nnó afwa mme abi alá pó bós Jus áselé utó bwó ápyeé yéndegenó eyi géjíí ebwó metós ne bós bwó ne yé ákpakpa melo áwyaá utó bi ajóge mechó ne bós bwó ébyé.”²⁶ Ne ébégé fó mbó ne enyú. Yéndemuú nyú ayi akélege mambé muú kpaá abó mambé ménkpané defwé nyú; ²⁷ yéndemuú nyú ayi akélege mambé menambé abó mambé eké mefwé nyú. ²⁸ Wye nkane Maá Nte Mekwaá, ji achwóó fó nnó bós ákpá ji defwé wó, achwó lé mánkpá bós defwé nnó achye gemé jíí mawené gejamégé bós né gabo.”

Jisós apye bós ame nónomé apea ágene

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Jisós ne baá utó bií ályage Jeriko, gejamégé bós ákwolé ebwó. ³⁰ Wye né gébé eyigémbó, ande fó ame nónomé apea abó ajwolé né mapea meti. Nkane bós ajós gé nnó Jisós ale koó ande bimbo ábege áke, “Ata, Mpyáne Devid gé esé meshwe!”³¹ Bós bimbo ányá ebwó áke, “Kwenege nyáme”, yémbó ábéé lé beége ne eshye áke, “Ata, Mpyáne Devid, gé ese meshwe.”

³² Jisós awúgé mbó atené, akuú ye bós ame nónomé bimbo apea ágií ebwó aké, “Ndé genó dekelege me mpye eta enyú?”³³ Ashuú ji meko áke, “Ata, dékelege nnó apye esé dégene mbaá!”

³⁴ Meshwe akwó Jisós metós getúge bwó ne ata ame bwó. Ténéténé yimbo álo mángéné mbaá ne ákwolege ji.

21

Jisós akpe né Jerosale nkane mfwa
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jón 12:12-19)

* **21:5** Elú wáwálé nnó: 1. Sayon elé melo Jerosale. 2. Gébégé bó Jisós, afwa ajwalege lé né mfaá mpo mekagala ne ákene. Ubya bó ne ukene mfaá ujuná. † **21:8** Elú wáwálé nnó: Ge na ne bós Jus apye manse muú kpaá ne enoge.

¹ Ndere Jisós ne baá utó bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwonégé Betfage melo ewé elu né mfaá Mékwé Olif. Jisós áfere baá utó bií makpo ápeá ató nnó abó mbe. ² Ndere atome ebwó, ajós aké, “Chogé né maá melo ayi alu mbó enyú né mbe, ténéténé dégene nye maá géjuná eyigé áshíí ne maá wuú ne egbe mmye. Kaáge dechwó me ne ubi. ³ Ne mbógé muú agigé enyú ula bi dekage geji, garege ji nnó, ‘Ata ne akélege ubi.’ Ténéténé yimbo, alyágé enyú dechwó ne ubi.”⁴ Ewéna epyembó nnó ebe wáwálé ndere muú ekpávé Esowó abó ajós nnó,

⁵ “Gare bós Sayon nnó,

Gege mfwa nyú,

apó ne nepa,

ajwólé mfaá géjuná achwóó ne maá mbyene géjuná.”*

⁶ Baá utó bimbo ájyégé ápye wye ndere Jisós agare ebwó. ⁷ Achwógé ne géjuná yimbo ne maá étá Jisós, áfere mandeé bwó ágyaá ubi meso ne Jisós akwó ajwolé mfaá. ⁸ Ne gejamégé bós abi álu efeé ágyaáge mandeé bwó né meti. Abifo ásórege uwó mámé ágyaáge ntó né meti nnó Jisós akoó mfaá. †

⁹ Gejamégé bós ájyéé mbe abifo ákwólege meso ne Jisós alu metós metós. Ebwó ako álo mankálégé áke,

“Matame mábé ne mpyáne Devid!

Mejé ébé ne muú ayi achwóó né mabó Ata.

Matame mábé ne Esowó muú alu né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!”

¹⁰ Wye ndere Jisós akpené né Jerosale, melo meko enyigé tegétege ne bós álo mangígé aké, “Acha muú ayi achwóó mbó waá ye?”¹¹ Ne gejamégé bós abi akene ne Jisós ashuú meko aké, “Elé Jisós muú ekpávé Esowó ayi atané né melo Naseret né gebagé mewaa Galilíí.”

Jis̄s abú b̄ó bi ákpóó unó né mmu echa upε Ε̄σωω

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; J̄n 2:13-22)

¹² Ne Jis̄s akpégé né melo Jerosale akpe né mmu dachi echa upε Ε̄σωω, abú b̄ó bi ákpóó ne abi áname unó. Atyá makpókópógélé b̄ó abi ákene gesegé manka mankw̄aré ne malu ujwólé b̄ó ako abi ákpóó upwine melo ebi ápye upε Ε̄σωω ne ubi. †

¹³ Ndere Jis̄s apyεmb̄o, agare εbw̄o aké, “Asa né mmu ηwe Ε̄σωω nnó, Ε̄σωω aké, ‘Gepú ya eyíge b̄ó áchómege wye mamféé me ákuú nye geji nnó gepúgé mmyεmenεne.’ Yémb̄o enyú déb̄wólé géjí gelá melu εwé án̄j̄ó ábige wyεé!” ¹⁴ Ndere ji alú né mmu echa upε Ε̄σωω, b̄ó ame nónómé ne abi ubwire áfé eta wuú. Apye εbw̄o ako átoó. ¹⁵ An̄ó baá amp̄yεé upε Ε̄σωω ne ekw̄o anlere mabe Ε̄σωω ágé ukpékpé unó bi Jis̄s apyεé ne áwú ntó ndere baá melo ákalege né mmu echa upε Ε̄σωω, nnó matame mábé ne mpyáne Devid. Awugé mb̄o mat̄ó ás̄ó εbw̄o. ¹⁶ Agí Jis̄s áke, “Owuú mb̄o genó eyigé baá melo áj̄óge?” Jis̄s ashúú εbw̄o meko aké, “Eeh nwu, nnó enyú délu dan̄kú genó eyigé asame né mmu ηwe Ε̄σωω? Asá wye nnó; ‘Oleré baá melo ne abi álu maka amu ndere áféεge w̄o’.”

¹⁷ Jis̄s aj̄óge mb̄o alyá εbw̄o afé né melo Betani ajye bele εwu.

Jis̄s alwεré gen̄óge fig gégb̄o

(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Bii uyyágé, dondo gemua mme, ndere Jis̄s ab̄ó mankeré meso né Jerosale, akw̄ónégé meti mesa aló mamye ji. ¹⁹ Agé gen̄ó eyigé akuú nnó fig né εgbé meti. Afé wye nnó waá agene umpomé f̄ó wyεé, yémb̄o yεé géma age w̄o ekosé bya ubiubi. Jis̄s aj̄ó ne gen̄ó eyigémb̄o aké, “Te mme abyεé, w̄o omagé w̄ó sé umpomé.” Ténéténé yimb̄o gen̄o eyigémb̄o gewan̄sés̄ gégb̄o. ²⁰ Ne baá ut̄ó Jis̄s ágégé mb̄o ála mano mekp̄o fuú, ágige ate aké, “Gen̄óge fig eyigé

na gégb̄o mb̄o wáwá ndé?” ²¹ Ne Jis̄s ashúú εbw̄o meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, mb̄ogé enyú defyεgé mat̄ó ne Ε̄σωω ne déla p̄ó ne dembȳo né εshye εwe ji awyaá, dépye nye unó nkane me mpyεé mb̄o ne gen̄oge fig, yé εbé lé ebi upw̄ó bina dépye nye ubi. Dékage j̄ó yé εbé lé ne mékwé εwéna nnó, ‘Táné fa ojyé okwé né mmu εbéé mega’, Ε̄σωω apye wye nkane enyú déj̄ó. ²² Mb̄ogé defyεgé mat̄ó nyú ne Ε̄σωω ne dégige yéndégenó né mmyεmenεne achyεge nye enyú geji.”

Agii Jis̄s mbaá ayi uto bi utané

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jis̄s akeré né mmu echa upε Ε̄σωω, akpégé mmu aló manleré b̄ó mekomej̄ó Ε̄σωω. Ndere alérege an̄ó baá abi ápyεé upε Ε̄σωω ne ákpakpa melo áchw̄ó báne ji, agii ji áke, “Ndé uto ebi owyaá mampye unó bina? Waá achyεé w̄o uto ubi?”

²⁴ Jis̄s ashúú εbw̄o meko aké, “Me ntó nwyaá awa nkwé mangií enyú, deshúgé me meko me ngarége enyú uto ebi me nwyaá ne mpyεé unó bina. ²⁵ Waá achyεe J̄n uto manwyaá b̄ó manaá Ε̄σωω, Ε̄σωω waá akwaá?” Jis̄s agiigé mb̄o aló manyége mbeé ne ate aké, “Dej̄ógé mb̄o nye nnó? Ebege dej̄ógé nnó élé Ε̄σωω ne achyεé J̄n uto bi, agige nye esé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomej̄ó wuú w̄o?’ ²⁶ Yémb̄o mb̄ogé déj̄óge nnó ‘Akwaá ne áchye’ ebyénnó dekelege b̄ó bina mpa. Nendé, yéndémuú ab̄ó akaá nnó J̄n alu muú ekpávε Ε̄σωω wáwálé.” ²⁷ Epye εbw̄o áshú lé Jis̄s meko aké, “Esé dékaá f̄ó muú ayi achyεé J̄n uto w̄o.” Ne Jis̄s ashúú ntó εbw̄o meko aké, “Yé me ntó ngarége f̄ó enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Jis̄s ató nekanémej̄ó mende f̄o ne baá bii apeá

²⁸ Ne Jis̄s aké, “Enyú déferé mb̄o nnó ne mechó εwéna? Mende f̄o ab̄ó alu, awyaá baá ande makp̄o apea. Bii uma ákuú ayi mbe, aj̄ó ne ji aké, ‘chó

† 21:12 Elú wáwálé nnó: Gepwine melo gélu getu eyigé b̄ó Jus ápye upε mbaá Ε̄σωω.

pye utóó ne mekóó fina.’ ²⁹ Ne maá yimbó ashúú ji meko aké, ‘Njyéé f’ yémbó ewyáge akwóré metóó wuú afé. ³⁰ Mende yimbó afe mbaá ayifó ajóó wyembó ne ji. Ajóóge mbó maá yimbó akamé aké, ‘Ata njye.’ Yémbó ajyéé ji wó. ³¹ Jisós ajóóge mbó, aké, gárege me, né baá bina makpo apea, ayi ndé áwuú meko nte wuú?’ Ashúú ji meko aké, “Elé ayi mbe” Eféé mbó Jisós agaré ebwó aké, “Mengarege enyú wáwálé nnó bóó abi álú bóó abo nkane anselé nka makpo ne andée eno, ábóó nye mbe age meti wáwá mamkpe né gefwa eyigé Esówó ágbárege ápwó enyú abifó. ³² Néndé Jón menwyaá bóó manaá Esówó achwó nya eta nyú bóó Israeli ako aleré enyú ndere muú abóó mambelé genwá jíí ndere Esówó akelege, ne enyú dekamé meko wuú wó; yémbó anselé nka makpo ne andée eno ne ákamé meko wuú. Ne yéé gébége enyú dégené mbó na, enyú deti f’ meso ne gabo nyú dekamé meko wuú wó.”

Nekanémejóó bóó usége ne mbóó mekóó

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisós ama ajóó aké, “Wuúge nekanémejóó eniné f’”, “Muú f’ awyaá nya mekóó wuú, ape unóó ebi ákuú vine, ásele umpome bíí mampye mmóó, anó gebame agyaá ewú mme, achó embu akwyéé ewú chánéné nnó aké áhámege umpome ebimbó manaá makpéné wye. Atene ntó maá enyóh nnó membamé mekóó ajwólégé wye. Ase bóó usége afyé wye. Apyége mbó, atané afé neke né meló f’. ³⁴ Gébé gekwónégé eyigé akyéé umpome vine ebimbó mbóó mekóó ató baá defwé bíí nnó ájye áse ebií umpome vine mbaá bóó usége bimbó. ³⁵ Baá defwé bimbó akwónégé né mekóó, bóó usége ágbaré ebwó, átulé ama, áwá ama, ne átó ayifó ne mataá. ³⁶ Apyége mbó, mbóó mekóó yimbó ama tó baá defwé abifó, abi ajamé apwóó abi mbembé. Ne bóó usége bimbó ápye ne baá defwé bimbó wye nkane ápye ne abi mbe. ³⁷ Ne kwyakwya, achwó fére maá

wuú ató, ajóó aké, ‘Agége nye maá wa membóó yé ebé nnó áchyége nye ji enóge.’ ³⁸ Yémbó bóó usége bimbó, ágége maá awuú nkane achwóó, ájóó ne ate aké, ‘Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, ji ne alú muú ayi anyéé nye geteége mekóó ewéna, chwóge dewá denyé geteé jíí!’ ³⁹ Apyége ji áfomé meso gébámé áwá.

⁴⁰ “Jisós anérége mantó nekanémejóó eniné na, agiú ákpakpa bóó Jus abi ji agarege ebwó makamejóó ayina aké, déferé nnó mbóó mekóó yimbó akerége meso né neke níí, apye nye nnó ne bóó usége bimbó?” ⁴¹ Ashúú ji meko aké, “Akerége meso, apye nye bóó nchye bimbó ágbo negbo nebo. Achyéé mekóó ewémbó mbaá bóó usége abi cha, abi áchyége nye ji ebi umpome vine yéndé gébége mbwe.” ⁴² Ajóóge mbó, Jisós agiú ebwó aké, “Nnó enyú délu danjú genó eyige ásamé né mmu nwe Esówó? Asa wye nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú. Ata ne apye nnó ewú ebe mbó, ne elu gekpekepe genó né ame se!’

⁴³ “Ndere elúmbó, me ngarege enyú wáwálé nnó, enyú débéé nye sé bóó bi Esówó ágbárege gefwa ne enyú, ala gbaré nye lé ne bóó abi ákwóre matóó bwó ákwane mambé bóó gefwage Esówó.” ⁴⁴ [Ne yéndémuú ayi akwene mfaá ntaá eníne na, akórege nye, yéndémuú ntó ayi ntaá enína nekwene ji mmye nechógeré ji yilé yilé.] ⁴⁵ Anóó baá abi apye ure Esówó ne bóó Farasi áwuúge ndere Jisós atomé maka mejóó yimbó, ákaá nnó ájoge mbó lé ne ebwó. ⁴⁶ Akelé meti mampye ji, yémbó áfóó nyá gejamégé bóó abi álú eféé, néndé yéndémuú áse Jisós nnó alu muú ekpávé Esówó.

22

Nekanémejóó epáá neba

(Luk 14:15-24)

¹ Ne Jisós ama tó ebwó nekanémejóó eniné f’ aké, ² “Gefwa eyigé Esówó ágbárege gélu éké nekanémejóó eniné

na. Mfwa fɔ akpomé mmye mampye epaá nebane maá wuú ayi mende. ³ Mfwa yimbɔ anérégɛ, átɔ baá defwe bií nnó ájye ákú bɔ́ abí jì agaré mé nnó achwó epaá elɔ, yémbɔ ye muú ama achwó wó. ⁴ Mfwa yimbɔ ama kéré átɔ baá defwé abí fɔ aké, ‘chóge dégaré bɔ́ abí me mbɔ nlɔ́ nnó nwá mpɔ mabɔ, ntyéé ebwó menyéé melóméló, nkwyéé yéndégenó. Achwó wáwá, áwyagé epaá echwɔ́ elɔ!’ ⁵ Yémbɔ bɔ́ bimbɔ áse yé ewémbɔ eké genó wó. Afé ápye lé depɔ debwó etiré cháchá. Abifɔ áfé makɔ́ bwó, abifɔ áfé ne upú use bwó. ⁶ Ne abifɔ ágbaré baá defwe mfwa átulé ebwó eke menya, áwá. ⁷ Apyégémbɔ, metɔ́ esó mfwa yimbɔ, átɔ bɔ́ bee bií ájye wá bɔ́ abí áwané mbɔ baá defwe bií, ne áso ntó melɔ bwó. ⁸ Ne agaré yé baá defwé bií aké, ‘Epaá wa echwɔ́ lɔ, ne bɔ́ abí me nene álere nnó ákwane fɔ mambé bɔ́ abí áchwɔ́ epaá wa wó. ⁹ Chóge né mati mako, kuúge yéndémuú ayi dégéne nnó áchwɔ́ epaá.’ ¹⁰ Ne baá defwé bií mbɔ áfé ápyéé wye nkane jì ajɔ́. Akuú yéndémuú ayi ebwó ágené, abí aboabo ne abí álálá achwó. Kpaá te gepúgɛ neba gegbeé ne bɔ́. ¹¹ Ne gébége mfwa yimbɔ akpené mmu mangé bɔ́ abí anené ebwó epaá, agé mende fɔ ama ayi ala fyé ndée neba eyi ekwané mbaá epaá ewémbɔ wó. ¹² Agíí jì aké, ‘Mejeé wa, wɔ́ ɔpyéé nnó ne ɔkpené fa ne ndée eyi ela ekwané mbaá epaá ewéna wó?’ Ne mende yimbɔ ala bɔmbɔ. ¹³ Epye mfwa agaré bɔ́ abí ánene ankéé né epaá aké, ‘pyége jì déwé uka ne amu, debwéé jì défómé dafye né melu ewé empinya gemua elu wye. Eféé mbɔ ne bɔ́ álílí nye ányéé manéne.’” ¹⁴ Jisɔs anérégɛ mantó nekanémejɔ́ eníné na, aké, “Esówɔ akúu gejamégé bɔ́ yémbɔ abí jì ajsyáá jaá wó.”

*Agíí Jisɔs mechɔ nkamakpo
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Ewya yé wó, bɔ́ ekwɔ Farasi fɔ abí awuú genó eyigé Jisɔs ajógé, atane ájyéé gbáre geju ákélege meti

ewé ebwó ápye ne Jisɔs akwe nekwené meno. ¹⁶ Ebwó ako ákamé meko ama, átɔ baá utɔ́ bwó choncho ne bɔ́ ekwɔ Herɔd, nnó ájye agíí Jisɔs nkwé. Ajyégé aké, “Ménleré, esé dékaá nnó wɔ́ ɔlu muú ayi ɔjógé wáwálé, ne ɔlerege bɔ́ unó ndere Esówɔ akélege wáwálé, ɔfɔ́ fɔ ame bɔ́ néndé, ɔsélé fɔ nnó muú ayifɔ, anea geme apwɔ ayifɔ. ¹⁷ Nnó esé delú chó manchyége nkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé fɔ? Garé esé genó eyigé wɔ́ ɔfere nnó gelú chó.” ¹⁸ Yémbɔ Jisɔs akaá uféré uboubɔ ebi úlú ebwó metɔ́. Ne epye jì aké enyú bɔ́ dembwɔle bina, “Ndé enyú dépénege me mataá? ¹⁹ Lerege me gefógé nká eyi dechyége nkamakpo.” Aléré jì, ase agbaré. ²⁰ Agíí ebwó aké, “Mekpo wá na, ne mabɔ waá na ásamé né nká eyi?” ²¹ Ashuú jì meko aké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabɔ mií.” Eféé ne Jisɔs agaré ebwó aké, “Chyéége yé mfwa Rom genó eyi gélu éjii. Ne chyége ntó Esówɔ genó eyi gélu eyi Esówɔ.” ²² Awuúgé meko ayi Jisɔs ashuú ebwó byɔ́ uwɔ ebwó mmu ályáá jì áfé.

Agíí Jisɔs nkwé mechɔ mankwile né negbo

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Wye né bií bimbɔ, bɔ́ ekwɔ Sadusi fɔ áchwɔ́ mangíí Jisɔs mechɔ. Ebwó abí na álu bɔ́ abí ákame nya nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Agíí jì aké, ²⁴ “Ménleré, ebé Mosis eké mbógé muú abagé mendée ne agboge ayi ála pɔ́ ne maá, menmo áwuú abó mansé mendée yimbɔ ukwi nnó ábyégé baá ábé lé né mabɔ ami mewené menmo yimbɔ. ²⁵ Ebó epye nyá nnó, ánmó fɔ ákénéama abí ande álú. Ayi mbe abá mendée, agboó alyá jì yé maá apó, ayi akwɔlege ase mendée yimbɔ ukwi, ²⁶ menmo yimbɔ ntó agbo yé maá abyéé ne mendée yimbɔ wó. Wyémbɔ ne epye ne ayi agbeé makpo aléé kpaá te ebwó ákénéama ágbó ako. ²⁷ Kwakwya, mendée yimbɔ ntó agbo.” ²⁸ Ndere elúmbɔ, agíí Jisɔs aké, “Elé mendée

yina abané mbɔ ebwɔ ako, gébé eyigé Ɛsɔwɔ apye nye bɔɔ ákwilégé né negbo, mendée yina abée nye ayi waá?”²⁹ Jisɔs ashuú ebwɔ meko aké, “Enyú délu gyéé dɔɔ né nkwé ayi dégií, nénde dékágé fɔ mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ ne utó bií.”³⁰ Débɔ mankaá nnó, gébégé Ɛsɔwɔ apyegé bɔɔ ákwilégé né negbo, ábané fɔ neba ne átuú fɔ andeé neba, ábéé eké makiénné Ɛsɔwɔ né mfaánebuú.³¹ Ne gétúgé mecho bɔɔ abi ágboó meso gébé Ɛsɔwɔ apye nye ebwɔ ákwilé né negbo, nnó délu dankú genó eyigé Ɛsɔwɔ ajɔɔ atome ne ukwene ante abi agboó me? Ajɔɔ aké,³² ‘Me nlu Ɛsɔwɔ ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakɔb ánógé.’ Ewéna éléré nnó Ɛsɔwɔ apye bɔɔ ákwilégé né negbo nénde ji apó fɔ Ɛsɔwɔ awuú bɔɔ alu ayi bɔɔ abi álú abe.”³³ Gejamégé bɔɔ abi álu eféé áwúge ndere ji ajɔɔ mbɔ, byɔ uwɔ ebwɔ mmu né gefɔɔ eyigé Jisɔs alárege unó.

*Ebé ewé epwɔ mabe mako
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Bɔɔ ekwɔ Farasi áwuúgé nnó genó eyigé Jisɔs ajɔɔ ne bɔɔ Sadusi gépye mano ágbe bɔɔ ekwɔ Sadusi, ágbaré geju mankelé meti ewéché nnó agií Jisɔs nkwe.³⁵ Ne muú bwɔ áma ayi ákaá mabe Mosis dɔɔ, áfé mamua Jisɔs.³⁶ Agií ji nkwé aké, “Ménleré, ndé ebé Mosis ewe eheá epwɔɔ mabe jii mako?”³⁷ Jisɔs ashuú ebwɔ meko aké, “Ebé ewé eheá epwɔɔ mabe Mosis ako élé ewé ejɔɔ nnó, ‘Gbógé ne Ata Ɛsɔwɔ wyeé ne metɔɔ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko.’³⁸ Ge menɔ ebé ayi aheá apwɔɔ mabé mako.³⁹ Ne ebé ewé ema kwóle elu wye eké ewé mbe ne ejɔɔ eké, ‘gbógé ne nte ménémé wyeé ndere ogboó ne geme jyéé.’⁴⁰ Mabé ayi na apeá ne ágbaré yéndégenó, eyigé Ɛsɔwɔ akelege nnó bɔɔ ápye ndere Mosis ne bɔɔ ekpávé Ɛsɔwɔ ásamé.”

Muú ayi Ɛsɔwɔ akweré ji ela gefwa alu maá waá?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ndere bɔɔ ekwɔ Farasi álú melu ema ne Jisɔs, agií ebwɔ nkwé aké,

⁴² “Enyú deféré nnó ne Kras, Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa, ji alu maá waá?”

Ashuú ji meko aké, “Alu mpyáne mfwa Devid.”⁴³ Ajɔɔge mbɔ Jisɔs agií ebwɔ aké, “Mbógé ji alu mpyáne Devid, epye nnó ne Mendoó Úkpea epyéé nyá mfwa Devid akuú ji nnó Ata? Nénde aké,⁴⁴ ‘Ata Ɛsɔwɔ ajɔɔ ne Ata wa aké, jwólé fa né egbé ebwɔnye wa né gelúge énogé kpaá te mpyéé bɔɔ mawámé byéé álaá eké mboó genɔɔ ayi onérege uká byéé mfaá.’⁴⁵ Ne mbógé Devid akuú Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji elá gefwa nnó Ata, epyémbɔ nnó ne ji amáge bé mpyáne wuú?”⁴⁶ Agíge mbɔ, yé muu ama ayi akáge shuú ji meko apó. Elɔ né gébé eyigémbɔ, ojyé mbe, yé muú ayi ama mua mangií ji nkwé apó.

23

*Jisɔs akwelé baá utɔɔ bií mbeé nnó ekage áse gepɔge Anleré mabe Ɛsɔwɔ
(Mak 12:38, 39; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)*

¹ Ne Jisɔs ajɔɔ ne gejamégé bɔɔ bi álu eféé chóncho ne baá utɔɔ bií aké,² “Anleré mabe Ɛsɔwɔ ne bɔɔ ekwɔ Farasi ne abɔɔ manleré mabé Ɛsɔwɔ.³ Gétú eyigé na, débɔ mankwólégé ne mampyége yéndégenó eyigé ebwɔ alárege chánéné. Yémbɔ, enyú dékwólégé fɔ gepɔge bwɔ, nénde alárege mabe Ɛsɔwɔ ayi ebwɔ ámbɔɔ alá nógé áji.⁴ Awéle matuú ayi ánoó anérege bɔɔ né makpo, yémbɔ átáregé fɔ yeé ebwɔ bwɔ nnó ápoó ebwɔ ákpá áji.⁵ Apyéé lé depɔré Ɛsɔwɔ deko nnó bɔɔ ágé, áféégé ebwɔ. Péege yé ndere ebwɔ ápye unó bi ásamé mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ né mmu uheage ne áwelé né mampwé ne ulóó amu bwɔ. Afyéé ntó bɔ nku abi áwyaá machagele matyéé matye né mano.⁶ Ebwɔ ágbóo manjyágé uluú énogé né mapaá ne áma ájyaá ntó malu aló aló né mmu macha mmyemenene ájwólége wye.⁷ Ebwɔ ágbóo ntó nnó bɔɔ átámégé ebwɔ ne énogé, ne ájyegé né machomelé ákelege ntó nnó bɔɔ ákúgé ebwɔ nnó, ‘Anleré.’⁸ Yémbɔ

ekagé muú nyú fɔ akamé nnó ákuú ji nnó, 'Ménleré,' néndé enyú déwyaá elé menleré ama ne enyú ako delu aɲme. ⁹ Ne dékúgέ ntó muú fa mme nnó, 'Nté', nyú néndé déwya lé Nte ama muú alu né mfaánebuú. * ¹⁰ Ne dékamégé ntó ákuú muú nyú nnó, 'Ata', néndé déwya lé Ata ama. Ata yimbɔ elé Kras, Muú yi Eɔwɔ akweré ji elá gefwa. ¹¹ Muú ayi ábεé muú kpaá né geluágé nyú, abó mambé lé menkpané defwé nyú. ¹² Yéndémuú ayi ábwεge geme jíí, Eɔwɔ awáne nye ji gelu. Ne yéndémuú ayi asεle mmye ji nnó apó yéé muú fɔ, Eɔwɔ apye nye ji akwɔ ηgɔ.

Jisɔs ashule ndo mbaá anleré mabé Eɔwɔ ne ekwɔ bɔɔ Farasi (Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Ne Jisɔs afé mbe manjɔge aké, "Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délú bɔɔ démbwólé, néndé unó bi enyú dépyéé, dégbéé bɔɔ nnó ákpegé fɔ né gefwa eyigé Eɔwɔ ágbárege. Enyú ambɔɔ dékpené fɔ né geji ne délyágé fɔ meti nnó bɔɔ abi amuame makpe wye ákpe. ¹⁴ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délú bɔɔ dembwólé, néndé enyú denyéé akwi andée upwɔɔ né unó bwɔ enyú depyéé eké delú cho né mbe ushu Eɔwɔ, depyéé mmyemenene nyú éshyaá né mbe ushu bɔɔ. Né meso gébé efwyale ewé Eɔwɔ achyεge nye enyú ejame nye dɔɔ. ¹⁵ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délú bɔɔ dembwólé, néndé dékene déjye yéndé mbaá nnó dépye yé muú ama ayi alá kwɔlege Eɔwɔ, akwɔlege ji. Ne muú akamege nnó akwɔlege Eɔwɔ, depye ji ákwɔre alá elé muú ayi agéne nye efwyale dɔɔ né ntoné mewe apwɔɔ enyú ambɔɔ. ¹⁶ Efwyale ewé egile enyú ejame nye dɔɔ. Enyú délú eké bɔɔ ame nónómé abi ájame ate

meti. Enyú délerege bɔɔ nnó, 'Mbɔgé muú ányégémeno akelégé echa upe Eɔwɔ nnó apye genó ne ála apye wɔ, ewémbɔ epó yéé genó. Yémbɔ mbɔgé muú akelégé unó bi ákwye ne gesege ηka ebi úlú né mmu echa upe Eɔwɔ nnó apye genó, abɔ mampye genó eyigé ji anyémeno.' ¹⁷ Enyú ukenkéne bɔɔ ame nónómé, enyú déferé nnó ndé genó geɲeá na dɔɔ gepwɔ? Genó eyi gélú mmu echa upe Eɔwɔ, waá echa upe Eɔwɔ ewé epyéé nnó genó eyi gélú mmu gébé ne ukpea né mbe ushu Eɔwɔ? ¹⁸ 'Enyú dema delerege nnó muú anyégémeno akelege geluó eyigé apyéε upe Eɔwɔ wye nnó apye genó ne ala apye geji wɔ, genó gefɔ gepyéé ji. Yémbɔ mbɔgé genó eyigé ji achyéé nnó ápye gepε né mfaá geluó ne ji akelé, abɔ mampye genó eyigé ji anyémeno nnó apye.' ¹⁹ Enyú bɔɔ ame nónómé, enyú deféré nnó ndé genó géɲeá na gepwɔ? Echyε ewé elú mfaá geluó eyigé ápyéε upe wye waá, geluó eyigé ápye gepéε eyigémbɔ ne gélú ne ukpea né mbe ushu Eɔwɔ? ²⁰ Yémbɔ muú akelégé geluó eyigé apyéé upe Eɔwɔ wye, akelé fɔ lé geluó eyigémbɔ gejjigeji wɔ. Akelé ntó yéndégenó eyi gélú né mfaá geluó eyigémbɔ. ²¹ Ne yéndémuú ayi akelégé echa upe Eɔwɔ akelé ntó chóncho ne Eɔwɔ muú ajwólége mmu ewu. ²² Muú ayi akelége mfaánebuú akelé ntó geluó eyigé Eɔwɔ ajwólége wye chóncho ne Eɔwɔ muú ajwólége mfaá geji.

²³ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eɔwɔ ne enyú ekwɔ bɔɔ Farasi ejame nye dɔɔ. Enyú délú bɔɔ dembwólé, Enyú dekarege menyéé ayi dékpane né makɔɔ nyú dékaré malú afya, déchyε Eɔwɔ melú ema, yé ne utɔɲse ebí upyéε menyéé agɔɔ gebé. Yémbɔ delyage mampye ukpékpé unó bi mabé Eɔwɔ álerege nnó dépyεge. Depó fɔ pópó ne ate aɲme, dégéné fɔ ebwɔ meshwe ne défyéé fɔ matɔɔ ne Eɔwɔ wɔ. Pyεge ukpékpé unó bina. Yémbɔ délyage fɔ manchye echyε ewé enyú debɔ dechyεge me.

* **23:9** Elú wáwálé nnó: Jisɔs ajógé fɔ lé ne ante abi ábyené ese, ajógé lé ne bɔɔ abi ákelege nnó ákuúgé ebwɔ mabɔ kpakpa, nnó ákwɔ ηgɔ.

24 Ndere demmye mambele ukεke mabe debyaá ayi kpakpa, delu bɔ́ amε nónómé abi ájame abifɔ́ meti. Delu eké muú ayi áchérege manaá ami ji anyúu nnó ekagé ámé gejenchi, yémbɔ́ áméne mpɔ́ mashwɔ́ne.

25 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú ekwɔ́ bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Néndé gepɔ́ge nyú gélu eké muú ayi ashwɔ́nege meso amo ne uchweri menyé pópó, yémbɔ́ né mmu, abelege unó bi ji abɔ́ né mati mabomabo. Dépyé unó nnó bɔ́ áférégé nnó enyú délu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, yémbɔ́ matɔ́ nyú agbeé ne manwaá ne mmwólé unó unyεé. 26 Enyú ekwɔ́ Farasi délu bɔ́ amε nónómé, bɔ́ge mbe déshwóné mmu amo ne uchweri menyé, depyégé mbɔ́ meso ntó akpeage nye.

27 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú bɔ́ ekwɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú délu bɔ́ dembwólé, néndé enyú délu eké manomé ayi áwaá mbɔ́mé né mfaá. Ɔ́gegé áji, álu malómáló né dafye, yémbɔ́ né mmu ágbeé ne ugoó áwuú bɔ́ ne ufɔ́ufɔ́ umpwapwáne unó. 28 Wye mbɔ́ ntó ne enyú depye wéna né dafye nnó bɔ́ áférégé nnó enyú delu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, yémbɔ́ wáwálé alu nnó né mmu matɔ́ nyú enyú delu bɔ́ dembwólé, ne degbóo mampyége nchye.

29 “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣṣwɔ́ ne enyú ekwɔ́ bɔ́ Farasi ejame nye dɔ́. Enyú bɔ́ dembwólé, dékwyege manómé bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ ne ayi bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́, 30 dejɔ́ge deké, ‘Eṣé débó débé nyá gébége ukwene ante sé mbɔ́ debó décho fɔ́ amu manwá bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ bimbɔ́ wɔ́.’ 31 Ndere enyú dejɔ́ge ne ukwene ante se mbɔ́, eléré nnó enyú délu upyáné bɔ́ abi áwané bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ bimbɔ́. 32 Chóge yé mbe, dénére mampye gabo ayi nyá ukwene ante nyú álɔ́ ula mampye. 33 Enyú mmyɔ́, délu baá utɔ́, déféré nnó dékágε bó efwyale ewé ekpane nye enyú dékpe né ntoné mewε ewé

elá nómégé? 34 Ne gétú eyígε na, ntɔ́me nye enyú bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́, bɔ́ dénge ne anleré mabé Eṣṣwɔ́. Déwane nye abifɔ́, ne déwɔ́mé nye abifɔ́ né gekwa, ágbó, détulege nye abifɔ́ ne utó né mmu macha mmyemenene nyú ne déma déchyεge nye abifɔ́ efwyale né malómáló. 35 Ndere enyú dépyembɔ́, gewu eyígε ukwene ante nyú áwané nyá bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ fa né mme gékpéne nye enyú mmyε gelɔ́ ula ne manó Ebel muú alú cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ kpaá gekwóné né ami Sakariya maá Barakia ayi enyú déwané nya né metɔ́ metɔ́ echa upe né geluá eyigé ápyé upe Eṣṣwɔ́ wye. 36 Me ngarege enyú wáwálé nnó gewú eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Eṣṣwɔ́ gélu enyú bɔ́ nnyé eniné na mmyε.”

Jisṣ asomége Jerosale (Luk 13:34, 35)

37 Jisṣ ajɔ́ge mbɔ́ aké, “E é, bɔ́ Jerosale! Bɔ́ Jerosale! Enyú dewane bɔ́ ekpávε Eṣṣwɔ́ ne detome abifɔ́ ne mataá, bɔ́ dentɔ́ abi Eṣṣwɔ́ atómé eta nyú! Mmua mé ndɔ́ndɔ́ ne ndɔ́ manyweré enyú nkwere nkane mekwɔ́ akwérege baá bíí, yémbɔ́ enyú dékélégé fɔ́. 38 Gége yé nnó, melɔ́ nyú éla mé mábómé, éla mewa. 39 Néndé ngarege enyú nnó, elɔ́ fina ejyégé mbe, enyú démágé gésé me kpaá te bíí ebi enyú dejɔ́ge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ́ Atá.’ ”

24

Jisṣ agaré ndere áchɔ́ nye echa upe Eṣṣwɔ́ (Mak 13:1, 2; Luk 21:5, 6)

1 Jisṣ ajɔ́ge mbɔ́, alyáá echa upe Eṣṣwɔ́. Ndere ji ajyεé baá utɔ́ bíí áke áfíí ji nnó álere ji upú ebi átené né mmu dachi echa upe Eṣṣwɔ́. 2 Yémbɔ́ Jisṣ ashúú ebwɔ́ meko aké, “Pɔ́ enyú dége mbɔ́ uchánchá upú bina uko? Ngarege enyú wáwálé nnó ámuú nye ubi uko kpá, té ne mataá ne mataá yé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte nópó.”

Jisṓs agaré ndere ankwólé bíí ágéne nye efwyale

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Ewyágé Jisṓs ajye jwóle né mfaá Mékwé Olif. *

Baá utṓ bíí ebwṓ ebwṓ ájyé bane ji, ágií ji áké, “Garé esé, nde gébé eyige depṓ tiré na depyé nye? Ne ndé ufṓṓ unó upye nye ne esé dékaá gébé eyigé wṓ ṓchwṓ ne gébé eyigé mme ábyéé?”

⁴ Agígé mbṓ, Jisṓs ashuú ebwṓ meko aké, “Sége gébé nnó ekagé muú fṓ ábwólé enyú dénó mewaá. ⁵ Nénde, gejamégé bṓṓ áséle nye mabṓ ma áchwṓ eta nyú. Adoó nye ebwṓ ewómé ájṓṓge áké, ‘Me ne nlú Kras, Muú yi Esṓwṓ akweré ji elá gefwa.’ Apye nye mbṓ ábwólé gejamégé bṓṓ ánó mewaá. ⁶ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ebi ámmye tete. Yémbṓ gébége unó bina uké upyéé, débégé fṓ ne efṓ. Nénde unó bina ubṓ mampye ne epṓfṓ nnó mme yina achwṓ kwya wṓ. ⁷ Gébé eyigémbṓ ntó malṓ kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bṓṓ bwṓ ámmye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. ⁸ Ewéna ebé nye eké lé ula ulṓ ubalé bi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

⁹ “Gébé eyigémbṓ ápyéne nye enyú áfyé né amu bṓṓ abi áchyége enyú efwyale ne áwáne nye enyú. Malṓ mme meko ápaá nye enyú gétúgé délú ankwólé ba. ¹⁰ Ewéna epyéé nye gejamégé bṓṓ ája mmye meso, áferé metṓṓ ewé áfyéé ne Esṓwṓ, áchyége nye ate mankwaá ne ápaá nye ntó ate.

¹¹ “Ne gejamégé bṓṓ ekpávé Esṓwṓ abi gebyṓ áchwṓṓ nye, ábwólé gejamégé bṓṓ ánó mewaá. ¹² Ne gétúgé nchye ayi bṓṓ ápye ájame nye dṓṓ, gejeé eyigé bṓṓ abṓṓ gebe nye sé dṓṓ. ¹³ Yémbṓ yéndémuú ayi akogé metṓṓ te kwyakwyaá áférege nye ji né efwyale gabo.” ¹⁴ Abya melómélṓ yina, ayi Esṓwṓ ágbárege nye gefwa ne bṓṓ bíí, ankwóle ba agarege me ji mbaá bṓṓ mme meko nnó malṓ mako

né mme ákaá ji, gébé eyigémbṓ ne mme akwyage nye.

Jisṓs agaré nkane áchṓṓ nye Jerosale
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Danel muú ekpávé Esṓwṓ abṓ ajṓṓ nya atoó ne ‘geboboge genó eyi gechyége mekpo unṓṓ mbaá Esṓwṓ.’ Degene nye ndere genó eyigémbṓ gepyéé né mmu echa upé Esṓwṓ.” (Yéndémuú ayi akuú malṓ ṓwe ayina akaá ula). ¹⁶ “Gébé eyigémbṓ, bṓṓ abi álu né Judiya ábṓ ájye ákwṓ mfaá makwe ábíí. ¹⁷ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme, ajye bṓṓ genó né mmu gepú jíí. ¹⁸ Muú ayi alú ntó né mekwṓ áchwṓgé yé gébé nnó akere mmú achwṓṓ bṓṓ nku gefwene wuú ne ábṓ. ¹⁹ E é ebéé nye mbṓ nnó ne andeé abi álu ne mane yé ne abi áchyége baá mámbé. ²⁰ Néége mmye mbaá Esṓwṓ nnó gébé gebo eyigémbṓ, gébége fṓ ne metṓṓ nshwṓne. Yé ebé lé bíí uwyaá. ²¹ Nénde gébé eyigémbṓ, gebéé nye lé gébége gekpékpége efwyale ewé té Esṓwṓ akwye mme yina bṓṓ alá álu danjé ewú. Ne yé ewé emage be sé eké ewémbṓ epṓ. ²² Ne wáwálé alu nnó mbṓgé Esṓwṓ ala asṓṓ ndṓ efwyale eyimbṓ ela mboó wṓ, ebyénnó yéé muú ayi apome nye apṓ. Yémbṓ gétúgé bṓṓ abi Esṓwṓ ájyaá nnó ábṓ abií, asṓrege nye ndṓ eyimbṓ ela mboó.

²³ “Ne mbṓgé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Esṓwṓ akweré ji elá gefwa alu fana,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé fṓ ne ji. ²⁴ Nénde bṓṓ gebyṓ abi áké álu Kras ne bṓṓ gebyṓ abi ake alu bṓṓ ekpávé Esṓwṓ ntó áchwṓṓ nye. Achwṓgé ápyéé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwṓ amu. Apyembṓ nnó ábwólé bṓṓ ako ne mbṓgé meti ebege yé ebélé bṓṓ abi Esṓwṓ ajyaá nnó ábṓ abií, ábwólé ebwṓ ánó mewaá. ²⁵ Kaáge yé nnó mbṓ mé mbe ngaré enyú unó bina, gemégé nnó upyége.

²⁶ “Yé muú achwṓṓ agaré enyú nnó, ‘Gége ji alu mbṓ né mewaá’, déjyégé

* **24:3** Elú wáwálé nnó: Mékwé ewéna ekamege mbṓ gétúgé ejamé unṓṓ ebi ákuú nnó Olifet dṓṓ.

wye. Yé agaré lé nnó, ‘Gége abii mbo né mmu baá upú’, dékamégé fó nnó elú wáwálé. ²⁷ Néndé ndere dasama akéle mamma, ne nebuú négénége, álo ne egbé ebwonye akwóné ne ebwobe bós ako ágéne, wyembó ntó ne Maá Nte Mekwaá achwós nye.

²⁸ “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, efié mbó ne denwyone etire denyéé unkwó unó dénwérege.”

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwaá akérege fa mme

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Efwyale ewéna echwógé, ténéténé ayi ebyéé, nmeé ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénége sé, ambe ntó ánómege nye, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye. ³⁰ Gébé eyigémbó genó eyi gelére nnó Maá Nte Mekwaá achwós, gegénége nye né mfaánebuú. Ne bós maló mme meko áfyéé nye gepúgé negbo álíle. Ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achwós né mmu gekó ne uto bií, ne gekpékpégé énogé. ³¹ Ndere ji achwós áfomege nye gekpékpé mbá, ne atome nye makiénné jíí nnó ájyé anyweré bós abi ji ájyaá né mme meko ábé abii mbaá ama.

³² “Pége gepóge genóoge fig degí genó wye. Gébégé mata jíí álógé mántó bya uke enyú dekaá nnó nshwóné achwó shúle. ³³ Wyémbó ntó ne gébége enyú dégége unó bina uko uke upyéé, débó mankaá nnó gébé eyigémbó géla kwókwólé. ³⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fó kpaá te unó bina ukó úpyéé. ³⁵ Mfaá ne mme ábyéé nye, yémbó mekomejóó wa alaá te kwyakwya.

Yé muú ayi akaáge gébé eyigémbó apó

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Yé muú ayi ákaá bií ne gébé eyigé unó bina úpyéé nye apó. Makiénné Esowó ne mfaánebuú ákaágé fó, yé Maá Esowó jimboó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú ji mbií ne ákaá. ³⁷ Ndere epyéé nyá né gébége Nowa, wyémbó ntó ne epyé

nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege meso fa mme. ³⁸ Ne gébé eyigémbó, gemégé nnó genyagé nnyi geshwa nyá bós, bós abó ányé, ányuú, ápyéé maba ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bií bi Nowa ákpené mmu ékpe. ³⁹ Ndere apyembó, abó ákaá nya genó eyi gepye wó, kpaá te genyagé nnyi geshwané ebwó ako. Wyémbó ntó ne epyé nye gébége Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme. ⁴⁰ Né gébé eyigémbó ntó, ande apea ábégé ne mekós aké apye utós, Maá Nte Mekwaá akpane nye ama alyaá ama. ⁴¹ Andée apea ábégé né mbaá ayi ákwós unó, akpane nye ama alyaá ama.

⁴² “Gétú eyigé na, débó mambe peé dégilé néndé, dekaá fó bií bi Ata nyú akérege meso wó. ⁴³ Kaáge nnó mbógé mbós gepú akaáge gébé eyigé menjó achwós ne utuú manchwó gya gepú jíí, mbó abéé peé abame geji nnó ekáge menjó achwó agyá akpé mmu. ⁴⁴ Enyú ntó kpómege mmye gétúge Maá Nte Mekwaá akerege nyéé meso né gébé eyigé délá dékáge.

Baá defwe abó mampye matós bwó chánchá

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Bége ndere maá defwé ayi awyaá dennga, apye utós bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifó nnó apélé ebwó, achyége ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. ⁴⁶ Galógáló abéé nye ne maá defwé yimbó, gébége nte wuú akerégé meso agéne nye nnó ji apye utós bií chánchá. ⁴⁷ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nye ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apélé. ⁴⁸ Ne mbógé maá utós yimbó abégé ayi áwyaá gepó gebogebo, ajóge nye ne geme jíí aké, ‘Nte wa abelege nye dós ne achwó.’ ⁴⁹ Aló mantúlégé ate anme abifó, anyéé anyú mmós ne ate anyuú mmós ne abifó ákwene. ⁵⁰ Mbógé apyége mbó, nte maá utós yimbó achwó kwó nye ji nenmé né gébé eyigé ji alá kaá nnó achwó wó. ⁵¹ Abanége ji mbó, achyége nye ji gekpékpé efwyale ewé ebós epwós amu, aphyé ji né melu ewé

Ἐσωῶ ἀφύεε νυε βῶῶ dembwólé. Ne βῶῶ alilé νυε anyeé manjéné εwu.

25

Nekanémejῶ asó andée makpo afya

¹ Jisῶs afé mbe ajóge aké, “Gefwa eyigé Ἐσωῶ ἄgbárege gelu eké asó andée makpo afya abi álweé mátuléká manjyéé bane menῶ neba.

* ² Né geluágé ebwῶ, abi ata awyaá defῶῶ ne abi ata akénege. ³ Abi ata abi akénege álweé mátuléká, yémbῶ ama kpá sé maweeé ami fῶ nnó ámi malu mmu mátuléká mábyége ámá áfyé wῶ. ⁴ Ne abi awyaá defῶῶ akpa maweeé nnó ami malu mmu mátuléká bwῶ mábyegeé ebwῶ ama afye. ⁵ Ne élé menῶ neba yimbῶ alá achwῶῶ wáwá wῶ, géjá gékpá ebwῶ ábelé.

⁶ “Ne metῶῶ utuú eké ekwónenege ebwῶ awú nkane βῶῶ ákálege aké, ‘Menῶ neba achwῶ chwῶge débáne ji.’ ⁷ Baá ásῶandée bimbῶ áwúge mbῶ ákwilé ati mátuléká bwῶ. ⁸ Ne abi akénege ajye kῶ maweeé mbaá abi áwyaá defῶῶ aké, ‘Chygege esé ekéké maweeé defye né mátuléká sé áchwῶῶ nómé.’ ⁹ Abi áwyaá defῶῶ áshuú ebwῶ meko aké, ‘Ngba maweeé amina makwánégé fῶ esé ne enyú, chóge mbaá βῶῶ abi ákpoῶ né melῶ déna amí nyú.’ ¹⁰ Ne ndere ájye mana maweeé, menῶ neba yimbῶ achwῶ. Achwῶgé ase abi ata abi ákpomé mmye álú eféé ágilé ji, áfé ákpe né mmu gepú epaá neba ágbé menombi.

¹¹ “Ἐwyágé abifῶ ata abi ájye na maweeé áchwῶῶ. Ala dafye ádoῶ menombi ákuú aké, ‘Ata Ata! néné esé menombi.’ ¹² Ne menῶ neba ashuú ebwῶ meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó nkágé fῶ enyú.’ ”

¹³ Jisῶs anérégé mantó nekanémejῶ eniné na aké, “Sege yé gébé néndé dekaágé fῶ bíi ne gébé eyigé me nkerege meso.

Nekanémejῶ bad defwe makpo aléé (Luk 19:11-27)

¹⁴ “Gefwa eyigé Ἐσωῶ ἄgbárege ne βῶῶ bíi gelu eké nekanémejῶ eniné na: Mende fῶ abó ajyeé neke, gébége ji achwῶῶ jyéé, akuú baá defwé bíi ako, akaré ebwῶ ἦka nnó áke gese ne eji. ¹⁵ Achyεé ama uba ἦka uta, achyε ayifῶ uba upea ne achyε ntó ayifῶ geba géma. Akare ebwῶ ἦka eyina ndere yéndemuú akáge gbáre atane afε neke. ¹⁶ Ayi aselé uba ἦka uta, achῶ sé gébé wῶ, ajye ló gese manke. Abó ntó nsa uba ἦka uta. ¹⁷ Wyembῶ ntó ne ayi aselé uba upea apyεé. Ji ntó abó nsa uba ἦka upea. ¹⁸ Yémbῶ ayi aselé geba géma ajye cho mme aníi ἦka nte wuú.

¹⁹ “Ἐbélége nte bwῶ akeré meso né neke eniné ji abó ájyeé. Akuú ebwῶ ako nnó áchére áge ndere yéndemuú ápyεé ne ejii ἦka. ²⁰ Ne ayi achyεé ji uba ἦka uta achwῶ téné mbe ushu nte bwῶ, ajῶῶ ne ji aké, ‘Ata ῶchyεé nyá me uba ἦka uta, nke gese ne eji, mbῶ nsa uba ebifῶ uta gé eji na.’ ²¹ Nte wuú ashuú ji meko aké, ‘ῶpye dῶῶ, ὀlu maá defwé melómélῶ, muú akage nere metῶῶ ne wῶ. Te ndere ὀleré nnó ὀkage gbáre ekéké ἦka chánchá, mbelege nyε wῶ né melu ewé ὀgbárege gejamégé ἦka. Chwῶ kpe mmu denyé epaá wa ne metῶῶ megῶmegῶ!’

²² “Ne maá defwé ayi achyεé ji uba ἦka upea achwῶ ntó mbaá nte bwῶ. Ajῶῶ ne ji aké, ‘Ata ῶchyε nyá ntó me uba ἦka upea, nke gese ne eji. Mbῶ nsa uba ebifῶ upeá gé eji na.’ ²³ Nte bwῶ ashuú ji meko aké, ‘ῶpye dῶῶ ὀlu maá defwe melómélῶ, muú akage nere metῶῶ ne wῶ. Te mbaá ὀleré nnó ὀkage gbáre ekéké ἦka chánchá, mbelege nyε wῶ né melu ewé ὀgbárege gejamégé ἦka. Chwῶ kpe mmu denyé epaá wa ne metῶῶ megῶmegῶ!’

²⁴ “Ne kwyakwya ayi achyεé ji gébagé ἦka géma achwῶ ntó eta nte bwῶ. Ajῶῶ ne ji aké, ‘Ata menkaá nnó depῶ tyεé demmye amba. ὀlu eké muú ayi agóme menyéé né mekῶῶ ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²⁵ Getú

* **25:1** Elú wáwálé nnó: Né gepῶge βῶῶ Jus muú abagé neba βῶῶ ájyeé lyaá ji né gepú jíi ne utuu.

eyigémbò, mbó efò nnó ñka jye enógé òchyege nye me efwyale. Njye cho mme nnií ejí wye nnó ekagé enó. Gé ñka jye na se.’

²⁶ “Ne nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Wò òlu maá defwé mebomebo, ne mémbwá, òjògé òke me nlu eké muú ayi agóme menyéé né mekòó ayi nlá kágé meso ayi ápéne ne nkyéé mbwé né mbaá ayi nlá ntyaá depomé wó. ²⁷ Gétú eyigémbò, mbó òbò òfyé ñka ya né gepúgé ñka nnó nkeregé meso nse eji ne nsa mfaá.’ ²⁸ Ajògé mbò, agaré baá defwé abifò aké, ‘Te mbaá ji aléré nnó akaáge gbáre fò ñka eyimbò, sége eji déchyéé muú ayi awyaá uba ufya. ²⁹ Kaáge nnó muú ayi abògé nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji ebwò nnó ji abò gejamégé unó. Yémbò muú ntó ayi alá abòó nsá né genó eyigé me nchyeé ji wó, yé ékéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuú, nnó alá amu mawa. ³⁰ Ne áfomé ji ntó né epinyá gemua né dafye, mbaá ayi ji awuú nye ubalé, alíle anyéé májéné.’

Gefòó eyigé Esòwò apane nye mpa bòó né bìí bi kwyakwya

³¹ “Gébégé Maá Nte Mekwaá achwógé ne enógé, chóncho ne makiénné jíí ako, ajwòlege nye né mfaá geluógé gefwa jíí eyi gewyaá enógé, ³² ne bòó átanegé nye né malò mme mako anyweré né mbe ushuú wuú. Eféé mbò, akarege nye ebwó matoó apea nkane membamé magòñme aferege magòñme ayi álú choncho ne menmené ñme. ³³ Abelege nye ntoó nema né egbé ebwònye wuú, nema né egbé ebwòebe wuú. ³⁴ Ne mfwa ajògé nye ne bòó abi alú né egbe ebwònye wuú aké, ‘Chwóge enyú bòó abi Nte wa ajéle enyú. Denyé gefwa eyigé ji akwyéé mé abelé eta nyú téé gébégé mme alóó. ³⁵ Néndé mesa abó ámmye me, déchyéé me menyéé, mmwólé manaá epye me, déchyéé me manaá nyú, dége me ndere menkéé, dése me. ³⁶ Mpò ne mandeé mamfyé, déchyéé me mandeé, mbó mmeé dépele me, nkpe denò dekene degene me.’

³⁷ “Eféé mbò ne bòó abi alú cho né mbe ushu Esòwò ashúge nye ji meko aké, ‘Ata ndé gébé esé degene mesa ammye wò, dechyéé wò menyéé, mmwólé manaá epyéé wò déchyéé wò manaá ònyuú, ³⁸ ne ndé gébé ntó dégené wò ndere menkéé, dénené wò, òlú gejógené dechyéé wò mandeé òfyéé? ³⁹ Ndé mbaá dégené wò òmée, dépelé wò, òkpené denò esé dékené dégené wò?’ ⁴⁰ Ne mfwa ashúge nye ebwó meko aké, ‘Me ngarege enyú wáwálé nnó te mbaá enyú depye unó bina ne añme ba, yé ebélé mbaá muú ama ayi alá añea geme wò né geluage añme ba ebyénnó depye mbò lé ne me!’

⁴¹ “Ne abwólége nye mmye ajòó ne abi alú ji né egbé ebwòebe aké, ‘Kwi-lege me ushu, enyú abi mfaánebuú ashule enyú mmye, débó manjye né ntoné mewé ewé elá nómégé, ewé me nkweé mé mbelé mbaá danchòmeló ne makiénné jíí. ⁴² Néndé mbó nlu mesa déchyéé me menyéé wò, mmwólé manaá epyéé me, déchyé me manaá nnó nyú wó, ⁴³ dégé me ndere menkéé, déne me wó, nlu gejógené dechyéé me mandeé nnó mfyé wó, mmeé dechwó gé me wó, nkpe denò dekéé dégené me wó.’

⁴⁴ “Eféé mbò ne ebwó áshuge nye ji meko aké, ‘Ata ndé gébé esé dégené mesa ammyéé wó, mmwólé manaá epyéé wó, esé délá poó wò wó? Ne ndé gebe ntó degene wò nkane menkéé, òmée, ne òkpené denò esé délá depoó wò wó?’ ⁴⁵ Ne ashuge nye ebwó meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó, te mbaá enyú délá poó yéé muú ama ayi alá añea geme né geluágé añme ba bina wó, ebyénnó depoó fò me wó.’ ⁴⁶ Gétú eyigéna, bòó bimbo ákpené nye né efwyale ewé elá ebyéé yémbò abi alu cho né mbe ushu Esòwò anyé nye genwá eyi gélagé byé.”

26

Ajòó geju manwá Jisòs
(Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2; Jòn 11:45-53)

¹ Jisòs anérégé manlere unó bina uko, ajòó ne baá utòó bìí ² aké, “Enyú

dékaá me nnó epaá koó upú elú ndo fi eleé, né bií bimbó, achyegé nye me Maá Nte Mekwaá mankwaá nnó áwó me né gekwa.”³ Wye né gébé eyigémbó anó baá ámpyee upé Esowó chóncho ne ákpakpa meló ágbare ujwale né gepúgέ Kaifas ayi alu etukpe ámpyee upé Esowó,⁴ ájó geju ndere ebwó apyee ne apye Jisós né defya awá.⁵ Yémbó áferé áké, “Dépyegé fó ji gébégé epaá ewéna, ékágé bó áhme ummye né meló.”

*Awaá Jisós mawee né meló Bétani
(Mak 14:3-9; Jón 12:1-8)*

⁶ Né gébé eyigémbó, Jisós alu né meló Bétani né mmu gepúge Simun ayi abó amee uba, akuú ji nnó ebwó ájye anyé menyee. ⁷ Ndere ebwó anyé menyee, mendée fó akpe ne mawee gebé ami majamé nka dó. Mawee amibó malu né mmu ekpómé ewé akwyeé ne genó eyigé akuú nnó alabasta. Akpégbé mbó amo Jisós mawee ami mbó né mekpó.*

⁸ Ne baá utó Jisós ágégé mbó, mató ásó ebwó mmu te ágigé ate áké, “Ulannó ji áchó mawee amina?”⁹ Mbó ákpoó mami áse gejamégé nka, áchyee mbaá ubyá bó.”¹⁰ Jisós akaá mé genó eyigé ebwó áférege né mmu mató bwó, ashúú ebwó meko áké, “Ulannó enyú déchyége mendée yina efwyale? Ji apyémbó lé genchánchágé genó eta wa.”¹¹ Ubyá bó ulú ne enyú yéndégébé yémbó gébé eyigé me mbeé ne enyú géjá sé wó.¹² Mendée yina amo me mawee mina mmye nnó gébégé ngboge ánií me niige.¹³ Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bó ágárege nye Abya melómél yina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyigé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbóntó ne átee nye ji yéndégébé.”

*Judas akame mankpó Jisós
(Mak 14:10, 11; Luk 22:3-6)*

* **26:7** Elú wáwálé nnó: Ntaá né alabasta nétánege nya né meló Ijip, mendée yimbó achwó né mawee gebé mimbo, abó mamí, agbé né mekpó. † **26:18** Elú wáwálé nnó: Gébé eyigé Jisós aké gekwané, ele gébé eyigé ábó manwó ji né mfaá gekwa.

¹⁴ Ewyágé, maá utó Jisós ama né geluágé abi áfyaneápeá ayi akuú ji nnó Judas Iscarot ajye báne anó baá ámpyee upé Esowó,¹⁵ ájó ne ebwó áké, “Mbógé me mfyegé Jisós né amu nyú déchyege me ndé?” Ájógé mbó, ápa uba ngeba bó sere esaá meso efya áchyé ji.¹⁶ Eféé ne Judas áló mankélégé meti ewé ji apyee ne Jisós akpe ebwó né amu.

*Jisós anyee epaá koó upú ne baá utó
bií
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23;
Jón 13:21-30)*

¹⁷ Né bií mbe, ebi epaá bred yi alá muálé eló, baá utó Jisós ájye gií ji áké, “Ndé mbaá ayi okélege nnó esé déjyé détyee menyee epaá koó upú wyeé?”¹⁸ Agigé mbó Jisós ashúú ebwó áké, “Chóge né meló kpaá, déjyegé dégéne nye mende fó, gárege ji nnó, ‘Ménleré áké, gébé ya gekwané; ne me nkélege manyé menyee epaá koó upú ne baá utó ba né gepú jyé.’ ” †¹⁹ Ne baá utó Jisós apye wye ndere ji agaré ebwó, átye menyee epaá koó upú.

²⁰ Nkwale ákwónégé Jisós ne baá utó bií áfyaneápeá, ájwolé ka manyé menyee.²¹ Ne ndere ányee, Jisós ájó ne ebwó áké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, muú nyú ama achyege nye me mankwaá.”²² Mechó ewé epye ebwó ábó efwyale né mató ne alo mangií ji ama, ama áké, “Ata nnó élé me?”²³ Agigé mbó Jisós ashúú ebwó meko áké, “Elé muú ayi ebwó wuu ne ewa etuúge né mmu akpánkpa ne akpoó nye me.”²⁴ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere nwe Esowó abó ájó mé te gachií, utonkwa ube ne muú ayi akpoó nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbógé nnó ábé dambyé muú yimbó, mbó eló kpaá epwó.”²⁵ Jisós ájógé mbó Judas ayi alú mankpóo ji achwó gií ji ntó áké, “Ménleré nnó élé me?” Jisós ashúú ji meko áké, “Mbó ne wó ájó.”

*Menyεé Ata Jis̄s**(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)*

²⁶ Ne ndere ebwó álú nyée menyεé yimbó, Jis̄s abó ntó bréd, anemmye, achyεé matame mbaá εσωω. Agyá ntó bréd yimbó uba uba, akaré mbaá baá utóó bíí ajóó aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.”
²⁷ Ne abó ntó amo ne mmóó mmu, anemmye achyεé matamé mbaá εσωω, achyεé ebwó aké, “Sége dényú enyú ako. ²⁸ Gége manoó ma na, amí malu menomenyεé ewé εσωω anyεé nyε ne bóó bíí. Magbélege nyé né mme mampye nnó εσωω ájíínte gabo ayi gejamégé bóó ápyεé.” ²⁹ Ama ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbó mmóó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nyε ami makε ne enyú né gefwa eyigé Nte wa agbárege.” ³⁰ Ne ebwó ánérégé, ákwá ekwó áféé εσωω átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jis̄s agaré ndere Pita áshyáa nyε ji
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; J̄n 13:36-38)

³¹ Ewyágé Jis̄s ajóó ne ebwó aké, “Enyú ako deboó nyε delyaá me ne utuú bina mbó ne ásáme né mmu ηwe εσωω nnó εσωω aké, ‘Nwane nyε membame mágóηme ne ekwó mágóηme eláa nyε tyátyá.’ ³² Ne nkwílégé né negbo, mbó nyε mbe ne enyú né gebagé mewaa Galilí.”
³³ Ajóógé mbó Pita ashúú ji meko aké, “Yé ebélé nnó bóó ako ábó alyaá wó, me nlyágé fó wó.” ³⁴ Ne Jis̄s ntó ashúú ji meko aké, “Pita, gó ngaré wó wáwálé nnó utuú bina gemégé nnó menó mekwó akú, wó ashyaá nyε ndó eléé nnó wó ókágé me.” ³⁵ Ndere Jis̄s ajóó mbó, Pita anyémenó aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wó, nshyáá fó wó.” Wyémbó ntó ne baá utóó abifo anyémeno mampye.

Jis̄s anemmye né Getsεmane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Anérégé eféé Jis̄s asé ebwó áfé né melu ewé ákuú nnó Getsεmane wyεé né mékwé ewémbó. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege

fa, mente mmye mbe gachyé manénemmye.” ³⁷ Ndere ji atene mmye mbe manémmye asé Pita ne baá Σεbedee apeá (J̄msi ebwó ne J̄n) ndere ebwó ájyε meshwe ne masómé makwó Jis̄s metóó. ³⁸ Ne ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó maténe me meti negbo. Yémbó jwólege fa, debε peé ne me.” ³⁹ Atégé yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme anemmye aké, “Nte wa mbógé elú kókoge féré amó efwyale yina átané me mmye, yémbó pye genó eyigé wó okélege épó fó eyigé me nkélege.” ⁴⁰ Ne ákerégé meso né mbaá ayi baá utóó bíí abi aléé álú, abané ebwó ndere ábélege géjyá. Ajóó ne Pita aké, “Nnó enyú dékágé bífó peé ne me, yéé lé né nchwanekε ama? ⁴¹ Béege peé, dénénemmye mbaá εσωω nnó ékágé enyú dékpré né mmua-meno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbó menyammye nyú áwyá gepwá.” ⁴² Ajóógé mbó ama akéré meso manemmye aké, “Nte wa, mbógé okélegé fó manke ηkó efwyale ayina akoó me, gó me nyú ji ndere wó okéle.” ⁴³ Ne amá akérégé ndó eyi egbeé epeá né mbaá baá utóó bíí álú, abané wyε ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó ame dóó. ⁴⁴ Ne Jis̄s amágé lyaágé ebwó, ajyε nemmye ndó eyi egbeé eléé annyuaré wyε mmyemenene eyimbó. ⁴⁵ Ne ama kérége mbaá baá utóó bíí ajóó ne ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gége gébé gekwané eyigé áchyεgé nyε Maá Nte Mekwaá mankwaá ne áfyé ji né amu bóó ubeé. ⁴⁶ Kwilege mme déjyé, gége muú ayi achyεge nyε me mankwa mbó alé chwó.”

*Apyε Jis̄s**(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; J̄n 18:3-12)*

⁴⁷ Wyε ndere Jis̄s alú jóóge mbó, maá utóó wuú ama ayi akámege Judas né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne njuné bóó. Bóó bimbo ágbaré bó aparanja ne mámbó unóó.

Bɔ́ bi átɔ́mé ebwɔ́ élé anɔ́ baá ámpyɛ́ upɛ ɛsɔ́wɔ́ ne ákpakpa melɔ́. ⁴⁸ Eké epyembɔ́, Judas abó mé mbe agaré ebwɔ́ aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbɔ́ pyége.” ⁴⁹ Akwónégé, yé gébé achɔ́ sé wɔ́, akoó cho afé mbaá Jisɔ́s aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁵⁰ Atyágé ji mbɔ́, Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Mejeé wa, chɔ́ mbe ne utɔ́ byéé.” Ajɔ́gé mbɔ́ bɔ́ bimbɔ́ áchwɔ́ ápye ji agbaré ji ne amu matomato. ⁵¹ Agbáregé Jisɔ́s mbɔ́, muú ama né geluágé abi álú ne Jisɔ́s, ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyɛ́ upɛ ɛsɔ́wɔ́. ⁵² Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Shwɔ́ré aparanja wye né mmu mekɔ́, néndé bɔ́ ako abi ámpyɛ́ umyɛ ne aparanja, agboó negbone aparanja. ⁵³ Ɖferé nnó nnégé mmyɛ mbaá Nte wa nnó apó me, atómé fɔ́ gejamégé makiénné ji nnó áchwɔ́ apó me? ⁵⁴ Yémbɔ́, me mpyegé mbɔ́, epye mbɔ́ nnó ne unó bi ɛwɛ ɛsɔ́wɔ́ ajɔ́ upyɛ wáwálé?” ⁵⁵ Wye né gébé eyigémbɔ́, Jisɔ́s ajɔ́ ne gejamége bɔ́ bimbɔ́ aké, “Enyú dechwɔ́ na ne bɔ́ aparanja ne mámbó unɔ́ mampyɛ me nnó me nlu menjó? Me nlú fa ne enyú yéndé bíí, nlerégé mekomejɔ́ ɛsɔ́wɔ́ né echa upɛ, nnó débó degéé me mampyɛ wɔ́? ⁵⁶ Yémbɔ́, depɔ́ etiré depyɛ mbɔ́ na, nnó unó bi bɔ́ ekpávɛ ɛsɔ́wɔ́ ásamé ubé wáwálé.” Eféé ne baá utɔ́ bíí ako áboó ályaá ji.

Jisɔ́s akpe unɔ́ mpa

(Mak 14:53-65; Luk 22:63-71; Jɔ́n 18:13, 14, 19-24)

⁵⁷ Ne baá utɔ́ bíí alyágé ji mbɔ́, bɔ́ abi ápyene ji, ase ji áfé né gepúgé Kaifas ayi alu etúkpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́. Eféé mbɔ́ nto ne anleré mabé ɛsɔ́wɔ́ chóncho ne ákpakpa melɔ́ anyweré. ⁵⁸ Ne ndere ájye, Pita akwɔ́lege ebwɔ́ meso gachyéé, gachyéé kpaá te akpené né mmu dachi etukpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́. Akpégé, ajye jwɔ́le ne ámbamé dachi etukpe mangé genó eyigé apyɛ mbaá Jisɔ́s. ⁵⁹ Anɔ́ baá ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́ ne bɔ́ ako abi ájwɔ́lé mmu echa eso, ákelé ammá mpa gebyɔ́ mamma Jisɔ́s mmyɛ nnó áwá ji. Yémbɔ́ ágé yéé ema wɔ́. ⁶⁰ Ne

gejamégé bɔ́ ntésé gebyɔ́ átané áma Jisɔ́s depɔ́ mmyɛ, yémbɔ́ yéé mémá ema ɛwé eléré nnó Jisɔ́s akwé mpa epɔ́. Ewyágé, bɔ́ ntésé gebyɔ́ apeá achwɔ́, ⁶¹ ne ájɔ́ aké, “Maá mende yina ji aké, me nkagé mú echa upɛ ɛsɔ́wɔ́ ne gemégé nnó ndɔ́ eléé ekwóné mmagé nténe ɛwú.” ⁶² Eféé mbɔ́ ne etúkpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́ akwilé ajɔ́ ne Jisɔ́s aké, “Wɔ́ ntó ɔ́pɔ́ ne meko manshuú né depɔ́ etire bɔ́ ajɔ́ge mbɔ́ nnó ɔ́pyɛ?” ⁶³ Yémbɔ́, yéé meko Jisɔ́s ashúú ji wɔ́, etukpe ema ɛmére ejɔ́ eké, “Me ngígé wɔ́ né mabɔ́ Ata ɛsɔ́wɔ́, muú alú mebe yéndégébé, mbogé wɔ́ ne ólú Maá ɛsɔ́wɔ́, Muú yi ɛsɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa gáré.” ⁶⁴ Agígé mbɔ́, Jisɔ́s akamé aké, “Mbɔ́ ne wɔ́ ɔ́jɔ́. Yémbɔ́ mengaregé enyú wáwálé nnó: meso gébé degéne nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwɔ́lé né egbé ebwɔ́nye ɛsɔ́wɔ́ ayi apwɔ́ amu ne dégene nye ntó ndere achwɔ́ né mmu gekógé mfaánebuú!” ⁶⁵ Jisɔ́s ajɔ́gé mbɔ́, etúkpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́ agyá mandé jíí né mmyɛ manleré nnó metɔ́ ɛsɔ́ ji dɔ́, akálé aké, “Amége mmyɛ ne ɛsɔ́wɔ́! Ndé gécha démage kéle bɔ́ ntésé? Enyú ambɔ́ dewú mé ndere ji ámége mmyɛ ne ɛsɔ́wɔ́! ⁶⁶ Déferé nnó ápyéé nnó ne jí?” Agígé mbɔ́, bɔ́ ako áwya aké, “Akwe mpa ne abó mangbó.” ⁶⁷ Eféé ne álɔ́ mankpó Jisɔ́s matyɛ ushu ádoó ji ukpékpé ne bɔ́ abifɔ́ ádoó ji maka, ⁶⁸ ájwyagé ji aké, “Wɔ́ ɔ́lu Kras, Muú yi ɛsɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa. Garé ɛsé, Waá adoó wɔ́?”

Pita ashya nnó akaágé fɔ́ Jisɔ́s

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jɔ́n 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ndere epyembɔ́, Pita alú wye ka né dachi etúkpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́, aké apélé maá meso mendéé fɔ́ alú maá defwé etúkpe ampɛ upɛ ɛsɔ́wɔ́, achwɔ́ jɔ́ ne ji aké, “Wɔ́ ntó ɔ́bɔ́ ɔ́lú ne Jisɔ́s muú Galilíí.” ⁷⁰ Ajɔ́gé mbɔ́, Pita ashya né mbe ushu ebwɔ́ ako aké, “Chaa-ó nkaá yé geno eyigé ɔ́jɔ́ge mbɔ́ wɔ́.” ⁷¹ Ashyágémbɔ́ akwilé afé né menombi gébámé. Eféé maá meso

mendée ayi fɔ agégé ji ajóó ne bɔ́ abí áténé eféé aké, “Mende yina abó alú ne Jisɔs muú Nasaret.” ⁷² Yémbɔ Pita ama shya wye shya afyé amu mewε aké, “Wáwálé nkaágé fɔ mende yimbɔ.” ⁷³ Eké ewyage bɔ́ bi áténé eféé áchwɔ́ jɔ́ ne ji aké, “Wáwálé gebíi gepó mmu, wɔ́ ntó olú muú bwɔ́ ama néndé nénóme mejóó neé néleré mbaá ayi wɔ́ otané.” ⁷⁴ Nderε ájɔ́ mbɔ́ Pita aké. Me nkaá kpé mende yimbɔ́ tε mfaánebuú. Wye ndere ji akélege mbɔ́, aké awúu menɔ́ mekwɔ́ akú kɔ́kɔ́gálókɔ́. ⁷⁵ Ne ténéténé yimbɔ́ Pita ate mekomejɔ́ ayi Jisɔs abó ájɔ́ ne ji nnó, “Gemégé nnó menɔ́ mekwɔ́ akú, ɔ́shya nyε ndɔ́ eléé nnó ɔ́kaágé fɔ́ me.” Ne atané dafyε anyɔ́ meko ngbó ali segé segé.

27

Afɛ́ né Jisɔs mbaá Palet

(*Mak 15:1; Luk 23:1, 2; Jɔn 18:28-32*)

¹ Bii ujjágé ne dondo, anɔ́ baá ampyε upε Esɔwɔ́ ne ákpakpa melɔ́ áchomé, á́sɔ́ mala ndere ápyε ne áwá Jisɔs. ² Ne ánerégé mansɔ́ mala, áwé Jisɔs amu áse ji áfé mbaá Palet gɔ́mena bɔ́ Rom.

Negboné Judas

(*Aɣg 1:18, 19*)

³ Judas muú akpoó Jisɔs ágégé nnó á́sɔ́ mpa nnó áwáne Jisɔs, byɔ́ ukaré ji mmu, aferé nnó ji apyε gabo, akpá uba ngba sére esaá meso efya eyi ji abó akpoó Jisɔs ajyε shuú etukpe ampyε upε Esɔwɔ́ ne ákpákpá melɔ́. ⁴ Ajóó ne εbwɔ́ aké, “Mpyε gabo manchyaá manoó nte mekwaá ayi álá apyεé gabo wɔ́.”

Bɔ́ bimɔ́ áshuú ji meko aké, “Ewémbɔ́ eta esé ndere ndé? Gabo ayi mbɔ́ akpa wɔ́.”

⁵ Ajóógé mbɔ́, Judas atyá nka eyimbɔ́ eféé né metɔ́ gepú εcha upε Esɔwɔ́ atané ajyε shíi gemε jíi.

⁶ Ne anɔ́ baá ampyε upε Esɔwɔ́ ápwé nka eyimbɔ́. Ajóó aké nka eyina élé nka manoó, ne ébé sé ekamé fɔ́ nnó décho nka eyina melu εma ne eyi elu

ne mmu mekwa nka εcha upε Esɔwɔ́ wɔ́. ⁷ Afyé gé makpo bwɔ́ mbaá ama, áke ábɔ́ nka eyina ána melu mme mbaá menkwyε unje meseé anigé anke bɔ́ wye. ⁸ Elɔ́ né gébé eyigémbɔ́ kpaá tε fina alú ákuú melu mme ewémbɔ́ nnó mewaá manoó.

⁹ Epyémbɔ́ nnó mekomejɔ́ ayi Jerimaya muú ekpávε Esɔwɔ́ abó ajóó abε wáwálé. Ji ajóó nya aké áse uba ngba bɔ́ sére esaá meso efya eyi elú gese eyi bɔ́ Isréli ákamé mana ji, ¹⁰ ápyε wye ndere Esɔwɔ́ agaré me ana melu mme mbaá menkwyεé ujemeséé.

Palet agii Jisɔs bɔ́ nkwe

(*Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jɔn 18:33-38*)

¹¹ Nderε Jisɔs atené né mbε ushu Palet gɔ́mena bɔ́ Rom, Palet agii ji aké, “Wɔ́ ne olú mfwa bɔ́ Jus?”

Ne Jisɔs ashuú ji meko aké, “Elu nkane ɔ́jɔ́.” ¹² Yémbɔ́ gebyó eyigé anɔ́ baá ampyε upε Esɔwɔ́ ne ákpakpa melɔ́ ámalé ji mmyε, yéé meko Jisɔs ashuú ji wɔ́. Ajwólé wye ji nyámé. ¹³ Ne Palet agii yé ji aké, “Nnó wɔ́ ɔ́wuú mbɔ́ fɔ́ depɔ́ etiré bɔ́ bi aké wɔ́ ɔ́pyε?”

¹⁴ Yémbɔ́ Jisɔs ajwólé wye ji nyámé. Ewéna epyε mfwa bɔ́ Rom akwe tametame.

Palet asó mpa nnó áwá Jisɔs

(*Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jɔn 18:39-19:16*)

¹⁵ Ne gepógé gómená bɔ́ Rom, gélu nnó yéndé nme, gébé gé epaá koó upú, áferégé muú denɔ́ ama né gepú gé denɔ́, ndere bɔ́ akélege. ¹⁶ Ne wye né gébé gé epaá koó upú ewémbɔ́, mende fɔ́ ayi bɔ́ akaá ji dɔ́ gétú gé depɔ́ etiré ji apyéé abó akpe denɔ́. Akamege Barabas. ¹⁷ Ne ndere melɔ́ meko echomé né dachi Palet, Palet agii εbwɔ́ aké, “Enyú dekélege me mferé ndé muú né denɔ́; Barabas waá Jisɔs muú ayi ákuú ji ntó nnó Kras?” ¹⁸ Palet agii mbɔ́ néndé akaá chánéné nnó élé wye né nchyε detú ne ákpakpa bɔ́ Jus ápyεné Jisɔs áchwɔ́ ne ji eta wú. ¹⁹ Ne ndere Palet ajwólé né mmu εcha

eso apane mpa yina, mendée wuú ató áchwó gáre jì aké, “Féré amu né mpa mende yimbó, néndé apye gabo fó wó. Genó eyigé Esowó alere me né géjya gétú jíí fina gechye me efwyale dód.”

²⁰ Yémbó anós baá ampye upe Esowó ne ákpakpa meló áfyé eshye nnó ájós nnó Palet aféré Barabas né denó, alyaá Jisós nnó áwá. ²¹ Ne Palet ama agíí ebwó aké, “Ebwó bina apeá, ndé muú ayi enyú dékélege nnó mferé jì né denó?”

Ashuú jì meko aké, “Esé dekélege nnó wó aféré Barabas.”

²² Palet ama anmere agíí ebwó aké, “Enyú dékélege me mpye yeé nnó ne Jisós ayi ákuú jì ntó nnó Kras?” Ama áshuú jì meko aké, “Gó áwó jì né gekwa.”

²³ Ajós gé mbó, Palet ama gíí ebwó aké, “Ulannó enyú dékélege nnó áwá jì? Ndé gabo ayi jì ápyeé?”

Yémbó, ebwó áwya wyale ne eshye aké, “Gó áwó jì né gekwa!”

²⁴ Ne Palet agégé nnó jì atulege mmye detú efwyale ekagé tane mbógé jì alá akamé nnó áwá Jisós wó, Ató ájye chwé manaá, áchwó chyé jì ashwóné amu né mbe ushu bós bimbó aké, “Amu ya apó né negboné mende yina, gé efwyale nyú mbó”.

²⁵ Ajós gé mbó, bós bimbó akamé aké, “Gó gewu eyigémbó gewilé esé mmye chóncho ne baá esé.”

²⁶ Palet aféré gé Barabas né denó. Atulé Jisós ne geto ne álé lyaá nnó bós bee Rom ája jì ájye áwó jì né gekwa.

Bós bee ájwyagé Jisós

(Mak 15:16-20; Jón 19:2, 3)

²⁷ Palet alyágé Jisós nnó áwó jì né gekwa, bós bee bíí áse Jisós áfé ne jì né echa gomena, ákuú bós bee ako áchwó nó jì mme, ²⁸ áferé jì mandeé mmye, áfyé jì ewulé megélé ewé elú eké nkúu afwa. ²⁹ Ató elá meshíí áfaá Jisós né mekpo ne áfyé jì ntó meto né ebwó eké meto gefwa. Apyégé mbó, átóme manó né mbe ushu wuú ne ájwaáge jì aké, “Wó Mfwa bós Jus neki nébé ne wó.” ³⁰ Ndere ájwyáge jì mbó, ákpóo jì matyé mmye, ne áfós meto ewémbó né ebwó wuú ádo jì

né mekpo. ³¹ Anéré gé mánjwya jì, áferé nkúu megélé yimbó ákeré áfyé jì mandeé jíí né menyammye wuú. Ája jì ájye wó né gekwa.

Awó Jisós né gekwa

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jón 19:17-27)

³² Ndere ájyeé, átuú ne mende fó né meti ayi ákuú jì nnó Simun muú meló Seren, ápye jì ne utó nnó akpá gekwagé Jisós. ³³ Akwónégé né melú éwé ákuú nnó Golgota, mabó ami matene nnó “Melú Unkónkó Makpo” ³⁴ áchyéé Jisós mmós amí áchwaré ne genó eyi génywónene nnó anyú ne afwóré gé mami, ashya manyú.

³⁵ Ebwó áwó gé jì, ájme gefógé megyaá fó nnó ákaré mandeé jíí. ³⁶ Anéré gé ájye jwóle mme ábame Jisós efeé. ³⁷ Ndere ebó epyéé mbó ása genó eyigé aké Jisós apye né gebagé genós awó né mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós wyeé. Ása wye aké, “Gé Jisós Mfwa bós Jus na.” ³⁸ Wye né bíí ebií mbó, áwó nyá ntó anjo apeá né ebi bwó ukwa. Áwó ama né ejíí gekwa né egbé ebwónyé Jisós ne ama né egbé ebwóbe wuú.

³⁹ Ne bós abi ákoge kóogé ájúu Jisós mashye mmye, ákamege ne makpo ájwyage jì áke, ⁴⁰ “Wó muú oké omugé echa upe Esowó, gemégé nnó ndó eléé ekwóné wó omage téne ewéchá, mbógé nnó olu Maá Esowó, poó geme jyé, otáné mfaá gekwa oskulé mme.”

⁴¹ Wyémbó ntó ne anós baá ampye upe Esowó ne ánleré mabé Esowó chóncho ne ákpakpa meló ájwyaá ntó Jisós aké, ⁴² “Apoóge bós bí chachá, yémbó akaágé poó gemé jíí? Pó nnó jì aké na jì alu Mfwa bós Isrelí? Goge jì átáné mfaá gekwa áshuúlé mme ne esé défyéé matós se ne jì. ⁴³ Jì áfyéé metós ne Esowó, ne Esowó áchwó apó yé jì mbógé ágboó ne jì, néndé jì ajógé aké jì alú Maá Esowó.”

⁴⁴ Yé bós ubée abi áwómé ntó ebwó né ukwa, wyémbó ntó ne ájúu Jisós mashye mmye.

Negboné Jisṓs

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jṓn 19:28-30)

⁴⁵ Kálánká efyáneépeá eké ékwṓnege, ñméé enomé, gemmua gékwé né melo meko kpaá te kálánká eléé. ⁴⁶ Wye né kálánká eyimbo eléé, Jisṓs alo mánkalé kénké aké, “Eli, Eli lama sabatani” ula etené nnó Esṓwṓ wa Esṓwṓ wa, ndé ɔlyáá me mbií né efwyale?

⁴⁷ Ne bṓṓ abifo abi átené eféé, áwúgé ndere Jisṓs ajóge mbo, áferé aké, “Akuú mbo lé Elija muú ekpávé Esṓwṓ.” ⁴⁸ Ne muú ama né geluágé abi átené eféé, alomé gatelé ajye bó ekochá anyua né mmu mmṓṓ amí mamýáme, ajo né genṓṓ abwéé asa né ubṓṓ meno Jisṓs nnó ányú.

⁴⁹ Yémbṓ abifo aké, “Gó ji ábé ewú dégé kpé nnó Elija achwṓ póó nye ji!”

⁵⁰ Ne Jisṓs ama akále kénké afye gemé jií né amu Nte wuú Esṓwṓ.

⁵¹ Wye ndere metṓṓ ekwené Jisṓs mbṓ, ndéé eyi ekaré echa upe Esṓwṓ egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-etya mme, mme anyigé, tegetege matáránvé agyalé ubauba. ⁵² Manome ánené alá fuúfuú ne gejamégé bṓṓ Esṓwṓ abi agboó mé te gachi, ákwilé né negbo. ⁵³ Gébégé Jisṓs akwilé né negbo. Bṓṓ Esṓwṓ bimbo, átané né manome áfé né Jerosale melo ukpea. Aléré mmye mbaá gejamégé bṓṓ.

⁵⁴ Ne muú kpaá bṓṓ bee ne bṓṓ bee abifo abi alú eféé ábáme Jisṓs, ágégé ndere mme anyigé, ne unó bifṓ ebi upyéé efo ekwṓ ebwṓ matṓṓ. Ajṓṓge aké, “Wáwálé mende yina abó alu Maá Esṓwṓ.”

⁵⁵ Gébé eyigémbo ntó, gejamégé andée, átené tete ágéné yéndégenó eyi gepyé. Andée bina átané ne Jisṓs kpaá te né Galilíí ákwólé ji, ápóge Jisṓs, achyge ji unó bi akélege. ⁵⁶ Né gelu- age andée bina elé, Meri ayi atané melo Magdala, Meri mmá Jemsi ebwṓ ne Josef, ne Meri mma baá Sebēdee. *

Anií Jisṓs

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jṓn 19:38-42)

⁵⁷ Ne nkwale akwṓnege, muú ñka fo ayi atane melo Arimatya akuú ji nnó Josef achwṓ. Ji ntó alú nyá maá utṓṓ Jisṓs ama. ⁵⁸ Achwṓgé, ajye bane Palet agií ji nnó achyge ji utó ji ajye afere genkwṓgé Jisṓs anií. Ne Palet achygeé utó nnó afere genkwṓgé Jisṓs áchyge ji. ⁵⁹ Ne Josef aségé genkwṓgé Jisṓs, afyalé géjí ne éshyé ndéé pópó ⁶⁰ abwéé ajye béle né mmu menome meke ewé ji apye bṓṓ akwyéé né eba ntaá. Abélégé, apelé gekpékpégé ntaá akweré meno menome ewémbo alyáá awilé ji. ⁶¹ Ndere ji apyéé unó bina, Meri muú melo Magdala ne Meri ayifo ájwólé toitoi ne menome ewémbo ápélé.

Palet atṓṓ bṓṓ nnó abamé menome Jisṓs

⁶² Ne bií uyyage, mmyeke bií ebi bṓṓ Jus ákpomege mmye manyé uwyaá bwṓ ukoge, anṓṓ baá ampye upe Esṓwṓ ne ekwṓ bṓṓ Farasi ájye báne Palet, ⁶³ ágaré ji aké, “Ata, délu téé mbo ndere muú dembwólé yimbo ajṓṓ nyá gébégé ji alú mebe nnó, ‘Ndo eléé ekwṓnégé Esṓwṓ abwēge nye me nkwilé né negbo.’” ⁶⁴ Ndere elúmbṓ esé dekelégé nnó wṓ ɔfyé bṓṓ ábámé menome ewémbo kpaá te ndo eyimbo eléé ekóge. Ewéna epye nye nnó ekagé baá utṓṓ bií ájṓ genkwṓ ji, ne meso gébé agarege gebyṓ nnó Esṓwṓ apye ji akwilé né negbo. Mbṓgé olá ɔpye mbo wṓ, ne ájogé genkwṓ jií, dembwólé etire nana depwṓṓ nye etiré mbembē.”

⁶⁵ Ajṓṓgé mbo Palet aké, “Pye ndere wṓ ɔkágé pye, kwyéé bṓṓ bee obele ábámé menome ewémbo chánéné.”

⁶⁶ Ne ájyégé afye gelo né menome ewémbo nnó ékágé muú anene ewu, afye bṓṓ bee ábámé ewu.

28*Jisṓs akwilé né negbo*

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jṓn 20:1-10)

¹ Bií uwyaá bwṓ ukógé, ndere bií uyyage, Meri muú melo Magdala ne Meri ayifo átané ájye chere ndere

* 27:56 Elú wáwálé nnó: Baá bina elé Jemsi ebwṓ ne Jṓn.

menome Jis̄s elú. ² Aké apele mme abo anyigé ne eshye. Ekiénné Es̄w̄o etané mfaánebuú, echwó bógene ntaá eniné mbo ebelé babá ejwólé mfaá. ³ Menyammye wuú agénege manémané eké gasama, ne mandeé jii ashwánege pópó eké eshyéé ndeé. ⁴ Epyégé mbo, b̄ó bee abi ábáme menome ewémb̄o áwe jaja ne efo met̄ó getu jii, ákwé eké unkwó b̄ó.

⁵ Ne ekiénné Es̄w̄o ewémb̄o ej̄ó ne andée bimbo eké, “Déf̄ogé. Nkaá nnó enyú dékelege mbo lé Jis̄s, ayi ábó áwomé ji né gekwa. ⁶ Ji apósé fana, akwilé né negbo wye nkane ji abó aj̄ó nnó epye nye. Chwóge dégé melú ewé ábó ábelé ji. ⁷ Ne kérege meso wáwá, dégaré baá ut̄ó bií nnó, ‘Es̄w̄o apye ji akwilé né negbo. Abó mé mbe ne enyú afé né Galilí; dégené nye ji ewú!’ Gége genó eyigé me mb̄ó mangaré enyú mbo.”

⁸ Andée bimbo átané né menome ne gatelé, ne efo met̄ó, yémb̄o ájyeé ne nechóchó. Ake wáwá manjye gáre baá ut̄ó Jis̄s meko ayi ekiénné egaré ebwó.

⁹ Ne ndere ebwó ájye, Jis̄s abané ebwó né meti, atamé ebwó aké mejé ebé ne enyú. Andée bimbo ákwé ji né uká ánoge ji. ¹⁰ Ne Jis̄s afyéé ye ebwó met̄ó aké, “Déf̄ogé, choge dégaré anmé ba nnó ájye ne Galilí, ágéne nye me ewú.”

Ambamé menome Jis̄s agaré mechó ewé epyéé

¹¹ Ndere andée bina ájye né melo manjye gáre baá ut̄ó Jis̄s genó eyigé Jis̄s ne ekiénné Es̄w̄o aj̄ó, b̄ó bee f̄o abi ábó ábáme menome Jis̄s, afé ntó né melo manjye gáre ánó baá ampye upe Es̄w̄o yéndégenó eyi gepyé. ¹² Apyegemb̄o, anó baá ampye upe Es̄w̄o choncho ne ákpakpa melo, áchomé mbaá ama, ásó mala akpa gejamégé nka áchyéé unyéle mbaá b̄ó bee bimbo ¹³ Agaré ebwó aké, “Déb̄o mangaré b̄ó nnó, baá ut̄ó Jis̄s achwó jo genkwó jii ne utuú gébége enyú débélege gejya. ¹⁴ Ne mb̄ogé ḡomena awúgé mechó ewé,

esé dékagé nye ndere dégárege ji, nnó ekagé enyú dékpe efwyale.”

¹⁵ B̄ó bee áségé nka eyimbo, ájye gáre wye ndere anó baá ampye upe Es̄w̄o aké ebwó ágáre. Ne abya yina atyaá akpe né gebagé mewaá b̄ó Jus geko, yéé te fina abya yina álu asanege né gebage mewaá b̄ó Jus.

Jis̄s aleré mmye mbaá baá ut̄ó bií (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Anq 1:6-8)

¹⁶ Baá ut̄ó Jis̄s afyaneama áwugé meko ayi Jis̄s aló ebwó, afé né mfaá mékwé né gebage mewaá Galilí ndere Jis̄s agaré ebwó. ¹⁷ Ne ebwó ágégé ji, ánoge ji yémb̄o abif̄o áwyaá dembyó né met̄ó. ¹⁸ Jis̄s aj̄ó ne bwó aké, “Es̄w̄o achyéé me uto né unó uko bi úlú, né mfaánebuú ne fa mme.”

¹⁹ Ndere elúmb̄o chóge ye né malo mme meko dépye b̄ó ábé ankwólé ba. Abi akemege mambé ankwólé ba, wyagé ebwó manaá Es̄w̄o né mabo Es̄w̄o nte ne ami maá ne Mendoó Ukpea. ²⁰ Lérégé ebwó nnó akwólege majyéé ami me nchyéé enyú. Ne kaágé wáwálé nnó me mbéé wyé ne enyú yéndégébé kpaá te mme abyéé.

Abya melóméló Jisós Kras ndere MAKOS ásamé

*Mekomejós ayi Jón menwyad bós
manaá Esowó ágarége*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jón 1:19-28)

¹ Gé náne abya melóméló ayi Jisós Kras, Maá Esowó ákéné. ² Abya yina aló wye nkane Asaya muú ekpávé Esowó abó ásámé nnó,

“Esowó aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentós wa

ayi abós mbe ne wó

manchwó kwyé meti wye.’

Asaya ama asá ntó nnó, ³ muú fó

abene mbó né mashwóne aké,

‘Kwyége meti Ata dakené.

Nyaáge éwú ébé cho!’ ”

⁴ Bií fó Jón achwó né mashwóne agarege yéndemuú nnó ákwóré metós wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Esowó nnó, Esowó ajinte gabo wuú. ⁵ Yéndégébé gejamégé bós átané né gebagé mewaá Judiya ne bós Jerosale áko ájyé wu mekomejós Jón, áshuú ekúu né gabo ayi ébwó ápyéé, Jón awyaágé ébwó manaá Esowó né Ebeé Jodan.

⁶ Jón afyé mandeé ayi átós ne bya mpó mashwóne. Awélé ekandá mekó menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyós.

⁷ Jón agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi ájeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíi unó uka bií wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esowó mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea.”

⁷ Jón agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi ájeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíi unó uka bií wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esowó mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea.”

⁷ Jón agarege bós aké, “Muú fó achwó mbó me meso ayi ájeá geme apwó me, nkwané yé muú ayi nkage mbyéle mme nkaá manyíi unó uka bií wó.” ⁸ Ama jóó aké, “Me nwyage enyú ne manaá Esowó mamímamí ne ji ayi áchwó awyage nyé enyú ne Mendoó Ukpea.”

*Awyad Jisós manaá Esowó
(Mat 3:13-17; Luk 4:1-13)*

⁹ Né gébé eyimbó, Jisós atané né meló Nasaret né gebagé mewaá Galilií achwó nnó Jón awyaá ji manaá Esowó * né Ebeé Jodan. ¹⁰ Gébége awyaá ji manaá Esowó átané né mmu nnyi, agé mfaanebuú anené Mendoó Ukpea etané mfaá éshúlege ji mmyé nkane gepwine. ¹¹ Ne meko atané mfaánebuú aké, “Wó olu maá metós wa, metós egós me ne wó dós.”

Danchómeló ammua Jisós

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Ténéténé yimbó Mendoó Ukpea épye ji afé né mashwóne. ¹³ Jisós abelé ewu usaá ndó upea, ne danchómeló achwó kpelé ji. Mbaá ayi ji alu, menya mebomebo ntó elu wye ne makiénné Esowó áchwó póó Jisós.

¹² Ténéténé yimbó Mendoó Ukpea épye ji afé né mashwóne. ¹³ Jisós abelé ewu usaá ndó upea, ne danchómeló achwó kpelé ji. Mbaá ayi ji alu, menya mebomebo ntó elu wye ne makiénné Esowó áchwó póó Jisós.

Jisós abó utós bií né Galilií

(Mat 4:12-17; Luk 4:14, 15)

¹⁴ Ewyagé Heród apyéé Jón áfyé denó. Jisós atané né gebagé mewaá Judiya afé né Galilií agarege abyá melóméló ayi atané mbaá Esowó. † ¹⁵ Ajósge aké, “Lyage gabo nyú dékámé ne abyá Esowó melóméló élé gébé eyigé Esowó ágbarege gefwa jíí gelá kwókwólé.”

Jisós akú bad utós bií ani abi mbe

(Mat 4:12-17; Luk 5:1-11)

¹⁶ Bií fó Jisós abó akoóge né mbále ebeé mega ewé elu né Galilií, agé Simun ne menjó wuú Andru, ánméé utófó bwó, élé álu áwáné meshuú. ¹⁷ Jisós ajós ne ébwó aké, “Kwólege me, nleage nyé enyú ndere ákpálege bós eké meshuú.” ¹⁸ Ténéténé yimbó, ébwó álya utófó ébwó, ne ákwólé ji.

¹⁷ Jisós ajós ne ébwó aké, “Kwólege me, nleage nyé enyú ndere ákpálege bós eké meshuú.” ¹⁸ Ténéténé yimbó, ébwó álya utófó ébwó, ne ákwólé ji.

¹⁹ Ndere Jisós ályá efeé ajyéé mbe gachye, agé Jemsi ne Jón menjó wuú, ébwó álu baá Sebēdee. Abó álu mmu ékpée átome upaá utófó bwó. ²⁰ Akuú ébwó, ne yé gébé áchó wó álya nte ébwó Sebēdee né mmu ékpée ne bós utós abi ébwó áselé, ne ákwólé ji.

Jisós afere mende fó meló nchye mmye

²¹ Jisós ne baá utós bií afé né Kapanóm, bií uwyaá bós Jus ukwónégé

* **1:9** Elú wáwálé nnó: Manwyaá bós manaá Esowó ele manlere nnó bós áfyé matós bwó ne Jisós ne ákwólége ji. † **1:14** Elú wáwálé nnó: Okúge né uba nwe 6:14-29 okage ula bi áfyéé Jón denó.

afé né εcha mmyemenene alo mánlérégέ. ²² Bós áwu nkane ji alérege ala mano mekpo fuú né gefós eyígé ji alérege néndé alérege ne ncha ayi atane mbaá Εσωω επόφó eke ánleré mabé Εσωω.

²³ Mende fó ayi awya meló nchye abó alu ntó mmu εcha mmyemenene, aké agéne Jisós alo mánkalégé aké, ²⁴ “Jisós ayi Nasaret, oklege mampye esé ndé? Ochwó maníí esé mbwé? Nkage wó, olu Muú Ukpea ayi atané mbaá Εσωω.” ²⁵ Jisós anyá meló nchye yimbó aké, “Kwéné mejós, táné ji mmye.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye ji akalé akwé mme achu gbokgbok ne atané ji mmye. ²⁷ Bós ako ágégé gefós yina ala mano mekpo fuú ne ágige ate aké, “Éwé etané efó? Ndófó elé gefógé geno eyi geké ne utoó? Mende yina awya uto mányá áló nchye ne áwúu ji.”

²⁸ Εwya wó, ngó Jisós akwó akwóné gebagé mewaá Galilíí geko.

Jisós apye gejamégé bós mameé atóó
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Jisós, Jεmsi ne Jón ályágé εcha mmyemenene, εbwó ako afé cho né gepúgέ Simun ne Andru. ³⁰ Ne mmá mendée Simun amee njaja gefwine abelé mfaá ukwó, ágare Jisós nnó mendée yimbó amee. ³¹ Awuúge mbó atene ji nekune mmye agbaré ji εbwó abwe ji akwilé ajwóle ka. Ténéténé yimbó gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimbó achyé εbwó menyéé.

³² Ne nkwale akwónege, gébégé mηmεé epwyaá, bós áchwó ne bós mameé ako ne ye abi aló nchye áchyége εbwó εfwyale mbaá Jisós.

³³ Ne gemεge meló geko gechwó chóme né menombi gepú eyige Jisós álu. ³⁴ Εφεé ne Jisós apyé gejamégé bós bi ámeé ufós mameé atóó ne ama féré abifó gejamégé aló nchye mmye. Akámé fó aló nchye abifó ájós mejós wó néndé ákaá gefógé muú yi ji álu.

Jisós agaré mekomejós Εσωω né gebage mewaá Galilíí

³⁵ Dondo gemuá mme Jisós akwile afé né melu éwé bós alá pó wyéé, anenemmye. ³⁶ Simun ne abifó áló ji mánkelé. ³⁷ Agégé ji aké, “Yéndémuú aklege wó.”

³⁸ Jisós aké ne εbwó, “Esé debo manjye ntó mata malo ayifó nnó ngaré ntó εbwó mekomejós Εσωω nende gé genó eyi gepyé me nchwó mbó.”

³⁹ Ne Jisós aké né gebagé mewaá Galilíí geko agarege mekomejós Εσωω né mmu macha mmyemenene bwó ne aférégέ bós aló nchye mmye.

Jisós apye muú ubá atóó
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Bií uma, muú ubá fó achwó tó mánó mbe ushu Jisós, ane ji mmye aké, “Mbógé oklege, pye me nkpea.”

⁴¹ Jisós áwuúgembó meshwe akwó ji metós, anyaá εbwó wuú ata ji aké, “Nklege, kpea.” ⁴² Ajógémbó ubá mende yimbó ubye, akpea. ⁴³ Jisós anerege, aké alyaáge mende yimbó nnó ajye, aji ji etu, ⁴⁴ ajós ne ji aké, “Ekagé ópye muú fó akaá genó eyi gépye ne wó. Chó léré lé mmye jyé mbaá mémpyé ure Εσωω áchééré agé nnó otóó. Ne chyéé genó eyígé εbé Mo-sis éjós, mampye bós ákaá nnó otóó.”

⁴⁵ Yémbó mende yina ajyεge aké agaré abya yina mbaá meko, ne gegare eyi gepye Jisós kpené sé meló gbógónó ajwóle shushu, ne yémbó bós átánege yéndé mbaá áchwó wyε eta wuú.

2

Jisós apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Jisós ábélégέ éwu mboó ndó, ama akéré meso né Kapanom ne bós áwú nnó alú mmu. ² Gejamégé bós áchwó chome né mmu gepú, ágbeé kpaá melu epó sé yé né menombi. Ne Jisós abó agaregέ εbwó mekomejós Εσωω. ³ Ndere alerege ande fó aníí, ákpá muú úchánchi né uló áchwó ne ji mbaá Jisós. ⁴ Akwónégé ágé fó meti mánkpe ne ji mmu gepú wó, gétúgέ bós ájamé dós, ákwó mfaá gepú átí

embu né mfaá nchu mbaá yi Jisós alu. Anérégé ábwε mende yimbó ne gebó, ápyé ji ashule mme. ⁵ Jisós agégé ndere bóó bimbó áfyéé matóó ne ji, aké ne mende úchánchi yimbó, “Maá wa, ájiinte gabo wyéé.”

⁶ Eke epyéembó ánléré mabé Esówa fó abó alú eféé, áwúgembó álo mangígé né matóó ébwó nnó ndé muú na?

⁷ “Epye nnó ne mende yina ábyaá Esówa. Ajóó eké ji alu Esówa. Esówa mbií ne akage jinte gabo muú.”

⁸ Jisós akaá me genó eyige ébwó áférégé né mmu matóó bwó, agíí ébwó aké, “Ulannó enyú déwya gefógé uféré bimbó né matóó nyú?” ⁹ Ndé gelu pere manjóó ne muú uchánchi, ‘Nnó ájiinte gabo wyé,’ waá manjóó nnó, ‘Kwile téné, pwi gebó jyε ké ójyε.’

¹⁰ Nkεlege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Jisós aké ne mende úchánchi yimbó, ¹¹ “Kwile téné, pwi gebó jyé, ójyε mmu.”

¹² Ajógembó, mende yimbó akwilé téné mbε ushu bwó ako, apwi gebó awulé né gepú jíí. Ne bóó ako alá mano mekpo fuú, áféége Esówa ake, “Ese delú danjé gefó geno eyige na.”

*Jisós akú Lévi ndere mad utóó wuu
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Bií fó Jisós ama jyε né mbále géntóógé mewaá Galilíí. Ne gejamégé bóó áchwó nó ji mme, álo manléré ébwó mekomejóó Esówa.

¹⁴ Ndere Jisós álya eféé akene ajyε, agé Lévi maá Alfós. Ajwólé né melú utóó wuu ásele nkámakpo. Jisós akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka álo mankwólé ji.

¹⁵ Ewyágé ndere Jisós ajwóle ányéé menyéé ne baá utóó bií né gepúgé Lévi, gejamégé ánselé nkámakpo ne bóó ubeé ne gejamégé bóó abifó abi ákwólege Jisós, abó ányéé ntó menyéé ne ji. ¹⁶ Ne ánléré mabé Esówa fó abi alú bóó Farasi, ágégé nkane Jisós anyéé menyéé ne ánselé nká makpo ne bóó ubeé, agíí baá utóó bií aké, “Ulannó ne Jisós anyéé menyéé ne ánselé nkámakpo ne bóó ubeé?”

¹⁷ Jisós awúgé genó eyíge ébwó agíí baá utóó bií, ató ébwó neka aké, “Bóó abi alá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. Ne me nchwó fó fa mme mánkú bóó abi álu cho né Esówa wó, nchwó lé máнку bóó abi ápyéé ubeé.”

*Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Bií fó baá utóó Jón ménwyaá bóó manaá Esówa ne abi bóó Farasi, álya menyéé kpékpé getúgé depóré Esówa. Ne bóó fó ágégé mbó áchwó gíi Jisós aké, “Ulannó baá utóó Jón ne abi bóó Farasi ályage menyéé kpékpé, ne abyéé alá pyε mbó?”

¹⁹ Ne Jisós ashúú ébwó meko aké, “Nnó ájeé menó neba ályage menyéé kpékpé ayi menó neba alú ne ébwó? Akáge lyaá fó. ²⁰ Yémbó gébé gebéé nyε eyíge menó neba alá beé nyé sé ne ébwó, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depóré Esówa.”

Gepó gekε géselé fó gekwεne gepó

²¹ Jisós ama tó makámejóó ayifó aké, “Ne muú akaágé sé fó gebagé ndeé gekε akwómé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyégé mbó gebagé ndeé eyigembó génywerege nyε gépye ndeé yimbó egyalé dóó. ²² Ne muú akpané fó mmóó make áfyε né ukwéne unó mmóó ebi akwyéé ne mekó menya. Apyégé mbó, mmóó mimbó mamuale nyε mapye unó mmóó bimbó úgbó. Mmóó ne unó mmóó ébimbó uchóge nyε detú. Áfyε le mmóó make né unó ukε.”

*Nkwé ayi bií uwyaá bóó Jus
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ Né bií uwyaá bóó Jus fó, Jisós ne baá utóó bií ákoóge né mekóó gefógé nchi fó eyi ákuú nnó wid. Ndere ébwó ákoóge né mmu mekó wembó, baá utóó bií álo mánkógé gefógé nchi eyimbó álálege ányéé. ²⁴ Ne bóó Farasi fó ágégé mbó, ájóó ne Jisós aké, “Gé ébé se ékámé fó nnó baá utóó byé ákóó nchi bií uwyaá wó.”

²⁵ Jisós ashúú ébwó meko aké, “Enyú delú danjóó né mmu nyε Esówa dékaá

genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébégé mesa ámmye ji ne bós bií wó? ²⁶ Akpe nyá mmu echa upe Esowó, abó bred ayi abó ájelé áchye mbaá Esowó ányé. Ewe ebe se eké muú yicha anye f́ menyéé yi ajéle áchye mbaá Esowó, ekose ámpye upe Esowó wó. Yé mbo Devid abó anyé achye ntó bós bií.” Mechó ewe epye gébégé Abyata alu mfwa ámpye upe Esowó.

²⁷ Jisós anmere ajó ne ebwó aké, “Akwyé f́ mekwaá gétúgé bií uwyaá wó, ákwyé lé bií uwyaá gétúgé mekwaá. ²⁸ Nklege mangaré enyú nnó Maá Nte Mekwaá ne alú Ata ayi abó utó mangaré mekwaá genó yi abó mampye bií uwyaá bós Jus.”

3

Jisós apye mende yi ebwó egboó ji atóó

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Jisós ama jye né echa mmyemenene ne mende ayi ebwó egboó ji abó alú wye. ² Eféé mbántó, bós f́ abi ákélege meti mánjóó nnó Jisós ápye genó gebo alú wye ápéle ji dome mangé nnó apye nye mende yimbó atóó né bií uwyaá bwó ne ájóó nnó ákwé ebé. * ³ Jisós aké ne mende yimbó, “Kwilé, chwó téné mbe ushu bwó.” ⁴ Agií ebwó aké, “Ebé esé eké depye ndé né bií uwyaá? Eke dépye galógáló wá gabogabo? Mampye mekwaá apó wá mánlyáá ji agbó?”

Ne yé muú ayi anené meko apó. ⁵ Metóó esóó Jisós dós ape ebwó agyaá yémbó meshwe akwó ji metóó gétúgé ájeá matóó. Ajóó ne mende yimbó aké, “Nyaá ebwó wye.” Anyágé ebwó wuú etóó. ⁶ Ténéténé yimbó bós Farasi átáné dafye ájye báne ekwó Heród, ásó mala nnó ápye Jisós áwá.

Gejamégé bós ákwólege Jisós

⁷ Jisós ne baá utóó bií ályáá áfé ne mbále gentoge mewaá Galilií, né gejamégé bós ákwólege ji abi átáné gebage mewaá Galilií, Judiya,

⁸ Jerosale, Idumiya, abi átáné egbé ebeé Jodan, ne gebagé mewaá eyi gelu kwókwólé ne Tiya ne Sidón. Bós bina áko abó áchwó eféé gétúgé áwú unó bi Jisós ápyeé. ⁹ Jisós agaré baá utóó bií nnó ákwyé ekpeé ji akpe mmu, néndé bós ája dós ekagé ánméré ji mme. ¹⁰ Ne gétúgé ji apye gejamégé bós atóó, bós mameé ako ámmye máchwó ji mmye nnó áta ji. ¹¹ Yéndégébé bós bi áwya aló nchye ágegé Jisós, aló nchye bimbo ápye ebwó akwéne mme mbe ushu wuú ákálege aké, “Wó olu Maá Esowó.”

¹² Yémbó Jisós anyáne abi nnó ékágé ájye ágáre bós ákaá gefoge muú yi ji alu.

Jisós ajya ángbá bií áfyáneápea

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ewyagé Jisós afé mfaá mekwé, akuú bós bí ji akelege nnó ákwóle ji, áchwógé, ¹⁴ ajya bós áfyáneápeá nnó ábé ne ji, achye ebwó mabo nnó ángbá. Agare ebwó aké, “Ntóme nye enyú dafye nnó déjyé degarége mekomejóó Esowó melóméló, ¹⁵ ne utó bií déférége aló nchye bi áchyege bós efwyale mmye.”

¹⁶ Ge mabó bós abi ji ajoyá na, Simun ayi Jisós achye ji mabó amifó nnó Pita, ¹⁷ Jemsi ne menme wuú Jon baá Sebēdee, Jisós achye bwó mabó nnó Banagis, ula útené nnó baá nénfée. ¹⁸ Andru, Filip, Batolomyo, Matyo, Tómasi, Jemsi maá Alfós, Tadyós ne Simun ayi alu muú ekwó bós Kanenia, † ¹⁹ ne Judas Iscarot ayi meso gébé achyé Jisós mankwaá.

Jisós apó ula uma ne Belsēbēb mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Luk 11:14-23)

²⁰ Ndere bó Jisós akérége mmu, gejamégé bós ama chwó eféé ája kpaá ápye ji ne ákwólé bií gébé gepó eyi ebwó ákáge nyéé yé menyéé. ²¹ Bós ula gepú Jisós áwuúge ndere bós ájóge nnó Jisós alé meé gebwó áfé manjye se ji.

* **3:2** Elú wáwálé nnó: Mabe bós Jus áleré nnó mampye muú átoó élé utóó gétúgé eyigémbó, ákamege f́ muú apye muú átoó né bií uwyaá ekosé mbógé muú nemeé yimbó ala meti negbo. † **3:18** Elú wáwálé nnó: Ekwó bós Kanenia ula utene nnó ekwó bós ukoge.

22 Ne ánléré mabé Εσωω fɔ abi átané Jerosale ábɔ ájɔ́ge aké, “Jisɔs awya melo nchye ayi ákuú nnó Belsebɔb mfwa áló nchye. Ji ne achyége Jisɔs utó nnó ábúgé aló nchye.” †

23 Jisɔs awúgembɔ, akúu bɔ́ bimbɔ nnó áchwɔ́, áchwɔ́ge alɔ mántó ebwɔ́ makámejɔ́ aké, “Danchɔmeló ákágé bú mbɔ gemɛ jíi nnó? 24 Mbɔ́gé melo ekarégé eké emyé ne atɛ, melo ewémbo éténégé. 25 Mbɔ́gé ula gepú ukarégé, uké umyé ne atɛ utyage. 26 Ne mbɔ́gé danchɔmeló aké amyɛ ne bɔ́ bíi, ebyennó ewú ebyɛ.

27 “Muú ákaágé kpe fɔ gepúgé meto muú ájɔ́ genó mbɔ́gé alá bɔ́mbɛ áwé ji wɔ. Ekosé nnó abɔ́gé mbɛ awɛge ji ne ákaágé kpe ájɔ́ yéndégenó.

28 “Ne enyú kaágé wáwálé nnó Εσωω ajigente gabo yi muú apyɛ ne mejɔ́ mebomebo ewé étánege ji meno. 29 Yémbɔ́ ájígé fɔ nte muú ayi ájɔ́gé mejɔ́ mebomebo ne Mendoó Úkpea, gabo yimbɔ́ alaá ji mmyɛ tɛ kwyakwya.” 30 (Jisɔs ajɔ́mbɔ́ gétúgé bɔ́ ábɔ́ ájɔ́gé nnó, “Ji awyaá meló nchye.”)

Mmá Jisɔs ne aɲmo bíi

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Mmá Jisɔs ne aɲmó bíi áchwɔ́ téné dafyɛ, átó muú nnó akúu ji. 32 Ne gejamégé bɔ́ bí ájwólé ánbɔ́ Jisɔs mme, ágaré ji áke, “Mmá wye ne aɲmó byéé alú dafyɛ ákélege wɔ.”

33 Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Gɔge me ngaré enyú ntó muú ayi alú mmá wa ne áɲmó ba”. 34 Abwólé ape bɔ́ bí ájwólé ánbɔ́ ji mme aké, Gége mmá wa ne aɲmó ba na. 35 Yéndémuú ayi awuú ne ápyé genó eyígé Εσωω ákelege, ji ne alú meɲmó wa ne mmá wa.

4

Nekanémejɔ́ Mentyaá mbwɛ

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Gébé gefɔ́ Jisɔs afɛ né mbale géntoógé mewaá Galilií, alɔ mánlere mekomejɔ́ Εσωω εwu. Gejamégé

bɔ́ ákwólé ji áfɛ εwu. Ji ágégé nnó bɔ́ bimbɔ́ ájá dɔ́, ajyɛ kpe ajwólé mmu ékpée ewé élú mbále mewaá. Bɔ́ bimbɔ́ alaá né mbale gentóo mewaá. 2 Alerege ebwɔ́ gejamégé unó né makámejɔ́. Ndere ábɔ́ alerege aké, 3 “Wuúge! Bíi uma mampyɛ makɔ́ fɔ afɛ manjyɛ tya mbwé né mekɔ́ wuú. 4 Ndere átyaá ájyɛé, ámé mbwé áyifɔ́ ákwé né maá meti ayi bɔ́ akoge wye, denywóné dégé gé déchwɔ́ chwé dényé. 5 Amé áyifɔ́ ákwé né mfaá mme étárávɛ mbaá ayi mme alá jaá wye wɔ. Ebelé yéé wɔ áchií. Ne élé mme alá jaá wye wɔ. 6 Nmeé étyégé, edo mbwé yimbɔ́, ne élé maka alá kpe mme chánchá wɔ, adé agbó. 7 Amé ayifɔ́ ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchígé, genkpé eyigémbo géwé gekweré mbwé yimbɔ́, meshií ejo agbó, mbwé yimbɔ́ áfyé ulɔ wɔ. 8 Yémbɔ́ ámé ayifɔ́ ákwé né mme melómélɔ́, awégé áfyé ulɔ, ayifɔ́ áfyɛ ulɔ esaá mesó efya, ayifɔ́ áfyɛ usaá uléɛ ne ayifɔ́ usaá uta apwɔ nkane ábɔ́ átyá.”

9 Jisɔs ánérégé manto nekanemejɔ́ eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú.”

Ula bi Jisɔs atóme makámejɔ́

(Mat 13:10-17; Luk 8:9, 10)

10 Εwýágé Jisɔs alyaá gejamégé bɔ́ bimbɔ́ ala mmyemmyɛ jíi, áɲgba bíi áfyáneápea ne bɔ́ bífɔ́ abi álú kwókwóle ne ji ágií ji ula bi ji atome makamejɔ́. 11 Aké ne ebwɔ́, “Élé enyú ne Εσωω apyé nnó dékaá gbɔ́gɔ́nɔ́ unó bi ulú nya bibí né gefwa jíi, ne abi alá pɔ́ né gelua genyú, ntome lé ebwɔ́ makamejɔ́, 12 nnó,

‘Apele wye pele yémbɔ́ ágégé fɔ́;

ne awuúge lé wúu,

yémbɔ́ ákágé fɔ́ ula;

Nnó ekágé ákéré meso mbaá Εσωω ajige nte gabo bwɔ́.’ ”

Jisɔs agare baá utɔ́ bíi ula nekanémejɔ́ mentya mbwɛ

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

† 3:22 Elú wáwálé nnó: Belsebɔb ne danchɔmeló élé muú awu ama.

13 Ne Jis̄s aké ne ebwó, “Enyú delá ká mbó ula nekanémejóó eni na wó, depyembó nnó ne dekaá ayifo?”
 14 Mbwe ayi mempyé mekóó atyá mbó, élé mekomejoō Es̄wó. 15 Gejamégé bóó bifó álu eké mbwé ayi ákwené meti, ebwó áwúgé mekomejoō Es̄wó, ténéténé danchamelo achwó aféré mekomejoō yimbó né mmu matóó bwó. 16 Bóó abifó álu eké mbwé ayi ákwené né mfaá mme etáráné, áwúgé mekomejoō Es̄wó ténéténé yimbó, áse ji ne nechóchó. 17 Yémbó mekomejoō Es̄wó ájwale ebwó né mmu metóó wó néndé álú eke genóó eyi gelá gepó ne maka né mme. Ne ábógé efwyale mangé ndere bóó ápaá ebwó gétúgé mekomejoō yimbó, ténéténé ájá mmye meso. 18 “Bóó abifó álu eké mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshií ejomé. Ebwó bina álú eké bóó abi áwugé mekomejoō Es̄wó, 19 yémbó élé ebwó áwyaá mmwalé né unó mme, ábóó gejeé ne nka ne ufóó unó uko bí ebwó ákélege, unó bina ujo mekomejoō yimbó upyee ebwó áwó umpome ulúúl wó. 20 Yémbó bóó abifó álú eké mme melóméló, ebwó áwúgé mekomejoō Es̄wó áse ji áfyé mmu genwáge bwó, áwóme umpome ulúúl, abifó áfyé uló esaá meso áfya, abifó usaá uló uléé, ne abifó ntó usaá uló uta epwó nkane abó ápené.”

Muú abii f̄o mekomejoō Es̄wó mbaá bóó

21 Jis̄s ama jóó ne ebwó aké, “Muú akágé lwe f̄o étúlénká abó gesá ákweré yé mambelé éwú né nteé ukwó. Anma ewú mfaá. 22 Yé genó eyi gebéé bií bí bóó alá kágé nye gépó. Ne genó f̄o gépó eyigé ákwérége geji bóó alá kágé. 23 Mbógé muú awya matu, awú.”
 24 Ajóó ntó ne ebwó aké, “Sége gebé nkane enyú déwúu depó. Gefóó eyigé démége genó déchyége muú, mbóntó ne ámége nye áchyéé enyú. Ne achyége nye ntó enyú eyi géjame gepwóó. 25 Muú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwó, ne muú ayi alá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú.”

Nekanémejoō mbwé yi awéne

26 Jis̄s ama jóó aké, “Gefwage Es̄wó gélú nkane mbwé ayi mempyé makóó ápené. 27 Alyaá afé apye unó bií ebicha agéne ndere mbwé wuú áwéne, ne yé genó eyi gepye mbwé wuú áwéne akágé. 28 Élé mme ne apye nnó amé mbwé áchií, áwé ákwóné áfyé uló. 29 Ne gebé eyigé mbwé yimbó ágélégé me mempye makóó achwó aló mansóré ne esaá nende gebé gekwóné.”

Nekanémejoō mbwé ayi ákuú ji M̄sta

(Mat 13:31-32; Luk 13:18, 19)

30 Ne Jis̄s ama agií ntó aké, “Ese dejoge nnó gefwage Es̄wó gélú nkane nde? Mmége nyé geji ne ndé nekanémejoō? 31 Gélú nkane mbeé mbwé ayi ákuú m̄sta, ápege alu nénéjéné eke nyiné mbwé ngbon. 32 Ebélegé ndere ápené néchií, nówé, nébwalé gekpékpégé genóó eyi gepwóó unóó uko, gefye mata ayi denwyóné débígé nmeé, déténege anyua bwó wyé.”

Ula bi Jis̄s dlerege né makámejoō

(Mat 13:34-35)

33 Jis̄s agaré bóó mekomejoō Es̄wó né gejamégé makámejoō aleré ebwó né gefó eyige ebwó ákage káa ula. 34 Ajógé f̄o ne ebwó ayi alá tóme makámejoō, yémbó gebége abegé ji mbi ne baá utóó bií ágarege ebwó úla yéndé mechó.

Jis̄s anyá mbyonnyi atene

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Ne nkwale Jis̄s ajóó ne baá utóó bií aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” 36 Ne ebwó álya gejamégé bóó eféé, ne Jis̄s ajye jwale mé mmu ékpe, ne baá utóó bií achwó kpé. Ebwó áló mánchya ne mákpéé ayifo ákwólege. 37 Ndere ájye, mbyonnyi metometo áchwó bule nnyi ne ngba nnyi apye nnyi nébúlege, apye ékpe enyige ne uto ne manaá maló mankpéne né ékpe, éla mankemanke. 38 Jis̄s abó alú né meso ékpe, aneré mekpo né genóoge mekpo, abelege. Ne baá utóó bií ájye pe ji ájoge aké,

“Ménleré ɔ̀bɔ̀ gébé nnó ese dechwá gbó wó?”

³⁹ Ne Jisàs akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimbɔ̀ ajɔ̀ aké, “Mgbannyi tené nyámeé.” Mbyo nnyi yimbɔ̀ átené, mbaá akwené tɔ̀meé. ⁴⁰ Ewyage Jisàs agií ebwó aké, “Défɔ̀ ndé? Défyéé fɔ̀ matɔ̀ ne Eɔ̀wɔ̀ wó?”

⁴¹ Ala mano mekpo fuú áwére ne efɔ̀ metɔ̀ ágige ate áké, “Ndé gefɔ̀gé muú na? Yé mbyo nnyi ne mgbannyi áwuú ji?”

5

Jisàs abú aló nchye átané mende fɔ̀ mmye

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisàs ne baá utɔ̀ bií áchyagé gentóogé mewaá Galilí, ákwɔ̀né mbale nnyi kwókwólé né gebagé mewaá Garesene. ² Nɔ̀ere Jisàs átané né ékpe ashule né mbale nnyi, mende fɔ̀ yi awya meló nchye átané né manome ayi áchomé né etárávé abó gatélé áchwó báne ji, ³ ji ajwɔ̀lege le né manome. Yé muú yi akáge wé se ji ne bɔ̀ mkpokove apó, ⁴ Ndɔ̀ ndɔ̀ ne ndɔ̀ abó áwéle mé ji uka ne amu yémbɔ̀ asɔ̀rege bɔ̀ nkɔ̀kove ne use bi úlú ji uka agbe. Mende yina ató kpaá apwó ayi muú alá kágé ba ji mme awe. ⁵ Utuú ne nwɔ̀mésé mende yimbɔ̀ akene tametame né manome ne mfaá makwe, akalege ne asɔ̀rege menyammye wuú ne mataá awuú ubale.

⁶ Aké agene Jisàs tete, abó gatélé, ajye tó manó né mbe ushu Jisàs. ⁷ Apyegé mbɔ̀, alile akalege kénké aké, “E é Jisàs, Maá Eɔ̀wɔ̀ Anyata! ɔ̀bɔ̀ ndé mechó ne me? Kélé mabɔ̀ Eɔ̀wɔ̀ nnó ɔ̀chyege fɔ̀ me efwyale.” ⁸ Ajɔ̀gembɔ̀ élé Jisàs abó anyane ji nnó, “Wɔ̀ meló nchye táné mende yina mmye.”

⁹ Ewyagé Jisàs agií ji aké, “Mabɔ̀ mmye makamege nnó?” Mende yimbɔ̀ ashú ji meko aké, “Nkamege ‘Gejamé’, néndé ese delú gejamé.” ¹⁰ Ne aló nchye ane Jisàs mmye nnó ekágé ábú ebwó átané né gebagé mewaá eyigémbɔ̀.

¹¹ Wye eféé, nfɔ̀né mekwende fɔ̀ nébɔ̀ nényéé kwókwólé né mbyo Mékwe. ¹² Aló nchye bimbɔ̀ áne Jisàs mmye nnó álya ebwó ájyé kpe mekwende eyimbɔ̀ mmye. ¹³ Jisàs akamé. Aló nchye bimbɔ̀ átané ájye kpe nfɔ̀né mekwende eniné mbɔ̀ né mmye. Akpége mbɔ̀, nébɔ̀ néshulé Mékwe, nékwé mmu gentóoge mewaá néke. Nfɔ̀né mekwende eniné mbɔ̀ nelú genóge bɔ̀ delé ápea.

¹⁴ Ambamé mekwende yimbɔ̀ ágégé, abó afé né meló mangaré genó eyi gepyé, abifɔ̀ afé né makɔ̀ ágarege abya yimbɔ̀. Ne bɔ̀ átané nnó áchwó áge mechɔ̀ ewé epyé. ¹⁵ Ne ebwó ákwónégé mbaá ayi Jisàs alu, ágé ntó mende ayi abɔ̀ awya gejamégé aló nchye ndere ajwɔ̀lé eféé ne mandeé jí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mbɔ̀ efɔ̀ ekwó ebwó matɔ̀. ¹⁶ Bɔ̀ bí abɔ̀ ágené genó eyigé pyé álo mangaré mechɔ̀ ewé epye ne mende yi abó awya aló nchye, ágarege ntó mechɔ̀ ewé epye ne mekwende.

¹⁷ Ne ebwó álo máne Jisàs mmye nnó ályaá gebagé bwó ájye.

¹⁸ Nɔ̀ere Jisàs abó akpéne mmu ekpée, mende yi abɔ̀ awya aló nchye ane Jisàs mmye nnó ago ji akwólé ji.

¹⁹ Yémbɔ̀ Jisàs akamé wó. Agare le ji aké, “Kere meso mbaá bɔ̀ bye ne ɔ̀gare ntó ebwó nkane Eɔ̀wɔ̀ ágené wɔ̀ meshwe, apó wɔ̀ ne unó uko bi ápyéé eta wyé.”

²⁰ Mende yimbɔ̀ afé né gebagé mewaá eyigé ákuú geji nnó Dekapolis, mme malɔ̀ ufya, alɔ̀ mankené ne agarege galógáló ayi Jisàs ápyéé eta wuú. Mechɔ̀ ewena épye yéndemuú ayi awuú ala meno mekpo fuú.

Maá Jarəs ne mendée ayi ataá nku Jisàs

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Bɔ̀ Jisàs ama kpe ékpe áchyá akéré egbé gentóogé mewaá Galilí. Ne ndere átené mapeá nnyi, njuné bɔ̀ néchwó nó ji mme. ²² Ne Jarəs muú kpaá né echa mmyemenene ewe elu eféé abó alu nto geluage bɔ̀ bimbɔ̀. Gébége ágené Jisàs, ajye tó manó mbe ushu

wuú. ²³ Alɔ manené Jisɔs mmye ne metɔ́ wuú meko nnó apoó ji. Aké, “Maá wa ayi kɔ́ mendée amee ne achwó gbó. Ata, chwó nɛre ji ebwɔ mmye, apege nye.”

²⁴ Jisɔs alya, alɔ manjye ne Jarɔs. Ne njuné bɔ́ nekwalɛge ji, egbe we ne ewe anmerege ate mme.

²⁵ Né geluage bɔ́ bimbɔ mendée fɔ abó alu ayi manoó mátánege ji mbe, málé anmɛ áfyáneápeá. ²⁶ Mendée yina agé me efwyale dɔ́, achɔ nka mbaá bɔ́ maka kpaá yeé galógáló apó. Yémbɔ ébɔ́ wye bɔ́. ²⁷ Mendée yimbɔ abɔ áwuú ngɔ Jisɔs akɛ né mpu ekwó bɔ́ ewémbɔ, achwó ji né meso, anyaa ebwɔ, atá nku wuú. ²⁸ Ajɔge ne geme jii aké, “Mbɔgé ntagé ye lé mandée jii, ntoge nye.”

²⁹ Atágé mbɔ, ténéténé manoó mansó. Ne awuú menyammye wuú nnó atoó. ³⁰ Wye né gébé eyigémbɔ Jisɔs awuú nnó uto útané ji mmye, ábwólé mmye ne njuné bɔ́ aké, “Waa ataa mandée ya?”

³¹ Baá utɔ́ bií aké ne ji, “Ge nkane gejámégé bɔ́ ánɔ́ wɔ mme, epyeémbɔ nnó ne ɔgige nnó waá ataa wɔ?”

³² Yé lé ebwɔ ájɔ́mbɔ, Jisɔs ashii wye mampɛle agyage, agige muú yi abɔ ataa ji. ³³ Mendée yimbɔ ákaáge genó eyigé gepyé né menyammye wuú, atané metɔ́metɔ́ bɔ́ bimbɔ awere ne efɔ metɔ́ achwó kwé mbe ushu Jisɔs. Apyege mbɔ, agare ji abya wuú meko. ³⁴ Ne Jisɔs aké ne ji, “Maá wa, ɔtoó getúgé ɔfyéé metɔ́ wye ne me. ɔmágé wú sé ubale. Ke pere.”

³⁵ Nɛre Jisɔs abɔ alú jɔ́ge ne mendée yimbɔ, bɔ́ dentɔ́ átané né gepúgé Jarɔs áchwó gáre Jarɔs aké, “Maá wye agbó mé, ɔchyege sé ménleré efwyale detú.”

³⁶ Ne Jisɔs afyéé mekpo né depɔ etiré ájɔ́gé wó, yémbɔ aké ne Jarɔs, “ɔfɔ́gé, fyé lé metɔ́ ne me.” ³⁷ Akamé fɔ́ nnó muú yicha akwólé ji wó ékosé Pita ne Jemsi ne menmó wuú Jɔn. ³⁸ Akégé ákwónégé gepúge Jarɔs, Jisɔs age nkane bɔ́ ákwéné tametame áyiáge, ádorege mmye mme álile kenke. ³⁹ Jisɔs akpé mmu aké ne

ebwó, “Ndé enyú déyiáge délile? Maá mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.”

⁴⁰ Awúgé mbɔ alɔ manjwáné ji jwané, eféé ne alé bú ebwó ako átané dafye, asé le mma ne nte maá yimbɔ ne baá utɔ́ bií aléé, ájyé kpe mbaá ayi ábelé maá yimbɔ. ⁴¹ Ne Jisɔs agbare ji ebwɔ ajɔ́ né meko aramaic aké, “Tabita kumi. Ula utené nnó, meso mendée njɔge ne wɔ nnó kwilé ka.”

⁴² Maá yimbɔ akwilé, ténéténé alɔ mankené. Meso mendée yimbɔ alu anmɛ áfyáneápeá. Bɔ́ bi ágene mechɔ ewé, mano áwule ebwó mmu ukokó. ⁴³ Jisɔs aji ebwó matu nnó ekagé ágaré muú yicha mechó ewe. Anérégé aké ne ebwó, “Chyege maá yimbɔ menyéé anyéé.”

6

Bɔ́ Násaret abya Jisɔs

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jisɔs alyaa melu ewémbɔ, akéré né melo wuú ne baá utɔ́ bií. ² Ne bií uwyaá bɔ́ Jus ukwónégé, afé mmu echa mmyemenene, alɔ manleré bɔ́ depɔré Esɔwɔ. Gejamégé bɔ́ bi áwuú unó bi alerégé ála mano mekpo fuú ne aké, “Ewéna elúmbɔ nno? Nde mbaá, atané ne unó uko? Ndé muú áchyeé ji gefɔ́gé denjá ti ne utó nnó apyegé ufelekpa? ³ Pó memwómé upú ayi alu maá Meri na? Pó anmó bií álú Jemsi, ne Jose, Judas ne Simun? Pó anmó bií abi andée álú fa ne esé.” Epye bwó áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wó ne ábya ji.

⁴ Ne Jisɔs ajɔ́ ne ebwó aké, “Anoge bɔ́ ekpávɛ Esɔwɔ yéndé mbaá. Yémbɔ wylé bɔ́ melo bwó ne ula gepú bwó ne anme bwó ne alá nógé ebwó”

⁵ Ewena epye ji abɔ fɔ́ gébé mampye ufelekpa eféé wó, ekosé ukéke bɔ́ mamée abi ji anéré ebwó amu mmye atoó. ⁶ Ji ala meno mekpo fuú nɛre agene nnó bɔ́ bina áfyéé fɔ́ metɔ́ ne ji wó.

Jisɔs atá anjɔ́ba áfyáneápeá nnó apye utɔ́ bií

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

Ne Jisɔs atánégé melo wuú, afé né mata malɔ ayifɔ́, alerege bɔ́

mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ. ⁷ Akuú àṅgbá bíí áfýáneapeá ako, áchwɔ́gɛ atɔ́ ɛbwɔ́ dafye apea apea. Achyɛ́ ɛbwɔ́ uto mamférégɛ́ aló nchyé né mmyé bɔ́ɔ. ⁸ Nɛ́re ɛbwɔ́ achwɔ́ jyɛ, Jisɔ́s aké ne ɛbwɔ́, “Ɛkagé débɔ́ yéé genó, bɔ́gɛ́ le meto ɛwu ɛwu, dékpágɛ́ fɔ́ menyéé, yé gébagé neke, yé ŋka, ⁹ yé gekwɔ́rɛ́gɛ́ ndeé, yémbɔ́ fyégé lé unó uka.” ¹⁰ Ama jɔ́ɔ ne ɛbwɔ́ aké, “Dekwɔ́négɛ́ yénde melɔ́, gepú ɛyigé dékpégɛ́, ásege ɛnyú ne metɔ́ megɔ́megɔ́ bégé wyɛ ɛféé kpaá te délyáge. ¹¹ Mbɔ́ge melɔ́ elá sɛé ɛnyú wɔ́, yé manwu mekomejɔ́ nyú wɔ́, lyáge déjyɛ detene né metɔ́ meló, dekwe uka mme nnó mpupu ɛyi ɛbalé ɛnyú uka étáné, ne ɛlerege nye nnó ákwele ɛbwɔ́ mbeé.”

¹² Ne baá utɔ́ bíí atáné áfé, álo mangárégɛ́ bɔ́ɔ mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ. ¹³ Ɛbwɔ́ áfere gejamégɛ́ aló nchyé né mmyé bɔ́, áma ápyɛ́ bɔ́ɔ mameé átoó ndere ágbɛle ɛbwɔ́ maweé mmye.

Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ɔ manáá Ɛsɔwɔ

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Mfwa Herɔ́d Antipas ayi awáne baá gebégɛ́ ábyɛné Jisɔ́s awú ŋgɔ́ ukpékpé depɔ́ tiré Jisɔ́s apyé deko. Nendé yénde mbaá bɔ́ɔ ágaré abya wuú. Bɔ́ɔ bifɔ́ ájɔ́ge áke, “Jɔ́n menwyaá bɔ́ɔ manáá Ɛsɔwɔ ne akwilé né negbo nkaáwu ne awya utó mampye ufélékpa.” ¹⁵ Yémbɔ́ abifɔ́ aké, “Jisɔ́s alu mewené Elija muú ɛkpávɛ́ Ɛsɔwɔ.” Abifɔ́ aké, “Jisɔ́s alu gekwénégɛ́ muú ɛkpávɛ́ Ɛsɔwɔ.”

¹⁶ Ne Herɔ́d awúge ngɔ́ Jisɔ́s aké, “Ndɔ́fɔ́ elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ɔ manáá Ɛsɔwɔ ayi mbɔ́ nsɔ́ɔ ji mekpo ne ákwilé né negbo achwɔ́ɔ.” ¹⁷ Ɛpyɛmbɔ́ Herɔ́d atɔ́ bɔ́ɔ nnó ágbárɛ́ Jɔ́n áwé áfýé né mmu gepúgɛ́ denɔ́, gétúgɛ́ ágaré gabo ayi Herɔ́d apyé nnó aferé Herɔ́dyas mendée menmo wuú Filip abá. ¹⁸ Jɔ́n abɔ́ ajógɛ́ ne Herɔ́d nnó, “Ɛlɔ́me fɔ́ manfere mendée menmó wyɛ ɔ́bá.”

¹⁹ Né gétú ɛyigémbɔ́ Herɔ́dyas abɔ́ apaá Jɔ́n ne akelé meti manwá ji

yémbɔ́ ágé meti wɔ́. ²⁰ Herɔ́d abɔ́ ánógɛ́ Jɔ́n ne ákelégɛ́ fɔ́ nnó awá ji. Akaá nnó Jɔ́n alu muú melóméló ne alu cho né mbɛ ushu Ɛsɔwɔ. Yéle unó bí Jɔ́n ajógɛ́ úlú tametame né metɔ́ wuú, yémbɔ́ metɔ́ égɔ́ɔ ji manwúge Jɔ́n yéndégɛ́bɛ́.

²¹ Bíí uma Herɔ́dyas age meti mawá Jɔ́n. Gébége Herɔ́d apyɛ ɛpaá bíí ɛbi ábyéné ji, akú ákpakpa melɔ́ ne afwa bɔ́ɔ bee né gebage mewaá Galilií.

²² Ne maá Herɔ́dyas mesɔ́ mendée achwɔ́ bee gefógɛ́ mabeé ɛyigé gégɔ́ Herɔ́d ne aṅkéé bíí matɔ́ɔ, ɛféé ne Herɔ́d aké ne ji, “Gare me yénde genó ɛyige ɔ́kelege, nchyé wɔ́.” ²³ Nkelé nnó, “Nchyege wɔ́ yénde genó ɛyigé ɔ́kelege, ye ɛbe le gebagé melɔ́ wá.”

²⁴ Maá yimbɔ́ atané ajyɛ gíí mma wuú aké, “Mma, ngaré mfwa nnó nkélege nde”?

Mma aké, “Mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ɔ manáá Ɛsɔwɔ.”

²⁵ Maá yimbɔ́ abɔ́ akéré, ágaré Herɔ́d aké, “Nkélege nnó ɔ́chye me mekpo Jɔ́n menwyaá bɔ́ɔ manáá Ɛsɔwɔ fa né gebagé nkpagene nana.”

²⁶ Mechɔ́ ɛwé ɛpyɛ mfwa Herɔ́d byɔ́ ukɔ́ré ji mmu yémbɔ́ akágɛ́ shyá manchye ji gétúgɛ́ abɔ́ akele me né mbɛ ushu aṅkéé bíí. ²⁷ Ténéténé yimbɔ́, Herɔ́d atɔ́ membame wuú ayi ama nnó, ájyɛ ásó mekpo Jɔ́n né gepúgɛ́ denɔ́. Ne ájyɛ só áchwɔ́ ne ɛwu. ²⁸ Mende yimbɔ́ anérégɛ́, abɔ́ mekpo ɛwu afýé né gebagé nkpagene ajyɛ chye maá yimbɔ́ mendée, ne maá yimbɔ́ ajyɛ chye mbaá mma wuú. ²⁹ Ne baá utɔ́ Jɔ́n áwúge nnó áwá nte bwɔ́, ájyɛ kpá genkwɔ́ jíí, anií né menome ɛwe áchomé né etárávɛ́.

Jisɔ́s achyɛ́é délé bɔ́ɔ áta menyéé

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jɔ́n 6:1-14)

³⁰ Aṅgbá Jisɔ́s akéré meso né neke ɛniné ji abɔ́ atɔ́me ɛbwɔ́. Ágaré Jisɔ́s ufɔ́ unó bí ɛbwɔ́ ápyé ne áleré.

³¹ Ɛwyágɛ́ bɔ́ɔ áchwɔ́ɔ mbaá Jisɔ́s, abi áchwɔ́ɔ, ne abi ájyɛ, ájá kpaá ápyɛ Jisɔ́s ne baá utɔ́ bíí ápó yé ne gébé manyéé menyéé. Ɛféé ne Jisɔ́s aké ne baá utɔ́ bíí, “Déjyé né melú ɛwé

bɔɔ alá pɔ, nnó enyú degbee mmye gachyé.”³² Efée ájye kpe mmu ékpée ebwɔ ebwɔ, álo manjye né mbaá ayi álú bɔmbɔ.

³³ Yémbɔ gejamégé bɔɔ ágé ebwɔ ndere átané ájye ákaá Jisɔs ne bɔɔ bí ne melu ewé ebwɔ ájye. Ne ebwɔ átané malómaló, ásó mewaá mewaá, ábó mbe ne Jisɔs ne baá utɔɔ bíí.³⁴ Jisɔs átanégé mmu ékpée, agé gejamégé bɔɔ, ne meshwe akwɔ ji metɔɔ, gétúgέ álu eké magɔɔme ayi alá pɔ ne membámé. Efée alɔ manleré ebwɔ gejamégé unó.³⁵ Ndere bíí ulɔ mangile baá utɔɔ Jisɔs ájye jɔɔ ne ji áké, “Atá bíí úfé ne mbaá yina alu eke mashwone.³⁶ Gɔ bɔɔ bina ájye nnó ebwɔ ákage jye ne makɔɔ né baá malɔ ayi álú kwókwólé, áná menyéé ányéé.”³⁷ Ne Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Enyú ambɔɔ chyége ebwɔ genó ányéé.”

Ne ebwɔ aké, “Atá ɔkaá fɔ nnó ŋka yi ese dénáme bɔɔ bina menyéé ékáge be genóge uba ŋka upea wɔ?” *

³⁸ Jisɔs aké, “Enyú dewya ntó bred eníí? Choge depé.” Ajye gé, ne áké, “Ese dewya ntó bred eta ne meshúú epea.”

³⁹ Ne Jisɔs agare ebwɔ nnó ákaré bɔɔ bimbɔ matoómatoó, ájwólé né dambyanja.⁴⁰ Apye ebwɔ ájwólé, mbaá ayifɔ álu usaá bɔɔ uta ne ayifɔ alu usaá bɔɔ upea meso efya.⁴¹ Ajwólégé Jisɔs abɔ ntóo bred étáa ne meshúú épeá, ape ame mfaánebuú, achyé matame mbaá Esɔwɔ. Agya bred achyé mbaá baá utɔɔ bíí nnó ákaré mbaá bɔɔ bimbɔ. Ne ákaré ntó meshúú epea mbaá ebwɔ ako.⁴² Yéndemuú ányé ágbeé.⁴³ Ne baá utɔɔ Jisɔs ányweré bred ne meshúú ágbeé usá úfyáneupeá ebi ányéé ulaá.⁴⁴ Bɔɔ bi ányé menyéé álú delé bɔɔ átáa.

*Jisɔs aké mfaá meko manaá
(Mat 14:22-23; Jɔn 6:15-21)*

⁴⁵ Ewyágé Jisɔs apye baá utɔɔ bíí ákpe ékpée nnó ábó mbe áchyá gentóogé mewaá ájyé né melɔ Betsada. Ji ala meso agare bɔɔ nnó ebwɔ áké

né upú bwɔ.⁴⁶ Ajɔgé mé né bɔɔ nnó áké chánéné, afe né mfaá Mekwe manemmye.⁴⁷ Nkwále akwónégé, ékpée elú né metɔɔ gentóogé mewaá Galilíí, ele Jisɔs mbií ne álaá né mapeá nnyi.⁴⁸ Jisɔs agé nnó baá utɔɔ bíí ágéne efwyale ndere mbyo nnyi atané ebwɔ mbe ushú ápélege ékpée bwɔ. Elo né gejejégé bí kpaá te dondo, Jisɔs ákéné mfaá meko manaá achwɔ eta bwɔ, ela gachye ake apyáme ebwɔ akoó.⁴⁹ Ebwɔ áké ágéne nkane Jisɔs akéne mfaá meko manaá achwɔ, áferé nnó ele muú nefoo ne alɔ mánkalégé.⁵⁰ Ebwɔ ako ágégé ji efɔɔ ekwɔ ebwɔ matɔɔ.

Yémbɔ aké ne ebwɔ tenetene yimbɔ, “Elé me, gbarege matɔɔ nyú, défoge.”⁵¹ Jisɔs akpege né mmu ékpée ne ebwɔ, mbyo yimbɔ apwá. Agege mbɔ ala mano mekpo fuú.⁵² Yele Jisɔs abɔ achye dele bɔɔ atá bred ányéé, akaá fɔ gefoge muú eyige ji alu wɔ; néndé aŋea matɔɔ.

*Jisɔs apye bɔɔ mameé atoó né
Genesáret
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Jisɔs ne baá utɔɔ bíí áchyagé gentóogé mewaá, áchwɔ kwóne né melɔ Genesáret, né gentó eyigémbɔ ne ebwɔ áshíí ékpée efée.⁵⁴ Ténéténé yi ebwɔ átané mmu ékpée, bɔɔ ákaá nnó gé Jisɔs na.⁵⁵ Alomé gatélé, áfe melɔ meko ne baá mata malɔ, áfe ákpane bɔɔ mameé bwɔ áchwɔ ne ebwɔ, ne yénde mbaá ayi áwuúge nnó Jisɔs alú wyé.⁵⁶ Ne yénde mbaá ayi Jisɔs ákwóné, yé né malɔ ayi kókó ye ayi kpákpá ne ye né makɔɔ ákpané bɔɔ mameé ánywérege malú malú yé né ntoné gese, ne ánené Jisɔs mmye nnó alya ebwɔ atá mano nkú jíí. Ne yéndemuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisɔs atoó.

7

*Jisɔs agarege unó bi ukwene ante
bɔɔ Jus áleré
(Mat 15:1-20)*

* 6:37 Elú wáwálé nnó: Denari alu ŋka yi apege muú né utɔɔ bíí uma.

¹ Bó Farasi ne anleré mabé Esɔwɔ fɔ átané Jerosale áchwɔ nɔ Jisɔs mme. ² Nɔdere ebwɔ álu eféé, ágé nnó baá utɔ́ Jisɔs abifɔ anyeé menyéé amu debadeba ayi alá shwɔnége amu ndere gepɔ gebwɔ gelerége wɔ.

³ Bó Farasi ne bó Jus ako abi ákwólege unó bina dɔ́, ushuú bó Farasi cháchá anyeé fɔ menyéé ayi alá bɔmbɛ áshwɔné amu bwɔ ndere gepɔ́ge ukwene ante bwɔ gelu wɔ. ⁴ Yéé muú bwɔ ayi anyeé genó eyígé ánáme né gese ayi alá shwɔné chánéné apɔ́. Ebwɔ ábelege ntó gejamégé mabɛ bwɔ nkane manshwɔnége amó, meséé ne mámba.

⁵ Ne Bó Farasi ne anleré mabé Esɔwɔ ágií Jisɔs áke, “Ulannó ne baá utɔ́ bye alá kwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Ulannó ebwɔ anyeé menyéé ayi alá shwɔnége amu?”

⁶ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Enyú bó dembwólé. Asaya, muú ekpávɛ Esɔwɔ abɔ́ alu cho gébége agaré nyá mekomejɔ́ Esɔwɔ atomé ne enyú nnó, ‘Bó bina ánógé me ne ubómeno yémbɔ́ ánógé fɔ me né mmu matɔ́́ bwɔ cháchá.

⁷ Enógé ewé ebwɔ́ ánoge me, elú detú nɛnde ásele unó ukwene ante bwɔ álerege eké mabɛ ya!’ ”

⁸ Jisɔs aké ne ebwɔ́, “Enyú dése mabé Esɔwɔ, deke debélé egbe ema nnó dénógé unó bi ákwaá álerege.”

⁹ Jisɔs afɛ mbe manjɔ́ aké, “Dewyá mati malómaló mánlya mabé Esɔwɔ nnó dékwólégé le unó bi ukwene ante nyú álerége. ¹⁰ Gébége Mosis alerege mabɛ Esɔwɔ, abɔ́ ajɔ́ aké, ‘Nógé mma wye ne nte wye’. Ama jɔ́ ntó nnó, ‘Mbɔ́ge muú ajógé mejɔ́ mebo ne mma wuú yé elé ne nte wuú, ábɔ́ manwá ji.’ ¹¹ Yémbɔ́ né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbɔ́ge muú abegé ne genó eyigé ji akage pɔ́ mma wuú yéé ebélé nte wuú ne geji, ajɔ́ le nnó, ‘Elé echye Esɔwɔ.’ ¹² Wyembɔ́ ne dégbéé bó nnó ápɔ́ge fɔ ammá bwɔ́ ne ante bwɔ́. ¹³ Enyú dépye mabé Esɔwɔ áfu sé yé genó wɔ́ getúge unó bi enyú délerege. Ge wye gepɔ́ gema na me

njɔ́ mbɔ́ gejamégé gabo alú ayi enyú dépye wye na.”

Unó bi upye mekwaá alá béé fɔ cho né mbe ushuú Esɔwɔ (Mat 15:10-20)

¹⁴ Ne Jisɔs ama akuú njuné bó nnó áchwɔ eta wuú. Achwóge aké, “Enyú ako wuúge, ne yéndémuú ákaá genó eyigé njógé. ¹⁵ Genó eyigé muú anyége gejye ji une gepye fɔ muú ábéé debadeba né mbe ushuú Esɔwɔ, elé eyi getanege ji né meno.” ¹⁶ Ne mbɔ́ge muú awyá matu manwú áwú.

¹⁷ Jisɔs anérége, ji ne baá utɔ́ bíí ályá bó bimbɔ́, áfé né mmu gepú, ne ebwɔ́ ágií ji ulá nekanemejɔ́ enina.

¹⁸ Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Enyú delú defɔ́ pɔ́ eké ate? Enyú dékaá wáwálé nnó dényegé menyéé ákágé pye fɔ enyú debé debadeba. ¹⁹ Menyéé wu ákpéné fɔ né matɔ́ nyú, ájye le né une, ne átane né menyammye.” Nɔdere Jisɔs ajɔ́ mbɔ́ ebyennó ufɔ́ menyéé uko ukwané manyéé.

²⁰ Ne Jisɔs aké, “Uferé ebi utánege muú metɔ́́ ne upye muú abéé debadeba né mbe ushuú Esɔwɔ.”

²¹ Ama jɔ́ aké, “Uferé uboubo, ubelé tametame, ejo ne manwáné bó. Unó bina uko utánege né metɔ́́, ²² mankwéné ulɔ́, use, ne nchye, mambwólege bó, eɲmenmené, mansɔ́ge metɔ́́ nnó bó ábɔ́ unó ápwɔ́ enyú, manchɔ́ge bó mambɔ́, nepa ne ukénkéné. ²³ Unó bina uko utanege né metɔ́́ ne ubi ne úpyeé muú ábéé debadeba né mbe ushuú Esɔwɔ.”

Mendée ayi áfyéé metɔ́́ ne Jisɔs (Mat 15:21-28)

²⁴ Ne Jisɔs atané afé né gebagé mewaa bó Jus eyi gelú kwókwólé ne melɔ́ Tiya ne Sidɔ́n. Jisɔs ajye kpe mmu gepú gefɔ́ ne akélégé fɔ́ nnó muú akaá nnó ji alu eféé, yémbɔ́ meti epɔ́ ewe ji ákage bíí. ²⁵ Mendée fɔ́ ayi maá wuú yi mendée awya meló nchye, áwuúge nnó Jisɔs alu eféé, atané ténéténé achwɔ́ tó manó né mbe ushuú wuú. ²⁶ Mendée yina apɔ́ fɔ́ muú Jus alu muú Grek ne ábɔ́ ábyé ji tíí né gebagé mewaa Siriya né Sirofɔ́nishya. Ane Jisɔs mmye nnó

aféré meló nchye yimbó né mmye maá wuú. ²⁷ Yémbó Jisós aké, “Gó esé debó mbe dechye baá meló menyéé, elómé fó nnó muú ase menyéé ayi baá meló ányé achyéé bó mammye.” *

²⁸ Ne mendée yimbó ashúú ji meko aké, “Ata, yémbó bó mammye ányéé uchóchogéré ebi utánege né ekpókpógélé ukwéne mme gébégé ambané áke ányéé menyéé.”

²⁹ Jisós aké ne ji, “Elé wáwálé, chó, ogene nye ndere meló nchye yimbó atané mé maá wye mmye.”

³⁰ Gébégé mendée yimbó akéré né gepú jíí, agé maá wuú ndere ábelé né ukwó ne meló nchye atané mé ji mmye.

Jisós apye mbuú atóó

³¹ Ne Jisós atánege meló Tiya akoó né meti Sidón afé né ebeé mega Galilií. Afé né mme Dekapolis, mme malo afya. ³² Bóó fó áchwó ne mende ayi alu matu gbégbé ne akágé jóó fó mejóó. Ebwó áne Jisós mmye nnó anéré ji ebwó mmye. ³³ Jisós ase ji né metóó metóó gejamégé bóó, afé né melu ewé elu bibíí eféé ne afye denóré amu né matu mende yimbó, akpó matye ne ata nenóme níí. ³⁴ Ne Jisós ape ame mfaánebuú ne ashuúle gefere, ajóó né meko aramaic aké, “Effata” ula ulú nnó, “Néné”.

³⁵ Ténéténé mende yimbó alo manwu ne alo ntó manjóó mejóó ayi alá pó se ne efwyale. ³⁶ Ne Jisós akwelé ebwó mbeé nnó ékagé ágaré muú. Yémbó ndere akwelé ebwó mbeé dóó, mbó nto ne bóó ágarege abya wuú ájye. ³⁷ Ebwó ako abó, alá manó mekpó fuú ájoge aké, “Yéndé genó eyige ji apyéé gelú gelógeló.” Apye bóó matu gbégbé áwuú ne abi alá joge, ájoge.

8

Jisós achyéé delé bóó ani menyéé

(Mat 15:32-39)

¹ Ewyage gejamégé bóó gema chwó nó Jisós mme. Bóó bina abó akpá fó

menyéé ayi ányéé wó. Ne Jisós akuú baá utóó bíí ne aké, ² “Meshwe apyéé me ne bóó bina, néndé ebwó álé mbó ndó eléé ne me ayi alá ányéé ye genó fó wó. ³ Mbógé ngarege ebwó nnó ájyéé une mesa, átóó né meti gétúgé abifó nekene bwó néshya.”

⁴ Baá utóó bíí agíí ji aké, “Fa né mashwone muú agene mbó menyéé efó ayi ákwanege bóó bina ako?”

⁵ Ne Jisós agíí ebwó aké, “Enyú dewyaá ntoó bred eníí eféé”? Aké, “Dewyaá ntoó bred ékénéama.”

⁶ Ewyage Jisós agaré bóó bimbó aké, “Jwólege mme”. Ne asé ntoó bred eyimbó ékénéama áchyege matame mbaá Esowó, agya, achyéé baá utóó bíí nnó ákáré mbaá bóó bina, ne ápye wyembó. ⁷ Ne ebwó ábó awya ntó ukeke baá meshuú. Jisós ase achyéé matame mbaá Esowó né uno bi, agaré baá utóó bíí nnó ákáré mbaá bóó. ⁸ Yéndémuú ányéé ágbeé ne baá utóó Jisós ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ⁹ Mpa bóó bi ányé alú delé bóó aníí. Anérégé Jisós aké ákere meso né upú bwó. ¹⁰ Ténéténé yimbó Jisós ne baá utóó bíí ákpe mmu ékpée áchyaá afé né gebagé mewaá eyigé akuú nnó Dalmanuta.

Ekwó bóó Farasi ne Sadusi ágíí Jisós nnó áléré ebwó ufélekpa

(Mat 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bóó Farasi fó ábó afé mbaá Jisós álo manyé mbeé ne ji. Ebwó abó akéle meti mamua ji. Agíí ji aké, “Pye ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esowó ne atóme wó.” ¹² Jisós awuúgémbo, ashulé gefere ne agíí ebwó aké, “Ulannó njye enina fi nekelege ufélekpa? Ngarege enyú wáwálé nnó yé úma degené fó.”

¹³ Ajógé mbó alya ebwó, áma jyé kpe mmu ekpée, achya afé egbe gentógé mewaá.

Jisós akwelé baá utóó bíí mbeé nnó áse gébé ne yis bóó Farasi ne bóó Sadusi

(Mat 16:5-12)

* **7:27** Elú wáwálé nnó: Né meló njwe ewéna bóó abi Jisós ájógé atome ne ebwó nnó baá meló élé bóó Jus ne abi ji atome ne ebwó nnó bó mamye élé bóó abi alá pó fó bóó Jus.

14 Baá utóó Jisós ábó ájinte mankpa gejamégé bréd ne ábó áwya le maá ntó bréd ama né ekpeé. 15 Jisós akwelé ébwó mbeé aké, “Sege gébé ne yis bóó Farasi ne mfwa Heród.”

16 Ne ébwó álo manjógé ébwó ébwó aké, “Ndáfo ajógé mbó lé délá depó yé ne bréd?”

17 Jisós akaá genó eyigé ébwó ajógé ne agií aké, “Ulannó enyú dejoge mechó bréd ayi enyú dela pó ne ji? Nnó enyú delú dankaá ulá mechó ewé? Matóó nyú álu wye séséleé? Délú dankaá gefóge muú ayi me nlu?”

18 Enyú déwyaá amé dégene fó mbaá? Enyú déwyaá matu déwuú fó? Dékágé fere fó depó tiré na? 19 Gébégé nkare ntoó bréd éta mbaá bóó dele bó átáa ányéé, ayi ábó álaá gbeé usa uníí?” Ne ébwó áshuú ji meko aké, “Usá úfyaneupeá.”

20 Jisós ama agií ébwó nnó, “Ne gébégé nkaré ntó, ntoó bréd yimbo ékénéama mbaá bó délé bóó ani ányéé, ayi alaá enyú dénywere nyá, álaá usá uníí?” Ébwó áshuú meko aké, “Usá ukeneama.”

21 Jisós agií ébwó ake, “Enyú dege nkane nselé baá nto bréd nchyeé gejame bóó menyéé wó, te fi, délu dankaá gefóge muú eyi me nlu?”

Jisós apye muú amé nónómé né Betsaida agéne

22 Gébégé Jisós ne baá utóó bií ákwone né Betsada, bóó fó áse muú amé nónómé áfé ne ji mbaá Jisós áne ji mmye nnó atá ji. 23 Jisós agbaré ji ébwóébwó áfé mekpo meti, eféé ne akpó ji matye amé. Anéré ji amu né amé, agií ji aké, “Nnó ógene mbó genó fó?”

24 Mende yimbo ape amé mfaá aké, “Ngene bóó yémbó álu lé eké unóó ebi ukene ugyage.”

25 Ama ata ji amu né amé nana mende yimbo aké apele amé ji ánené aló mángene mbaá, ne agene yénde genó chánéné. 26 Jisós agare nnó, “Cho mmu gepú jyé, ekagé ókere né meló.”

Pita aké Jisós alu muú ayi Esawó akwere ji éla gefwa

(Mat 16:13-16; Luk 9:18-21)

27 Jisós ne baá utóó bií ájyé né baá maló fó kwókwólé ne meló Kaisaria Filipi. Ndere ébwó akene ájye, agií baá utóó bií aké, “Ndé gefóge muú ayi bóó ájógé nnó me nlu?”

28 Baá utóó bií áshuú ji meko aké, “Bóó bifó áke ólu Jon menwyaá bóó manaá Esawó, abifó áke ólu Elija ne abifó áke ólu muú ekpávé Esawó ama.”

29 Ajógémbó, Jisós agií ébwó aké ne “Yé enyú ambóó deké me nlu waá?” Pita ashuú ji meko aké, “Wó ólu Muú yi Esawó akweré ji élá gefwa.”

30 Jisós akwelé baá utóó bií mbeé nnó ékágé ágaré muú fó, muú ayi ji alu.

Jisós agaré éfwyale wuú ne negbo nií

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Jisós aló mangaré nnó, Maá Nte Mekwaá abó mangé gejamégé éfwyale, ele ákpakpa meló, ne anóó baá bi ápye upe ne anleré mabe Esawó, áshya nyé ji, áwáne nyé ji. Yémbó ndó eléé ekwonegé akwilege nyé né negbo.

32 Ne Jisós agaré ébwó mechó ewe gbogónó. Ajóge mbó, Pita ase ji átené egbe. Aló manshule ji ndó nnó ajóge se gefóge mechó ewémbó. 33 Yémbó Jisós abwólé ushu ape baá utóó bií ne ashule Pita ndó aké ne ji, “Kwilé me mbe ushu danchómeló. Óférege unó nkane mekwaá, óferégé fó eké Esawó.” 34 Ne Jisós akuú gejamégé bóó bimbo ne baá utóó bií, ajóó ne ébwó aké, “Yé mbógé muú enyú akélege mambé menkwóle wa, abó manjinte gemé jíí akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me. 35 Mbógé muú akélege mampóó genwá jíí ebyénnó aníige nyé geji, ne mbógé muú akamégé manchyeé genwá jíí getú ya ne abya melóméló, apomé nyé.

36 Ndé nsá ayi muú ábóó, mbógé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíí? 37 Ndé genó muú ákage bó achye mankwóré ne genwá jíí? 38 Kaáge nnó mbógé mmyé égbóó muú gétuú ya ne mekomejóó wa né mbe ushu njye

eniné na, eniné nėtií meso ne Ɛsɔwɔ, népyéé gabogabo, mbɔntó ne Maá Nte Mekwaá mmye egbóo nyé ji manse muú yimbɔ ndere muú wuú gébégé aké achwó ne makiénné ukpea jíi ne enoge ewé Nte wuú achyéé jí.”

9

¹ Jisɔs ama jɔó ne bɔó bimbɔ aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, gentɔgé bɔó álú mbɔ fáná, abi alá gbóo fɔ kpaá te ágene nye gefwage Ɛsɔwɔ ndere gechwɔó ne eshye wuú.”

Jisɔs akwərə gefɔó agenege mané mané

(Mat 17:1-9; Luk 9:28-36)

² Ndɔ ékéné ékógé Jisɔs ase Pita, Jemsi ne Jɔn ákwó áfé mfaá Mekwe fɔ kpaá. Ajyēge ájwólé ebwó ebwó áke ápele menyammye Jisɔs abɔ manshwanegé né mbe ushu bwó. ³ Gefɔó eyigé mandeé ji akpea ye muú ayi akage shwone áji nnó ábé pópó mbɔ apó, ye ébélé ne uka. ⁴ Aké ápéle ágé Elija ne Mosis ákwó fwéé ájɔ́ge mejɔ́ ne Jisɔs. ⁵ Pita ajɔ́ ne Jisɔs aké, “Ata, éló ndere esé délú fa, gó ese déténe óto úléé, géma eta wye, géma eta Mosis, géma eta Elija.” ⁶ Pita akágé se genó eyigé ji ájɔ́ge néndé efó ékwó ebwó matɔ́ dɔ́.

⁷ Ndere ajɔ́ge mbɔ, aké ápelé gekó gekweré ebwó mme ne meko atané né mmu gekó eyigembɔ aké, “Gége maá wa ayi mbwi metɔ́ na, wuúge ne ji.” ⁸ Ténéténé yimbɔ aké amagé pe áge sé ye muú fɔ wó ekosé Jisɔs jimbií ne ebwó ambɔ́.

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyēé, Jisɔs áji ebwó etu aké ékagé ágáre muú fɔ genó eyige ebwó ágené kpaá te ji Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.

¹⁰ Awúgé depɔ́ tire Jisɔs ajɔ́, ábele wye déti né mmu matɔ́ bwó, ne ágiíge ate nkane ulaá mankwilé né negbo útené. ¹¹ Ne baá utɔ́ Jisɔs bimbɔ ágií ji aké, “Ulannó ánleré mabé Ɛsɔwɔ ájɔ́ aké Elija abɔ mambɔ mbe achwó ne Muú yi Ɛsɔwɔ akwere ji ela gefwa?”

¹² Eféé Jisɔs akamé aké, “Élú wáwálé nnó, Elija abɔ mambɔ mbe achwó akwyéé unó uko abelé, yémbɔ ulannó ásáme ntó né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, ‘Maá Nte Mekwaá abɔ mange gejamégé efwyale ne ápaá nye ji, áma shyá jí?’ ¹³ Yémbɔ ngárege enyú wáwálé nnó, Elija achwó mé ne bɔ́ ápye gabo ne ji nkane ejíi ebwó wye ndere abɔ asamé né mmu ηwe Ɛsɔwɔ atomé ne ji.”

Jisɔs apye maá ayi améé gesasa atóó

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ebwó ákérégé meso, áge gejamégé bɔ́ ndere ánɔ́ baá utɔ́ abifɔ né mme ánleré mabe Ɛsɔwɔ anyéé mbeé ne ebwó. ¹⁵ Ne bɔ́ bimbɔ aké ágene Jisɔs ácháné ala áme makpo fanj álomé ájyē táme ji. ¹⁶ Jisɔs agíi ánleré mabe Ɛsɔwɔ aké, “Nde enyú denyéé mbeé ne ebwó?”

¹⁷ Ne mende fɔ né geluagé njune bɔ́ bimbɔ aké, “Ménleré nchwó ne maá wa né eta wye ayi meló nchye apyé ji alá jógé mejɔ́. ¹⁸ Yéndégébé meló nchye yimbɔ akwilégé ji mmye, apye ji akwe mme, génfwéné gétánege ji meno, anyé májéné ala nógéé. Nne baá utɔ́ bye mmye nnó áféré meló nchye yimbɔ, ápulé épwɔ.”

¹⁹ Jisɔs ashúú ebwó meko aké, “É é ndé gefɔge njyē eni nelá fyéé metɔ́ ne Ɛsɔwɔ? Nkoge mbɔ metɔ́ ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndɔ eníi ne défyéé matɔ́ ne Ɛsɔwɔ? Chwóge me ne maá yimbɔ.”

²⁰ Achwó ne maá yimbɔ mbaá Jisɔs.

Ndere meló nchye yimbɔ agéné Jisɔs, apye maá yimbɔ akwé mme achúú gbok! gbok, genfwéné getanege meno. ²¹ Jisɔs agégé mbɔ agíi nte maá yimbɔ aké, “Nemeé niné na nébele mé ji mmye nnó?”

Mende yimbɔ aké, “Nelɔ́ ji te dembáné.” ²² “Meló nchye yimbɔ ákélege manwá ji, apyé ji akwéne gébé eyigé fɔ né mewē gebé eyifɔ né nnyi, Ata gé esé meshwe ɔpóó esé mbɔgé ɔkage pye.”

²³ Jisɔs agíi ji aké, “Nde genó wɔ ójoge! Nnó mbɔgé ɔkage pye? Ɛsɔwɔ

apye yéndegenó eyi gejaweregé ne muú ayi áfyéé metóó ne ji.”

²⁴ Nte maá yimbó ala ténéténé aké, “Me nkamé ne Esowó, Ata, poó me nkame ne metóó ema.”

²⁵ Gébégé Jisós agéné nnó gejamégé bóó áboó áchwóó ji mmye, anyá meló nchye yimbó aké, “Wó mbú ne álú, nnyá wó tánege ji mmye. Ojyé mbó okerege sé.”

²⁶ Meló nchye yimbó apye maá yimbó akalé akwé mme ne alé táne ji mmye. Atánégé, maá yimbó ala mme nyamé eké mewu muú ne bóó ágégé mbó áférege nnó ágbó. ²⁷ Jisós agbaré ji ebwó, abwéé ji akwilé tené.

²⁸ Ne Jisós ne baá utóó bií ákerégé mmu, ágií ji bibií aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchye yimbó mambuú apwó?”

²⁹ Jisós agare ebwó aké, wye lé mmyemenene ne ekage feré gefógé meló nchye yina. *

Jisós ama gare baá utóó bií ndere ji ágboó nye

(Mat 17:22, 23 ; Luk 9:43b-45)

³⁰ Jisós ne baá utóó bií ályá mbaá yimbó ákoó koóge né gebagé mewaa Galilií. Ji ákélégé fó nnó muú akaá mbaá ayi ji alú. ³¹ Nénde ji abó alerege ebwó nnó, “Meso gébé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu bóó nchye, áwáne nye ji. Yémbó ndó eléé ekwónégé, ji akwilege nye né negbo.”

³² Yelé ji agaré neka eni, baá utóó bií ákaá ula wó, ne ámá áfóó mangií ji ula neka eníné na.

Ndé muú alú muú kpaá

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ebwó ákwónégé né meló Kaparóm, ájye kpe né gepú eyige ebwó ájwóle. Jisós agií baá utóó bií aké, “Ndé enyú denyé nye mbeé né meti gébégé dechwóó.”

³⁴ Awúgé mbó, ákwené nyámé getúgé ebwó ábó ányéé mbeé mechó dékpaakpa. ³⁵ Ajwólégé ka, akuú

baá utóó bií makpo áfyaneápeá, áchwóge, ajóó ne ebwó aké, “Mbóge muú akelege mambé muú kpaá né geluage nyú, abó mambé ndere maá defwé akpáné defwe mbaá abifó.”

³⁶ Ajóge mbó, akuú maá fó kóó achwó téné né metóó metóó ebwó, akpa maá yimbó né amu jií ajóó ne baá utóó bií aké, ³⁷ “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma, ebyennó apyembó lé ne me ne yéndémuú ayi apye galógáló ne me ntó, ebyennó apyembó lé ne nte waá yi átómé me.”

Muú ayi alá paá esé alu awesé

³⁸ Ne Jon akuú Jisós aké, “Ménleré, esé degé mende fó asele mabó myéé aferege bóó aló nchye né mmye. Degégémbó, dégbé ji gétúgé alá pó fó né geluá gesé.”

³⁹ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Dégbegé fó gefógé muú yimbó. Néndé ye muú yi asele mabó ma apyéé ufélekpá ne éwyagé ajóge gabo getú ya apó, ⁴⁰ nénde muú yi alá paá esé, alu awesé. ⁴¹ Ngarege enyú wáwálé nnó ye muú ayi achyége enyú nkó manaá né mabó ama gétúgé délu bóó ba ayi alá abóó nye nsá apó.” †

Mmuameno mampye gabo

(Mat 18:6-9; Luk 17:1, 2)

⁴² Jisós ámá jóó aké, “Yéndémuú ayi apyéé mamane kóó nkane ayina ayi áfyéé metóó ne me nnó apye gabo, élú galógáló nnó áshii ji gekpékpégé ntaá né geme, áhémé ji né gentoógé ebeé mega. ⁴³⁻⁴⁴ Ama jyé mbe aké, mbóge ebwó wye epyé wó nnó okwéné mabé Esowó, só ewu ofómé, élú galógáló nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né ntoné mewé ewé élá nómége ne amu apea. ‡ ⁴⁵⁻⁴⁶ Ne mbóge geká jyé ne gétene wó nnó okwéné mabé Esowó, só geji ofómé, élú galógáló nnó okpe né genwá geká géma epwó nnó okpe uka upea né ntoné mewé ewé élá nómége ne bó

* **9:29** Elú wáwálé nnó: Manlya menyéé kpekpe apó né gejamégé gekwene bó njwe bi mbembe abi ábó ásame. † **9:41** Elú wáwálé nnó: Jisós ajóge mbó atóme lé ne geme jií ndere muú ayi Esowó ákwere ji ela gefwa. ‡ **9:43-44** Elú wáwálé nnó: Malo 44 ne 46 apó fó né gejamégé bó njwe. Unó bi ájóó né malo ayina ulú wye eké ebi ájóó né malo 48.

dámmwólé bií ntó ala gboó. ⁴⁷ Ne mbógé dambóónnyi wye atene wó nnó òkwéné mabé Èsòwò, pwólé ji òfómé, élú galógáló nnó òkpe né gefwa eyigé Èsòwò ágbárege gechúchúle ne nnó òkpe né ntoné mewε εwé élá nómégé ne amé ápeá. ⁴⁸ ‘Mbaá yi bò dámmwólé bí alá gboó, ne mewε εwu ntó ela nomege.’

⁴⁹ “Yéndémuú awuú nyε mewε né menyammyε wuú wye nkane muú áchwarege mega né menyéé nnó ékágé áchóó.

⁵⁰ “Mega élú genó gelógéló, ne mbógé mega élá pò sé ne ugo bií, ápyéé mbò nnó ne εwu εma εgòó?

“Éwéna éleré nnó enyú débé éké mega, dényεge nesò ne ate.”

10

Jisòs alárege depòré manwá neba (Mat 19:1-8)

¹ Èfèé Jisòs alyaá Kapenum, afé né gebagé mewaa Judiya, achyaá ebéé Jodan. Ndere akwóné éwu, gejamégé bòó áma chwó nò ji mme ne alò mánleré ebwó nkane ji apye mé yéndégébé.

² Bòó Farasi fò áfé eta wuú mammua ji, ágií ji áké, “Nnó ebé esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú?”

³ Jisòs ashúú ebwó meko aké, “Èbe ewé Mosis achyé enyú gétúgé neba εjòó nnó?”

⁴ Ebwó áshúú meko áké, “Mosis abò agaré esé nnó mende akáge chyéé mendée wuú mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji.”

⁵ Ne Jisòs ajòó ne ebwó aké, “Élé gétúgé mekpo meto nyú ne εpyε Mosis achyéé enyú ebé ewéna. ⁶ Tε ula ulóó ebí Èsòwò alóó mankwyε mme, akwyéé ebwó, mende ne mendée. *

⁷ Getú eyigé na mende alyage mmá wuú ne nte wuú, afé acho mmyε ne mendée wuú, ⁸ ebwó ápea ákwé muú ama. Ebwó ápó sé bòó ápeá nana, ála muú ama. ⁹ Ndere elúmbò, bòó abi Èsòwò áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.”

Jisòs alárege depòré ulò ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Luk 16:18)

¹⁰ Jisòs ne baá utóó bií ákérégé mmu, εwyage baá utóó bií áma gií ji mechó neba éwé. ¹¹ Ajòó ne ebwó aké, “Muú yi awáne neba ne mendée wuú, ajyé bá ayichá, akwé mbò lé ulò, ¹² ne mendée ayi atanegε menò wuú neba, ajyεge ba ayichá, akwé mbòntó lé ulò.”

Jisòs ajé ambáné kòó

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Bií uma bòó fò ákpa baá bwó áfe mbaá Jisòs nnó anéré ebwó amu mmyε, ajé ebwó. Baá utóó bií ágégé mbò, ányá ebwó. ¹⁴ Yémbò Jisòs agégé mbò, metóó ésó ji ajòó ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Èsòwò ágbárege gelú eyigé bòó abi álu ndere baá bina. ¹⁵ Goge me ngare enyú wáwálé nnó muú yi alá kamé nnó Èsòwò ábé mfwa wuú nkane mamane kòó wó, akpéné fò né gefwa jií.” ¹⁶ Èfèé Jisòs akpa baá bimbo ama ama né uwyaá, anere ebwó amu mmyε ajé ebwó.

Abya muú ηka

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jisòs alò mánjyε neke, ndere ájyé mendefò alomé gatele achwó kwé ji uká aké, “Ménleré melóméló, mpyéé nnó ne mbó genwá eyi gélágé byéé?”

¹⁸ Jisòs ashúú ji meko aké, “Ulannó òkuú me muú melóméló? Yé muú ayi alómé metóó ápó, ekosé Èsòwò mbíí ne alu melóméló. ¹⁹ Pò òkage mabé Èsòwò ayi áke, ‘Ekagé òwá muú, ekagé òkwé ulò, òjogé εjò, ekagé óténé ntésé gebyó. Ònyεgé manwaa, nógé nte wyéé ne mmá wyéé.’”

²⁰ Mende yimbo aké, “Ménleré nlò mambélé mabé yina mako te dembáné ta.”

²¹ Ajógémbò, Jisòs ape ji domée ne gejeé aké, “Ela wò genó géma. Chó kpó unó byé uko, òchyε ηka yimbo mbaá bòó gekpo, òbéé nyε ne gefwa

* 10:6 Elú wáwálé nnó: Né 10:6 Jisòs ajòó mbò lé genó eyigé ásame né ηwe ula ulóó 1:27, ne 2:24.

né mfaánebuú, ɔchwó ɔkwólé me.”
²² Mende yina awugé mechó ewé Jisós
 ajó apwa, alyá afé meshwemeshwe
 ne mesómé néndé ji awyaá gefwa
 dɔ́.

²³ Jisós abwólé mmye ape baá utó
 bií aké, “Ejweré ne muú nka akpe né
 gefwagé Eṣṣwá.”

²⁴ Baá utó bií áwúgé mbɔ alá mano
 makpo fuú, yémbɔ Jisós ama jó ne
 ebwó aké, baá ba ejweré mankpe né
 gefwagé Eṣṣwá! ²⁵ Elú wáwá nnó mpɔ
 mashwone áshwá né embú ábyamé
 epwá nnó muú nka akpe né gefwagé
 Eṣṣwá ágbárege.

²⁶ Baá utó bií áwúgémbɔ byɔ ukɔre
 ebwó mmu ágígé ate aké, “Ne ndé
 muú yi abɔ nyé genwá eyi gélágé
 byéé?”

²⁷ Jisós ape ebwó domeé ajó ne
 ebwó aké, “Unó bi upwó akwaá
 mampye, upwó fɔ́ Eṣṣwá, néndé
 Eṣṣwá akage pye unó uko.”

²⁸ Pita alɔ manjó aké, “Gé, esé
 delyaá unó sé uko dékwálege wɔ.”

²⁹ Ne Jisós ashúú meko aké,
 “Ngarege enyú wáwálé nnó,
 yéndémuú ayi alyá gepú jí, yé lé
 áhmé bií abi andée ne abi ande,
 amhá bií ne ante bií, baá bií ne
 makó jí né gétú ya ne gétúgé abya
 melómél, ³⁰ Eṣṣwá achyege nye ji bɔ́
 ne gejame unó fa mme yina epwá
 nkane abɔ awyaá, yé úpú, áhmé abi
 andée ne abi ande, amhá bií ne baá
 bií ne makó jí ne áchyege nye ji ntó
 gejamégé efwyale né gétú ya. Ne abɔ́
 nye ntó genwá eyi gélágé byéé né mme
 ayi áchwó. ³¹ Yémbɔ gejamégé bɔ́ abi
 alú mbɔ mbe nana, meso gébé álaá
 nye meso ne gejamé abi álu mbɔ meso
 nana ábéé nye mbe.”

*Jisós ama gáré mánáne alé nkane ji
 ágbóó nye*

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Jisós ne baá utó bií alyá ákwome
 ájyeé né Jerosale, Jisós alu ebwó mbe
 ne baá utó bií akwe tametame, efɔ́
 epye bɔ́ bi akwálege ebwó. Ne Jisós
 ase baá utó bií makpo áfyaneápeá
 átené babá ne alɔ mangaré ebwó unó
 bi upye nye ne ji, ³³ alɔ mangaré

ebwó aké, “Wuúge, esé dékwáme mbɔ
 déjyeé né Jerosale, ewu, áfyéé nye
 Maá Nte Mekwaá né amú anó baá
 ampyéé upé Eṣṣwá ne ánleré mabé
 Eṣṣwá. Ebwó ajóge nye nnó, me nkwe
 mpa, áwá me, ne áfyéé nye ji né amú
 bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus. ³⁴ Ajwyaáge
 nye ji, ákpóo ji matye mmye, átulé ji
 ne áwá ji. Yémbɔ ndó kpogele éléé
 ékwónégé, akwilége nye né negbo.”

Dékpakpa né gefwagé Eṣṣwá

(Mat 20:20-24)

³⁵ Jemsi ne Jɔn baá Sebɔdee áfe
 mbaá Jisós aké, “Ménleré dekelege
 nnó wɔ opye ese genó gefɔ́.”

³⁶ Jisós agíi ebwó nnó, “Enyú
 dekelege mpye nyú ndé?”

³⁷ Ashúú ji meko aké, “Ese dekelege
 gébége ɔjwólégé né geluáge enóge,
 opye esé dejwólé ne wɔ, muú ama né
 egbe ebwónyeyé wye ne ama né egbe
 ebwábe.”

³⁸ Yémbɔ Jisós ajó ne ebwó aké,
 “Nnó enyú dekage genó eyigé degígé
 mbɔ. Nnó enyú dekage nyú nye nka
 efwyale ayi me nyúú nye? Nnó enyú
 dekage wɔ nye manaá efwyale ami
 me nwó nyé?”

³⁹ Ashúú ji meko aké, “Ese dekage
 pyembɔ.” Jisós ajó ne ebwó aké, “Enyú
 denyúú nye né nka ayi nnyú nye ne
 dewó nyé manaá efwyale ami me
 nwó. ⁴⁰ Yémbɔ, me fɔ́ wɔ njyaá bɔ́
 bi ájwálege né ebwónyeyé wa ne abi
 ajwálege né ebwábe wɔ. Malu yimbɔ
 alú mbaá bɔ́ bi abɔ manjwólé wyeé.”

⁴¹ Baá utó Jisós abi makpo áfyá
 áwúgé genó eyigé Jemsi ne Jɔn ájó
 mbɔ, alɔ mansó mató ne ebwó. ⁴² Jisós
 akuú ebwó ako ajó ne ebwó aké, Enyú
 dekaá nnó ákpakpa bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́
 Jus áwyaá utó mampye ne bɔ́ bwɔ
 nkane ejíi ebwó. Yé ákpakpa melɔ
 áwyaá utó bi ajóge mechó ne bɔ́ bwɔ
 ébyé. ⁴³ Ne ébége fɔ́ mbɔ ne enyú.
 Yéndémuú nyú ayi akélege mambé
 muú kpaá abɔ mambé ménkpané
 defwé nyú, ⁴⁴ yéndémuú nyú ayi
 akélege mambé menɔmbe abɔ mambé
 eké mefwé mbaá bɔ́ ako. ⁴⁵ Peye
 gekpekepegé muú ndere Maá Nte

Mekwaá, ji achwóó fɔ nnó bɔ́ akpá ji defwé wó, achwó lé mánkpá bɔ́ defwé nnó achye geme jíí mawené gejamégé bɔ́ né gabo.

Jisɔs apye Batimus agene

⁴⁶ Jisɔs ne baá utɔ́ bií akwɔ́né né Jeriko. Nɔ́ere ályaá ajyɛ́, gejamégé bɔ́ akwólege ebwó meso. Muú amɛ nónómé fɔ akamege Batimus maá Timɔs ajwólé né mapea meti akɔ́ deko. ⁴⁷ Awúgɛ́ nnó Jisɔs ayi Nasaret ne akoóge mbɔ́ alɔ́ mankalé aké, “Jisɔs mpyáne Devid, gé me meshwe.”

⁴⁸ Gejamégé bɔ́ áweé ji aké jwɔ́le nyame, yémbɔ́ akálege wye kálege ne eshye aké, “Mpyáne Devid ge me meshwe.”

⁴⁹ Jisɔs awúgɛ́ mbɔ́ atɛné, ajɔ́ aké, “kuúge ji achwó.” Ajye kuú ji aké, “Kwilé ka chwó ɔ́fɔge, ákuú wɔ́.”

⁵⁰ Muú amɛ nónómé yimbɔ́ afere nkú gefwine wuú aɲmɛ́, anyo akwilé ka ája ji áfé mbaá Jisɔs.

⁵¹ Jisɔs agíí ji aké, “Ndé genó wɔ́ ɔ́kélege nnó me mpye eta wyé?” Muú amɛ nónómé yimbɔ́ ashuú meko aké, “Ata, nkelege nnó ɔ́pyé me ngéné mbaá.”

⁵² Jisɔs ajɔ́ ne ji aké, “Chó mmu gepú jyɛ́, metɔ́ éwé wɔ́ ɔ́fyɛ́ ne me epye wɔ́ ɔ́toó.”

Ténéténé yimbɔ́ alɔ́ mángéné mbaá ne akwólege ji.

11

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-9; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

¹ Nɔ́ere Jisɔs ne baá utɔ́ bií álé kwókwólé ne Jerosale, ákwɔ́nége Betfage ne Betani baá malɔ́ áyi álú mfaá Mékwé Olif, atɔ́ baá utɔ́ bií makpo ápeá nnó ábɔ́ mbe. ² Ajɔ́ ne ebwó aké, “Chogé né maá melɔ́ ayi alu mbɔ́ enyú né mbe. Nɔ́ere dékpene wye, dégene nye maá géjuná ayi áshií muú álú dan ké wye. Kaáge, déchwó ne geji. ³ Ne mbɔ́gé muú agigé enyú nnó waá aké dekaá, garege ji nnó, Ata ne akélege, ne anérégé atómé nye gekéré wáwá.”

⁴ Ajyégé, ágé maá géjuná yimbɔ́ ndere áshií né mbe menombi egbe menɔ́ meti. Alɔ́ mánkaá geji, ⁵ ndere ákaágé bɔ́ abi álú eféé agíí ebwó aké, “Dekaáge géjuná yimbɔ́ ndé?”

⁶ Baá utɔ́ Jisɔs ágaré bɔ́ bimbɔ́ wye nkane Jisɔs abɔ́ ajɔ́ gébége atɔ́me ebwó, ne ályaá ebwó ájye ne geji. ⁷ Achwógé ne géjuná yimbɔ́ mbaá Jisɔs, áfere mandeé bwó ágyaá géjuná yimbɔ́ né meso, Jisɔs akwɔ́ ajwólé mfaá. ⁸ Gejamégé bɔ́ ágyaáge mandeé bwó né meti nnó géjuná yimbɔ́ gekéné mfaá, abifɔ́ ásórege uwó mámé ágyaáge meti ntó. ⁹ Nɔ́ere ajye bɔ́ abi álú mbe ne abi álú meso akálege aké, “Matame mábé ne Esɔ́wɔ́! Mejé ebe ne muú ayi achwó né mabɔ́ Ata.” ¹⁰ Mejé ebe ne gefwage nte sé Devid eyi gechwó mbɔ́! Matame mábé ne Esɔ́wɔ́ ayi alú né mfaánebuú eniné mfaá mfaá!

¹¹ Nɔ́ere Jisɔs akpené né Jerosale, ajye kpe né mmú echa ure Esɔ́wɔ́ ape yéndégenó. Agégé nnó gébé gekoó, ase baá utɔ́ bií áfyanéápeá ákeré né melɔ́ Betani manjye bele wye.

Jisɔs alwéré genóge fig gégbɔ́ (Mat 21:18-22)

¹² Bií ujjágé, ndere ebwó ályaá Betani ákérégé meso, mesa alɔ́ mamye ji. ¹³ Atɛne tɛte agé genó fig ne gejamégé bya wye, afé ape nnó agene nye gempome fɔ́ wye. Akwónégé agé yé gefó wó ekosé bya ubíubi néndé gébé eyigé unɔ́ fig uwóme umpomé gelu gakwáne. ¹⁴ Jisɔs ajɔ́ ne genó fig eyigembɔ́ aké, “Tɛ mme abyɛ́ muú amage nyé sé gempome jyɛ́.” Baá utɔ́ bií áwuú genó eyigé ji ajɔ́.

Jisɔs abú bɔ́ bi ákpóo unó né mmu echa ure Esɔ́wɔ́

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jɔn 2:13-22)

¹⁵ Ebwó ákwɔ́nége né Jerosale, Jisɔs akpe né mmu echa ure Esɔ́wɔ́, alɔ́ mambu bɔ́ abi ákpóo ne abi ánáme unó né mmu. Atyá makpókópógélé bɔ́ abi ákɛne gesegé manka mankwɔ́ré ne malu ujwólé bɔ́ ako abi ákpóo upwine melɔ́ ebi

ápye upe Esowá ne ubi. ¹⁶ Ne ama kame sé nnó muú áma kpá genó gese akoó ye ne geji né mmu echa upe Esowá wó. ¹⁷ Ne aló manlere bɔ́ aké, “Asa mmu nwe Esowá nnó Esowá aké, ‘Gepú ya ákuú nye geji nnó gepúgé mmyemenene mbaá uwe maló mako.’? Yémbɔ enyú débwálé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyeé.”

¹⁸ Anɔ́ baá abi ápyeé upe Esowá ne ánléré mabé Esowá áwúge depɔ́ tiré Jisɔs apye, áló mánkele meti nnó áwá ji. Afɔ́ ji gétúgé gejamé gé bɔ́ álaá meno mekpo fuú né unó bi Ji alerege.

¹⁹ Nkwale akwánege, Jisɔs ne baá utɔ́ bíí álya meló kpaá áfé ábelé mbaá ayicha.

Genɔ́gé fig gégbó (Mat 21:18-22)

²⁰ Ne dondo ayi Jisɔs ne baá utɔ́ bíí ákerege meso, áge genɔ́gé fig eyi Jisɔs abɔ́ jɔ́ nnó gemage wɔ́ se umpome nkane gegbó me. ²¹ Pita atege genó eyigé Jisɔs abɔ́ ajɔ́ ne genóge fig yimbɔ́, ajɔ́ ne ji aké, “Ménléré, gé genɔ́ eyigé óbɔ́ ɔ́jɔ́ nnó gemage wɔ́ sé umpome gégbó.”

²² Ne Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Fyege matɔ́ nyú ne Esowá. ²³ Ngarege enyú wáwálé nnó, muú ajɔ́ge ne mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa ákwéné mmu ebéé mega,’ ayi ála pɔ́ ne dembyɔ́ né metɔ́ ne akamege nnó genó eyigé ji ajɔ́ gepyeé nye, Esowá apye wye nkane ji ajɔ́. ²⁴ Ngarege enyú nnó dégige yéndégenó né mmyemenene mbaá Esowá, kamege nnó dése mé geji, ne gebéé nye eyigé nyú. ²⁵ Ne yendé gebé enyú deke denemmye, debɔ́ manjinte gabo yi bɔ́ ápyeé eta nyú nnó Nte nyú yi alu né mfaánebuú ajinte gabo awu nyú ntó. ²⁶ Yémbɔ dela jinté gabo yi bɔ́ ápye eta nyú wó, nte nyú yi alu né mfaánebuú ajigé fɔ́ nte gabo awu nyú.” *

Agí Jisɔs mbaá ayi uto ebi utané (Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Jisɔs ne baá utɔ́ bíí ákére meso né Jerosale. Ndere akwáne, akpe né echa upe Esowá aló mankéne né mmu, anɔ́ baá abi ápyeé upe Esowá ne ánléré mabé Esowá chóncho ne ákpakpa meló ájye gíí ji aké, ²⁸ “Wɔ́ ɔ́pye unó bina ne ndé uto, ne waá achyeé wɔ́ uto ubi?”

²⁹ Jisɔs ashúú ebwɔ́ meko aké, “Me ntó nwyaá awa nkwé mangíí enyú, dégarege me, me ntó ngare enyú uto bi me nwyaá ne mpyeé unó bina. ³⁰ Agíí ebwɔ́ aké, Waá achye Jɔn uto manwyaá bɔ́ manaá Esowá, Esowá waá akwaá? Shúúge me meko.”

³¹ Aló manyége mbeé ne ate aké, “Dejɔ́gé mbɔ́ nye nnó? Ebege dejɔ́gé nnó, ‘Elé Esowá ne achyeé Jɔn uto bí,’ agige nye esé aké, ‘ulannó ne delá kamé mekomejɔ́ wuú wó?’

³² Nnó dejɔ́ nnó utó bíí utané mbaá ákwaá?” Akage jɔ́ fɔ́ mbɔ́ gétúgé áfɔ́ bɔ́ bi álu eféé nendé yéndémuú ajɔ́ge nnó Jɔn abɔ́ alu muú ekpávé Esowá wáwálé. ³³ Ewéna epye ebwɔ́ áshúú Jisɔs meko aké, “Esé dekaá wɔ́”.

Jisɔs ashúú ntó ebwɔ́ meko aké, “Yé me ntó ngárégé fɔ́ enyú muú yi achyeé me uto ne mpye unó bina.”

12

Nekanémejɔ́ bɔ́ uségé ne mbɔ́ mekɔ́

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Eféé Jisɔs aló manto ebwɔ́ nekane-mejɔ́ aké, “Mende fɔ́ abɔ́ ató mekɔ́ wuú, ape unɔ́ ebi ákuú vine, ábɔ́gé umpome bíí ápyeé mmɔ́, anɔ́ gebame agyaá ewú mme, achó embu, akwyeé mbaá ayi ánjámege umpome mampye mmɔ́. Atene enyɔ́n mbaá ayi muú ájwálege ábamé mekɔ́. Ase bɔ́ uségé afyé né mekɔ́ ewémbɔ́. Atane afé neke né meló fɔ́. ² Gébé gekwónégé eyigé ásɔrege umpome ebimbɔ́, mbɔ́ mekɔ́ ató maá defwé wuú ama nnó áchyeé ebií unó mbwé ebi utane né mekɔ́ ewémbɔ́. ³ Yémbɔ bɔ́ uségé bimbɔ́ áchyeé wó, ágbaré maá defwé yimbɔ́ átulé, ábú ji akéré amuamu.

* **11:26** Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ nwe abifɔ́ agbéé v. 26 nkane KJV.

⁴ Mbóó mekóó ama tó maá defwé ayifó, bóó bimbó ápye ji ntó átulé, ákere ji upa mekpo, áchyeé ji mekpo genóó. ⁵ Ama kere ató ayi agbeé makpo aléé, ji yimbó ágbare áwá. Ató gejamege abifó, átulé abifó, áwá abifó. ⁶ Elá le maá wuú ayi mende ama ayi abóó gejeé ne ji dóó, kwyakwya achwó fére maá yimbó ató, aferege nnó áchyege nye ji énogé. ⁷ Yémbó bóó uségé bimbó ágégé ji álo mánjógé áké ne ate, 'Gége menyéé geteé mbóó mekóó na, chwóge déwá ji, geteé jíí gelaá eyigé esé.' ⁸ Apyégé maá mbóó mekóó yimbó, áwá, ábwéé genkwó áfomé meso gébámé."

⁹ Jisós ánerage agií ebwó aké, "Enyú deféré nnó mbóó mekóó yimbó apye nye nnó ne bóó uségé bimbó? Abó manchwó awá bóó bimbó achyeé mekóó ewémbó mbaá bóó abicha. ¹⁰ Enyú dejóó me né mmu ηwe Εσωω nnó, 'Ntaá ενινέ antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menó ntaá ayi ágbaré ekwó gepú."

¹¹ Ata ne apye nnó ewú ebe mbó, ne elu gekpekpe genó né ame se.' "

¹² Jisós ánerage mántó nekane-mejóó eni, ákpakpa bóó Jus ákaá nnó ajóge mbó lé ne ebwó. Akelé meti mampye ji, yémbó áfóó nyá gejamégé bóó abi álú eféé ályaá ji áfé.

*Agii Jisós mechó ηkamakpo
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Ewyage áto bóó Farasi fó ne ekwó Heróð nnó ájye agií Jisós gejamégé bó nkwé nnó akwegé nekwené meno, ágbaré ji. ¹⁴ Ajyéégé mbaá Jisós ájóó ne ji áké, "Ménleré esé dékaá nnó olu muú wáwálé. Osele yéndemuú janja, ofóó fó ame bóó. Olerege bóó unó ndere Εσωω akélege wáwálé. Garé esé, nnó ebé se ekame nnó déchyégé ηkámakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé?" ¹⁵ Nnó déchye waá déchyégé?"

Yémbó Jisós agé me defyá debwó, agií ebwó aké, "Ndé enyú dépénege me mataá? Chwóge me ne sére me nchére."

¹⁶ Achwógé ne ji, agií ebwó aké, "Mekpo wá na ne mabó waá na ásamé né ηka eyi?" Ashuú ji meko áké, "Elé mekpo mfwa Rom ne mabó mií."

¹⁷ Jisós agaré ebwó aké, "Chyéége mfwa Rom genó eyi gélú ejíí ne chyéége ntó Εσωω genó eyi gélú eyi Εσωω."

Awuúgé meko ayi Jisós ashuú ebwó álaá mano mekpo fuú.

*Agii Jisós nkwé mankwile né negbo
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ewyagé bóó Sadusi fó áchwóó mbaá Jisós. Ebwó ákame nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Ajóó ne Jisós áké, ¹⁹ "Ménleré, Mosis abó asá né mmu ηwe ebé se nnó, 'Muú agbogé alyage mendée wuú ayi alá bye baá ne ji wó, menmó wuú abó manse mekwi mendée yimbó nnó ábyégé baá ábé lé né mabó ami mewené menmo yimbó.' ²⁰ Né gébéégé fó áηmó fó ákénéama abi ande álú, ayi mbe abá mendée agboó yé maá apó. ²¹ Ayi akwólege ji ase mendée yimbó né ukwi ji ntó agboó yé maá apó. Wyembó ne epye ne ayi agbeé makpo aléé. ²² Mbó ne epye ne aηmó bimbó akénéama. Ebwó ako ágbó ayi ye muú alá bye maá ne mendée yimbó wó. Ebélegé mendée yimbó ntó agbó. ²³ Ne ndere ebwó ako ábáné mbó mendée yina, gébéégé ákwilégé né negbo, mendée yina abeé nye ayi waá?"

²⁴ Jisós ashuú ebwó meko aké, "Enyú dékaá nnó delu gyeé wó? Delu gyeé nénde dékágé fó mekomejóó Εσωω ne utó bií. ²⁵ Ama jóó ne ebwó aké, gébéégé bóó ákwilégé né negbo, neba nébéé se. Alaá le nkane makiénné Εσωω né mfaánebuú. ²⁶ Ne gétúgé mechó bóó ágbógé ákwilégé né negbo, enyú delu danjóó genó eyigé ásamé mmu ηwe Mosis? Né abya genó eyigé mewé ebó eluli wye gélá sóoge, Εσωω ajóó ne Mosis aké, 'Me nlu Εσωω ayi Abraham, ne ayi Asek ne ayi Jakób'. ²⁷ Εσωω apó fó ayi awuú bóó, alú Εσωω ayi bóó abi álú abe. Enyú

bɔ́ Sadusi ako delu gyée né mechó ewéna.”

*Ebé ewé epwɔ mabe mako
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Ménleré mabé Esɔwɔ fɔ ayi alú eféé gébégé Jisɔs ajɔ́ge ne bɔ́ Sadusi, ágégé nnó Jisɔs ashúú ebwó meko ne denja ágíí ji áké, “Ebé Esɔwɔ ewéndé enja epwɔ́ mabé mako?”

²⁹ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Ebé ewé epwɔ́ mabe mako ele ewé ejɔ́ nnó, bɔ́ Isrɛli wuúge Esɔwɔ nte se ayi abɔ esé ako alu ama, ³⁰ gbógé ne Ata Esɔwɔ wyeé ne metɔ́ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko. Tégé wyeé lé ji yéndégébé, pyégé utɔ́ bíí ne eshye wyeé meko, ³¹ ne ewé egbeé apeá eke, gbógé ne nte ménémé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé. Yé ebé ewé enja epwɔ́ ayina apeá épó.”

³² Ménleré mabé Esɔwɔ yimbo ajɔ́ ne Jisɔs aké, “Ménleré, ɔ́ɔ́ chánéné, elu wáwálé nkane ɔ́ɔ́ nnó Esɔwɔ alu ama ayichá apó. ³³ Ne élú ntó wáwálé nnó ɔ́ɔ́ mambógé gejee ne Esɔwɔ ne metɔ́ wyeé meko, ɔ́ɔ́ mántégé wye lé ji yéndégébé, ɔ́ɔ́ mámpyége utɔ́ bíí ne eshye wyeé meko. Ne ɔ́ɔ́ mambɔ gejeé ne ate bɔ́ nkane ɔ́ɔ́ gejeé ne geme jyéé. Obelege mabé ayina apeá eb epwɔ́ yéndé gefɔ́ge ure ne echye ewé ɔ́ɔ́ né mewé ɔchyege mbaá Esɔwɔ nkane echye.”

³⁴ Jisɔs agegé nnó menleré mabe Esɔwɔ ayina ashúú meko melóméló, ajɔ́ ne ji aké, “Ela wɔ gachyé ne ɔkpé né gefwage Esɔwɔ. Ebo né gébé eyigémbɔ yé muú ayi ama mua mangíí ji nkwe apó.”

Muú ayi Esɔwɔ akweré ji ela gefwa alu maá waá?

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Ndere Jisɔs alérege bɔ́ né echa ure Esɔwɔ, ajɔ́ aké, “Epye nnó ne ánleré mabé Esɔwɔ aké Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa alu mpyáne mfwa Devid? ³⁶ Mendoó Ukpea ne epye mfwa Devid jimbo abɔ ajɔ́ nnó, ‘Ata Esɔwɔ aké ne Ata wa, jwólé fa né egbé ebwɔnye wa né gelúge énogé

kpaá te mpyéé bɔ́ mawámé byéé álaá eké mboó genɔ́ ayi ɔ́nérege uká byéé mfaá.’ ³⁷ Ne mbɔ́ge mfwa Devid akú Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa nnó ‘Ata wuú’, epyémbɔ nnó ne muú yimbo ámagé bé mpyáne wuú?”

Ndere Jisɔs alérege mbɔ mmye muú ayi alu eféé matɔ́ ágɔ́ ebwɔ manwúge unó bi ji álerege.

*Jisɔs akwelé baá utɔ́ bíí mbeé nnó ekage áse gepɔ́ge Anleré mabe Esɔwɔ
(Mat 23:1-36; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)*

³⁸ Ndere Jisɔs alu lérege aké, “Sége gébé ne gepɔ́ge ánleré mabé Esɔwɔ. Ebwɔ ágboó mámfyége bɔ nkúu átyé átyé, ákéné ágyaáge ntoné gese nnó bɔ́ átámégé ebwɔ ne énogé. ³⁹ Ebwɔ ágboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene, ne ájyége epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁰ Ebwɔ ányé ákwi ándée upwɔ́, ánéne mmye áwyáge mámbwólé bɔ́ nnó álú bɔ́ aláló. Ndere ápyembɔ efwyale ebwɔ ejame nyé epwɔ́.”

Echyé mbya mekwi mendée

⁴¹ Jisɔs anérége manlere, ajye jwólé toitoi ne mekwa ewé áfyéé nka apele ndere bɔ́ áchwɔ́ áfyé nka mfwa bɔ́ mmu genó eyigé áfyé nka Esɔwɔ. Agé ndere gejamégé bɔ́ manka áchwɔ́ áfyéé gejamégé nka. ⁴² Ewyage mbya mekwi mendée fɔ achwɔ́ fyé ntó baá ubaá ngba ápeá abi alá fuú ye genó wɔ. ⁴³ Mekwi mendée yimbo achyége mbɔ, Jisɔs akú baá utɔ́ bíí aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó echye ewé mbya mekwi mendée yina achyéé epwɔ́ ewé yéndemuú áchyéé. ⁴⁴ Yéndemuú áferé ekeke nka né gejamé eyi ji awyaá achyé, yémbɔ, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jíí achyéé.”

13

*Jisɔs agaré ndere áchɔ́ nyé echa ure Esɔwɔ
(Mat 24:1, 2; Luk 21:5, 6)*

1 Jis̄s ályáge echa up̄e Es̄w̄o, maá ut̄ó wuú ama aj̄ó ne ji aké, “Ménleré, p̄e uchánchá upú ebi átene ne uchánchá mataá.”² Anérége, Jis̄s ashúú ji meko aké, “Pó óḡe mb̄o ukp̄ékp̄e upú bina? Umúge nye kpá ne mataá ne mataá. Yéé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte n̄épó.”³ Ewyage ndere Jis̄s ajye jw̄ole né mfaá Mékw̄e Olif éw̄é élú toitoi ne echa up̄e Es̄w̄o. Pita, J̄emsi, J̄on ne Andru áfé mesomeso ájye giú ji aké,⁴ “Garé ese, nde gébé eyige dep̄o tiré na depȳé nye? Ne ndé gep̄o ese dégéne nye ne dékaá nnó bina uko upye nye wáwálé?”

⁵ Jis̄s al̄o mangaré ebw̄o aké, “Sége gébé ekagé muú f̄o ábwólé enyú déno mewaá.”⁶ Nj̄oge mb̄o, néndé gejamégé b̄óó ás̄ele nye mab̄o ma áchw̄o eta nyú. Adoó nye ebw̄o ew̄ómé áj̄óge aké, ‘Me ne nlú’ Apye nye mb̄o ábwólé gejamégé b̄óó ánó mewaá.⁷ Ne déwuú nye ntó abya be kw̄ókwólé ne enyú, ne ebi ámm̄e tete, Yémb̄o gébége unó bina uké upȳéé, débégé f̄o ne ef̄o. Néndé unó bina ub̄o mampye ne ep̄óf̄o nnó mme yina achw̄o kwya w̄o.⁸ Gébé eyigémb̄o ntó mal̄o kpakpa ámm̄e nye ne ate ne ate afwa ne b̄óó bw̄o ámm̄e nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne eshye abwólé né gejamégé malu. Ewéna ebé nye eké lé ula ul̄o ubalé ebi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

Jis̄s agare an̄gbá bit̄ efwyale ewé ebw̄o ágéne nye

(Mat 10:16-25; Luk 21:12-17)

⁹ “Sége gébé, kaáge nnó ápyéne nye enyú áfyé né amu ákpakpa mel̄o ápa mpa enyú mmu macha eso. Atúlege nye enyú né macha mmyemenene. Né getú ya, ájáme nye enyú détene né mbe ushu b̄o ḡómena ne afwa mel̄o. Apyégémb̄o kaáge nnó dege mb̄o lé meti mangaré ebw̄o mekomej̄ó wa.¹⁰ Ne gemégé nnó mme yina akwya, b̄óó áb̄o mangaré abya Es̄w̄o melómél̄o né mal̄o mako.¹¹ Gébége

ápyégé enyú ekagé dedorégé mmye mankelé uchuú mej̄óó ebi déj̄óge. Gébé gékw̄onégé j̄ógé uchu mej̄óó ebi uchw̄o enyú meno, néndé uchu mej̄óó ebi déj̄ógé up̄óf̄o ebi enyú élé Mendoó Ukpea ne échyége nye enyú.¹² Ne gebé eyigémb̄o ntó, ānmó áchyége nyé atéé ānmó nnó áwá. Ante áchyége nyé baá bw̄o nnó áwá. Baá átenege nyé ukóló ne ammaá bw̄o ne ante bw̄o mampye nnó áwá ebw̄o.¹³ B̄óó ako ápaá nye enyú gétúgé délú an̄kwólé ba. Yémb̄o yéndemuú ayi akogé met̄ó te kwyakwyaá, áférege nye ji né efwyale gabo.

Jis̄s agaré nkane ách̄óó nye Jerosale (Mat 24:15-21; Luk 21:20-24)

¹⁴ Jis̄s afe mbe mánj̄oge aké, “Gebobogé genó eyi gechyége mekp̄o un̄ó mbaá Es̄w̄o, gepȳéé nyé né malu ayi géláge p̄o mampye. (Muú ayi akúu n̄we yina ase gebé nnó efwyale echw̄ó.) Gébé eyigémb̄o, b̄óó abi álu né gebagé mewaá Judiya áb̄o ájye ákw̄o mfaá makwe ábií.¹⁵ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme ajye b̄o genó né mmu gepú jíí. *¹⁶ Muú ayi alú ntó né mek̄óó ách̄ógé yé gébé nnó akere mmú achw̄ó b̄o nku gefwene wuú ne áb̄o.¹⁷ E é eb̄éé nye mb̄o nnó ne andeé abi álú ne mane yé ne abi áchyége baá mámb̄e.¹⁸ Nége mmye mbaá Es̄w̄o nnó ekagé unó bina upye gébége néba,¹⁹ néndé efwyale ewé echw̄o nye, ebéé gekp̄ékp̄égé efwyale ewé délá lú dangé te Es̄w̄o akwye mme yina ne yé ewé emage be sé eké ewémb̄o ep̄o.²⁰ Mb̄ogé Es̄w̄o alá s̄ore ndo yimb̄o ela mboó w̄o, ebyénnó yéé muú ayi apome nye ap̄o. Yémb̄o gétúgé b̄óó abi Es̄w̄o ájyaá nnó áb̄e abií, asorege nye ndo eyimb̄o ela mboó.²¹ Gébége yimb̄o, mb̄ogé muú agaré enyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa alu fa,’ yéé agaré lé enyú nnó, ‘Alu né’, dékamégé f̄o ne ji.²² Nj̄oge mb̄o mampye enyú dekaá nnó, b̄óó gebyo abi aké álu Kras

* **13:15** Elú wáwálé nnó: B̄óó Jus átenege upú bw̄o, mfaá alu dede ayi muú akáge kw̄o ajw̄ole wyéé.

ne bɔɔ gebyɔ abi áke álu bɔɔ ekpávé
 Ɛsɔwɔ ntó áchwɔɔ nye. Achwɔgɛ
 ápyéé nye ukpékpé ufélekpá ebi upwɔ
 amu. Apyembɔ nnó ábwólé bɔɔ ako
 ne mbɔgɛ meti ebegɛ yé ebélé bɔɔ abi
 Ɛsɔwɔ ajyaá nnó ábé abii, ábwólé
 ebwɔ áno mewaá. ²³ Ségɛ ye gébé!
 Dekaaá nnó mbó mé mbe ngaré enyú
 depɔ ɛtíré na gemegɛ nnó dépyegé.

*Unó bi upye nye gemégé nnó Mad
 Nte Mekwad ákérege meso fa mme
 (Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ “Gébégé ɛfwyale ɛwéna ɛchwɔgɛ,
 ténéténé ayi ebyéé, ηmɛé ekwene nye
 gemuagemua. Mfaá ágénégé sé.
²⁵ Ambe ntó áno mege nye, ne unó
 bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge
 nye. ²⁶ Ɛféé ne ágéne nye nkane Maá
 Nte Mekwaá achwɔɔ né mmu gekó
 ashúlege achwɔɔ ne gekpékpégé uto
 ne éno gé. ²⁷ Wyɛ né gébé ɛyígembɔ,
 atɔme nye makiénné jíí nnó ájyé
 anyweré bɔɔ abi jí ájyaá né mme
 meko nnó ábé abii mbaá ama.”

*Jisɔs améé gepɔgɛ genɔ́ge fig ne unó
 bi upyéé nye*

²⁸ Jisɔs ajɔɔ ne baá utɔɔ bíí aké,
 “Pegɛ gepɔgɛ genɔ́ge fig degíí genó
 wyɛ. Gébégé mata jíí álogé mántó bya
 uke enyú dekaaá nnó nshwɔné achwɔ
 shúle. ²⁹ Wyémbɔ ntó ne gébégé
 enyú dégégé nkane unó bina upyéé,
 débó mankaá nnó gébé ɛyígembɔ géla
 kwákwólé. ³⁰ Ngarege enyú wáwálé
 nnó njye eníné na négboó fɔ kpaá
 te unó bina ukó úpyéé. ³¹ Mfaá ne
 mme ákoóge nye yémbɔ mekomejɔɔ
 wa alaá te kwyakwya.

*Yé muú ayi akaáge gébé ɛyígembɔ
 apó*

*(Mat 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-
 36)*

³² “Yé muú ayi ákaa bíí né gébé
 ɛyígé unó bina úpyéé nye apó.
 Makiénné Ɛsɔwɔ ne mfaánebuú
 ákaágé fɔ, yé Maá Ɛsɔwɔ jimboó ákaa
 wó. Ekosé wyɛ Nte wuú jí mbií ne
 ákaa. ³³ Ségé gébé dékpómé mmye,
 debé peé dégilé néndé enyú dékaáge
 fɔ gébé ɛyígé unó bina upyéé nye.”
³⁴ Aké, “Elú eké mende fɔ abó ajyéé

neke, alyaá gepú jíí ne baá défwɛ
 bíí nnó ápele. Achyéé yéndémuú
 ebi utɔɔ, ajɔɔ ne ayi ábame gepú
 aké, ‘Bé peé, ógilé’. ³⁵ Wyembɔ ntó
 ne enyú débɔ mambɛ peé dégilé
 néndé dekaaá fɔ gébé ɛyígé mbɔɔ gepú
 akerege meso wó. Akage chwɔ ne
 nkware, metɔɔ utuú, gejyéjyé gé bíí,
 yéé ebéle dondo. ³⁶ Ekáge akwɔ enyú
 nenmé ndere debélege dékwánege.
³⁷ Ndere ngarege mbɔ enyú, mbɔntó
 ne ngárege yéndémuú nnó, Bége
 peé”.

14

Ajɔɔ geju manwá Jisɔs

*(Mat 26:1-5; Luk 22:1, 2; Jɔn 11:45-
 53)*

¹ Ndɔ ɛla ɛpea ɛyí bɔɔ Jus ányéé ɛpaá
 koó upú ne ɛpaá bred yi alá muálé.
 Anó baá ámpyéé upe Ɛsɔwɔ ne ánleré
 mabé Ɛsɔwɔ ájwale geju ákélege meti
 nnó áwá Jisɔs bibí. ² Ajɔɔ ne ate áké,
 “Dépyegé fɔ jí gébégé ɛpaá ɛwéna,
 ékáge bɔɔ áηme ummye né melɔ.”

Awad Jisɔs mawéé né meló Bétáni

(Mat 26:6-13; Jɔn 12:1-8)

³ Ndere Jisɔs alu né meló Bétani
 mmu gepúgé Simun muú ubá anyéé
 menyéé, mendée fɔ achwɔ kpé mmu
 ne ékpómé mawéé gebé ami majame
 ηka dɔɔ, ɛle laménda ayi ebwɔ ákuú
 nnó nard. Anené meno ékpómé
 ɛwémbɔ agbɛ mawéé mimbo né
 mekpɔ Jisɔs. ⁴ Mendée yina apyegɛ
 mbɔ, matɔɔ ásó bɔɔ fɔ abi álu ɛféé
 kpaá te ájógɛ ne ate áké, “Mendée
 yina achɔɔ mbɔ mawéé mína ndé?
⁵ Mawéé amí ákáge kpó, áse gejamégé
 ηka ɛyi ɛpwɔɔ ηka ɛyí muu akage pye
 né ηmɛ, áchyéé mbaá ubyá bɔɔ ne
 wɔ mendée yina óchɔɔ mbɔ?” ⁶ Jisɔs
 ajɔɔ ne ebwɔ ake, “Gɔgɛ jí abe nyame,
 ndé enyú dechyége jí ɛfwyale? Apye
 mbɔ lé me genchánchágé genó eta
 wa. ⁷ Ubyá bɔɔ ulú ne enyú, dékáge
 poó ebwɔ yéndégébé ɛyi dékélege.
 Ne me mbeé nye fɔ ne enyú gébé
 geko. ⁸ Mendée yina apyɛ me genó
 ɛyigé jí akaáge pye, abó mbe agbɛ me
 mawéé mmye nnó gébégé ngboge

áníí me nííge. ⁹ Ngarege enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bɔ́ ágárege nye Abya melóméló ayina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyígé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbɔ́ntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisɔs
(Mat 26:14-16; 11; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarot ayi alú maá utɔ́ Jisɔs ama né géluágé abi áfyaneápeá, ajye báne anɔ́ baá ámpyeé upe Eɔwɔ́ nnó ákpóó ebwɔ́ Jisɔs. ¹¹ Ebwɔ́ awuúgé gejuge Judas, matɔ́ ágɔ́ ebwɔ́ ányemenó nnó áchyége ji nká. Eféé ne Judas álɔ́ mankélégé meti ewé ji apyeé ne Jisɔs akpe ebwɔ́ né ámu.

Jisɔs anyéé epaá koó upú ne baá utɔ́ bíí
(Mat 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Jɔn 13:21-30)

¹² Bíí mbe ebí ányéé epaá brɛd yi alá muálé, gébé eyígémbo ne áwáne mágónhémé gepe nnó ányé epaá koó upú. Baá utɔ́ Jisɔs ájye gíí ji áké, “Átá ndé mbaá yi ókélege nnó esé déjyé détyeé menyeé epaá koó upú wyyeé?” ¹³ Agigémbo Jisɔs áferé baá utɔ́ bíí ápeá, ató aké, “Chóge né meló kpaá, detuge nye ne mende fɔ́ ayi ákpané nkɔ́ manaá né mekpɔ́, kwólege ji. ¹⁴ Dekwónégé né gepú eyígé ji akpené, jóge ne mbɔ́ gepú nnó, ‘Ménleré aké dégíí wɔ́ nnó, maá gepú ánkéé alé nnó ji achwágé ajwólé anyé menyeé epaá koó upú ne baá utɔ́ bíí?’ ¹⁵ Ne mbɔ́ gepú yimbɔ́ alerege nye enyú maá gepú ayi ákwyyé mé ábélé né mfaá enyón, tyége menyeé sé eféé.” ¹⁶ Baá utɔ́ bimbɔ́ ájyeege, ágé wye yéndégenó nkane Jisɔs ajɔ́, átyé menyeé epaá koó upú bwɔ́ eféé ábele. ¹⁷ Nkwale akwónégé, Jisɔs ne baá utɔ́ bíí makpɔ́ áfyaneápeá, áfé manyé menyeé yimbɔ́. ¹⁸ Ndere ájwólé ányeé menyeé Jisɔs ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú nyú ama achyeege nye me mankwaá.” Mbɔ́ yimbɔ́ alu mbɔ́ fa anyé menyeé ne me. ¹⁹ Baá utɔ́ bíí áwúgé mbɔ́, ála mmye meshwemeshwe, yéndémuú agige ji áké, “Áta nnó élé me?” ²⁰ Jisɔs ashúú

ebwɔ́ meko aké, “Élé muú ayi ese ne ji détyeege nye amu manta mbya né mmu akpánkpa. ²¹ Ne Maá Nte Mekwaá agbóo nye wye ndere nwe Eɔwɔ́ abó ajɔ́ mé te gachií. Utonkwa ube ne muú ayi akpóo nye Maá Nte Mekwaá. E é! Mbɔ́gé nnó ábé dambyé muú yimbɔ́, mbɔ́ eló kpaá epwɔ́.”

Menyeé Ata Jisɔs
(Mat 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Ndere Jisɔs ne baá utɔ́ bíí ányéé menyeé, abó ntó brɛd áchyégé matame mbaá Eɔwɔ́ né mmyemenéne, agyá ntó brɛd yimbɔ́ ubauba, akaré mbaá baá utɔ́ bíí ajóge aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.” ²³ Jisɔs abweé ntó amó ne mmɔ́ né mmu, achyégé matame mbaá Eɔwɔ́, achyee baá utɔ́ bíí ányú átu ate. ²⁴ Ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Gége manoó ma amí magbéle mbaá gejamégé bɔ́ gétúgé menomenye ewé Eɔwɔ́ ányé ne ákwaá. ²⁵ Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbɔ́ mmɔ́ mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make gébége Eɔwɔ́ aké agbarege gefwa jíí.” ²⁶ Ne ebwɔ́ ánerégé, ákwá ekwɔ́ áféé Eɔwɔ́ átané ákwɔ́ mfaá Mekwe Olif.

Jisɔs agaré ndere Pita áshyáa nye ji
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jɔn 13:36-38)

²⁷ Jisɔs ajɔ́ ne baá utɔ́ bíí aké, “Enyú ako deboó nye delyaá me ndere ásámé mmu nwe Eɔwɔ́ nnó, Eɔwɔ́ aké, ‘Nwane nye membame mágónheme ne ekwɔ́ mágónheme eláa nye tyátyá.’ ²⁸ Ne nkwlégé né negbo, mbɔ́ nye mbe ne enyú né gebagé mewaá Galilíí.” ²⁹ Ajógémbo, Pita aké, “Yé bɔ́ ako ne ábó alyaá wɔ́, me nlyágé fɔ́ wɔ́.” ³⁰ Jisɔs ashúú ji meko aké, “Pita gó ngaré wɔ́ nnó utuú bina fi gemégé nnó menɔ́ mekwɔ́ akú ukúkúle upea, wɔ́ oshyaá nye ukúkúle uléé nnó ókágé me.” ³¹ Yémbɔ́ Pita aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne wɔ́, nshyaá fɔ́ wɔ́.” Wyémbɔ́ ntó ne abifɔ́ ako ajɔ́.

Jisɔs anemmye né Getsemane
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Jis̄s ne baá utóó bií ako áfé né melu ewé ákuú nnó Gets̄mane. Akwónégé éwu, agaré ebwó aké, “Jwólege fa, kpaá te nnérege manénemmye.” ³³ Ajógembó asé Pita, Jemsi ne J̄on nnó akwólé ji. Nkane ájye alo mambó gejamégé meshwe ne masómé né metóó. ³⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Masómé amí malú me metóó, maténe me meti negbo. Yémbó jwólege fa debe peé.” ³⁵ Atégé yéé mmye mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme, anemmye nnó mbógé meti élú, Es̄wá apye efwyale ewémbó ekóó ji koóge. ³⁶ Anenemmye aké, “Nte, Nte yéé genó eyi gepwóó wó gepó. Nnene wó mmye féré amó efwyale yina átáné me mmye. Yémbó pye genó eyigé wó okélege épó fó eyigé me nkélege.” ³⁷ Anérégé akéré meso mbaá ayi bó Pita álú, achwó báne ebwó ndere ábélege géjyá. Ape Pita, agií ji aké, “Simun, nnó enyú dékágé bífó peé ne me, yéé lé né nchwaneké ama? ³⁸ Béege peé, dénénemmye mbaá Es̄wá nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmye yémbó menyammye nyú áwyá gepwá.” ³⁹ Ama lya ebwó akéré meso manemmye wye gefóge mmyemenéne eyigé ji abó anéne. ⁴⁰ Ne amá akérégé ndó eyi egbeé epeá né mbaá baá utóó bií álú, abané wye ndere ebwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá ebwó ame dóó, ne ákaá se meko ayi áshuúge ji wó.

⁴¹ Jis̄s ama akérégé ndó eyi egbeé eléé, abané wye ebwó ndere ábélege, anyá ebwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmye? Gékwya mbó, ge gébé gekwané eyigé áfyé nyé Maá Nte Mekwaá né amú bóó ubeé. ⁴² Kwilége ka, déjye, gé muú ayi akpóo me mbó, alé chwó mé.”

Apye Jis̄s

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; J̄on 18:3-12)

⁴³ Ndere Jis̄s álú jóógembó, Judas maá utóó wuú ayi ama né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne njuné bóó enine negbare bó aparanja ne mámbó unóó.

Bóó bina élé anóó baá ámpyee upe Es̄wá ne ánleré mabé Es̄wá chóncho ne ákpakpa melo ne átómé ebwó nnó áchwó apye Jis̄s. ⁴⁴ Eké epyembó, Judas abó mé mbe agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbó pyége, défyéé metóó metóó nyú, déjye ne ji.” ⁴⁵ Judas ákwónégé yé gébé achó sé wó, akoó cho afé mbaá Jis̄s aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁴⁶ Bóó bina ágégé, áchwó ápye ji agbaré ji ne amu matomato. ⁴⁷ Apyégé Jis̄s, metóó esó maá utóó wuú ama ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyee upe Es̄wá. ⁴⁸ Eféé ne Jis̄s agií ebwó aké, “Enyú dechwó na ne bó aparanja ne mámbó unóó mampye me nnó me nlu menjó? ⁴⁹ Me nlú fa ne enyú yéndé bií, nlerégé mekomejóó Es̄wá né echa upe, nnó débó degéé me mampye wó? Yémbó genó eyigé ásame mmu nyé Es̄wá gebó mampyé.” ⁵⁰ Baá utóó bií ágégé mbó, áboó, ályaá ji.

⁵¹ Nkane ájye ne Jis̄s, nyé gesa fó afyale metyéé ndeé né menyammye akwólege ebwó. Aké ágéne ji, ágbare ndeé yimbó nnó ápye ji, ⁵² apalé eji, alyaá abó afé gejóóné.

Jis̄s akpe unóó mpa

(Mat 26:57-66; Luk 22:63-71; J̄on 18:13, 14, 19-24)

⁵³ Ase Jis̄s áfé ne ji mbaá etúkpe amppe upe Es̄wá, anóó baá abi ápye upe Es̄wá, ánleré mabé Es̄wá chóncho ne ákpakpa melo ájye chome wye. ⁵⁴ Pita ntó akwólege ebwó meso gachye, gachye kpaá te akpene né mmu dachi etúkpe amppe upe Es̄wá. Eféé ne ajye bane ámbamé dachi etukpe nnó awyagé mewe. ⁵⁵ Anóó baá amppe upe Es̄wá ne bóó ako abi ájwólé mmu echa eso, ákelé amma mpa gebyó mamma Jis̄s mmye nnó áwá ji. Yémbó ágé yéé ema wó. ⁵⁶ Gejamégé bóó ákwye depó mámma Jis̄s mmye yémbó élé gebyó néndé ebwó ako ápó nya meko ama. ⁵⁷ Bóó abifó ákwilé ka, ábyoge ji gebyó mmye aké, ⁵⁸ “Ese déwú ndere ji ashuú mmye nnó ji ammu nyé echa upe Es̄wá ewéna ewé akwaá átené ne

ámu, ne ndo elee ekwanége átenege ewéché ewé alá tené fò ne ámu wó.”
⁵⁹ Yémbò ebwò ako apó meko ama.

⁶⁰ Eféé ne etúkpe ampye upe Esowò ákwile ka né mbe ushuú bòó ako ágií Jisòs áké, “Wò ntó òpó ne meko manshuú né depò etire bòó ájòóge mbò nnó òpye?” ⁶¹ Yémbò Jisòs akwene bòmbò yé meko ashúú ji wó. Etukpe ema ñmére egií ji eké, “Wò ne òlú Maá Esowò, Muú yi Esowò akweré ji elá gefwa?” ⁶² Jisòs akamé aké, “Me ne nlú, dégene nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwólé né geluage enógé né egbé ebwònye Esowò ne ndere achwó nye né mfaánebuú mmu geko.” ⁶³ Etúkpe ampye upe Esowò agyá mandeé jii né mmye manleré nnó metòó esó ji dòó, agií eso aké, “Ndé gécha démage kéle bò ntésé? ⁶⁴ Pò déwú depò etiré ji ájòóge? Amége mmye ne Esowò, nana deké depye nnó ne ji?” Bòó ako akame áké, ekwane nnó, “Awá ji wáne.” ⁶⁵ Eféé ne bòó abifò álo mánkpo ji matye mmye, áwé ji ndeé ame, átúlege ji, ájòóge aké, “Garé esé muú ayi adoó wò?” Ambamé echa eso áchwò se Jisòs ádoó ji maka.

Pita ashya nnó akaáge Jisòs
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jòn 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ndere Pita álu né dachi yimbò, maá mesò mendée fò ama né geluage abi ákpáne defwé mbaá etúkpe ampye upe Esowò achwò eféé, ⁶⁷ agé ndere Pita ájwólé áwyáa mewe. Ape ji dómeé, ájòó aké, “Wò ntó òlu gelua ne Jisòs muú Nasaren yimbò.” ⁶⁸ Pita ashya aké, “Chaá-ó nkaá yé geno eyigé ójòge mbò wó.” Ndere Pita akwilé manjye né meno gébámé, menòmekwò mbe akú. ⁶⁹ Mesò mendée yimbò áamá ágegé Pita wye alò mamma jòó ne bòó abi áténé eféé aké, “Mende yina alu muú bwó ama.” ⁷⁰ Pita ama shya wye shya eké ewyage, bòó abi áténé eféé álo mánjòó ne Pita áké, “Wáwálé gebií gepó mmu, akaáge shya fò néndé òlu muú Galilí.” ⁷¹ Yémbò Pita álo mánkalé aké, “Mbògé mbyògé le gebyó mfaánebuú áshulé me mmye,

nkágé fò mende ayi enyú déjòge mbò.”
⁷² Ténéténé yimbò menò mekwò akú ukúkúle upeá kàkògálókòó. Pita ate mekomejòó ayi Jisòs abó ájòó ne ji nnó, “Gemégé nnó menò mekwò akú ukúkúle upeá oshya nye mánáne alé nnó akaáge me.” Ateége mbò anyò meko ngbó ali segé segé.

15

Afé né Jisòs mbaá Palet
(Mat 27:1, 2, 11-14; Luk 23:1, 2; Jòn 18:28-32)

¹ Wye ndere bií ujyaá dondo, anòó baá ampye upe Esowò, ákpakpa melò ne ánleré mabé Esowò áchomé ne bòó eso ako, ájwòle ájòó geju. Eféé ne ágbaré Jisòs áwéle, áse ji, áfé mbaá gòmena Palet. ² Akwónégé Palet agií Jisòs aké, “Wò òlu Mfwa bòó Jus wáwálé?” Jisòs aké, “Èlu nkane ójòó.” ³ Ájòógémbò, anòó baá ampye upe Esowò álo mammálé Jisòs depò mmye matimati. ⁴ Palet ama gií Jisòs aké, “Òpó ne meko manshuú? Òwuú fò depò etiré ámmálé wò mmye nnó òpye?” ⁵ Ne yéé meko Jisòs ashúú ji wó, ewena epye Palet alaá meno mekpo fuú.

Palet asó mpa nnó áwá Jisòs
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jòn 18:39–19:16)

⁶ Gepòge Palet gelu nnó yéndé ñme gébége epaá koó upú bòó Jus ábò mamferé muú ama né denò ndere bòó ákélege. ⁷ Né gébé eyígémbò muú denò fò alú eféé, ákuú ji Barabas. Ji ne abifò ákpe denò gétúgé bòó abi ebwò áwané né efwyale ewé ebwò áchwòó ne éwú né melò. ⁸ Ndere elúmbò, gejamégé bòó ájye báne Palet nnó áferé muú denò ama ndere ápye mé yéndé epaá ewémbò. ⁹ Palet agií ebwò aké, “Ènyú dékelege nnó mferé Mfwa bòó Jus?” ¹⁰ Palet agií mbò elé ji akaá chánéné nnó elé wye né nchye detú ne anòó baá ampye upe Esowò ápyene Jisòs áchwó ne ji eta wú.

¹¹ Yémbò anòó baá ampye upe Esowò ágaré ekwò bòó ewémbò nnó ágaré Palet aferé lé Barabas. ¹² Palet ama agií ebwò aké, “Ènyú dékelege me

mpye yeé nnó ne mende yina ayi ákuú ji Mfwa bós Jus?" ¹³ Ne ebwó ako ákalé kénké áké, "Wó ji né gekwa." ¹⁴ Palet ama gií ebwó aké, "Ndé gabo ayi ji ápyeé?" Yémbó ákpe kále kénké né eshye áké, "Awó ji né gekwa." ¹⁵ Nnó Palet apye matós ágós bós Jus, aferé Barabas né deno. Agaré bós bee bií nnó átulé Jisós ne geto, ánerégé, áwó ji né gekwa.

*Bós bee ájwyage Jisós
(Mat 27:27; Jón 19:2, 3)*

¹⁶ Bós bee bimbó ánerégé mantulé Jisós, ája ji áfé mmu escha gomena. Akuú bós bee ako né geluá gebwó. ¹⁷ Afyeé ji nkúu megélé, áto ela meshii eke ela mfwa ákweré ji mekpo. ¹⁸ Apyegémbó, álo manjwyagé ji áké, "Mfwa bós Jus, neki nébé ne wó." ¹⁹ Ne álo mándógé ji unós né mekpo. Akpó ji matyé mmye, áto manó mme mampye eké anóge ji. ²⁰ Anérégé manjwya ji, áferé nkúu megélé yimbó ákeré áfyé ji mandeé jii né menyammye wuú. Aja ji átane né melo manjye wó né gekwa.

Awó Jisós né gekwa

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jón 19:17-27)

²¹ Ndere ájyeé átuú ne mende fo ayi akamege Simun muú melo Seren nkane atané melo wuú ajyeé né Jerosale. Bós bee bimbó ágbaré ji kpékpé nnó akpá gekwagé Jisós. Simun alu nte bó Aleksanda ne Rufós. ²² Afé né Jisós né mbaá ayi ákuú nnó Golgota. Ula utané nnó melú Uñkónkó makpo. ²³ Achyeeé ji mmós amí áchwaré ne uka ebí ákuú nnó myrrh * Yémbó Jisós ashya manyú. ²⁴ Ala wye eféé mbó, áwó ji né gekwa, áhme gefógé megyaá fo nnó ákáré mandeé jii eyi yéndemuú aséle. ²⁵ Awó Jisós né gekwa né kálánka eneneama né dondo. ²⁶ Abó gebagé genós áwó mfaá mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós wyeé, ásá genó eyigé áké ji apye ne áwome ji. Aké, "Mfwa bós Jus."

²⁷ Awó ntó ánjo apea gébégé gema ne Jisós, ama alu né egbé ebwonye wuú ayifo né egbé ebwabe wuú. Yéndemuú bwó álu né mfaá gekwa jii. ²⁸ Mechó ewéna épye nnó ébé wáwálé nkane mekomejóó Esowó ájóó nnó áfyé ji mmu mpa bós ubeé. † ²⁹ Ne bós abi ákoge koógé ájúu Jisós mashye mmye, ákamege ne makpo, ákálege áké, "É é, Pó wó ne oké ommu nye escha upe Esowó gemégé nnó ndo eléé ekwóné wó omage téne ewéchéá? ³⁰ Poó geme jyé otáné mfaá gekwa oshulé mme." ³¹ Wyémbó ntó ne anós baá ampye upe Esowó ne ánléré mabé Esowó ntó ájwyáge ji áké, "Apoóge bós bí chachá, akaáge poó fo geme jii. ³² Aké ji alu Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa, áma jóó áke ji alu Mfwa bós Isreli, átáné mfaá gekwa áshuúlé mme. Apyegé mbó, ese défyeeé matós ne ji." Anjo bimbó abi áwómé ntó ebwó né ukwa, ájúu Jisós mashye mmye.

Negboné Jisós

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jón 19:28-30)

³³ Metós ñwomese, kálánká efyanéépeá eké ékwónége, ñmeé enomé, gemmua gékwé né melo meko kpaá te kálánká eléé. ³⁴ Kálánka eléé eyimbó, Jisós aló mánkale kénké aké, "Eloi, eloi lama saba tani, ula utané nnó Esowó wa, Esowó wa, ndé olyaá me mbií né efwyale?" ³⁵ Bós abifo abi átené eféé áwúgé ndere Jisós ajóge mbó áferé áké, "Akuú mbó lé Elija muú ekpávé Esowó." ³⁶ Muú ama né geluage bós bimbó abó gatelé ajye bó ekochá, áwe ne genós anyua né mmú mmós amí mamýáme, abweé até Jisós né ubós meno nnó ányú. Ajóó aké, "Degé kpé nnó Elija achwo feré nye ji mfaá gekwa yi." ³⁷ Ne Jisós ama akále kénké, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m metós ekwé. ³⁸ Wyé ndere Jisós ágbó, ndeé eyi ekaré escha upe Esowó, egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-ra etya mme. ³⁹ Muú

* **15:23** Elú wáwálé nnó: Myrrh ele uka bi úlú nya mampye nnó muú awuúge fo ubale doó. † **15:28** Elú wáwálé nnó: Melo ñwe ewena né ukwene bó ñwe abifo áfyé ewu né ukelenge pe KJV ne TEV.

kpaá bɔ́ bee † ayi atene eféé agégé gefɔ́ eyige Jisɔs akalé ne ale gbó aké, “Wáwálé mende yina alu Maá Esɔwɔ.”

⁴⁰ Gébé eyigémbɔ ntó, andée fɔ áténé nya tete ágéné yéndégenó eyi gepyé ne Jisɔs. Né geluage andée bina Méri ayi atané melɔ Magdala, Salɔme, ne Méri mma Jemsi ayi mamane kɔ ebwɔ́ ne Jose álu ntó wye. ⁴¹ Gébégé Jisɔs alu né Galilí andée bina ábó ákwólege ji, ama ápóge ji ntó, andée abifɔ́ abi átane Jerosale ákwóle Jisɔs álu ntó wye.

Anii Jisɔs

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jɔn 19:38-42)

⁴² Jisɔs agbó bií bí bɔ́ Jus ako ákpomége mmye nnó né nkwale ábó mányé uwyaá bwɔ́. Ndere bií ule koó, ⁴³ mende fɔ́ ayi ákuú ji Josef achwɔ́. Alu muú melɔ Arimatya, alu muú ayi anoge ji dɔ́ né eso bɔ́ Jus, ji abɔ́ agile ntó gébé eyigé Esɔwɔ́ achwɔ́ gbáre nye gefwa jíí. Akpome mmye nkane mende, ajye báne Palet agíí ji nnó achye ji utó nnó ajye áferé genkwógé Jisɔs né mfaá gekwa. ⁴⁴ Agigé mbɔ́, Palet alaá meno fuú mánwu nnó Jisɔs agbó me. Akú muú kpaá bɔ́ bee agíí ji wá Jisɔs agbó mé. ⁴⁵ Muú kpaá bɔ́ bee yimbɔ́ akamé nnó agbo, eféé ne Pálet akamé nnó Josef akáge jye feré genkwógé Jisɔs né gekwa. ⁴⁶ Josef ajye na éshyé ndeé pópó, aféré genkwógé Jisɔs né gekwa, afyalé géjí ne éshyéé ndeé eyimbɔ́, akpa ajye fyé mmu menome ewé áchomé mmu étárávé. Abogéné gekpékpégé ntaá agbé meno menome ewembɔ́. ⁴⁷ Méri muú melɔ Magdala ne Méri ayi mmá Jose ágé mbaá ayi ábelé genkwógé Jisɔs.

16

Jisɔs akwilé né negbo

(Mat 28:1-10; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

¹ Bií uwyaá bwɔ́ ukógé, Méri muú melɔ Magdala, Salɔme ne Méri mmá

Jemsi ájye na mawee gebéé nnó ájye gbere né genkwógé Jisɔs. ² Ne dondo bií mbe né uwyaá, ndere mbe nme atane, ebwɔ́ ájye né menome ewé aníí Jisɔs. ³ Agíge ate aké, “Waá ábogéné nye esé gekpékpé ntaá eníné ágbe mbɔ́ menome”? ⁴ Aké ákwonege wye, áge nnó ábogéné mé ntaá enínémbɔ́ néla babá nelu gekpékpégé ntaá. ⁵ Ndere ebwɔ́ ákpene mmu menome ewémbɔ́, áge njye gesa fɔ́ ajwólé né egbé ebwɔ́nye bwɔ́, afye ewule pópó. Ebwɔ́ ágégé mbɔ́ alá mano mekpó fuú. ⁶ Njye gesa yimbɔ́ ajɔ́ ne ebwɔ́ aké, “Défógé. Nkaá nnó dékelege mbɔ́ lé Jisɔs muú Nasaret ayi ábó áwómé nya ji né gekwa, apó sé fa, Esɔwɔ́ apye ji akwilé né negbo. Gége melú ewé ábɔ́ ábelé ji. ⁷ Kéregé meso dégaré Pita ne baá utɔ́ bií abifɔ́ nnó ji abó mé mbe ne enyú afé né Galilí; dégené nye ji ewú wye ndere ji abó agaré enyú.” ⁸ Andée bimbɔ́ átáné né menome ne gatelé, áwére ne efo metɔ́, ne yéé muú fɔ́ agaré ebwɔ́ geno eyíge pye wó gétúgé efo ewe elú ebwɔ́ matɔ́.*

Jisɔs aléré mmye mbaá Méri yi Magdala

⁹ [Dondo bií mbe uwyaá ebi Jisɔs akwilé né negbó, abɔ́ mbe aléré mmye mbaá Méri muú melɔ Magdala. Jisɔs abó aferé nya ji aló nchye akénéama mmye. ¹⁰ Méri afe agáre ájeé bií abi ebwɔ́ ábó ákene nya ne Jisɔs ne ábane ebwɔ́ ndere álíle, ásómege. ¹¹ Yé lé ebwɔ́ áwuú nnó Jisɔs álú mebe Méri muú melɔ Magdala agé ji, ákamé fɔ́ nnó elu wáwálé wó.

Jisɔs alere mmye mbaá baá utɔ́ bií apea

¹² Ewyágé Jisɔs akwɔ́ mbe ushuú baá utɔ́ bií apea né gefɔ́ eyigé alá kaáge sé ji gébége ebwɔ́ ákene ájye né meti. ¹³ Ebwɔ́ ákaáge nnó muú yi ágene mbɔ́ ele Jisɔs, ákeré meso ájye garé baá utɔ́ bifɔ́ yémbɔ́ ye muú bwɔ́ yi ákamé nnó élú wáwálé apó.

† **15:39** Elú wáwálé nnó: Muú kpaá bɔ́ bee Rom alu muú yi apele usaá bɔ́ bee uta. * **16:8** Elú wáwálé nnó: Malɔ nwe yina 9-20 apó né ukwene bɔ́ nwe bifɔ́.

Jisəs alere mmye mbaá baá utóó bií afyaneama

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23; Anj 1:6-8)

¹⁴ Ema ewyagé ndere baá utóó bií ájwólé ányéé menyéé, akwó ebwó ushuú aló maweé ebwó gétúgé alá pò né ukáme ne matóó ayi ebwó áñea alá kamé mekomejòó bòó abi ágené nnó ji akwilé né negbo wó. ¹⁵ Ajóó ne bwó aké, “Chóge né maló mme meko dégarége bòó abya Esowó melóméló. ¹⁶ Muú ayi akamé gé mekomejòó yina ne áwyaáge ji manaá Esowó, áférege nye ji né efwyale gabo. Ne muú ayi alá kamé mekomejòó yina wó, ákwéne nye mpa Esowó. ¹⁷ Gé unó bi upye nye ne bòó abi ákamé ne Esowó na. Né mabó ma ábuú nye aló nchye, ájoge nye ufóó mejóó ebi alá kaáge fò. ¹⁸ Agbárége nye mmyó ne ámu ne ye ányú le uka ubo yéé geno eyi gepye ebwó gepó. Anérége bòó mameé amu mmye, átóge.”

Jisəs akwó afe mfaánebuú

¹⁹ Ata Jisəs anérége mánjòó depó tire na, Esowó ase ji akwó afe né mfaánebuú. Ajwólé né geluóge enó gé né egbé ebwonye nte wuú Esowó. ²⁰ Baá utóó bií ntó alá mbó ákeré, ákené ágarége bòó mekomejòó Esowó né maló mme mako. Atá Jisəs ntó alu ne ebwó achyege ebwó utóó ápyéé ufélekpá mánleré nnó mekomejòó bwó alu wáwálé.]

Abya melóméló ayi Jisṵs Kras ndere LUKASE ásamé

Ulaulb

¹ Atá Tyófilos, gejamégé bṵs ámuá mé mansá abyá unó bí úpyé né metṵs metṵs esé. ² Ebwṵ ásá wyé ndere ebwṵ ábṵ áwuú mbaá bṵs bí ákpané amé ebwṵ ágené ndere unó biná ulṵs mampye ne ukwyá, ne eké éwyage álṵs mangare abyá yi. ³ Ndere me ntó mbṵ nkwalége unó bina uko chánéné te gachií, mbṵ ngé nnó élú galógáló nnó nsá wṵ unó bí ndere nsámé nkwyé ubi nkane úpyé géma géma. ⁴ Mpyé na nnó wṵ ṵkaá nnó, unó bí ábṵ ágií wṵ ulú wáwálé.

Na ne nebyéné Jṵn Menwyad bṵs manad Esṵwṵ nékené

⁵ Gébége Herṵd abṵ alú mfwa né gebagé mewaá Judiya, Mampye upe Esṵwṵ fṵ abṵ alu wyé, ákuú ji Sakariya. Ji ne ampyé upe abifṵ ápye utṵs né geluágé Abija. Mendée wuú Elisabet alu ntó mpyáne *Erṵn. Abi álú ntó ámpye upe Esṵwṵ. ⁶ Ebwṵ apeá álú cho né mbe ushu Esṵwṵ, áwuú mekomejṵs wuú áma ábélege mabe jií, ákwéné ye ema ⁷ ebwṵ ako ákwṵ ukoó ne ápṵ ne maá, gétúgé Elisabet alú ménkwṵs.

⁸ Bií uma, élé gebégé utṵs Sakariya ne ekwṵ wuú, Mampye utṵs bií nkane mampye upe Esṵwṵ. ⁹ Náná elú lé gepṵge bwṵ ámpyé upe Esṵwṵ manyú nkwi nnó, Esṵwṵ ajyá genó eyíge yéndemuú abṵs mampye. Apyégé mbṵ ajya Sakariya, nnó ji ne akpé mmu echa upe Esṵwṵ mansṵ genó eyíge géwya gebé nkane elu. ¹⁰ Gébé gékwónégé eyíge Sakariya ajyé sṵ geno gebé eyíge mbṵ, gejamégé bṵs gélú dafye génenemmye. ¹¹ Wyé gébé eyigembṵ, aké apele ekiénné Esṵwṵ ekwṵ ji ushu, étené égbé ebwṵnye wuú kwákwólé ne geluṵ eyíge asṵ uno ubé bimbṵ. ¹² Agégé mbṵ efṵ ekwṵ ji metṵs, ala amé mekpṵ fanṵ.

¹³ Yémbṵ ekiénné Esṵwṵ éké ne ji, “Sakariya áfṵgé, néndé Esṵwṵ awú mmyemenene jyé ne mendée wyé Elisabet akpane nyé ne uné ne abyene nyé maá mende ne ṵbṵ mankuú ji nnó Jṵn. ¹⁴ Ṵbe nye ne metṵs megṵmegṵ, ne gejamégé bṵs ábéé nyé ne nechṵchṵ gétúgé nebyé ní. ¹⁵ Ji maá yina abe nyé gekpékpégé muú né mbe ushu Ata Esṵwṵ, ne ji anyú fṵ mmṵs, ye amí bṵgebṵge, ye amí matomato, ne élo te bií ebi ábyené ji Mendoṵ Ukpea egbége nye ji metṵs, ¹⁶ ne ji abwólége nyé matṵs bṵs Isreli nnó ákwólé Ata Esṵwṵ bwṵ. ¹⁷ Maá yimbṵ abṵ nyé mbe ne Ata Esṵwṵ ndere muú dentṵs. Esṵwṵ achyége nye ji uto mendoṵ wyé nkane abṵ achyé Elija, nnó apyé ánte ábṵ gejeé ne baá bwṵ ne apye nyé abi átoṵ makpṵ ásé gepṵ eyíge abi átené cho. Apye nyé unó bí uko nnó bṵs ákpómé mmye mangilí Ata Esṵwṵ.”

¹⁸ Sakariya agií ekiénné Esṵwṵ aké, “Mpye nnó ne nkaá nnó mechṵ ewená ebéé nye wáwálé néndé esé ne mendée wa dékwṵ mé ukoó?” ¹⁹ Ekiénné ewémbṵ éké, “Me Gabriya, ne ntené fáná gétúgé Esṵwṵ atámé me nnó nchwṵ ngaré wṵ abyá melóméló yina. ²⁰ Gé ṵbe nyé mbú, ṵjógése mejṵs kpaá te depṵ etí dépye nyé gétúgé ṵlá ṵkamé uchwú mejṵs bá ebi ube nyé wáwálé né meso gébé wṵ.”

²¹ Ndere Sakariya alú wyáge mmu, bṵs bí ábṵ álú dafye ánénemmye akwé tametame, álṵ memferé genó eyi gepye ji mmu echa upe Esṵwṵ. ²² Gébége ji atané dafye, amua manjṵs mejṵs meti épṵ. Ala méé lé ne amu élé alaá mbú, ebwṵ ágégé mbṵ ákaá nnó agé lé amé géjyá né mmu echa upe Esṵwṵ. ²³ Gébége néjáne utṵs bií né byégé, akere melṵ wuú.

²⁴ Éké ébelege, mendée wuú Elisabet akpa uné, ala mmu bibií né amfaá áta. ²⁵ Ne aké, “Nána nkaá nnó Esṵwṵ agé me meshwe, aferé me neshye mmye nnó bṵs ájwyágé sé me dénkwṵ.”

Gegáre nebyéné Jisṵs

²⁶ Gébégé Elisabet alú ne unε amfaá akéné, Εσωωα ató Gabriya ekiénné wuú né meló Nasaret εwé elú né gebagé mewaa Galilíi. ²⁷ Ató εwú nnó εjyé etá gébwéne mesó mendée ayi ákúu ji Mεri, ayi εbwó ne Josef ányémeno mambá ate. Josef alu mpyáne mfwa *Devid. ²⁸ Ekiénné Εσωωα éfé eta Mεri éké, “Mmá ojwóle, Εσωωα alu ne wα amá agbo ne wα dαó.”

²⁹ Mεri awúgέ mbó akwé tametame, aferege, agige né metαó wuú nnó ndé gefogé matame na? ³⁰ Ekiénné εwémbo éké ne ji, “Mεri Jfógé, Εσωωα agboó ne wα ne achyé wα nebα. ³¹ Gé, okpane nyé unε, obyé maá mende ne okúu nyé ji nnó Jisαs. ³² Abε nyé gekpékpége muú ne ákúu nyε ji Maá Anyátá Εσωωα. Ata Εσωωα apyε nyé ji ajwólé né geluógé Mfwa Devid, gekwénége nte wuú. ³³ Agbarege nyé gefwa mbaá upyáne Jakαb uko te kwyakwyá. Ne gefwa jí gébyé fα.”

³⁴ Mεri awúgέ mbα, agíi εwú aké, “Ékéne mbα nnó ne nkpá unε nkane nlá nlú dankáa mende?” ³⁵ Ekiénné Εσωωα εshuú ji meko éké, “Mendoó Ukpea εchwα nyé wα mmyε ne uto bí Anyátá Εσωωα upyε nyé wα okpá unε. Né gétú yina maá yi obyéne nyé abε ne ukpeá ákúu nyé ji Maá Εσωωα. ³⁶ Gé, menj mó wyé Elisabet ye elé akwα ukoó ne bαó abo ákúu ji menkwó mendée, nana akwαré gefαó alé amfaá akéné ne abyεne nyé maá mende. ³⁷ Ne kaá nnó genó gefó εyí gépwó Εσωωα gepó.” ³⁸ Ekiénné Εσωωα εjógé mbα, Mεri aké ne εwú, “Nlu lé maá utαó Εσωωα, ébé wyé nkane ojαó.” Mεri ajógé mbα, ekiénné εwémbo éseeé.

Mεri ajye gé Elisabet unkeé

³⁹ Depα eti dépyégé, Mεri akpomé mmyε akwilé wá akwó afé né melo fα εwé, elú né gebagé mewaa Judiya. ⁴⁰ Akwónégé, akpe mmu gepúgέ Sakariya, atamé mendée wuú Elisabet. ⁴¹ Gébégé Elisabet awuú matame Mεri, maá yi alú ji unε akwilé melu ujwólé ne εshyε, ne Mendoó Ukpea εchwα gbée Elisabet metαó. ⁴² Ji adó elúlú ajαó ne mεri aké, “Wα oɔɔya

éfwó oɔɔɔ andée ako, ne mejé Εσωωα ébé ne maá yi wα oɔɔyéne nyε. ⁴³ Nlu kpé waá ayi Εσωωα anógé me ne mmá Ata wa achwα gé me unkeé? ⁴⁴ Wyε oké otamege me mbα, nechóchó népyε maá akwilé né melú ujwólé. ⁴⁵ Méjé Εσωωα ébé ne ji yi akamé nnó mechó εwé Ata ajαó mbα, εβε nyé wáwálé.”

Mεri afé Εσωωα

⁴⁶ Mεri aké;
“Metαó wa εgαα me ne Ata.
⁴⁷ Ne metαó wa elú ne nechóchó gétúgέ Εσωωα Mempoó wa.
⁴⁸ Ji ate me ye elé nlú lé menkpané defwé wuú.
Lα nána ojyégé mbe, bαó ako akúu nyé me nnó muú yi abαó nebα,
⁴⁹ nendé Εσωωα yi awya uto uko, apyε me gekpékpégé mechó.
Εnógé ébé ne ji kpaá te kwyakwyá,
⁵⁰ agéne meshwε mbaá bαó bi anóge ji, elé né ante bwó ekwóné né upyáne.
⁵¹ Aléré εshyε ne εbwα wuú mantýá bαó nepá ne ufαó unó bí εbwó áférege.
⁵² Aferé afwa né malú ujwólé bwó, ne afyé ubyá bαó né malu bwó.
⁵³ Achyé menyéé mbaá bαó bí alú mesa,
ne abú afwa áfé amu máwa.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ate menomenyε εwé ji abó anyéé ne ukwéne ante sé,
ne náná achwó mampoó baá Isrēli, bαó utαó bíi.
Apyε wyε ndere ji abó anyémeno nnó agene Abraham meshwε,
ne upyáne bíi te kwyakwya!”
⁵⁶ Mεri ajógé mbα, abelé ne Elisabet genógé amfaá aléé, ne ákeré meso melo wuú.

Nebyéné Jαn Menwyá bαó Manaá Εσωωα

⁵⁷ Gébé gékwónégé εyígé Elisabet ábyéne, abyε maá mende. ⁵⁸ Ate ánmé ne bαó ulagepú bíi, aké áwúu nnó Ata Εσωωα agé ji meshwε achyé ji nebα, matαó ágα bwó ako. ⁵⁹ Ne ndó énee ékwónégé áchwó mansó ji nsó ne ábó álú mamfyε ji mabα nte wuú Sakariya. ⁶⁰ Mma wuú aké ηgba, “Akúu ji Jαn.” ⁶¹ Yémbo aké ne ji, “Yé muú ula gepú wyé fα ayi awya mabα

mímbo apó.” 62 Ne ámeé ne amu ágíí nte wuú áké, ndé mabo mí ji akélege nnó áfyé maá yimbo. 63 Améé ne amu nnó áchyé ji genó gefó ásá wyé. Achwó ne géjí asá, “Mabo maá yimbo nnó Jon.” Bóó ágégé mbo ála mano mekpo, fuú.

64 Sakariya áságé mbo, ténéténé ama lo manjóó mejóó ne alo mamféé Esowó. 65 Gébégé bóó melo wuú, áwuú nnó Sakariya ama ló manjóó mejóó, mechó ewéna epwó bwó amu. Gegaré mechó ewé, gékwó gékwóné maló mekwé mako né gebagé mewaa Judiya. 66 Bóó ako abi áwuú mechó ewé, áfyé né matóó bwó áferege nnó, “Maá yi abeé nyé ndé gefóó?” Aferege mbo élé ágené nnó Esowó alu ne ji.

Sakariya aféé Esowó

67 Né gébé eyígémbo Mendoó Ukpea echwó gbée Sakariya mmu metóó awú meko mejóó Esowó ne alo mangaré aké:

68 “Gó ebwó áféé Ata Esowó, nte bóó Isreli!

Gétúgé achwó mamferé bóó bií né defwé.

69 Achyé esé gekpékpégé ménchyé genwá

ayi átané ula gepú Mfwa Devid maá utóó wuú,

70 wyé ndere abó anyéméno mbaá bóó ekpávne Esowó abi gekwéne nnó,

71 ji apoóge nyé esé, mbaá bóó bi ákélege manwá esé,

ne aferege nyé esé né amú bóó mawámé esé.

72 Abó anyéméno mangé meshwe mbaá ukwéne ante sé, ne ate menomenye ukpea ewé jimboó abó anyeé ne ebwó.

73 Abó agaré gekwéne nte sé Abraham ne akelé nnó,

74 aferege nyé esé né amú bóó mawámé esé,

nnó dépyé utóó bií débégé ne efó,

75 mambé bóó ukpea bií wawálé ne manténé cho né mbe ushu wuú,

ndo meko kpaá te dégboó.

76 Wó, maá wa, ákúu nyé wó *Muú Ekpávne Anyátá Esowó.

Óbo nyé mbe ne Ata Esowó nnó, ókwyé mati jíí.

77 Ópye nyé bóó Esowó ákaá nnó, Esowó akélege manjíinte gabo bwó ne áféreé ebwó né efwyale gabo.

78 Gétúgé ji ágéne meshwe dóó mbaá bóó yéndégébé,

ji atóme nyé muú yi achyége esé genwá,

achwó ayi atánege né mfaánebuú ayi mfaá mfaá nkane mheméé ewé étye dondo,

79 ewú échyége nyé genwbó mbaá bóó bí álú né gemua,

ne échyége nyé genwá mbaá bóó abi álú né manó negbo,

ne manleré esé meti ewé échwó ne genwágé nesó.”

80 Ne maá Sakariya yimbo alu ne ekwó wuú, awéne ne menyammye ne denjá, ne Mendoó Esowó elú ne ji. Awégé, ajye jwóle né *mashwóne, ne gébé gekwónége, álere mmye jíí gbógónó mbaá bóó *Isreli.

2

Nebyené Jisós Kras

(Mat 1:18-25)

1 Né gébé eyígémbo, Ógóstos abó alu *Mfwa kpaá né malo yi álú ntente *Rom. Afyé ebé nnó ápá bóó ako abi álú né malo ayi abó álú nte gefwa jíí. Gé ndó mbe ayi alo mampáné bóó na, 2 né gébé eyigémbo Kwirinós alu góména né gebagé mewaa Siriya.

3 Ndere elúmbó, yéndémuú afé né gebagé melo wuú mansá mabo mií mmu bóó nyé abi ápáne bóó.

4-5 Josef atané meló Nasaret né gebagé mewaa Galilí, ase Meri ayi ebwó anyéméno mambá ate, afé né Betelehem mmu Judiya mbaá ayi abó abyené Devid mfwa nyá *Isreli, mánsá mabo bwó.

Josef afé éwu gétúgé alú mpyáné Devid. Gébé yimbo ntó Meri alu ne uné.

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

6 Ndere ebwó álú ewú, gébé gekwáné eyígé Meri abyéné maá yimbo. 7 Ne abyé maá mbe wuú mende. Afyalé ji ne ubaá mandeé,

abelé ji mmu gekú mbaá utú unyεέ menyεέ, néndé melu epó nyá εwé εbwó achwogé ábélege mmu.

Ambamé magónhyme ne Makiénné
Εσωω

⁸ Εκέ εpyεμβο, ande fó álú né mewaá kwókwólé ne Betelhem, ábáme magónhyme bwó ne utuú. ⁹ Ne áké ápéle *Εκιénné Εσωω εκwó εbwó mβε ushu ne genjógé Ata gégené gegyá εbwó mme. Εfó εκwó εbwó metóó dóó. ¹⁰ Yémbο Εκιénné Εσωω εke, “Défógé, nchwó enyú ne genchánchágé abyá ayi álú ne gejamé gé nechóchó mbaá bóó ako. ¹¹ Fina né melo Mfwa Dεvid, ábyé Mempoó nyú, alu Ata, Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa. ¹² Ne gepo eyi gelérege nyé enyú nnó gé maá yimbο na, gélú nnó degene nyε maá yi áfyálé ji ne ubaá mandeé, ábelé ji mmu gekú, melu εwé utú unyεέ menyεέ.”

¹³ Wyé mbélépó mbο, áké ápéle, εκwó makiénné Εσωω εtané mfaánebuú εchwο cho ne εwé εbóó mβε, álο mánkwáné, áféεge Εσωω ake:

¹⁴ “Ngó ábé ne Ata Εσωω ayi álú né mfaánebuú ayi mfaá mfaá, achyé nesο ne bóó mme néndé agboó ne εbwó.”

¹⁵ Makiénné yimbο ályágé εbwó, ákére meso né mfaanebuú. Ne ámbamé magónhyme áke ne ate, “Déjyé dégé geno eyi gépyé né Betelhem eyígé Ata Εσωω agaré εsé.” ¹⁶ Mbóntó ne εbwó ákwilé wáwá ákwónégé, ágé Josef ne Meri chóncho ne maá yimbο ndere ábelé ji mmu gekú. ¹⁷ Ndere ágené εbwó, álο mangaré unó uko εbí ekiénné Εσωω εjóó, gétúgé maá yina. ¹⁸ Bóó ako bí áwuú mechó εwé ámbamé magónhyme ájóó, ála mano mekpo fuú. ¹⁹ Yémbο Meri awuúgé depo eti deko, afye mmu metóó wuú aférégé yéndégébé. ²⁰ Bóó bí ábáme magónhyme, ákére gé meso, áchyεge ngó ne áféεge Εσωω mbaá depo tiré bwó áwuú ne ágené. Unó bí upye janja ndere ekiénné Εσωω εgaré bwó.

Afyé maá yimbο mabο nnó Jisās

²¹ Uwyá ukoó, ne gébé eyígé εbwó áso maá *nsó gékwané, ne εbwó áfyé ji mabο nnó Jisās, mabο mí Εκιénné Εσωω εbó εfyé ji ne mma wuú alé kpá unε bíi.

Aleré maá ayi akuú ji Jisās mbaá
Εσωω

²² Ne gébé gé gepúgé buú getyaágé, gébé gékwané eyígé Josef ne *Meri ájye pyé *Gepe ndere ásamé né mabe Mosis, ne ákpa maá bwó manjye mfaá Jerosale nnó áleré ji mbaá Εσωω. ²³ Ndere ásamé né ηwe Εσωω nnó, “Yende mambε maá ayi alú mende, ábó manchyé ji mbaá Εσωω.” ²⁴ Ne áfé ntó áchyéé *gepe eyigémbο eyigé gelú, “upwene mewaá upea, mbogé upó áchyεge baá upwene melo ápeá nnó ápyé gepe wyé ndere asamé né ηwe Εσωω.”

²⁵ Né gébé eyigémbο, mende fo alu nyá né Jerosale ákúu ji nnó Simyον; alu cho né égbé Εσωω ne anoge ji, ne ji ntó abο agile Εσωω nnó áferé bóó Isreli né mbaá εfwyale. *Mendoó Ukpea elú nyá ne ji. ²⁶ Mendoó Ukpea εbó εpye Simyον akaá nnó aságé gbó ayi álá gé fó *Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, ayi Εσωω abó anyémeno nnó atame. ²⁷ Bíi bí Meri ne Josef ábó áchwο né Jerosale, manleré Jisās mbaá Εσωω ndere εbé Mosis εgaré, Mendoó Ukpea εpyé Simyον afé né εcha ure Εσωω. Ndere akpené agé maá yimbο, ²⁸ ase ji né amu jíi, álο manchyé gé matame ne mamfé gé Εσωω ake:

²⁹ “Ata menomenyεé wyé elú nana wáwálé, mbogé ejii wο ákaáge lya maá utó wyé agbó pere,

³⁰ néndé nkpá ame ya ngé Menchye Genwá ayi obó onyémeno.

³¹ Ne wο otο ji nnó bóó ako ágé ji.

³² Abe nyε mewé mbaá bóó abi álá pó bóó Jus, nnó εbwó ákaá wο ntó. Apye nyε meló Isreli ékwó ηgο.”

³³ Mma ne nte áwuúgé mechο εwe Simyον ajóó gétúgé maá bwó, ála meno mekpo fuú. ³⁴ Simyον anérége manjóó depo etire na, achyéé εbwó

mejé Ɛsɔwɔ. Ɛké ɛwyágé ama kuú Mɛri mmá Jisɔs aké, “Wuúgé! Ɛsɔwɔ ajoyá maá yiná nnó apyé gejamé bɔɔ Israeli ákwé ne mambwéé abifɔ mfaá. Abɛ nyɛ ntó ndere gepɔ ɛyígé Ɛsɔwɔ jimbɔɔ, ne gejamégé bɔɔ áshyá nyɛ ji. ³⁵ Apyégé mbɔ, ɛlɛrege gbógónó depɔ ɛtiré ɛbwɔ ábii mmu matɔɔ bwɔ. Ne mesómé maá wyé yina ɛbée nyɛ wɔ metɔɔ ɛké aparaja ne ájómé wɔ.”

³⁶ Gébé ɛyigémbɔ ntó, mekoó mendée fɔ, alu né Jerósáɛ akamege Ana. Alu muú ɛkpave Ɛsɔwɔ ayi mendée. Ɛsɔwɔ agárege ji depɔ mangárégé bɔɔ bií. Alu maá Fanuel ayi alú mpyáne Ɛkwɔ Ashyɛ. Abá menɔ abelé aɲmé akénéama ne menó wuú ágbó. ³⁷ Té gébé ɛyigémbɔ ala mekwí mendée. Yéndégébé alu mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ, afɛge Ɛsɔwɔ ne anenemmyɛ, utuú ne ɲwɔmésé, alyage menyéé kpékpé. Né gébé ɛyigémbɔ, alu usaá aɲmɛ uni meso ení. ³⁸ Ama chwɔ né ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ, wyé gébé yimbɔ ntó ne Mɛri ne Josef achwɔ ne maá bwɔ. Ana agégé maá yina, alɔ mánfɛégé Ɛsɔwɔ, agarege depɔ ɛtiré maá yi mbaá bɔɔ ako abi ágili nnó Ɛsɔwɔ áféré bɔɔ Jerosale né ɛfwyale.

³⁹ Josef ne Mɛri ánerégé yéndé genó ndere ɛbɛ Ɛsɔwɔ ɛgaré, ákpá maá bwɔ akéré meso né Nasaret *gebagé mewaá Galilií. ⁴⁰ Maá yimbɔ alu ɛfɛé, awɛne wyé wéne ne gelu, ne ɛshyɛ chóncho ne denjá. Ne mejé Ɛsɔwɔ ɛlú ne ji.

Maá yi ákútu ji Jisɔs alu né ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ né Jerosale

⁴¹ Yéndé ɲɲmɛ, mmá ne nte Jisɔs ájyɛ né Jerosale manjyɛ nyé ɛpaá *koó upú ɛwé Ɛsɔwɔ aferé nyá bɔɔ Israeli né defwé. ⁴² Jisɔs akwónégé aɲmé áfyanéapeá, áfɛ ndere ɛbwɔ ájyɛ mé, ndere ɛbwɔ ájyɛ áse ntó Jisɔs. ⁴³ Ɛpaá ɛbyégé, álɔ mankeré meso melɔ bwɔ. Ne Jisɔs alá meso né Jerosale ayi mmá wúu ne nte wuú alá kaá wɔ. ⁴⁴ Abó áfere nnó akɛ geluá ne bɔɔ abifɔ. Akɛ kpaá bií kpogele. Ne gébégé áklé ji né geluágé aɲmé ne ajeé bwɔ, ⁴⁵ áge

ji wɔ. Alɔ mankere meso né Jerosale mankélégé ji. ⁴⁶ Né ndɔ ɛléé ɛkwɔnegé ágé ji mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ. Abó alu geluá ne *Anleré mabé Ɛsɔwɔ. Awuú genó ɛyige álérege ne amá agige ntó bwɔ bɔ nkwe. ⁴⁷ Bɔɔ ako abi áwuú genó ɛyigé ji ajóoge alá mano mekpo fuú néndé awya uchánchá dɔɔ ne ashuúge ɛbwɔ meko ne denjá. ⁴⁸ Ndere mmá wuú ne nte wuú ágené ji, matyɛ mawá ɛbwɔ meno. Mmá aké, “Maá wa ɔpyɛ mbɔ ɛsɛ nnó? Ɛsɛ ne nte wyé dekéle wɔ kaá depwaa, delɔ manfɔ nnó ndɔ fɔ genó ne gepyé wɔ.”

⁴⁹ Ashuú bwɔ meko aké, “Ulannó ɛnyú dékélege mɛ, dekáge fɔ nnó mbó mambé fa mmu ɛcha nte waá wɔ?” ⁵⁰ Yélé ashuú ɛbwɔ meko yimbɔ, ákaá fɔ ula mechó ɛwé ji ajó wɔ.

⁵¹ Jisɔs akéré meso ne ɛbwɔ né melɔ bwɔ Nasaret, alu ne bwɔ, awuú majyɛé chánchá. Ndere depɔ ti depyɛ mbó, Mmá wuú afyé deti deko né metɔɔ wuú ne atéé yéndégébé. ⁵² Ɛfɛé, Jisɔs awɛne ne menyammyɛ ne denjá ne gelú, awya mejé né ɛgbé Ɛsɔwɔ ne bɔɔ agbóo ne ji.

3

Mekomejɔɔ ayi Jɔn menwyaá bɔɔ manaá Ɛsɔwɔ ágarége

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jɔn 1:19-28)

¹⁻² Gébé ɛyige *Jɔn maá Sakariya alú né *mashwóné, Ata Ɛsɔwɔ achyɛɛ mekomejɔɔ wuú. Wyé gébé ɛyigémbɔ ntó ne Tibarɔs alú aɲmé nekuú né gefwa jíí né *Rom. Pɔntyɔs *Palet alu nyá gɔmena né *gebagé mewaá Judiya, *Herɔd Antipa alu mémgbaré gebagé mewaá Galilií, menjé wuú Filip alu nyá mémgbaré gebagé mewaá Itura ne Trakonitis. Lysanias alu mfwa melɔ Abilen gébé ɛyigémbɔ ntó, Anas ɛbwɔ ne Kaifas alú nyá *Matúkpe ampyɛ upɛ Ɛsɔwɔ. ³ Wyé ndere Ɛsɔwɔ abó atómé Jɔn mbɔ, alɔ mankéné malɔ yi alú kwókwólé né ɛbɛé Jodan, agarege yéndémuú nnó ákwɔré metɔɔ wuú álya gabo ne áwyaá ji manaá Ɛsɔwɔ nnó Ɛsɔwɔ ajinte gabo wuú. ⁴ Ndere abó agárege

mbə, elú wyé nkane Asaya muú ekpávé Ɛsəwə asámé mmu ηwe wuú nnó,

“Muú fə abene mbə né mashwəne aké:

Kwyεge meti Ata dakεné,
nyaáge éwú ébé cho!

⁵ Sórege yéndé mékwé εwé kpaá ne εwé kəó, nnó degbεé yénde genkə.

Nyaáge mati ufwé ábé cho,
pyége malu yi álú gbérégbéré ábé dəgdəgé.

⁶ Ne bəó ako ágéne nyε nkane Ɛsəwə áférege εbwə né εfwyale gabo.”

⁷ Nkane Jən agárege mbə, gejamégé bəó áchwə eta wuú nnó ji áwyaá bwə manaá Ɛsəwə, aké ne bwə, “Enyú mmyə! Ndémuú agaré enyú nnó dekage bó εfwyale εwé Ɛsəwə achwə tó?

⁸ Pyége unó bí úlerege nnó dekwəre matəó nyú wáwálé. Déferégé fə nnó dekage déjwəle déli mmyε nnó, εsé délú upyáne *Abraham. Ɛwéməbə εfú yé genó né eta Ɛsəwə wə. Kaáge wáwálé nnó, Ɛsəwə akage pyε mataá yina ábwələ upyáne Abraham. ⁹ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwεé mé etəó mfaá mango yéndé genəó ne makaka eyi gélágé wəmé umpomé ulúúlú ásóré áfəme mmu mewε.”

¹⁰ Ne gejamégé bəó áwúge mbə, ágii Jən aké, “Nana εsé dépyé nnó?” ¹¹ Jən ashuí εbwə meko aké, “Muú abegé ne bə nkúwú ápeá, akaré achyé nte menmə ayi ala pə ne nkwi, ne ayi abegé ne menyεé, akaré achyé ayi ala pə ye ne genó.” ¹² Yé anselé ηkámakpo ntó áchwə nnó Jən áwyaá εbwə manaá Ɛsəwə ágii ji áke, “Ménleré, ese ntó depyé nnó?” ¹³ Ashuí εbwə meko aké, “Désege fə ηka épwə ndere εbé éké.” ¹⁴ Bəó bee áchwə gii ntó áke, “Ne εsé dépyé nnó?” Agaré bwə aké, “Dényεgé manwaá, ye maáma muú mechó detú, sége wyé ηka utəó nyú ne metəó megəmegə.”

¹⁵ Jən agárege mbə, bəó ábó ágile me *Muú yi Ɛsəwə akweré ji elá gefwa, εféé εbwə álú ne dembyó né matəó bwə, ábélege umεé nnó ndəfə ji ne alú Muú ayi Ɛsəwə akweré ji elá

gefwa. ¹⁶ Jən ashuí εbwə ako meko aké, “Me nwyage enyú ne manaá Ɛsəwə mamímamí yéməbə, muú ayi áηeá gemε apwə me achwə mbə me meso. Ne nkwané yé muú ayi ntóme manó mme nkaá manyii unó uká bií wə. Achwəgé, awyage enyú ne *Mendoó Ukpea ne mewε. ¹⁷ Achwəó nyé ne ékəriyá né εbwə wuú mánchá esa. Anerégé ashwané nyε matoó alá pópó, afyε esa né mmu uba abelé. Ne ukwəó εbi ulaá akpane agbε né mewε εwé élá nómégé.”

¹⁸ Na ne Jən agaré *abya Ɛsəwə melóméló mbaá bəó, ne aji bwə matu né gejamégé majyé amí ama chyéé bwə. ¹⁹ Jən ashulé ntó ndo mbaá Herəđ ayi alú góməna, gétúgé abané Herədyas, mendée menmə wuú jiməbə, ne géjamégé ubée bí ama pyε. ²⁰ Herəđ aké awúu mbə, ama jyε mbé mampyε gabo, apyε Jən afyé denə.

*Awyaá Jisəs manaá Ɛsəwə
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Nsá nnó Jən akpé denə, abó awyage mé bəó manaá Ɛsəwə. Bií fə anérége Jisəs achwə ntó nnó Jən awyaá ji manaá Ɛsəwə. Aké atanege mmu nnyi, anenemmyε mfaánebuú anené. ²² Anénége mbə, *Mendoó Ukpea éshulé echwə ji mmyε élú wyé éké gepwine. Ne meko atané mfaánebuú aké, “Ŋlu maá metəó wa, metəó egəó me ne wə dəó.”

*Ukwéne ante Jisəs Kras
(Mat 1:1-17)*

²³ Gébége Jisəs aléré mmyε manlə utəó bií alu aηme esaá meso εfyá. Bəó ábó áfere nnó alu maá Josép ne Josef abó alu maá Heli. ²⁴ Heli abó alu maá Matat, Matat abó alu maá Levi, Levi maá Melki, Melki abó alu maá Jana, Jana ayi alu maá Josef. ²⁵ Josef alu maá Matatyas, Matatyas alú maá Ɛməś, Ɛməś maá Nahum, Nahum maá Eseli, Eseli ayi alú maá Nagay, ²⁶ Nagay alu maá Mat, Mat maá Mattatya, Mattatya maá Semən, Semən, maá Josεch, Josεch maá Joda, ²⁷ Joda maá Joanan, Joanan maá Resa, Resa maá Serubabel, Serubabel maá Sheltyel,

Sheltyel alu maá Neri. ²⁸ Neri maá Melki, Melki maá Adi, Adi maá Kōsam, Kōsam maá Elmada, Elmada alu maá Ere. ²⁹ Ere maá Joshua, Joshua maá Elyssa, Elyssa maá Jorim, Jorim ayi alú maá Matat, Matat maá Levi. ³⁰ Levi maá Simyōn, Simyōn maá Juda, Juda maá Josef, Josef maá Jonam, Jonam yi alú maá Eliakim, ³¹ Eliakim maá Meleya, Meleya maá Menna, Menna maá Matata, Matata maá Natan, Natan alu maá Devid. ³² Devid maá Jesse, Jesse maá Obed, Obed maá Boas, Boas maá Salmōn, Salmōn alu maá Nashyōn. ³³ Nashyōn maá Aminadab, Aminadab maá Admin, Admin maá Ani, Ani maá Hēsron, Hēsron maá Peres, Peres alu maá Juda. ³⁴ Juda maá Jakob, Jakob maá Asek, Asek maá Abraham, Abraham maá Tera, Tera maá Náhō. ³⁵ Náhō alu maá Serug, Serug maá Ru, Ru maá Peleg, Peleg maá Ebe, Ebe maá Shela. ³⁶ Shela maá Kenan, Kenan maá Afasad, Afasad maá Shem, Shem maá Nowa, Nowa alu maá Lamek, ³⁷ Lamek maá Metusela, Metusela maá Enok, Enok maá Jare, Jare maá Mahalale, Mahalale alu maá Kenan. ³⁸ Kenan alu maá Enos, Enos maá Set, Set maá Adam, Adam abó alu Maá Esōwō.

4

Danchōmeló ammua Jisōs (*Mat 4:1-11; Mak 1:12-13*)

¹ Ndere Jōn ábó áwyaá Jisōs manaá Esōwō né ebeé Jodan, Mendoó Ukpea egbeé Jisōs metóó ne épye ji afé né mashwōne. ² Eba ji né usaá ndo upeá, nnó danchōmeló ammua ji. Jisōs abelé né mashwōne wyémbō ye menyéé anyéé wó. Gébégé ndo yimbo ekwyágé mesa aló mammye ji.

³ *Danchōmeló áchwó eta wuú ajóó aké, “Mbógé wō olu *Maá Esōwō, garé mataá áyina ábwólé ntoó bred.”

⁴ Jisōs ashúú ji meko aké, “Asá mmu ηwe Esōwō nnó, ‘Menyεé jiji fó wó awyaá eshye mángbaré genwágé mekwaá wó.’”

⁵ Danchōmeló akpá ji ákwó te mfaá melu fó ewé éηogé ne aléré ji maló mme mako ne gefwa. Jisōs age ájí

gébé dáma. ⁶ Ne ajóó ne Jisōs aké, “Achye me mme yiná meko ne nkage chyé yé waá ayi ajigé me metóó. Menchyεge nye wō uto ne gefwa yí gélú fá né mme yina. ⁷ Mbógé otógé mánó mbe ushu wa ne onogé me nkane Esōwō, mme yiná meko abéé nyé awyé.” ⁸ Jisōs ashúú ji meko aké, “Ása né mmu ηwe Esōwō nnó, ‘Obó manógé elé Nte wye Esōwō jimbií ne okpáné wye lé ji defwe.’”

⁹ Danchōmeló ama ase Jisōs afé né Jerosale abelé ji né melu ewé élú tete mfaá echa upe Esōwō né Jerosale ne aké ne ji, “Mbógé wō olu Maá Esōwō nyó cho mme. ¹⁰ Néndé ásá né mmu ηwe Esōwō nnó:

‘Esōwō atome nyé makiénné jíí nnó áchwó ábámé wó.’

¹¹ Ama sá nnó:

‘Agbárege nyé wō né amu bwó chánchá nnó ókagé otó enóó geká né ntaá.’”

¹² Jisōs ashúú ji meko aké, “Ajóó nnó: ‘Mekwaá ákpelégé fó Nte wuú Esōwō mankpea ji nnó ápyé genó.’”

¹³ Danchōmeló ánerégé mámua Jisōs alyá ji, afé kpé.

Jisōs abó utóó bíí né Galilíí (*Mat 4:12-17; Mak 1:14-15*)

¹⁴ Jisōs ályágé melu ewémbō akeré meso né Gálilí, ne uto Mendoó Ukpea ulú ne ji. Ngó wuú akwó né maló Galilíí yimbo mako, ¹⁵ gétúgé ábó álérege bōó né mmu macha mmyemenene ne bōó ako bi awuú, áféεge ji.

Bóó Násaret abya Jisōs (*Mat 13:53-58; Mak 6:1-6*)

¹⁶ Né gébé gefó Jisōs afé ntó né Nasaret mbaá yi áwéé ji. Bíí uwyáá bwó úkwónégé afé mmu echa mmyemenene ndere gepó jíí gélu mé. Éké éwyáge akwilé ka mankwuú ηwe Esōwō. ¹⁷ Achyé ji ηwe yi Asaya *Muú Ekpávé Esōwō ásamé. Anené ji, ape melu fó né mmu, akú melu ewémbō éké:

¹⁸ “Mendoó Ata Esōwō elú ne me, gétúgé abó ajyá me nnó ngaré

abya Ɛσωω melóméló mbaá bɔ́ gekpo.

Ama tó me nnó ngare mekomejɔ́ Ɛσωω mbaá bɔ́ bí ákpené denɔ́ré bee nnó ɛbwó átánege nye

ne mangaré mbaá bɔ́ amɛ nónómé nnó ɛbwó ámage ló nyé mangé, átó me ntó nnó mféré ntó abi álú né ɛfwyale,

19 ne mangaré nnó gébé gékwɔ́ne ɛyígé Atá ápóoge nyé bɔ́ bíí.”

20 Jisɔs ájógé ηwe yimbɔ, akweré, ashuú ɛtá mémbelé, ajwólé ka. Bɔ́ ako né mmu ɛcha mmyemenene átó ji amɛ mmye. 21 Alo mangaré ɛbwó aké, “Mekomejɔ́ yi déwuú fina né mmu ηwe Ɛσωω alu wáwálé.” 22 Bɔ́ áwúgé denɔ́re mejɔ́ melóméló ɛwé ájɔ́, matɔ́ ágɔ́ bwó dɔ́. Akamé nnó alu cho ne ákwéne dembyó aké, “Pó maá Josef na?”

23 Jisɔs aké ne ɛbwó, “Ɛla gachyé enyú déto me maka mmye nnó, ‘Mémpeyé mamée, póó gemɛ jyé, ufélékpá ɛbí ólerege né Kapanɔm, léré úbí ntó fá né melo wyé.’” 24 Jisɔs ama jɔ́ ne ɛbwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó bɔ́ ɛkpávɛ Ɛσωω apó ne ɛnógé né melo bwó”. 25 Ama ηmére aké, “Wuúge gébége Elija álú Muú Ɛkpávɛ Ɛσωω, Ɛσωω apye mekwyé abelé né áηmé áléé ne geba ne mesa akwé malɔ mako. Dekaa ntó nnó gejamégé akwí andée álú nyá né gébé ɛyigémbɔ fá meló Isrɛli, 26 Ɛσωω áto fɔ́ *Elija nnó ájyé apóó afɔ́ wó. Atɔ́ lé ji mbaá mekwí mendée yi ajwólege né Sarifat né gebagé mewaa Sidɔn ne apóó ji.

27 Gébége *Elishya alú *Muú Ɛkpávɛ Ɛσωω gefɔ́ genó ɛyigémbɔ gépye ntó. Né mme Isrɛli, gejamégé bɔ́ ábó ámeé ubá ne Elishya apóó yé muú bwó ama wó. Apóó ɛlé *Naman ayi alú lé muú Siriya.”

28 Bɔ́ bí alú né mmu Ɛcha Mmyemenene awuúgé depɔ́ ɛti, nchye anwɔ́nɛ ɛbwó, 29 ákwilé ka, ágbaré Jisɔs, ája ji áfé nnó ámmú ji akwé né nteé génkɔ. Abó átené melo bwó né mfaa mekwɛ, ɛgbɛ ɛma ɛbɔ́ ɛlú

nteé génkɔ. 30 Ndere ájyɛ ne ji abwólé mmye akoó kóoge metɔ́ metɔ́ bwó afé ɛgbé wuú.

Jisɔs apye mende ayi awya melo nchye atóó

(Mak 1:21-28)

31 Jisɔs ashulé afé né Kapanɔm, melo kpaa ɛwú né gebagé mewaa Galilií, ne yéndé bíí uwyaá bɔ́ Jus ukwónégé, alerege ɛbwó mekomejɔ́ Ɛσωω. 32 Ɛbwó ála mano mekpo fuú, né gefɔ́ ɛyígé ji álerege gétúgé ajóge ne uto. 33 Mende fɔ́ abó alu ɛféé né Ɛcha Mmyemenene ayi meló achyége ɛfwyale. Ɛwyá wó, alo mánkálé ne ɛshye aké, 34 “Ɛ é Jisɔs ayi Nasaret, ɔkelege mampye ɛsé ndé? Ɔchwó manii ɛsé mbwɛ? Nkage wɔ, ɔlu Muú Ukpea ayi atané mbaá Ɛσωω.”

35 Jisɔs anyá meló nchye yimbɔ aké, “Kwéné mejɔ́, táné ji mmye.” Meló nchye apye mende yimbɔ akwé né mbɛ ushu bɔ́, ne atané ji mmye. Yémbɔ achwu ji wó. 36 Bɔ́ ako ágége gefɔ́ yina ala mano mekpo fuú ne ágige ate aké, “Mekomejɔ́ Jisɔs alu mbɔ nnó? Awya uto mányá áló nchye átáné bɔ́ mmye.” 37 Ngó Jisɔs akwó malɔ mako né gebagé mewaa ɛyigémbɔ.

Jisɔs apye gejamégé bɔ́ mamée atóó

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Jisɔs ályágé ɛcha mmyemenene, afé gepúgé Símun. Ɛféé mmá mendée Simun amée njaja gefwine. Bɔ́ bí álú mmu gepu áke né Jisɔs: Ata pye ji atóó. 39 Ajógé mbɔ, Jisɔs akwilé ajye tene ji né nékuú né mmye né mbaá yi abelé. Anyá dámaa gefwine gebyé ji mmye ne mendée yimbɔ akwilé ka achyé ɛbwó menyéé.

40 Nkwale aké akwonege bɔ́ bí áwya bɔ́ bí ámeé ufɔ́ mameé né upú bwó áchwó ne ɛbwó mbaá Jisɔs. Ji ata bwó amu mmye, ɛbwó ako atóó. 41 Yémbɔ gejamégé bɔ́ abó álú ábí áló nchye áchyége bwó ɛfwyale. Gébége áló nchye bimbɔ átanégé ɛbwó né mmye, abó ákálege áke, “Jisɔs, ɔlu Maá Ɛσωω.” Jisɔs anyá ábí nnó

ákwéné mejóó, akámé fɔ́ ábí ájóó mejóó wó néndé ákaá nnó alu *Muú yí Èsɔwɔ akweré jì elá gefwa.

Jisɔs agarege meko mejóó Èsɔwɔ né mmu macha mmyemenene
(Mak 1:35-39)

⁴² Bii ujayagé alyá afé né melu éwé bɔ́ó alá pɔ́ wyeé. Aké ajye mbɔ́, bɔ́ó ála meso mákélégé jì ne áge jì wó. Gébégé ágené jì alu mé téné manjye. Èféé ne ánené jì mmye nnó ajwólé èféé ne ébwó ⁴³ Ashya aké ne ébwó, “Mbó ntó manjye né malɔ́ ayichá mangaré abya melóméló ayi agarege ndere gefwage Èsɔwɔ gélu. Èsɔwɔ ató me fá mme yina gétú eyígémbɔ́.” ⁴⁴ Ajógé mbɔ́ ne jì alyá ájyé melɔ́ Nasaret meko, mángáregé abya yimbɔ́ né mmu macha mmyemenene Judiya.

5

Jisɔs akú baá utóó bii ani abi mbe
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Bii fɔ́ Jisɔs abó aténé né mapeá géntóógé mewaá Genesaret. Bɔ́ó áchwó nɔ́ jì mme, ánméregé jì ákélege manwú meko mejóó Èsɔwɔ. ² Agé mákpée ápeá né mapea géntóógé mewaá ne ambɔ́ó mákpée átané ájye shwóne utófu bwó. ³ Ajye kpe né ekpée éma éwé Simun, ne ajóó ne jì aké, “Até ekpée éjyé dachyé ne nnyi. Até Jisɔs ajwólé mmu ekpée, bɔ́ó ála mbale nnyi, Jisɔs alɔ́ yé manlerégé bwó.”

⁴ Anérégέ mánleré, aké ne Simun, “Té ekpée éjyé mbaá yi nnyi négomé ne wɔ́ ne bɔ́ó byé nmége utófu nyú manwá meshuú.” ⁵ Simun ashúú jì meko aké, “Ata dépye utóó ne utuú kpaá ye genó déwa wó. Yémbɔ́, ndere wɔ́ ne ójóó mmage njyé mua.” ⁶ Ébwó áfé, áhme utófu bwó, meshuú ése gejamé te utófu úke úgyálé. ⁷ Èpwógé ébwó, áfu amu nnó atε ajeé abi alú mmu ékpe éwé fɔ́ áchwɔ́ póó bwó. Áchwógé áferé gejamégé meshuú, áfyé makpée bwó apea ágbeé te ákélege mánke.

⁸ Simun ayi akúú jì ntó nnó Pita agégé genó eyi gepye mbɔ́, ajye tó manó mme mbe ushu Jisɔs aké, “Atá kwilé lyá me, néndé nlu mémpyεé ubeé.” ⁹ Abó ajoge mbɔ́ gétúgέ jì ne bɔ́ó bii ágené gejamégé meshuú eyí ébwó áwané, éfɔ́ ékwó bwó matáó. ¹⁰ Ajeé bii Jemsi ne Jon abi alú baá Sebēdee ála ntó mano makpo fuú. Ne Jisɔs ajóó ne Simun aké, “Ófógé, nana ɔ́lɔ́ nyé manywérégé lé bɔ́ó.” ¹¹ Ébwó áwúgέ mbɔ́ ája mákpée bwó ákwó mewaá, ályá yendégenó ne ákwólé jì.

Jisɔs apye muú ubá atóó
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Né gébé gefɔ́ Jisɔs abó álu né meló kpaá fɔ́ ne muú fɔ́ álu wyeé ayi amée *ubá. Agégé Jisɔs ajye tó mánó mme, akpá jì geká aké, “Ata mbógé ɔ́kelege, pye me nkpea.” ¹³ Jisɔs anyaa ébwɔ́ wuú ata jì aké, “Nkelege, kpea.” Wye ndere ájóó mbɔ́ ubá bimɔ́ úbyé ¹⁴ Jisɔs aké né jì ekagé ógáregé muú fɔ́, “Chó lére lé mmye jyé mbaá mémpyεé ure Èsɔwɔ, chyé ntó genó eyige ápye gepye ndere Mosis abó ájóó nnó muú amegé ubá atóógé áchyége, mampye bɔ́ó ákaá nnó atóó.”

¹⁵ Yé elé Jisɔs afye jì ébé, mende yina agaré abya wuú mme meko kpaá gejamégé bɔ́ó gechwó chóme mbaá Jisɔs, manwú nkane aléregé ne nnó apye ntó abi ámeé atóó. ¹⁶ Yémbɔ́ Jisɔs ályá ébwó né mboó gébé manjye némmye né melu éwé bɔ́ó alá pɔ́ wyeé.

Jisɔs apye muú úchánchi atóó
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Né bii fɔ́ Jisɔs abó alerege bɔ́ó, Atá Èsɔwɔ áchyégé jì uto ne jì apye bɔ́ó mamée atóógé. Bɔ́ó bí ákúú bwó Farasi ne Anleré mabe Èsɔwɔ alú wyeé, ne abó átané né maló Galilíi mako ne Judiya chóncho ne Jerosale. ¹⁸ Bɔ́ó fɔ́ akpá muú úchánchi né uló. Abó áchwó nnó ákpe mmu gepú ne ábéle jì mbe ushu Jisɔs. ¹⁹ Yémbɔ́ áge meti mankpe ne jì wó, gétúgέ bɔ́ó ájamé dɔ́ó, kpaá ánméregé atε. Èféé ne

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Gepú eyígémbɔ́ gepófɔ́ gepúgέ nchwu. Upú bi bɔ́ó Isreli aténégέ mfaá alu dεde, muú akaáge jwóle wye nkane agbá. Mbaá yifɔ́ ákwéregé ne mataá, ne ákáge fíre ala fuú.

ákwomé mfaá nchwu, * ábeá mekpó ñkó, áshulé mende yimbó né uló né mbe ushu Jisós. ²⁰ Jisós agégé nnó bós bimbó áfyéé matós ne ji áké ne mende úchánchi yimbó, “Mejeé wa ájiiinte gabo wyéé.”

²¹ Anleré mabé Esówa fò, ne abi akuú bwó Farasi áhmenegé ne matós usó áké, “Mende yina áferé nnó álu waá. Akélege mameé mmye ne Esówa? Elé Esówa mbií ne akage jinte gabo muú.” ²² Jisós akaá ula bí ebwó áhmenegé ne ágií ebwó áké, “Ulannó enyú déwya gefógé uféré bímbó né matós nyú? ²³ Ndé gelu pere manjóó, ‘Nnó ájiiinte gabo wyé’, waá manjóó nnó, ‘Kwile téné ké’? ²⁴ Nkélege mámpye enyú dékaá nnó *Maá Nte Mekwaá awyaá uto fa mme manjinte gabo mekwaá.” Ajógé mbó, akuú mende úchánchi yimbó aké, “Kwile téné. Kpá uló byéé, chó mmu.” ²⁵ Akwilé téné mbe ushu bós, akpá uló bíi awulé né gepú jii aféegé Esówa. ²⁶ Bós ako ágége ewe epye na, efó ékwó bwó matós dós. Ala mano mekpó fuú ne áféegé Esówa áké, “Dégé ufós unó fina.”

Jisós akú Lévi ndere mad utós wuu
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Jisós ályá éféé manjye dafye, gébége ajye agé mende fò ayi ákúu ji Lévi; ménselé ñkámakpo, ajwólé melú utós wuu. Jisós akuú ji aké, “Kwólé me.” ²⁸ Ajógé mbó Lévi alyá yéndégenó, akwilé ka aló mankwólé ji.

²⁹ Éké éwyage Lévi akuú gekpékpégé epaá né gepú jii nnó ebwó ne Jisós ábé mmu nechóchó. Gejame ánselé ñkámakpo ne bós bífó abi bós Jus áselé ndere bó ápó mpa, ebwó ako abó ányéé menyéé ne Jisós. ³⁰ Bós Farasi ne Anleré mabé Esówa abifó ágége mbó, álo máhmené áké ne baá utós Jisós, “Ulannó enyú dényé menyéé ne ánselé ñkámakpo ne bós ubeé.” ³¹ Jisós ató ebwó neka áké, “Bós abi álá meé, ákélégé fó muú uka, élé abi ámeé ne ákélege. ³² Ne me nchwó fó fa mme

mánkú bós abi álu cho ne Esówa wó, nchwó lé mánku bós abi ápyéé ubeé nnó ákwóre matós bwó.”

Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ama gii Jisós nkwé yina nnó, “Baá utós Jón ályage *menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depóre Esówa. Baá utós bós Farasi ápye ntó wyémbó ne abyéé ápyé fó mbó. Ebwó ákéne ányé, ányúu.” ³⁴ Jisós ashúu ebwó meko aké, “Nnó bós ájyegé epaá neba muú akage pyéé ajéé menó neba ályage menyéé kpékpé ayi menó neba alú ne ebwó? ³⁵ Yémbó gébé gebéé nyé eyígé menó neba álá beé nyé sé ne ebwó, éféé ne ályage nyé menyéé kpékpé né mboó gébé gétúgé depóre Esówa.”

³⁶ Ama tó neka eníne fó aké, “Elómé fó nnó muú ágyá ndeé meke ákwomé ndeé eyi gekwéne. Apyegé mbó achós ndeé yi meke, ne nkwomé yimbó ábálé ne gekwénegé ndeé. ³⁷ Elómé fó ntó nnó muú ákpa mmós make, áfáné mmu ukwéne unó mmós ébi akwyéé ne meko menya. † Mbógé apyegé mbó gébége mmós mí make maké mabéne unó mmós bimbó úfúle nyé, mmós magbélégé nyé mme ne unó mmós uchógé nyé ntó. ³⁸ Muú abó mamfyé mmós make yéndégebé mmu unó mmós ébí uke. ³⁹ Epó kókoge nnó muú yi abeá mé mányú akí mmós ámá ákwóre ányúgé mpwa mmós. Akélege wyé akí mmós.”

6

Nkwé ayi bíi uwyaá bós Jus
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Né bíi uwyaá bós Jus fò, Jisós ne baá utós bíi ákoóge né mekós gefógé nchi fò eyi ákúu nnó wid. Baá utós bíi álo mánkógé ulónchi fó álálege ányéé. ² Bós Farasi ágégé mbó ágií áké, “Ulannó enyú dépyéé genó eyígé ebé ela ékamé nnó muú apye bíi uwyaá wó?” ³ Jisós agii ebwó awuú nkwé aké, “Enyú délú danjóó né mmu ñwe Esówa ndere mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bós bíi wó? ⁴ Akpe

† 5:37 Elú wáwálé nnó: Epófó ushwó, élé uba mekómenya.

mmu εcha upe Εσωω άβό menyέέ yi άβό άchyέ mbaá Εσωω, άnyέ ne άchyέ ntó bόό bií wό? Εβέ εjόό nyά nnό muú άnyεgέ fά menyέέ yimbό, έkosé mémpyέ upe Εσωω.”⁵ Jisós ama jόό ne bwό aké, “Ele *Maá Nte Mekwaá ne akάge gάre genό yί muú άbόό mampye ne bií uwyaá.”

Jisós apye mende yi εbwό εgboό ji atoo

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Bií uwyaá ebifό úkwónégé, Jisós ajye kpé mmu εcha mmyemenene, aló mánlérégé bόό. Mende fά abό alú εφεέ, ayi εbwόnyε wuú εgboό. ⁷ *Anleré mabé Εσωω ne bόό Farasi άbό άbáme Jisós nnό άmá ji mechό mmyε. Apéle ji dome mangε nnό apye nyε mende yimbό atoo né bií uwyaá bwό ne άjόό nnό άkwé εbέ. ⁸ Yέmbό Jisós akaá genό εyígé εbwό άférege aké ne mende yimbό, “Kwilé chwό téné mbe ushu bwό.” Ne akwilé achwό téné εφεέ. ⁹ Mende yimbό áténégέ εφεέ, Jisós agií εbwό aké, “Εbέ εsέ eké depye ndé né bií uwyaá? Eke dépyε galógáló wά gabogabo? Mampye mekwaá apó wά mánlyáá ji agbό?” ¹⁰ Ape εbwό bόό ne álé jόό ne mende yimbό aké, “Nyaá εbwό wyε.” Téneténe mende yimbό anyágé, εbwό wuú εtoó. ¹¹ Εwéna επwό εbwό amu, matόό ásό εbwό άjye chó mánssό mala nnό άwά Jisós.

Jisós ajya άngbá bií άfyáneápeá
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Né gébé εyígémbό, Jisós alyá melό akwό mékwé fά mánemmyε mbaá Εσωω ne ala εwú anemmyε utuú uko. ¹³ Gébégέ bií úkaá, akú baá utόó bií; άchwόgέ ajya άfyáneápeá abi akúu εbwό nnό άngbá. ¹⁴ Abi άjya élé Simun ayi ákuú ntό nnό Pita ne Andru menmό Simun. Abifό álú Jεmsi ne Jón, Filip ne Batolomyo. ¹⁵ Matyo ne Tόmasi, Jεmsi maá Alfós, Simun ayi ákuú ji muú ukógé. ¹⁶ Judas ayi maá Jεmsi, ne Judas Iscarot ayi né meso gébé άchyέ Jisós mankwaá.

Jisós alerege, agarege mekomejόό Εσωω ne apye bόό mamée dtóoge
(Mat 4:23-25)

¹⁷ Anérégέ manjya εbwό aló mánshulé mekwε. Ashulé akwya né mbaá ayi alú dεδε, ne gejamégé bόό gébό géchomé έφεέ. Abό átané malό mako ayi Judiya ne Jerosale ne malό Tiya ne Sidón ayi álú mbále εβεέ mega. ¹⁸ Abό άchwό mánwú nkane Jisós álerege ne nnό άpyε mamée bwό άbyé. Bόό bí áló nchyε άchyége εbwό εfwyale άchwό ntό, ne Jisós apye εbwό átoó. ¹⁹ Wyémbό ne gejamégé bόό genméregé ate manjye tá Jisós gétúgέ uto bí útánege ji menyamyε úpyé bόό mamée ako átooge.

Jisós alerege mejé εwé wáwále
(Mat 5:2-12)

²⁰ Né gébé gefό Jisós ape baá utόó bií dómeé aké:

“Méjé élú ne enyú bí delú gekpo, néndé *Gefwa εyigé Εσωω ágbárege gelú εyigé nyú.

²¹ Méjé élú ne enyú bí mesa ámyé nyú nana,

denyε nyé menyéé degbeé.

Méjé élú ne enyú bí delíle mbό náná, enyú dejwane nyε.

²² “Méjé elu ne enyú mbόgέ dekwólege Maá Nte Mekwaá, ne bόό aké ápáa enyú, áfwéne enyú, áshye nyú ne ákúu nyú mabό mabomabo.

²³ Bége ne nechóchό gébégέ gefόó genό εyígé ná gépyεgέ, gétúgέ Εσωω akwyé mé gekpékpégé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge nnό wyémbό ne ukwéne ante bόό bína áfwyalé nyá ukwéne bόό ekpávέ Εσωω.

²⁴ “Yέmbό utónkwa úlú ne enyú bi delú mbό né gefwa nana, néndé débό mé nsá nyú.

²⁵ Utónkwa úlú ne enyú bí dényéé dégbéege náná,

néndé debεé nyé mesa.

Utónkwa úlú ne enyú bí déjwáne náná,

néndé delile nyé né masómé.

²⁶ “Utónkwa úlú ne enyú gébégέ bόό ako aké άφεέge enyú, wyémbό ntό ne ante bwό abi mbe άbό άpyε ne bόό ekpávέ Εσωω abi gebyó.

Bó gejeé ne bόό mawámé
(Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷“Yémbò enyú bí déwúu mekomejò wa ngarege enyú nnó, bógé gejeé ne bọ́ mawámé nyú, pyége galógáló ne bọ́ bí ápáa enyú. ²⁸Yéndégébé bọ́ álwerégé enyú, négemmye nnó Eṣṣwá agé ebwó meshwé ájé bwó, máge dénénemmye mbaá Eṣṣwá gétúgé bọ́ bí áshyé enyú.

Jisós alerege nnó ékagé muú ashúu gabo mfaá gabo

(Mat 5:38-42)

²⁹Mbógé muú adogé wá neka né etá éma, bwólé ewé fò ntó ádo. Mbógé òfyégé bọ́ nkú apeá né mmye ne muú afóógé ayi mfaá, kpe chyé ji ayi ntee. ³⁰Muú akagé wá genó, chyéé ji. Afóógé genó jyé, òsege sé géjí. ³¹Pyégé etá bọ́ wyé genó eyígé dekélege nnó ápye eta nyú.

³²“Mbógé enyú degboó lé ne bọ́ abi ágboó ne enyú ndé nsá ayi enyú debóó? Ye bọ́ abi ápyeé gabo, ágboó ne bọ́ bi ágboó ne ebwó. ³³Ne mbógé enyú depye élé galógáló ne bọ́ bí apyé galógáló ne enyú nsá nyú alu éfó? Yé bọ́ abi ápyeé gabo, mbántó ne apyéé. ³⁴Mbógé depwále unó mbaá bọ́ bí dékaá nnó áshúuge nyé eta enyú galógáló yi enyú dépye alé? Abi deké álú bọ́ ubeé ápye ntó gefóó géma. Yéndémuú apwále genó etá mejíi wuú, akaáge nnó ashuge nyé geko. ³⁵Genó eyigé débóó mampye gélú nnó gbógé ne bọ́ mawámé enyú ne pyége galógáló ne ebwó, depwóge ebwó epwá, dégigé nnó áshúu. Debóó nyé gekpékpégé nsá ne debeé nyé baá Anyátá Eṣṣwá. Néndé alóme ne bọ́ ubée ne abi alá támégé ji. ³⁶Gége bọ́ meshwé wyé ndere Nte nyú Eṣṣwá agéne nyú meshwé.

Dépagé mpa bọ́ ne metáó usáó

(Mat 7:1-5)

³⁷“Dépagé mpa muú ne ufyá ékagé Eṣṣwá ápá ntó awu nyú mbá. Déchoge muú mabá nnó apye ubée ékagé Eṣṣwá áchó ntó ami nyú. Jíige nte gabo ayi bọ́ apyé eta nyú nnó Eṣṣwá ajíi ntó nte gabo awu nyú. ³⁸Chyége bọ́ genó eyigé ebwó akélege, Eṣṣwá achyége nyé ntó enyú. Yéndégébé aké

achyége, amége chánchá, akwyége anmeregé nnó gégbéé gégbélégé mme. Gefóó eyígé démege genó déchyége muú, mbántó ne ámege nyé áchyéé enyú.”

³⁹Jisós ama tó ebwó neka nnó, “Eṣṣwá kákege nnó muú amé nónómé ájáa nte ayifó meti. Mbógé apyége mbá, ebwó ako ákwéne mmu gepyéé. ⁴⁰Kaáge nnó maá ḡwe akaágé fó ḡwe ápwá menleré wuú. Yémbò, gébége aneregé mángií ḡwe, abéé nyé ntó ndere ménleré wuú.

⁴¹Ulanó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambóónnyi nte menmé wyé òla òfyéé mekpo né gabo ayi alu eke mekwákwá né dambóónnyi awye wá mbóó?

⁴²Epyembó nnó ne ójóó ne menmé wyé nnó, “Té mmye we mfére wá gejwaá né dambóónnyi ayi òla kaáge nnó mekwákwá elú né dambóónnyi wyé.” Wá muú dembwólé bọ́ mbe féré ntó mekwákwá ewé elú wá né dambóónnyi, ne ókaá nkane òférége ekéké gejwaá eyigé lú menmé wyé né dambóónnyi.”

Genó ne umpomé bíi

(Mat 7:15-20; 12:33-35)

⁴³Jisós ama jóó aké, “Genó yi gelógeló géwómé fó umpomé uboubo ne eyí gebogebo ntó géwómé fó umpomé ulóóló. ⁴⁴Yéndémuú akaágé genóó né umpóme bí géjí géwóme, muú ajye fó ákyé genchógélé eyigé mbó mfaá genchógélé denywóné. Muú ajye fó né nepe ákyé éké. ⁴⁵Muú melóméló ájógé depá delódeló eti delú ji né metáó, muú mebomebo ájógé depá debodebo eti delú ji metáó. Ná ne elú gétúgé genó eyi gélú muú né metáó géjí ne gétánege ji meno.”

Ufóó ántené upú ápeá

(Mat 7:24-27)

⁴⁶Jisós ama gií aké, “Ulanó enyú dekuú me Ata Ata! ne dela dépyé genó eyígé me njóoge. ⁴⁷Muú yi achwá awúu mekomejò wa ne ajyegé ápyeé ndere ájóó, ⁴⁸muú yimbá alu eké mende yi álóó mantené gepú jíi, ne abá mbe achó mme, afyé mataá

chánchá ne ale téné géjí. Meso gébé geneágé nnyi géchwogé mammu géjí yémba genyígé fò gétúgé áténé géjí chánchá. ⁴⁹ Yémba muú yi awuú mekomejó wa ne alá pyéé ndere ákélege alu eké muú ayi atené gepú jíí né nébóme eniné alá cho áfyé mataá wó. Meso gébé nnyi negbeégé né mmu gepú eyigémba gékwé mme gbang.”

7

Jisàs apye maá defwé muú kpaá baa bee Rom atóó
(Mat 8:5-13)

¹ Jisàs anéré manlérégé baa unó bimbá ne atané afé né meló Kapanóm. ² Muú kpaá baa bee *Rom fò abó alu né meló wémba ne abó awya maá defwé ayi agbo ne ji dáo. Maá defwé yimbá akwé nemé ala mangbómangbó ³ Mende yimbá awúgé abya Jisàs, ató ákpakpa baa Jus nnó ájyé ákuú ji áchwó ápyéé maá defwé wuú átoó. ⁴ Ajyé gé, ágé Jisàs ákwé ji uká áké, “Atá chó póó muú kpaá yimbá. Alu muú yi ókage *póó ji. ⁵ Agboó ne esé baa Jus dáo té atené esé echa mmyemenene.”

⁶ Ebwó ájógé mbá Jisàs afé ne ebwó. Ndere álé kwókwólé ne dachi muú kpaá yimbá, ató ajeé bíí bichá ájyé gé átuú ne Jisàs áké, “Muú kpaá aké dégaré wó nnó, ‘Ata, ówagé mmye jyé detú mánkwóné gepú ya, nfu yéé muú fò ayi ókpéne gepú eyá wó.’ ⁷ Gé ula úbí jimbá alá chwó báne wó wó. ‘Wó jóó lé genó, ne maá defwé wuú átoó.’ ⁸ Elé mentó nwyá baa kpakpa né mbe, abi me nwuú ne ebwó. Ajógé ne me nnó, ‘Mpye genó eyi’, mpye. Ne nwyá ntó baa bee abi áwúu ne me. Yé ayi ndé ne njógé ne ji nnó, ‘Chó fa ajye, njógé ne ayimbá nnó chwó we, achwó.’ Ne njógé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyéé géjí.” ⁹ Jisàs awúgé mbá, akwé dembyó, abwólé ushu mbaá ekwó baa bi ákwólege ji aké, “Ngarege nyú nnó me nlú dangé muú yi áfyéé metóó ne me na, yéé ébélé né Israeli.” ¹⁰ Ajeé muú kpaá yimbá abi ji atómé, aké akérege meso

mmú gepú ágé nnó maá defwé mende yimbá atóó.

Jisàs ape maá mekwi mendée né negbo

¹¹ Mechó ewémba ékógé, Jisàs ne baá utóó bíí áló mánjye né meló ewé ákuú Nen. Ne gejamége baa ntó abó akwólege ji. ¹² Afé, áké ákwónege mekpó meti, ágé ndere baa fò ákpané mewu muú ájyé níí. Mende yi agboó mbá, mmá wuú abó abyé lé ji mbií. Ne mmá yimbá alu mekwi mendée. Ndere ebwó ajye mbá, gejamé gé baa né meló ewémba ákwólege mekwí mendée yimbá.

¹³ Atá Jisàs agé gé mendée yimbá meshwe akwó ji metóó té ajoó ne ji ake, mma “Óligé se.” ¹⁴ Ajógé mbá, ayme uká afé mbe, atágé uló, baa abi ákpané genkwógé muú eyigémba átene. Jisàs áké, “Gesagé muú ngaré wó nnó kwilé ka.” ¹⁵ Mende yi agboó mbá, akwilé ka aló manjóó mejóó. Jisàs agbaré ji achyé mbaá mma wuú. ¹⁶ Baa ako agé gé na, efó ékwó bwó matóó. Aló manféé Esówa áké, “Gekpékpé gé *Muú Ekpávé Esówa achwó mámbé ne esé. Esówa achwó póó baa bíí.” ¹⁷ Abya mechó ewé Jisàs apyé na afé né maló baa Jus mako ne máta maló ayifó.

Baa dentóó Jón menwyaá baa manaá Esówa
(Mat 11:2-19)

¹⁸ Baá utóó Jón ntó áwuú depó etiré na deko ne ále garé ji. ¹⁹ Agaré gé mbá, Jón aferé ebwó makpó apeá ató mbaá Atá Jisàs nnó ájyé gíí ji nnó, “Ólu *Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?” ²⁰ Ajyé gé ágé Jisàs áké, “*Jón menwyaá baa manaá Esówa ató esé né eta wyé nnó déchwó dégíí wó nnó, ‘Ólu Ménkwólé Gewu ayi abó alú manchwó wá esé dégilé ayichá?’ ”

²¹ Wyé né gébé eyigémba, Jisàs abó apóge baa mamée mámpyé mamée bwó ábyé. Aferege ntó áló nchye abi áchyege baa efwyale ne apye baa ame nónómé ágéne. ²² Eféé ne ashuú baá dentóó bimbá meko aké, “Choge dégaré Jón unó bi enyú déwuú baa

ájoge ne ebi enyú ambóó dékpané amé dégene. Bóó amé nónómé ágéne, ubwéré ukwilé úkéne, bóó abi ámeé ubá átoó, bóó matu gbé gbé álo manwúgé, abi ágboó ápeé, ne ubyá bóó úwú abya melóméló. ²³ Metóó megámegá ébé ne muú yi alá pó ne dembyó né metóó gétú yá.”

²⁴ Baá dentóó Jón ákérégé meso, Jisós aló mángare bóó depó tiré Jón, ake, “Tégé gébégé enyú déjye nya né mashwone, defe mange ndé gefógé muú? Déjye gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne átene egbe ewe ne ewe? ²⁵ Mbóoge mbó fó wó, deféré nnó dejyé gé ndé gefóógé muú? Défé manjye ge muú ayi afye mandeé malómáló yéndégébé ápyé gesa? Bóó bi áfyé mandeé malómáló ne ányéé genwá, ájwólege né dachi afwa. ²⁶ Gárege me, enyú défé yé éwú mánjye gé waá? Elé muú ekpávé Esówo? Eh, gé muú yi enyú dégené mbó. Ngare enyú wáwálé nnó aneá geme apwó yéndémuú ekpávé Esówo. ²⁷ Elé Jón yina ne abó ásamé gétú jíí nnó Esówo aké, ‘Wuúgé, ntóme nyé muú dentóó wa ayi abó nyé mbe ne wó manchwó kwyé meti wye ne ochwógé.’ ²⁸ Jisós ama jóó aké, Jón aneá geme apwó yéndémuú yi mendée ábyené ji fá mme. Yémbó Jón agé lé *ugéné ámé, ne muú ayi mejé gefwage Esówo élóó ne ji, ye alu kóó apwó ji Jón.”

²⁹ Bóó áwúgé mechó ewená ákamé nnó, depó tiré Esówo abó akwyé na delú cho, gejamé gé bó bina abifó alu anselé nkámakpo. Akamé wyémbó, gétúgé abó ákamé depó tiré Jón ajóó, ne alé wyaá ebwó manaá Esówo. ³⁰ Yémbó bóó Farasi ne Anleré mabé Esówo né matóó bwó áma áshyá wyé shyá depó tiré Esówo akwyé. Ebwó áshya mbó, élé abó áshyá ntó nnó Jón awyágé fó ebwó manaá Esówo.

³¹ Jisós awyágé agií geme jíí aké, “Mmege na bóó njye enina ne ndé? Alú mbó nnó? ³² Agígé mbó aké, alú eké ambáné bi alú né metóó melo ápyé metu, ákuú áte, áké:

‘Esé dékwe enyú ubeé neba nnó débé, déshya mambé,

Esé dékwa makwaá negbo nnó deli déshya manlí.’

³³ Wyémbó ne enyú depye ntó. Jón menwyaá bóó manaá Esówo, abó achwó ajwólé mesa, anyuú mmóó wó, ne deshye ji deké, ‘Awyaá meló nchye.’ ³⁴ Me *Maá Nte Mekwaá nchwó nnye menyéé, nnyu mmóó deshye me ntó deké, ‘Nlú muú genó ne menyúú mmóó, ne dékií me deké me nlu mejeé ánselé nkámakpo ne “Bóó ubeé”.’ ³⁵ Yémbó ákaagé nnó denegaré Esówo etiré muú áwyaá delu cho né unó ulóóló ebi ji ápyéé.”

Jisós alu mmu gepúgé Simun muú Farasi ne mendée yi achwó nnó apóó jíí élé apyé gabo

³⁶ Né gébé gefó muú Farasi akuú Jisós nnó ajye ányé menyéé né gepú jíí. Jisós akamé ajye nyé menyéé ne jíí. ³⁷ Mendée fó abó alu né melo wémbó, bóó akíí ji gétúgé ányéé eno. Awúgé nnó Jisós anyéé menyéé né gepúgé mende Farasi, abó maá ekpómé laménda afé ne ji efeé. ³⁸ Akpé gé mmu gepú atené né nénkúné mmye Jisós, mmyé égbó ji, aló manlí, mánse áshúlege áchyége né uká Jisós. Eféé ne amóó mekpo mme atile uká Jisós ne méjwé wuú, anywalé ubí ne alé awaá laménda yimbó wyé.

³⁹ Mende Farasi ayi akuú Jisós né gepú jíí, agé gé mbó, ajóó né metóó wuú aké, “Mbó gé Jisós abó abé *Muú Ekpávé Esówo wáwálé mbó abó akaá gefó gé mendée yi atáa mbó ji nnó alu mendée eno.” ⁴⁰ Ténéténé Jisós akuú mende Farasi yimbó aké, “Simun nwyá mechó mangaré wó.” Aké “E é” “Ménleré” “gá ré me.”

⁴¹ Eféé Jisós aló mangaré abya nnó, “Gébé gefó nyá mende fó apwó bóó ápeá nká. Apwó ama uba nká útá, ayifó mboó géba. ⁴² Aka mánse nká jíí meti épó, agé gé nnó ujwóó bi na úpwó ebwó mankwó, ajinte ebwó ako. Jisós agá ré gé mbó agií, Simun ake,

né uméé byé ebwó bina makpó apeá, ayindé agbóo nyé ne mbóó ujwóó dóó?”⁴³ Ashuú ji meko aké, “Élé muú yi abó ájinte ujwóó bií dóó.” Jisós aké, “Ojóó cho.”

⁴⁴ Jisós abwólé ushu ape mendée yimbó ne ama kuú Simun aké, “Pe mendée yiná gé! Te mekoó nkpené fá gepú jyé, ochyé me manaá nnó nshwóné uká bá wó. Yémbó, mendée yina ashwóné uká ba ne mánsé jíí, ne ati úbí ne méjwé wuú.”⁴⁵ Otamé fó me okpá otya wó. Yémbó te mekoó nkpené fá, mendée yi alú danlya mánywálé me uká.⁴⁶ Owaá me ye mawéé amma né mekpó wó. Yémbó mendée yina awaá me laménda né uká ba.⁴⁷ Kaá nnó mendée yina aléré mbó gekpékpégé gejee eyigé na, Esowó ajiínte gejamége gabo ayi abó apyé. Yémbó, muú yi aferé nnó Esowó abó manjinte gabo ayi ji apyé dachye, mbóntó ne alérége gejeé ne Esowó dachye.”

⁴⁸ Wyé éféé Jisós ajóó ne mendée yimbó aké, “Ajiínte *gabo wyé.”⁴⁹ Bóó bi abó ányéé menyéé ne ji éféé álo máñmené nnó, “Mende yina aferé nnó alu ndé gefógé muú, ayi akáge jóó nnó ji ajiínte gabo muú?”⁵⁰ Eféé Jisós ama ñméré aké ne mendée yimbó, “Chó chánchá, Esowó apóó wó gétúgé ofyéé metóó wyé ne me.”

8

Andée fó akéne ne Jisós ne apóge ji

¹ Ebelé ye wó, Jisós ne baá utóó bií makpó áfyanéápeá álo mánkéné né maló ayi kókóó ne ayi kpakpa. Agárege abya Esowó melóméló nkane gefwage Esowó gélu. ² Andée fó ntó áfé ne ebwó, ebwó abó álú andée bi Jisós apyé mamée bwó ábyé. Abifó abú aló nchye abi áchyege ebwó efwyale. Ama akamege *Meri ayi atané meló Magdala ayi Jisós ábuú aló nchye akénéneama. ³ Ayifó akámége Joana mendée Chusa ayi alú mammye dentó mfwa Heróð. Ayifó Susana, ne gejamége andée bifó ntó. Andée bina

ako apóge Jisós ne baá utóó bií ne máñka bwó.

Nekanémejóó mentya mbwé (Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Ndere Jisós akéne mbó, bóó átánege malómáló áchwó gé ji. Gejamége bóó géchómégé, aló mangaré ebwó nekanémejóó eni. ⁵ Nébó nélú nnó, “Bií uma mempye makóó fó afé manjye tya mbwé né mekoó wuú, ndere átyaá, ámé ayifó ákwé né maá meti. Ewyágé bóó ákógé ájyále, ne denywóné ntó déchwó dechwére denyéé. ⁶ Amé ayifó ákwé né mfaá mme etárávé áchií ne ewyá wó áwanjésé getúgé mbaá yimbó alú kpógóló. ⁷ Amé ayifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wyé, áchíge, genkpé eyigémbó géwé gekweré mbwé yimbó meshií ejo ji. ⁸ Amé ayifó ákwé né mme melóméló, áchiíge, áwé, áfyé úsaá ame uta apwó nkane abó apéné.” Jisós ánerége ake, “Fwóregé! Muú yi áwyaá matu manwú, áwú.”

Ula bi Jisós atóme makámejóó (Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ewyágé baá utóó Jisós ágií ji ula nekanémejóó eníné abó atómé mbó. ¹⁰ Ake ne ebwó, “Élé enyú ne Esowó apyé nnó dékaá unó bi. Yémbó bóó bifó áwúu gefwa jíí eyi gébó gélu nyá bibí né makámejóó jíí. Esowó apyé wyembó nnó ébé nkane abó ásámé nyá mmu bó ñwe nnó: ‘Apéle ágéné fó, áwúu ákaágé fó ula’.”

Jisós agare baá utóó bií ula nekanémejóó mentya mbwé (Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Ake, “ula nekanémejóó eniné na nelú nnó, mbwé yimbó élé mekomejóó Esowó. ¹² Amé mbwé ayi ákwéne meti álú bóó bi áwúu mekomejóó Esowó, ewyágé danchómeló áchwó fére mekomejóó yimbó né mataó bwó nnó ekáge ebwó akámé ne Esowó aferé ebwó né efwyale gabo. ¹³ Amé mbwé ayi ákwéne né mfaá mme etárávé álú bóó bi áwúge mekomejóó Esowó, ténéténé áse ji ne nechóchó. Yémbó álya fó nnó mekomejóó Esowó

akpé mmu matṵ́ bẵ́ wṵ́. Mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ yimbṵ́ alu eta bẵ́ eké genṵ́ eyi gélá gepṵ́ ne maka. Gébégé mmua-meno achwṵ́gé gétúgé mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ, ájá mmye meso. ¹⁴ Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshíí ejomé, álu nkane bṵ́ abi áwuúgé mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ, uféré unṵ́ mme ne mmwṵ́lé né unṵ́ bi uchwṵ́ ne gefwa ujo mekomejṵ́ yimbṵ́. Mbṵ́ntṵ́ ne mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ anómé mmu matṵ́ bẵ́ detú. ¹⁵ Amé mbwé ayi ákwené mme melómélṵ́ álú ntṵ́ eké bṵ́ bi áwuú mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ, ágbaré ji metṵ́ é má ne ápyé genṵ́ eyigé mekomejṵ́ ágaré, ne ájyé wyé mbembḘ.

Muú abi fṵ́ mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ mbaá bṵ́

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “Muú alwé́gé fṵ́ étúléká ne abṵ́ genṵ́ akwéré éwú. Akágé bṵ́ ntṵ́ ewú afyé nteé ukwṵ́. Yendegébé muú alwé́gé étúléká, aṅma ewú mfaá, nnṵ́, bṵ́ akpé́gé mmu gepú́ ágéné mbaá. ¹⁷ Kaáge nnṵ́ depṵ́ deko etiré débṵ́ délú bibí, dégenege nyé ne etiré délú né gemmua déchwṵ́ nyé né genjgbṵ́. ¹⁸ Yendé gébé ayi enyú dewuúgé mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ, fṵ́wṵ́rege chánchá nnṵ́ dekaá depṵ́ etiré delú mmu. Kaáge nnṵ́ muú yi awya genṵ́, ámage gbéé nyé ji eyigé fṵ́. Muú yi alá pṵ́ ne geji, áséle nyé ye ékéké ewé ji awya nnṵ́ akpé alá amuamu.”

Mmá Jisṵ́s ne aṅmo bií

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Ndere Jisṵ́s abṵ́ álú alerege mbṵ́, mmá wuú ne aṅmṵ́ bií áchwṵ́ mangé ji. Yémbṵ́ áka mankpḘ meti epṵ́ gétúgé bṵ́ ájamé dṵ́ né menómbí. ²⁰ Muú fṵ́ agare ji nnṵ́, “Mmá wyé ne aṅmṵ́ byéé álú dafye ákélege mangé wṵ́.” ²¹ Jisṵ́s agaré ebwṵ́ aké, “Mmá wa ne aṅmṵ́ ba élé bṵ́ abi áwuú mekomejṵ́ Ḙṵṵṵ ne ápye genṵ́ eyigé mekomejṵ́ yimbṵ́ ákélege.”

Jisṵ́s anyá mbyonnyi atené

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Bií bifṵ́ Jisṵ́s ákpḘ mmu ékpḘ ne baá utṵ́ bií, ne ájṵ́ ne ebwṵ́

aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” Ḙféé ebwṵ́ álṵ manjyḘge. ²³ Ndere ebwṵ́ áchyaáge, Jisṵ́s akwé gejjá. Mbyonnyi átáné wyé mbélépṵ́ né mfaá achwṵ́ ne eshye né gentógé mewaá, apye mbyo nnyi ado ékpḘ, manaá malṵ́ mánkpḘ mmu. ManḘ magyálege ebwṵ́ nnṵ́ áchwṵ́ kée. ²⁴ Ne ebwṵ́ ájye peé ji aké, “Atá, Atá déchwṵ́ nó nnyi.” Jisṵ́s akwilé ka anyá mbyo nnyi yimbṵ́ akwené, mbaá akwené tṵ́meé. ²⁵ Ḙwyágé Jisṵ́s agíí bẵ́ aké, “Matṵ́ nyú ayí défyéé ne me alé?” Yémbṵ́ efṵ́ éwú éwú ne elaá ebwṵ́ matṵ́ ne ála mano mekpṵ́ fuú, ágíge ate aké, “Ndé gefṵ́gé muú na ayi anyagé mbyo ne ngba nnyi áwuú ji?”

Jisṵ́s abú alṵ́ nchye átané mende fṵ́ mmye

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Aké ánérege manchyá gentógé mewaá, ákwṵ́né gebagé mewaá Garesene eyí gélú toitoi né *gebagé mewaá Galilíí. ²⁷ Jisṵ́s aké atanege né ékpḘ, akwṵ́ne kwṵ́kwṵ́lé né melṵ́ fṵ́, mende fṵ́ yi átané melṵ́ ewémbṵ́, ayi alṵ́ nchye áchyége ji efwyale áchwṵ́ báne ji. Te mekoṵ́ mende yina abṵ́ álú wyé gejjógené, alyá upú́ ne abelege lé mmu manome ayi áchomé né etárávé.

²⁸ Aké age ne Jisṵ́s ajye kwé ji uká, alile akalege kénké aké, “Jisṵ́s Maá Ḙṵṵṵ Anyata! Ṫbṵ́ ndé mechṵ́ ne me? Nkpá wṵ́ geká, óchyége fṵ́ me efwyale.” ²⁹ Ajṵ́ mbṵ́ gétúgé Jisṵ́s abṵ́ anyane ji nnṵ́, tané mende yina mmye. Mende yina yéndégébé melṵ́ nchye yimbṵ́ akwilé́gé ji mmyé, bṵ́ áfwénege ji ne ápye. Yé lé áwéle ji uká ne amu ne bṵ́ ṅkpṵ́kṵ́vé, ábelé ji nkane muú denṵ́, asṵ́rége abi, melṵ́ yimbṵ́ ápyé ji abṵ́ akpḘ mewaá.

³⁰ Ḙféé ne Jisṵ́s agíí mende yimbṵ́ aké, “Mabṵ́ mye makamege nnṵ́?” Ashuú ji meko aké, “Nkamege gejamé.” Ajṵ́ mbṵ́ gétúgé gejamé alṵ́ nchye ábṵ́ álú ji mmye. ³¹ Alṵ́ nchye bímbṵ́ ákwṵ́ Jisṵ́s mata nnṵ́ ékagé ábṵ́ abi akeré mmu gepyéé eyi geláge pṵ́ ne kwyakwya nnṵ́ ágéné efwyale. ³² Ḙféé kwṵ́kwṵ́lé, nfṵ́né mekwende fṵ́

nébó nényeé né mbyo mékwε. Aló nchye bimbo ágégé nfóné mekwende eniné mbo áne Jisós mmye nnó agó bwó ákpe mekwende yimbo mmye, Jisós akamé. ³³ Aló nchye bimbo átané ájye kpé nfóné mekwende eniné mbo né mmye. Nfóné mekwende eniné mbo nésóó ne gatélé, né shulé mékwε nékwé mmu géntógé mewaá né nyú manaá néke.

³⁴ Ambamé mekwende yimbo ágégé ndere epyeé, ábó ákeré meso melo bwó, mangaré abya yimbo. Ndere ájyé, ágaré ntó abya yina né baá malo ne bo dachi né gebagé mewaá eyígémbó. ³⁵ Bóó áwúgé abya yi, áchwó mangé genó eyigé gébó gépyé, ákwónégé mbaá ayi Jisós alu, ágé mende yimbo, ayi aló nchye átane ji mmye ne nana ajwólé né egbε mmye Jisós, ne mandeé jíí mmye, akéré menyammye wuú. Ebwó ágégé mbo εfo ekwó εbwó matóó. ³⁶ Bóó bí abó ágené genó eyigé pyé álo mangaré abi áchwó ndere épyégé ne mende yimbo alé tóo.

³⁷ Bóó ako né geba eyígémbó gétúgé ábóó εfo ané Jisós mmye nnó ályaa melo bwó. Ajógé mbo, Jisós akpe mmu ekpé manjye. ³⁸ Jisós ákwilé gé manjye, mende ayi aló nchye abó achyége ji εfwyale, ane Jisós mmye nnó agó ji akwólé ji. Jisós ashya aké, ³⁹ “Kéré meso. Ndere ójye mbo, gáre bóó gekpékpégé genó eyigé Ésowo ápyeé eta wyé.” Jisós ajógé mbo mende yimbo afé, akε meló kpaa ewémbó meko agarege yéndémuú galógáló ayi Jisós ápyeé eta wuú.

Maá Jaros ne mendée ayi ataa nku Jisós

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Jisós achya ákeré égbé géntógé mewaá. Éféé ekwó bóó ábó ágile ji ne áchwógé áse ji ne metóó megomego. ⁴¹ Mende fo achwó, ayi ákúu ji Jaros, alu muú kpaá né εcha mmyemenene. Ajye kpá Jisós geká nnó ajyé né gepú jíí, ⁴² gétúgé maá wuú áchwó gbó. Awya lé maá yiná ama mendée, ne alu anjmé afyáneapeá.

Ne Jisós aló manjye, ndere ajyé bóó ákwólege ji égbé ewé ne ewé. ⁴³ Né geluage bóó bimbo mendée fo abó alu ayi manóó mátánege ji mbe, málé anjmé áfyáneapeá; bóó maka apye kpá meti epó mantoó. ⁴⁴ Né geluage bóó bimbo mendée yimbo akε né mpu bóó achwó ji né meso anyaa εbwó ata manó nku wuú. Wyé ndere ataa mbo manóó mimbo masó.

⁴⁵ Jisós agii aké, “Waá taá me?” Yéndémuú ashya, Pita aké, “Ata ógéné fo ndere bóó áno wó mme anjmérege wo?” ⁴⁶ Yémbó Jisós ató wyé εshye ajóó aké, “Muú fo ata me néndé nwú ndere uto útané me mmye.” ⁴⁷ Mendée yi ágégé nnó ula úgyá ji achwó mbe ushu Jisós awere, akwé ji uká. Éféé aló mangaré mbe ushu bóó ako genó eyigé pyé ne ji ataa Jisós. Ne ama gáre ntó ndere ji atágé Jisós nemée níí nébyé ténéténé. ⁴⁸ Jisós aké ne ji, “Maá wa otóó gétúgé ofyεé metóó wyε ne me, ke pere.”

⁴⁹ Ndere Jisós abó alú jóoge ne mendée yimbo, muú fo átané né gepúgé Jaros áchwó gáre Jaros aké, “Maá wyε agbó mé, ochyεgé sé ménleré εfwyale detú.” ⁵⁰ Ndere ajóge mbo, Jisós awú ne aké ne Jaros, “Ofógé, fyé lé metóó ne me, maá wyε apome nyé.” ⁵¹ Jisós ne Jaros átané áfé. Akwónégé né gepúge Jaros, Jisós akamé fo nnó muú yicha akpe mmu wó, ékosé Pita ne Jεmsi ne Jon ne mma ne nte maá yimbo. ⁵² Bóó ako bí ábó álú éféé, álíli, ádórege mmyé mme. Jisós aké ne εbwó, “Deligé sé, mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.” ⁵³ Ebwó álo manjwáné Jisós jwané gétúgé ákaá nnó maá awú agbó mé. ⁵⁴ Jisós afé né melu ewé ábelé maá yimbo, agbaré ji εbwó, akú ji aké, “Mensó mendée kwilé ka.” ⁵⁵ Maá yimbo mendoó wuú ékeré, apeé akwilé ajwólé ka. Jisós aké ne bwó kélege menyεé chyége ji anyé. ⁵⁶ Mmá maá yimbo ne nte wuú aké ágéne mbo, matye mawá εbwó meno. Jisós afye εbwó ébé nnó ékagé ápyé muú akaá genó eyi gépyé.

9

Jis̄as at̄o aṅgbá áfyáneápeá nnó ápye ut̄oó bií

(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Né gébé géf̄ó Jis̄as akuú aṅgbá bií áfyáneápeá. Achwógé, achyēé ebwó uto mámbú aló nchye ako abi áchyége b̄oó efwyale ne mampye b̄oó mamée átoóge. ² Ne at̄o ebwó nnó ájyē ágaré abya gefwage Es̄ow̄o ne mámpye b̄oó mamée átoó. ³ Ama j̄oó ne ebwó nnó, “Deké dejye dékpagé ye genó. Dégbarégé meto ye menyéé ye gebá ye ŋka. Ekagé muú abó ndeé eyichá. ⁴ Dekw̄onégé yendé melo yéndé gepú eyigé dékpégé, bége wyē kpaá tē délyáge géjí. ⁵ Mb̄ogé meló éshagé mánse enyú, lyáge éwú. Deke delyage, nóge uká mme nnó mpúpú eyi ébalé enyú né uká étáné mambē nkane gep̄o eyi gelérege gabo yi b̄oó biná ápyé.” ⁶ Wyémb̄o ne ályá, ál̄o mankéné malómáló ágárege Abya Es̄ow̄o melóméló ne ápyé b̄oó mamée átoóge mbaá meko.

Mfwa Her̄od akwé tametame

(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Né gébé eyigémb̄o, Her̄od muú alu muú kpaá né gebagé mewaa Galilií, ji awú ŋḡo ukpékpé unó bí baá ut̄oó Jis̄as ápye. Akwé tametame, gétúgé b̄oó f̄oó áj̄oge aké Jis̄as yina alu lé mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄ow̄o ne akwilé né negbo. ⁸ Abif̄o aké: Elija *Muú Ekpávē Es̄ow̄o ne áamá chw̄ó lére mmye mbaá b̄oó, abif̄o aké: Elé gekwénége muú ekpávē Es̄ow̄o ne áamá kwilé né negbo. ⁹ Her̄od awúgé mb̄o aké, “J̄on ns̄oó ji mekpo ne waá chá me mmage wúmb̄o ufélekpa ebí apye.” Ne akelé meti mangé Jis̄as yimb̄o.

Jis̄as achyē menyéé mbaá b̄oó *delé b̄oó at̄á

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; J̄on 6:1-14)

¹⁰ *Aṅgbá Jis̄as bimbo áfē neke akérégé meso, ádo ji abya uf̄oó unó bí ebwó ápyé. Aferé ebwó né gelúagé b̄oó ase ebwó áfē ebwó ebwó né meló kpaá ewé ákúu Betsada. ¹¹ Yémb̄o gejamégé b̄oó áwúgé nnó

áfē, ál̄o mankw̄alé ji. Agégé ebwó, ase wyé ebwó ako ne al̄o mangárégé ebwó ndere gefwage Es̄ow̄o gelú ne mampye b̄oó mamée átoóge.

¹² Nkwale aké akw̄onege baá ut̄oó bií áfyáneápeá ágaré ji aké, “Ese delu fá né mashw̄one. Gáré b̄oó bina ájye akélé né mal̄o nnó ágéne genó eyigé ányé ne malú ubélé.” ¹³ Jis̄as ashúú ebwó meko aké, “Enyú amb̄oó chyége ebwó menyéé ányé.” Ashúú ji meko aké, “Déwyaá lé ntó br̄ed étáa ne meshuú épea, wá ókelege nnó esé déjyē déná menyéé yi ákwánege gejamégé b̄oó bi?” ¹⁴ Abó áj̄oóge mb̄o gétúgé b̄oó álú eké ushye. Ande ebwó ebwó álú *delé b̄oó átáa. Jis̄as ake ne baá ut̄oó bií, “Gáré ebwó ájwólé matoó matoó, yendé ntoó usa b̄oó úpéa mesó éfya.” ¹⁵ Aj̄ógé mb̄o, b̄oó bimbo ájwólé mme. ¹⁶ Jis̄as abó ntó br̄ed eyimb̄o étáa ne meshuú épea, ape ame mfaánebuú, achyē matame mbaá Es̄ow̄o, agyá éjí ubauba achyē baá ut̄oó bií nnó akáré mbaá b̄oó bimbo ányé. ¹⁷ Ebwó ako ányéé ágbeé. Ne ánerégé, ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá.

Pita aké Jis̄as alu muú ayi Es̄ow̄o akwere ji elá gefwa

(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Bií úmá ebí Jis̄as anénemmye jimbí, baá ut̄oó bií abó álú kw̄okwólé ne ji. Aké anerege agii ebwó ake, “Ndé gefogé muú njune b̄oó áj̄oóge nnó me nlu?” ¹⁹ Ebwó akeré meko aké, “B̄oó bi f̄oó aké ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄oó manaá Es̄ow̄o, abi f̄oó áke ɔlu Elija abif̄o ntó áke ɔlu muú ekpávē Es̄ow̄o ayi abó agboó ne ama péé.” ²⁰ Jis̄as ama gii ebwó aké, “Yé enyú deké nlu waá?” Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu *Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa.”

Jis̄as agaré efwyale wuu ne negbo nií

(Mat 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)

²¹ Jis̄as afye ebwó ebé nnó ékágé ágaré muú f̄oó nnó ji alu Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa. ²² Ama j̄oó ne ebwó aké, “*Maá Nte Mekwaá abó mangé efwyale d̄oó. *Akpakpa

melò chóncho ne ámpyé upε Εσωω ne *Anleré mabé Εσωω áshyá nyé ji ne áwáne ji. Yémbò ndò éléé ékwónégé akwilege nyé né negbo.”

²³ Ne ama jóó ne bòó áko aké, “Yé mbògé muú nyú akelege mambε menkwále wa, abò manjinte geme jíi akpa gekwa ji akame ye negbo ne akwólégé me. ²⁴ Mbògé muú akelege mampóó genwá jíi εbyénnó aníige nye geji, ne mbògé muú akamégé manchyéé genwá jíi getú ya, εbyénnó apomé nye. ²⁵ Ama gíi aké: Ndé nsá ayi muú ábòó, mbògé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíi? ²⁶ Kaáge nnó mbògé mmyé égbóó muú gétuú ya ne mekomejóó wa, wyémbò ne *Maá Nte Mekwaá mmyé égbóó nyé ji mansε muú yimbò ndere muú wuú né gébégé aké achwó ne gengbó gefwa jíi ne eyi gélu ntó eyigé Εσωω ne makiénné ukpea jíi. ²⁷ Kaáge wáwálé nnó gentògé bòó álú mbò fáná, abi alá gbóó fò kpaá te ágene nye gefwage Εσωω.”

Jisòs akwòré gefóó agenege manémané
(Mat 17:1-9; Mak 9:2-8)

²⁸ Genógé ndò énee ékógé eyi *Jisòs abó ajóó unó bí, ase Pita, ne Jòn ne Jεmsi akwó ne εbwó mfaá mekwe fò nno ajye anémmye éwu. ²⁹ Afé, ne ndere abò ánénemmye ushu bíi ulò mánkwòré ne úla gefóó géchá. Mandeé jíi ntó ákwòré ála pópó ashwánege. ³⁰ Wyé mbélepó bòó ápéa ákwó fwéé, εfεé ájóóge mejóó ne Jisòs. Bòó bímbò élé Mosis ne *Elija, ³¹ ne gengbógé Εσωω gebò gegénege mbaá yi εbwó abò álú. Εbwó ájóóge ndere Jisòs ajye gbó nyé né Jerosale ndere Εσωω aké ébé.

³² Ndere εbwó abó jóge ne Jisòs, Pita ne Jεmsi ne Jòn abó ákwé géjya. Aké ápéle ágé ndere Gengbóge Εσωω géshwánege né menyamyε Jisòs ne ande bimbò ápéa abi átené ne ji. ³³ Wyé ndere ande bimbò ályá Jisòs ájye, Pita aké ne Jisòs, “Ata, éló ndere esé délú fa. Esé détenege nyé óto úléé, géma εta wyε, géma εta Mosis ne

géma εta Elija.” Pita ajóge mbò, akaá wó.

³⁴ Wyé ndere Pita ajógé mbò, gekó géchwò kwereé bwó ne éfó ékwó bwó matóó ³⁵ Meko muú fò atané mmu gekó aké, “Gége maá wa ayi me nnyá na, wuúge ne ji.” ³⁶ Meko yimbò aké akwyage ágé nnó Jisòs ala jimbíi. Εbwó ákérégé meso ála bòmbò né gébé eyígémbò, ágaré ye muú fò unó bí úpyé né mfaá mékwé wó.

Jisòs apye maá ayi ameeé gesasa atoó
(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Bíi újyágé ndere Jisòs ne ángbá bíi áshúlege mekwe εwémbò áchwò, gejamégé bòó áchwò báne εbwó. ³⁸ Muú ama akalé né mmu gejamégé bòó bimbò aké, “Ménleré, nkpa wò geká pe maá wa. Nwya éle maá yiná ama, alu mende. ³⁹ *Meló nchye achyége ji εfwyale. Yéndégébé akwilégé ji akalé, akwé mme achuú, akpane upa, ne genfwéné getánege ji meno, meló nchye yimbò alyágé ji kòkòge. ⁴⁰ Nne baá utóó byε mmye nnó áféré meló nchye yina ne ápulé épwo.”

⁴¹ Jisòs awúgé mbò aké, “E é enyú nyje enina delu untantamé bòó abi dela fyéé matóó ne Εσωω cháchá wó. Nkoge mbò metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú ndò eníi ne défyéé matóó ne Εσωω? Ajógémbò, aké ne mende yimbò, chwó ne maá wyε fa.” ⁴² Ndere ákéne achwóó ne maá yimbò meló nchye yimbò, apye ji akwé mme achwu gbokgbok. Jisòs anyá meló nchye yimbò atané maá yimbò mmye atoó. Jisòs ashuú ji mbaá nte wuú. ⁴³ Bòó áko ágégé uto bí Εσωω awya matye mawá εbwó meno.

Jisòs ama gare baá utóó bíi ndere ji ágbóó nye

(Mat 17:22, 23; Mak 9:30-32)

Yéndémuú ala meno mekpo fuú né ukpékpé unó bí Jisòs apye, abwólé ajóó ne baá utóó bíi ake, ⁴⁴ “Nénege matu déwú mechó εwé nchwóó gare enyú. Achyége nye Maá Nte Mekwaá né amubòó nchye nnó ápyé ne jí ndere éjíi bwó.” ⁴⁵ Yé ndere Jisòs ajóó mbò,

baá utóó bií ákaá ula mechó ewéna wó. Genó gefó géwá ebwó matóó nnó ye áwú ákaágé ula. Ne ebwó ábó ntó efó má mangíi ji.

*Ndé muú alú muú kpaá
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Eké éwyage mbeé akwé baá utóó Jisós ebwó ebwó nnó waá alú muú kpaá? ⁴⁷ Jisós akaá uféré bwó éféé ne aselé maá fó kóó aténé ne ji né nénékwú né mmye, ⁴⁸ ne aké ne ebwó, “Yéndémuú ayi akamege mampye galógáló ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma ebyennó ase mbó lé me, ne muú yi aségé me ebyennó ase mbó lé muú yi atómé me. Kaáge nnó muu yi aséle menyamyé wuú nnó ji apó ye muú fó né geluáge nyú elé ji ne alú muú kpaá.”

*Muú yi alá paá wó alu lé awyé
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Jón akwilé ne ewú aké, “Ata debó degé mende fó aferege aló nchye né mabó myéé ne dégbé ji gétúgé alá pó fó né geluá gesé.” ⁵⁰ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Dégbegé gefógé muú yimbó gétúgé muú yi alá paá enyú alu lé awu nyú.”

Bóó Samarya áshya mánse Jisós

⁵¹ Gébé géláge kwókwólé eyígé Esowó aséle nyé Jisós mánjye mfaánebuú, Jisós awya metóó nnó abó manjye né Jerosale. ⁵² Ndere aló mánjye, ató bóó fó né mbe. Akwónégé meló fó né gebage Samariya, álo mánkelé melu ewé Jisós achwógé ábélege. ⁵³ Bóó bimbó ágégé nnó Jisós akoge mánjye Jerosale, áshya mánse ji. * ⁵⁴ Jemsi ne Jón, áwúgé mbó ágií Jisós áke, “Ata, nnó déjé mewé étané mfaánebuú éshulé échwó ésó bóó bi ágbó?” ⁵⁵ Jisós abwólé ushu ashulé ebwó ndo. ⁵⁶ Ne alyágé éféé afé melo ewéchá ne baá utóó bií.

*Genwágé ankwólé Jisós
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Wyé ndere ákéne ájye né meti, mende fó achwó jóó ne Jisós aké, “Nkwólégé wó déjyége yéndé mbaá

ayi ojyé.” ⁵⁸ Jisós ashúú ji meko né nekanémejóó aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyané dewyaá anywa ne me Maá Nte Mek-waá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmye.”

⁵⁹ Eké éwyáge Jisós aké ne mende yicha, “Kwólé me.” Mende yimbó aké, “Ata gó nnyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” ⁶⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Lyá abi álú eké áwuú bó ánií mewu bwó; ne wó chó ójyé ógáre ndere gefwage Esowó gélú.”

⁶¹ Muú yifó ama jóó ne ji aké, “Ata nkwólege nyé wó, yémbó gó kpé nnyé ngaré ulagepú ba nnó esé détámé ate ne nchwó.” ⁶² Jisós ashúú ji meko aké, “Muú yi agbarégé mé géká mankyá mekóó ne amagé ja mmye meso akwané fó mambé muú utóó gébége Esowó agbarégé gefwa ji wó?”

10

*Jisós ató ankwólé usad úléé mesó
efyanepéa*

¹ Depó etiré na dékógé, Ata Jisós ajya usaá bóó úléé mesó efyanepéa, ató ebwó ápéa ápéa nnó ábó mbe né malo ayi jimbóó akoge nyé wyéé. ² Ndere atómé ebwó aké, “Mbwé manferé ajá dóó ne bóó utóó abi áférege ája wó. Nége mmye mbaá Esowó mbóó mekóó nnó ató bóó utóó abifó nnó áchwó áferé mbwé wuú. ³ Chóge, ndere déjyé mbó kaáge nnó mentóme enyú mbaá bóó mme nkane mágóhje né mpú ukwaála. ⁴ Deké deyye debógé nka, ye géba ye unó uká ebífó. Deké deyye né menó meti détenégé fó détámé muú ⁵ Yéndé melo ewé dekwónégé, gepú eyígé dékpréne, bóge mbe détámé bóó abi álú né mmu nnó, ‘Neso nébé né gepú yina’ ⁶ Mbógé muú alú né gepú eyigémbó ayi apyé fó neso, neso neláa nyé ne ji, mbóge ápyé neso, neso nékérege nyé eta nyú. ⁷ Dekpégé né gepú eyigémbó bége wyé éféé, dékprégé fó upú upú. Yéndégenó eyígé áchyegé nyú nyége lé nyéé ne eyígé manyú nyúge, getúgé muú utóó

* **9:53** Elú wáwálé nnó: Asé ji wó, getugé bóó Jus ne bóó Samarya ápáa ate.

abó mambé ne nsá. ⁸ Yéndé melo ewé dekwónégé ásegé nyú ábelégé mmu gepú déshagé fó menyéé yi áchyége enyú. ⁹ Pyége bɔ́ mamée átóo né melo ewémbɔ, ne gárege ntó ebwó mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ nnó, ‘Gefwage Ɛsɔwɔ gechwó kwókwólé ne nyú.’ ¹⁰ Yéndé melo ewé dekwónégé ne áshagé mansɛ enyú, chóge né metɔ́ melo déjɔ́ nnó, ¹¹ ‘Yé mpúpú éyí dékpané né melo enyú, gége éjíná ndere dékwele uká nnó étáné. Yémbɔ kaáge nnó Gefwage Ɛsɔwɔ gechwó kwókwólé.’ ¹² Ngarege enyú nnó bií únɔ́ mpa, Ɛsɔwɔ agene nyé melo Sodom meshwe apwɔ melo ewémbɔ.”

Malɔ ayi álá áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wɔ (Mat 11:20-24)

¹³ Ake, “Utónkwa ubé nye ne enyú bɔ́ melɔ́ Korasin, utónkwa ubé ntó ne enyú bɔ́ Betsada néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpye eta nyú, mbɔ mpye nyá ubi mbaá bɔ́ Tiya ne Sidɔn mbɔ ályaa mé gabo bwó te gachií, áfyé uchálé mandeé, áwaá matwɔ né mekpo mánleré nnó ályaa gabo ebwó. ¹⁴ Kaáge nnó bií únɔ́ mpa Ɛsɔwɔ agene nye bɔ́ Tiya ne Sidɔn meshwe apwɔ enyú. ¹⁵ Chyá enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nno ngó nyú akwɔme nyé te mfaá mfaá? Ngba! Ashúlege nyé enyú mme kpáte dékwónége melo áwuú bɔ́.”

¹⁶ Jisɔs aké achwɔ nére, ajɔ́ ne abi ji atɔ́mé aké, “Muú yi awugé enyú ebyennó awú mbɔ élé me, ne muú yi ashyagé enyú ebyennó ashya mbɔ élé me; ne muú yi ashyagé me éleré nnó ashya mbɔ lé Ɛsɔwɔ muú átɔ́me me.”

Baá dentɔ́ Jisɔs ákeré meso ne nechóchó

¹⁷ Baá dentɔ́ Jisɔs bimbɔ usaá uléé mesó efyanepea ákeré meso ne nechóchó aké ne Jisɔs, “Atá ye aló nchye áwuú ésé gébégé dényané abi né mabɔ myé.” ¹⁸ Jisɔs ákeré bwó meko aké, “Élú wáwálé, ngé *danchɔmeló ndere atáné mfaánebuú eké dasama akwe né mme. ¹⁹ Wuúge! Nchyé enyú uto ebí dékáge jyá mmyɔ ne ngát ne mma nchyéé enyú uto bí upwó ye uto ebi

Danchɔmeló ne genó gefó eyí gépyé enyú gépó. ²⁰ Yémbɔ débégé fɔ ne nechóchó gétúgé aló nchye áwuú enyú. Bége lé ne nechóchó nnó Ɛsɔwɔ asá mabɔ nyú né mmu ηwe ayi alú né mfaánebuú.”

Jisɔs alu ne nechóchó (Mat 11:25-27; 13:16, 17)

²¹ Né gebé eyigé Jisɔs ájɔ́oge depɔ́ ti, Mendoó Ukpea épye ji agbeé ne nechóchɔ ne ajɔ́ aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mféé wɔ dɔ́, nkane ɔpyeé nnó depɔ́ etire detome ne me debe bibíi mbaá bɔ́ denjá ne abi ákaá ηwe dɔ́. Jnené deti gbɔ́gónɔ mbaá bɔ́ abi álá kaáge ye genó nnó ákaá. Elu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔ mbɔ́ ókelé nnó ébé.” ²² Jisɔs ama jɔ́ aké, “Nte wa achye me unó uko. Muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Maá alú ápó, ekosé Nte wuú ne ye muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Nte alu ápó ekose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápye ebwó ákaá Nte wuú.”

²³ Eké éwyage abwólé ushu ajɔ́ ne baá utɔ́ bií aké, “Enyú dewya éfwó mangé unó bí dégéne mbɔ. ²⁴ Ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ ne afwa ntó abɔ́ ákelé mangé unó bi enyú dégéne mbɔ ne manwú unó bi enyú déwuú mbɔ yémbɔ áwuú wɔ.”

Nekanémejɔ́ mende Samarya ayi alómé metɔ́

²⁵ Eké éwyáge *Ménleré mabé Ɛsɔwɔ fɔ achwó ne defyá né metɔ́ mámua Jisɔs aké, “Ménleré, mpye nnó ne mbɔ́ genwá eyi gélagé byé?” ²⁶ Jisɔs agíi ji aké, “Asá né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó? Jjɔ́ wyé ɔwú nnó?” ²⁷ Ashuú Jisɔs meko ake, “Gbógé ne Ata Ɛsɔwɔ wyeé ne metɔ́ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byeé uko, pyégé utɔ́ bií ne eshye wyeé meko, tégé wyeé lé ji yéndégébé, ne gbógé ne nte ménémé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé.” ²⁸ Jisɔs aké ne ji, “Olu cho Pyembɔ ne óbɔ́ genwá.”

²⁹ Mende yimbɔ, manleré nnó nkwe wuú alu cho, agíi ji aké, “Mpye nnó ne nkaá nte menémé wa?” ³⁰ Jisɔs agaré lé ji nekanémejɔ́ aké, “Né bií

fó mende fó atané Jerosale ashulege ajye né Jeriko, aké akwonege meti ánjó apye ji, átule ji, áfó unó bíi uko, ályá ji ala mángbómangbó, ábó áfé. ³¹ Éké épyembó, *mémpye upe Esowó ashulege ajye né meti ewémbó aké agene mende yimbó apyamé akoó. ³² Wyémbó ntó ne muú Levi áchwó, alu mempoó ámpyé upe Esowó, akwónégé éféé, agé mende yimbó ji ntó akoó égbé ewé chá. ³³ Éké ewyage mende *Samaríya fó ayi ébwó alá túgé ne bóó Jus akwóne éféé aké agene mende yimbó meshwe akwó ji metó. ³⁴ Ajye báne ji, ashwóné upa bímbó ne mmóó *, ata mawéé wyé awé úbí ne ubaá mándée. Abwéé ji anéré mfaá *géjuná jíí, afé ne ji né gepú eyíge ankéé ábélege áchyége manka, éféé ne apélé ji. ³⁵ Bíí uýágé aferé nka achyé mbóó gepú aké ne ji, 'Pélé me mende yiná. Mbógé ochógé nka épwógé eyí, nkerégé meso nshuge nyé wó éjí'."

³⁶ Jisós agárégé ji mbó, agíí ji aké, "Né ébwó bímbó áléé ayi ndé álére nnó ji alu nte menmé mende yi ánjó átulé mbó ji? Garé me." ³⁷ *Ménleré mabe Esowó ashúú ji meko ake, "Élé ayi agené mbó ji meshwe." Jisós agaré ji aké chó, "Pyé wyémbó."

Jisós ajye gé Mata ne Meri

³⁸ Ewyágé Jisós ne baá utóó bíí átane ájye kwóne né meló fó. Mendée fó ajwolege éféé ayi akamege Mata. Ane Jisós mmye nnó achwó né gepú jíí. ³⁹ Mata abó awya meso wuú yi alú mendée ayi akámege Meri. Ndere Jisós abó akpené mmu, Meri ajwole ji né nenkúné mmye, afworege unó bíí Jisós alérege, ⁴⁰ yémbó Mata né égbé ewuú amyé le mankele genó eyíge Jisós anyéé. Eke ewyage Mata ajye jóó ne Jisós aké, "Atá Ógéné ndere Meri alyá me nnó mpye utóó me mbií? Garé ji áchwó apóó me." ⁴¹ Ata Jisós akuú ji aké, "Wó Mata ówane mmye jye mampye gejamégé unó ne óma óchyége gemé jye efwyale; ⁴² Yémbó

genó gelu géma élé Meri ne ajyá genó eyígémbó. Amage sé sé gejí eta wuú."

11

Jisós aléré ndere muú abó manemmye mbaá Esowó (Mat 6:5-13; 7:7-11)

¹ Né gébé gefó Jisós abó anenemmye né mbaá fó. Aké anerege maá utóó wuú ama achwó jóó ne ji áke, "Ata léré ese ndere debóó manemmye mbaá Esowó wye ndere Jón abó aléré baá utóó bíí." ² Éféé Jisós aléré baá utóó bíí ako aké, "Yendégébé deké denenemmye jóóge nnó:

Nte sé, pyé mabó mmyé mábé ne énogé Pyé gefwa jyeé géchwó.

³ Chyége esé menyéé yi dékélege bíí ne bíí.

⁴ Jinte gabo yi ese depye eta wyé, ndere esé ntó déjigente gabo yi bóó ápyéé eta esé.

Ókamégé esé dékpé né mmuameno."

⁵ Ne Jisós améé aké dése nnó, "Mbógé ólu ne mejeé ne ójyegé gáre ji ne metóó utuú óké, 'Mejeé pwó me ntó bred éléé. ⁶ Menkéé wa achwó, mpó ne genó eyíge nchyége ji, mejeé wyé ajóóge nyé nnó?' ⁷ Ndófo ebéé nnó ji ashuge ji meko né mmu gepu aké, 'Óchyége me efwyale. Ngbé mé gepú ya mbélé ne baá ba, nkwilé gé sé ka mankelé genó nchyé wó.' ⁸ Jisós aké, mende yiná ashyá mánkwilé ka achyé ji menyéé, yé lé alú mejeé wuú yémbó ngarege wó nnó ye épyé nnó, gétúgé adóó menómbí dóó dóó, mejeé wuú akwilege nyé ka manchyé ji yendé genó eyíge akélege ájyé.

Jisós alerege nnó óké ókelege genó, gií Esowó né mmyemenene (Mat 7:7)

⁹ "Mbó ne ngarege enyú nnó, 'Gige wye Esowó gige, achyége nyé enyú unó bi dekelege, kelege wye kelege ápye nyé enyú dege ubi. Dóoge wye menombi doó, anénege nyé enyú ewú.' ¹⁰ Kaáge nnó muú yi agigé genó, asele nyé, ne ayi akélégé, agene nyé, ne muú yi anogé menómbí, anénege

* **10:34** Elú wáwálé nnó: Bóó Isrelí áselé mmóó bwó ne mawéé nkane uka.

nyé ji éwú. ¹¹ Ndé muú nyú ayi abegé nte, ne maá wuú agigé ji meshuú, áchyége le ji mmyó? ¹² Wá mbogé akogé nekwanchií, achyége lé ji ngat? ¹³ Mbogé enyú ákwaá abi déluú bós nchye, dechyege unó ulóúló mbaá baá nyú, ndé gepye ne Nte nyú yi alú né mfaánebuú alá chyége Mendoó Ukpea mbaá bós abi ágíge ji?”

Jisás apó ula uma ne Belsebáb mfwa aló nchye

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Né gébé gefó Jisás aféré meló nchye ayi apyé mende fó álaá mbú. Meló yimbó aké atanege ji mmye mende yimbó aló manjóó mejóó. Gejamégé bós bí awuú ndere mende yimbó ajóge mejóó matye mawá ebwó meno. ¹⁵ Yémbó abifó aké, “Abuú áló nchye né menyamyé bós, élé Belsebáb mfwa áló nchye ne achyége ji uto nkawu ne ábuú áló nchye.” ¹⁶ Abifó akele meti mamua Jisás. Agií ji aké, “Pye ufélékpa ese dégé, manlere nnó Esowó ne atóme wó.” ¹⁷ Jisás ákaá genó eyigé ebwó áférége, ajóó ne ebwó aké, “Yéndé meló ewé bós alá pó meko ama, éténégé. Mbogé ula gepú ukarégé, uké umye ne ate utyage. ¹⁸ Mbóntó ne élú ne danchómelo, mbogé bós bíí ákarégé aké ámyé ne ate gefwa jíí géténégé. Njóó mbó, gétúgé enyú deke uto ba utanege mbaá danchómeló, ne nkáge mfére aló nchye. ¹⁹ Deké mféregé aló nchye né uto bí danchómeló. Ndere enyú deké mbó, bós nyú áferege né uto bí wá? Ebyennó ebwó ambós álerege enyú nnó delu gyé. ²⁰ Yémbó, mbogé élé utó bí Esowó ne mbuú áló nchye, kaáge nnó Gefwage Esowó gélo mé fá ne enyú.

²¹ “Enyú dekaá nnó, mbogé meto muú akpomégé mmye ne unó bee mámbá gepú jíí, unó bíí uko ubéé chánéné. ²² Yémbó mbogé muú yi atóo apwóó ji, achwógé kpá ji ne umye, afóge nyé unó umye bíí ebí ji abó anéré metóó wuú wyé, akaré ne ajeé bíí.

²³ “Muú yi ashyagé mantené né depó ta, ébyennó atya lé déti. Mbogé muú ashyagé mampóó me nnó apyé bós ákaá Esowó, ébyennó achó mbó élé utóó ba.

Meló nchye ayi akeré meso

(Mat 12:43-45)

²⁴ “Gepogé meló nchye géluú nnó, gébége atanégé muú né mmye akéne akélege melu mangbeé mmye né mmu mewaá. ‘Mbogé alá ge melu wó, ajóge aké nkerege meso né mbaá yi ntané.’ ²⁵ Mbogé akerege meso ne agegé nnó gepú yimbó gela gewa, ákwyé áshwa mé géjí, ²⁶ akerege, afé ase áló nchye abifó akénéama abi abós apwóó ji, ákpé ájwólé mmu. Ne gefóó eyigé muú yimbó ábeé gebóó gépwo eyigé mbembé.”

Metóó megómegó ewé wáwálé

²⁷ Jisás ajóógé depó eti, mendée fó né mmu geluage bós bimbó ado elulú aké, “Metóó megómegó elú ne mendée yi ábyené wó ne aweé wó ne mámbé jíí.” ²⁸ Jisás akeré meko ake, “Géjamégé metóó megómegó géluú lé ne bós bí awúu mekomejóó Esowó, ne apye nderé aké.”

Bós akélege ufélékpa

(Mat 12:38-42; Mak 8:11, 12)

²⁹ Ndere Jisás ajóge depó tí gejamégé bós áchwó chóme áwúu. Ne Jisás ajóó ne ebwó aké, “Enyú nnye eniné na debó. Dekélege me nléré enyú ufélékpa, yémbó yé uma nlérége fó, wye lé ufélékpa ebi *Jona. ³⁰ Wyé ndere Esowó abó apyé ufélékpa né mmye Jona manleré utó bíí mbaá bós Ninéve, mbóntó ne álerege nye né mmye Maá Nte Mekwaá, ne nnye eniné na négéne nye. ³¹ Bíí unóó mpa Esowó, mfwa mendée né meló Shéba ákwilege nye ashule bós nnye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unó bi mfwa *Solomun áleré nya bós ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbó né metóó metóó enyú ayi álerege mekomejóó ne déngá apwóó mfwa Solomun yémbó défyéé fó matu manwúge wó. ³² Bíí mpa, bós Ninéve ntó áshulege nyé ndo

mbaá nje eníné fi gétúgé ebwó abó awúu mekomejóó Èsòwò ayi Jona abó agare ne ákworé mataó bwó. Muú yichá alu fá nána ayi mekomejóó wúu apwóó ayi Jona, ne enyú dewuú fó ji.

Jisòs alerege bọ́ọ gengbógé menyammye
(Mat 5:15; 6:22, 23)

³³ “Muú álwégé fó étuléká ábele bíbí. Yé gesá akpáné fó akwéré ewú. Anma ewú mfaá nnó bọ́ọ ákpégé mmu gepú ágéné mbaá. ³⁴ Amé mekwaá álu eke étulékáné né menyammye wúu meko. Mbógé amé jyé álú chánjéné, kaá nnó menyammye wyé meko abeé ne gengbó, ne mbógé amé jíí apó chánchá agene gemua mbaá meko. ³⁵ Muú abó mancheré chánchá agé nnó gengbó eyigé ji aferé nnó agene gépó fó lé gemua. ³⁶ Mbógé muú akwólégé gengbó wáwálé, ayi depó tíí délá pó né gemua, genwá jíí geko gebéé nyé pópó ndere mewé egénege né gemua.”

Jisòs ashule ndo mbaá anleré mabé Èsòwò ne ekwò bọ́ọ Farasi
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ndere Jisòs alú ajóge mbó, muú Farasi fó akú ji nnó ajyé anyé menyéé ne ji né gepú jíí. Ajye kpé ajwólé, ebwó álo manyé menyéé. ³⁸ Muú Farasi yimbó agé gé nnó Jisòs alo manyé menyéé ayi álá shwóné amu wó ala meno mekpo fuú. ³⁹ Jisòs aké ne ji, “Enyú bọ́ọ Farasi dewya mataó nchye ne usée. Néndé gepóge nyú gélu eké muú ayi ashwónene meso amo ne uchweri menyé, yémbó né mmu, abelege unó bi ji abóó né mati mabomabo. ⁴⁰ Ama jóó aké: Enyú delu ukenkené bọ́ọ. Enyú dekaá fó nnó Èsòwò yi akwyé meso genó ji ne akwyé ntó mmu wó? ⁴¹ Genó eyigé enyú débóó mampye gélu nnó, bóge genó eyigé gelu mmu bọ́ akpánkpa menyéé nyú déchyé mbaá bọ́ọ gekpo. Èfée mataó nyú ntó ábé nyé pópó né depó deko.

⁴² “Utónkwa úlú ne enyú bọ́ọ Farasi. Enyú dekarege menyéé yi dékpáne né makóó nyú dékaré malú afya, déchyé Èsòwò melú ema. Yémbó depyé unó

ebi úlú cho mbaá bọ́ọ ne dejinte mangbógé ne Èsòwò. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbó délyage fó manchye echyè ewé enyú debó dechyège me.

⁴³ “Utónkwa úlú ne enyú bọ́ọ Farasi degboó mánjwólé malú ujwólé ayi énogé né mmu macha mmyemenene ne dekelege nnó bọ́ọ átámégé enyú ne énogé ne matoó gese.

⁴⁴ “Utónkwa úlú ne enyú, délu eké manome ayi álu bibi. Bọ́ọ ákéne mfaá ákaá fó nnó ákpáne mbó lé getóó wó.”

⁴⁵ Jisòs anérégé manjóó depó eti, Ménleré mabé Èsòwò ama aké, “Ménleré ójóóge mbó depó etíré na, oshye mbóntó esé.” ⁴⁶ Jisòs ashúú ji meko ake, “Utónkwa úlú ntó ne enyú Anleré mabé Èsòwò, enyú denerege bọ́ọ matuú ayi ánoó nnó ákpa, mánwó ebwó yé dachyé déwólé.

⁴⁷ “Utónkwa úlú ne enyú; enyú dékwyége manómé bọ́ọ ekpávé Èsòwò abi ante nyú abó áwané, yémbó deshya meko mejóó ebwó. ⁴⁸ Mampye mbó enyú degame mbó lé ante nyú né unó bi ebwó ábó ápyé. Awá bọ́ọ ekpávé Èsòwò, nána dékwyége manome bwó. ⁴⁹ Èsòwò mfwa déngá né gétú eyigé mbó aké, ‘Ntòme nyé ebwó bọ́ọ ekpávé ne ángbá bá. Ebwó áchyége nye gentóge bọ́ọ ba bimbo efwyale ne áwáne nyé abifo.’ ⁵⁰ Elé nje eníné na ne Èsòwò agíge nyé ebwó gewu eyigé bọ́ọ ekpávé bíí, abi bọ́ọ álóó manwáné te mme yina alóó úla, kpaá te nána. ⁵¹ Alo nyé mángii manóó mewené Èbel ákwóné amí Sakariya ayi ebwó áwáné ji né mmu echa upe Èsòwò, metóómetóó geluó eyigé ápye upe ne melu ewé bọ́ọ álá kpéné tametame. Ngarege enyú wáwálé nnó Èsòwò alo nyé mángígé nje eniné na gewugé bọ́ọ abi áwané.

⁵² “Utónkwa úlú ne enyú Anleré mabé Èsòwò. Debí egbógóló menómbi ewé muú akoógé ne akaá Èsòwò. Enyú ambóó dékélégé fó mankoó wyé dekaá uchánchá bíí, wyémbó ntó ne dégbéé bọ́ọ abi akelégé mankoó wyé.”

⁵³ Jisòs anérégé uno ebi manjóó, eké ewyage atané dafye, Anleré mabé Èsòwò ne bọ́ọ Farasi áshulé ji mmye,

ágií ji bə nkwe ne gejamé gé depə nnó áwú ewé étánege nye ji meno. ⁵⁴ Agige ji mbə nnó akwegé nekwené menó ne ebwó amma ji mechə mmye.

12

*Muú akaagé bwóle fə Esəwə
(Mat 10:26, 27)*

¹ Ndere Jisəs alú jǒge depə eti, gejamé gé bǒ áchwə nǒ ji mme, ájá eké ushye te anmérege ate. Jisəs abwólé kpé ushu ne baá utǒ bíí aké, “Sége gébé ne gepə eyigé bǒ Farasi * áwyá, álú lé bǒ dembwólé. ² Kaáge nnó genó gefə gépǒ eyigé ákwéré gé gejí, bǒ alá gé né nye ne eyigé ábigé ntó géjí bǒ alá kágé nye gépǒ. ³ Ebyennó, depə deko etiré enyú dejǒge lé né metǒ utuú, áwúu nyé dé tí bíí gbǒ. Ne depə etiré enyú degbe gepú dejǒge geju, bǒ ako áwúu nyé dé tí.

*Muú ayi débǒ mamfǒ lé Esəwə épǒfǒ mekwáá
(Mat 10:28-31)*

⁴ “Ajeé ba, ngarege enyú nnó défǒge fǒ bǒ. Akáge wá lé muú wáne ne akáge pyé esé genó eyigé chá. ⁵ Ngarege nyé enyú muú yi débǒ mamfǒ. Fǒge lé Esəwə ayi awagé muú, alú wyá uto mamfúmé muú yimbə né mewé ewé élá nómé gé. Ngarege enyú wáwálé nnó ji ne alú muú ayi débǒ mamfǒ.

⁶ “Pǒ enyú dekaá nnó akpǒ baá denywǒné átá ne ŋka eyi élá fuú yé genó wǒ. Yémbə Esəwə abya ye maá enwyǒné ama wǒ. ⁷ Ne enyú, Esəwə akaá mpa déŋkaaré mejwe eti délu yéndémuú nyú mekpo. Dechyegé geme genyú efwyale néndé denjá geme né mbə ushuú Esəwə dépwə ekwǒ denwyǒné.

*Muú ayi áfyéé metǒ ne Kras ne ayi ashya ji
(Mat 10:32-39; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ngarege enyú nnó yéndémuú ayi ágárege gbǒŋǒné né mbə ushu bǒ nnó alu muú wa, Maá Nte Mekwaá ntó akamege nyé né mbə ushu makiénné

Esəwə nnó muú yimbə alu awuú. ⁹ Yémbə, yéndémuú ayi áshyá gé né mbə ushu bǒ nnó aká gé me, nshyaá nyé ntó ji né mbə ushu makiénné Esəwə.

¹⁰ “Génó géma eyigé débǒ mankaá gélu nnó, Esəwə akage jínte gabo muú ayi ájǒge mejǒ mebomebo ne Maá Nte Mekwaá, yémbə muú ayi ájǒge mejǒ mebomebo ne Mendoó Ukpea, Esəwə ájǒge fǒ nte gabo wuú.

¹¹ “Kaáge nnó gébé gékwǒnege nye eyigé ápyéne enyú muú ama ama mánjye téne unǒ mpa né macha mmyemenene, amáge sé enyú nnó dété né mbə ushu afwa melə ne bǒ gǒmena. Gébé eyigémbə gekwǒné gé, désomé gé fǒ nnó depye nyé nnó ne dépoó geme genyú, ye nnó dejǒge nyé nnó. ¹² Né gébé eyigémbə, Mendoó Ukpea égárege nyé enyú genó eyigé débǒ manjǒ.”

Nekanémejǒ gekenké né gé mfwa

¹³ Ndere Jisəs abó achyége baá utǒ bíí majyéé na, muú fə né mmu ekwǒ bǒ ajǒ ake, “Ménleré, gáre menjé wa akaré geteé gé nte sé achyé éya.”

¹⁴ Jisəs akuú ji aké, “Mejeé, waá ake me mpáné bǒ mpa nyú ne nkáre geteé genyú?” ¹⁵ Abwólé, ajǒ ne bǒ ako aké, “Sége gébé, ekagé dénére matǒ né unó mme dǒ, néndé, geŋwágé muú gepǒ fǒ lé né unó bi ji awya. Yé ábé lé ne gefwa nnó?”

¹⁶ Jisəs ajǒge mbə, ató ebwǒ nekane-mejǒ ake, “Mfwa fə abó alu ayi awyá mekwǒ wuú ewé élmé menyéé dǒ. ¹⁷ Agíí geme jíí ake, ‘Mpye nyé nnó? Mpǒ sé ne melú ewé mbélé gé menyéé wa. ¹⁸ Ewyage ake, ‘Genó eyigé mpye nyé gélu nnó.’ Mmu nye utó ba, ntené ebi ŋea; mbélége nyé menyéé ne mbwé menyéé wa meko eféé. ¹⁹ Mpyegé mbə, njǒge nyé ne geme yá nnó nana njyé gbée mmye. Nwya gejamé menyéé ayi nnyéé né gejamé gé anjme. Njye nyé gé, nnyú gé mmǒ ne nnyé gé geŋwá.’ ²⁰ Ndere áféré gé mbə, Esəwə akuú mende yimbə ake, ‘Wə geŋkekenegé muú

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Gepə eyigé bǒ Farasi ne bǒ Sadusi getené mbaá *Yis.

áséle genwá jyé ne utuú bina ne unó byé ebi òbelé, ulá nyé ebi wa? ”²¹ Jisàs aké ne ebwò, “Wyé na ne epyé nyé ne muú yi akélégé unó uko nnó ubé ebií ayi alá akélégé unó ebi mampye depòré Èsòwò.”

Jisàs alerege nkane debò mambé ne Èsòwò ne unó mme
(Mat 6:24-34)

²² Jisàs anérégé aké ne baá utòó bií, “Ndere elúmbó, ngarege enyú nnó dechyé gé fò gemé enyú efwyalé mankélé genó eyigé dényé ne mandeé ayi défyéé nye. ²³ Kaáge nnó genwá enyú genéá gepwò menyéé ayi dényéé ne menyammye enyú ajeá apwò mandeé ayi défyéé. ²⁴ Pége denywóné, detí depené menyéé, déferege ne débélégé mbwé. Dépó ye ne malu ayi débelege menyéé, élé Èsòwò ne achyége detí menyéé. Ne enyú denéá dó né ame Èsòwò depwò denywóné. ²⁵ Déchyé gé gemé nyú efwyale, ndé muú nyú ayi mesóme wuú ekáge gbéé yéé bií uma né ajeá ayi Èsòwò achyé jí nnó débélé fá mme? ²⁶ Epyé nnó ne ji amyé mambé ne unó uko ebi úchyége ji genwá, ayi alá kaáge pyé ye ekéké genó ewéna? ²⁷ Pége dégé unòó mewaá ebi úkome ukoó ulóúló ndere úwéné, úpyé fò utòó, ukwyége ye mandeé. Yémbò ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alómé akwóné ukoó ebi unòó bina. ²⁸ Mbógé Èsòwò achyége bya mewaá bina ukoó ulóúló. Bya ebi fina ulú ube geyá úgbó atuú áfyé mewé, deféré nnó akáge chyéé fò enyú mandeé apwò ndere ji apele bya mewaá? Metòó ewé enyú defyéé ne Èsòwò éjnené kpaá épwò amu. ²⁹ Ebege mbò, dechyé gé fò gemé enyú efwyale mankélé gé genó eyigé dényéé ne eyigé dényúu nyé. ³⁰ Elé bòó bi alá kaáge Èsòwò ne áchyége gemé bwó efwyale yendegébé mankélé gé unó bina. Kaáge nnó Nte nyú Èsòwò akaá me nnó debò mambé ne ubi uko. ³¹ Ne myége mangé meti ewé Èsòwò abéé

mfwa nyú, dépyé gé mbò, achyége nye enyú unó bina uko.

Ekáge muú abya Èsòwò gétúgé unó mme
(Mat 6:19-21)

³² “Baá ba, défògé, ye lé délá déja wó, Ata Èsòwò ajya mé enyú nnó dényéé genwá né mmu gefwa jí. ³³ Kpóge unó bi déwya uko, déchyé ñka yimbò mbaá ubyá bòó. Kelege úba ebi ulá chógé, ewéna eléré nnó debéle gefwa genyú né mfaánebuú mbaá yi genó gélá kaáge ta. Yé menjó alá kaáge jó, ye ukyé úla kaáge nyé. ³⁴ Kaáge nnó mbaá ayi muú ábélege gefwa jí, eféé ntó ne metòó wuú ebéé.

Bòó Kras abó mangilé ji

³⁵ “Kpómege mmye lwége mawé álúli, ³⁶ dégíle ndere bòó ágíle nte bwó nnó akéré meso né epaá neba ewé ji ajoyé. Akérégé meso adogé menómbí akáge néne ji éwu ténéténé. ³⁷ Èfwó élú né baá defwé abi nte bwó akérégé meso, ábánege ebwó peé! Ngarege enyú wáwálé nnó, akpomege nyé mmye, agaré ebwó nno ájwólé ka ji akpá menyéé achyé ebwó ányé. ³⁸ Èfwó élú né baá defwé abi mbógé mbòó gepú achwógé, ye ne metòó utuú ye gejoyé gé bí, ábánege ebwó peé.

³⁹ “Kaáge nnó mbógé mbòó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwòó gyá nyé geji akpé mmu, mbó ajwólé abame géjí nnó menjó akáge achwó agyá akpé mmu. ⁴⁰ Enyú ntó kpómege mmye, gétúgé Maá Nte Mekwaá akerege nyé meso né gébé eyigé délá dékágé.”

Baá defwé abò mampye matòó bwó chánchá
(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pita akuú Jisàs aké: Atá, “Òtó mbò nekanémejóó eni né eta esé waá mbaá bòó ako?”

⁴² Ata ama ló mangaré ebwó ake, “Bege ndere maá utòó ayi awyáá denge, apye utòó bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifo nnó apélé ebwó, achyége ebwó menyé chánchá né gébé gelógéló. Maá utòó

yiná alu ndé gefɔ́gé muú? ⁴³ Galógál abéé nyé ne maá defwé yimbɔ́, gébége nte wuú akerégé meso agéne nyé nnó ji apye utɔ́ bíi chánchá. ⁴⁴ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nyé ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apéle. ⁴⁵ Ne mbɔ́ge maá utɔ́ yimbɔ́ abége ayi áwyaá gepɔ́ gebogebo, ajóge nyé ne gemé jíi aké, 'Nte wa abelege nyé dɔ́ ne achwó,' ne alɔ́ nyé mantúlégé baá defwé abifo, andée ne ande ne manyéégé menyéé ne manyúgé mmɔ́ tɛ mapyéne ji. ⁴⁶ Mbɔ́gé apyége mbɔ́, nte maá utɔ́ yimbɔ́ achwɔ́ kwɔ́ nyé ji nenmé né gébé eyíge ji alá kaá nnó achwó wó. Abanégé ji mbɔ́, achyége nyé ji gekpékpé efwyale ewé ebɔ́ epwɔ́ amu nnó ájyé ábáne bɔ́ ubée

⁴⁷ "Maá defwé ayi akaágé genó eyíge nte wuú akélege nnó ji apye ne alá pye géjí wó, nte wuú agarege nnó ábwólé ji ula ádó chánéné. ⁴⁸ Mbɔ́gé maá utɔ́ alu ayi apyége gyé né mechó ewé akpáne matúlélé, yémbɔ́ élé alá kaá genó eyíge nte wuú akélege wó, ajíi matúlélé ájámé. Enyú debɔ́ mankaá nnó muú yi áchyegé ji gekpékpége genó, ji ne amé mako apéle. Muú yi áchyége ji genó eyíge mbɔ́, ji ne áchérege ji chánéné."

Mekomejɔ́ Jisɔ́s achwó ne mawámé épɔ́fɔ́ nesɔ́

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Jisɔ́s ama jɔ́ nnó, "Nchwó né mme yiná manlwéé mewé, ne mbɔ́ge ébɔ́ élɔ́ mé manlúlélé, mbɔ́ metɔ́ égɔ́ me. ⁵⁰ Afyé nyé me né efwyale wyé ndere áfyé muú mmú nnyi nnó awó manaá Esɔ́wɔ́. Wyé kpaá depɔ́ etí dékogé ne metɔ́ wa ékwené.

⁵¹ "Enyú deféré nnó nchwó fá mme mámpye nnó bɔ́ abé nesɔ́ ne ate? Kaáge nnó nchwɔ́ lé mámpye bɔ́ áfá mbwa ne ate. ⁵² Lɔ́ nána ojyége mbe, bɔ́ abége makpó áta né ulá gepú, ákárege nyé, alá abéé nyé né égbé wá, ápea áshyá nyé me. Mbɔ́ge ápea alú égbé wá, aláé áshyá nyé me. ⁵³ Nte ashya nyé manwú mechó ne maá wuú ayi mende, maá ayi

mende ntó ashya nyé manwú mechó ne nte wuú. Mmá ashya nyé ewé maá wuú ayi mendée, maá ntó ashya nyé ewé mmá. Nmogétá ashya nyé ewé mendée maá wuu, mendée maá wuú ntó ashya nyé ewé nmogétá wuú."

Muú abɔ́ mancheré akaá ndere ji aténé ne Esɔ́wɔ́
(Mat 16:2, 3)

⁵⁴ Jisɔ́s ama jɔ́ ne ekwó bɔ́ aké, "Enyú degége gekó yendégébé géké génywérege dejóge déké, 'Manaá achwɔ́ kwé. Ne akwene ntó.' ⁵⁵ Yéndégébé degége nnó, 'Gefwene nebá géle chwó' dekaá nnó genome gechwɔ́ jyá. Ne mbɔ́ntó ne ébéé. ⁵⁶ Enyú bɔ́ dembwólé, ndere dépéle mfaá ne mme délóo ndere bíi ubé nyé. Epye nnó ne enyú delá géne unó bí Esɔ́wɔ́ apyé mbɔ́ né gébé eyí?"

Kwye depɔ́ ne muú mawámé wyé
(Mat 5:25, 26)

⁵⁷ "Enyú ambɔ́ dekáge fére fɔ́, dékáa genó eyí gélu cho eyíge débɔ́ mámpye? ⁵⁸ Mbɔ́ge muú nyú abóge efwyale ne muú mawámé wuú, ne muú yimbɔ́ ajyége kpó ji né eso, abɔ́ mankwó ji mata nnó ajá mechó ewémbɔ́ meso ndere ebwó alú jyéé jyéé. Ebege alá pyémbɔ́ wó mbɔ́ ujwɔ́ ajye nyé ne ji mbaá mémpané mpa. Ne mempané mpa afye ji né amú bɔ́ bɔ́ nku, ne bɔ́ nkú áfyéé nyé ji denɔ́. ⁵⁹ Ngarege enyú nnó, átánégé nyé denɔ́ etirémbɔ́ kpaá tɛ ákwóle ujwɔ́ bimɔ́ uko."

13

Kwɔ́ré metɔ́ wyé ne apɔ́ mbɔ́ge mbɔ́ fɔ́ wɔ́ agbɔ́

¹ Né gébé eyigémbɔ́, bɔ́ áchwɔ́ gáre Jisɔ́s mechó fɔ́ ewé ebɔ́ epyéé ne bɔ́ Galilí fɔ́. Ndere ebwɔ́ apyé upe, Palet Góména né Rom, ató bɔ́ nnó áwá ebwó. Ajyége áwá bɔ́ bimɔ́ ne manoó bwó macho ne amí menya eyí apyé upe. ² Jisɔ́s awúge mbɔ́ agíi aké, "Déferé nnó bɔ́ abi ágbɔ́ mbɔ́, élé apyéé ubeé apwɔ́ bɔ́ Gálilí abifo? ³ Epɔ́fɔ́ mbɔ́. Ngarege enyú nnó: Mbɔ́ge délá *kwɔ́ré matɔ́ nyú wó,

deniige nyé geme nyu geko nka ama. ⁴ Tége genó eyí gépyé né meló Silóm. Enyón ekwé éwá bɔ́ nekwiseálée. Déferé nnó bɔ́ bí ágbó mbɔ, élé ebwó ápyé ubeé dɔ́ ápwó bɔ́ Jerosale abifo? ⁵ Epófó mbɔ. Ngarege enyú nnó, Mbɔ́gé delá kwɔ́ré matɔ́ nyú wó, deniige nyé geme nyu geko nka ama.”

Nekanémejɔ́ genɔ́ eyi géla wómé

⁶ Ne Jisɔ́s agaré ebwó nekanémejɔ́ eni ake, “Mende fɔ́ abó apɛ genɔ́ * gefó né mekɔ́ wuú, gébé gékwónégé ajye pe nnó genɔ́ eyigémbɔ gewɔ́ ne ji akyé umpomé ne ye géma agé wó. ⁷ Né gébé eyigéfó, ajɔ́ ne muú utɔ́ wuú aké, ‘Añmé álé mbɔ aléé ayi nchwɔ́o mankyé umpomé fá né genɔ́ eyi ne ye gefó ngéné. Ke géjí gékwé, géfó mbaá detú.’ ⁸ Muú utɔ́ aké, ‘Atá, nne wɔ́ mmye, ma lyaá géjí gébé né ñme néma. Nchome nyé ula bíi ngyá, ngbele ujwaá wyé. ⁹ Mbɔ́gé ñme néchá gewɔ́gé eló, gélagé wɔ́ wó akágé ké geji ñmé mme.’”

Jisɔ́s apye mbwéré mendée aló mankene né bíi uwyaá

¹⁰ Bíi uwyaá bɔ́ Jus fɔ́ úkwónégé Jisɔ́s abó alerege bɔ́ né mmu echa mmyemenene. ¹¹ Mendée fɔ́ abó alu éféé, ayi meló nchye ájyalé ji gempyó, ála ke pyópyó. Ameé né añme nekwiseálée ne akágé nyaá mmye aké cho. ¹² Jisɔ́s age mendée yimbɔ, akuú ji ne aké ne ji, “Mmá lo nána oyyégbé mbe nemée néé nébyé.” ¹³ Ajóge mbɔ anéré ji ebwɔ́ mmye, téné téné mendée yimbɔ atóó, anyaa mmye atené cho, aló mamfége Éswɔ́.

¹⁴ Muú kpaá né echa mmyemenene agégé nnó Jisɔ́s apye mendée yiná atóó bíi uwyaá bwɔ́, metɔ́ ésó ji. Aló manwégé bɔ́ aké, “Ndó élú ékéné eyí bɔ́ ápye utɔ́. Chwóge lé né ndɔ́ yimbɔ nnó ápye enyú detoó. Muú amagé chwó sé né bíi uwyaá.” ¹⁵ Atá Jisɔ́s aké ne ji, “Enyú bɔ́ dembwólé! Yéndé bíi uwyaá, yéndemuú nyú, akágé ná mpɔ́ wuú nnó ajyé ányú manaá? ¹⁶ Mechó ewé mendée yina

élú nnó alu mpyáne Abraham, ne danchɔ́meló afye ji né efwyale né añme nekwiseálée. Epó galógáló nno áferé ji né efwyale bíi uwyaá?” ¹⁷ Jisɔ́s ajóge mbɔ, bɔ́ mawámé bíi mmyé égbó ebwó yémbɔ gejamégé bó álú ne nechóchó né ufélekpá ebi Jisɔ́s apyéé.

Nekanémejɔ́ mbwé ayi akuú ji Mɔ́sta

(Mat 13:31, 32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Ne Jisɔ́s agíi geme jíi aké, “Gefwage Éswɔ́o gélu mbɔ nnó? Mmage ná geji ne ndé? ¹⁹ Gélu nkane mbeé mbwé ayi akuú mɔ́sta, eníne muú abɔ́ apené né mekɔ́ wuú. Néchíge, néwé, nébwálé gekpékpégé genɔ́ ne denywóné détegege anyua bwó wyé.”

Nekanémejɔ́ Yis

(Mat 13:33)

²⁰ Jisɔ́s ama gíi geme jíi aké: “Mmage mée na gefwage Éswɔ́o ne ndé? ²¹ Gelú ntó nkane yis uka ebi upye bred amualé ebi mendée abɔ́ achwaré ne gejamégé flawa abelé kpaá te flawa meko amuále.”

Menómbi mamkpe né geñwá eyi géla gebyé élú mámálé

(Mat 7:13, 14, 21-23)

²² Jisɔ́s alú kéne ajye né Jerosale. Ndere ajyé, akoge malómáló, alerege bɔ́ mekomejɔ́ Éswɔ́o. ²³ Muú fɔ́ agíi ji aké, “Ata, bɔ́ bíi ányéé nyé geñwá eyi géla gébyé ábeé nyé élé gachyé?”

Ne Jisɔ́s aké ne bɔ́ ako, ²⁴ “Enyú myége lé mamkpe né menómbi ewé élú mámálé nnó depó. Néndé ngarege enyú nnó gejamégé bɔ́ ámuáme nye mamkpe, ne metí ébé nye. ²⁵ Gébé gékwónége nye, eyíge mbɔ́ gepú akwilege ka, agbé menómbi. Gébége agbége ewú, enyú bí deláa dafye denóme nye menómbi dekuú nnó, ‘Ata, néné esé menombi.’ Ne ajóge nye ne enyú aké, ‘Nkágé fɔ́ mbaá yi enyú detané.’ ²⁶ Enyú delo nye manené mmye deké, ‘Pó esé debó dejwólé mbaá ama ne wɔ́, denyé menyéé, denyú mmɔ́? Pó

* **13:6** Elú wáwálé nnó: Genɔ́ eyige mende yimbɔ apéne akuú geji *fig.

ἄβ ὄchwó né melo sé ὄgarege bṵṵ mekomejṵṵ Ἐsṵwṵ? 27 Yémbṵ ashúge nye enyú meko nnó, ‘Ngarege enyú, nkágé fṵ mbaá yi détané. Kwílege me ushuú. Enyú dekenne depye nchye!’ 28 Ne degene nye Abraham, Asek, ne Jakṵb chónchó ne bṵṵ ekpávṵ Ἐsṵwṵ ako ndere ájwṵlé mbaá ayi Ἐsṵwṵ ágbárege gefwa jíí, enyú delile nye, ne denyéé májéné ne matṵṵ usṵṵ. 29 Né gébé eyígémbṵ bṵṵ átánege nye né umṵ malṵ mme mako, manye gefwa eyigé Ἐsṵwṵ ágbárege. 30 Kaáge nnó bṵṵ fṵ abi anóge mbṵ ebwṵ, álaá nye bṵ apṵ mpa ne bṵṵ abi álu bṵ apṵ mpa álaá nye afwa.”

31 Wyé né gébé eyígémbṵ, bṵṵ Farasi fṵ áchwṵ garé Jisṵs aké, “Kwélé fa chó geba eyigéchá néndé Mfwa *Herṵd akelege manwá wṵ.” 32 Jisṵs aké ne ebwṵ, “Chóge dégaré muú defyá yimbṵ nnó, jí akaá nnó mferge aló nchye fina mimage mpye bṵṵ mamée átoó ne wyémbṵ ne mmáge pyé geyá. Fí ndṵ élé ne nnérege utṵṵ ba. 33 Yémbṵ yelṵ mbṵ njṵṵ, mbṵ manlyá fina nyje Jerosale, nkene neke geyá ne ndṵ epéa. Elómé fṵ nnó áwá muú ekpávṵ Ἐsṵwṵ né mbaá yichá ékosé né Jerósále wṵ.”

Jisṵs asomége Jerosale (Mat 23:37-39)

34 Jisṵs alṵ mánsómégé ake, “Ἐ é Jerosale, Ἐ é Jerosale, dewane bṵṵ ekpávṵ Ἐsṵwṵ ne detome abifṵ ne mataá, bṵṵ dentṵṵ abi Ἐsṵwṵ atómé eta nyú! Mmua mé ndṵ ndṵ ne ndṵ, manyweré enyú nkwere nkane mekwṵ akwérege baá bíí, yémbṵ enyú dékélégé fṵ. 35 Gége yé nnó, melṵ nyú éla mé mábómé. Ne ngarege enyú nnó, elṵ fina ejyégé mbe, enyú démáge gésé me kpaá te bíí ebi enyú dejóge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwṵṵ né mabṵ Atá!’ ”

14

Jisṵs ama pye mende fṵ atóó né bíí uwyaa bṵṵ Jus

1 Né bíí uwyaa ebífṵ, Jisṵs ajye nyé menyéé né gepúgé mende fṵ.

Mende yimbṵ abṵ alu muú kpaá bṵṵ Farasi. Ndere Jisṵs alú éféé, bṵṵ ápéle jí chwṵchwe, nnó ágé genó eyíge jí apye nye bíí bimbṵ. 2 Ἐféé mende fṵ ayi uká ne amu úmualé, abṵ atené mbe ushu Jisṵs, 3 Jisṵs agíí bṵṵ Farasi ne Anleré mabé Ἐsṵwṵ abi álu ntó éféé aké, “Ἐbé esé egaré nnó muú akage pye muú nemée atóó né bíí uwyaa?” 4 Yémbṵ ebwṵ akeré ye jí meko wṵ. Ne Jisṵs agbaré mende yimbṵ apye jí atóó, agaré jí nnó ajyé. 5 Eké éwyage Jisṵs agíí ebwṵ aké, “Mbṵgé muú nyú fṵ ne maá wuú akwegé né gepyége manaá bíí uwyaa, ye élé mpṵ wuú ne akwené, muú yimbṵ anyóge wáwá akpé mmu aféré jí?” 6 Nkwé yiná apwṵ ebwṵ amu, apye ebwṵ ála bṵmbṵ.

Ἐsṵwṵ akelege lé muú yi alá bwége mmye ne ayi anéne mane

7 Jisṵs agégé nnó bṵṵ abi ábṵṵ bwṵ epaa, áchwṵge ájyá lé malu ujwṵlé malṵmalṵ, agaré ebwṵ nekanémejṵṵ eni aké: 8 “Yéndégébé ákugé muu né epaa neba ajwṵlé lé né melu ewé bṵṵ ako ájwṵlege. Akelégé fṵ melú énogé. Mbṵgé ὀjwṵlége wyé, ékage bé nnó ákuú mbṵntṵ muú yi apwṵṵ wṵ. 9 Gébége muú yimbṵ achwṵgé, mbṵṵ epaa agarege nyé wṵ nnó, ‘kwílé melu ujwṵlé ewe, muú kpaá ajwṵlé.’ Mbṵgé épyégé mbṵ ὀjwṵlege nyé né melú ewé éla pṵ ne énogé, éféé mmyé égbṵṵ nyé wṵ. 10 Yéndégébé ὀjyégé epaa, jwṵlé né melu ewé éla pṵ ne énogé. Gébége muú yi alṵ wṵ epaa achwṵgé gé wṵ éféé, ajṵge nyé ne wṵ nnó, ‘Mejeé wa, kwílé fá chó jwṵlé né melú énogé.’ Gébége épyégémbṵ ὀbeṵ nye ne énogé né mbe ushu bṵṵ. 11 Wyémbṵ ne Ἐsṵwṵ áwane nyé muú ayi ábwṵge mmye gelu ne ábwṵge nyé lé ayi alá lérégé mmye.”

12 Jisṵs ama jṵṵ ne mbṵṵ epaa yi akuú jí aké, “Yéndégébé ὀké ὀpye epaa, ὀkugé fṵ wyé lé ajeé byé, anmé byé ne bṵṵ ula gepú byé. ὀkugé fṵ wyé lé afwa melṵ gétúge ebwṵ ákage kuú nyé wṵ ntó né ewu bwṵ epaa. Apyégémbṵ áshúge wṵ galógálṵ ayi ὀpyé eta bwṵ. 13 ὀké ὀpye epaa, kuú

lé bɔ́ gɛkpo, ubwéré, ukókóré bɔ́ ne abi amɛ nónómé. ¹⁴ Mbɔ́gé ɔpyé gɛ mbɔ, ɔbɛ nyé ne metɔ́ megómegɔ gétúgɛ bɔ́ bimbo ákágé shúu fɔ galógálɔ ayi ɔpyé eta bwó. Galógálɔ wyé atanegɛ nyé mbaá Ɛsɔwɔ né gébé eyígé bɔ́ abi álu cho ákwilegɛ nyɛ né negbo.”

Nekanémejɔ́ epaá neba
(Mat 22:1-10)

¹⁵ Nɔ́ɛɛ Jisɔs ajɔgɛ mbɔ, muú fɔ ama ayi abó anyɛé menyéé ne ji akame ake, “Wáwálé galógálɔ alu ne muú yi anyɛé nyé menyéé né mbaá ayi Ɛsɔwɔ ágbáregɛ gefwa jíi.” ¹⁶ Jisɔs awúgɛ mbɔ, alɔ mangare ji abya aké, “Né gébé gefɔ mende fɔ abɔ apyɛ gɛkpékpé gɛpaá, akuú gejamé gɛ bɔ́. ¹⁷ Gébé gɛkwónégé, ató maá defwé wuú nnó ajyé agáré bɔ́ bi ji akuú bwó epaá nnó, ‘Achwó epaá échwó lɔ.’ ¹⁸ Ajyé gɛ, agé muú ama ama ne yéndemuú alɔ mandoré úbóméno agare wyé ɛwú. Muú ayi mbe aké, ‘Wyé náná ne nnamé mekɔ́ wa nkelegɛ manjyɛ gɛ ɛwú. Chó gáré nte wyé nnó ɛkagɛ asó metɔ́ nnó nchwɔ epaá wuú wó.’ ¹⁹ Ama jyé gɛ ayifɔ, mende yimbɔ ntó aké, ‘Wyé náná ne nnamé mpɔ eyí ɛkyá makɔ́ ɛfya, nlu mé téné manjyɛ muá éjí wá epyé utɔ́. Nkpa enyú geká, ɛkage désó metɔ́ nnó nchwɔ wó.’ ²⁰ Ama jyé gɛ ayifɔ, mende yimbɔ ake, ‘Wyé náná ne mbané mendée wa gétú eyigɛ na nchwó fɔ.’

²¹ “Maá defwé yimbɔ akéré gɛ meso, agaré depɔ́ ɛtírɛ na deko mbaá nte wuú; ayi akuú epaá, ne aké awuú mbɔ metɔ́ ɛsɔ́ ji dɔ́. Ama tó maá defwé wuú aké, ‘Chó né metɔ́ melɔ ne anɔ́ mati ayi kókó ne ayi kpakpa, ɔkuú ubwéré, abi amɛ nónómé, ukókóré bɔ́ ne abi gɛkpo nnó achwó gepú ya.’ ²² Maá defwé ajyé gɛ, akéré meso aké, ‘Ata mpyɛ mé nɔ́ɛɛ ɔjɔ́ ne gepú gélú danbéé.’ ²³ Nte wuú, ama gárɛ ji aké, ‘Chó náná né baá malɔ ne bɔ́ dachi ako ne mati ayi kókó, ɔgaré bɔ́ áchwó ápyé gepú yá gégbeé. ²⁴ Kaá nnó bɔ́ bi mbó nkúú mé ɛbwó,

áshyá manchwó yɛ muú ayi áfwóregɛ menyéé wa ayi ntyéé apó.’ ”

Gefɔ́ eyigé muú abɔ́ mamkpomɛ mmyɛ mambé ménkwálé Jisɔs
(Mat 10:37, 38)

²⁵ Nɔ́ɛɛ Jisɔs ama lɔ manjyé gɛ neke níi, gejamé gɛ bɔ́ ákwólegɛ ji. Ɛké éwyage atɛné, abwólé ushu, ajɔ́ ne ɛbwó aké, ²⁶ “Muú akágé bɛ fɔ ménkwálé wa mbɔgɛ alá agboó ne me apwó mmá wuú ne nte wuú ne amá agbógé ne me apwó mendée wuú, baá bíi ne aɛmɛ bíi. Ne amá agbógé ne me apwó gemɛ jíi. ²⁷ Muú akágé bɛfɔ ntó ménkwálé wa mbɔgɛ alá kamé negbo akpá ejíi gɛkwa akwólé me ne gejí wó.

²⁸ “Mbɔgɛ muú nyú ama ashúú mantɛné enyɔ́n, abó kpé mbe ajwólé, aféré chánchá menɔ́ nka eyi gepú eyigémbo genyéɛ nyɛ ne akaá wa abɛ nyé ne nka eyi ɛkwanegɛ manéré géjí? ²⁹ Mbɔgɛ alá fɛré mbɔ wó, ébɛ nyé nnó anéré gɛ fɔ gepú eyigémbo, atɛnegɛ nyé lé nébómé, bɔ́ bi ákóogɛ ɛfɛé ágɛgɛ nebómé eniné mbɔ, alɔ manjwáné áke: ³⁰ ‘Gé muú yi aké atɛnegɛ enyɔ́n, ɛpwo jíi.’

³¹ “Ɛkágé bɛ nnó mfwa ajyɛ myé bee ne mfwa ayifɔ. Mbɔgɛ akwilegɛ manjyɛ, gɛ nnó Mfwa ayifɔ achwɔ ne bɔ́ gejamé abi apwɔ́ abíi né malú ápéa, apyɛ nnó? Nnó abó kpé mbe ajwólé ne bɔ́ bíi aferé wa ákágé myé nyé bee ne bɔ́ bimbo? ³² Mbɔgɛ agɛgɛ nnó úpwɔ́ nyɛ ɛbwó, aferege nyé bɔ́ ató nnó ajyé ábáné mfwa yimbɔ nɔ́ɛɛ alú tetɛ, akwó ji mata nnó agáré élé genó eyígé ji akélegɛ nnó ɛbwó áchyé ne álya ɛbwó ábɛ né nesɔ. ³³ Wyé na ntó ne enyú debɔ́ mankpomɛ mmyɛ.” “Muú akágé bɛ fɔ ménkwálé wa mbɔgɛ alá kamé mánlyá unó uko wó.

Mechó menkwálé Jisɔs ayi atɔ́ getɔ́
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Mega élú genó gelógélɔ ne mbɔgɛ mega élá pɔ́ sé ne ugo bíi, ápyéé mbɔ nnó ne ugo bíi ukéré? ³⁵ Ɛfúlé sé genó. Muú akágé gbɛɛ fɔ ɛwú né mekɔ́, yé ama áchwáré ne ujwaá ne ágbɛ né

mekoó élmé fó. Agbéle lé éwú gbéle. Muú yi awyá matu áwú.”

15

Nekanémejóó egómheme ewé enomé (Mat 18:10-14)

¹ Bií uma ánselé nka makpo ne abifo abi ápyéé ubeé, áchwá mánwú mekomejóó Jisós. ² Ne bóó bi akúú ébwó Farasi abi áferé nnó álú cho né ébé Ésoṣṣo ne *Anleré mabé Ésoṣṣo ágégé na matóó ásó ébwó áke, “Mende yina alu geluá ne bóó ubeé ne amá anyéé menyéé ne ébwó.”

³ Éféé Jisós ató ébwó nekanémejóó eni aké, ⁴ “Mbógé muú nyú awyaá usaá magónheme úta ne éma enogé apyéé nnó? Nnó ályágé fó ayi usaá uni meso nekuúneeni ne ajoyé ákélégé ewé enomé kpaá té ágéne? ⁵ Gébégé akélégé, agégé, akpane anéré mankóó abene. ⁶ Achwógé mmu akú ajeé ne ate ánmé aké, ‘chwóge débé mabeé. Egómheme wa ewé ébó enómé, ngé.’” ⁷ Ne Jisós aké: “Ngarege wó nnó wyémbó ntó ne matóó agóó bóó dóó né mfaánebuú gétúgé muú ubeé ama ayi ákwóré metóó wuú ne geṣwá jíí epwó gejame bóó abi álu cho alá bó mankwóre matóó bwó wó.

Nekanémejóó nka eyí énomé

⁸ “Mbógé ntó mendée fó awya bó sére áfya ne ama anogé apyéé nnó? Alwégé mewé áshwá gepú jíí, ápeá akélé kpaá te agéne? ⁹ Ne akélégé agégé akú ajeé bií aké chwóge debé mabeé, sére wa ayi abó ánomé, ngé jíí.” ¹⁰ Ne Jisós aké: “Ngarégé wó nnó. Wyémbó ntó ne makiénné Ésoṣṣo ábéé ne nechóchó gétúgé muú ubeé ama ayi akwóré metóó wuú ne geṣwá jíí.”

Nekanémejóó maá ayi ánomé

¹¹ Jisós ama jóó aké, “Mende fó abó awya baá ande ápeá. ¹² Bií uma ayi meso aké ne nte wuú, ‘Atá káre geteé chyé éya.’ Éféé ne nte wuú akaré achyé éjíí. ¹³ Aségé gebagé geteé jíí ébelé ye mboó ndó wó, akpó ase nka, alyá meló wuú, afé neke tete né meló kpaá ewéchá, éféé ne akwené menya anyéé nka meko. ¹⁴ Anyégé nka jíí ébyege

eké getú ne mesa ayi ákwené né meló ewémbó alá ámu amu. ¹⁵ Éféé ajoyé gé mende fó né meló wémbó, ákwe jí uká ne mende yimbó ase wyé jí séle né utóó mámbámé mekwénde jíí né mekóó wuú. ¹⁶ Afé mámbámé ne muú ayi achyége jí menyéé ápó, mesa amyé jí dóó ne akélege ye manyéé ntó uchachuú gasala ebi ukwéndé unyéé ¹⁷ Gébégé jí aferé defóó tíí dékeré aké, ‘Bóó utóó nte wa ányé ágbége, ayifo alaá, nlu fá ndere mesa. ¹⁸ Nkerege meso mbaá nte wa nné jí mmyé nnó, Ata, mpyé gabo né égbé Ésoṣṣo, ne gyé eta wyé. ¹⁹ Mfu sé ayi mbeé maá wyé wó. Se le me nkane muú utóó wyé ama.’ ²⁰ Ajógé mbó, akwilé afé mbaá nte wuú.

“Ndere álú tete nte wuú agé jí nkane achwóó, gejeé ne meshwe gekwó jí metóó, alomé ajoyé kpá jí atyá ábogéné mme. ²¹ Maá aké, ‘Ata mpyé gabo né égbé Ésoṣṣo ne eta wyé. Mfu sé mambé maá wyé wó.’ ²² Ajógé mbó, nte wuú aké ne baá defwé bií, chóge wáwá dépe nkwú melóméló dechwó défyé jí mmyé, ‘Ma fyége jí nkpáganéré ne unó uká. ²³ Ma chwóge ne mpó mabó déwá depyé epaá. ²⁴ Mbó mferé nnó maá wa yiná agbó, ne alu mebe, abó anó ne mmangé jí, éféé ne epaá élóó.’

²⁵ “Gébégé ányé epaá ewémbó, mámbé mende yimbó alu né mekóó aké akerege meso alé kwókwólé ne gepú, awú ubeé né dachi bwó ²⁶ Ne atené agíí maá defwé aké ndé mechó élu dachi sé? ²⁷ Agíígé mbó, maá defwé agaré jí ake, ‘Menmó wyé ne ákeré meso mebe ne nte wyé metóó egóó jí awané jí mpó mabó.’ ²⁸ Awúge mbó metóó esó jí kpaá ashya mánkpe mmu dachi, éféé ne nte wuú achwó né jí mmyé nnó akpé mmu. ²⁹ Yémbó atené éshyéne ne nte wuú aké, ‘Gejame aṣme ayi me nkwené na nkane memfwé eta wyé, nlú dantó mekpo ye dámáa, óchyé me ndé? Ye maá mbyéne mṣme yi óchyé me nnó nnyé ne ajeé ba ne metóó megómego ápó. ³⁰ Ne gébégé maá wyé yi akwené menya anyéé nka ne andée deno ake achwó ówá jí mpó mabó?’ ³¹ Nte

wuú akú ji aké, ‘Maá wa ɔlu ne me fá yendégebé ne unó uko ebí nwya élé ebyé ³² Yémbɔ esé abi mmu debɔ mampye epaá ne metɔ́ megomegɔ gétúgɛ menmó wyé ayi débó déferé nnó agbó ne alu mebe, abó anó ne dégɛ ji nána.’ ”

16

Jisɔs agare nkane muú abɔ́ mangbaré nka jíí

¹ Jisɔs ama garé baá utɔ́ bíí nekanémejɔ́ eniné fɔ aké, “Muú nka fɔ abó alu, ayi awyá muú utɔ́ wuú ayi apéle unó nka bíí uko. Gébé gefɔ, bɔ́ fɔ áchwɔ́ garé ji nnó muú utɔ́ wuú achɔ́ nka jíí. ² Ne akú muú utɔ́ yimbɔ, achwógɛ, agíí aké, ‘Nde gefɔ genó eyi nwuú mbɔ nnó ɔpyé? Chó, chwɔ́ ne bɔ nwe ako abi ósamé unó ba, ɔshuú me nende ɔpó sé muú utɔ́ wa.’

³ “Muú utɔ́ yimbɔ agige geme jíí ake, ‘Mpye mbɔ nyɛ nnó, nana ayi nte wa áchwɔ́ fére me né utɔ́? Mpɔ ne eshye mangbaré esaá, ye deko degbóo me mmye.’ ⁴ Eké ewyáge ake: ‘Nana nkaá genó eyigé mpye nyɛ, nnó gébége nte wa aférege me né utɔ́, mbe ne ajeé abi ápoóge me né upú bwá.’

⁵ “Éféé, ne muú utɔ́ yimbɔ abo mankuúge bɔ́ abi ágbárege nte wuú ujwɔ́ ama ama. Agíí muú ayi mbe aké, ‘Ōgbaré nte wa nnó?’ ⁶ Muú yimbɔ aké, ‘Ngbarege ji usaá ndá mawee uta.’ Muú utɔ́ yimbɔ aké, ‘Gé nwe ayi ɔbó samé wyé, se wáwá jwólé mme, ɔkwóré, ɔsá usaá ndá mawee upéa meso éfyá.’ ⁷ Ama agíí ayifɔ ake, ‘Wɔ gbare nte wa ujwɔ́ nnó?’ Aké, ‘Ngbarege ji usaá úba Érise uta.’ Muú utɔ́ yimbɔ ake, ‘Gé nwe ayi ɔbó samé wyé na, kwóré, sá usaá úba uni.’

⁸ “Nte muú utɔ́ yimbɔ agége nnó muú utɔ́ wuú anyé ji upwɔ, akame ake, nte mende yina akpaá. Jisɔs anerege nekanémejɔ́ eni ake, bɔ́ mme bina ápye uno bwá ne defɔ́ ápwɔ nkane bɔ́ Éɔwɔ́ ápyé ebi bwá. ⁹ Nka elúmbɔ, ndɔ yifɔ epye gabo. Ne nchyege enyú majyé nnó debó nka eyi déwyaá dépyé dejeé ne Éɔwɔ́

nnó gébége nka yina ébyegé ásele nyé enyú, ábelé né melu ewé genwá eyi gélá gébyeé.

¹⁰ “Muú yi anerege metɔ́ ne ji né ekéké genó mbɔntó ne anerege metɔ́ ne ji né eyigé kpaá. Ne muú yi áfwalege muú né ekéké genó mbɔntó ne áfwálége muú né eyigé kpaá. ¹¹ Mbɔ́gɛ enyú dekáge béle fɔ nka chánéné eyi ndɔfɔ́ épyé gabo, epyémbɔ nnó ne áchye enyú genó gembó? ¹² Mbɔ́gɛ dekáge chéré genó eyigé muú ayichá chánéné, ndé muú ábɔ́ genó áchyége nnó gébé eyigé enyú?

¹³ “Maá defwé ama ákágɛ kpá fɔ defwé mbaá bɔ́ apea gébé gemaá. Apyémbɔ, apaá nyé ama agboó ne ayifɔ. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifɔ. Enyú dekáge nóge fɔ Éɔwɔ́ ne nka gébé gemaá.”

¹⁴ Bɔ́ Farasi fɔ abi abó álú eféé áwuúge mechó ewé Jisɔs ajɔ́, álɔ manshwá meshwá gétúgɛ ebwó ágbóo ne nka dɔ́. ¹⁵ Éféé Jisɔs ake ne ebwó, “Enyú delu bɔ́ abi débwolege bɔ́ nnó enyú delu cho, yémbɔ Ata Éɔwɔ́ akage mataó enyú. Kaáge nnó unó bi bɔ́ afége nnó úl, úlú ukwenkwe né mbe ushu Éɔwɔ́.”

*Gefwagé Éɔwɔ́ gepwɔ mabé áyi nyá

¹⁶ Jisɔs amá aké, “Gébé genyá, bɔ́ áwúu le *Mabé Mosis ne unó bi bɔ́ ekpávɛ Éɔwɔ́ abó ásamé. Lɔ né gébé eyigé Jɔn achwɔ́, bɔ́ ágárege abya melóméló gefwa eyigé Éɔwɔ́ ágbárege ne bɔ́ ako ámyé ne eshye mankpe mmu gefwa yimbɔ. ¹⁷ Yémbɔ, epófɔ nnó ebé Mosis elá detú. Élú wáwá nnó mfaá ne mme ákwyá epwɔ nnó eké mansá nwe né ebé ewémbɔ elá detú.”

Jisɔs alérege depɔ́ré ulɔ ne neba manwá

(Mat 5:27-32; Mat 5:27-32; Mak 10:11-12)

¹⁸ “Wyémbɔ ne élú nnó yendé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, ne abagé ayichá, akwé mbɔ lé ulɔ. Mende ayi abagé ntó mendée ayi menɔ wuú ábuú ji, akwé mbɔ lé ulɔ.”

Abya Lasarṓs ne mende ayi awyá gefwa

¹⁹ Jisṓs ama garé abyá yiná aké, “Mende fṓ abṓ alu ayi awyá gefwa. Afyε uchánchá mandée, anyεé genwá yendé bií. ²⁰ Ne mbyá muú fṓ, abṓ alu ntó ayi akúu ji Lasarṓs. Ayi abṓ amée mansa. Yéndégébé abelege wyé né menómbi muú gefwa yimbṓ, ²¹ anyagé gemε, apεle wa muú nka yimbṓ, alṓ mé manyége menyéé nnó εke ekwéne ye mme, ji abṓ anyé. Ne mbaá ayi ji abelé, bṓ mamye áchwó alárege upa bií.

²² “Ne bií uma Lasarṓs agbó, makiénné εsṓwṓ áchwṓ kpa ji, áfé né mfaánebuú. Ajwólé né nénkúné mmyε Abraham, εféé Lasarṓs alṓ manyé menyéé ne ji. Ebelégé muú nka yimbṓ ntó agbó, ánií ji. ²³ Afé né melṓ áwuú bṓṓ, εféé alṓ mangéné εfwyalé εwé mebo. Né gébé gefṓ aṅme amε agé Lasarṓs tetε, ndere ajwólé né nenkúné mmyε Abraham. ²⁴ Agége mbṓ, akuú ake, ‘Ata *Abraham, gé me meshwε, tó Lasarṓs ajyé fyε enṓ bwṓ wuú mmu manaá achwó pyε metṓṓ wa ekwené, ngenε gebégé εfwyale né mewε εwéna.’

²⁵ “Abraham ashúú ji meko aké, ‘Maá wa, te ndéré ṓlu nyá né mme, ṓbṓ ṓlu gbene, ṓnyεé ṓbwṓlege ayi Lasarṓs alá pṓ ye ne genó, agene lé εfwyale. Nana Lasarṓs anyεé genwá fa ayi wṓ gené gebégé εfwyale εwu. ²⁶ Ερṓfṓ yémbṓ, newú nékaré εsé nnó muú ayi akelege manhya áchwṓ wena agége fṓ meti ne ayi akelege manhya ntó áchwṓ εwu agege fṓ meti.’ ²⁷ Muú nka yimbṓ, ama kwṓ ji mata ake, ‘Nte εse Abraham, tó Lasarṓs né dachi nte wa, ²⁸ nnó ajyé ajií aṅmé ba áta matu nnó ekagé εbwṓ ákwólé gepṓ ya, áchwṓ né melú ubalé εwé.’

²⁹ “Abraham ashúú le ji meko aké, ‘Ebwṓ áwya nwe Mosis ne abi bṓṓ ekpávε εsṓwṓ ásamé. Gó εbwṓ áwuú geno eyigé bṓṓ ekpávε εsṓwṓ ajóge.’ ³⁰ Muú gefwa yimbṓ ashya ake, ‘Ngba, Atá Abraham, mbṓgé muú ayi agboṓ

mé ne abṓ ajyεgé gáre εbwṓ, ákwórege nyé matṓṓ.’ ³¹ Yémbṓ Abraham aké ne ji, ‘Mbṓge εbwṓ áshyagé manwú mekomejṓṓ Mosis ne ayi bṓṓ ekpávε εsṓwṓ ye lé mewu muú ne ajyε gáre εbwṓ, awuú nyé fṓ.’”

17

Mmuameno mampyε gabo
(*Mat 18:6, 7, 21, 22; Mak 9:42*)

¹ Jisṓs ajṓṓ ne baá utṓṓ bií ake, “Unó úlú εbi úbwṓlege bṓṓ nnó ápyé *gabo. Yémbṓ utónkwa úlú ne muú ayi ábwṓlege nyé ayifṓ nnó apyé gabo. ² Ebo εlṓ nnó áshii muú yimbṓ gekpékpégé ntaá né gemε, áṅmé ji né gentóógé εbeé mega, ne nnó ábé mebe, ábwólégé ye muú ama né bṓṓ bi alú eké ambáné nnó apyé gabo.

³ “Sege gébé nnó ekagé depyε gyéé mbaá depṓ tiré na. Mbṓgé menjmé wyé apyégé gabo, ṓbṓ mankuú ji ṓjṓṓ ne ji ne akamégé nnó alu gyéé, ṓbṓ manjií ji nte. ⁴ Ye apyége gyéé eta wyé mánáne akénéama né bií, ne achwógé akamégé yéndégébé nnó, ‘Alu gyéé,’ ṓbṓ manjinte né ndṓ yimbṓ meko.”

Gefṓ eyigé bṓṓ Jisṓs abṓ mamfyé matṓṓ bwṓ ne εsṓwṓ

⁵ *Angbá Jisṓs áwyaagé aké ne ji, “Ata pṓṓ εsé nnó défyéé matṓṓ ne εsṓwṓ dépwṓ ndere debṓ défyéé mé.”

⁶ Ne Ata Jisṓs ashúú εbwṓ meko ake, “Metṓṓ εwé défyéé ne εsṓwṓ yé εbε élé * nénéjéné éke nyiné mbwé ngbon, dekage jṓṓ ne genṓṓ eyina nnó, ‘Kwilé fa ṓjyε téné né εbeé mega.’ Genṓṓ eyimbṓ gébṓ mampyé nkane dejṓṓ.

Bṓṓ Jisṓs awya utṓṓ εbi bwṓ

⁷ “Désé nnó muú nyú ama awya muú utṓṓ wuú. Ne apyεgé utṓṓ bii uko né mekṓṓ yelé membame magṓnṓmé. Nnó achwṓge mmu agarege ji ténéténé nnó, ‘Chó, kpá menyéé wyé, ṓnyé?’ ⁸ Ngba agarege nyε le ji nnó, ‘Chó, kwóré mandée jyé, ṓtyé menyéé, ṓchyé me nyé.’ Nnerégé mé, ṓchwṓ, ṓfére unó ne ṓfé ṓnyé awyé.

* **17:6** Elú wáwálé nnó: Gefágé mbwé ngbon ayina ákuú nnó Musta.

⁹ Mbogé apyegé ndere ágaré ji, nnó nte wuú ala nyé wyé mantámégé ji? ¹⁰ Elú wyé genó gémá ne enyú, depyegé utóó ebi áchyége enyú denérégé, debó manjóó nnó, ‘Ese delu lé baá defwé. Depye lé utóó ebi debóó mampye.’”

Jisós apye bós ubá áfya átoó, ama ne akéré áchwó táme ji

¹¹ Ndere Jisós abó alu akéne ajye né Jerosale, akoó melere ayi bós Samariya ne bós Galilii. ¹² Gébégé Jisós áchwó kwóne né maá melo fò, agé ande fò afya abi amée ubá, ágégé ji átené tete, ¹³ ne álo mankuú ji áke, “Ata Jisós, ge esé meshwe.” ¹⁴ Jisós ake agene ebwó, áké, “Choge délére lé mmye nyú mbaá ámpyé upé Esowó nnó áchére enyú.” Ndere bós bina akene ájyé né meti, ágé nnó ebwó ako atóó. ¹⁵ Ne muú ama né geluágé bós bimbó agégé nnó atóó, aló mankeré meso, akwane kénké, aféége Esowó, manchwó táme Jisós. ¹⁶ Akwónégé, ató manó mme né mbe ushu Jisós, atamege ji. Mende yina abó alu lé muú Samariya. ¹⁷ Jisós agégé ji, aló mangii gemé jii aké, “Pó mbó mpye ná bós áfya átoó ne abi aneneéama álé? ¹⁸ Wyé lé menkéé yiná ne akere meso manchwó táme Esowó?” ¹⁹ Ne Jisós ake ne mende yimbó, “Kwilé, chó ejyé geba, otóó mbó gétúgé ofyéé metóó ne me.”

Jisós agaré nkane *Gefwagé Esowó géchwó

(Mat 24:23-28, 37-41)

²⁰ Né gébé gefó bós Farasi, ágii Jisós ake, “Ndé gébé eyige Esowó áchwóó gbáre nyé gefwa jii fá mme? Ashuú ebwó meko ake, ‘Unó fò upó se ebi ulérege nyé nnó Esowó achwóó gbáre gefwa jii.’ ²¹ Muú fò apó ayi akaáge gáre nyé wáwálé nnó, ‘Gé Esowó na élé agbaré mé gefwa jii fa!’ ‘Ge Esowó mbó élé agbare mé Gefwa jii ewu!’ Kaáge nnó *Gefwage Esowó gelú mé ne enyú.” †

²² Ne ajóó ne baá utóó bií ake, “Gébé gekwónege nyé eyigé enyú dékélege

mangé Maá Nte Mekwaá ye né bii uma, yémbó degené nyé fò ji. ²³ Né gébé eyigembó, bós bifó ajóóge nyé ne enyú nnó, ‘Gége ji alu fa,’ ‘Gége ji alu éwu.’ Ye ajóóge mbó déjyegé fò mankéle ji. ²⁴ Gébégé Maá Nte Mekwaá ake achwóó, bós ágéne nyé ji wye nkane dasama akéle mamma, egbe ewe ne ewe, ne nebuú négénege. ²⁵ Yémbó nsá nnó ji ájyé achwó, abó mangé gejamégé efwyale ne njye eniné na neshyá nyé ji. ²⁶ Ndere epyeé nyá né gébége Nowa, wyémbó ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege fa mme. ²⁷ Bós ábo ányé, anyúu, abifó ábáne andée, ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bií ebi Nowa ákpené mmu ékpe. Eféé ne manaá akwené dós, manyi ákpe ne genyágé nnyi, gechwó shwa bós bimbó ako, ágbó. ²⁸ Epye nyé ntó wyé nkane ebó epyé né gébé eyigé *Lot alu mebe, bós ábo ányé, anyúu, abifó akpóo unó, abifó ánáme, bós bifó ápyé makóó, abifó áténege upú, ²⁹ ne bií ebi Lot alyá melo Sodom, Esowó apyé ndoó mewé atané mfaánebuú achwóó s melo Sodom meko eke *mewé dáwá ³⁰ Wyémbó ntó ne epyé nyé mbaá bós né gébé eyigé Maá Nte Mekwaá akerege meso fá mme.

³¹ “Né bií bimbó, mbogé muú abegé mfaá gepú, ekagé ashulé mme nnó abós genó né gepú jii, ábo ájyé. Wyémbó ntó muú yi ajyegé mekóó ekagé ama kéré mmu gepú jii. ³² Tége genó eyigé gébó gepyé ne mendée Lot. ³³ Muú ayi akélege mampóó genwá jii ebyénnó aníige nyé geji, ne mbogé muú akamégé manchyéé genwá jii getú ya, apóme nyé.” ³⁴ Jisós ama jóó ake, “Ngarege enyú nnó né utuú bimbó, bós ábelégé né ukwó apea, ákpáne nyé ama, ályaá ayifó. ³⁵ Yé andée apeá ake ákwóó nchi mbaá ama, ákpáne nyé ama, ályaá ayifó.” ³⁶ [Yé mbogé bós apeá ábegé né mekóó, áke ápyé utóó, ákpáne nyé ama, ályaá ayifó.] ³⁷ Baá utóó bií áwúgé depó etirena ágii ji áke, “Ata unó bina úpyé

† 17:21 Elú wáwálé nnó: Kaáge nnó Gefwage Esowó gelu mé metóó metóó nyú.

nyé éfó.” Ne Jisṵs ashuú ebwó meko ne neka enína ake, “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, eféé mbṵ ne denwyṵne etire denyéé unkwṵ unó dénwérege.”

18

Nekanémejóó mekwi mendée ne mémpané mpa

¹ Jisṵs agaré baá utṵó bií nekanémejóó eníne fṵ manleré ebwó nnó, muú ábṵó fṵ mampwa manénemmye mbaá nte wuú Eṵṵwṵ. ² Aké, “Mémpané mpa fṵ abó alú né melṵ fṵ ayi álá afṵó Eṵṵwṵ ne ye gébé ne bṵó abṵ wṵ. ³ Mekwi mendée fṵ abó alu ntó né melṵ ewémbṵ. Mendée yimbṵ ajyé yéndégébé, agige mémpané mpa yimbṵ nnó, ‘Akwyé mechṵ bwṵ ne muú mawámé wuú!’ ⁴ Ndṵ mbṵ ye yi mendée yina alṵ manjóó ne ji, abṵ ashya manwú ne éwyágé, agií geme jii aké, ‘Yé élé nlá fṵó Eṵṵwṵ ne nlá bṵ gébé ne muú wṵ, ⁵ yémbṵ gétúgé mendée yina achwṵ yéndégébé, achyége me efwyale, nkwyege nye mechṵ wuú, mbṵge nlá pyembṵ wṵ, agṵó nyé me mbélé géjyá’.”

⁶ Ne Ata Jisṵs ajógémbṵ aké ne ebwṵ, “Pṵ enyú dewú nkane muú defyá mémpané mpa yiná ajṵó? ⁷ Ndere mémpané mpa ápoó mendée yina, nnó Ata Eṵṵwṵ achṵó nye gébé mampṵó bṵó bi ájyá abi álile eta wuú utuú ne nṵwámésé? Alyágé nyé ebwṵ né efwyale? ⁸ Kaáge, nnó Eṵṵwṵ achṵó nye gébé mampa mpa achye ebwṵ. Yémbṵ gébége Maá Nte Mekwaá akerege meso, nnó agene nyé bṵó bi áfyéé matṵó ne Eṵṵwṵ?”

Nekanémejóó Muú Farasi ne Menselé nkámakpo

⁹ Jisṵs ama gáre nekanémejóó eníne fṵ, mbaá bṵó abi álérege mmye nnó ebwṵ alú cho ne ápéle abifṵ nnó ápṵ bṵó. ¹⁰ “Bií fṵ, ande fṵ apeá, áfé né echa ure Eṵṵwṵ ewé élú né Jerósále manemmye. Mende ayi ama, alu muú Farasi ne ayifṵ alu ménselé nkámakpo. ¹¹ Gébége ebwṵ akpéné mmu echa, muú Farasi yimbṵ ajye

téne né melu ewé bṵó akó ákáge gé ji, alṵ manénemmye aké, ‘Ata Eṵṵwṵ ntamé wṵ nnó mpṵ fṵ nkane bṵó abifṵ, ye eké ménselé nkámakpo yimbṵ. Me mfógé fṵ genógé muú detú, nnyé fṵ manwaá ne nkwéné fṵ ulṵ ne mendée muú. ¹² Nlyage menyéé kpékpé né depṵ tyé, ndṵ epéa yéndé uwyaá, mma nkarege unó ba né malú afya, nchyege wṵ melú ema.’ ¹³ Menselé nkámakpo yimbṵ, atené meso, akparé amu mekpo, amo mekpo mme, ajṵge ake, ‘Ata Eṵṵwṵ, gé me meshwe, nlu muú yi mpyé gabo.’” ¹⁴ Jisṵs anérégé, ake ne ebwṵ, “Bṵó bina ákerege meso, muú ayi alú cho mbṵ ushu Eṵṵwṵ élé Ménselé nkámakpo épṵ fṵ muú Farasi. Nende muú ayi awya nepá, Eṵṵwṵ awane nyé ji gelu ne apyé nyé ayi álá pṵ ne nepá, akwṵ ngṵ.”

Jisṵs ajé ambáné kṵó

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Né gébé géfṵ, bṵó fṵ ákpá ambáné kṵ áchwṵ étá Jisṵs nnó anéré ebwṵ amu makpo ama ama ne ajé ebwṵ. Baá utṵó bií ágégé ndere ebwṵ áchwṵó, ányá ebwṵ. ¹⁶ Jisṵs awúgé mbṵ, akú bṵó bimbṵ nnó áchwṵ ne baá bwṵ. Ne ajṵó ne baá utṵó bii aké, “Lyáge ambánékṵ áchwṵ eta wa, ekagé dégbé ebwṵ néndé gefwa eyigé Eṵṵwṵ ágbárege gelú eyigé bṵó abi álu ndere baá bina. ¹⁷ Ngarégé enyú wáwálé nnó: muú yi álá kamé nnó Eṵṵwṵ ábé mfwa wuú, nkane mamane kṵó wṵ akpéné fṵ né gefwa jii.”

Abya muú nka

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Muú kpaá fṵ achwṵ gií Jisṵs ake: “Ménleré melómélṵ, mpyéé mbṵ nnó ne mbṵ genwá eyi gélagé byéé?”

¹⁹ Jisṵs agií ji ake, “Ulannṵ ṵkuú me muú melómélṵ? Yé muú yi alómé metṵó apṵ, ekosé Eṵṵwṵ mbii ne alu melómélṵ. ²⁰ Pṵ ṵkage mabé Eṵṵwṵ ayi áke, ‘ekagé ṵwá muú, ekagé ṵkwé ulṵ, ṵjogé ejo, ekagé ṵténé ntésé gebyṵ. Ṽnyégé manwaá, nógé nte wyéé ne mmá wyéé.’”

²¹ Mende yimbṵ aké, “Nlṵ mambélé mabé yina mako te dembáné.”

22 Jis̄s áwuúgém̄b̄, ake ne ji, “Éla genó gema eyi òb̄ó mam̄pye, cho, kpó unó byé uko òkáré ñka yimb̄o mbaá b̄ó gekpo, ne òl̄ó mankw̄ólé me. Mb̄ogé òpyégém̄b̄, òb̄éé nyé ne gefwa né mfaánebuú.”

23 Mende yina awugé mechó ewé, byò úkáré ji, alò mansomé gefwa jíí.

24 Jis̄s agégé nnó metó egó ji wó, aké, “Éjweré ne muú ñka akpe né gefwagé Èsòwò. 25 Èlú wáwá nnó *mp̄o mashw̄one áshwá né embú ábyamé, ne nnó muú ñka akpe né gefwagé Èsòwò ágbárege.”

26 B̄ó abi awuú mechó ewé ágií aké, “Ne ndé muú yi abò nyé genwá eyi gélagé byéé.”

27 Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Genó eyi gepwogé ákwaá, gepwó f̄ó Èsòwò.”

28 Ne Pita ajó aké, “Gé esé delyaá unó sé uko, dékw̄olege wò.”

29 Ajógé mb̄o, Jis̄s ake ne baá utó bií, “Ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi alyagé gepú jíí, ye mendée wuú, ye baá bií, ye an̄mé bií, ye mma wuú ne nte wuú gétúgé gefwage Èsòwò, 30 abe nyé ne b̄ó ne gejamégé unó né mme yina, upwò ebi ji abò alyaa ne abe nyé ne genwá eyi gélagé byéé né mme ayi áchwó nyé.”

Jis̄s ama gáré mán̄ane alé nkane ji agboó nyé

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Né gébé gefó, Jis̄s ase baá utó bií áfyaneápeá, ájye tene melu ewéché, eféé alò mangaré ebwó aké, “Wuúge esé dékw̄ome mb̄o déjyéé né Jerosale, dekw̄onégé éwú, unó uko ebi b̄ó ekpávé Èsòwò ábò ásamé útaá Maá Nte Mekwaá, ubéé nyé wáwálé. 32 Asá nnó áfyé nyé ji né amú b̄ó abi alá p̄o b̄ó Jus, abi ájwyaáge nyé ji, áshyé ji, ákpóo ji matye mmye. 33 Átúlege nyé ji, ne áwá ji, yémb̄o ndó éléé ékw̄onégé, akwilége nyé né negbo.”

34 Yé ndere Jis̄s ajó mb̄o, an̄gbá bií ákaá f̄ó ula mechó ewíná wó, ebwó alá tametame ye genó gema ágbaré né metó wó.

Jis̄s apye muú ame nónómé agene (Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jis̄s aké akw̄onege né mekpó meti Jeriko, muú ame nónómé f̄o, ajwólé né mapea meti akó ñka. 36 Awúgé nkane gejamégé b̄ó áwyále, ákóge, mende yimb̄o agií aké, Ndé mechó echwó?

37 Agaré ji aké, “Jis̄s ayi Nasaret ne akóge.”

38 Mende yimb̄o awúgé mb̄o, alò mankálégé aké, “Jis̄s, mpyáne Devid, gé me meshwe.”

39 B̄ó abi abò ájyé mbe, alò manyáné ji nnó akw̄éné mejó. Ndere ányáne mb̄o ji, élú eké áchyé lé ji eshye nnó akalé kénké. Ne aké, “Mpyáne mfwa Devid, nkpa wò geká, gé me meshwe.”

40 Jis̄s awúgé mb̄o atené, ató b̄ó nnó ajyé achwó ne muú ame nónómé yimb̄o. Ebwó áchwógé ne ji, Jis̄s agií ji ake, 41 “Ndé genó wò òkélege mpyé eta wyé?”

Mende yina aké, “Ata, nkelege nnó apyé me ngéné mbaá.”

42 Ne Jis̄s aké ne ji, “Lò yé mangéné. Otoó mb̄o gétúgé òfyéé metó wyé ne me.”

43 Ténéténé yimb̄o alò mán̄géné mbaá ne akw̄olege ji, ne afége Èsòwò. B̄ó ako ágégé mb̄o, alò ntó mamféé Èsòwò.

19

Jis̄s ne Sakiȳs

1 Jis̄s akw̄onégé melo Jeriko, alò man̄kogé. 2 Muú kpaa *ánselé ñkamakpo f̄o, abò alu eféé ayi akamege Sakiȳs. Alu muú ñka. 3 Awúgé nnó Jis̄s akoge né melo bwó, afé mangé gefogé muú ayi Jis̄s alú, yémb̄o age ji wó gétúgé b̄ó ájamé ne alu mboó.

4 Eféé ne áboó gatélé ajyé kwó mfaá genó né mbaá yi Jis̄s akóge nyé nnó age ji. 5 Jis̄s akw̄onégé né genó yimb̄o, ape ame mfaá, agé ji. Atené akú ji aké, “Sakiȳs shúlé mme wáwá. Fina mbó mankpe wò un̄kéé.”

6 Sakiȳs awúgé mb̄o ashúlé mme ténéténé, ase Jis̄s ne metó meḡomeḡo. 7 B̄ó ágégé nkane Jis̄s

ajyé ne Sakiyos, álɔ manmené aké, “Mende yiná ajyé kpé unkeé mbaá muú ubeé.”

⁸ Ebwó ne ji ájwólégé mmu, ewyage Sakiyos akwilé téné aké, “Ata nkarege nyé unó ba nchyé geba mbaá bɔ́ gekpo, ye nnyé lé muú manwaá, nshúge nyé mbɔ́ genó eyimbo né malu ani.”

⁹ Jisɔs awuúge mbɔ́ ake, “Ngarege enyú nnó, fina bɔ́ bi álu né gepú yina átane né efwyale gabo, gétúgé mende yina alú ntó mpyáne Abraham. ¹⁰ Maá Nte Mekwaá, achwó le mankele bɔ́ bi ánómé né egbe ewe Esɔwɔ nnó apyé ebwó átáné né efwyale gabo.”

Nekanémejɔ́ baá defwe makpo aléé (Mat 25:14-30)

¹¹ Nɔ́ere bɔ́ abó áwuú mechó ewé, Jisɔs ama gáre ebwó nekanémejɔ́ eníné fɔ́, getúgé ji alé mé kwókwólé ne Jerosale ne bɔ́ aférege nnó *Gefwage Esɔwɔ géchwó ló ténéténé fa mme. ¹² Ajɔ́ aké, “Né gébé gefɔ́ maá mfwa fɔ́ alyá melɔ́ wuú, afé neke né melɔ́ fɔ́ ewé élú tete nnó ákwéré ji elá gefwa ne achwógé abé mfwa né melɔ́ wuú. ¹³ Gébé eyige achwó jyé, akú baá defwé bií afya, akaré ebwó nka. Achyé yéndémuú gébagé nka, ne aké ne ebwó, ‘Delagé fa, kége gese ne nka yimbo kpaá te nkérege.’

¹⁴ “Ne ályaá ajyé, yémbɔ́ bɔ́ melɔ́ wuú ápá ji dɔ́ te átó bɔ́ nnó ajyé garé nnó, ‘Ebwó akélege fɔ́ mende yimbo abé mfwa bwó.’

¹⁵ “Yémbɔ́ nɔ́ere mende yimbo ajyé, ákwéré ji ela ewémbɔ́ nnó achwó abé mfwa. Akérége meso, akú baá defwé bií abi ji abɔ́ achyé ebwó nka nnó áchwó leré ji nsá ayi ebwó abɔ́ né nka yimbo. ¹⁶ Maá utɔ́ ayi mbe achwógé aké, ‘Ata gébagé nka eyi ɔ́bɔ́ chyé me, gépye mbó nsá úba nka úfyá.’ ¹⁷ Mende yina awúgé mbɔ́, metɔ́ ego ji ne aké, ‘Opye dɔ́, ɔ́lu maá utɔ́ melóméló, muú akage nere metɔ́ ne wɔ́. Nɔ́ere ɔ́pélé eké genó ewé chánéné, nchyege nyé wɔ́ uto né malá áfyá nnó ɔ́pélé ájí.’ ¹⁸ Ayifɔ́ achwógé aké, ‘Ata gébagé nka eyi ɔ́chyé me,

gépye mbɔ́ nsá uba nka úta.’ ¹⁹ Ne ajɔ́ ne ayimbo aké, ‘Nchyege nyé wɔ́ malɔ́ áta nnó ɔ́pélé ájí.’

²⁰ “Ne ayifɔ́ achwógé aké, ‘Ata gé gébagé nka jyé. Mbɔ́ mpwé né gebagé ndeé mbelé. ²¹ Mbélé eji gétúgé nkaá nnó gepɔ́ jyé getóo ne mfɔ́ wɔ́. Ne gébé eyigé fɔ́ ɔ́sele unó detú. Okpane menyéé né mekɔ́ ayi ɔ́lá kágé meso yi ápéne.’ ” ²² Mende yimbo ake né maá defwé yimbo, ‘Obó gepɔ́, uchuu mejɔ́ ebi ɔ́jɔ́ ne nséle mpa, mpa wyé. Okáá nnó gepɔ́ yá getóo ne mma nséle unó detú ne mkpane menyéé né mekɔ́ ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²³ Nɔ́ere ɔ́kaá mbɔ́, ndé ɔ́bɔ́ ɔ́lá fyé nka yá né gepúgé nka nnó nkerege meso nse eji ne nsa wɔ́?’

²⁴ “Eké ewyage ajɔ́ ne bɔ́ abi áténé efé aké, ‘Sége gébagé nka yimbo, déchyéé muú ayi awyaá uba ufya.’ ²⁵ Bɔ́ bimbo áshya aké, ‘Ata, ji awya mé úba nka úfyá.’ ²⁶ Ajɔ́ ne ebwó aké, ‘Kaáge nnó muú ayi abɔ́ge nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji ebwɔ́, ne ayi alá abɔ́ nsá yé ékéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuú, nnó alá amu mawa. ²⁷ Nána bɔ́ mawámé ba, abi áshya nnó mbege fɔ́ mfwa bwó, chwóge ne ebwó, dewá né mbe ushu wa.’ ”

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Jisɔs anérége manjɔ́ nekanémejɔ́ eni, álɔ mankwó ajyé né Jerosale.

²⁹ Akwónégé kwókwólé né meló Betfage ne Betani baá malɔ́ áyi alú mfaá mékwé ewé ákuú nnó Olif, ató baá utɔ́ makpo ápeá nnó abó mbe, ³⁰ aké ne ebwó, “Chogé né maá melɔ́ ayi alu mbɔ́ enyú né mbe, dekwónégé dégene nye maá géjuná ayi áshíí ji ne muú álú danké wye, kaáge déchwó ne geji fa. ³¹ Ne mbɔ́ge muú agigé enyú nnó, ‘Waá aké dekaá *géjuná yimbo?’, gárege ji nnó, ‘Ata ne akélege.’ ”

³² Ne baá utɔ́ bimbo áfé, ájyége ágé yéndégenó nɔ́ere Jisɔs abó ajɔ́. ³³ Gébége ákaáge maá géjuná yimbo, mbɔ́ géjuná achwó gií ebwó aké, “Waá aké enyú dekaá géjuná yimbo?”

³⁴ Ashuú ji meko áké, “Ata ne akélege.” ³⁵ Achwógé ne géjuná yimbo mbaá Jis̄s, áfere mandeé bwó ágyaá mfaá, ábwéé ji ajwólé mfaá. ³⁶ Ndere Jis̄s ajyé, b̄s̄ ajye ji mbe ágyaáge mandeé bwó né meti nnó ji akógé wyé.

³⁷ Akwónégé mekpó Mekwe Olif, aló manshúle, ndere alé kwókwólé ne Jerosale, ne gejamégé ankwólé bíí, áchwóó ji meso ákwáne kénké, áfége Esw̄w̄ né ufélekpá ebi ebwó ágené. ³⁸ “Mejé ebé ne Mfwa ayi áchwóó né mab̄w̄ Ata ayi alú né mfaánebuú, eniné mfaá mfaá, ji ne achyége nes̄w̄.”

³⁹ Ne b̄s̄ Farasi bifó áké, “Ménleré weé baá utó byé ákwéné mejóó.”

⁴⁰ Jis̄s ashuú ebwó meko áké, “Kaáge nnó ye mbógé b̄s̄ bina ákwénége mejóó, ye mataá ákálege nyé áfége Esw̄w̄.”

Jis̄s ali magbo getúgé Jerosale

⁴¹ Ndere Jis̄s akwóné kwókwólé ne Jerosale, ape ewu dómee, meshwe akwóó ji metóó, aló manlilé ajóge ⁴² áké, “E é b̄s̄ Jerosale, fina enyú debó dekaá genó eyi géchyége enyú nes̄w̄, ne nana dekáge sé gejí. ⁴³ Gébé gekwónége nye eyigé b̄s̄ mawámé nyú, áchwógé áténé ekwó gepú ágyaá meló nyú mme, ákelé enyú mmu. ⁴⁴ Apyégémb̄w̄, ákpéne nye mmu áwá enyú ako, áma amú upú enyú uko ne mbaá ala nye dede nnó ye ntaá nema nélage mfaá eníne f̄s̄. Mb̄w̄ ne ebéé nyé néndé enyú deshá mankaá bíí bi Esw̄w̄ áchwóó mampóo enyú.”

Jis̄s abú b̄s̄ bi ákpóo unó né mmu echa upre Esw̄w̄

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; J̄n 2:13-22)

⁴⁵ Jis̄s alyágé melu ewémb̄w̄, akpe né mmu echa upre Esw̄w̄, aló mamfwéné b̄s̄ abi ákpóo unó né mmu. ⁴⁶ Ndere ábuú ebwó áké, “Asá né mmu ηwe Esw̄w̄ nnó, Esw̄w̄ áké, ‘Gepú ya gebéé nyé lé gepúgé mmyemenene.’ Ne nana enyú débwólé géjí gelá melu ewé ánjó ábige wyéé.”

* **20:9** Elú wáwálé nnó: Genó eyigé b̄s̄ Isreli ásélé umpomé bíí ápyé mm̄s̄ ákuú geji né meko mekala nnó, *Grape.

⁴⁷ Ne Jis̄s alerege wyé b̄s̄ mmu echa upre Esw̄w̄ yéndé bíí. Né gébé yimbo anó baá abi ápyéé upre Esw̄w̄ chóncho ne ánleré mabé Esw̄w̄ ne ákpakpa meló akélege meti nnó áwá ji. ⁴⁸ Yémb̄w̄ ebwó áge meti wó néndé b̄s̄ ajwólége yéndégébé áwú mekomejóó Jis̄s ne ákelege f̄s̄ nnó gechu jíí gema gekóo mme detú.

20

Agii Jis̄s mbaá ayi uto ebi utané (Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Bíí f̄s̄ Jis̄s abó alerege b̄s̄ né echa upre Esw̄w̄, ágarege ebwó abya melóméló ayi atané mbaá Esw̄w̄. Ndere ajógemb̄w̄, anó baá abi ápyéé upre Esw̄w̄ chóncho ne Anleré mabé Esw̄w̄, ne ákpakpa meló, áchwóó chóo ne b̄s̄ bimbo, ² agii Jis̄s áké, “Ndé uto ebi owyaá mampye unó bina? Waá achyéé wó uto ubi?” ³ Jis̄s ashuú ebwó meko áké “Me ntó nwyaa awa nkwé mangii enyú ayi debóo manshuú me”. ⁴ Ne agii ebwó áké, “Waá achye J̄n uto manwyaá b̄s̄ manaá Esw̄w̄, Esw̄w̄ waá akwaá?”

⁵ Aló manjóó ne ate áké, “Ebege dejógé nnó elé Esw̄w̄ ne achyéé J̄n uto bi, agige nye esé áké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejóó wuú wó.’ ⁶ Ne mbógé dejógé nnó, ‘Utané mbaá akwaá,’ b̄s̄ ako áwáne nyé esé ne mataá gétúgé ebwó ákaá wáwálé nnó J̄n abó alu *Muú Ekpávé Esw̄w̄.” ⁷ Ne áké ne ji, “Ese dekaá f̄s̄ mbaá yi uto bíí utane wó.”

⁸ Ne Jis̄s ashuú ntó ebwó meko áké, “Yé me ntó ngárégé f̄s̄ enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Nekanémejóó b̄s̄ uségé ne mb̄w̄ mekóo

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Jis̄s aló mangaré b̄s̄ bina nekanémejóó ake, “Mende f̄s̄ ab̄w̄ ató mekóó, ape unó ebi ákuú vine, ábógé umpome bíí ápye mm̄s̄. * Ase b̄s̄ uségé afyé wyé. Atane afé neke né meló f̄s̄, ewú ne ábélé d̄s̄. ¹⁰ Gébé gekwónégé eyigé ákyé umpómé

bimbɔ, mbɔɔ mekɔɔ atɔ maá defwé wuú ama mbaá bɔɔ uségé bimbɔ nnó áchye ebii unó mbwé ebi utane né mekɔɔ ewémbɔ. Yémbɔ ebwó átulé maá defwé yimbɔ, ábú ji akéré amu amu. ¹¹ Ama tó ayifo, ebwó ágégé ji, áse ji ne matulé, áchyé ji mekpo unɔɔ, ábú ntó ji akéré amuamu. ¹² Mende yimbɔ ama tó maá defwé ayifo, bɔɔ bimbɔ átulé ji, afyé ji upa mmye, ne ája ji mmemme átó ji dafye. ¹³ Ne mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ aké, ‘Mpye nyé nnó? Elú galógáló nnó ntó nana maá wa ayi ngboó ne ji dɔɔ, ndɔfo ágege nye ji, áchyege ji énogé.’ ¹⁴ Maá yimbɔ afé, ne ndere álé kwókwólé, bɔɔ bimbɔ ágé ji ne áké ne ate, ‘Gége menyee getee mbɔɔ mekɔɔ na, chwóge déwá ji, getee jí geláa eyigé esé.’ ¹⁵ Akpégé mmu mekɔɔ, ája ji átó dafye, áwá ji.”

Jisɔs anerege nekanémejɔɔ eni, agii bɔɔ abi alú efé ake, “Enyú defere nnó mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ apye nye nnó ne bɔɔ uségé bimbɔ? ¹⁶ Elú wáwálé nnó, abó manchwó awá bɔɔ bimbɔ achyee mekɔɔ ewémbɔ mbaá bɔɔ abi cha.”

Bɔɔ bina áwúge mbɔ aferé ubée aké, “Esɔwɔ akamégé.”

¹⁷ Jisɔs ape ebwó dómeé ne agii aké, “Ne nana genó eyigé ásáme mmu ηwe Esɔwɔ geke nnó? Asá nnó:

‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé,
néni ne nélaá menɔ ntaá ayi ágbaré ekwɔ gepú.’

¹⁸ Muú akwegé mfaá ntaá enine mbɔ, atyáge nye ubauba ne mbɔge nekwége muú mmye, muú yimbɔ alá nye yiliyili.”

¹⁹ Jisɔs agárégé nekanémejɔɔ eni, *Anleré mabé Esɔwɔ ne anɔɔ baá bi apye ure Esɔwɔ áwúgé, ákaá nnó ajoge mbɔ lé ne ebwó, abó álú mampye Jisɔs wyé né gébé eyigémbɔ, yémbɔ ágó gétúgé áfɔ amé bɔɔ.

*Agii Jisɔs mechɔ ηkamakpo
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Bɔɔ bina ámaló mankéle meti ewéchá, ne átó bɔɔ nnó ájyé pyé eké ábɔɔ mechó ne Jisɔs wó, nnó

mbɔge Jisɔs akwegé nekwené meno, ebwó ágbaré ji ájyé mbaá ámpané mpa abi átómé nye ji mbaá góména ayi Rom. ²¹ Bɔɔ bimbɔ ájyége ákú Jisɔs aké, “Ménleré, esé dékaá nnó depɔ etiré ogárege ne olérege délu wáwálé. Opó fɔ meso ama. Olerege bɔɔ unó ndere Esɔwɔ akélege wáwálé.” ²² Esé dekaá wó, “Nnó ebé sé eké nnó déchyégé ηkamakpo mbaá mfwa Rom waá déchyégé?”

²³ Jisɔs akágé nnó ápené mbɔ ji lé metáa, aké ne ebwó, ²⁴ “Chwóge me ne sére † ama. Achwóge ne ji, agii ebwó aké, Mekpo wá na ne mabɔ waá na ásámé né ηka eyi?” Aké ne Jisɔs, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabɔ mií.”

²⁵ Ne Jisɔs aké ne ebwó, “Chyerge Mfwa Rom genó eyi gélu ejii ne chyerge ntó Esɔwɔ genó eyi gélu eyi Esɔwɔ.”

²⁶ Gefɔɔ eyigé Jisɔs akwyé meko ashuu ebwó gepye byɔ úkɔré ebwó mmu, alá nyámé néndé ágé fɔ genó eyigé ji apyee wó.

Agii Jisɔs nkwé ayi muú akwilege né negbo

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ *Bɔɔ Jus fɔ abi ákú bwó *Sadusi. Ebwó alú bɔɔ bi aké muú agbóge akwilége sé né negbo. Achwó gií Jisɔs aké, ²⁸ “Ménleré, Mosis abɔ asá ebé ewéna mmú ηwe mabé sé nnó ‘Mbɔge muú abagé mendée wuú ne agbóge alyagé mendée yimbɔ ayi ebwó alá byé maá wó, menmó wuú abó mansé mendée yimbɔ né ukwi, nnó ábyégé baá ábéle né mabɔ ami mewené menmo yimbɔ.’ ²⁹ Agare ji neka eni aké, ánmó fɔ akénéama abi ande álú abi átané nte ama. Menmó yi muú kpaa abó abá mendée wuú ne agbó ayi ebwó alá bye maá wó.

³⁰ Ayi akwólege ji ase mendée yimbɔ né ukwi. Ayi mbɔ agbó ntó ayi ebwó alá byé maá wó. ³¹ Epye wyémbɔ kpaa ebwó akénéama ágbó ako. Yé muú yi ábyené maá ne mendée yimbɔ apó. ³² Ebélegé mendée yimbɔ ntó agbó.” ³³ Ajogémbɔ, agii Jisɔs aké, “Ndere anmó bina akénéama abó

† 20:24 Elú wáwálé nnó: Epófɔ sére elé *denarius, ayi ébó élú ηká bɔɔ Rom.

ábané mendée yina, gébégé ebwó ako ákwilégé né negbo, mendée yina abeé nye ayi waá?”

³⁴ Ne Jisós ashuú ebwó meko ake, “Né mme yina ande ábané andée ne andée átó anó. ³⁵ Yémbó gébégé bós abi Esówa asélé nnó ákwáné, bós ákwilégé né negbo, ákpé gé né mme yi achwó nye, gébé eyigembó, ye neba nébéé se. ³⁶ Ndere Esówa apye ebwó ákwilégé né negbo, ámágé gbó sé, néndé álú nkane makiénné Esówa, ne álú baá Esówa te kwyakwyá. ³⁷ Mosis ntó aleré wáwálé nkane muú ágbógé ákwilégé né negbo. Asá abya genó eyigé mewé ebó eluli wye gélá sósge ne akuú Ata Esówa né melu ewémbó mmu nwe wuú nnó, Esówa ayi Abraham ne ayi Asek ne ayi Jakób. ³⁸ Mosis akúgé ji mbó, éleré nnó Esówa alu ayi bós abi álú abe. Esówa apó fó Esówa ayi awuú bós, alu ayi bós abi álú abe, néndé bós ako álú abe né mbe ushu wuú.”

³⁹ Jisós ajógé mbó, Anleré mabé Esówa abifó aké ne ji, “Ménleré ólu cho.” ⁴⁰ Ebwó áwúgé mbó, mano bwó ákpe né mekó, yé muú ayi ama mua mangií ji nkwe apó.

Muú ayi Esówa akweré ji ela gefwa alu maá waá
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ewyage Jisós ntó agií ebwó awuú nkwe aké, “Bós ajóge nnó Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa alu mpyáne mfwa Devid, ewena ébéé mbó nnó? ⁴² Enyú dekaá nnó mfwa Devid asá né nwe makwa wuú nnó:

‘Ata Esówa ajós ne Ata wa nnó, jwólé fa né egbé ebwónye wa,

⁴³ kpaá te gébé gékwónége nyé eyigé mpye bós mawámé byeé, álaá eké mboó genó nnó ónéré uká byeé mfaá.’

⁴⁴ Ewéna éleré nnó Mfwa Devid akuú Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa nnó Ata wuú. Epyembó nnó ne *Muú yi Esówa akweré ji elá gefwa ama alú mpyáne Devid?”

Jisós akwelé baá utós bii mbeé nnó ekage áse gepógé Anleré mabé Esówa
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Nana Jisós ajóge lé ne baá utós bii ne bós ako áwúu ntó, aké, ⁴⁶ “Sége gébé ne gepógé ánleré mabé Esówa. Ebwó ágbóo mamfyégé bó nkúu átyé átyé, ákéné, ágyaáge ntoné gese nnó bós átámégé ebwó ne énogé. Agboó ntó mánjwólé né malu énogé né mmu macha mmyemenene. Ajyégé epaá, ájyaá lé malu afwa ne ájwólege. ⁴⁷ Yémbó, mmyé egbóo ebwó, áfwyálege akwi andée, áfóoge upú bwó, ne ama ákéne malumalu, ánémmye áwyáge dós nnó ágilégé bós ame. Ndere apyé mbó, áfyé lé getoó né mmye bwó. Akpéne nyé né éfwyale ewé mebo.”

21

Echyé mekwi mendée ayi alú mbyá
(Mak 12:41-44)

¹ Ndere Jisós alú mmu echa upe Esówa, apele dómee nkane bós nka áchwó áfyé manka bwó mmu genó eyigé áfyé nka Esówa. ² Agé ntó mbya mekwi mendée fó ndere afyé baá ubaá ngba ápeá. ³ Agégémbó aké, “Kaáge wáwálé nnó nka yi mbyá mekwi mendée yina afye, ejá epwó eyi bós ako áfyé. ⁴ Yéndémuú áferé ekeke nka né gejamé eyi ji awyaá achyé, yémbó, ye lé mekwi mendée yina alu mbya, akwe ula géba jí achyé.”

Jisós agaré nkane gekpékpégé éfwyale géchwóo nye meso gébé
(Mat 24:1, 2; Mak 13:1, 2)

⁵ Baá utós bifó áló mamfégé echa upe Esówa nkane átené ewú ne uchánchá mataá, ne ama afége uchánchá unó bi achyé nnó ánógé Esówa. Eféé Jisós aké ne ebwó, ⁶ “Enyú degene unó bi, dema deféége yémbó gébé gékwónégé nyé eyigé amúu ewú ne yéé ntaá némaá eni nélaá mfaá nte népó.”

⁷ Agií ji aké, “Menléré, nde gébé eyige depó tiré na depyé nye? Nde genó eyi gélerege nyé nnó unó bi uchwóo pyé?”

⁸ Jis̄s ashuū ebw̄o meko aké, “Sége gébé nnó ékagé muú f̄o ábw̄alé enyú déno mewaá. Nénde, gejamé gé b̄oó áséle nye mab̄o ma áchw̄o eta nyú, aké, ‘Me ne n̄lú’ ne áj̄óge nyé nnó, ‘Gébé gékw̄oné.’ Áj̄óge dep̄o tí, déwugé f̄o ebw̄o. ⁹ Ne déwuú nye ntó abya be kw̄ókw̄alé ne enyú, ne ebi ámm̄ye tete, déf̄ogé f̄o. Unó bina uko ub̄oó m̄be up̄ye ne ep̄of̄o nnó mme yina achw̄o kwyá ténéténé w̄o.”

¹⁰ Jis̄s amaj̄ó ne ebw̄o ake, “Mal̄o kpakpa ámm̄ye nye ne ate ne ate afwa ne b̄oó bw̄o ámm̄ye nye ne ate, ¹¹ Ukpékpé unó up̄yee nyé mme yina anyíge ne eshye abw̄alé né gejamé gé malu. Emímí mesa ekwéne nyé né malumalu, ne mamée áwáne nyé b̄oó. Unó bi úgyálege mane up̄yee nyé né nebuú manleré ubée unó bi uchw̄o pye.

Jis̄s agare ángbá bií efwyale ewé ebw̄o agéne nye

(Mat 10:16-25; Mak 13:9-13)

¹² “Gemé gé nnó unó bi up̄yee; kaáge nnó b̄oó ápyéne nye enyú, áma átulé enyú. Dekpene nyé unó mpa né macha mmyemenene ne áfyé nyé enyú den̄o. Ajyé nyé ne enyú né m̄be ushu afwa ne b̄o góm̄ena gétúgé dékamé nnó delu b̄oó ba. ¹³ Gébé gé detené gé m̄be ushu b̄oó bim̄b̄o, kaáge nnó deb̄o m̄b̄o élé meti mangaré ebw̄o mekomej̄ó Es̄w̄o. ¹⁴ Yémb̄o ekagé dechyé gem̄e nyú efwyale, mamf̄érégé unó bi dej̄oge nyé. ¹⁵ Gébé gekw̄oné gé, nchyege nyé enyú den̄garé mej̄ó eti déj̄ogé ye muú mawame nyú ayi anénege geyó ye manyé mbeé ábeé. ¹⁶ Kaáge nnó b̄oó enyú ne ákp̄oo nyé enyú, ye ébéle ánte nyú, ye ánm̄é nyú ye b̄oó ula gepú nyú, ye ajeé nyú. Achyége nye enyú mbaá ákpakpa melo, nnó déténe unó mpa ne áwáne nye enyú bíf̄o. ¹⁷ B̄oó ako ápaá nye enyú gétúgé délú ánk̄w̄alé ba. ¹⁸ Ye en̄kaá mej̄we ewé éjúge nyé né mekp̄o nyú ekwé, enó ep̄o. ¹⁹ Dekamé gé met̄oó ema, dekpene nyé mmu gen̄wá eyi gelá gebyé.

Jis̄s agare nkane áchw̄o nye Jerosale (Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Gébé gé degé gé nnó b̄oó bee áno melo Jerosale mme, kaáge nnó gébé gekw̄oné eyigé áchw̄o ch̄o ewu. ²¹ Gébé gé mech̄o ewé ep̄yegé, b̄oó ako abi né gebagé mewaá Judiya ábo ajyé bií mfaá makw̄e. B̄oó abi álú né melo ewémb̄o áboó ntó. Yéndemuú ayi atané gé mek̄oó, ekage akyaá nnó ajyé mmu. ²² Kaáge nnó gébé eyigémb̄o, élé bií bi Es̄w̄o atóme nyé efwyale né melo Jerosale mampye nnó unó bi ásáme mmu ηwe wuú ubé wáwálé. ²³ É é ebée nye m̄b̄o nnó ne andeé abi álú ne mane yé ne abi áchyége baá mámb̄e. Es̄w̄o as̄o nyé met̄oó ne melo ewé, ne b̄oó ako ágéne nyé gebé gé efwyale. ²⁴ Awáne nyé abif̄o ne desaá, áséle nyé abif̄o nkane b̄oó den̄ré bee, ákaré átó né mal̄o mako. Ne b̄oó abi álá p̄o b̄oó Jus ápw̄o nyé melo Jerosale, ne áchyége nyé ebw̄o efwyale, kpaá gébé bw̄o gébyé.

Unó bi up̄yee nye gemé gé nnó Maá Nte Mekwaá ákérege meso fa mme

(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Né gébé eyigémb̄o, ágéné nye uf̄oó unó bi up̄yee né ηm̄é ne mfaá ne ambe. Né mme, gewyágé mg-bann̄yi eyi gétánege né ebée mega, gepyé nyé gejamé gé mal̄o áf̄oó nnó ebée échw̄o kpá ebw̄o. ²⁶ B̄oó áwére nyé ne ef̄o né met̄oó getúge ákaá nnó unó bi ugyálege mane uchw̄o pyé né mal̄o mako. Ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nye, ²⁷ ne ágéne nye nkane Maá Nte Mekwaá achw̄oó né mmu gekó ne uto bií, ne gekpékpé gé éno gé. ²⁸ Degé gé nnó unó bi úl̄o mampye, tén̄ege, dégilé gétúgé dekaá nnó gébé gekw̄oné eyigé Es̄w̄o achw̄o f̄éré enyú né efwyale.”

Jis̄s agare nkane unó bi úlálege bya

(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Ne Jis̄s agare ebw̄o nekanémej̄ó ake, “P̄ege gep̄oge gen̄óge fig ne unó uko ebi úlálege bya. * ³⁰ Gébé gé

* **21:29** Elú wáwálé nnó: Gen̄oó eyige ásamé né mmu ηwe ákú nnó *fig.

degegé nnó unó bimbó uló mantó bya uke, dekaá nnó nshwóné alá chwó lóo.
³¹ Wyémbó ntó, gébégé enyú dégége nnó unó bina upyéé, débó mankaá nnó Esòwò achwò gbaré Gefwa jíí.

³² “Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fò kpaá te unó bina ukó úpyéé. ³³ Mfaá ne mme ákwyáge nyé, yémbó mekomejóó wa alaá te kwyakwya.

Sége gébé

³⁴ “Sége gébé nnó dékagé dényége geñwá, ne dényúge mmóó dékwéné, ékagé matóó nyú átáné ne Esòwò. Ékagé dénérége matóó né geñwágé mme yina nnó ékagé bíí bimbó úbáné enyú nkane menya akwéne metaá.

³⁵ Ne depò etiré bíí bimbó dégbárege nyé bóó ako abi álú fá mme.

³⁶ Kpómege mmye, dénénemmye mbaá Esòwò yéndégébé, nnó ji achyé enyú eshye dékoó né efwyale ewé echwó nyé. Depyégé mbò, detenege nyé mbe ushu Maá Nte Mekwaá ayi déla pó ne deba.”

³⁷ Yéndé bíí Jisòs alerege wyé bóó né echa upé Esòwò. Anerégé, yéndé nkwale ajye né Mekwé Olif.

³⁸ Ne yéndé dondo bóó ako áchwò, ajwólege mmu echa upé Esòwò manwú mekomejóó wuú.

22

Ajóó geju manwá Jisòs

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Jòn 11:45-53)

¹ Ne gébé gébó géfíí eyigé ányéé epaá koó upú ne epaá bred yi alá muálé. ² Né gébé eyigémbó, anóó baá ámpyéé upé Esòwò ne ánléré mabé Esòwò, ábó ákélege meti nnó áwá Jisòs bibí, nendé, áfóó nya bóó meló.

³ Ne danchòmeló akpe mmu metóó Judas ayi ákuú ji ntó Iscarot, maá utóó ama né geluágé abi áfyaneápeá.

⁴ Ajye só ula ne Anóó baá ámpyéé upé Esòwò ne bóó kpakpa abi ábáme echa upé Esòwò, nnó ákpoó ebwó Jisòs.

⁵ Ebwò áwúgémbó, matóó ágò ebwó ne ákamé nnó áchyége Judas ñka.

⁶ Judas akamé mechó ewé ájóó ne álóó

mankélegé meti ewé ji apyéé ne Jisòs akpe ebwó né ámu nkane gejamégé bóó alá kágé.

Jisòs anyéé epaá koó upú ne baá utóó bíí

(Mat 26:17-25; Mak 14:12-21; Jòn 13:21-30)

⁷ Bíí ebi áwáne maá egòñme gepe mbaá epaá bred yi alá muálé, úkwónégé, ⁸ Jisòs ató Pita ne Jòn aké, “Chógé depyé menyéé epaá *koó upú nnó esé deyyé dényé éwú.”

⁹ Agíí ji aké, “Ókelege nnó esé deyyé detyéé menyéé éfó?”

¹⁰ Ashuú ebwó meko ake: “Wuúge, mbógé deyyégé, dekpégé né meló kpaá, degene nyé mende fò ne ñkwó manaá né mekpo, kwólege ji né gepú eyigé ji akpéne. ¹¹ Gébégé enyú dekpégé, gárege mbóó gepú nnó: ‘Ménléré aké, léré esé maá gepú áñkéé, ayi ji anyéé nyé menyéé epaá koó upú ne baá utóó bíí.’ ¹² Ne mbóó gepú yimbó alerege nyé enyú maá gepú ayi alú te mfaá enyón ayi ákwyé mé ábélé. Pyégé menyéé yimbó éwu.”

¹³ Afé, ágé wye yéndégenó nkane Jisòs abó agaré ebwó. Ne átyé ntó menyéé epaá koó upú yimbó.

Menyéé Ata Jisòs

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Kòr 11:23-25)

¹⁴ Gébé gékwónégé, Jisòs ne áñgbá bíí áchwó áló manyé menyéé yimbó.

¹⁵ Ne Jisòs aké ne ebwó: “Mbó gejigé metóó manjwólé chóncho ne enyú nnó dényé epaá koó upú ne ngé efwyale. ¹⁶ Kaáge nnó me mmáge nyé sé epaá ewéná kpaá te depò etiré epaá ewé débéé wáwálé, gébégé Esòwò agbárege nyé gefwa jíí.”

¹⁷ Ne abwéé amó ne mmóó né mmu, achyége matame mbaá Esòwò, achyéé mmóó mimbó mbaá áñgbá bíí aké: “Sége dényú, déchuú áte. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, élo nana eyyégé mbe, nnyú sé mmóó mina te gébé eyigé Esòwò aké agbarege gefwa jíí.”

¹⁹ Abó ntó bred, áchyége matame mbaá Esòwò, agyá nto bred yimbó ubauba achyéé bwó aké, “Gége

menyammye wa [ayi nchyége né gétúgé enyú. Pyégé wyé na mantégé negbo na.” 20 Ake ánérege manyéé menyéé, ama bó amó ne mmóó né mmu, aké, “Amo yina, élé *menomenyéé meke ewé Eσωω anyéé nye ndere manóó ma magbélege nyé né mme né gétúgé enyú.]

21 Yélé njógembó, muú ayi akpóó nyé me alu fá né ujwólé bina. 22 Kaáge nnó Maá Nte Mekwaá agbóó nye wye nkane Eσωω améé abelé, yémbó utojkwá ubε ne muú ayi akpóó nyé ji.”

23 Anǵbá bíí áwúgé mbó, áló mangií atε aké, “Waá álú né geluáge sé ayi apyé nyé gefóó genó eyíge na?”

Anǵbá Jisós ányéé mbeé mechó dékpakpa

24 Né gébé gefó, anǵbá Jisós áló mbeé manyége ne atε, nnó waá álú muú kpaá né geluáge bwó. 25 Jisós awúgé mbeé bwó, ajóó ne εbwó aké, “Gé na ne afwa mme abi álá pó bóó Jus ápyéé. Agárege nnó uto meló meko úlú εbwó né ámú, ájyárege bóó ne uká, ne ama ákélege nnó bóó ákwáné galógáló ayi εbwó ápyε. 26 Yémbó, ébége fó mbó ne enyú. Muú kpaá nyú abε nkane mamáné ne menómbε abéé nkane ménkpané defwé. 27 Waá álú muú kpaá? Muú ayi áchóge ji menyéé nnó anyé waá muú ayi áchwó ne menyéé? Elé ji ayi áchóge ji menyéé nnó anyé pó mbó? Yémbó me nlu né geluáge enyú ndere menkpané menyéé.”

28 Jisós aké, “Yé ndere ngéne εfwyale, enyú ne délú wyé ne me. 29 Gétú eyigémbó, mpyε nyé enyú nnó débé afwa wyé nkane nte wa apyé me ntó nlú Mfwa. 30 Denyε nyé, denyú ne me né gefwa ya. Dejwólege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matóó áfyáneapéá ayi bóó Isréli.”

Jisós agaré ndere Pita áshyáa nye ji (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jón 13:36-38)

31 Jisós akú Pita aké, “Simun, Simun! Gé ngarege wó nnó danchómeló ase uto nnó amuá enyú, mamféré matóó nyú ne me nkane ácháge esa, áférege ukwóó. 32 Ne me

nnemmye mbaá Eσωω nnó ékagé wó óféré metóó wyé ne me kǵká. Metóó wye emagé béne, fyé anǵmé byé εshyε.”

33 Pita ajóó ake, “Ata, me mkpomé mmye manjyε denó ne wó ne ye mangbó ne wó.”

34 Jisós ake, “Pita gé, gó ngaré wó nnó, gemége nnó menó mekwó akú fina wó óshyáá nye nnó ókágé me kpaáte ukúkúle uléé.”

Jisós agaré baá utóó bíí nnó ákpómé mmyé

35 Ne Jisós ama jóó ne anǵbá bíí aké, “Tége nkane ntómé nyá enyú neke njka pó, geba pó ne unó uká εbichá pó, genó geli nya enyú?”

Ne εbwó áke, “Nǵba, ye genó eyi geli εsé gepó.”

36 Agaré εbwó áke, “Nana muú yi awya njká menyéé jíí abó, ne geba ntó. Ne muú yi álá pó ne esaá akpó nkú wuú asé njka yimbó ana esaá.

37 Wuúge, Asá genó gefó mmu njwe Eσωω nnó, ‘Afyε nyé ji né geluáge bóó nchyε.’ Genó yina gépyε nyé me wáwálé. Enyú debó mankáá nnó yendé genó eyigé ajóó atome ne me gébó mambé wáwálé.”

38 Ne anǵbá bíí aké, “Ata dewyá de-saá depeá fa.” Jisós ake, “Lyáge mechó ewémbó.”

Jisós anemmye né Mekwe Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisós ályáge gepú eyigémbó, afé né Mekwe Olif nkane ji apyé mé, ne baá utóó bíí, ákwólé ji ntó. 40 Aké ákwónege né melu ewémbó, agaré εbwó aké, “Négemmye mbaá Eσωω nnó ékágé enyú dékpé né mmua-meno.”

41 Ne alyá εbwó afé mbε gachyé, ató manó mme aló manemmye mbaá Eσωω aké, 42 “Nte, mbóge ejigé wó, féré amó εfwyale yina né eta wa ábé tete, yémbó pyε genó eyigé wó ókelege, epóó eyigé me nkélege.” 43 [Gébége anémmye mbaá Eσωω, ekiénné Eσωω étané mfaánebuú εchwó fyé ji metóó. 44 Ne gekpékpége mesómé né metóó, Jisós anemmye ne εshyε kpaá

njúnjú atáné ji mmye achyεge mme nkane denkáré manoó.]

⁴⁵ Ji ánerégé mánemmye, akwilé akeré mbaá yi ángbá bíí álú. Abané εbwó ndere ábélege géjyá gétúgέ άpwá né masómé. ⁴⁶ Ape εbwó agií aké, “Debelege nde? Kwélégέ ka, négemmye mbaá εσωω nnó ékágé dékpré né mmuameno.”

Apye Jisós

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jón 18:3-11)

⁴⁷ Ndere Jisós alu jógέ, njuné bós néchwó ne Judas, ηgba ama né geluágé abi áfyaneápeá. Judas aja εbwó meti, achwógé, afé mbe atyá Jisós. ⁴⁸ Atyágé ji mbó, Jisós ajós ne ji aké, “Judas akpó lé Maá Nte Mekwaá né mantýá ji nnó bós ákaá ne ápye ji?”

⁴⁹ Gébégέ άngbá Jisós ágené nnó mechó kpaa élé chwó, agií aké, “Ata debó desaá deló úmye?” ⁵⁰ Ne ηgbá Jisós ama né geluágé bwó, ajuú aparanja, aló manké memfwé *Etúkpe ámpyεé upe εσωω, asó etu ewé εgbé εbwonye.

⁵¹ Ne Jisós agaré bós bíí aké, “Dépyεgέ sé mbó, lyáge εbwó.” Aferé εbwó wuú ata etu memfwε yimbó, εferé.

⁵² Ne Jisós abwólé eta *Anós baá ampýεé upe εσωω ne ámbamé εcha upe εσωω ne ákpakpa meló abi áchwó mampýe ji. Agií εbwó aké, “Enyú dechwó na ne bó aparanja ne mámbó unós mampýe me nnó me nlu menjó? ⁵³ Ndó ndó ne ndó njwólege ne enyú né εcha upe, enyú deta me εbwó mmye wó. Yémbó gébé eyige nyú gékwané nana, dechwó né uto dánchómeló ayi mfwa utuú.”

Pita ashya nnó ji akágé fó Jisós

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-72; Jón 18:15-18, 25-27)

⁵⁴ Ne bós bina ápye Jisós áfé ne ji né dachi étúkpe ampýe upe εσωω. Ne Pita ala te meso, akwólege εbwó gachyεé, gachyε. ⁵⁵ Akwónégé, abané bós bí ásené mewε né dachi áwyá. Pita achwó jwóle ntó né geluáge εbwó.

⁵⁶ Ménkpané defwé ama né dachi

yimbó ayi alú mendée, agégé Pita né gengbógé mewε nkane ajwóle, ape ji domeé, aké, “Mende yina ntó abó alu ne Jisós.”

⁵⁷ Pita ake, “Chaá-ó! Mesó mendée nkágé ji.”

⁵⁸ Ewya ye wó, mende fó agé Pita ake, “Wó ntó ólu muú bwó ama.”

Pita ake, “Me detuú-ó!”

⁵⁹ Ewya genógé nchwáneke, mende ayifó aké, “Wáwálé gebií gepó mmu mende yiná ntó abó alu ne Jisós, ji ntó atané gebagé Galilií.”

⁶⁰ Ne Pita ake, “Ge da, me kágé ewe wó jóge mbó.”

Wye nkane ji alú jóge mbó, menó mekwó akú kókogólókóó. ⁶¹ Ata Jisós akó gemε apé Pita. Ame bwó átuú, ne Pita ate mekomejóó ayi Ata Jisós abó agaré ji nnó, “Gemégé nnó menó mekwó akú, óshya nyé ukúkúle uléé nnó akágé me.” ⁶² Gébégέ Pita átee mekomejóó yimbó, afe dafye, anyó meko ngbó ali segé segé.

⁶³ Bós bi ábáme Jisós, aló manjwyá Jisós, ne átúlege ji. ⁶⁴ Awé ji ndeé né ame, ne ágiige ji aké, “Waá adoó wó? Garé εsé mbógé akage.” ⁶⁵ Ne εbwó áma jú ji mashyε mmye né gejamégé mati.

Jisós akpe unós mpa

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jón 18:19-24)

⁶⁶ Bíí újyágé, *ákpakpa meló, ne Anós baá ampýe upe εσωω ne *Anleré mabé εσωω áchomé né εso. Achwó ne Jisós né mbe ushu bwó. ⁶⁷ Agií ji aké, “Wó ne ólú Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa?”

Jisós ashuí εbwó meko aké, “Mbóge ngarégé enyú, dekámégé nyε fó ne me. ⁶⁸ Ne mbógé ngiígé enyú nkwe dekámégé nyé fó manshuú me meko. ⁶⁹ Yémbó lo nana chó mbe, εσωω ayi áwya uto uko abelege Maá Nte Mekwaá né mfaá geluógé énogé né εgbé εbwonye wuú.” ⁷⁰ Ajógé mbó, εbwó ako agií aké, “Wó ne ólú Maá εσωω?”

Jisós aké, “Elú wyé nkane enyú dejóó mbó.” ⁷¹ Ne εbwó áke ne ate, “Ndé gécha démage kéle bó ntésé?”

Esé ambóó dewú mé genó eyi getané jimbó meno.”

23

Afe né Jisós mbaá Palet

(*Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1-5; Jón 18:28-38*)

¹ Ebwó ájógé mbó, echomele meko ekwelé ká efé ne Jisós mbaá Palet. ² Akwónégé éwu, álo maáma ji depó mmye áké, “Dépyé ményákwó yi ndere achóó melo esé, achoge bóó uká mme nnó áchyege fó nkamakpo mbaá Mfwa Rom, ne ama garege bóó nnó ji ne alú Muú yi Esówó akweré ji elá gefwa.”

³ Palet agii Jisós aké, “Wó olu Mfwa bóó Jus wáwálé?”

Jisós aké, “Elu nkane ojóó.”

⁴ Ne Palet ajóó ne anóó baá abi ápye upe Esówó ne gejamégé bóó, áké, “Ngéfó gabo ayi mende yina apyé wó.”

⁵ Yémbó áshii wýé ne ewú aké mende yina achoge bóó uká mme, aleré né mme Judiya meko, aló né melo Galilií kpaá akwóné fá melo ewe.

Palet ató Jisós mbaá mfwa Heród

⁶ Palet awúgé mbó, agii aké, “Mende yina ele muú Galilií?” ⁷ Akámégé, Palet ató Jisós mbaá Heród néndé Heród ne agbaré mboó melo yimbó. Né gébé eyigembó Heród abó alu né Jerosale. ⁸ Gébége Heród agené Jisós, metóó ego ji dóó, élé ji abó akélege mé mangé ji te gachií, néndé, ji abó awuú mé ngo Jisós. Ne abó awya uméé nnó ji agé ufélékpa ébi Jisós apye. ⁹ Ewyágé Heród agii Jisós bó nkwe dóó, ne yéé meko Jisós ashúú ji wó. ¹⁰ Agígé mbó, *Anóó baá ampye upe Esówó ne *Anleré mabé Esówó áwó áchwó mbe, álo manjóó depó eti Jisós apyé ne eshye. ¹¹ Mfwa Heród ne bóó bee bií álo manjwyagé Jisós, áchyege ji mekpo unóó. Abó nkúu mfwa áfyé ji mmye, áma átó ji akéré meso mbaá Palet. ¹² Né bií ébi mbó dejeé Palet ne Heród deló. Te gachi ebwó abó alú máwámé ne até.

Palet asó mpa nnó áwá Jisós

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jón 18:39–19:16*)

¹³ Gébége ákeré meso ne Jisós, Palet akú ánóó baá abi ápyé upe Esówó, ne ákpa kpa melo, ¹⁴ áchwó gé, áké ne bwó, “Mbe mbe, enyú dese mé mende yina dechwó ne ji eta wa deké achóó melo. Ngii ji bó nkwe né mbe ushu nyú, yémbó ngéfó gabo yi mende yina apyé né depó etiré enyú déké ji akwé ebe wó. ¹⁵ Yé Mfwa Heród ntó age nnó mende yina akwé ebé wó, nkawú ne ji akéré meso eta esé. Góge ngaré enyú nnó mende yina apyé ye gabo fó ayi abó mangbó wó. ¹⁶ Yémbó nchyege nyé enyú ebwonye nnó átulé ji ályá ji, ajyé.”

¹⁷ [Nkane gepóge gébé yimbó gélú, yendégébége epaá kwyakwya defwé, Palet aferege muú denó ama nkane bóó bií ákelege.]

¹⁸ Ne ákalé ebwó ako áké, “Wá mende yina, esé dekelege élé Barabas.” ¹⁹ (Barabas abó akpe denó gétúgé achwóó ne efwyale né melo ne muú ayi ji ama wá.)

²⁰ Palet akélege meti manlyá Jisós ajyé, ne ama ajóó ne ebwó. ²¹ Ne ebwó ako ákalé áke, “Wó ji né gekwa, wó ji né gekwa.”

²² Né manjáne aléé Palet ama gií ake, áwó ji nnó apye nnó? “Ndé gabo ayi ji ápyé?” Nge ye genó eyigé ji apyé ne njóó nnó áwó ji né gekwa wó. Ngarege ádóó ji ályá ji ajyé.

²³ Né ebwó ádo delulú áké, “Awó ji né gekwa.” Makalé bwó áwerí uto Palet. ²⁴ Akamé ne asó mpa aké, “Apye ne Jisós ndere ebwó ákelege.” ²⁵ Aferé muú yi ebwó ákelege ayi abó akpené denó gétúgé, efwyale ewe ji achyé ne muú ayi ji awáné. Gébége áféré ji, Palet agbaré Jisós achyé ebwó, nnó apye ndere ejii ebwó.

Awó Jisós né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jón 19:17-27*)

²⁶ Bóó bee áse Jisós né dachi Palet ále jyéé, ne nkane ebwó ákéne ájyéé, átuú ne mende fó ayi akú ji Simun, muú melo Seren, atané dondo yimbó né mewaá ajyéé Jerosale. Agbaré ji áneré ji gekwagé Jisós né manjóó nnó

ji akpá akwólege Jis̄s meso. ²⁷ Ne gejamégé b̄ó akwólege ji meso. Abif̄ó élé andée, abi ákparé amú mekpo, álile, áyiage ne masómé ndere áteé efwyale wuú. ²⁸ Ne Jis̄s abwólé aké ne εbw̄ó, “Andée Jerosale, déligé sé gétú ya, líge lé gemε enyú ne baá enyú. ²⁹ Kaáge nnó né meso gébé b̄ó ájoge nyé nnó, ‘Éfw̄ó ébé ne andée abi ákwené dénkw̄o ne abi ála alú danchyεé baá mámbé!’ ³⁰ Né gébé eyigémb̄o, b̄ó áshyáge nyé mmyε nnó, ‘Échyε mfaánebuú ashulé esé mmyε, ye mme anií ese.’ ³¹ Apyégémb̄o na ne gen̄ó eyi gélú gebe, ne εbeé nyε nnó ne gegbógbógé gen̄ó?”

³² Gébége ájye w̄o Jis̄s, áse ntó b̄ó ubée apéa manjye wá choncho ne ji. ³³ Akwónégé melú ewé ákuú nnó, “Uñkónk̄o makpo,” áw̄o Jis̄s né gekwa. Ne ama w̄o b̄ó ubée bimb̄o mfaá ukwa upea, ama né egbé εbw̄onyε wuú, ne ayif̄o né egbé εbw̄obe wuú. ³⁴ Jis̄s aké, “Nté, gé εbw̄ó meshwε, jinte gabo áyi εbw̄ó ápyémb̄o, néndé ákágé.”

B̄ó bee bina, ákpyá megyaá ákáré mandeé Jis̄s áfyé ate amú. ³⁵ B̄ó áténé éféé ápéle nkane áwóme Jis̄s né gekwa. Ne ákpakpa b̄ó Jus, ál̄o manjwyágé ji áké, “Apoóge b̄ó bí chachá, akaágé poó f̄ó ntó gemε jíí mb̄ogé alú Muú yi εσω̄o akweré ji elá gefwa.”

³⁶ B̄ó bee ntó ájwyá Jis̄s, áchyεé ji mm̄ó amí mamyáme, ³⁷ ne áké, “Mb̄ogé nnó ̄lu Mfwa b̄ó Jus wáwálé, poó gemε jyé.”

³⁸ Asá ntó ηwé ába né gekwa né mfaá mekpo Jis̄s. Asá wyεé áké, “Gé Mfwa b̄ó Jus na.”

³⁹ Muú ubée ama ayi áwómé ji ntó né gekwa ejí, ál̄o manjwya ntó Jis̄s aké, “Pó ̄lu Muú yi εσω̄o akweré ji elá gefwa? Poó yé gemé jyé, ̄poó esé ntó.”

⁴⁰ Ne ayif̄o ashúlé ji yimb̄o ndo aké, “W̄o ̄f̄ó f̄ó εσω̄o? ̄lu ntó mmú efwyale nkane mende yina. ⁴¹ Esé ne w̄o debó nsá né gabo ayi esé depyé, nkawú ne dégéne efwyale ewé. Ne mende yina apyé gabo w̄o.” ⁴² Ne

aj̄o ne Jis̄s aké, “Ata te me gébége ̄chw̄ogé gbáre gefwa jyé.”

⁴³ Jis̄s áshuú ji meko aké, “Ngarege w̄o wáwálé nnó fina ̄be nyé ne me né meló εσω̄o.”

Negboné Jis̄s

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; J̄on 19:28-30*)

⁴⁴ Kálánká éfyáneépeá eké ékwónene, ηmeé enomé, gemmua gékwé né melo meko kpaá te kálánká ελεé. ⁴⁵ ηmeé énomégé, ekat ewé ekaré met̄ó εcha ure εσω̄o egyalé ubaá úpeá. ⁴⁶ Eké éwyáge, Jis̄s al̄o mankálé kénké aké, “Nte mfyε gemε ya né amú jyé.” Ajogé mb̄o, ashulé kwyakwya geféré h-ε-m met̄ó ekwé.

⁴⁷ Muú kpaá b̄ó bee ayi abó atené εféé, agégé genó eyi gepyé, aféé εσω̄o aké, “Wáwálé, mende yina abó apyé gabo w̄o.” ⁴⁸ Gejamégé b̄ó abi abó áchomé εféé ápéle, ákeré upú bw̄o amu meso kpákpáré, mashu mme tóntó né genó eyigé εbw̄ó ágené. ⁴⁹ Ajeé Jis̄s ako áténé tete ágéne depo etiré na. Abif̄o alú andée abi abó átané Galilíí ákwólé ji.

Aníí Jis̄s

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; J̄on 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Mendef̄o abó alu, akamege Josef, atané né meló Arimatya né gebagé mewaa Judiya. Alu nyá muú ayi alu cho, ne abelege mabé εσω̄o. Abó agile gébé eyigé εσω̄o achw̄o gbáre gefwa jíí. Yé élé alú ntó muú ama né geluágé ákpakpa b̄ó Jus, apó nyá meko ama ne εbw̄ó nnó áwá Jis̄s.

⁵² Nkane Jis̄s agboó, afé mbaá Palet, ajye gíi nnó achyé ji genkwógé Jis̄s.

⁵³ Palet achyége ji εbw̄onyε, ajye fére genkwógé Jis̄s né mfaá gekwa, afyalé géjí ne éshyé ndeé, ajye níí mmu menome ewé abó áchomé te gachíí mmu etaravé, ewé ála álu ganíí muú wyε. ⁵⁴ Afyé ji mmu menome, nénde ákpomege mmyε nnó bíí uwyaá εbw̄ó éb̄i ul̄o nkwale yimb̄o.

⁵⁵ Andée abi átane ne Jis̄s né Galilíí, ákwólé Josef ne ágé ntó menome ne áma ágé ntó nkane áfyé ji

né mmu. ⁵⁶ Akérégégé meso né úpú bwó ákwýé mawéé gébé ami malómáló ami awáage mewu muú.

Bií uwyaá bwó úkwónégé, ébwó ágbeé mmye nkane ébé bwó élú.

24

Jisós akwilé né negbo

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jón 20:1-10*)

¹ Bií mbe né uwyaá, andée bimbó ákpá mawéé gebé ami ébwó ákwýé, dondo gemmuá mme áfé né menome ewé aníi Jisós. ² Akwónégé wyé, áge nnó, ábogéné mé ntaa égbé éma eniné ábó ákweré embú menome. ³ Ne gébégé ákpené mmu menome, ákéle genkwógé Atá Jisós áge wó, ⁴ ákwé tametame, áké ápélé ágé bós makpó apéa ne mandeé áyi áshwánege áténé ébwó nenkuné mmye. ⁵ Éfó ékwó bwó metós, ámmo makpo mme. Bós bimbó agií bwó áké, “Nde enyú dékelege muú yi alú mebe né geluágé abi ágboó? ⁶ Apó fa, akwilé né negbó, atane. Tége genó eyigé ji agaré enyú gébégé enyú delú né Galilií.

⁷ “Abó áké, ‘Achyége nyé Maá Nte Mekwaá mbaá bós ubeé, áwóme nyé ji né gekwa, ne ékwónégé ndó eléé, akwilége nyé né negbo’.”

⁸ Andée bina áte unó bí Jisós abó ajós, ⁹ átané né menome áfé mangaré unó bi úpyé mbaá ángbá bií abi álaá áfyaneama, ne áma garé ntó áhkwólé Jisós ako. ¹⁰ Andée bimbó élé, Meri muú meló Magdala, ne Joana ne Meri ayi Mmá Jemsi chóncho ne andée abifó ntó, ágaré ángbá Jisós genó eyigé ébwó ágené. ¹¹ Ne ángbá ákamé wó, áse nnó élú gebyó. ¹² Yémbó, Pita akwilé ka abó áfé né menome, abyelé mme ape, ágé lé mandeé áyi abó afyalé genkwógé Jisós. Ala meno mekpo fuú, ne akere meso mmu gepú jii.

Ágé Jisós né meti meló Emaeus

(*Mak 16:12-13*)

¹³ Wyé bií bimbó, bós abi ákamé ne Jisós apéa, álya meló Jerosale ájye né maá meló ayi ákú Emeus. Neke

nelu genógé *hkpá neke ekénéama. ¹⁴ Ndere ájyé, ádóo abya né depó deko etiré depyé. ¹⁵ Nkane ádóo abya ákéne ajye, Jisós atané ébwó né meso ne aló manké ne ébwó. ¹⁶ Yémbó áge ji, ne ákaá fó nnó élé Jisós wó. ¹⁷ Jisós agií bwó áké, “Nde abya ayi enyú dékéne dédóo ne dembyó né matós enyú?”

Atené nyámeé, mmye meshwé meshwé. ¹⁸ Muú bwó ama, ayi ákú ji Klyopas agií ji áké,

“Wó mbi ne olu menkéé fá meló Jerosale ayi olá kágé depó etiré depyé mboó ndó eyína?” ¹⁹ Jisós agií áké, “Nde depó depyé?”

Ashuú ji meko áké, “Depó eti depye mbaá mende yi akámege Jisós ayi muú Nasaret. Alu nyá gekpékpégé *Muú Ekpávé Esowó. Ne apye ukpékpé ufélekpá ne agarege nyá meko mejós Esowó. Esowó afeé utós bií, ye bós ntó afeé utós bií. ²⁰ Yémbó anós baá abi ápye upe Esowó ne ákpakpa meló ágbare ji áchyéé nnó áwá ne áwó ji né gekwa. ²¹ Ne esé debó débelé umeé nnó ji ne Esowó atome nnó achwó áféré bós Israeli né efwyale. Elé mbo ndó éléé fi, eyi depó etiré na depyé. ²² Ekwyá mbo wó, andée fó abi alú né geluágé sé ápye esé dela meno mekpo fuú. Áfé né menomé gejyéjyé gé bí. ²³ Yémbó áge fó genkwógé Jisós wó, ne ákere meso, ágare esé nnó ébwó ábó áge makiénné Esowó eké élé *ame gejyá, ágaré ébwó nnó Jisós alu mebe. ²⁴ Bós bifó abi álu né geluágé esé áfé né menome ne ágé yéndégenó wyé nkane andée bimbó abó ájós, yémbó ébwó áge Jisós wó.”

²⁵ Jisós áké ne ébwó, “Enyú dekenegé, matós nyú álu dembyó mankamé unó bi bós ekpávé Esowó ásámé. ²⁶ Enyú dekaá fó nnó Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne akpé mmu gefwa jii wó?” ²⁷ Jisós aló mampye nnó ébwó ákaá unó uko ebi ásámé átome ne ji né mmu hwe Esowó, manló né hwe ayi Mosis asamé, ókwóné né abi bós ekpávé Esowó ntó ásámé.

²⁸ Wyé nkane ála kwókwólé ne meló ewé ébwó abó ájyéé, Jisós apye

éké achwá kóó, ²⁹ ebwó ágbé ji áké, “Bélé fá ne esé néndé bií ukoó, gem-mua géle chwó.” Akame, ne afé mámbélé ne ebwó. ³⁰ Gébégé ajwólé ka mányé menyéé ne ebwó, abó nto bréd achyé matame mbaá Eṣṣwá agyá achyé ebwó. ³¹ Ténéténe yimbó amé ákaá ebwó mekpó, ebwó ákaá nnó gé Jisṣ na. Ne eke ewyage aseé ebwó né amé. ³² Alágé meso, áké ne até, “Pó mané magyalé esé gébégé ábáné esé né meti agárege ese depó etiré délú mmu ḡwe Eṣṣwá?”

³³ Ténéténé yimbó, ákwilé, ákere meso né Jerosale, áge baá utóó afyaneama choncho ne áḡkwólé Jisṣ abifó. ³⁴ Abi afyaneama áke, “Élú wáwálé, Ata akwilé né negbo, Simun agé ji mebe.”

³⁵ Abimbó ápeá ágaré ntó ebwó ewé ebó épyé né meti, ne gébége Jisṣ agyalé bréd ne ebwó álé ká ji.

Jisṣ aléré mmye mbaá áḡgbá bií
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jón 20:19-23; Aḡg 1:6-8)

³⁶ Gébégé ebwó álu garégé depó tí, Jisṣ jimbó akpe atené metóó metóó bwó aké, “Nesó nébé ne enyú.”

³⁷ Yémbó ebwó ábó éfó, áferege nnó ebwó ágéne mbó le muú nefóó. ³⁸ Jisṣ agií ebwó aké, “Nde mané magyálege enyú? Enyú debyóme mbó ndé?” ³⁹ Pége amu ya, ne uká bá ne dekaá nnó élé me mbóó. Tage menyammye wa dewú ndere alú, muú nefóó ábeé fó ne menyammye ne ugoó nkane enyú degene mbó me.”

⁴⁰ Jisṣ ajógé mbó, aléré ebwó amu jii ne majya jii. ⁴¹ Yémbó ákwé tametame mmu nechóchó ne ákélégé fó mankamé. Eféé mbó Jisṣ agií bwó aké, “Dewyaaá menyéé fó fá manyé?” ⁴² Abó mboó meshuú ayi ábó átyé, áchyéé ji. ⁴³ Ase anyé né mbe ushu bwó.

⁴⁴ Ake yé ne ebwó, “Genó eyigé enyú dégéne fina élé eyigémbó ngaré enyú gébégé debó délú choncho. Nké unó uko ebi ábó ásamé átome ne me né mmu ḡwe Mosis ne abi bóó ekpávé

Eṣṣwá ne ebi ásamé nto né mmu ḡwe makwa Eṣṣwá, úbó mambé wáwálé.”

⁴⁵ Ndere Jisṣ ajóó mbó, anené ebwó defóó nnó ákaá mekomejóó ayi alú né mmu ḡwe Eṣṣwá. ⁴⁶ Ne ajóó ne bwó aké, “Abó ása nnó, Muú yi Eṣṣwá akweré ji elá gefwa abó mangé efwyale ne ágbó, ne ndó ekwónégé eléé, akwilege nyé né negbo. ⁴⁷ Aló nyé né Jerosale ne ájye né maló mako mangárégé mekomejóó Eṣṣwá né mabó mií nnó bóó ákwóré matóó bwó ne Eṣṣwá ajinte gabo bwó. ⁴⁸ Enyú delu bóó bí degéné unó bina, ne debó mangaré bóó ubi. ⁴⁹ Ntóme nyé enyú echye ewé nte wa abó anyémeno manchye enyú. Yémbó jwólege fa né meló kpa ewé, kpaá té gébé gékwónége nyé eyigé uto bimbó utánege mfaánebuú uchwá enyú mmye.”

Jisṣ akwó afé mfaánebuú
(Mak 16:19-20; Aḡg 1:9-11)

⁵⁰ Jisṣ ase ebwó áfé kwákwólé né meló Betani, eféé mbó abweé amu mfaá ajé ebwó. ⁵¹ Ndere ajéle ebwó, alya bwó aló mankwó ajye né mfaánebuú. ⁵² Efémbó, baá utóó bi áló mamféé ji ne ákeré meso né Jerosale ne gejamégé nechóchó. ⁵³ Ne yendégébé ájwólege mmu echa ure Eṣṣwá, áféége Eṣṣwá.

Abya melóméló Jisós Kras ndere JÓN ásamé

Mekomejós ayi achwós ne genwá

¹ Gemεgέ nnó mme yina aló, mekomejós abó alú me. Mekomejós yimbó abó alu ne Εσωω ne mekomejós yimbó abó alu Εσωω. ² Abó alú mé ne Εσωω té ula uló.

³ Unó uko ebi Εσωω akwyεé uké ne ji. Ji ábé dampó, mmbó yé geno gema gepó. ⁴ Mekomejós yimbó ne awyaa genwá. Ne genwá eyigémbó gelú lé gengbó mbaá akwaá. ⁵ Gengbó eyigémbó gegεnégέ né mmu gem-mua, yémbó gemua gékágé kweré gejí.

⁶ Εσωω abó ató mende fó ayi ákuú ji nnó Jón, ⁷ Jón achwós ndere ntεε, mangaré akwaá genó eyigé gengbó eyigémbó gelú, nnó ebwó awú áfyεé metó ne gejí. ⁸ Jimbó apófó gengbó eyigémbó, achwó lé nkane ntεε mampye akwaá ákaá gengbó eyigémbó. ⁹ Gengbó eyigé wáwálé, eyi gegεnégέ mbaá yéndémuú, gebó gechwós fa né mme.

¹⁰ Ji abó alú fa mme, ne yé elé mme ayi Εσωω akwyε akεné ne jí, bós mme akaá fó ji wó. ¹¹ Ji achwó né meló wuú, bós meló wuú ásé fó jí wó. ¹² Yémbó bós ako abi ásélé ji, áfyεé mató ne ji, áchyεé ebwó ebwonye mambε baá Εσωω. ¹³ Gefós eyigé ábyéné ebwó, gepófó ndere akwaá ábyene baá. Ne epófó ntó ndere akwaá ákelegé, epófó ntó ndere nte aklege. Nebyene bwó netane mbaá Εσωω.

¹⁴ Mekomejós yimbó, abwólé mek-waá, ajwóle fa mme ne ese, alere galógáló ayi apwó amu ne ajógé depó εtire delú wáwálé. Degé εnoge εwé ji awyaa, εwé ji aséle mbaá Nte wuú ndere danchi Maá.

¹⁵ Jón agarege bós geno eyigé ji agεne getóme ne Jisós, ajógé kenke aké, “Gεgέ muú ayi njóógé nya nnó, ‘Ji

ayi achwós mbó me meso apwó me, néndé gemεgέ nnó ábyé me, ji abó alu mé.’ ”

¹⁶ Ne gétúgέ galógáló wuú apyε ese ako debó nebó matimati. ¹⁷ Mabé Εσωω aké ne Mosis yémbó galógáló ne wáwálé áke ne Jisós Kras. ¹⁸ Yé muú ama ayi agεne me Εσωω apó ekose danchi maá wuú. Ji alu ntó εke Εσωω. Ji ayi alu fíi ne nte wuú ne apyε bós akaá gefós eyigé nte alu.

Mekomejós ayi Jón menwyaa bós manad Εσωω ágarége

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18)

¹⁹ Akpakpa bós Jus né Jerosale áto ámpyεé upε Εσωω ne ámpoó ámpyεé upε Εσωω nnó áchwó ágíi Jón nnó ji alú waá? Agigé mbó,

²⁰ Jón ashya fó mangaré ebwó wáwálé wó. Ge na ne ji agare, aké “Me mpófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.”

²¹ Agí ji áké, “Ne wó olu waá? Nnó wó olu elé Elija.” Ne Jón ashuú ebwó meko aké, “Ngba me mpó.” Ama ágíi ji áké, “Nnó wó olu muú ekpávε Εσωω?” Ama ashuú ebwó meko aké, “Ngba.”

²² Aké, “Wó olu waá yéé, shuú ese meko ayi deyye garé bós abi atómé ese. Wó mbós oké olu waá?”

²³ Ne Jón ashuú ebwó meko aké, “Me nlu meko muú fó ayi ábéne né mashwone nnó, nyage meti Ata ebe cho; mbó ne Asaya muú ekpávε Εσωω abó ajós.”

²⁴ Bós dentós bina álu ntó ekwó bós Farasi, ²⁵ Ne ágíi Jón aké, “Ulanó wó owyagé bós manaá Εσωω mbógé opófó Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa, yé elé Elija yé ebe elé muú ekpávε Εσωω ayi abó agare nnó achwós?”

²⁶ Jón ashuú ebwó meko aké, “Me, nwyage enyú ne manaá Εσωω mamímamí, yémbó muú fó alú fa metó metó enyú ayi délá kágé ji. ²⁷ Achwós mbó me meso, me nkwané yé muú ayi akágé manyíi unó uka ebií wó.”

²⁸ Unó bi na uko upyε né meló Betani né egbé ebeé Jodan mbaá Jón awyagé bós manaá Εσωω.

Jis̄s alu maá eḡome Es̄w̄o

²⁹ Bií ujjagé Jøn agé ndere Jis̄s achw̄o eta wuú, aké, “Gegé maá eḡome Es̄w̄o ayi akpáné gabo akwaá fa mme. ³⁰ Ji ne me mb̄o njóoge ntome ne ji nnó, ‘Muú f̄o achw̄o mb̄o me meso ayi apw̄o me néndé gemége nnó ábyé me ji abó alu mé.’ ³¹ Me mb̄o, mb̄o nkaá f̄o ji w̄o. Yémb̄o ula bi me nwyagé b̄o manaá Es̄w̄o úlú élé mampye b̄o Is̄reli akaá ji.”

³² Ne Jøn agaré b̄o geno eyigé ji agene, aké, “Ngé Mendoó Ukpea ndere etané mfaánebuú eké gepwine echw̄o téne ji mmye. ³³ Me mb̄o, nkaá f̄o ji w̄o, yémb̄o muú ayi atómé me nnó nwyáá b̄o manaá agaré me aké, ‘Muú ayi agené Mendoó Ukpea éshúlege etené ji mmye, ji yi mb̄o ne alú muú ayi awyagé b̄o ne Mendoó Ukpea.’ ³⁴ Me ngé ndere epyemb̄o ne Jis̄s, ne ngarege enyú nnó ji alú Maá Es̄w̄o.”

Baá ut̄o abi Jis̄s ab̄o mbe akuú

³⁵ Bií ebif̄o ujjagé, Jøn ama atené eféé ne baá ut̄o bií apea. ³⁶ Ndere agéne Jis̄s akene ajye, ajóo ne baá ut̄o bií aké, “Gégé maá eḡome gepégé Es̄w̄o mb̄o.”

³⁷ Ne baá ut̄o bií bimb̄o apeá áwúgé ndere Jøn ajóo mb̄o, ákwólé Jis̄s. ³⁸ Jis̄s ábwólégé ushu meso agé ebw̄o ndere akwólégé ji, ágií ebw̄o aké, “Enyú dekelégé ndé?” Ebw̄o aké ne ji “Rabi w̄o ojw̄olege ef̄o” (Ula Rabi utene nnó menleré).

³⁹ Aké ne ebw̄o, “Chw̄oge dégé mbaá ayi me njw̄olege.” Ebw̄o ákwólé yé ji ájye gé mbaá awu, álá ewú ábelé ne ji bií bimb̄o. Gébé eyigémb̄o géb̄o gélú kálánká eni né nkwale.

⁴⁰ Ne baá ut̄o bina apeá abi áwuú ndere Jøn ajóo ákwólé Jis̄s, ama ele Andru menmo Simun Pita. ⁴¹ Andru abó mbe akelé menmo wuú Simun. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé degé Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa.” Mab̄o ami na, malu wye mab̄o mami mamaá ne Kras. ⁴² Asé yé Simun afé mbaá Jis̄s ne Jis̄s apé ji domeé, aké, “W̄o okamege Simun maá Jøn, akuú nye

ntó w̄o nnó Sefas.” Sefas alu wye mab̄o mami mamaá ne Pita. (Ula Pita utene nnó etárávé.)

Jis̄s akú Filip ne Nataniel

⁴³ Bií ebif̄o ujjagé, Jis̄s akpome mmye manjye Galilií, ndere ajyéé agé Filip, ajóo ne ji aké, “Kwólé me.”

⁴⁴ Filip ntó atané Betsada maá melo ayi Andru ebw̄o ne Pita atane wye. ⁴⁵ Filip akéle Nataniel. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé dégé muú ayi Mosis asamé né mabé atome ne ji ne b̄o ekpávé Es̄w̄o ntó ásá ato ne ji. Alu Jis̄s muú Nasaret maá Josef.”

⁴⁶ Nataniel akale aké, “E é! Genó gelógéló ntó gétánege né Nasaret.”

Filip aké, “Chw̄o kpa amé jye agé.”

⁴⁷ Jis̄s agégé ndere Nataniel achw̄o eta wuú, aké, “Gé maá Is̄reli ayi wáwálé na. abwólége f̄o dembw̄ole.”

⁴⁸ Nataniel agií ji aké, “Opye nnó ne okáá me?” Jis̄s ashuú ji meko aké, “Gemégé nnó Filip akú w̄o, me ngé me w̄o né ulaá genó eyigé ákuú nnó fig.”

⁴⁹ Nataniel awúgé mb̄o, aké, “Ménleré w̄o olu Maá Es̄w̄o, olu nto mfwa b̄o Is̄reli.”

⁵⁰ Jis̄s aké ne ji, gétúgé ngaré w̄o nnó ngé w̄o né ulaá genó eyigémb̄o, “Ne ofyéé met̄o ne me? Ogéne nye ukpékpé unó bi upw̄o ébi.” ⁵¹ Ama ajóo aké, “Ngarége enyu wáwálé nnó, dégéne nye nkane mfaánebuú ane-nege ne makiénné Es̄w̄o akw̄ome áshulege ne mfaa Maá Nte Mekwaá.”

2

Neba né melo Kana

¹ Bií ebif̄o ujjagé, né ndo eyi egbeé eléé, neba nefó nebó nélú né melo Kana né gebagé mewaá Galilií, mma Jis̄s abó alú wye. ² Aló ntó Jis̄s ne baá ut̄o bií né neba eniné mb̄o. ³ Ne mm̄o epáá ewémb̄o mabyégé mma Jis̄s ajóo ne ji aké, “Mm̄o bw̄o mabye.”

⁴ Ne Jis̄s ajóo ne ji aké, “Mma ogarégé f̄o me genó eyigé mb̄o mampye, gébé ya gélú gakwáne.”

⁵ Yémb̄o mma Jis̄s ajóo ne baá defwe abi ánene ankéé aké, “Pyégé yéndégenó eyigé ji agarege enyú nnó dépye.”

⁶ Εκέ εpyεέμβο, βο nkwó manaá fò akené álú εφέε kwókwólé abi βοό Jus áchwéle manaá wye ne áshwónege byo bwó manemmye mbaá Εσωω ndere gepogé bwó gélu. Nkwó ama akpene baá βο nda manaá esaá yé esaá meso efya.

⁷ Jisós ajóó ne baá defwe abi ánéne ankéé aké, “Fyegé manaá magbeé né βο ηkwó bimbó.” Afyegé manaá magbége lábé lábé, ⁸ aké ne ebwó, “Chwegé amifó déchye memgbare epaá.” Ne ápye wye ndere ji ájóó. ⁹ Ne memgbare epaá afwóregé manaá amimbó, ami mabwólé mmóó, akaá fó mbaá ayi mami matané wó. Yémbó βοό abi áchwélé manaá amimbó ákaá. Ne megbare epaá akuú menó neba atené baba, ¹⁰ ajóó ne ji aké, “Yéndemuú anegé epaá, abóó kpe mbe achwó ne mmóó malómál. Βοό ányúgé me kpaá ápwagé ne achwó ne ami mabomabo. Ne wó óbelé mmóó ami malómáló mala kpaá té nana”?

¹¹ Ge gepoge ufélékpa mbe eyigé Jisós apyee na. Apye geji né Kana né gebagé mewaá Galilií. Apye mbo manlere gepogé uto bií. Ne baá utóó bií ágégé mbo áfyéé matóó ne ji.

¹² Epáá ewémbó ebyégé, Jisós ashulé afé né Kapanóm ne mma wuú, anmo bií ne baá utóó bií, eféé ne ebwó ábelé mboó ndó.

Jisós abú βοó bi ákpoó unó né mmu echa upε Εσωω

(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jón 2:13-22)

¹³ Epáá koó upú βοό Jus elágé kwókwólé Jisós akwó afé né Jerosale. ¹⁴ Akwónégé, akpe né mmu dachi echa upε Εσωω. Agé ndere βοó abi ákpóo mpó, magóhme, upwene mampye upε mbaa Εσωω, ne abi ájwólé ákwórege manka. ¹⁵ Agégé mbo, abó manyií akwye getó, abú βοó bimbó ako átané wye chónchó ne magóhme, ne mpó. Atyá manka ayi βοó abi ákene gesegé manka mankwóré, amu makpókpógélé bwó agbé. ¹⁶ Ne anyá βοó abi ákpoó upwene aké, “Kpagé ubi détáné fa,

débófó mambwólé gepúgé Nte wa géla ntoné gese wó.”

¹⁷ Jisós apyegé mbo, baá utóó bií áte meko mejóó ayi asamé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Géchyéé eyigé me nwyáá né gepú jyε gesóó me mmu eké mewε.”

¹⁸ Akpákpá βοó Jus áchwóó jóó ne Jisós aké, “Ndé gefogé gepó eyigé wó ókagé Iéré mampye esé dékaá nnó elé Εσωω ne achye wó eshye mampye depó eti.”

¹⁹ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Muúgé echa upε ewéna, nselé ndó eléé mpye ewú ekere meso ndere ebo elu”.

²⁰ Βοó bimbó aké, “Óké ndeé? Echa upε ewé, eselé esé usaá ηme upeá meso ékené mantené, ne wó óké óselé ndó eléé mantené ewú?” ²¹ Yémbó echa upε ewé Jisós ajóó mbo, ató elé ne menyammye wuú jimbóó. ²² Jisós akwilégé né negbo, baá utóó bií áte nnó ji abó ajóó mé mechó ewé. Akamé ne genó eyigé ηwe Εσωω ajóó ne eyigé Jisós ajóó.

Jisós akaá genó eyi gélu né metóó akwaá

²³ Ne gébége Jisós alú né Jerosale anyéé epaá koó upú, apye gejamégé βοó áfyéé matóó ne ji gétúgé ufóó unó ne ufélékpa ebi ji apyee. ²⁴ Yémbó Jisós afyee fó matóó ne ebwó wó, néndé akaá ndere mekwaá alú. ²⁵ Epósé ewé muú agarégé ji néndé jimbóó akaá mé genó eyi gélu mekwaá metóó.

3

Jisós ne Nikodemus

¹ Muú kpaá βοó Jus fò abó alú, ayi ákuú ji Nikodemus. Alú muú ekwó βοó Farasi. ² Mende yimbó achwó bané Jisós ne utuú, ajóó ne ji aké, “Ménleré esé dékaá nnó Εσωω ne atomé wó, néndé muú fò akágé pye unó bi wó ópyéé, mbogé Εσωω álá pó ne ji.”

³ Ne Jisós ashuú ji meko aké, “Ngarégé wó wáwálé nnó, mbogé álá ábyé muú mambye ayi meke wó, agene fó gefwa eyigé Εσωω ágbárege.”

⁴ Ajóógé mbo, Nikodemus agií ji aké, “Muú akwógé mbo mé ukoó, ápyeé

mbò nnó ne áamá ábyé ji?” nno amage kpe né mmu une mma wuú ábyé ji?

⁵ Jisòs ashúú ji meko aké, “Ngarégé wò wáwálé nnó mbògé alá ábyéé muú nebyéé né manaá ne Mendoó wó, anyéé fò gefwage Èsòwò. ⁶ Mekwaá abyene ele nte mekwaá, Mendoó ntó ebyene élé Mendoó. ⁷ Èkágé olá meno mekpo fuú, élé njóó ne wò nnó, abó mambyé muú mambyé ayi meke. ⁸ Mbyo amyé yéndé mbaá ayi akelégé, muú awuú gewya jíí, yémbò ákágé fò mbaá ayi atané ne mbaá ayi ajye. Wyembò ntó ne elu ne muú ayi ábyéne ji né Mendoó. Muu ákaáge gare fò ndere Mendoó ebyene Mendoó.”

⁹ Nikodemus awúgé mbò, agií Jisòs aké, “Èwéna ebeé mbò nnó?”

¹⁰ Jisòs ashúú ji meko aké, “Wò olú gekpékpégé menleré bòó Isrèli nnó òkágé unó bi?” ¹¹ Ngaregé wò wáwálé nnó, esé dejóoge depò etiré dékágé, ne dégarege unó bi esé dégéne, yémbò enyú dékelege fò manwú. ¹² Ngarege enyú unó bi upye fa mme enyú dékámégé, nnó ngare enyú ebi upyéé né mfaánebuú ne dékámégé? ¹³ Yé muú ayi akwómé mé ájyéé né mfaánebuú apó, ekosé wye Maá Nte Mekwaá ne atané mfaánebuú achwóó fa mme. ¹⁴ Ndere Mosis abwéé nyá mmyò né mashwòne wyembò ntó ne abòó mambwe Maá Nte Mekwaá né mfaá ¹⁵ Ne yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji, abó genwá eyi gélágé byé.

¹⁶ Èsòwò abó gejeé ne bòó mme, nkáwú ne atómé danchi maá wuú nnó yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji, anomé fò mme detu, abó genwá eyi gélágé byé. ¹⁷ Èsòwò átóó fò Maá wuú fa mme nnó áchwó ágare nnó bòó mme ákwe mpa wó. Ató lé ji nnó áchwó áfere ebwó né efwyale gabo. ¹⁸ Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne ji akwene fò mpa, yémbò muú ayi alá áfyéé metóó ne ji wó akwe mé mpa néndé áfyéé fò metóó ne danchi Maá Èsòwò wó. ¹⁹ Gé na ne mpa ayi mbò abeé nye. Gengbó gechwó fa mme, yémbò bòó ágbóo ne gemua ápwò gengbó néndé unó bi ebwó abò

ápye ulómé fò. ²⁰ Ne yéndémuú ayi apyéé gabo akií fò gengbó, ne akélégé fò manchwó né gengbó nnó ekágé gabo wuú agéné. ²¹ Yémbò muú ayi apyéé galógáló, achwóó né gengbó, nnó galógáló wuú agéné ágé nnó ji apyéé ndere Èsòwò akélege.

Jón menwyaá bòó manaá Èsòwò agaré ndere Jisòs alu

²² Èwyágé Jisòs ne baá utóó bií alyaá Jerosale, áfé né gebagé mewaá Judiya ábelé ewú mboó ndò awyagé bòó manaá Èsòwò. ²³ Né gébé eyigémbò, Jón menwyaá bòó manaá Èsòwò abó awyagé ntó bòó manaá Èsòwò né melò Ènòn ewé elú kwókwólé ne melò Salim, élé manaá malú ewú dóó. Bòó ájye eta wuú awyagé ebwó manaá Èsòwò. ²⁴ (Né gébé eyigémbò, ábó álú danfyé Jón né denò.) ²⁵ Èwyágé muú Jus fò aló manye mbeé ne baá utóó Jón, gétúgé gefóó eyigé muú abòó manshwóné mmye ne ábé pópó né mbe ushu Èsòwò. ²⁶ Ne baá utóó Jón achwó eta wuú agaré ji aké, “Ménleré, mende ayi nyá òbó òlu ne ji né egbé ebeé Jodan ewé né, ayi òbò ògarege bòó gétú jíí, alú mbò fa ne bòó ako ájyéé eta wuú awyagé ebwó manaá Èsòwò.”

²⁷ Ajóógé mbò, Jón ashúú ebwó meko aké, “Muú fò akágé bó genó ekose nno Èsòwò achyége ji geji. ²⁸ Enyú ambòó délú bò ntésé ba gébégé ngaré nnó, ‘Me mpó fò Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa. Èsòwò atò me nnó mbó mbe ne ji.’ ²⁹ Menò neba ne awyaá mendée neba, yémbò mejeé menò neba, muú ajwòlege awuú meko menò neba, abeé ne nechóchó gétúgé meko menò neba ayi ji awuú. Nechónchó enina nelú ena, ne nana metóó egóó me gétúgé mende yina. ³⁰ Ji abó mankwó ngóó, me mbó magbó gelú.”

³¹ “Muú yi atané mfaánebuú ajea geme apwò bòó ako. Muú mme, abyé wye muú mme ne ajóógé lé depò ndere bòó mme ájóoge. Ji ayi atané mfaánbeuú apwò bòó ako. ³² Ji agarege unó bi ji awuú ne ebi agéne, yémbò yé muú yi akamege meko wuú apó. ³³ Yéndémuú ayi akámege meko

mejós wuú alerege nnó genó eyigé Eσωω ajós gelú wáwálé. ³⁴ Ne muú yi Eσωω atómé, ajós gé élé deparé Eσωω néndé Eσωω achyεge ji uto Mendoó wuú byágébyágé. ³⁵ Nte agboó ne Maá, ne afye ji unó uko né amu. ³⁶ Ne yéndemuú ayi áfyéé metós ne Maá yimbó, awyaá geηwá eyi gélágé byé. Yémbó, yéndemuú ayi atóó mekpo mamfyε metós ne ji agéné fó geηwá eyigémbó, metós usós Eσωω elu ne muú yimbó te kwyákwyá.”

4

¹ Ekwó bós Farasi áwú nnó bós abi ajyεε mbaa Jisós, ji awyage ebwó manaá Eσωω aja apwó abi ajyεε mbaá Jón. ² Yembó wáwálé alú nnó Jisós jimbó awyáge fó bós manaá Eσωω, élé baá utós bií ne áwyáge. ³ Ne Jisós awúgé nnó bós Farasi áwu nnó bós abi áchwós eta wuú aja apwó abi Jón, alyaá Judiya akeré meso né Galilií, ⁴ abó mankoó wye né gebage mewaá Samariya ne afé né gebagé mewaá Galilií.

⁵ Akwónégé né gebagé mewaá Samariya akwóné meló ewé ákuú nnó Sikar. Sikar alú kwókwólé ne melú mme ewé Jakób abó achyéε maá wuú Josef. ⁶ Embu manaá ewé Jakób abó áchomé elú ntó eféé. Jisós áké gé ápwagé, ajye jwólé wye. Gébé gélú kalarjá efyanépeá ne ηwómese eyigé Jisós akwóné né mbaá yimbó.

⁷ Eké ewyáge, mendée Samariya fó achwó eféé manchwé manaá. Jisós ajós ne ji aké, “Chyεé me manaá nyú.” ⁸ Gébé eyigémbó, baá utós bií afé né meló manjye na menyéé.

⁹ Mendée Samariya yimbó aké, ne ji “Wó olú muú Jus, me nlú muú Samariya, epyémbó nnó ne ogíí me manaá manyú?” Ajós mbó néndé bós Jus ne bós Samariya átuúgé fó. *

¹⁰ Jisós ashúú ji meko aké, “Wó óbó ókaá mbó echyε ewé Eσωω achyεgé ne gefógé muú ayi agíí mbó wó manaá,

mbó ogíí ji, ne ji abó achyεgé wó manaá ami machyεge geηwá.”

¹¹ Mendée yimbó ajós ne ji aké, “Ata ópó ne genó manchwé manaá, ne embu manaá ewéna egomé. Opyéε mbó nnó ne ogé manaá ami machyεgé geηwá? ¹² Nnó wó oηéá geme ópwó gekwenege nte sé Jakób muú áchomé esé embu manaá ewéna? Ewé jimbó, baá bií ne utú bií anyuú manaá wye.”

¹³ Jisós aké ne ji, “Yéndemuú ayi anyú manaá amina, mmwólé manaá emágé pyε ji, ¹⁴ yémbó, yéndemuú ayi anyú manaá ami me nchyεge nyε, mmwólé manaá emágé pyε sé ji te kwyakwya. Ne manaá ami me nchyεge ji, mabwólége nyε mala eta wuú eké embu nnyi ewé etanege manaá ami machyége geηwá eyi gélágé byé.”

¹⁵ Mendée yimbó aké, “Ata chyéε me manaá amimbó nnó mmwólé manaá epyεgé sé me, ne nnó nchwóge sé fa manchwé manaá.”

¹⁶ Jisós ajós ne ji, aké, “Chó kuú menó wye enyú déchwó.”

¹⁷ Ne mendée yimbó ashúú ji meko aké, “Me mmpó ne menó”,

Jisós aké, “Wó olú cho ndere óké ópó ne menó, ¹⁸ néndé óbó óbá mé ano ata, ne ayi olú mbó ne ji nana, apó fó menó wye. Genó eyigé wó ójós mbó gélú wáwálé.”

¹⁹ Mendée yimbó ajós ne ji aké, “Ata elúmbó eké wó olú muú ekpávε Eσωω. ²⁰ Ukwene ante sé abó ánógé Eσωω né mekwε ewéna, yémbó enyú bós Jus deké ánógé élé Eσωω né meló Jerosale.”

²¹ Jisós ajós ne ji aké, “Kámé genó eyigé me njós gé, gébé gechwó nyε eyigé enyú délá nógé sé Eσωω fa né mekwε ewéna, yeé ebéélé né Jerosale. ²² Enyú bós Samariya dénógé genó eyigé délá kaágé, esé bós Jus dénógé genó eyigé dékaágé néndé muú ayi aférege akwaá né efwyale gabo atanege nyε élé né mbaá bós Jus.

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Bós Jus átu gé fó ne bós Samariya néndé gébé eyigé bós Asariya amyéé be ápwós bós Isreli, ákpa ebwó afé ndere afwe. Ne abi álá né gebagé mewaá Samariya ába bós abi álá pó fó bós Jus. Ndere elúmbó, bó Jus bifó abi ála né gebagé mewaá Judiya, áse nnó ebwó ápwó pópó né mbe ushu Eσωω.

23 Yémbò gébé gechwó, ne géchwó mé, eyige bós abi anógé Nte se wáwálé anoge nye ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Èsòwò elerege. Gé ufós bós abi Èsòwò akélege nnó ánoógé ji mbò. 24 Èsòwò alú Mendoó ne bós abi anógé ji abó manógé ji né gefós eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Èsòwò elerege.”

25 Ne mendée yimbò aké, “Nkaa nnó Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa, ayi akuú ji Kras achwó, gébége achwógé agarege nye esé yéndégenó chánéné.”

26 Jisòs agaré yé ji aké, “Me yi njóge mbò nlu ji awu.”

27 Eké ewyágé baá utós Jisòs áchwó; ne alá meno mekpò fuú nkane ágéné ji ajóge mejós ne mendée yémbò yé muú ayi agí ji nnó òkelege ndé, yé ebé elé nnó ulannó ójóge mejós ne mendée yina apó.

28 Mendée yimbò alyaá yé ñkwó manaá wuú efé afé né melò ajye gáré bós aké, 29 “Chwóge dégé mende ayi agaré me yéndégenó eyige me mbò mpyé. Nnó ji ne alu Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa?” 30 Ne bós átané né melò ájyé ge Jisòs.

31 Né gébé eyigé mendée yimbò ajyee né melò, baá utós Jisòs ákpeáge ji aké, “Ménleré nyé menyé.”

32 Yémbò Jisòs ajós ne ebwó aké, “Me nwyá menyéé manyé ayi enyú délá kaá wó.”

33 Ajógé mbò, baá utós bíí ajós ne ate aké, “Nnó muú fò achwó ji ne menyé?”

34 Ndere ajóge mbò, Jisòs aké, “Menyéé wa alú elé mampye genó eyigé muú ayi atómé me akélege ne mampye utós bíí nnéré chánchá. 35 Pó enyú déjóge na nnó, ‘Ela amfaá ani ne mbwé ákwóné mamferé?’ Yémbò me ngarege enyú nnó bwege ame dépe makós, mbwe akwóné mé mamferé.

36 Ye nana muú ayi aférége mbwé abós nsa wuú ne anywerege mbwé yimbó ne mbwé yimbò ele genwá eyi gélagé byé. Èbegé mbò, mepené ne memferé ábéé ne nechóchó chónchó.

37 Èpyégémbò, nekanemejó eniné

ajós nnó, ‘Mempené apégé, memferé aféré’ nelú wáwálé. 38 Me ntó enyú nnó déjyé défére mbwé né mekós ewé enyú déla dépéé mbwé wye wó. Bós abi chá ápye utós, enyú débó nsá né utós bwó.”

Gejamégé bós Samariya áfyé metós ne Jisòs

39 Né gébé eyigémbò gejamégé bós Samariya, áfyé metós ne Jisòs gétúgé genó eyigé mendée yimbò agaré ebwó nnó, “Ágaré me yéndégenó eyigé mbó mpyé.” 40 Bós Samariya bimbo, ágégé Jisòs, áné ji mmye nnó ajwólé ne ebwó, ne Jisòs abelé ne ebwó ndò epeá.

41 Né mboó ndò eyimbò, gejamégé bós ama áfyé metós ne Jisòs gétúgé mekomejó ayi ji ágaré. 42 Ne ajós ne mendée yimbò aké, “Esé défyéé metós ne Jisòs nana epósé gétúgé mekomejó ayi ógaré esé néndé esé ambós déwú ne dékaá nnó ji alu Mempoó bós mme wáwálé.”

Jisòs apyéé maá muú kpaá góména atóó

43 Ndò yimbò epea ekógé, Jisòs alyaá melò Samariya afé né Galilí. 44 Jisòs jimboó abó ajós mé aké, “Muú ekpávè Èsòwò apó ne énoógé né melò wuú.”

45 Akwónégé né Galilí bós melò Galilí ásé ji amu apeá néndé ebwó ágé yéndégenó eyigé Ji apyéé né Jerosale gébége epaá koó upú. Elé ebwó ntó abó álú wye.

46 Ne Jisòs ama ajyéé né melò Kana ewé ji abó apyéé manaá mábwólé mmós né gebagé mewaá Galilí. Ne muú kpaá góména fò abó alú né melò Kapanòm ayi maá wuú abò amée. 47 Mende yimbò awúgé nnó Jisòs atané melò Judiya achwó né Galilí, ajyé ne ji mmye nnó áchwó ápyéé maá wuú ayi amée alá magbómagbó átoó.

48 Ne Jisòs ajós yé ne ji aké, “Me nlá mpyé gepógé ufélékpá ebi ulerege utó Èsòwò wó, enyú défyéé fò matós ne me.”

49 Ajóge mbò, muú kpaá yimbò aké, “Ata chwó déjyé ekágé maá wa agbó.”

50 Ne Jisòs ajós ne ji aké, “Chó maá wye atoge nye.”

Ne mende yimbɔ akamé ne mekomejɔ́ ayi Jisɔs ajɔ́ mbɔ, afé.
⁵¹ Ndere mende yimbɔ ajyé, baá défwε bií átuú ne ji né meti, ágaré ji áké, “Maá wyε alu mebe.” ⁵² Ne mende yimbɔ agií εbwɔ́ gébé eyigé maá yimbɔ atóó. Aké, “Gefwene yimbɔ gébyé ji mmyε njuna né kalanjá ama.”

⁵³ Agárégé ji mbɔ, ate nnó élé wyε né gébé eyigémbɔ ne Jisɔs abɔ́ ajɔ́ ne ji nnó, “Maá wyε atógé nyε.” Ndere εpyémbɔ mende yimbɔ ne ula gepú bií uko áfyé metɔ́ ne Jisɔs.

⁵⁴ Gé ndɔ ayi agbeé manáne apea ayi Jisɔs aleré gepɔ́gé ufélékpá né Galilií gébégé atané né Judiya.

5

Jisɔs apyε mbwére atóó

¹ Ndɔ́fɔ́ ekógé, Jisɔs alyaá Galilií akwɔ́ afé né Jerosale manjyε nyé epaá bɔ́ Jus fɔ́. ² Né melɔ́ Jerosale, géntoógé manaá fɔ́ gélú wyé eyigé anɔ́ geji ne bɔ́ agbá ata, Kwɔ́kwólé ne menombi εwé magóhme ákóge wyε. Akuú geji né mejɔ́ Hibru nnó Betsata. ³ Gejamégé bɔ́ abi amée, ájwólége wyε. Abi amε nónómé, ubwéré, ne abi amée unchanchi. Agile nnó Nnyi nebulé. ⁴ Ekiénné εsɔwɔ́ fɔ́ echwɔ́, gébégébé εbúlege géntoógé manaá eyimbɔ. Ne muú ayi ábɔ́ mbε ashúlége né mmu manaá mimbɔ, yéndé nemée eniné ji amée nebyé. * ⁵ Mende fɔ́ ntó ayi abɔ́ amée né aηmε esaá meso nekuúneleé abɔ́ alu εfé. ⁶ Jisɔs agégé ji ndere álú éfé bélé, akaá nnó amée mé né gejamégé aηmε. Agií ji aké, “Okélege nemée nyé nebyé?”

⁷ Mende yimbɔ ashuú ji meko aké, “Ata, mpɔ́ ne muú ayi akpané me afyé né mmu gentoó eyigémbɔ gébégé nnyi nébulégé. Yéndégébé nkulégé manjyε, muú yicha abɔ́ mbε.”

⁸ Ajɔ́gé mbɔ, Jisɔs aké ne ji, “Kwilé ka, pwi gebɔ́ jyé, ojyε mmu.” ⁹ Ne ténéténé ayi Jisɔs ajɔ́ mbɔ mende yimbɔ atóó, akwilé ka, apwi gébɔ́ jí akene.

Mechó ewéna εpyé né bií uwyaá bɔ́ Jus. ¹⁰ Εpyégémbɔ, ákpakpa bɔ́ Jus ájɔ́ ne mende yi atóó mbɔ áké, “Fina élé bií uwyaá, ne εbé sé ekamé fɔ́ nnó muú akpá gébɔ́ né bií uwyaá wɔ́.”

¹¹ Ne mende yimbɔ ashuú εbwɔ́ meko aké, “Muú ayi apyε me ntoó ne agaré me nnó nkpá gébɔ́ ya nkε njyε.”

¹² Akpakpa bimɔ, agií ji áké, “Ndé muú awú agaré wɔ́ nnó okpá gébɔ́ jyε okené?”

¹³ Mende yimbɔ akagé sé muú ayi apyε ji atóó, néndé gejamégé bɔ́ abɔ́ alú εfé, ne Jisɔs akpε né mpú bwɔ́.

¹⁴ Εwyagé Jisɔs ama agé ji né mmu εcha upε εsɔwɔ́, ajɔ́ ne ji aké, “Gé, nana otóó, opyégé sé gabo, ékágé mechó kpáa εshúli wɔ́ mmyε.” ¹⁵ Ne mende yimbɔ ajyε garé yé ákpakpa bɔ́ Jus bimɔ nnó élé Jisɔs ne abɔ́ apyéé ji atóó.

¹⁶ Εféé mbɔ ne ákpakpa bɔ́ Jus álɔ́ manchyégé Jisɔs εfwyale gétúgé ji apyéé muú atóó né bií uwyaá. ¹⁷ Jisɔs ajɔ́ ne εbwɔ́ aké, “Nte wa apyε utɔ́ yéndégébé, mentó mbɔ mampyεge utɔ́.”

¹⁸ Ajɔ́gé mbɔ, matɔ́ ásó ákpakpa bɔ́ Jus kpaá, ányéméno nnó ábɔ́ manwá ji. Néndé ji akwé fɔ́ εbé bií uwyaá εwú εwú wɔ́, amée ntó mmyε ne εsɔwɔ́ gétúgé ajɔ́ nnó εsɔwɔ́ alú nte wuú.

Jisɔs awya utó manchyéé genwá ne mansɔ́ mpa

¹⁹ Jisɔs ajɔ́ ne εbwɔ́ aké, “Me ngaré enyú wáwálé nnó me Maá nténégé fɔ́ ushu ushu ba mampyε genó, ekosé unó bi me ngéne Nte wa apyéé ne me ntó mpyε néndé yéndégenó eyigé Nte apyε, geji ntó ne Maá apyéé. ²⁰ Elé Nte agboó ne me Maá alérege me unó uko εbi jimbɔ́ apyéé. Ne amágé lére nyε me ukpékpé unó bi upwɔ́ bina. Ne enyú délaá nyε mano mekpɔ́ fuú. ²¹ Ne wyε ndere Nte apyε bɔ́ abi ágboó ákwilege ne negbo, achyε εbwɔ́ genwá, mbɔntó ne Maá achyégé genwá mbaá yéndémuú ayi ji Nte akélege. ²² Ne yé muú ayi Nte wa asó mpa wuú

* 5:4 Elú wáwálé nnó: Malɔ́ ani yina, apɔ́ né ukwéne bɔ́ ηwε.

apó. Yémbò achyε me Maá wuú utó nnó nsógé mpa bɔ́ akó. ²³ Nnó bɔ́ ako ánógé Maá wyε ndere ánógé Nte. Muú ayi alá anógé Maá wó, εbyennó ánógé fɔ́ ntó Nte muú atómé ji.

²⁴ “Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndémuú yi awuú mekomejɔ́ wa ayina, ne áfyéé metɔ́ ne muú ayi atómé me, awya genwá eyi gélágé byé. Muú yimbò ntó akpéné fɔ́ unɔ́ mpa, atané me né meti negbo akpe né meti genwá. ²⁵ Ngarége enyú wáwálé nnó gébé géchwɔ́, ne géchwó mé eyigé bɔ́ abi álú ne meti negboó awuú nye meko Maá Εσωω. Ne bɔ́ abi awuú ne áfyéé metɔ́ ne ji, ákerege nyé né meti genwá. ²⁶ Ndere Nte wa jimbò alú menchyéé genwá mbɔ́ntó ne ji apyε me Maá wuú nnó mbé menchyéé genwá. ²⁷ Ne achyεé me Maá wuú uto mansó mpa akwaá, néndé melú Maá Nte Mekwaá.

²⁸ “Ékágé délá mano mekpo fuú gétúgé mechó εwé. Gébé géchwɔ́ eyigé áwuú bɔ́ abi álú né mmu manome áwuú nye mekomejɔ́ Maá Nte Mekwaá ²⁹ Awúgé átánege nye mmu manome. Abi ápyéé unó bi Εσωω ákélege, ákwilége nye ákpe né genwá eyi gélágé byé. Ne abi ápyéé gabo ákwilége nye ákpe né unɔ́ mpa. ³⁰ Nkágé téne fɔ́ ushu ushu ba mpye genó. Nkane Nte wa agárege me mbɔ́ntó ne nsɔ́ mpa. Ne gefɔ́ eyigé me nsɔ́ mpa gelú cho, néndé nkelege lé mampyε genó eyigé muú ayi atómé me akélege nnó mpyε, epófɔ́ ndere me nkélege mampyε.

Bɔ́ ntεse Jisɔ́

³¹ “Mbɔ́gé me mbɔ́ nke ngarege bɔ́ depɔ́ εtiré détome ne uto ba εbyénnó unó bi me ngarege mbɔ́ úlú detú. ³² Muú fɔ́ ntó alú ayi alú ntésé wa, ne nkaá nnó unó bi ji agarege átóme ne me, úlú wáwálé. ³³ Enyú detó nyá bɔ́ dentɔ́ mbaá Jøn menwyaá bɔ́ manaá Εσωω, ne ji agaré enyú wáwálé gefɔ́gé muú ayi me nlu. ³⁴ Me nkelege fɔ́ nnó bɔ́ ákaá gefɔ́gé muú ayi me nlu. Me njógé mbɔ́ ntome ne Jøn, nkelege élé nnó enyú dewu

nnó ékágé dekwe mpa Εσωω. ³⁵ Ji Jøn abó alú eké εtulekan εwé élúlí égénege. Ne mboó gébé fɔ́ enyú debo désé gengbó jíí ne nechóchó. ³⁶ Me nwyá unó bi úlérege gefɔ́gé muú ayi me nlu, εbi nhea upwɔ́ εbi Jøn ágaré. Élé wyε utɔ́ ubi, εbi Nte wa afyεé me né amu nnó nnéré, ubi ne mpyéε. Ne ubi ne úlérege nnó Nte wa ne atómé me. ³⁷ Ne Nte wa muú atómé me, agaré ntó gefɔ́gé muú ayi me nlu. Enyú délu danwú meko wuú, ne ye gefɔ́gé muú ayi ji alú délu dangé. ³⁸ Ne enyú debelé fɔ́ mekomejɔ́ wuú né matɔ́ nyú wó, néndé genó eyi gelerege mbɔ́ élé metɔ́ εwé enyú dela défyéé fɔ́ ne muú ayi ji atómé wó. ³⁹ Enyú decherege uno εbi ásame né muu ηwe Εσωω ayi déferé nnó ji ne apyéε enyú débó genwá eyi gélágé byé ne mekomejɔ́ yimbò ajɔ́gé atome élé ne me. ⁴⁰ Yémbò enyú dékélégé fɔ́ manchwó εta wa nnó débó genwá eyi gélágé byé.

⁴¹ “Me nkélegé fɔ́ nnó ákwaá áféε me. ⁴² Yémbò ndere me nkaá enyú, enyú débɔ́ fɔ́ gejeé ne Εσωω wó. ⁴³ Me nchwó né mabɔ́ Nte wa, enyú déshya mansε me. Yémbò muú yi chá achwóge né mabɔ́ amií jimbɔ́, enyú déselé nye ji. ⁴⁴ Enyú dékélege nnó ate bɔ́ ne áfege enyú dékélege fɔ́ nnó muú yi ji mbiú ne alú Εσωω, aféé enyú. Epyεmbɔ́ nnó ne enyú défyéé matɔ́ ne me.

⁴⁵ “Yémbò déferégé fɔ́ nnó me ne nkúu nye enyú mpa né mbe ushu Nte wa, élé Mosis ayi enyú déneré matɔ́ ne ji ne akuú nye enyú mpa. ⁴⁶ Mbɔ́gé enyú débó défyéé matɔ́ ne Mosis wáwálé, mbɔ́ défyéé ntó matɔ́ ne me, néndé unó bi ji asame, útoó ne me. ⁴⁷ Tεé ndere enyú délá kamé nnó unó bi Mosis asame úlú wáwálé wó, epyεmbɔ́ nnó ne dekame nnó εbi me njógé úlú wáwálé?”

6

*Jisɔ́ achyéé délé bɔ́ áta menyéé
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

1 Ebelégé, Jis̄s achyaá géntoógé mewaá Galilíí eyigé ákuú ntó nnó géntoógé Tiberas. 2 Ne gejamégé b̄óó ákwólege ji gétúgé ágéné gepogé ufélekpá ebi ji apyéé b̄óó mameé átoó. 3 Jis̄s ne baá utóó bií ákwó ájye jwóle né mfaá mekwé. 4 Gébé eyigémbo, epaá b̄óó Jus ewé ákuú nnó epaá koó upú, éla kwókwólé.

5 Ne Jis̄s ábwégé ame agé ndere gejamégé b̄óó áchwóó eta wuú, ajóó ne Filip aké, “Dename mbo bred efó ayi akwánege b̄óó bina manyé?” 6 Agíí mbo manwú meko yi Filip ashúge nye, néndé jimbóó akaá mé genó eyigé ji abóó mampye.

7 Filip ashúú ji meko aké, “Yé dékpá elé nká eyi muú utóó anyéé né ámfáá aneé ne déna bred dékáré ukéké ukéké mbaá b̄óó bina, akwánégé fó ebwó ako.”

8 Ne maá utóó Jis̄s ayifó ayi akúú ji nnó Andru meḡmo Simun Pita, aké, 9 “Njye gesa fó, alú fana ayi awyaá ntó bred eta eyi ápye ne bele ne meshuú epéa, yémbo ekwánege mbo b̄óó bina nnó?”

10 Ajóógé mbo, Jis̄s aké, “Garé yéndemuú ájwólé ka.” Melú ewémbo ejá dambyanja d̄óó, b̄óó abi ájwólé wye ande ebwó ebwó álú genógé delé b̄óó átáa. 11 Ne Jis̄s asé ntóó bred eyímbo, achyé matamé mbaá Es̄wó, akaré mbaá b̄óó abi ajwólé eféé. Wyémbo ntó ne apye ne meshuú eyímbo épeá ne yéndemuú ase ndere ji akelege. 12 Anyégé agbégé, Jis̄s agaré baá utóó bií aké, “Nywerege ayi álaá ekágé délyaá yéé genógefó” 13 Ne ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá yé elé ntó bred ebó elú elé eta.

14 Ne b̄óó bina ágégé gepoge ufélekpá bina, ebi Jis̄s apyémbó, aké, “Gé muú ekpávé Es̄wó wáwálé na, ayi alú manchwó fa mme.” 15 Jis̄s akágé nnó b̄óó bimbo ákélege mangbaré ji ne utóó ápye ji ábé mfwa, alyaá ebwó ama akwó afé te mfaá mekwé jimbíí.

*Jis̄s aké mfaá mekó manaá
(Mat 14:22-23; Mak 6:45-52)*

16 Nkwalé akwónégé baá utóó Jis̄s áshulé afé né mbale géntoógé

mewaá eyigémbo, 17 ákpe ékpe manchyaá ájyé né melo Kapanom. Gébé eyigémbo utuú ugi, ne Jis̄s abó alú danchwó báne ebwó. 18 Ndere ajyéé mbyo metometo ammye apye mgbannyi akwóme. 19 Ebwó ájyéégé genógé nkpa neke eni, áké ágéne nkane Jis̄s akéne mfaá mekó manaá achwóó kwókwólé ne ekpée, ábó efó. 20 Ne Jis̄s ajóó ne ebwó aké, “Défógé, elé me.” 21 Ajóógé mbo matóó ágó ebwó mansé ji akpe né mmu ekpée, áké ápéle ékpe etaré mé mbale mewaá né mbaá ayi ebwó ájyéé.

Jis̄s alú eké bred ayi achyége genwá

22 Bií ujjage, gejamégé b̄óó abó alu né egbé géntoógé mewaá ewefó, ágé nnó elé ékpe ema ne ebó elú né mbale nnyi. Ape áge sé Jis̄s wó, ne ate nnó ji abó akpéé fó ékpe ewémbo ne baá utóó bií wó, baá utóó bií ábó afé ebwó ambií. 23 Wye né bií bimbo, makpe fó átané né melo Tiberas achwó táré né mapea gentoge mewaá kwókwólé ne mbaá ayi Ata Jis̄s abó ajelé bred b̄óó anyéé. 24 Apé Jis̄s ne baá utóó bií né makpe yimbo ágé wó. Akpe makpe yimbo áchyaá géntoógé mewaá eyigémbo afé né melo Kapanom ákélege Jis̄s.

25 Agégé ji, agíí ji aké, “Ménleré ndé gébé wó achyaá géntoógé mewaá achwóó wé?”

26 Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Me ngarégé enyú wáwálé nnó dékélégé fó me gétúge gepoge ufélekpá ebi enyú dégené. Dékélege elé me gétúgé dényéé bred dégbeé. 27 Détulégé fó mmye dékélégé menyéé ayi áchóge, mmyége mmye dékélégé elé menyéé ayi achyégé genwá eyi gélágé byé. Ji yimbo ne me Maá Nte Mekwaá nchyege nye enyú. Nte wa Es̄wó apye ukpekke uno fó ne alérege nnó ji achyéé me utóó bií, nnó nchyege b̄óó genwá eyigémbo.”

28 Ne b̄óó bimbo agíí ji aké, “Esé dépyéémbo nnó ne dépyéé utóó Es̄wó?”

29 Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Utóó Es̄wó bimbo ulú nnó enyú défyéé metóó ne muú ayi ji atómé.” 30 B̄óó bimbo ama agíí ji aké, “Ndé ufélekpá

ebi wə ɔmáge pye nnó esé dégé ne dékámé ne genó eyigé wə ɔjǒge?

³¹ Ukwéne ante sé anyé nyá mana né mashwóne, wye ndere asamé né mmu bə ɲwe ɛsɔwɔ nnó, ‘Achyéé ebwó bred ayi atané né mfaánebuú ányé’.”

³² Ne Jisəs aké ne ebwó, “Me ngarége enyú wáwálé nnó epófó Mosis ne achyéé enyú bred ayi atané mfaánebuú, élé Nte wa ne achyége ushuú bred ayi mbɔɔ ayi atané né mfaánebuú. ³³ Bred ayi ɛsɔwɔ achyége élé muú ayi atané mfaánebuú ne achyégé bɔɔ genwá eyi gélá gébyéé.”

³⁴ Jisəs ajǒge mbɔ, bɔɔ bimbo áké, “Ata chyégé esé bred yimbo yéndégébé.”

³⁵ Ne Jisəs agaré yé ebwó aké, “Me ne nlú bred ayi achyége genwá. Yéndémuú ayi achwɔɔ eta wa mesa ammye sé ji, ne muu ayi áfyéé metɔɔ ne me mmwólé manaá nto epye sé ji. ³⁶ Ne ngare mé enyú nnó enyú dégé me yémbɔ défyéé matɔɔ ne me wó. ³⁷ Yéndémuú ayi Nte wa achyége me, achwɔɔ nye eta wa, ne yéndémuú ayi achwɔɔ eta wa, me mbuú fɔ ji. ³⁸ Néndé me ntané fɔ mfaánebuú manchwó pye ndere nkélege wó, nchwólé mampye ndere muú ayi atómé me akélege. ³⁹ Ne genó eyigé muú ayi atómé me akélege nnó, mpye gélú nnó ekágé mpye yéé muú ama anó né geluágé bɔɔ ako abi ji achyéé me. Mpye élé ebwó akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁴⁰ Néndé genó eyigé Nte wa akélege gélú nnó, yéndémuú ayi agéné me Maá wuú ne áfyéé metɔɔ ne me, abó genwá eyi gélágé byé. Ne me mpye nye ji akwilé né negbo né bií ebi kwyakwya.”

⁴¹ Jisəs ajǒgé mbɔ, bɔɔ bimbo álɔ manménégé gétúgé ji ajǒ aké, ‘Me nlú bred ayi atané mfaánebuú ashulé mme’. ⁴² Aké pɔ nnó Jisəs maá Josef na? Esé dékage mma wuú ne nte wuú. Epyembɔ nnó ne ji aké atané mfaánebuú ashulé mme?

⁴³ Ne Jisəs ashuú yé ebwó meko aké, “Gógé manménégé ne ate, ⁴⁴ yéé muú ayi akágé chwó eta wa ayi nte wa

muú atómé me álá aja ji áchwɔ wó apó. Ne ayi achwɔɔ eta wa, mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁴⁵ Muú ekpávé ɛsɔwɔ fɔ abó asá nnó, ‘ɛsɔwɔ alérege nye bɔɔ ako meti.’ ɛwena etene nno yéndémuú ayi awuú ne agii genó eyigé Nte wa akélege, achwɔɔ eta wa. ⁴⁶ Menjɔɔ mbɔ, epófó nnó muú fɔ agé mé Nte wa wó, ekosé me muú ntané eta wuú ne ngéne ji. ⁴⁷ Ngaré enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi áfyéé metɔɔ ne me abɔɔ genwá eyi gélá gébyéé. ⁴⁸ Me nlú bred ayi achyége genwá. ⁴⁹ Ukwéne ante nyú anyé nya mana né mashwóne, yémbɔ ágbó. ⁵⁰ Ne gé bred ayi atané mfaánebuú ashulé mme, ji ne alu gefɔɔ eyigé yéndémuú ayi anyé ji agboó fɔ. ⁵¹ Me nlú bred ayi achyégé genwá, ayi atané mfaánebuú ashulé mme. Yéndémuú ayi ányéé bred yina abéé ne genwá eyi gélágé byé. Ne bred yina élé menyammye wa ayi nchyége nye mbaá bɔɔ mme mekó manwene genwáge bwó.”

⁵² Jisəs ajǒgé mbɔ, bɔɔ Jus álɔ manyé mbeé metometo ne ate áké, “Mende yina achyége mbɔ esé menyammye wuú nnó dénye nnó?”

⁵³ Jisəs ajǒ yé ne ebwó aké, “Ngarége enyú wáwálé nnó, mbɔgé enyú délá dényéé menyammye Maá Nte Mekwaá ne dényúu manoó mií wó, débó fɔ genwá. ⁵⁴ Ne yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyúu manoó ma, abɔɔ genwá eyi gélágé byé, ne mpye nye ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya. ⁵⁵ Néndé menyammye wa alú menyéé wáwálé ne manoó ma ntó málú genó eyigé ányú wáwálé. ⁵⁶ Yéndémuú ayi anyéé menyammye wa ne anyú manoó ma, abéé muú ama ne me, ne me ntó mbeé muu ama ne ji. ⁵⁷ Nte wa menchyé genwá ató me, Me ntó nwyaá genwá gétú jí. Mbɔntó ne yéndémuú ayi anyéé menyammye wa abɔɔ genwá gétú ya. ⁵⁸ Gé bred ayi atané mfaánebuú ashulé mme na. Apófó eké mana ayi ukwéne ante nyú anyé nyá ne ábelégé ágbó. Yéndémuú ayi anyéé bred yina abéé

mebe te kwyakwya.”⁵⁹ Jis̄s aj̄ó dep̄o etiré na né Kapan̄m, gébégé alérege b̄ó unó né mmu echa mmyemenene.

Gejamége ankwólé Jis̄s ályaā jii

⁶⁰ Gejamége ankwólé Jis̄s áwúgé genó eyigé ji alérége áké, “Genó eyigé mende yi alérege getoó. Yéé muú ayi akámege gefogé genó eyigé na apó.”

⁶¹ Yémb̄o Jis̄s akágé né mmu metó wuú nnó ankwólé bií anménége gétúgé mechó ewé ji aj̄ó. Aké, ne bw̄o, “nnó mechó ewéna epye nnó enyú deja mmye meso? ⁶² Ebege mb̄o, enyú deferege nye nnó mbogé dégége Me Maá Nte Mekwaá ndere nkérége meso mbaá ayi ntané yé?”

⁶³ Elé Mendoó ne échyége genwá. Menyammye mekwaá apye ye genó cháchá! Unó bi Me nj̄ó mb̄o ne enyú, utané mbaá Mendoó ne ubi ne uchyege genwá eyi gélágé byé. ⁶⁴ Yémb̄o, enyú abif̄o défyéé mató ne me wó.” (Jis̄s akaá mé te ula uló b̄ó abi alá fyé mató ne ji wó, ne muú ayi achyege nye ji mankwaá) ⁶⁵ Ne aj̄ó ne ebwó aké, “Gé ula bí ngaré enyú nnó, muú akágé chwó f̄o eta wa, mbogé Nte wa alá léré ji meti wó.”

⁶⁶ El̄o né gébé eyigé na, gejamége ankwólé bií ája mmye meso, amágé kwóle sé ji.

⁶⁷ Ne epyégémb̄o, Jis̄s aké ne ánb̄a bií áfyáneapeá, “Nnó enyú ntó dékélégé manlyaā me?”

⁶⁸ Simun Pita ashúú ji meko aké, “Ata, esé demágé lya w̄o défé efo? ele w̄o ne uwyaá mekomej̄ó ayi achyége genwá eyi gélágé byéé. ⁶⁹ Esé défyéé mató ne w̄o ne dékaá nnó w̄o ne olu Muú Ukpea ayi Es̄w̄o átómé.”

⁷⁰ Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Me ne njyá enyú áfyáneapeá, yémb̄o muú nyú ama alú danch̄omeló.”

⁷¹ Jis̄s aj̄ó mb̄o ato lé ne Judas maá Simun Iscarot, yélé alú né geluágé abi áfyáneapeá, ji ne achyege nye Jis̄s mankwaá.

7

Jis̄s ne an̄mo bií

¹ Jis̄s anérégé manléré unó bi, aló mankéné né gebagé mewaá Galilií, ákélége f̄o manjye né gebagé mewaá Judiya gétúgé ákpakpa b̄ó Jus ákélege manwá ji. ² Gébé eyigémb̄o epaá b̄ó Jus ewé ákuú nnó epaá baá otó elá kwókwólé. * ³ Ne an̄mo Jis̄s abi ande áké, “Lyaá fa oyye né gebagé mewaá Judiya opye ufélekpá ankwólé bye ágé. ⁴ Néndé muú aké akélege nnó b̄ó ákaá gefogé muú ayi ji alú, apyéé f̄o utó bií bíbí. Té ndere okágé pye ufélekpá ebi, él̄ome nnó opye ubi mbaá ayi b̄ó ako ágéne.” ⁵ An̄mo bií aj̄óge mb̄o ye ebwó ntó áfyéé f̄o mató ne Jis̄s wó.

⁶ Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Eya gébé gélu dankwóne, né egbé ewé nyú dékágé jye yéndégébé. ⁷ B̄ó mme akage paá f̄o enyú, ápaá elé me, néndé me ngarege gabo ayi ebwó ápyéé gbógónó. ⁸ Enyú chóge epaá ewéná me njyéé f̄o nana néndé gébé ya gélu dankwóne.” ⁹ Aj̄óge mb̄o ama abéle mboó nd̄o né Galilií.

Jis̄s afé epaá baá otó

¹⁰ An̄mo Jis̄s ájyégé ji alá meso akwólé ebwó afé bíbí, epó f̄o gbógónó.

¹¹ Ndere b̄ó anyéé epaá ewémb̄o, ákpakpa b̄ó Jus ál̄o mankélé Jis̄s, ágigé ate b̄ó aké, “Mende yimb̄o alé?”

¹² B̄ó abi áchwó epaá ewémb̄o, anménége ákuú Jis̄s meno. Abif̄o aké, “Alú muú melóméló,” abif̄o ntó aké, “Ngba” “achó b̄ó makpo.”

¹³ Yémb̄o yéé muú ayi akuú Jis̄s meno gbógónó apó néndé áf̄o ákpakpa b̄ó Jus.

¹⁴ Anyégé epaá ekárégé mmye, Jis̄s afé né mmu echa upe Es̄w̄o alérege meko mej̄ó Es̄w̄o. ¹⁵ Ne ákpakpa b̄ó Jus áwúgé ndere Jis̄s alérege, mano alá ebwó mekpo fuú ágigé ate áké, “Dén̄gá etire na détané mende yina efó, ayi yéé njwe ji alá agi d̄o wó?”

* **7:2** Elú wáwálé nnó: Epá baá otó elé epá ewé b̄ó Jus aténege baá otó né mbaá ayi alú b̄omb̄o, manjwólé wye átámége Es̄w̄o né galógáló ayi alére ebwó né mashw̄one.

16 Ajóógé mbò, Jisòs ashuú ébwò meko aké, “Unó bi me nlérege mbò utáné fò me né metòó wó utané lé mbaá muú ayi atómé me. 17 Muú ayi awyaá metòó mampye genó eyigé Èsòwò akélege, ji ne akágé nye mbaá yi unó bi me nlérege mbò utánege. Yéé utanége lé mbaá Èsòwò yéé lé né metòó wa, akáge nye. 18 Muú ayi ajóoge unó bi utánege ji né metòó, akélege lé nnó ngó wuú akwó. Yémbò muú ayi akélege nnó muú ayi atóme ji akwó ngó, ajóge genó eyi gelu wáwálé, ábyógé fò gebyó cháchá. 19 Mosis abó achyé enyú mabé, wá mbò fò wó? Yémbò, yéé muú nyú ama ayi abelé aji apó. Ulannó enyú demuame manwá me?”

20 Jisòs ajóógé mbò, bòó bimbò áshuú ji meko aké, “Melo nchye achyegé wò éfwyale, ndé bòó amuame manwá wò?”

21 Ji ntó ashuú ébwò meko aké, “Me mpye muú atóó bií uwyaá, enyú délá mano mekpò fuú. 22 Ele Mosis ne achyéé enyú ébé nnó desógé nsó. Ye lé éla ébò fò ne ji wó, ébò ne ukwéne ante nyu, enyu desòò baá nyu nsò né bií uwyaá. 23 Ne mbógé bií ébi asòó maá nsó ukwegé bií uwyaá, enyú desòó ji nsó nnó ekágé dékwé ébé Mosis, ulannó enyú désòó matòó ne me gétúgé me mpye menyammye muú meko atóó né bií uwyaá? 24 Muú apyegé genó ékágé débó mbe déjóó nnó ji apye gabo ndere bòó ako ágene, ayi délá débóó mbe dékaá ulá wó. Cherége dékaá né meti éwé elú cho ne desò mpa wuu.”

Nde mmú alú Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa

25 Ndere Jisòs alérege bòó Jerosale, abifò ábò mangigé ate aké, “Pó mende yi akélege na ji manwá na? 26 Pé ndere ji ajóógé mejóó né mbe ushu bòó ako ne yéé muú ayi apégé meko apó, nnó ákpakpa sé ágé nnó ji ne alú Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa

waa? 27 Ndòfò ji fò wó néndé Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa aké achwòó muú akágé fò mbaá ayi ji atánégé yémbò esé dékaá mbaá yi mende yina atané.”

28 Ndere Jisòs alú lérege né mmu écha upe Èsòwò, abwéé meko mfaá aké “Elú wáwálé nnó enyú dékaá me ne dékaá ntó mbaá yi me ntané yémbò me nchwó fò fa né utó ba wó, nchwólé gétúgé muú ayi atómé me. Elu wawale nno ji ne atómé me ne enyú dékágé fò ji. 29 Me nkágé ji néndé me ntané lé eta wuú. Ji ne atómé me nnó nchwó.”

30 Ajóógé mbò, bòó bimbò ákwilé nnó ápyé ji yémbò yéé muú ayi atáá ji ébwò mmye apó, élé gébé ejíí gélá gelú dankwóne. 31 Yémbò né geluáge bòó bimbò gejame abi áfyéé metòó ne ji ajóógé aké, “Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa achwógé nnó amáge pye gepage ufelekpa upwòó ébi mende yina apyéé?”

32 Bòó ékwó Farasi abi alú eféé áwúgé ndere bòó anménege gétúgé Jisòs, ácho ula ne anóó baá ampyéé upe Èsòwò, átó ámbamé écha upe Èsòwò nnó ajye apyéé Jisòs. 33 Ne Jisòs ajòó aké, “Me mbelege sé ne enyú dòó, éla gachyéé me nkerege meso mbaá muú ayi atómé me. 34 Enyú dékélege nye me, yémbò degéne fò me. Mbaá ayi me mbéé enyú dékágé chwó fò wye.”

35 Ajóógé mbò, ákpakpa bòó Jus ábò mangigé ate aké, “Ndé mbaá yi mende yina aferé nnó ji ajye, ayi yéé dékélé ji délá dégéné? Nnó ajye jwóle nye élé né gebagé mewaá Greek ne malò ayi bòó sé ájwólege, alerege bòó Grek mekomejóó Èsòwò?” 36 Ajóó mbò, aké, “Enyú dékélege nye me dégéné, ne mbaá yi me mbéé, enyú dékágé chwó fò wye. Ula utene mbò nnó?”

Manáá ami machyegé genwá

37 Kwyakwya bií bi ányéé epaá éwémbò, ulú gekpekpége bií. Né bií

† 7:37 Elú wáwálé nnó: Gébége epaá éwéna ampyéé upe Èsòwò ájyeé yéndé bií átuú manaá áchwòó ne mami né écha upe. Ndere ápyéé mbò áteé nkane Èsòwò áchyé nya bòó bií manaá gébége ébwò ákene né mashwóne. Jisòs ájóge nnó ji alu éké manaá mimbò mbaá bòó.

bimbɔ Jisɔs akwilé ka ajɔ́ kɛnke aké, “Yéndémuú ayi mmwólé manaá epyéé ji achwó anyú eta wa. † 38 Muú afyégé metɔ́ ne me, genó eyi gepyé ne ji gebéé wye ndere ásamé né mmu ηwe Εσωω nnó, ‘Genó eyi gétánege ji te metɔ́ gebéé eké nnyi eniné néwya manaá ami machyégé geηwá.’” 39 Manaá ami machyégé geηwá ami Jisɔs ajɔ́ mbɔ matené mbaá Mendoó Ukpea ewé bɔ́ abi áfyéé matɔ́ ne Jisɔs ábɔ́ nye. Né gébé eyigémbɔ, Εσωω abó alú danchyéé ebwó Mendoó Ukpea, néndé Jisɔs abó alú dangbó akéré meso mfaánebuú mbaá ayi Εσωω achyégé ji enógé.

Bɔ́ djɔ́gé unó ucháuchá gétúgé Jisɔs

40 Bɔ́ bimbɔ áwuúgé genó eyigé Jisɔs ajɔ́, abifɔ́ aké, “Elú wáwálé nnó mende yina alú muú ekpavé Εσωω ayi débó dégilé.”

41 Abifɔ́ aké, “Alú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.” Yémbɔ abifɔ́ aké, “Epyémbɔ nnó ne Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa átanégé né Galilíí. 42 Pó ηwe Εσωω aké na, Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa abeé mpyáne mfwa Devid ne ábyéne ji né Betelehem, melɔ́ ewé mfwa Devid atané wye?” 43 Ndere elúmbɔ, bɔ́ abifɔ́ ajɔ́gé ágáme Jisɔs, abifɔ́ ágáme fɔ́. 44 Bɔ́ abifɔ́ abó alú mampyé ji, yémbɔ yé muú ayi atáá ji ebwɔ́ mmye apó.

Akpakpa bɔ́ Jus áshya mamfyé metɔ́ ne Jisɔs

45 Ambamé echa upε Εσωω abi abó átɔ́mé ebwó nnó ájye apyé Jisɔs, ákeré meso amuamu mbaá anɔ́ baá ampye upε Εσωω ne ekwó bɔ́ Farasi. Achwógé ákpakpa bimbɔ ágií ebwó aké, “Ulannó enyú délá chwó ne ji wó?”

46 Ambamé bimbɔ áshuú ebwó meko aké, “Esé délú danwú muú fɔ́ ajɔ́ gefɔ́gé depɔ́ etiré mende yimbɔ ajɔ́gé.” 47 Ekwó bɔ́ Farasi áshuú ebwó meko aké, “Nnó abwólé enyú ntó?”

48 Ebwó ama gií aké, “Nnó enyú dékaá yéé muú sé ama né geluágé ákpakpa, yé ebélé muú ekwó Farasi ayi áfyéé metɔ́ ne ji? 49 Ngba! Ekosé bɔ́ abi alá kaágé mabe sé ne áfyéé metɔ́ ne ji. Ne ebwɔ́ bimbɔ alu bɔ́ abo né mbe ushu Εσωω.”

50 Muú Farasi fɔ́ ayi ebwó ákuú ji Nikodemus muú yi abó ájye mbaá Jisɔs, abɔ́ alu ntó né geluage bwó. Agíí ebwó aké, 51 “Nnó ebé sé egbarege muú nnó alú gyéé ayi bɔ́ alá lu danwú mpa wuú akaá mechɔ́ ewe ji apye?”

52 Akpakpa bimbɔ áshuú ji meko aké, “Elú eké wɔ́ ntó alu muú Galilíí. Chó gií né mmu ηwe Εσωω ne akaá nnó muú ekpavé Εσωω atanégé fɔ́ né Galilíí.” ‡ 53 Ajɔ́gé mbɔ, yéndémuú atyaá akeré meso né gepú jíí.

8

Apye mendée ayi akwené ulɔ

1 Jisɔs akwó afe ji né Mekwe Olif. 2 Ne bíí uɔ́yágé ji ama kéré meso né dachi echa upε Εσωω. Gejamégé bɔ́ áchwó anɔ́ ji mme ne ajwólé ka aló manlérégé ebwó. 3 Ndere ji ajɔ́gé, anléré mabé Εσωω ne ekwó bɔ́ Farasi áchwó ne mendée ayi akwené ulɔ. Achoó ji né mbe ushuú bɔ́ ako abi alú efeé. 4 Aké ne Jisɔs, “Ménléré, esé dépye mendée yina nkane akwéne ulɔ. 5 Asá né mmu ηwe mabé Mosis nnó abó manwá gefɔ́gé mendée yina ne mataá. Ne wɔ́ ɔ́jɔ́ nnó?” 6 Nkwé yi ebwó agíí mbɔ elé metaá né ebwó ápené nnó Jisɔs akwegé, ebwó ágé meti manjɔ́ nnó apye gyéé.

Yémbɔ Jisɔs abyélé mme asamé genó gefɔ́ ne enɔ́ ebwɔ́ wuú. 7 Ndere ebwó alú ágigé wye ji gigé, Jisɔs anyaa mmye mfaá aké ne ebwó, “Mbɔgé muú nyú fɔ́ alú dampye gabo, abó mbe abó ntaá ató ji.” 8 Ajɔ́gé mbɔ, ama byéle mme asamé genó ne enɔ́ ebwɔ́ wuú.

9 Bɔ́ abi achwɔ́ ne mendée yimbɔ, áwuúgé nkane Jisɔs ajɔ́, alɔ́ manjye ama ama. Bɔ́ kpakpa ne ábɔ́ mbe

‡ 7:52 Elú wáwálé nnó: Ukwene bɔ́ ηwe abi mbembe apó ne maló ηwe yina. ɔ́bó né 7:53 akwóné né 8:11.

alḡḡ manjye. Afé kpá ályá mendée yimbḡ téné né mbe ushuú Jisḡs. ¹⁰ Jisḡs anyaa mmye mfaá aké ne mendée yimbḡ, “Bḡḡ bimḡḡ alé? Nnó yéé muú fḡ ajḡḡ nnó wḡ nkwe mpa wḡ?”

¹¹ Mendée yimbḡ ashúú ji meko aké, “Ata yéé muú ajḡḡ wḡ.” Ajḡḡgé mbḡ, Jisḡs ajḡḡ yé aké, “Yé me ntó mpyéé wḡ genó, chḡ, ḡpyegé sé gabo.”

Jisḡs alú genḡḡḡ mbaá bḡḡ mme

¹² Ewyágé Jisḡs ama jḡḡ ne ekwḡḡ bḡḡ bimḡḡ aké, “Me nlú genḡḡḡ mbaá bḡḡ mme, muú yi akwḡlege me, akéné fḡ né gemua, agéne nye lé genḡḡḡ eyi gechyege genwá.” *

¹³ Ne ekwḡḡ bḡḡ Farasi áké ne ji, “Gé yé nkane ḡtené ntésé né gemḡ jye, ebyennó depḡ etiré wḡ ḡgárege mbḡ delu detu.”

¹⁴ Jisḡs ashúú ebwḡḡ meko aké, “Yé me nténé lé ntésé né gemḡ ya, depḡ etiré me ngarege mbḡ dépḡ fḡ detu, néndé me nkaáge mbaá ayi ntané ne mbaá ayi nnyéé. Yémbḡ enyú dékaágé fḡ mbaá ayi ntané, yé mbaá ayi nnyéé dékaágé. ¹⁵ Enyú decherege depḡ ndere akwaá áchérege, me nchéregé yéé mechḡ muú fḡ. ¹⁶ Ne yéé ebélé nnó ncherégé, uchéchére ba úlú cho néndé nchéregé fḡ me mbií, Nte wa muú atómé me alú ne me. ¹⁷ Asá né mmu mabé nyú nnó bḡ ntésé apeá ajḡḡgé genó gema, ebyennó mechḡ ewémbḡ epḡ fḡ detú. ¹⁸ Me ntené ntésé né gemḡ ya, ne Nte wa muú atómé me alú ntó ntésé wa.”

¹⁹ Ajḡḡgé mbḡ, ebwḡḡ ágií yé ji aké, “Nte wye alú efḡ?” Jisḡs ashúú ebwḡḡ meko aké, “Esé ne nte wa yéé muú ayi enyú dékáge ápḡ. Mbḡgé enyú debḡ dékaá me, mbḡ dékaá ntó Nte wa.”

²⁰ Jisḡs abḡ ajḡḡgé depḡ etiré na gébége ji álerege bḡḡ né dachi echa ure Esḡwḡ kwḡkwḡlé ne mbaá ayi ábélege makwa ayi áfyéé ŋka Esḡwḡ wye. Yémbḡ yéé muú ayi apyéné ji apḡ néndé gébé jí gelú dankwóné.

Jisḡs akwelé mbeé mbaá bḡḡ abi álá kame fḡ nnó ji alu muú ayi Esḡwḡ atome ji wḡ

²¹ Ewyágé Jisḡs ama jḡḡ ne ekwḡḡ bḡḡ bimḡḡ aké, “Me nnye nye mbaá fḡ, enyú dékelégé nye me dégené, ne dégbḡḡ nye né mmu gabo enyú. Ne mbaá ayi me nnyéé enyú dékaágé chwḡ fḡ wye.”

²² Akpakpa bḡḡ Jus áwuúgé mbḡ ágií ate áké, “Nnó ájye wá nye gemḡ jí waá? Mbḡgé mbḡ fḡ wḡ, ula bi ji ajḡḡgé nnó ‘mbaá ayi ji ajye nye esé dékaágé jyéé wye utené nnó?’ ”

²³ Jisḡs ashúú ebwḡḡ meko aké, “Enyú détané fa mme yina, me ntané mfaánebuú, enyú délú bḡḡ mme, me mpḡ fḡ muú mme. ²⁴ Gé ula bi mbḡ njḡḡ ne enyú nnó, dégbḡḡ nye né mmu gabo nyú. Ne mbḡgé enyú délá kamé nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú wḡ, dégbḡḡ nye né mmu gabo nyú wáwálé.’ ”

²⁵ Ebwḡḡ ágií yéé ji áké, “Wḡ ḡlú waá?” Jisḡs ashúú ebwḡḡ meko aké, “Me nlú muú yi mbḡ ngárege mé enyú te gachií nnó nlú. ²⁶ Nwya gejamégé unḡ bi njḡḡgé ulerege nnó enyú dékwé mpa. Yémbḡ muú ayi atómé me ajḡḡgé wáwálé ne genó eyigé nwúgé eta wuú géji ne ngárege bḡḡ mme.”

²⁷ Ndere Jisḡs abḡ ajḡge mbḡ ebwḡḡ ábḡ akaá fḡ nnó ajḡḡgé mbḡ atome lé ne Nte wuú wḡ. ²⁸ Ne Jisḡs ajḡḡ yé ne ebwḡḡ aké, “Gébége abwége nye me Maá Nte Mekwaá né mfaa, gébé eyigémbḡ ne dékaáge nye nnó, ‘Me Nlú Muú ayi Me Nké Nlú’ ne dékaáge nye ntó nnó me njḡge fḡ genó gefḡ né ushu ushu ba, mpye lé eyigé Nte wa aléré me nnó mpye. † ²⁹ Ne ji muú atómé me alú ne me, alyaa fḡ me mbií wḡ néndé mpye unḡ bi ujigé ji metḡḡ.”

³⁰ Ne gejamé bḡḡ abi áwuú ndere Jisḡs ajḡḡgé unḡ bina ákamé nnó úlú wáwálé.

Bḡḡ abi álú baá Abraham wáwálé

* **8:12** Elú wáwálé nnó: Jisḡs abeé ne áŋkwale bií yéndégébé wye nkane gekwage mewe geḡḡ gelú ne bḡḡ Isrelí gébége átané né Ijpt. (Ge Esḡ. 13:21) † **8:28** Elú wáwálé nnó: Jisḡs ajḡge mbḡ, atome mbḡ ele ne gebe eyige áwome nye ji né gekwa.

³¹ Jis̄s aj̄ó ne b̄ó Jus abi ákamé ne ji aké, “Dégbarégé amu né unó bi n̄erege enyú, déb̄e an̄kwálé ba wáwálé. ³² Ne dékáage nye wáwálé ne wáwálé, yimb̄o apȳe nye enyú dela mmyemmye nyu.”

³³ Ebwó ashuú ji meko áké, “Esé délú upyáne Abraham ne délú dambé afwé eta muú f̄o, ulannó w̄o òké esé détaneḡe nye né efwyale.”

³⁴ Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndemuú ayi apȳé gabo, abwólé mefwé gabo. ³⁵ Ne mefwé alaá f̄o né ula gepú eyigé ji akpane défwé wye te kwyakwya elé maá mb̄ó gepú ne ala. ³⁶ Nkane elúmb̄o, mb̄ogé Maá apȳege w̄o òlage mmyemmye jȳe, ebȳennó òla mmyemmye jȳe wawale. ³⁷ Me nkaá nnó enyú délú upyáne Abraham. Yémb̄o dékelégé manwá me néndé enyú deb̄ó f̄o gébé ne mekomej̄ó wa chacha wó. ³⁸ Me ngarege enyú genó eyigé me ngené mbaá Nte wa, enyú dépȳé lé genó eyigé nte nyú agaré enyú.”

³⁹ B̄ó Jus bimb̄o ashuú ji meko áké, “Abraham alú gekwéne nte sé.” Aj̄ógé mb̄o Jis̄s aké ne ebwó, “Mb̄ogé enyú déb̄ó débé upyáne Abraham wáwálé, mb̄o dépȳé unó bi ji abó apȳé. ⁴⁰ Yémb̄o enyú dékelege manwá me ayi ngarege enyú mekomej̄ó ayi wáwálé, ayi nwuú ne Ēs̄w̄o. Abraham abó apȳé f̄o mb̄o wó. ⁴¹ Enyú depȳé genó eyigé nte nyú apȳé.”

Ebwó aké ne ji, “Esé depó f̄o baá uló, Ēs̄w̄o ne alú Nte sé wáwálé.”

⁴² Aj̄ógé mb̄o, Jis̄s aké ne ebwó, “Mb̄ogé Ēs̄w̄o abó abé Nte nyú wáwálé, mb̄o dégb̄o ne me néndé ntané eta wuú ne nchwó fa. Nchwó f̄o fa né ushu ushu ba wó, ji ne atómé me. ⁴³ Epȳennó ne enyú delá kaágé genó eyigé me nj̄ógé? Nd̄of̄o elé délá kélégé manwú genó eyigé me nj̄ógé. ⁴⁴ Nte nyú elé danchomeló, enyú dékelege lé mampyégé unó bi ujigé ji metó. Te ula uló genwá j̄i, ji alú lé muú ayi awáne b̄ó, ne akií f̄o genó eyi gélú wáwálé, néndé jimb̄ó aj̄ógé f̄o

wáwálé. Ake abȳoge gebȳo akw̄olege lé gep̄o j̄i, néndé gebȳo geko gel̄o ne ji. ⁴⁵ Elé me ngarege genó eyi gélú wáwálé, enyú dekamégé f̄o ne genó eyigé me nj̄ógé. ⁴⁶ Nnó muu nyu f̄o akage gare ye gabo ayi me mpȳe? Ne mb̄ogé me ngarege enyú genó eyi gélú wáwálé, ulannó enyú déla dékamégé ne me? ⁴⁷ Yéndemuú ayi alu muu Ēs̄w̄o, awúu genó eyigé Ēs̄w̄o aj̄ógé. Elú wáwálé nnó enyú depó f̄o baá Ēs̄w̄o, gé ula bi enyú délá wuú f̄o me mb̄o.”

Jis̄s agarege gefogé muú ayi ji alú

⁴⁸ Aj̄ógé mb̄o, ákpakpa b̄ó Jus ashuú ji meko áké, “Esé depó f̄o gye manj̄ó nnó w̄o òlu muú Samariya ne melo nchye achȳege w̄o efwyale.”

⁴⁹ Ne Jis̄s ashuú ebwó meko aké, “Meló nchye achȳege f̄o me efwyale. Me nnogé Nte wa yémb̄o enyú dénógé f̄o me. ⁵⁰ Me mpȳé f̄o unó nnó b̄ó áféégé me, yémb̄o muú alú wye ayi afége me. Ji ne alú muú ayi as̄ó mpa b̄ó. ⁵¹ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi abélege mekomej̄ó ayi me n̄erege agboó f̄o chacha.”

⁵² Aj̄ógé mb̄o b̄ó Jus aké, “Nana esé dékaá nnó òm̄e gebwó wáwálé. Abraham agbó wye ndere b̄ó ekpáv̄e Ēs̄w̄o abif̄o agb̄o, w̄o òké mb̄ogé muú abelégé unó bi w̄o òlerege agboó f̄ó? ⁵³ Nnó w̄o òjeá geme òpw̄o ntesé Abraham ayi agb̄o wa nnó? B̄ó ekpáv̄e Ēs̄w̄o ntó agb̄o, w̄o òferé nnó òlú waá?”

⁵⁴ Ne Jis̄s ashuú ntó ebwó meko aké, “Mb̄ogé me nféégé geme eyá, ufefé ebȳem̄o unó mme detú. Muú ayi afége me elé Nte wa muú enyú déselé nnó alú Ēs̄w̄o nyú. ⁵⁵ Yé elé enyú délá dékaá yeé ji kan̄ka wó. Me nkáge ji. Mb̄ogé me nj̄ógé nnó nkaágé f̄o ji, ebȳennó me nlú muú gebȳo nkane enyú. Me nkaá ji wáwálé, ne nwuú ne ji. ⁵⁶ Nte nyú Abraham ab̄ó mé mbe akaá nnó, me nchwó nye ne metó ego ji. Agege mb̄o metó ego ji d̄ó.”

⁵⁷ Ne b̄ó Jus ashuú meko áké, “Ólú dankwóne yé usaá an̄me upeá meso

efya, ɔpyembɔ nnó ne ɔkaá Abraham.” ⁵⁸ Ne Jisɔs aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, gemégé nnó ábyé Abraham, me nlú.”

⁵⁹ Aǝǝǝǝ mbɔ, ebwɔ abɔ mataá nnó ató ji, yémbɔ Jisɔs abii atané né mmu echa upe Eɔwɔ.

9

Jisɔs apye muú ayi abyené ji ame nónómé agéne

¹ Ndere Jisɔs akéne ayyéé, agé mende fɔ ayi abyené ji ame nónómé. ² Ne baá utɔǝ bií agii ji aké, “Ménleré, gabo ayi ndé muú apyéé abyené mende yina ame nónómé? Awuú jimɔǝǝ? Waá ayi mma wuú ne nte wuú.”

³ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Ame anómé fɔ mende yina gétúgé gabo ayi ji apyéé wɔ. Ne épófɔ ntó gétúgé gabo ayi mma wuú ne nte wuú ápyéé. Abyé mende yina ame nónómé nnó Eɔwɔ aléré ndere utó bi upyéé utɔǝ né menyammye wuú. ⁴ Debɔ mampye utɔǝ Atá muú atómé me ndere bií ulú gbɔǝ, néndé utuú ugigé ye muu akage pye se ubi. ⁵ Te ndere me nlú fa mme yina, me nlú genǝǝ mbáá bɔǝ mme.”

⁶ Aǝǝǝǝ mbɔ akpó matye mme, apye gentwɔtwɔ awaá mende yimbɔ né ame ⁷ aǝǝǝ ne ji aké, “Chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silɔm” (Ula Silɔm utené nnó átɔ). Ne mende yimbɔ afé, ashwóné ushu bií, aké achwɔǝ, aló mangéné mbaá.

⁸ Epyégémbɔ, bɔǝ abi ájwólege dachi ama ne ji, ne abi abɔ ágéne mé ji ndere akɔǝ deko, ágégé ji, aké, “Pó mende ayi ajwólege na akɔǝ deko yéndégébé na?” ⁹ Abifɔ aké, “Elé ji,” abifɔ ntó aké, “Nǝba muú yimbɔ afú élé fulé.”

Ne mende yimbɔ aǝǝǝǝ wyé aké, “Elé me mbɔǝ.”

¹⁰ Aǝǝǝǝ mbɔ, bɔǝ bimɔǝ agii ji aké, “Eke nnó ne wɔ ɔlɔǝ mangé?”

¹¹ Ashúú ebwɔ meko aké, “Mende fɔ ayi akámege Jisɔs, ne apye gentwɔtwɔ awaá me né ame, aǝǝǝ ne me aké, chó shwóné ushu bye né gentoógé manaá eyigé ákuú nnó Silɔm. Njyégé, nshwóné ne nlɔǝ mbáá mangéné.”

¹² Ne bɔǝ bimɔǝ agii ji aké, “Mende awú alú fɔ? Aké ne ebwɔ me nkaá wɔ”.

Ekwɔ bɔǝ Farasi ácheré mankaá ndere epyéé ne mende yimbɔ alɔǝ mbaá mangéné

¹³ Mende yimbɔ aǝǝǝǝ mbɔ, ákpá ji afé mbaá ekwɔ bɔǝ Farasi. ¹⁴ Bií bi Jisɔs apye gentwɔtwɔ mende yimbɔ alɔǝ mbaá mangéné, élé bií uwyaá. ¹⁵ Ne ekwɔ bɔǝ Farasi ntó ama ágii mende yimbɔ ndere epyégé ne ji alɔǝ mbaá mangéné. Ne mende yimbɔ agaré ebwɔ aké, “Awaá me gentwɔtwɔ né ame, nshwóné ushu ba ne nana ngéne mbaá”.

¹⁶ Aǝǝǝǝ mbɔ, ekwɔ bɔǝ Farasi abifɔ aké, “Mende yina ayi ákuú ji Jisɔs atané fɔ mbaá Eɔwɔ wɔ, néndé ábélégé fɔ ebé ewé aké muú apyéé fɔ utɔǝ bií uwyaá”.

Yémbɔ abifɔ aké, “Epyembɔ nnó ne muú ayi apyéé gabo, apyéé ufɔǝ ufélekpá bina?” Ewéna epye ebwɔ ábɔ uféré ucháchá.

¹⁷ Ne áma ágii mende yimbɔ aké, “Ne wɔ mbɔǝ ɔǝǝ nnó, gétúgé mende yina ayi apye ame jye ánené?”

Ashúú meko aké, “Ji alu muú ekpávé Eɔwɔ.”

¹⁸ Yémbɔ ákpakpa bɔǝ Jus ákélégé fɔ mankamé nnó ábɔ ábyé mende yina ame nónómé ne alɔǝ mbaá mangéné. Ákuú mma wuú ne nte wuú. ¹⁹ Achwógé ágii ebwɔ aké, “Maá nyú na? Enyú déké débyé ji ame nónómé? Epyégé nnó ne ji agéne nana?”

²⁰ Mma wuú ne nte wuú ágaré ebwɔ aké, “Esé dékaá nnó gé maá sé na, débɔ débyé ji ame nónómé. ²¹ Ne genó eyi gépyégé ne ji alɔǝ mangéné mbaá, esé dékaá wɔ. Yéé muú ayi anené ji ame, esé dékaagé fɔ. Gígé jimɔǝǝ agaré enyú, apó sé mamane kɔ.” ²² Ebwɔ áǝǝ mbɔ gétúgé áfɔǝ ákpakpa bɔǝ Jus, abi ábɔ aǝǝ mé nnó muú ayi aǝǝ nnó Jisɔs alu Muú yi Eɔwɔ akweré ji elá gefwa, áfyéé ji ebé nnó akpéé sé né mmu echa mmyemenene. ²³ Gé genó eyi gepyéé mma wuú ne nte wuú aǝǝ aké, “Ji

apó sé mamáné kɔ, gige jimbɔ́ agáré enyú.”

24 Ne ákpakpa bɔ́ Jus áma kuú mende yi amé abó ánomé ji, ájɔ́ ne ji áké, “Gáré wáwálé wye né mbe ushu ɛsɔwɔ, néndé esé dékaá nnó mende yina alú muú ayi apyéé gabo.”

25 Ne mende yimbɔ́ ashúú ebwɔ́ meko aké, “Waá ji alú muú ayi apyéé gabo ah, waá apɔ́ ah, genó gema eyigé me nkaá gélú nnó me mbɔ́ nlú ame nónómé ne nana ngéne mbaá.”

26 Ne ágií ji áké, “Apyé nnó, ne wɔ́? Apye nno ne wɔ́ ɔ́bɔ́ mangéné mbaá?”

27 Ashúú ebwɔ́ meko aké, “Pó me mbó ngáré mé enyú? Yémbɔ́ dékélégé fɔ́ manwú, ulannó enyú dékélégé mámanwú? Ndɔ́fɔ́ enyú ntó dékélégé mambé ankwálé bií?”

28 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, bɔ́ bimbɔ́ álɔ́ manju ji mashye mmye, áké, “Wɔ́ ne ɔ́lú menkwálé wuú. Esé délú ankwálé Mosis. 29 Esé dékaá nnó ɛsɔwɔ́ ajɔ́ nyá mejɔ́ ne Mosis, ne ushuú mbaá menya muú yina atané esé dekaá wɔ́.”

30 Mende yimbɔ́ aké, “Mechó ewé egboó me mmye. Enyú déké dékaá fɔ́ mbaá ayi ji atané wɔ́ yémbɔ́ apye me ngéné mbaá. 31 Dékaá nnó ɛsɔwɔ́ awuú fɔ́ mmyemenene bɔ́ abi ápyeé gabo, yémbɔ́ yéndémuú ayi ánogé ɛsɔwɔ́ ne ápyeé unó bi ɛsɔwɔ́ ákélege, ɛsɔwɔ́ awuú mmyemenene jí. 32 Te mme álɔ́ délú danwú nnó muú fɔ́ ánené ámé muú ayi ábyené ji amé nónómé. 33 Mende yina ábé dantáne mbaá ɛsɔwɔ́ mbɔ́ ye genó ji apyéé wɔ́.”

34 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, áshúú ji meko aké, “Abyé wɔ́ ɔ́wé né mmu gabo. Ndé genó wɔ́ ákélege manleré esé?” Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, áfyé ji ebé nnó ákpégé sé mmu echa mmyemenene.

Bɔ́ abi ágéne ne abi álá ágéné

35 Ne Jisɔ́s awuúgɛ́ nnó afyé mende yimbɔ́ ebé, akelé ji agé, ágií ji áké, “Nnó wɔ́ ɔ́fyé metɔ́ ne Maá Nte Mekwaá?”

36 Ne mende yimbɔ́ ashúú ji meko aké, “Ata, Maá Nte Mekwaá elé waá? Garé me mmfyé metɔ́ ne ji.”

37 Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Wɔ́ ɔ́gɛ́ mé ji nana. Ji ne ajɔ́gɛ́ mbɔ́ mejɔ́ ne wɔ́.”

38 Mende yimbɔ́ ajɔ́ yé ne Jisɔ́s aké, “Ata me mmfyé metɔ́ ne wɔ́”, ne anógé ji.

39 Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne ji aké, “Me nchwɔ́ fa mme mampye gabo bɔ́ agene gbɔ́gɔ́nɔ́, nnó bɔ́, abi álú ame nónómé ágéné mbaá ne nnó abi aferé nnó ebwɔ́ ágéne, abe ame nónómé.”

40 Ajɔ́gɛ́ mbɔ́, bɔ́ ekwɔ́ Farasi abi álú eféé, áwuú, ágií ji áké, “Esé déferé nnó wɔ́ ɔ́jɔ́gɛ́ fɔ́ lé ne esé nnó délú ntó amé nónómé?”

41 Ne Jisɔ́s ashúú ebwɔ́ meko aké, “Enyú débó dékámé nnó délú ame nónómé mbɔ́ abɔ́ ajɔ́ fɔ́ nno enyu depye gabo wɔ́. Te mbaá enyú déké dégéne, gabo nyú alá enyú mmye.”

10

Mebame magɔ́me melómélɔ́ ne magɔ́me jí

1 Ngarege enyú wáwálé nnó, “Muú ayi akwɔ́me mfaá gebame akpene né mmu gebamege magɔ́me, alá koge né meno gebame alú menjo. Elá pó mbɔ́ fɔ́ wɔ́, alú muú yi afɔ́gɛ́ unó bɔ́. 2 Ne muú yi akogé né meno gebame akpe né mmu gebamege magɔ́me alú mbɔ́ magɔ́me yimbɔ́. 3 Mebame meno gebame ánenégé ji meno gebame, ji akpe né mmu, ne magɔ́me awuú meko wuú. Ne ji akuú magɔ́me jí né mabɔ́ ne ase áji afé dafye. 4 Ne aségé magɔ́me jí ako atanege dafye, ji ajoye mbe áji akwɔ́lege ji meso, néndé ákage meko wuú. 5 Yémbɔ́ áji akwɔ́lege fɔ́ menkéé, áboó lé ji boó nénde ákage fɔ́ meko wuú.”

6 Jisɔ́s ató ebwɔ́ nekané mejɔ́ eníné na, yémbɔ́, ebwɔ́ ákage fɔ́ geno eyige ji agarege ebwɔ́.

7 Ne Jisɔ́s ama ajɔ́ aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó me ne nlú meno gebamege magɔ́me. 8 Ne bɔ́ ako abi abɔ́ mbe achwɔ́ ne me, álú lé anjo, ne bɔ́ abi afɔ́gɛ́ unó bɔ́ fɔ́ge, magɔ́me awuú fɔ́ ebwɔ́. 9 Me ne nlú meno gebame, yéndémuú ayi akoógé eta wa ne akpe né mmu,

Esawo aferege nye ji né efwyale gabo. Ne akpene nye mmu atanege dafye agene yéndegenó eyi gelií ji. ¹⁰ Menjo achwó lé nnó ajo unó, awá bós ne áchó unó, yémbó me nchwó lé nnó mmpye bós abó genwá abe gbene né mati mako.

¹¹ “Me nlú membame magoñme melóméló. Membame magoñme melóméló achyege geme jii gétúgé magoñme jii. ¹² Muú usege apó fó membamé magoñme, muú áwyaá magoñme, ndere elúmbó, gébégé agege mekwala aké achwó, aboó alyaá magoñme, mekwala afwené áji alá tyátyá. ¹³ Muú yimbó, aboó alyaá magoñme yimbó néndé ji alú lé muú usege, abós fó gébé ne áji wó. ¹⁴ Me nlú membame magoñme melóméló, me nkágé magoñme ya ne magoñme ya ntó ákágé me. ¹⁵ Wye ndere Nte wa akaa me, me ntó nkaa ji. Me nchyege geme ya gétúgé magoñme ya. ¹⁶ Ne nwyá magoñme ayifó, ayi alá pó né geluage ayina, mbó mansé áji ncho ne ayina. Áji ntó áwuú nye meko wa, ne mpye nye áji ábe ekwó magoñme ema ne ábéé nye ne membame ama.

¹⁷ “Ula bi nte wa agboó ne me ulú nnó nchyege geme ya nnó áwá gétúgé bós ba ne nnó kwyakwya me mma mbó geji. ¹⁸ Yé muú ayi akágé wa me apó, yémbó me mbós ne nchyege geme ya nnó awá. Ne me nwyáá uto manchye geme ya nnó áwá ne nwyá ntó uto mamma mbó genwá ya. Ge geno eyige Nte wa agare me mbó”

¹⁹ Jisós ajógé mbó, bós Jus ábó ufere ucháucha. ²⁰ Abifó ajógé aké, “Melo nchye achyege Jisós efwyale ne améé gebwó, déwúgé ji.”

²¹ Ne abifó ntó ajógé aké, “Muú ayi melo nchye achyegé ji efwyale ajógé fó ufó unó bina. Nnó muú ayi meló nchye achyegé ji efwyale, akaáge apyéé ntó muú amé nónómé agene mbaá?”

Bós Jus áshyá Jisós

²² Ne gébégé bós Jus ányéé epaá ewe ebwó áteé ndere áfyee echa upé né amu Esawó, Jisós abó alu né Jerosale.

Gébé eyigémbó neba nelu. ²³ Ndere Ji alú né dachi echa upé Esawó, akene né agbá ayi akuú nnó agba Solomun. ²⁴ Bós Jus áchwó nó ji né mme, ágií ji aké, “Wó olyagé mbó esé né mmu dembyó nnó? Mbógé wó olú Muú yi Esawó akweré ji elá gefwa gare ese gbóññó.”

²⁵ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Me mbó ngare me enyú, yémbó enyú dékame ne me wó. Utó ébi mmpyéé né mabó Nte wa, ubi ne ulerege gefóge muú ayi me nlú. ²⁶ Yémbó enyú dékamege néndé depó fó né geluage magoñme ya. ²⁷ Magoñme ya, ákágé meko wa. Me nkágé áji ne áji ntó ákwólege me. ²⁸ Me nchyege áji genwá eyi gélagé byéé. Áji ánome fó mme detu ne yé muú ayi ákágé fós áji né amu ya apó. ²⁹ Néndé Nte wa muú áfyéé me áji né amu, aña geme apwó bós ako, ne yé muú ayi ákágé fós áji né amu Nte wa apó. ³⁰ Me ne nte wa Esawó delu muú ama.”

³¹ Jisós ajógé mbó, bós Jus ama ábó mataá nnó áto ji áwá. ³² Ne Jisós ajós ne ebwó aké, “Me mpye gejamégé utó ulúúl ébi Nte wa achyéé me utó nnó mpye, enyú degé. Né ébi ndé ne enyú dékélege manto me ne mataá?”

³³ Bós Jus bimbo áshúú ji meko aké, “Erfó gétúgé utó ulúúl ébi wó opyéé ne ese detome wó ne mataá. Elé gétúgé wó obyaá Esawó. wó olú lé mekwaá, yémbó ase geme jyéé nnó wó olú Esawó.”

³⁴ Ne Jisós ajós ne ebwó aké, “Pó nnó asa né mmu ñwe Esawó nnó, ‘Me nke enyú delu bó esawó?’ ³⁵ Ese dékaá nnó mekomejós Esawó akwóregé fó. Ne mbógé Esawó akú bós abi ji achyéé ebwó mekomejós nnó álú bó esawó. ³⁶ Epyembó nnó ne me muú Esawó ajyaá atome fa mme, njógé nnó nlú Maá Esawó, enyú déké me mbyaá Esawó? ³⁷ Mbógé me mpyéé fó utó ébi Nte wa achyéé me nnó mpyege, dékamegé fó ne me. ³⁸ Ne mbógé me mpye lé ubi, yé lé enyú déla dékame nnó genó eyigé me njógé gelú wáwálé wó, kamegé ne utó ébi me mpyéé. Dépyege mbó, dégene nye nnó me nlu

muú ama ne Nte wa, ne Nte alu muú ama ne me.”

³⁹ Ajógé mbò, bòó Jus bimbò ama amua mampye ji, yémbò aloó ebwó né amu.

⁴⁰ Achyaá afe né egbe ebeé Jodan ewefò mbaá ayi Jon abò awyage nya bòó manaá Esòwò, ajwòlege ewú. ⁴¹ Ne gejamégé bòó ákwòle ji, ajógé ne ate áké, “Jon apye yé ufélekpa fò wó, yémbò yéndégenó eyigé ji ajóó atome ne mende yina gelú wáwálé.” ⁴² Eféé ne gejamégé bòó áfyéé metóó ne Jisòs.

11

Negboné Lasaròs

¹ Gébégé fò, mende fò abò améé, akuú ji nnó Lasaròs. Ji alu muú Betani. Betani ele melò Mèri ebwò ne menjmo wuú Mata. ² Elé Mèri yina ne abò ágbelé nya lamenda né uka Ata, atile ne mejwe wuú. Ji ne menjmo wuú Lasaròs abò améé. ³ Gétúgé Lasaròs améé, anjme bíí átó meko mbaá Jisòs aké, “Ata mejeé wyeé ayi ògboó ne ji dóó améé.”

⁴ Jisòs awúgé meko ayi alóó ji, aké, “Nemeé eniné Lasaròs améé mbò, nepó fò eni netene ji aló nelú ele nnó, bòó áfège Maá Esòwò nnó ñgò Esòwò akwò. Getu eyigembò bòó áfège nye Maá Esòwò.”

⁵ Jisòs agboó ne Mata, ne menjmo wuú Mèri ne Lasaròs. ⁶ awuge nnó Lasaròs améé ama bele né melò ewé ji abò alú wyeé ndò epea. ⁷ Ne ndò yimbò epea ekógé, ajóó ne baá utóó bíí aké, “Déma déjye né gebage mewaa Judiya.”

⁸ Baá utóó bíí ajóó ne ji aké, “Ménleré elú dambèle ayi bòó bimbò áké áto wò ne mataá áwá, ne wò òkèlege nnó déma dékeré ewú?”

⁹ Ajógé mbò, Jisòs ashúú ebwó meko né nekanémejóó aké. “Yéndé bíí uwyaá nchwaneké efyánépeá ne utuú ugi, wa mbò fò wó? Bòó áké ákène ne bíí gbòó, ákparege fò nekwe néndé ágène mbaá. ¹⁰ Yémbò bòó abi akène ne utuú ákparege nekwe néndé genjgbò gepó.” ¹¹ Ajógé mbò, aké ne ebwó, “Menjme se Lasaròs akwe

gejya, yémbò me njye ewú nnó pye ji apeé gejya.”

¹² Ajógé mbò, baá utóó bíí áké ne ji, “Ata mbògé abelé gejya ebyennó alé atóó.”

¹³ Jisòs abò agarege mbò lé ebwó negbone Lasaròs, yémbò ebwó áfere nnó ajógé mbò lé mechò gejya eyigémbò.

¹⁴ Jisòs agare yé ebwó gbògòno aké, “Lasaròs agbo. ¹⁵ Ne metóó egóó me gétúgé nyú nnó me mbó mpó fò ewú ne ji. Genó eyigé mampye nye, gepye nye enyú défyéé metóó ne me chánéné. Kwilege mme déjye dége ji.”

¹⁶ Ajógé mbò, Tòmasi maá gefa, ajóó ne ate baá utóó aké, “Kwilege déjye, yé ebe lé negbo, degbo ne ji”.

Jisòs afyéé anjme Lasaròs metóó

¹⁷ Jisòs akwònege né melò Betani, age nnó anií Lasaròs né mmu eba ntaá ale me ndò eni. ¹⁸ Nekene Betani ne Jerosale nelú genóge ñkpa neke epea. ¹⁹ Ne gejamégé bòó Jus áfé manjwye Mata ebwó ne Mèri mmye gétúgé negbone menjmo bwó.

²⁰ Mata awúgé nnó Jisòs achwáó, atane ajye bane ji, Mèri alá ji né mmu gepú. ²¹ Mata ábánégé Jisòs ajóó ne Ji aké, “Ata mbògé wò òbó òbe fa, mbò menjmó wa agboó wó.” ²² Yémbò, yé ebe elé nana, nkaá nnó, yéndégenó eyigé wò ògigé Esòwò, achyege wò geji.

²³ Ne Jisòs ajóó ne ji aké, “Menjmó wye akwilege nye né negbo.”

²⁴ Ne Mata aké, “Nkaá nnó akerege nye meso né genwá gébégé bòó áké ákwilege nye né negbo né bíí bi kwyakwya.”

²⁵ Ajógé mbò, Jisòs aké, “Me ne mbwyage bòó ákwilege né negbo, ne me ne nchyege bòó genwá. Yéndémuú ayi áfyéé metóó ne me, yé agbo akerege né genwá. ²⁶ Ne yéndémuú ayi alú mebe, áfyéé metóó ne me ágboó fò, Mata òkamé nnó elé wáwálé?”

²⁷ Mata aké, “Eh Ata nkamé, nnó wò ne olú Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, Maá Esòwò ayi ábòó manchwò fa mme.”

Jisòs asò manse

28 Mata ajógé mbò, ajye kú menmo wuú Mèri ajóó ne ji bibi aké, “Ménléré achwò, akélege mange wò.” 29 Mèri awúgè mbò, akwilé mme wáwá, ajye bane Jisòs. 30 Jisòs abò alú dankwòne yé né melò, alú wye né mbaá ayi Mata abané ji. 31 Ne bòó Jus abi alú né mmu gepúge negbo áfyéé Mèri metòó né negbone menmo wuú, ágege ndere Mèri akwilé ka wáwá átane dafye, ébwò ntó ákwilé ákwòle ji, néndé áfere nnó ji ajyéé mbò lé né menome menmo wuú Lasaròs manli negbo.

32 Mèri akwònege, age Jisòs, akwe ji né uka aké, “Ata wò òbè fa, mbò menmo wa abó agboó wó.”

33 Jisòs ágégé ndere Mèri álili chonchó ne bòó Jus abi ákwòlege ji, eta ji mmu ne meshwe akwò ji metòó.

34 Agií ébwò aké, “Ènyú dénií ji éfó?” Ashuú ji meko aké, “Ata, chwò ge mbaá wuú.”

35 Jisòs asò manse. 36 Bòó Jus bimbo, ágegé mbò, aké, “È é, gege ndere ji abòó gejeé ne Lasaròs.”

37 Yémbò abifò ajógé aké, “Nnó ji muú apyéé muú amè nónómé agene, abó akágé pye fò nnó Lasaròs agboge?”

Jisòs ape Lasaròs né negbo

38 Ne nchye ama anywòne Jisòs né mmu, afé né menome. Menome ewémbò, elú lé embu ébá ntaá, agbe ewú ne ntaá. 39 Jisòs aké, “Ferege ntaá eniné mbò né menomenome.”

Mata menme Lasaròs ashuú ji meko aké, “Ata, agbo mbò alé fina ndò eni, gébé eyi, gebe gebogebo geja gepwò amu.”

40 Ne Jisòs ajóó ne ji aké, “Mata, pò me ngaré na wò nnó òfyege metòó ne Èsòwò, ògene nye genó eyigé utó ba upyéé?” 41 Aférégè ntaá eniné mbò, Jisòs abweé amè ape mfaá anemmye aké, “Nte wa, ntame wò néndé òwú mmyemenene ya. 42 Nkaá nnó wò òwuú mmyemenene ya yéndégébé. Yémbò, njóó mbò gétúgè bòó abi álú fa, nnó ébwò ákamé nnó wò ne òtòme me.” 43 Anerege manjóó mbò, anyá ne

meko metometo aké, “Lasaròs táné chwò fa.” 44 Ténéténé yimbò, Lasaròs atane dafye, uka bií ne amu, ulú wye wéwé né mmu uba mandée ébií áni ji né mmye chonchó ne ushu. Ne Jisòs aké, “Kaáge ji ajye.”

Ajóó geju manwá Jisòs

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2)

45 Ne gejamégè bòó Jus abi ábò álú eféé áchwòó áchwéé Mèri mmyé, ágege ndere Jisòs apyéé Lasaròs apeé né negbo, áfyéé matòó ne Jisòs. 46 Yémbò, abifò ajye gare bòó Farasi fò genó eyigé Jisòs apyéé. 47 Ne anò ba ampyéé ure Èsòwò ne ekwò bòó Farasi fò, ákú ujwólé, áchomé né eso ajóó aké, “Nana esé dépyembò nnó? Mende yina apyéé mbò ufélekpa ufóó ufóó ajyéé. 48 Mbógè délyage ji nnó ajyéé mbe mampye ubi, melò meko efyéé nye metòó ne ji, ne bòó Rom áchwò chò nye echa ure se chonchó ne melò.” *

49 Ne muú bwò ama, ayi akamege Kaifas, ji ne alú etukpe ampye ure Èsòwò né òme eniné mbò. Ajóó aké, “Ènyú dékage yé genó kanja, 50 dekaá fò nnó elú galógáló eta nyú nnó muú ama agbo gétúgè bòó ako epwò nnó melò meko énomé wó?” 51 Mejóó ewé Kaifas ajóó mbò, etane fò jimboó né metòó wó. Ndere ji alú etukpe ampyéé ure Èsòwò né òme eniné mbò, Èsòwò apye nnó ji agare nnó Jisòs abò magbo gétúgè melò meko. 52 Ne epófó gétúgè melò ewú ewú wó, agbo ntó nnó apye bòó Èsòwò abi álaá tyátyá né mme meko anywere akwe muú ama. 53 Elo né gébé eyigémbò, ákpakpa bòó Jus asò mala ndere ápyéé ne áwa Jisòs. 54 Né getú eyigémbò, Jisòs amáge ke sé gbòhòné né géluage bòó Jus. Alyaá Jerosale afé né maá melò fò ayi akuú nnó Èfrem kwókwólé ne mashwòne. Èwúmbò ne ji ne baá utóó bií ájwólége.

55 Ne gébége epaá bòó Jus ewé ákuú nnó epaá kóó upú elá kwókwólé, gejamégè bòó afé né Jerosale nnó akpome mmye ndere ébwò apye me

* 11:48 Elú wáwálé nnó: Mbógè nnó bòó Jus áfyéé metòó ne Jisòs, Ji ámmye nye apwò bòó Rom nnó bòó Jus álaá mmyemmye bwó.

gemεge nnó epaá ewémbó ekwone. ⁵⁶ Ne ndere ebwó anywere né mmu εcha upε Esowó, áπεle mbógé agene nye Jisós. Ajógε ne ate áké, “Enyú défere mbó nnó? Nnó ji achwóó nye né epaá ewéna waá achwóó?” ⁵⁷ Gemεge nnó epyεmbó etukpe ampυe upε Esowó ne ekwó bós Farasi fó, ábó áchyeé me meko nnó muú ayi akaáge mbaá ayi Jisós alú ágare, ájye apye ji.

12

Awaá Jisós mawéé né meló Bétáni (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Epáá koó upú elágé ndó ekene, Jisós afe né meló Betani meló ewé Lasarós muú Jisós apye ji apeé né negbo ajwólεge. ² Eféé ne anene Jisós ne menyéé. Mata ne afaá menyéé yimbó ne Lasarós alú muú ama né geluage bós abi ájwóle agiú mmye né ekpókópógélé ne Jisós. ³ Ndere ájwóle mbó, Meri akpa ekpómé mawéé Lamenda ami majame ηka dós, amo Jisós né uka. Gepú geko geka ne gebεge lamenda, ne ase mejwe wuú ati uka Jisós. Mawéé amina malu mmye po. Akwyeé mami ne genó eyigé akuú nnó, “Nard.” ⁴ Ne Judas Iscarot, maá utós Jisós ama ayi abós manchyeé Jisós mankwaá, agege geno eyi meri apyεmbó, aké, ⁵ “Mbó ákpóó mawéé lamenda amina, áse gejamégé ηka, eyi epwós ηka eyi muu akage pye né ηme áchyeé mbaá ubyá bós.” ⁶ Mejós ewé Judas ajós mbó na, epófó nnó ji agboó ne ubyá bó, elé gétúgé ji alú menjó ne ajós mbó. Ji ne ábélege mekwa ηka baá utós Jisós. Ne gébé eyigé fó, ajoó ηka wye.

⁷ Judas ajógé mbó, Jisós aké, “Gógé ji abε nyame, ji apyémbó nnó me ngboge ániú me níge. ⁸ Ubyá bós úlú fa ne enyú yéndégébé, yémbó me mbεé nye fó ne enyú gébé geko.”

⁹ Ne gejamégé bós Jus áwúgé nnó Jisós alú eféé né meló Betani, ákwóle áfe ewú. Ajye nya fó mangε lé Jisós jimbiú wó, áfe ntó nnó áge Lasarós muú Jisós apye ji apeé né negbo. ¹⁰ Ndere

elúmbó, anós baá ampυeé upε Esowó asó mala nnó áwa Lasarós. ¹¹ néndé elé getú jii ne gejame bós Jus ályaá ebwó áfyéé metós ne Jisós.

Jisós akpe né Jerosale nkane mfwa (Mat 21:1-9; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Bií uyyage, gejamégé bós abi áchwóó manyé epaá koó upú, áwú nnó Jisós achwóó né Jerosale. ¹³ Asó mamméε, átane ájye bane ji meti. Awyále áké, “Matame mábé ne Esowó. Mejé ebé ne muú ayi achwóó né mabó Ata. Efwó ebe ne Mfwa bós Israeli!”

¹⁴ Jisós agége maá géjuná, akwó ajwóle né mfaá. Ne genó eyigé ábó ásamé né mmu ηwe Esowó getane wáwálé nnó, ¹⁵ “Enyú bós Sayón défoge, gége mfwa nyú achwóó, ajwólé mbó né mfaá maá géjuná” *

¹⁶ Ndere Jisós akpene né Jerosale, baá utós bií ákaá fó nnó uno bi ábó ásame me né mmu ηwe Esowó úlú wawale wó. Yémbó gébégé Jisós akwóme ajyeé né mfaánebuú, ne ebwó atéé nnó abó asa né mmu ηwe Esowó nnó unó bina upyeé nye ne ji. Ne ápye ntó ubi ne ji.

¹⁷ Ne bós abi abó alú ne Jisós gébégé ji apye Lasarós apeé né negbo, akpa gegare eyigémbó, ájyeé ne geji. ¹⁸ Genó eyigé na ne gepye gejamégé bós ájyeé bane Jisós né meti gétúgé áwuú gepoge ufélekpa ebi ji apyeé. ¹⁹ Ne ekwó bós Farasi, ajógé ne ate aké, “Ye mekpo ne ula esé dégene fó né mecho ewe desó mbó mala manwa Jisós. Gegé, gemεge meló geko gela kwóle elé ji.”

Jisós abó mbε agare negbo nii

²⁰ Né geluage bós abi ájye né Jerosale manogé Esowó gébégé epaá koó upú, ne abi ákú ebwó nnó bós Grek álú wye. ²¹ Bós Grek bina áchwó mbaá Filip muú meló Betsada né gebage mewaá Galiliú, ajós ne ji áké, “Ata esé dékelege mangε Jisós.”

²² Filip awúgé mbó, ajye gare Andru, ne ebwó ne Andru ájye gare Jisós. ²³ Ne Jisós ashúú ebwó meko

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Jpege né Mat. 21:5 né nteé gebagé ηwe ógené ula Sayón.

aké, “Gébé gekwane eyigé bɔɔ ágene nye nnó Maá Nte Mekwaá apwɔ amu. ²⁴ Me ngarege enyú wáwálé nnó nyine nchi nelaá wye nyine nchi nemaá, mbɔgé muú alá apéé néní né mme degbo wó. Negboge ne nechíí nefye gejame ame nchi. ²⁵ Muú ayi asele genwá jíí nnó genéá gemé dɔɔ, genwá jíí genóme nye mme detu. Ne muú ayi asele nnó genwá jíí genéá fɔ gemé né mme yina wó, abéé nye ne genwá eyi gélágé byé. ²⁶ Mbɔgé muú akelege mampyegge utɔɔ ba, abó mankwale me. Ne yéndé mbaá ayi me mbeé, muú utɔɔ wa ntó abéé wyeé ne me. Ne yéndémuú ayi apógé me mampyegge utɔɔ ba, Nte wa anoge nye ji.

²⁷ “Nana ufere ba úlú uyaá uyaá. Ewena njoge mbɔ nnó? Nnene mbɔ élé mmye nnó, ‘Nte wa aféré me né efwyale ewé echwɔɔ mbɔ me né mbe waá?’ Ngba, nnene fɔ mbɔ, néndé ula bi me nchwɔɔ fa mme úlú nnó nge efwyale ewéna. ²⁸ Nte wa, pye bɔɔ ákaá nnó wɔ apwɔ amu.”

Ajógé mbɔ, meko fɔ atane né mfaánebuú aké, “Me mpye mé bɔɔ akaá nnó me mpwɔ amu, ne mimage pye wymbɔ.”

²⁹ Ne gejamégé bɔɔ abi átene eféé, áwúgé meko yimbɔ, abifɔ aké, élé nemfe, abifɔ aké, élé ekiénné Eɔwɔ ne ejɔɔ mejɔɔ ne Jisɔs.

³⁰ Ne Jisɔs ajɔɔ ne ebwɔ aké, “Meko ayi déwuú mbɔ alú lé né galógáló nyú, epófɔ awa. ³¹ Nana, gébé eyigé Eɔwɔ apyéé bɔɔ mme ákpe né unɔɔ mpa gekwane, gébé gekwane eyigé ábuú danchɔmeló mfwa bɔɔ mme, ³² né geluɔge gefwa jíí. Ne abwege me né mbaá gekwa, njame nye bɔɔ ako achwɔ eta wa.” ³³ Jisɔs ajɔɔ mbɔ, manlere gefoge negbo eniné ji agboó nye.

³⁴ Ne bɔɔ bimbɔ, ajɔɔ aké, “nywe mabe Eɔwɔ agare ese nnó Muú yi Eɔwɔ akweré ji elá gefwa, abe mebe te kwyakwyaá, epyémbɔ nnó ne wɔ ɔke abó mambwye Maá Nte Mekwaá né mfaá gekwa, waá alú Maá Nte Mekwaá yimbɔ?”

³⁵ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Genɔgbɔ gelú gegenege eta nyú né mboó gébé, kége nana ndere genɔgbɔ gelú gegenege nnó ékágé gemua gewere enyú. Muú ayi akene né gemua ákágé fɔ mbaá ayi ji ajyéé. ³⁶ Fyége metɔɔ ne muú ayi achyegé genɔgbɔ nana ayi ji alú ne enyú, nnó debe bɔɔ abi achyegé genɔgbɔ. Jisɔs ajógé mbɔ, alyaá ebwɔ ajye bíí.”

Bɔɔ Jus áshyá wye shyá mamfye matɔɔ ne Jisɔs

³⁷ Ne yé lé Jisɔs apye gejamégé ufɔɔ ufélekpa ebwɔ ágené, áfyéé fɔ matɔɔ ne ji wó. ³⁸ Epyembɔ nnó genó eyigé Asaya muú ekpave Eɔwɔ abɔ ajɔɔ getane wáwálé. Asaya abɔ ajɔɔ nya aké, “Ata, ndé muú ákamé ne mekomejɔɔ ayi esé dégere. Ne ndé muú ayi Ata alere ji gefoge utó bi ji awyaá?”

³⁹ Ula bi ebwɔ alá ákame nya ne mekomejɔɔ yimbɔ wó, úlú wye ndere, Asaya muú ekpave Eɔwɔ abɔ ajɔɔ nya nnó Eɔwɔ aké, ⁴⁰ “Ngilége ebwɔ ame nnó ékágé ágene unó ne ame, ne mpye bwɔ áneá matɔɔ nnó ékágé ebwɔ ákaá genó eyigé mekomejɔɔ yimbɔ ágaré. Eɔwɔ aké, ‘Me mpye mbɔ nnó ékágé ebwɔ áti meso ne gabo bwɔ, áchwɔ eta wá nnó me mfere ebwɔ né efwyale.’”

⁴¹ Asaya ajɔɔ mejɔɔ ewéna ato ne Jisɔs, néndé ji abɔ age me nnó Jisɔs abéé nye muú ayi apwɔ amu.

⁴² Ne yé élé gejamégé bɔɔ alú abi ála áfyéé fɔ matɔɔ ne Jisɔs wɔ, abifɔ áfyé, yé ákpakpa bɔɔ Jus abifɔ áfyé ntó metɔɔ ne Jisɔs, yémbɔ álerege fɔ gbɔgɔnɔ nnó áfyéé metɔɔ ne ji gétúgé áfɔɔ nnó álerege, bɔɔ Farasi ábuú nye ebwɔ né echa mmyemenene. ⁴³ Néndé ebwɔ ágbóo lé nnó akwaá áfegé ebwɔ ápwɔ nnó Eɔwɔ ne afegé ebwɔ.

Mekomejɔɔ ayi Jisɔs agare ne asɔɔ nye mpa bɔɔ

⁴⁴ Ne Jisɔs ajɔɔ kenke, aké, “Yéndémuú ayi áfyéé metɔɔ ne me, áfyé fɔ metɔɔ ne me mbií wó, áfyé ntó ne muú yi atome me. ⁴⁵ Muú agégé me, ebyennó age ntó muú ayi atome me. ⁴⁶ Me nchwɔ ndere muú

yi alerege genjgbɔ mbaá bɔ́ mme, nnó ékáǵé bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne me alá kenékéné éké muú ayi alú mmu gemua. ⁴⁷ Mbɔ́ǵé muú awúǵé mekomejɔ́ ayi me ngare ne alá apyéé fɔ́ genó eyigé me nké ji apyé wó, me njóǵé fɔ́ nnó ji akwe mpa, néndé me nchwɔ́ fɔ́ fa mensɔ́ mpá bɔ́ mme wó nchwɔ́ lé mamfere ébwɔ́ né éfwyale gabo. ⁴⁸ Muú yi ashyaá nnó ji ákáǵé me, ne alá apyé genó eyigé me njóǵé, genó eyi gesɔ́ mpa wuú gelú wyéé. Ne genó eyi gesɔ́ mpá wuú né bíí bi kwyakwya, élé mekomejɔ́ wa ayi ngare. ⁴⁹ Nende Me njóǵé fɔ́ né uto ba. Nte wa muú atɔ́me me agare me genó eyi me njóǵé ne ndere me mbɔ́ manjɔ́. ⁵⁰ Ne nkaá nnó genó eyigé ji aké me ngare gechwɔ́ ne genjwá eyi gélagé byé. Né getú eyigémbɔ́, me njóǵé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó njóǵé.”

13

Jisɔ́s ashwɔ́ne uka baá utɔ́ bíí

¹ Wyé ndere epaá koó upú elaa kwákwólé Jisɔ́s akaá nnó gébé eyigé ji alyagé mme yina nnó akere meso mbaá Nte wuú gekwɔ́ne. Ne élé ji abɔ́ gejeé ne bɔ́ bíí abi alú fa mme, alere ébwɔ́ gefɔ́ eyigé ji abɔ́ gejeé ne ébwɔ́.

² Ne ndere Jisɔ́s ajwɔ́le anyéé menyéé ne baá utɔ́ bíí ne nkwale, danchomeló anyú me metɔ́ maá utɔ́ Jisɔ́s ayi ama nnó achyéé Jisɔ́s manjkwáá. Ákuú maá utɔ́ yimbɔ́ nnó Judas Iscarot, maá Simun. ³ Jisɔ́s akaá nnó Nte wuú Éswɔ́ afyé ji yéndégenó né amu. Akaá ntó nnó ji abɔ́ atane mbaá Éswɔ́ ne ji akerege meso mbaá Éswɔ́. ⁴ Ndere álú ányé menyéé, Jisɔ́s akwile téné, afeé nku yi mfaa abelé. Ani agbogbo né gebwé. ⁵ Afane manaá né mmu geku, alɔ́ manshwɔ́ne uka baá utɔ́ bíí, ne atile ubi ne agbogbo ayi ji aníí né gebwé. ⁶ Akwónéǵé mbaá Simun Pita, Simun agíí ji aké, “Ata ɔ́kelege manshwɔ́ne me uka?”

⁷ Ne Jisɔ́s ashúú ji meko aké, “Genó eyigé me mpyé mbɔ́, enyú dékáǵé fɔ́ ula nana, meso gébé dékage nyé.”

⁸ Ajóǵémbɔ́, Pita aké, “Ngba, wɔ́ ɔ́bɔ́ fɔ́ manshwɔ́ne uka éba wó.”

Ne Jisɔ́s aké ne Pita, “Mbɔ́ǵé me nlá nshwɔ́ne wɔ́ wó, ɔ́chome fɔ́ mbwa ne me.”

⁹ Ajóǵé mbɔ́ Simun Pita aké, “Ata ɔ́shwɔ́nege fɔ́ lé uka ba ubiubi, shwɔ́ne ntó amu ya chonchó ne mekpo wa.”

¹⁰ Jisɔ́s aké, “Muú yi awɔ́ mé manaá ábɔ́ mashwɔ́ne lé uka bíí ubiubi néndé menyammyé wuú alu me pópó. Ne enyú délu me pópó, yémbɔ́ enyú ako fɔ́ wó.” ¹¹ Jisɔ́s ajóǵé mbɔ́, ji akaá me muú ayi achyéǵé nyé ji manjkwáá, njkaawu ne ji aké, “Enyú ako depɔ́ fɔ́ pópó.”

¹² Ne ji anerege manshwɔ́ne uka baá utɔ́ bíí, abɔ́ nku wuú afyé, akere ajwɔ́le ká. Agíí ébwɔ́ aké, “Enyú dékaá ulaá genó eyigé mempyé mbɔ́ né enyú?” ¹³ “Enyú dékuú me menlere ne Ata. Enyú délu cho mankú me mbɔ́, néndé ǵé muú ayi me nlú mbɔ́. ¹⁴ Ne mbɔ́ǵé me, Ata ne menlere enyú, nshwɔ́ne enyú uka, enyú ntó debɔ́ manshwɔ́nege uka até. ¹⁵ Me nlere enyú genó eyigé debɔ́ mampyége nnó dépyége geji ne até ndere me mpyéé ne enyú. ¹⁶ Me ngareǵé enyú wáwálé nnó, maá utɔ́ ajeáǵé fɔ́ ǵéme apwɔ́ nte wuú. Yé maá déntɔ́ ntó ajeáǵé fɔ́ ǵéme apwɔ́ muú ayi atɔ́me ji. ¹⁷ Nana ayi enyú dékaá unó bina, déké dépyéé ubi, débéé ne metɔ́ megɔ́megɔ́. ¹⁸ Me njóǵé mbɔ́, ntome fɔ́ ne enyú ako. Me nkaá ufɔ́ bɔ́ abi me njyaá. Yémbɔ́ mpyé mbɔ́ nnó genó eyigé ásame né mmu njwe Éswɔ́ gétáné wawale. Asa wyé nno, ‘Muú yi esé ne ji déchome ébwɔ́ menyéé, abwɔ́lé atane ummyé ne me’ ¹⁹ Me ngarege enyú genó eyigé na nana ǵémege nnó gepyé. Ne gébéǵé gepyége, enyú dekamege nyé nnó, ‘Me Nlú gefɔ́ge Muú ayi Me Nké Me Nlú.’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó yéndémuú ayi asele muú dentɔ́ wa ne metɔ́ megóméǵó, ébyennó ase

mbò lé me mbòó. Ne muú ayi asele me, ase mbò lé Eṣṓwò muú átòme me.”

Jisòs abò mbe agare nnó áchyege nye ji mankwaá

(*Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Jisòs ajógé unó bina, metóó eṣò ji, agare gbògòṅò aké, “Me ngarege enyú wáwálé, muú nyú ama achyege nye me mankwaá.”

²² Ajógé mbò baá utóó bií alá menò mekpò fuú ápe atε ne amε ne amε. Akágé yé muú ayi ji ajóó atome ne ji. ²³ Ne maá utóó ama, ayi Jisòs agboó ne ji, agií mmyε né ekpokpogele kwókwólé ne uwyaá Jisòs. ²⁴ Ne Simun Pita anyú menò aké, ne ji “Gii Jisòs muú ayi ji ajóó mbò atome ne ji.”

²⁵ Nḍere maá utóó yimbò, ajwòle agií kwókwólé ne uwyaá Jisòs, akò gemε agií Jisòs aké, “Ata waá achyege nye wò mankwaá?”

²⁶ Jisòs ashúú ji meko aké, “εle muú ayi me nyuale bréd yina né mmu akpánkpa nchyεge ji. Jisòs ajóge mbò abò gekpòge bréd, anyuá né mmu akpánkpa achyε Judas Iscarot, maá Simun.” ²⁷ Tenéténé ayi Judas asele gekpòge bréd eyigémbò, danchaméló anyú ji metóó. Ne Jisòs ajóó ne Judas aké, “Genó eyigé wò ókelege mampye, pye geji wáwá.” ²⁸ Né geluage bòó abi ajwòle agií né ekpokpogele, ye muú ama ayi akaá ulaá mejóó ewé Jisòs ajóó mbò ne Judas apò. ²⁹ Ne élé Judas ne ábélege mekwa ṅka bwó. Baá utóó abifò áfere nnó Jisòs ajóó mbò lé nnó Judas ajyε ána unó ebifò ebi ebwó ákelege. Ela epò mbò wó, ndòfò Jisòs ajóó mbò lé nnó Judas ajyε achyε genó gefò mbaá ubya bòó.

³⁰ Ne Judas asege gekpòge bréd eyigé Jisòs achyε ji, atane afé. Gébé eyigémbò utuú ugi mε.

Ebe meke

³¹ Judas atanεge ajyεge, Jisòs aké, “Nana bòó agεne nye ndere Maá Nte Mekwaá apwóó amu. Ne ji apyε nye bòó agε ndere Eṣṓwò apwóó amu. ³² Ne mbògé Maá Nte Mekwaá apyεé bòó agε ndere Eṣṓwò apwò amu, Eṣṓwò ntó

apyεé nye bòó ágé ndere Maá Nte Mekwaá apwóó amu, ne achóó sé gébé. ³³ Baá ba, me mbelege sé ne enyú dóó, enyú dékelege nye me, ne wye ndere me mbò ngare ákpakpa bòó Jus, mbòntó ne ngarege enyú nana nnó, ‘Mbaá ayi me nyyε enyú dékage chwó fò wyeé.’ ³⁴ Ajógé mbò, aké, nana nchyεge enyú εbe ewé meké, “Bòógé gejeé ne atε. Nḍere me ngboó ne enyú mbòntó ne enyú debóó mangboge ne atε. ³⁵ Ne mbògé deké débóó gejeé ne atε, yéndemuú ákágé nye nnó enyú délú baá utóó ba.”

Jisòs agaré ndere Pita áshyáa nye ji
(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Ne Simun Pita agií ji aké, “Ata, wò ojyε εfò?”

Jisòs aké, “Mbaá ayi me nyyε ókágé kwòle me nana, yémbò ókwòlege nye me meso gébé.”

³⁷ Pita agií ji aké, “Ata ulannó ne me nla nkágé kwòle fò wò nana? Me nkpome mmyε mangbó gétú jyεé.”

³⁸ Ne Jisòs ashúú Pita meko aké, “Pita nnó ókpome mmyε magbo gétú ya? Gò me ngare wò wáwálé nnó gemε nnó menò mekwò akú, wò óshyáa nye máṅáne aléé nnó wò ókágé me.”

14

Jisòs ne alerege meti ewé ejyεé mbaá nte wuu

¹ “Dekamege fò mesome εbe enyú né metóó. Fyεgé metóó ne Eṣṓwò, fyεgé ntó metóó ne me. ² Baá upú alú gejame né gepúge Nte wa; mbògé abε dampò mbò, mbò me ngare fò enyú mbò wó. Me nyyε kwyεé melú mbele enyú. ³ Nnerege mankwyeé melú ewémbò, nkerege, nchwó nse enyú nnó mbaá ayi me mbεé enyú ntó débε wyeé. ⁴ Enyú dékaá meti ewé ejyεé né mbaá yi me nyyεé.”

⁵ Ne Tòmasi ajóó ne Jisòs aké, “Ata ese dékaá yé mbaá yi wò ojyεé wó, epyεmbò nnó ne dékaá meti ewé ejyε wyeé?”

⁶ Jisòs ashúú ji meko aké, “Me ne nlú meti ewú. Me ne ngarege bòó

wáwálé. Ne me ne nchyege genwá. Yé muú fɔ ákágé chwɔ́ fɔ mbaá Nte wa mbɔgé alá akoó eta wa wɔ. ⁷ Mbɔgé enyú débɔ dékaá me chánéné, mbɔ debɔ dékaá ntó nte wa. Manló nana déjyegé mbe, dékaá me ji ne degé me ji.”

⁸ Ne Filip aké, “Ata lere esé Nte wye awu, nnó matɔ́ akwene ese mmu.”

⁹ Jisɔs ashuú ji meko aké, “Mbɔ te me nlú mbɔ fana ne enyú, delú dankaá me Filip? Yéndémuú yi agene me, ebyennó age ntó Nte wa. Waá ulannó wɔ ɔké me nlere enyú Nte wa? ¹⁰ Enyú dékame fɔ nnó me ncho mmye ne Nte, ne Nte wa ntó acho mmye ne me wɔ? Depɔ etire me njógé mbɔ, detanege fɔ me mbɔ́ né metɔ́, elé Nte wa mmu áchomé mmye ne me ne apyéé utɔ́ bií. ¹¹ Kamege ne me nnó genó eyigé me ngarege enyú gelú wáwálé nnó me ncho mmye ne Nte wa ne Nte wa ntó acho mmye ne me. Ne mbɔgé ewéna ela ekwane enyú metɔ́ wɔ, kamege nnó elú wáwálé gétúgé ufélékpa ebi me mpyeé. ¹² Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi áfyéé metɔ́ ne me, apyéé ntó unó bi me mpyeé mbɔ. Yé ebe lé ebi uɲea upwɔ ebi, apye nye néndé me nnyé mbaá Nte wa. ¹³ Ne yéndégenó eyigé enyú dégigé né mabɔ ma, mpye geji nnó metɔ́ ego Nte wa gétú ya. ¹⁴ Ndere elúmbɔ, mbɔgé dégige yéndégenó né mabɔ ma, mpyeé geji.

Jisɔs anyéméno mantɔ Mendoó Ukpeá

¹⁵ “Mbɔgé enyú dégbóo ne me, belege mabe ya. ¹⁶ Dépyege mbɔ, me nne ne nye mmye mbaá Nte wa, ne ji atɔme nye enyú muú majyéé ayifɔ, ayi abe nye ne enyú te kwyakwya. ¹⁷ Muú majye yimbɔ elé Mendoó Ukpea muú alerege enyú wáwálé ayi Esɔwɔ. Bɔ́ mme akamege fɔ ne ji néndé agene fɔ ji ne akage ji. Yémbɔ enyú dékage ji, néndé ji ajwlege ne enyú ne alú enyú né mmye. ¹⁸ Njyegé, nlyage fɔ enyú gelame, nmáge kere nchwɔ eta nyú. ¹⁹ Ela gachyeé bɔ́ mme amage

ge sé me. Enyú ne dégene nye me. Ne te ndere me nwyaa genwá, enyú ntó debeé nye ne genwá. ²⁰ Bií bimɔ ukwonege, enyú dékage nye nnó mencho mmye ne Nte, Nte wa acho mmye ne me, ne me ntó ncho mmye ne enyú. ²¹ Yéndémuú ayi awúgé mabe ya abelégé áji, ji yimbɔ ne abɔ́ gejeé ne me, Nte wa ntó abɔ́ gejeé ne ji. Me ntó mbɔ́ nye gejeé ne ji, ne me mbɔ́ nlerége nye gemé ya etaá wuú.”

²² Ne Judas (ayi alá pɔ́ fɔ Judas Iscarot) ajɔ́ ne Jisɔs aké, “Ata nde gepyee wɔ alerege gemé jyé lé eta sé, ayi ala alerege fɔ ntó mbaá bɔ́ mme meko?”

²³ Jisɔs ashuú ji meko aké, “Muú ayi abɔ́ gejeé ne me, apye geno eyigé me ngarege, Nte wa gboó nye ne ji. Ne esé ne Nte wa déchwɔ bane nye ji déjwálé ne ji mbaá ama. ²⁴ Muú yi alá agboó ne me, apye fɔ geno eyigé me ngarege. Ne unó bi enyú déwuú mbɔ utane fɔ membɔ́ né metɔ́ wɔ, utane lé mbaá nte wa muú atɔme me.

²⁵ “Me ngare mbɔ enyú unó bina nana yi me nlú ne enyú. ²⁶ Yémbɔ Nte wa atɔme nye Menchyeé majyéé né mabɔ ma. Menchyeé majyéé yimbɔ elé Mendoó Ukpea achwɔgé alerege nye enyú unó uko ne atéé nye enyú yéndégenó eyigé me ngare enyú.

²⁷ “Ndere me njye nchyege enyú nesɔ, ne nesɔ na ne me nchyege enyú. Me nchyege fɔ enyú nesɔ na nkane bɔ́ mme achyege genó. Dekamégé fɔ matɔ́ achyege enyú efwyale, ne debege fɔ ntó ne efɔ. ²⁸ Enyú dewú nkane me nké, ‘Me nlyage enyú. Yémbɔ nmage kere nye nchwɔ eta nyú.’ Ebege nnó enyú débɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ débeé ne metɔ́ megómégó elé me njyéé mbaá Nte wa muú aɲea gemé apwɔ́ me. ²⁹ Me mbɔ́ me mbe ngare enyú unó bina gemége nnó ubi upyegé, nnó meso gébé, upyegé enyú dekame nnó unó bi me njɔ́ ulú wáwálé. ³⁰ Me mpɔ́ sé ne gejamégé gébé manjɔ́ mejɔ́ ne enyú néndé mfwa bɔ́ mme alé chwɔ. Ji apɔ́ fɔ ne eshye apwɔ me. ³¹ Yémbɔ me mpyeé lé genó eyigé Nte wa agare me nnó

mpye, nnó bɔ́ mme akaá nnó me mbɔ́ gejeé ne Nte wa.

“Kwilege mme déjyegé.”

15

Genoge umpome ne mata jii

¹ “Me ne nlú genoge vin geji ambɔ́, ne Nte wa ne alú muú ayi áchérege geji. * ² Yéndé eta ewé etome ne me, mbɔ́gé elá ewome fɔ́ umpome, ji asɔ́ ewuú afome mme, ne yéndé eta ewé ewome umpome, ji akwyege ewú nnó ewome gejamégé umpome. ³ Mekomejɔ́ ayi me ngare enyú apye enyú dela me pópó eké eta genɔ́ eyigé akwyéé. ⁴ Chogé wye mmye ne me, me nchome mmye ne enyú. Eta genɔ́ ekágé wɔ́ fɔ́ umpome mbɔ́gé elá cho mmye ne mbyɔ́ genɔ́ geji mbɔ́ wɔ́. Wymbɔ́ ntó ne enyú déla dekáge pye genó gefɔ́ mbɔ́gé dela decho mmye ne me wɔ́.

⁵ “Me ne nlú genɔ́ eyigémbɔ́, enyú ntó ne delú mata jii. Muú achogé mmye ne me, ne me ntó nchoge mmye ne ji, ji ne apye nye gejamégé unó néndé me nla mpɔ́ enyú dékage pye fɔ́ yé genó. ⁶ Ne muú alá cho mmye ne me wɔ́, alú eké eta genɔ́ ewé ásgé afomege éwáñese egbo. Ufɔ́ mata unɔ́ yina anywerege áji áfyé né mewé, áso. ⁷ Mbɔ́gé enyú déchogé wye mmye ne me, ne deké débelege mekomejɔ́ wa né matɔ́ nyú, yéndégenó eyi enyú degige nno Nte wa apye, geji ne ji apyé eta nyu. ⁸ Enyú deké dépye gejamégé unó ulúúló Nte wa abéé ne ñgɔ́. Ne ewéna elerege nnó enyú delu baá utɔ́ ba. ⁹ Ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me, mbɔ́ntó ne me mbɔ́ gejeé ne enyú. Bógé wye gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹⁰ Mbɔ́gé enyú deké depye genó eyige me njɔ́, me mbɔ́ nye gejeé ne enyú wye ndere Nte wa abɔ́ gejeé ne me gétúgé mpyéé genó eyigé ji akélege. ¹¹ Me ngaré enyú unó bina nnó enyú débé ne metɔ́ megɔ́megɔ́ wye ndere me nwyaá. Ne

nnó metɔ́ megɔ́megɔ́ nyú eja epwɔ́ amu. ¹² Gégé genó eyigé me nkélege nnó enyú dépyege na: Bógé gejeé ne ate wye ndere me mbɔ́ ne enyú. ¹³ Gejeé eyigé cha gepɔ́, eyigé muú alerege, eyi gepwɔ́ gejeé eyigé muú ágbóo gétúgé ajeé bíí. ¹⁴ Enyú débéé ajeé ba mbɔ́gé dépye unó bi me ngaré enyú. ¹⁵ Me mmagé kú se enyú nnó baá défwé néndé maá défwé ákágé fɔ́ genó eyigé nte wuú apyéé. Me nkuú enyú ajeé ba néndé yéndégenó eyigé Nte wa agare me, geji ne me nto ngare enyú. ¹⁶ Enyú fɔ́ wɔ́ déjyaá me wɔ́, elé me ne njyaá enyú ne ntome enyú nnó dépyegé unó ulúúló ne nnó unó bimbo ubéé te kwyakwya. Ne yéndégenó eyi enyú dégige Nte wa né mabɔ́ ma achyege enyú geji. ¹⁷ Gege ye mma ngare enyú nnó bɔ́ge gejeé ne ate.

Bɔ́ mme apaá baá utɔ́ Jisɔ́

¹⁸ “Mbɔ́gé bɔ́ mme apaá enyú, kaáge nnó abɔ́ me mbé apa me me ne alé pa enyú. ¹⁹ Enyú debɔ́ débé bɔ́ mme, mbɔ́ bɔ́ mme agboó ne enyú eké ate bɔ́ mme. Ne enyú depɔ́ néndé me njya enyú né geluage bɔ́ mme, getu eyigémbɔ́ ne bɔ́ mme apaá enyú. ²⁰ Tege genó eyigé me ngare enyú nnó, ‘Maá défwé aneage fɔ́ geme apwɔ́ nte wuú.’ Te ndere ebwɔ́ achyé me efwyale, áchyege nye ntó enyú efwyale. Ne ebwɔ́ abɔ́ awú mekomejɔ́ wa mbɔ́ áwuú ntó awe nyú. ²¹ Ebwɔ́ apye nye unó bina uko eta nyú gétúgé enyú delu bɔ́ ba. Néndé ebwɔ́ ákágé fɔ́ muú yi atome me. ²² Me mbé danchwɔ́ gare ebwɔ́ mekomejɔ́, mbɔ́ akwe fɔ́ mpa wɔ́, yémbɔ́ nana yi ngare ebwɔ́ mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́, ye meti ewe áboó gabo bwɔ́ epósé ²³ Ne yéndémuú yi apaá me, ebyennó apaá ntó Nte wa. ²⁴ Me mbé dampye ukpekpe unó né metɔ́ metɔ́ bwɔ́, ebwɔ́ age wɔ́, ebi yé muú fɔ́ alá alú dampye, mbɔ́ Esɔ́wɔ́ agarege nye fɔ́ ebwɔ́ nnó ápye gabo ákwe mpa. Yé ndere ebwɔ́ ágene unó

* **15:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene ñwe menomenyéé, Esɔ́wɔ́ abɔ́ amége bɔ́ Isreli nkane mekɔ́ vin ewé ji áchérege. Jisɔ́ jimboó ntó ájɔ́ nnó ji ne alu genɔ́ge vin yimbo nana.

bi me mpye, ápaá me chonchó ne Nte wa. ²⁵ Unó bina ubo mampye nnó, genó eyigé asame né mmu nwe Esowó gebe wáwálé. Asa wye nnó, ‘Ebwó ápaá me ula p.’

²⁶ “Menchyéé majyéé achwóó, ji alú Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé yi Esowó. Me ntóme nye ji atane mbaá Nte wa, achwóó gé agarege nye enyú muú yi me nlú. ²⁷ Enyú ntó dégarage nye bóó muú yi me nlú néndé delu ne me te ula ulóó.

16

¹ “Me ngare me enyú unó bina nnó ékágé deja mmye meso. ² Abuú nye enyú né macha mmyemenene. Ne gébé gechwóó eyigé yéndemuú yi awáne enyú aferege nnó ji apyembo elé utóó Esowó. ³ Apye nye unó bina ne enyú néndé ákágé Nte wa, yé me ntó ákágé. ⁴ Me mbo mbe ngare enyú nnó gébé eyigémbó gekwónége enyú détege nnó me mbo ngare me enyú nnó unó bina upyéé nye.

Utóó bi Mendoó Ukpea apyéé

“Me mbó ngare enyú unó bina mbe mbe wó, néndé me mbo nlú ne enyú. ⁵ Ne nana me nkerege meso mbaá muú yi atóme me, yé mbo yé muú nyú yi agige mme nnó, “Ojye efó?” Apó. ⁶ Ne gétúgé me ngare enyú unó bina, matóó nyú alá meshwemeshwe. ⁷ Yé mbo ngarege enyú wáwálé. Elú elé né galógáló awe nyú nnó me njye, néndé me nla njye wó menchyéé majyéé achwóó fó eta nyú. Yé mbo me njyegé ntóme nye ji achwóó eta nyú. ⁸ Achwóó gé apyéé nye bóó mme akaá nnó ufere bwó né gabo ayi ebwó apyéé ulú gye. Apye nye ebwó akaá nnó ufere bwó né ndere muú abéé cho né mbe ushu Esowó ulú gyeé, ne apye nye ntó ebwó akaá nnó uféré bwó né ndere Esowó ásóó nye mpa ulú gyeé. ⁹ Né egbe ewé gabo, ebwó alú gyeé néndé áfyéé fó metóó ne me wó. ¹⁰ Né egbe ewé mame cho né mbe ushu Esowó, apye nye ebwó akaá nnó me nlú cho néndé me nkerege meso mbaá Nte wa ne enyú damage ge nye se me. ¹¹ Né egbe ewé mpa ayi Esowó

ásoó, apye nye bóó mme akaá nnó alu gyeé né gefóó eyigé ásoó mpa wa, néndé danchómeló mfwa bóó mme akwe me mpa.

¹² “Me nlú wyaá gejamé gé unó mangare enyú, yé mbo enyú dékage gbare nye fó matóó gétúgé ubi. ¹³ Yé mbo gébé gé Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé achwóó gé, apye nye enyú dékaá wáwálé meko. Agarege nye fó unó bi utanege ji metóó, genó eyigé ji awúgé geji ne ji ágarege. Ne apyéé nye enyú dékaá unó bi upyéé nye meso gébé. ¹⁴ Ji apyéé nye me mbo ngó néndé genó eyi getanege me metóó geji ne ji asele agarege enyú. ¹⁵ Yéndé genó eyigé Nte wa awyaá elé eya, getú eyigé mbo ne me nké genó eyi gelú me metóó geji ne ji agarege nye enyú.

Mesome nyu ela nye lé nechóchó

¹⁶ “Elá gachyéé enyú damage ge sé me, ne emage wyaá sé ntó ndóó enyú degene nye me.”

¹⁷ Ajó gé mbo, baá utóó bíí abifó aló mangigé ate aké, “Ajóó aké, ‘Ela gachye enyú degene sé me,’ ne ama aké, ‘Emage wyaá se ntó dóó enyú degene nye me’, ula utene mbo nno? ne ulaa me njye mbaá nte wa. ¹⁸ Ulaá ela gachyéé utene mbo nnó? Esé dekágé fó genó eyigé ji ajó gé mbo.”

¹⁹ Ndere ebwó aferege mbo, Jisóó akaá me nnó ebwó akélege mangíí ji ulaá mejóó ewé ji ajóó mbo. Ajóó ne ebwó aké, “Enyú degige mbo elé ate ulaá mejóó ewé me njóó nnó, ‘ela gachyéé enyú damage ge sé me ne nnó emage wyaá sé ntó dóó enyú degene nye me?’ ²⁰ Me ngarege enyú wáwálé nnó enyú delilí nye desóó manse gétúgé unó bi upye nye. Ne bóó mme abéé ne nechóchó, Enyú debéé ne masome né matóó, yé mbo masome nyú abwólege nye nechóchó. ²¹ Nebyéé neke nemmye mendée, une ugyalege ji néndé gébé eyigé ji awuú ubale gekwóne. Ne abyegé me maá, amage te se ubale, abéé elé ne nechóchó nnó ji agbéé muú ama fa mme. ²² Wye mbo ntó ne elú ne

enyú. Nana enyú delú ne masome né matóó, yémbó me mmage ge nye enyú, ne enyú debéé nye ne nechóchó né matóó. Ne yé muú ayi akágé fere gefó nechóchó eniné na né matóó nyú ápó. ²³ Bii bi mbó ukwonege, demage gii se me ye mechó fó. Me ngarege enyú wáwálé nnó, yéndégenó eyi degige nte wa né mabó ma, achyege enyú geji. ²⁴ Kpaá te gébé eyigé na, enyú delu dangii yé genó gefó né mabó ma. Gige achyege nye enyú, ne nechóchó nyú nejame nye kpaá nepwó.

²⁵ “Me ngare enyú unó bina né makamejóó, yémbó gébé gechwóó nye eyigé me nla ngarege sé enyú depó né makamejóó. Me ngarege nye enyú uno bi utome ne Nte wa gbógónó. ²⁶ Gébé eyigémbó gekwonege enyú degige nye Nte wa unó né mabó ma. Me njóó mbó fó nnó ngige nye Nte wa genó gefó gétúgé nyú wó. ²⁷ Néndé Nte wa jimbóó abó gejeé ne enyú gétúgé enyú debóó gejeé ne me, ne dékame nnó me ntane mbaá Esówó. ²⁸ Wáwálé me ntane mbaá Nte wa nchwóó fa mme. Nana me lé nlyaa mme nkerege meso mbaá Nte wa.”

²⁹ Ajógé mbó, baá utóó bii aké, “Nana wó olé jóó yé mejóó gbógónó, ójógé sé né makamejóó. ³⁰ Esé dékaá nana nnó wó ókaá unó uko, wó ókage ye ebe lé unó bi bóó awyaa né metóó mangii wó. Ewéna epye esé dékamé nnó wó otane mbaá Esówó.”

³¹ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Pó enyú dékamé ne me, naná? ³² Gébé gechwóó nye, ne géfíí me eyigé enyú ako délaá nye tyátyá, yéndémuú nyú abóó nye meti gepú jíí, délyaa membií. Yémbó me mpó fó me mbií, Nte wa alú ne me. ³³ Me ngare enyú unó bina nnó enyu delii mmye ne me debe ne nesó. Bóó mme apye nye enyú degé efwyale yémbó gbarege matóó nyú néndé mmye me mpwó bóó mme.”

17

Jisós anemmye mbaá Nte wuu nno apye ji abó ngó

¹ Jisós anerege manjóó unó bina, abwéé ame ape né mfaánebuú, anemmye aké, “Nte wa gébé gekwone ppye me maá wyéé mbó ngó nnó me ntó mpye wó abe ne enoge. ² Wó achyéé me uto bi upwó bóó ako nnó me nchyéé geñwá eyi gélagé byé mbaá bóó ako abi wó achyéé me. ³ Geñwá eyi gélagé byé gelu nnó ebwó akaá elé wó mbií muú ólu Esówó ayi wáwálé, ne me Jisós Kras muú wó otome fa mme. ⁴ Mpye wó abó enógé fa né mme, gétúge me nere mampye utóó bi wó achyéé me nnó mpye. ⁵ Nte wa, ppye me mbe ne enóge né mbe ushu wye nana, gefógé enógé ewé me mbó nwyaa nya gébége nlú ne wó, gemege nnó mme áló.

Jisós anemmye mbaá nte wuu gétúgé baá utóó bii

⁶ “Me mpye bóó abi wóó jyaá fa mme achyéé me akaá wó. Abó álú bóó byéé, wó achyéé me ebwó ne ebwó ábele mekomejóó wyéé. ⁷ Ne nana ebwó ákaá nnó ufóó unó uko bi wó achyéé me utane eta wye. ⁸ Ngare ebwó mekomejóó ayi wó achyéé me, áse ji amu apea ne ákaá wáwálé nnó me ntane eta wyéé ne ákame nnó wó ne otome me.

⁹ “Nnennemmye gétúgé ebwó. Nnene fó mmye gétúgé bóó mme, nnene lé gétúgé bóó abi wó achyéé me, néndé álú bóó byéé. ¹⁰ Yéndé genó eyi nwyaa élé ejyéé ne yéndégenó eyi wó ówyaá, ele eya. Ne ele bóó bina ne apyéé me mbóó enógé. ¹¹ Mbeé sé fa mme, yémbó ebwó alú fa mme. Nchwóó eta wyéé Nte wa, Muú Ukpea, nnennemmye nnó wó abame ebwó né uto mabó mmyeé, ami wó achyéé me, nnó apye ebwó ábé muú ama ndere esé ne wó delu muú ama. ¹² Gébége nlú ne ebwó, mbáme ebwó né utó mabó ami wó achyéé me. Mbá ebwó chánéné, ne yé muú bwó ama anó mme detu wó ekose muú ayi abó alú me nnó anome mme detu nnó genó eyigé ásame né mekomejóó wyéé gebe wáwálé.

¹³ “Ne nana me nlé chwóó eta wyéé. Ne njógé unó bina ndere me nlú fa mme, nnó mpye ebwó abe ne

nechóchó gbene wye ndere me nwyaa nechóchó gbene. ¹⁴ Me ngare ebwó mekomejós wyeé ne bós mme apaá ebwó néndé ebwó ápófó mbwa ama ne bós mme wye ndere me nlá pó fó mbwa ama ne bós mme. ¹⁵ Me nnene fó mmye nnó wó òfere ebwó fa mme. Nnene lé nnó wó òbame ebwó ékágé ebwó akpe né amu muú nchye. ¹⁶ Ebwó apó fó mbwa ama ne bós mme wye ndere me nlá pó fó mbwa ama ne bós mme. ¹⁷ Pye ebwó áchyeé gemége bwó wáwálé eta wye. Ne wáwálé yimbó elé mekomejós wyeé. ¹⁸ Ndere wó òtome me fa né mme, mbóntó ne me ntóme ebwó. ¹⁹ Me nchye geme ya mampye utós byeé. Me mpye mbó gétúgé bwó, nnó ebwó ntó áchyeé gemége bwó wáwálé mampye utós byeé.

Jisós anemmye mbaá Nte wuu gétúgé bós abi ámdáge fyé nye metós ne ji

²⁰ “Me nnene fó mmye gétúgé baá utós baá bina ebwó bwó, nnene ntó gétúgé bós abi áfyé nye metós ne me elé áwuú mekomejós wye ayi baá utós ba ágarege nye. ²¹ Me nnenemmye nnó wó òpyé ebwó ako abe muú ama, wye ndere wó Nte wa òlu muú ama ne me, me ntó nlu muú ama ne wó. Pye ebwó abe muú ama ne esé nnó, bós mme ákamé nnó wó ne òtome me. ²² Enógé ewé wó òchyeé me, ewú ntó ne me nchyeé ebwó. Mpye mbó nnó ebwó abe muú ama wye ndere esé ne wó delú muú ama. ²³ Me nlu muú ama ne ebwó, wó ntó òlu muú ama ne me. Dépye mbó nnó ebwó ntó abe muú ama chánéné. Ndere elúmbó bós mme ákágé nye nnó wó ne òtome me, ne ákágé nye ntó nnó wó òbós gejeé ne ebwó wye ndere wó òbós gejeé ne me.

²⁴ “Nte wa, nkélege ntó nnó bós abi wó òchyeé me, ábe ne me né mbaá yi me mbéé nye, nnó ágé ntó enógé wa. Wó òchyeé me enógé ewéna gétúgé gejeé eyigé wó òbós ne me gemége nnó mme abó.

²⁵ “Eh, Nte wa muú òlú cho, wáwálé, bós mme ákágé fó wó, yémbó me nkágé wó. Ne bós bina, abi wó òchyeé me ákaá ntó nnó wó ne òtome me. ²⁶ Me mpye ebwó ákaá wó, ne mpye

nye wye ebwó ákágé wó yéndégébé nnó gejeé eyigé wó òbós ne me òbó ntó ne ebwó ne nnó me mbe muú ama ne ebwó.”

18

Apye Jisós

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisós anerege mmyemenene, ji ne baá utós bií ályaá melu ewémbó, achyaá genkó eyigé akuú nnó Kidrón ajye kpe mmu maá mekós fó. ² Ne Judas muú achyege nye Jisós mankwaá abó akaá ntó melu ewémbó néndé ebwó abó áchómege me wye. ³ Ndere elúmbó, ji ase ekwó bós bee ne ambame echa ure Esówa abi anós baá ámpyee ure Esówa ne Farasi átome áchwó né maá mekós yimbó. Gébégé ájyee ákpomé mmye ne unó ummye, alweé desá ne bó akpogéfo. ⁴ Ne elé Jisós akaá me yéndégenó eyigé ápye nye ne ji, ake mmye afíí ebwó, agíí ebwó aké, “Enyú dékelege ndé muú?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

Ji aké, “Me ne nlu ji.” Judas muú achyeé Jisós mankwaá alú ntó eféé tené ne ebwó. ⁶ Jisós ajógé ne ebwó nnó, “Me ne nlu ji,” ája mmye meso ákwe mme gbaram. ⁷ Ne ama agíí ebwó aké, “Enyú déke dékelege wa?” Aké, “Dékelege Jisós muú Nasaret.”

⁸ Aké, “Pó me ngare enyú nnó me ne nlu ji? Ne mbógé nnó elé me ne enyú dékelege, lyage bós bina ájye. ⁹ Ajós mbó nnó meko ayi ji abó ajós abé wáwálé. Ji abó ajós aké, Nte yé muú ama ayi anome mme detú né geluage bós abi òchyeé me apó.”

¹⁰ Ne Simun Pita ajú yé aparanja ayi ji awyaa, asó etu ewé egbé ebwónye ewé memfwé etukpe ámpyee ure Esówa. Mabó memfwé yimbó makamege Malkós. ¹¹ Pita apyegé mbó, Jisós ajós ne ji aké, “Shwóré aparanja wye yimbó né mmu mekó, wó òkelege fó nnó me nge efwyale ndere nte wa ake nge?”

Afè ne Jisós mbaá Anas

¹² Ndere elúmbò, muú kpaá bòó bee ne bòó bee bií chonchó ne ambame echa upe Esòwò apye Jisòs awe ji amu. ¹³ Ase ji ábò mbe afe né mbaá Anas nte Mendée Kaifas. Kaifas yina ne alú etúkpe ampye upe Esòwò né ñme eniné mbò. ¹⁴ Elé Kaifas yina ntó ne abò achyéé nya bòó Jus majyéé nnó, “Elú galógáló nnó muú ama agbo gétúgè bòó ako.”

Pita ashya nnó akaágé fò Jisòs
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Simun Pita ebwó ne maá utóó Jisòs yifò ama akwòle Jisòs meso. Etukpe ampye upe Esòwò akaá maá utóó yimbò chánéné, getu eyigémbò ályaa maá utóó yimbò akpe ne Jisòs né mmu dachi etukpe ampyeé upeé Esòwò, ¹⁶ Pita alá né dafye. Ndere Pita atene né dafye, maá utóó ayi etukpe ampye upe Esòwò akaá ji, ajye bane meso mendée ayi alú menombi gébame, ajóó mejóó ne ji ne meso mendée yimbò alyaa Pita akpe muu. ¹⁷ Mesò mendée yimbò né meno gebame agií Pita aké, “Nnó wò òpófó maá utóó ama né geluage baá utóó Jisòs?”

Pita ashúú ji meko aké, “Eeh, me mpó.”

¹⁸ Gébé eyigémbò ntó gefwene gemmyeé, baá défwè ne ambame dachi etukpe ásené mewè né dafye átene áwyaá. Pita ntó abò alú ne ebwó áwyaá mewè.

Jisòs akpe unóó mpa
(Mat 26:57-66; Mak 14:53-65; Luk 22:54, 55, 63-71)

¹⁹ Etukpe egií Jisòs depò etiré détóme ne baá utóó bií ne unó bi ji álérege. ²⁰ Jisòs ashúú ji meko aké, “Me njógé me mejóó gbògòno mbaá bòó ako. Me nlerége unó yéndégébé né mmu macha mmyemenene ne echa upe Esòwò mbaá ayi bòó Jus ako áchómege. Yé genó gefò eyigé me njóó bibí gepó. ²¹ Ulannó wò ògigé me bò ñkwe bina? Gií elé bòó abi awuú genó eyigé me ngare ebwó, neéndé ákaá uno bi me njóó.”

²² Jisòs ajógé mbò, membame dachi etukpe ayi alu fií ado ji né ushu. Agií ji aké, “Mbò ne wò òbòó manshuú etukpe meko?”

²³ Jisòs ashúú ji meko aké, “Mbógé mechò ewé me njóó elú gyéé, gare gabo ayi me njóó. Ne mbógé elú cho, ulannó wò òdoó me.” ²⁴ Eféé ne Anas atóme yé Jisòs wye amuú wewe mbaá Kaifas etukpe ampye upe Esòwò.

Pita ama ashya Jisòs manáne epea ne eléé

²⁵ Ndere epyembò, Pita abò alú né dafye tené awyaá mewè. Agií ji aké, “Nnó wò ntó òpó fò maá utóó ama né geluage baá utóó Jisòs?” Pita ashya aké, “Eeh me mpó.”

²⁶ Maá defwè etukpe ampye upeé Esòwò ama ayi alú menme muú ayi Pita asóó ji etu, agií Pita aké, “Nnó me nge fò wò né mmu maá mekóó ne mende yimbò wó?” ²⁷ Pita ama ashya wye shyá. Wye né gébé eyigémbò menò mekwò akú kòkògòlókóó.

Afé ne Jisòs mbaá Palet
(Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1; Luk 23:1, 2)

²⁸ Bií uyyagé ne dondo gemua mme ákpakpa bòó Jus ase yé Jisòs né gepúge Kaifas afé ne ji né echa gòmena bòó Rom. Ebwó ambòó akpe wye wó. Apye mbò nnó ékágé ebwó ábé ne deba né mbe ushu Esòwò néndé akélege manyé epaá kóó upú. ²⁹ Ndere elúmbò Palet muú alú ngòmena atané, aké ne ebwó, “enyú deké mende yina apye nnó?”

³⁰ Ebwó ashúú ji meko aké, “Mbógé mende yina apó muú mebo fò wó, mbò esé defye fò ji né amu jye wò.”

³¹ Palet aké ne ebwó, “Sege ji enyú ambòó depa mpa wuú ndere ebe nyú ejóó.” Akpakpa bòó Jus ashúú ji meko aké, “Ebé nyu bòó Rom ekamege fò nnó esé desó mpa nnó áwá muú.” ³² Genó eyigé ebwó ajóó gepye nnó genó eyigé Jisòs abò ajóó atome ne gefógé negbo eniné ji agboó nye getane wáwálé.

³³ Ne Palet akere meso né mmu echa, mfwa akú Jisòs agií ji aké, “Wò ne olú mfwa bòó Jus?”

³⁴ Jis̄s aké, “W̄o mb̄oó ne ɔfere mb̄o, waá nnó b̄oó f̄o ne agare w̄o mmu ayi me nlú?”

³⁵ Palet ashúú ji meko aké, “Me, ɔfere nnó me nlú muú Jus? Elé b̄oó bye ne anó baá ampye ure Es̄w̄o ne afye w̄o ne amu ya. Ndé mech̄o w̄o ɔpyéé?”

³⁶ Ne Jis̄s ashúú ji meko aké, “Gefwa ya gep̄o f̄o eyigé b̄oó mme. Mb̄oge geb̄o geb̄e eyigé b̄oó mme, mb̄o baá defwe ba ammye nnó ékágé me nkpe né ámu b̄oó Jus, yémb̄o gefwa ya getane mbaá yicha.”

³⁷ Ndere ji ajóó mb̄o Palet aké ne ji, “Mmyeké w̄o ɔlú mfwa?” Ne Jis̄s ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlú cho manjóó nnó menlú mfwa. Ge ula bi ábyené me mb̄o, ne getu eyigémb̄o ne nchw̄o fa mme nno ngáre b̄oó wáwálé. Ne yéndémuú ayi agboó ne wáwálé, awuú mekomejóó wa.”

³⁸ Ne Palet agií ji aké, “Wáwálé élé ndé?” Agige mb̄o ama akere meso né dafye, mbaá b̄oó Jus aké, “Me nge f̄o gabo ayi mende yina apyéé w̄o. ³⁹ Yémb̄o gep̄oge nyú gelú nno, yéndé ñme gébége epaá koó upu me mb̄o mamferé muú deno ama ndere enyú dékelege. Ndere elúmb̄o nnó enyú dékelege nnó mferé Mfwa b̄oó Jus?” ⁴⁰ Palet ajóó mb̄o, ebw̄o ákalé ne meko metometo, aké, “ɔferege f̄o mende yina fere élé Barabas.” Barabas ab̄o alú mmu ayi achyegge efwyale né melo.

19

*B̄oó bee ájwyagé Jis̄s
(Mat 27:27-31; Mak 15:16-20)*

¹ Palet achyee Jis̄s nnó, átule ji ne getó. ² Ne b̄oó bee át̄o ela ewé elú meshií áfaá Jis̄s né mekpo, áfyé ji nkúu megélé né mmye eke mfwa. ³ Ajwyage ji aké, “Geñwá gétyéé getyéé geb̄e ne w̄o Mfwa b̄oó Jus” ne ádo ji ukpe kpe né ushu.

⁴ Palet ama akere achw̄o ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Nana me nchw̄o ne ji né mbe ushu nyu yémb̄o kaáge nnó me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.” ⁵ Jis̄s atane né dafye ne ela ewé elú meshií né mekpo ne nkúu megélé né

mmye. Ne Palet ajóó ne b̄oó bimb̄o aké, “Gégé mende yimb̄o na.”

⁶ Anó baá ampye ure Es̄w̄o ne ambame echa ure agege Jis̄s, aló makale ne meko metometo aké, “Áw̄o ji né gekwa, áw̄o ji né gekwa.” Ajóó mb̄o,

Palet ajóó ne ebw̄o aké, “Enyú amb̄oó sege ji dew̄o né gekwa, néndé me nge f̄o gabo ayi ji apyéé w̄o.”

⁷ Yémb̄o b̄oó Jus atome wye eshye ajóó aké, “Esé déwya ebe ewé ejóó nnó ji ab̄o magbo. Néndé ji aké alú Maá Es̄w̄o.”

⁸ Palet awúgé mech̄o ewéna, ef̄o ekw̄o ji metóó d̄oó. ⁹ Akere meso né mmu echa wuú, ama agií Jis̄s aké, “W̄o ɔtane ef̄o?”

Yémb̄o Jis̄s ashúú ji meko w̄o. ¹⁰ Ne Palet ajóó ne Jis̄s aké, “W̄o uklege f̄o manjóó mejóó ne me? W̄o ɔkaá f̄o nnó me nwyaá utó manlyaá w̄o ɔjye ne nwyaá uto manw̄o w̄o né gekwa w̄o?”

¹¹ Jis̄s ashúú ji meko aké, “W̄o ɔp̄of̄o ne utó mampye me genó mb̄ogé uto bimb̄o ulá utane f̄o né mfaánebuú w̄o. Ne getu eyigémb̄o muú ayi afyéé me né amu nyú, gabo awuú aña apw̄oó.” ¹² Palet awúgé mb̄o, ab̄o aketeleti nnó ályaá Jis̄s ajyéé yémb̄o b̄oó Jus akalege aké, “Mb̄ogé w̄o ɔlyage mende yina, ebyennó w̄o ɔp̄o f̄o mejeé Sesa. Yéndémuú ayi asele geme jíí nnó alú mfwa ebyennó akalege mankare gefwa ne mfwa Sesa mfwa Rom.”

¹³ Ne Palet awúgé mejóó ewéna, ase Jis̄s afe ne ji né dafye. Jimb̄oó ajw̄alé né geluoge mpa né mbaá ayi ákuú nnó, “Melu Mataá.” (Né Hibru ákuú mbaá yimb̄o nnó “Gabata”.) ¹⁴ Bií bimb̄o ulú élé bií bi b̄oó Jus akpomege mmye manyé epaá koó upu. Ne metóó ñw̄omese, Palet ajóó ne ebw̄o aké, “Gége Mfwa nyú na.” ¹⁵ Yémb̄o ebw̄o ákalé aké cho ne ji ewú, cho ne ji ewú, aw̄o ji né gekwa. Ne Palet ama gií ebw̄o aké, “Dékelege me nwó mfwa nyú né gekwa?” Anó baá ampye ure Es̄w̄o, aké, “Esé dep̄o sé ne mfwa yicha ekosé Sesa w̄o”. ¹⁶ Ne kwyakwyaá, Palet achyee yé Jis̄s né amu

bwó nnó áwó ji né gekwa. Bóó bee áse Jisós áfé ne ji.

Áwó Jisós né gekwa

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

¹⁷ Jisós jimbóó ne akpane gekwa jíí afé né melú ewé ákuú nnó, “Melú Unkókó makpo.” (Bóó Hibru akuú ntó melu ewémbó nnó “Golgota.”) ¹⁸ Elé né melu ewéna ne awóme Jisós né gekwa. Áwó ntó anjo makpo apea né ebi bwó ukwa. Áwó ama né egbé ebwóεβε, ama egbé ebwónyε ne Jisós né metóó metóó. ¹⁹ Palet asá ntó genó gefó aba né mekpo gekwa eyigé áwómé Jisós. Asá wyeé nnó, “Jisós muú Nasaret Mfwa bóó Jus.” ²⁰ Ne gejamégé bóó Jus ájógé genó eyigé ásamé ábalé né mfaá mekpo gekwa néndé mbaá ayi awóme Jisós né gekwa alú kwókwólé ne Jerosale. Asa mansa ηwe amimbó né mekómejóó Hibru, Latin ne Grek. ²¹ Anóó bá ampýéé upe εσωω, ájóó ne Palet aké, “Osage fó nnó Jisós alú mfwa bóó Jus, sa elé nnó ji ajóó aké, ‘Me nlu mfwa bóó Jus.’”

²² Ne Palet aké ne ebwó, “Genó eyigé me nsame, nsa me.”

²³ Bóó bee ánerege manwó Jisós né gekwa abó mandée jíí akare malu ani yéndémuú bee ase melu εma. Ase nto nku wuú ayi ji áfyéé ne áfyéé ewule. Nku yimbó apó ne nkwoomé. ²⁴ Bóó bee bimbó ajóó ne ate aké, “Dekarege fó nku yina, déηmeé lé megýaá wyeé mankaá muú ayi aselé ji.” Apyé mbó nnó genó eyigé ásame né mekómejóó εσωω geβε wáwálé. Asa wye aké, “Akare mandeé ya áfyε ate amu, áse nku wa áηme megýaá wyeé.” Gé genó eyigé bóó bee ápyεmbó.

²⁵ Ne bóó fó abi atene kwókwólé ne gekwa eyi awóme Jisós wye, elé mma Jisós, meηme mma Jisós ayi mendée, Meri mendée Klopas, ne Meri Magdala. ²⁶ Jisós ágegé ndere mma wuú átene eféé kwókwólé ne maá utóó ayi jimbóó Jisós agboó ne ji dóó, ajóó ne

mma wuú aké, “Mma, γε maá wye na.”

²⁷ Ne ajóó ntó ne maá utóó yimbó aké, “Ge mma wye na.” Eló né gébé eyigémbó maá utóó yimbó ase mma Jisós afe ne ji né gepú jíí, nnó ajwólege ne ji.

Negboné Jisós

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Ewyagé, Jisós akaá nnó ji anere me yéndégenó eyigé ji abóó mampye, ne nnó genó eyigé mekómejóó εσωω ajóó geβε wáwále, ajóó aké, “Mmwólé manaá epyéé me.”

²⁹ Eké epyéémbó, nkwo fó alú eféé, ayi áfyε mmóó amí mamýame magbeé wyeε. Ase ekochá, ányua né mmu mmóó amibó, áfaá né eta maá genó eyigé akuú hisop, ábwéé até Jisós né ubóó meno. * ³⁰ Ne gébégé Jisós anyú mmóó amimbó aké, “Nnere utóó ba.” Ajógé mbó, amo mekpo mme, afyε geme jíí né amu Nte wuú εσωω.

³¹ Bíí bimbó, ele bíí ebi bóó Jus ákpomege mmyε manyé uwyaá bwó. † Ebwó akélege fó nnó bíí bimbó ubane unkwó bóó abi awóme né ukwa. Ajye jóó ne Palet nnó achyéé ebwó uto ájye ákore uka bóó bimbó né mfaá ukwa, áfere unkwó ebwó. ³² Ne bóó bee achwó akore uka bóó apea abi awóme ebwó ne Jisós. ³³ Achwógé mbaá Jisós, ákore sé uka bíí wó néndé age nnó ji agbo me. ³⁴ Yémbó muú bee ama ajo egβε amba wuú ne nekó. Tenétené yimbó manoó ne manaá matanega. ³⁵ Muú yi agene unó bina ne agaré. Ne unó bi ji agare úlú wáwálé. Ne jimbóó akaá nnó ji agarege wáwálé nnó apye enyú ntó défyε metóó ne Jisós. ³⁶ Unó bina upye nnó genó eyigé ásame né mmu ηwe εσωω ube wáwálé. Asa wye aké, “Yé gegoó jíí gemma akóó fó.” ³⁷ Ne ama ása ntó né melu ηwe εσωω ewé fó aké, “Apele nyε muú ayi ebwó ájomé.”

* **19:29** Elú wáwálé nnó: Jon afyé genóge hisop né ηwe wuú gétúgé genó eyigé apyεé ne ji gébégé epaá koo upú. † **19:31** Elú wáwálé nnó: Uwyaá bina, úlú lé uwyaá kpaá nénde ukwe gébégé epaá koo upu.

Anii Jisós

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Unó bina upyεge, Josef muú melo Arimatya ajye gií ne Palet nnó ago ji afere genkwógé Jisós né gekwa. Josef abo alú maá utóó Jisós ama, yémbó akwólege ji bibií néndé afóó ákpakpa bóó Jus. Palet akamege, Josef ajye fere genkwógé Jisós né gekwa afé ne geji. ³⁹ Josef afé ebwó ne Nikodemus muú abó achwó gé Jisós ne utuu. Nekodemus achwó ntó ne gejamégé maka gebε. Akwyεé mami ne unó bi akuú nnó merrh ne alose. Manóó genógé bó kilo usaá upea meso εfyá.

⁴⁰ Ebwó ákpa genkwógé Jisós, afyεge ji unó ebimbó ne mmyε aní ne éshyé ndeé. Gé mbó ne bóó Jus ákwyεge genkwógé muú ne anii. ⁴¹ Né mbaá yi awóme Jisós né gekwa, maá mekóó alú wyε. Né mmu maá mekóó yimbó ntó, menome meke εwé alá alú danií muú fó ebó elú wyε. ⁴² Anii Jisós né mmu menome εwémbó néndé mbaá yimbó, alu kwókwólé. Ne bií bimbó ntó bóó Jus ákpomege mmyε nnó bií ujjyεge ebwó ányé uwyaá bwó.

20*Menome εla mewa*

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-10; Luk 24:1-12*)

¹ Bií mbε né uwyaá, ne dondo gemua mme Mεri muú melo Magdala afé né menome εwé abó anii Jisós. Ajyεge, age nnó áferé ntaá eniné ábó ákweré embú menome. ² Ndere ágene mbó Mεri muú melo Magdala abó gatélé akere ajye garé Simun Pita ebwó ne maá utóó ayifó ayi Jisós ágboó ne ji dóó aké, “Afere Ata né mmu menome, ne εsé dékaá fó mbaá ayi ajyε belé ji wó.”

³ Ajógé mbó, Pita ebwó ne maá utóó yimbó átane áfe né menome. ⁴ Ndere ajyε, álómege gatele. Yémbó maá utóó yimbó alome apwó Pita, ne abó mbε akwóne né menome. ⁵ Akwónege wyε, asé mmyε mme ape né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ebi ábó anii Jisós ne ubi yémbó, akpe fó né mmu menome wó. ⁶ Ne Simun Pita

muú abó alú meso akwónege, akpe né mmu menome, age ubaá éshyé ndeé ebimbó εfée. ⁷ Agé ntó gebagé ndeé eyigé abó anii Jisós né mekpo ndere gelú pwipwi né mbaá awuú cha. Εpófó mbaá ama ne uba éshyé ndeé ebimbó. ⁸ Ne maá utóó ayi abó abóó mbε akwóne né menome, akpe ntó né mmu menome Jisós, age unó bi upyε, akame nnó elú wawale. ⁹ (Yé élé ebwó ágene unó bina, álu wyε dankaa genó eyi mekomejóó Εsówó abó ajóó nnó Jisós abó mankwilé né negbo.) ¹⁰ Ne baá utóó bií agege mbó áma akere meso né upú bwó.

Jisós alere mmyε mbaá Mεri Magdala

¹¹ Yémbó Mεri alá dafyε téné né alilé. Ndere alilé abyélé mmyε mme apé né mmu menome, ¹² age makiénné Εsówó apea ne mandeé pópó mmyε, ájwóle né mbaá yi abó ábelé genkwógé Jisós. Εma né mekpo, εma né uka. ¹³ Makiénné yimbó, ágií Mεri áké, “Mma wó olilé ndé?”

Ashuú ebwó meko aké, “Akpa Ata wa ne me nkaá fó mbaá yi ajyε bele ji wó!” ¹⁴ Ajógé mbó, abwólé mmyε ake apele age ndere Jisós atene, yémbó akaá fó nnó élé Jisós ne atene mbó wó. ¹⁵ Jisós agii ji aké, “Mma wó olilé ndé? Ndeé muú wó okεlege?”

Mεri afere nnó élé mbóó maá mekóó yimbó ne ji ágene mbó, ajóó ne ji aké, “Ata mbógé wó ne okpane genkwó jii lere me mbaá ayi wó obele geji, me njyε mkpa.”

¹⁶ Ajógé mbó, Jisós akú ji aké, “Mεri” abwólé mmyε ape Jisós, ajóó né mekómejóó Hibru aké, “Rabóni” (ula Rabóni utené nnó “Ménleré.”)

¹⁷ Jisós ajóó ne ji aké, “Otage me, néndé me nlú dankwó njyε mbaá Nte wa. Cho gare élé anmé ba nnó me nlé nkwo njyé mbaá Nte wa muú alú Nte nyú ntó. Εsówó wa ne Εsówó nyú ntó.”

¹⁸ Mεri muú melo Magdala ajye gare baá utóó Jisós aké, “Me nge Ata.” Ne agare ntó ebwó unó bi ji ajóó ne ji.

Jisàs alere mmye mbaá baá utóó bíí
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Anj 1:6-8*)

¹⁹Né nkwalé bíí mbε né uwyaá, baá utóó Jisàs ányweré mbaá ama, ágbε mano mbií néndé áfóó bóó Jus. Ne Jisàs akpε atené né metóó metóó bwó aké, “Nesó nébε ne enyú.” ²⁰Ajógé mbó, alere εbwó mabóme upa né amu jíí ne εgbε mmye wuu. Baá utóó bíí ágege jí mbó álu ne nechóchó ndere ágené Atá. ²¹Jisàs ama ajóó ne εbwó aké, “Nesó nebe ne enyú, ndere Nte wa atóme me, mbóntó ne me ntóme enyú.” ²²Ajógé mbó afó εbwó gejulé né mmye aké “Sege Mendoó Ukpea. ²³Yendemuu ayi enyu dejigente gabo wuu, Esówó ajigente gabo muu yimbó, ne yende muu ayi enyu dela dejinte gabo wuu wó, Esówó nto ajige fó nte gabo wuu.”

Jisàs alere mmye mbaá Tómasi

²⁴Gébégé Jisàs achwó lere mmye mbaá baá utóó bíí, ηgba wuu ama né geluage abi áfyanéápeá ayi akuú jí nnó, Tómasi maá gefa abó apó. ²⁵Tómasi achwógé baá utóó abifó ágare jí aké, “Ese dege Ata.”

Tómasi aké, “Me nla ngé fó mabóme upaá mpi né maka amu jíí me nta enó εbwó wa wye, mma nta nto εbwó wa né nebómé gepa eníí nélú jí né égbé amba wó me nkamege fó.”

²⁶Ndó eneé ekógé, baá utóó Jisàs ama anywere, né mmu gepú. Ne Tómasi alu ne εbwó. Agbé manombi, ne aké apele Jisàs achwó tene né metóó metóó bwó aké, “Nesó nebe ne enyú.” ²⁷Ajóó ntó ne Tómasi aké, “Fye enóbwo wyeé fa. Pe amu ya. Nyaá εbwó wyeé óta εgbε amba wá. Óbegé sé ne dembyó kamé wye kamege ne me.”

²⁸Ne Tómasi ashúú jí meko aké, “Ata wa ne Esówó wa.”

²⁹Jisàs ajóó ne jí aké, “Elé wó ógene me, ne ókame nnó élé me? Metóó megómegó εbeé ne bóó abi álá age me wó, yémbó áfyéé matóó bwó ne me!”

Ula bi asame ηwe yina

³⁰Ne Jisàs apye gejamégé upóó ufélekpa né mbε ushu baá utóó bíí ebi

álá ása fó ubi né mmu ηwe yina wó. ³¹Yémbó ása lé bina nnó upye enyú dékamé nnó Jisàs ne alú Muú yi Esówó akweré jí élá gefwa, nnó jí alú Maá Esówó. Ne nnó dekamege mbó debóó genwá eyi gélagé byé gétúgé mabó mií.

21

Jisàs alere mmye mbaá baá utóó bíí akeneama

¹Mboó ndó fó ekoge, Jisàs ama alere mmye mbaá baá utóó bíí né εbeé mega εwé ákuú nnó Tiberas. Gé na ne Jisàs alere mmye mbaá baá utóó bíí. ²Simun Pita, Tómasi maá gefa, Nataniel muú meló Kana né gebage mewaá Galilí, baá Sebedee ne baá utóó abifó makpo apea ábó álú mbaá ama. ³Ne Simun Pita ajóó ne εbwó aké “Me nkelege manjye ntofó.”

Ébwó ntó aké, “Ese ntó déjye ne wó.” Ébwó ako ajye kpε mmu ekpeé. Né utuú bimbó yé genó εbwó áwa wó. ⁴Ndere bíí uyyage, Jisàs achwó atene né mapea εbeε mega, baá utóó bíí agege jí akaá fó jí wó ⁵Jisàs akú εbwó aké, “Baá ba, déwaá meshuu fó wó?” Ébwó áshuú jí meko, “Déwa wó.”

⁶Ajóó ne εbwó aké, “Njégé ntofo nyú né εgbε εbwónyε ékpε, déwane nyε meshuú.” Anjégé, meshuú eyi ese, epwó εbwó manja afye mmu ékpε néndé eja dóó.

⁷Épyege mbó, maá utóó ayi Jisàs abóó gejeé ne jí dóó, ajóó ne Pita aké, “Muú ayi ajógé mbó ne esé élé Ata.” Simun Pita awúge ndere maa utóó yimbó ajóó ake “Muú ayi ajóó mbó mejóó ne ese ele Ata” Akwye afye mandeé mmye (néndé abó afere áji) Anyo achó né nnyi. ⁸Baá utóó abifó álá né mmu ekpeé ajame dansa ne gejamégé meshuú eyi élú wye nnó achwó né mapea nnyi. Mantane né mapea nnyi ókwóne mbaá ayi εbwó ajame dansa alú genógé matyéé amu usaá upea meso efya. ⁹Ajágé dansa yimbó akwónege né mapea nnyi, age ujenjeé mewε ne bréd wye nere. ¹⁰Jisàs ajóó ne εbwó aké, “Chwóge me ne meshuú fó eyi enyú déwane mbó.”

11 Simun Pita akwò akpe mmu ekpeé aja dansa yémbò achwó ne ji né mewaaá. Dansa yimbò agbeé ne gejamégé meshuú kpakpa. Meshuú elú usaá ukenéama meso efyane eléé (153). Ne yé elé meshuú ejame, dansa yimbò agyalé wó. 12 Ne Jisòs ajóó ne ebwó aké, “Chwòge dégbaré une dondo”. Ne yé maá utóó ama ayi aṅea metóó mangií ji nnó, “Olu wa?” apó; néndé ebwó ákaá nnó elé Ata. 13 Jisòs ajye bò bréd yimbò ne meshuu ntó achyéé ebwó.

14 Gé manáne aléé na ayi Jisòs alere mmye mbaá baá utóó bií gébégé ji akwilé né negbo.

Jisòs ajóó ne Pita nnó mbógé abò gejeé ne ji apye utóó bií

15 Ebwó anerege mangbaré une, Jisòs agií Simun Pita aké, “Simun, maá Jón nnó wò òbò gejeé ne me dóó, òpwò abifò na?” Ne Pita ashúú Jisòs meko aké, “Eh Ata, wò òkaá nnó me mbò gejeé ne wò.”

Jisòs ajóó ne ji aké, “Pele baá magòṅme ya.” 16 Jisòs ama agií ji manáne apea aké, “Simun Pita maá Jón nnó òbòó gejeé ne me?”

Pita akame aké, “Eh Ata wò mbò òkaá nnó mbòó gejeé ne wò”. Jisòs aké, “Pele magòṅme ya”. 17 Ama agií Pita ne manáne ayi ágbeé aléé aké, “Simun maá Jón nnó wò òbò gejeé ne me.”

Agigé mbò, metóó esò Pita gétúgè agií ji té manáne aléé nnó, “Pita nnó wò òbò gejeé ne me?” Getu eyigémbò Pita ashúú ji meko aké, “Ata wò òkágé unó uko, òkaá chánéné nnó me mbò gejeé ne wò.” Jisòs ajóó ne ji aké, “Pele magòṅme ya.” 18 Ngarege wò wáwálé nnó, “Gébégé wò òlu gesage muú, wò mbòó òfyé mandeé òjyèé yénde mbaá ayi wò òkelege, yémbò gébégé òkwòge ukoó, ula bwyé elé amu mfaá ne elé muu yicha ne afyéé wò mandeé ágbárege wò ebwò aja wò meti òjyèè mbaá ayi wò òlá òkelege fò manjye.” 19 Jisòs ajóó mejóó ewéna ne Pita mampye ji ákaá gefòge negbo eniné Pita agboó nyé ne achyéé Esòwò

ngò. Jisòs ajóó gé mbò aké ne Pita, “Kwòle me.”

20 Pita abwólége mmye, age ndere maá utóó ayi Jisòs abòó gejeé ne ji dóó akwòlege ebwó. Elé maá utóó yina ne abò ajwólé nya agií Jisòs né egbe mmye, gébégé ebwó anyéé menyéé, agií Jisòs nnó, “Ata ndé muú wò òke achyége nyé wò mankwaá?” 21 Pita agége ji agií Jisòs aké, “Ata ji ntó yé?”

22 Ne Jisòs ashúú Pita meko aké, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, wò òbò ndé mechò wyéé? Wò kwòle elé me.”

23 Ajóó gé mbò, mechò ewéna eke ekwòne mbaá baá utóó abifò nnó Jisòs aké maá utóó yina agboó fò. Yémbò Jisòs ajóó fò nnó maá utóó yimbò agboó fò wó. Ajóó elé nnó, “Mbógé me nkelege nnó ji abe mebe kpaá te me nchwóó, òbò ndé mechò wyéé?”

24 Ge elé maá utóó awú ne agarege unó bina. Asá ubi né mme ne esé dékaá nnó unó bi ji agarege ulú wáwálé.

25 Gejamege unó ebifò ulú ntó ebi Jisòs apyéé. Mbógé abò ása ubi uko né mme, mbò melú ebéé fò fa mme ewé ábélege bò ṅwe abi ásame ubi.

Ἡῤῥῆ
UTÓO ANḠBÁ JISÓS
ndere Lukase asamé

Ulaulu

¹ Ata Tyofilos, né ḡwe mbe yimbó ntóme wó, nsá uno uko ebí Jisós abó apyé ne aléré bós, lo né gébé eyige ji alós utóó bíí, ² kpaá te gébé eyige ji ajoyé mfaánebuú. Gemege nnó ji ajoyé né mfaánebuú, achye bós bíí ji ajoyá nnó ábè áḡbá bíí majye né uto Mendoó Ukpea. ³ Gébégé Jisós akwilé né negbo, abelé fa mme usaá ndó upéa. Né ndó yimbó, alerege anḡbá bíí mmye né gejamégé mati ayi ebwó alá kagé be sé ne dembyó nnó ji alu mebe. Ne agare ebwó mechó ewé Esówo ágbárege nye gefwa jíí. ⁴ Ne nkane ji alu chóncho ne ebwó, afyé ebwó ebe ake, “Jwálege fa né Jerosale, degilé echye ewé Nte wa abó anyéméno nnó atóme nye nkane me mbó ngare enyú. ⁵ Geno eyige njogémbó gelu nnó, ndó eja sé dós wó eyi Esówo afyé nye enyú né amu Mendoó Ukpea wye nkane Jón abó afye nya bós né mmu nnyi.”

Esówo ase Jisós afé Mfaánebuú
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jón 20:19-23*)

⁶ Gébégé baá utóó Jisós áma jwále chóncho ne Jisós ágií ji áke, “Atá gébé gekwané eyigé ómage pye nnó esé bós Israeli dégbaré gefwage sé?”

⁷ Ne Jisós ashúú ebwó meko aké, “Nte wa akwye me abelé né uto bíí gébé eyigé unó bina upye nye, ne epófó ewé enyú dekaáge gébé eyigémbó.

⁸ Ne genó eyigé debó mankaá gelu nnó, Mendoó Ukpea echwáge enyú mmye, echyege nye enyú uto ne enyú degarege bós né Jerosale gefóge muú yi me nluú, ne demage garege nye né maló bós Jus ako, ne degarege wye deyye né meló Samariya kpaá te dekwónene mbaá yi mme akwya.”

⁹ Ndere Jisós ajógé depó tire na, Esówo aló mansé ji ajoye né mfaánebuú, ne

baá utóó bíí ála ápelé ame mfaa. Akwó afe kpaá gekó gekweré ji.

¹⁰ Ndere ebwó álu áfyé ame mange ji, eké ewyage áge ande fó apéa ne mandeé pópó mmye, átené kwókwólé ne ebwó. ¹¹ Ewyagé ande bimbó aké ne ebwó, “Bós Galilií, enyú detené fa depéle ame mfaá nde? Jisós yina ayi alya enyú akwóme mbó mfaánebuú fi, amage kéré nye meso wye nkane degéné mbó ji ajoyé.”

Matyas ase melú Judas

¹² Ne anḡbá Jisós ályáge mekwé Olif, ákére né Jerosale, neke nélu genógé ebwó ne meno. ¹³ Akwónégé né meló Jerosale, ákwó mfaá enyóḡ ákpe mmu maá gepú ayi ebwó ábélege. Ebwó alu Pita ne Jón, Jemsi ne Andru, Filip ne Tómasi, Batolomyo ne Matyo, Jemsi maa Alfós, Simun ayi ákuú ji muú ukógé ne Judas ayi maá Jemsi.

¹⁴ Ebwó ako áchómege yendégébé ánenemmye metós ema chóncho ne andeé fó abi ábó ákwálege Jisós, ne anḡmé Jisós ne mma wuú Meri.

¹⁵ Né bífó bós abi akame ne Jisós áchomé ebwó ako, alu genógé usaá ukene. Ne Pita akwile ka aké ne ebwó,

¹⁶ “Anḡme ba, geno eyige ḡwe Esówo ajós nya gebó nye mambe wáwálé, Mendoó Ukpea ebó epyé Mfwa Devid nnó abó mbe agare geno gefó getuge Judas ayi abó ajamé bós meti nnó apyé Jisós.

¹⁷ Judas abó alu muú ama né geluagé esé, Jisós abó ajya ji nnó apyége gefóge utóó uma ne esé.”

¹⁸ Ndere Pita abó ajóge mbó, elu nnó Judas apyége geboboge mechó ewé, áse ḡka ji, ájye na melu mme, eféé ne akwené ushú mme, uné ugbógé, mbwé uné ewó. ¹⁹ Bós ako bi alú né Jerosale, áwúge mechó ewé, ákuú melu mme ewémbó né mejós bwó nnó Akeldama. Ula utené nnó, “Mewaá gewu.”

²⁰ Pita ama jóó aké, “Mfwa Devid abó asá né ḡwe makwa jíí nnó, ‘Achye gepú jíí gelá gewa,’

Achye muú amage ajwále sé mmu. Ne ama sá nnó, ‘echye muú ayicha ase melu utóó wuú.’

21-22 “Ndere elúmbò, muú ayicha abó mambané esé nnó décho, dégaréḡé nkane Atá Jisós akwilé né negbo. Yémbò muú yimbò abò mambé ayi abò akéné ne esé ne Jisós, lo né gébé eyige Jon abó awyáḡe bòó manaá Esòwò kpaá ekwòne né gébé eyigé Esòwò aselé Jisós né eta sé ajye mfaánebuú.”

²³ Efée ne ebwó ajya bòó apéa, muú yi ama akameḡe Josef ayi ákuú ntó ji Basabas ne ama ákuú ji ntó Justós. Ne ayifò akameḡe Matyas. ²⁴ Ne ebwó anemmye áké, “Atá wò ne ókaáḡe matóó bòó ako. Leré esé muú yi ójya, ²⁵ nnó ábé ḡgbá Jisós ne ase melu utóó Judas maá utóó wye ayi ji alya ajye mbaá yi akwane ne ji.” ²⁶ Anéḡemmye mbò, áḡme meḡya nnó ájya muú ama. Ne aleré nnó Matyas ne ábéé. Ne áse ji áḡbéé ne áḡgbá Jisós abi afyaneama.

2

Mendoó Ukpea Echwo

¹ Bii epaá ewé ákuú Pentikos ukwónéḡé, bòó bi áfyé matóó ne Jisós ako abò áchomé melu ema ne meko ebwó ama. ² Ake áwuú geyage genó gefó getané mfaá eké mbyo gechwó gekpe mmu gegbeé gepú eyige ebwó abó alu. ³ Aké ápéle áḡé genó eyi gelu nkane manómé mewé. Atya, ájyé tene, yéndémuú mmye. ⁴ Ne Esòwò apyéé Mendoó Ukpea echwò kpe egbeé bwó matóó ne epye bwó alo manjóó ufóó mejóó ufóó ufóó.

⁵ Né gébé eyigémbò, bòó Jus ne bòó bi ánoge Esòwò ábò átané né malò mako áchwó né Jerosale. ⁶ Áwuúḡe geyya eyigémbò, ḡejaméḡé bòó áchwó nò bòó bi áfyé metóó ne Jisós mme. Áwuúḡe nkane bòó Jisós ájḡe unó ne yéndémuú awúḡé né mejóó wuú, epwò ji uto. ⁷ Ala amé mekpo fuú ájḡe ne ate áke, “Bòó bi ájḡe na ako, átané ḡebagé Galilii. ⁸ Ne epye nnó ne ebwó ájḡe mejóó esé? ⁹ Esé bifò detane Patiyans, Medis ne Elam, abifò átané Mesopotemya Judiya ne Kapadosia ne abifò átané nto Pòntòs ne Esya. ¹⁰ Abifò átané Frigiya ne

Pamfilya, abifò átané Ijip ne ḡebagé mewaa Libya kwókwólé ne Seren. Abifò átané Rom, abi álu bòó Jus, ne abifò álaá bòó Jus. ¹¹ Abifò átané Kret ne Arabyan. Yémbò esé ako dewuú bòó bimbò nkane ájḡe ufóó mejóó esé, áḡareḡe ukpekpe unó bi Esòwò apyéé.” ¹² Alá mano mekpo fuú ne elú wye ebwó matóó tametame, áḡige wye ate áké, “Ewéna etené mbò nnó”? ¹³ Yémbò abifò álo manjwya le jwyage áké, “Bòó Galilii bina, mmóó mapye ebwó.”

Mekomejóó Pita

¹⁴ Ne Pita akwile ka ne anḡbá abifò afyaneama, ájḡé ne njune bòó bimbò áké, “Enyú bòó Jus ne bòó ako abi alu né Jerosale, wuúḡe, nkeleḡe mangaré enyú ula mechwó ewé. ¹⁵ Gébé gelú mbò le kálánká eneneama dondo, bòó bina alu danyú mmóó fó nkane enyú defereḡe. ¹⁶ Geno eyi gepyéé mbò nana, élé eyigé Joel muú ekpave Esòwò abó ajóó te gachi nnó, ¹⁷ Esòwò aké, ‘Meso gébé nchyeḡe nyé Mendoó wa mbaá bòó ako.

Ne baá nyú abi andeé ne ande áwuú nyé depò ne me, áḡareḡe.

Nje usa nyú agéne nyé depò ta ne áḡareḡe,

ne akoó ande nyú agéne nyé ujya.

¹⁸ Né gébé eyigémbò nchyeḡe nyé nto Mendoó wa mbaá baá utóó ba ako,

ye mendée ye mende ne ebwó áwuú nyé depò ne me, áḡareḡe.

¹⁹ Mpye nyé bòó áḡe ufelekpa né mfaánebuú,

ne ukpekpe uno né mme.

Agéne nyé manoó, mewé ne ḡelóḡé amuawé

ne mfaá alá nyé chuchu eke manoó,

²⁰ ḡmées énoḡeḡe nyé gemua gekwé ne mfaá alá nyé chuchu eke manoó, ḡemeḡe nnó bii Atá Esòwò ebi upwó amu ukwòne. ²¹ Ne élé bòó bi áneḡe Atá mmye, ne áféreḡe ebwó né efwyale gabo.’ ”

²² Pita amajóó aké, “Bòó Isreli wuúḡe, Jisós ayi Nasaret alu muú yi Esòwò alere enyú chánéne nnó, ji ne atòme ji ḡetuge enyú deḡe ndere abó

apyeé ukpekpe uno bi ulere nnó Èsòwò ne achyegé ji uto. Ènyú dekaá nénde uno bina ubó upye metóó metóó enyú.

²³ Jisós yina, ele ayi enyú dechye eta bóó nchye nnó áwó né gekwa. Yémbò ele Èsòwò ne abó áméé me ábelé ne akaá nnó mbò ne epye nye. ²⁴ Ne apye Jisós akwilé né negbo, atane ne manome nénde negbo nebò nepó ne eshye mangbaré ji, alá nkane muú denò.

²⁵ Ne Mfwa Devid abó ajóó depò ti getúgé Jisós aké, ‘Ngene Atá Èsòwò né mbe ushu wa né gébé geko.

Alu me égbé ebwònye nnó mbeḡé ne efóó.

²⁶ Né getú eyigémbò nlu ne nechóchó né metóó nkwane, mbene.

Me nlu mekwaá ne ngboó nye, yémbò nwyá uméé,

²⁷ gétúgé nkaá nnó wò yi òlu Èsòwò, òlyage nye fò mendoó wa elá né melò áwuú bóó,

òlyágé nye fò Maá utóó wye yi apyeé utóó chánéné apwané mmu menome.

²⁸ Wò òleré me meti ewé mbóó mankoó ne mbóó ḡenwá.

Mbe nyé né mbe ushu wye, ne metóó megòmegò.’”

²⁹ Ne Pita ama jóó aké, “Anmé ba, mbó mangaré enyú ḡbòḡnò nnó gekwenege nte esé, Mfwa Devid yelé abò ajóó mbò agbó, áníí ji, ne menome wuú elu fa te fina. ³⁰ Abó alu muú ekpávé Èsòwò ne abó akaá menomenyee ewé Èsòwò abó anyee ne ji. Ne Èsòwò jimbóó ashu meko aké, ‘Ji apye nye mpyáne Devid ama nnó ábé Mfwa nkane Devid jimbóó abó alu.’ ³¹ Ebyennó Devid abó abò mbe age genó eyige Èsòwò apyeé nye meso gébé; ne alere nnó Èsòwò apye nye Muú yi Èsòwò akweré ji elá ḡefwa nnó akwile né negbo. Gé wye genó geji ne ji abó jóó nnó ji alá fò né melò áwuú bóó, ne ḡenkwò ji ḡepwánege fò mmu menome. ³² Muú ayi Devid abó ajóó bò elé Jisós. Èsòwò apye ji akwile né negbo ne esé ako abi delu ankwòle bíí dékpá ame déḡé ji wáwáale. ³³ Nte wuú Èsòwò apyeḡé ji akwile né negbo, apye ji ajwòle

ne geluḡe enogé eyi gelu né egbe ebwònye wuú, ne achye ji Mendoó Ukpea nkane ji abó anyémeno nnó apye. Genó eyigé enyú dewuú né degene mbò, ele Èsòwò Mendoó Ukpea ewu ne Jisós atómé mbaá bóó bíí.

³⁴ Devid ajye mfaánebuú wó; yémbò aké,

‘Ata Èsòwò ajóó ne nte wa nnó, jwòle fa né geluḡ eyi gelu me egbe ebwònye,

³⁵ kpaá te gébé gekwònege nye eyige mpwó bóó mawame bye,

mpye bwó alá eké mboó ewee nnó òneré uka mfaá.’

³⁶ “Bóó Israeli ako ábó mankaá chánéné nnó Jisós ayi enyú dewómé mbò né gekwa, ele ji ne alú Muú yi Èsòwò akweré ji elá ḡefwa ne alu ntó Atá ayi abó bóó ako.”

Bóó mbe abi ákamé mekomejóó Pita

³⁷ Bóó bina áwuúgé mekomejóó yimbo, anyíí ebwó matóó ne áḡíí Pita ne anḡbá abifò aké, “Anme esé, nana ese depye nnó”?

³⁸ Pita ashuú bwó meko ake, “Yéndemuú nyú abó mankwòre metóó wuú ne áwyaá ji manaá Èsòwò né mabò Jisós Kras. Depyégémbò, Èsòwò ajíge nye nte gabò nyú ne achyegé nye enyú echye wuú ewé elu Mendoó Ukpea. ³⁹ Èsòwò abó anyémeno ewéna né eta nyú ne baá nyú ne mbaá bóó ako abi alu malo ayicha. Menomenyee ewé elu mbaá bóó ako bi Ata se Èsòwò akuú nnó abe abií.”

⁴⁰ Ne Pita ama gare ebwó ḡejame depò, ne achye ebwó majyé aké, “Póóge geme nyú né efwyalé ewe Èsòwò atóme nye mbaá bóó nnyene ubeé enine na.” ⁴¹ Bóó awuúge mekomejóó Pita, ḡejame ákamé ne áwyaá ebwó manaá Èsòwò. Bíí bimbo, délé bóó aléé (3.000) ácho né geluḡe bóó abi akame ne Jisós. ⁴² Ne ebwó áfyé makpo bwó né uno bi anḡbá Jisós álerege, ajwòlege melu ema, ányee menyee ne ánemmye chóncho.

ḡenwáḡé Bóó Jisós

43 Ne anghá Jisós ápyé ufélékpa ne ukpekpe unó bi ulere utó Esowó, ne bós ágégé ubi áfó, ne áchyege bwó enoge. 44 Bós ako abi ákamé né Jisós alú chóncho metós ema, ne ákárege unó bwó ne ate. 45 Gébé eyige fó, ákpóo uno bwó, akarege nka yimbó ne ate nkane yéndemuú akelege. 46 Ebwó áchónege yéndé bíí né echa upé Esowó, anénemmye chóncho ne anyeé ntó menyéé né úpú ate, áchyege ate unó metós ema, 47 ne ákwáne makwa, áfége Esowó yendégébe. Bós ako ágéne nkane gepó gelógeló bwó gelu ne gejeége ebwó matós. Ne yéndé bíí Esowó aférege bós né efwyale gabo, ne agbége ebwó né echomele bós Jisós.

3

Pita ne Jón ápye mbwéré aló manke

1 Bíí bifó Pita ne Jón ákwóme ájyé né echa upé Esowó, ne gébé gebó gelu kálánká eléé ne nwómésé, ele gébé eyige mmyemenene. 2 Ne ndere ebwó áchwó kpe né menombí ewé ákuú menombí melóméló, ágé mende fó ayi abó alu mbwéré te ábyené ji ndere ajwólé eféé. Bós ákpáne ji yéndé bíí, ábélege né menombi ewémbó nnó akógé deko mbaá bós abi ákóoge akpene mmu echa upé Esowó. 3 Mende yimbó agégé Pita ne Jón ndere ájyé kpe wye, ako ebwó nnó áchyé ji genó gefó. 4 Ape ji domeé, ne Pita aké ne ji, “Pe esé.” 5 Ne ape ebwó, aférege nnó áchyege nye ji genó gefó. 6 Pita aké ne ji, “Mpó ye ne nka, yémbó nchyege nye wó genó eyige nwya. Ngarege wó né mabó Jisós Kras ayi Nasaret, kwile ka, lo manke.” 7 Ne Pita agbare ji ebwónyé abwé. Tenetene yimbó, uka mende yimbó utoó, 8 anyó atene, aló mankene agyage. Akwólé ebwó, ákpe mmu echa upé Esowó, akene, anyóge achóge, afége Esowó. 9 Bós ako bi abó álu eféé, ágége nkane mende yimbó akéne afége Esowó, 10 ákaá nnó elé mende yi ajwólege yendégébé né menombi ewé ákuú Menombi Melóméló echa upé, ako

deko, ála ame mekpo fuú ne ákwé tametame nkane ágéné mende yimbó akéné.

Pita agare depore Jisós né Echa upé Esowó

11 Mende yimbó atome wye eshye, akwólege Pita ne Jón. Bós ako abi ágéné ji, ála mano mekpo fuú, ábó, ájye bane ebwó né echa ewé ákuú echa Solomun. 12 Pita agégé nkane bós áchwó nó ebwó mme, agii ebwó aké, “Bós Isreli, ndé enyú détóme esé ame mmye, ne ndé déla mano mekpo fuú né mechó ewé? Enyú deférége nnó ele uto sé ne upyé mende yina aló mankéné? Wa gétúgé ese depyéé unó bi ugóó Esowó metós? 13 Elé Esowó ne apyé nnó ngó Jisós maá utóó wuú akwó. Ji Esowó, alu Esowó ayi ukwene ante sé. Alu Esowó ayi Abraham alu nto ayi Asek, ne ayi Jakób. Ne Jisós yimbó ele ayi enyú debó dekpáne, dechoó né mbe ushu ampané mpa. Gébége Palet akelege manlya ji ajye, enyú deshya wye shya. 14 Jisós abó alu Muú Ukpea ne Muú ayi Cho. Yémbó enyú bina deshya ji ne dene Palet mmye nnó alya muú gewu ajye. 15 Dépyege mbó, dewá muú yi achyege bós genwá. Yémbó Esowó apye ji akwile né negbo ne esé delu bós bi dekpáne ame degéné, ne nana degarege bós mechó ewé. 16 Elé uto Jisós yimbó ne upye mbwéré mende yina atóó. Genó eyigé enyú degéne ne dekaá nnó gepye, elé gétúgé esé défyéé matós ne Jisós yimbó. Elé matós esé ayi défyéé ne ji, ne ápye mbwéré mende yina akéne mbó enyú degéne.

17 “Nana anmé ba, nkaá nnó genó eyigé enyú debó dechomé ne ákpakpa meló depyéé mbaá Jisós debó dekaá wó. 18 Esowó abó agare bós ekpávé bíí te gachí nkane Muú yi Esowó akweré ji elá gefwa abó mange efwyale, ne apye nnó mechó ewé ebé wáwálé nkane Esowó abó ajóó mé. 19 Ne kworege matós nyú, dekére meso mbaá nte nyú Esowó nnó ji ajinte gabo enyú. 20 Depyege mbó, Átá Esowó apye nye matós nyú akwené, ne atóme

nye Jisós Muú yi Esòwò akweré ji elá gefwa, ayi ji abó ajya nnó áchwò pye enyú depó. ²¹ Ji abò manjwòle né mfaánebuú kpaá te gébé gekwònege nye eyigé Esòwò apye nye unó uko, ukéré uke nkane ji abò apye ukwéné bòó ekpave bií ágaré. ²² Ne Mosis abó ajóó nya aké, ‘Atá Esòwò atòme nye muú ekpávè wuu, wye nkane abó atòme me. Atanege nye né melò nyú, ne debó manwu yéndé genó eyige ji agarege enyú. ²³ Mbòge muú ashyage manwu mekomejòó wuú, ábò mamféré ji né geluage bòó Esòwò, áwá ji.’ ²⁴ Wye meti ewu ema ne bòó ekpave Esòwò ako abó ágaré mechò ewé epyéé mbò fi. Lò né gébé eyi Samuele òkwòne né abi akwòle ji meso. ²⁵ Unó uko ebi Esòwò abò apye bòó ekpave bií agaré, úlú ebi nyú. Enyú ntó delu né menomenye ewé Esòwò abó anyéé ne ukwene ante nyú. Gétúgé Esòwò abò ajóó nya ne Abraham aké, ‘Mpye nye upyáne bye uchwò ne galógáló mbaá bòó ako fa mme.’ ²⁶ Ne Esòwò ajyagé maá utóó wuú, abó mbe ató ji eta nyú nnó apye enyú delya gabo ayi enyú depyéé nnó galógáló akwólé enyú.”

4

Achwò ne Pita ne Jòn né echomele melò

¹ Ndere Pita ne Jòn alu jóge, ampye upe Esòwò fò chóncho ne muú kpaá bòó bi ábàme echa upe Esòwò ne bòó Sadusi fò áchwò sò ebwò mejòó meno. ² Ne matóó asó bòó bina dòó gétúge Pita ne Jòn abó agarege nnó, te mbaá Jisós akwíle né negbo, bòó ako bi akame ne Jisós ákwilé nye ntó. ³ Ne ágbaré Pita ne Jòn áfé. Ndere nkwale akwòne, ebwò ájye fé bwò né denò, nnó mechò ewémbò ela wye geya. ⁴ Yémbò bòó bi áwuú mekomejòó Pita ne Jòn, gejamé ákàme, ne ácho né geluage bòó bi áfyéé matóó ne Jisós, ebwò álú nana genógé bòó dele ata.

⁵ Bií uyyagé, afwa melò ne ákpakpa melò ne anleré mabe Esòwò ábò áchwò cho melu ema né Jerosale. ⁶ Anas ayi abò alu etukpe ampye upe Esòwò abó

alu wye, ne Kaifas, ne Jòn ne Aleksanda ne bòó abifò abi átané ntó ula gepu etukpe ampye upe Esòwò. ⁷ Ne ebwò ája Pita ne Jòn, áchwò téne mbe ushu bwò, ne agíí bwò aké, “Èke nnó ne enyú depyéé mechò ewena njuú? Utó nyú utané efó? Enyú depyéé geno eyige na né mabò wá?”

⁸ Wye né gébé eyigémbò, Mendóó Ukpea egbeé Pita metóó ne aké ne ebwò, “Enyú afwa ne ákpakpa melò, ⁹ nnó geno eyige ese depye mbaá mberé mende yina gelò wó? Enyú degige ese fina nnó dekaá fò genó eyi gepye ne ji akene mbò wó? ¹⁰ Gòge degaré enyú ne bòó Isrelì ako nnó, ele uto Jisós Kras ayi atane Nasaret ne upyé mende yi aténé mbò mbe ushu enyu, atóó cháncha. Elé Jisós yina ne enyú debò dewómé né gekwa, ne Esòwò apye ji akwíle né negbo. ¹¹ Ji ne alu ntaá eni ñwe Esòwò aké,

‘Ntaá eni enyú antené upú debò déshya neni nela enine negbaré nékúné gepú.’ ¹² Jisós yina jimbí ne akage féré bòó né efwyale gabo. Nendé muú yicha ápó sé fa mme yina ayi Esòwò atómé nnó áchwò áféré esé né efwyale gabo.”

¹³ Akpakpa bimbo áwuúge nkane Pita ne Jòn ajóge ayi alá pò ne efò metóó, ála mano mekpò fuú, gétúgé ákaá nnó ebwò ápó bòó ne ájye ñwe wó. Ne ebwò áte nnó Pita ne Jòn ájóge mbò gétúgé ábò akené mé ne Jisós. ¹⁴ Ne ebwò abò ákagé shya fò geno eyige Pita ne Jòn ábò ápyé getúgé ebwò ágené mende yi atóó mbò nkane atené nekúné anḡbá Jisós bimbo. ¹⁵ Eféé ne afwa ne ákpakpa melò bimbo ágaré Pita ne Jòn nnó átané kpé dafye, ne ebwò álagé meso, alò mangíí ate áké, ¹⁶ “Èsé depye nye nnó ne ande bina? Yéndémuú fa né Jerosale ákaá nnó gekpekpège ufélékpá bi, ele ebwò ne apyéé ne ese dékágé shya sé. ¹⁷ Yémbò mampye nnó mechò ewé emage ejye se mbe, debó mamfyé bwò mema ne ebwò nnó ekage ákyaá manjòó ne muú fò né mbaá mabò Jisós.”

18 Àjòóge mbò, ákuú Pita ne Jón ákéré mmu ne ákwelé ébwó mbeé nnó, “Èkagé ama atyaá mabò Jisós yé manléré mekomejò wuú mbaá muú.” 19 Ne Pita ne Jón áshuú bwó meko aké, “Ènyú ambòó ferege mechò ewé, elu cho né mbe ushu Èsòwò, manwu ne Èsòwò wa manwu ne enyú? 20 Èse debò mangáregé genó eyi esé dewuú ne dégené.” 21 Ne afwa eso ama áfélé ébwó amé ne ályá ébwó nnó ájye. Ébwó ágé fò meti manchye bòó Jisós éfwyale wó, nendé bòó áko áfége Èsòwò né mechò ewé ébó épyé. 22 Elé ufélekpá wáwálé, mende yi ápyémbò ji atóó apwò usaá aṅme upéa.

Bòó Jisós ánemmye nnó Èsòwò apye ébwó ábégé fò ne éfò

23 Ndere bòó bimbò ályá Pita ne Jón ákérége meso, ágaré ekwò bwó genó eyige anòó baá bií apye upé Èsòwò ne ákpakpa melò abò ajòó. 24 Bòó Jisós awúge mbò, ácho melu ema anenemmye mbaá Èsòwò aké, “Atá yi apwò amu, wò yi òkwyé mfaa ne mme ne manyi ne unó uko bi úlú wye. 25 Òpye gekwenege nte esé Devid, maa utóó wye, ajòó né uto Mendoó Ukpea nnó, ‘Ulannó bòó abi alá pò bòó Jus matòó ásó bwó dòó? Ulannó bòó melò átenege ukòlò ne Èsòwò detuú? 26 Afwa abi mme ákpómege mmye mámye bee, ne ákpakpa melò átenege ukóló mamye ne Èsòwò ne muú yi ji ajoyá nnó abe Muú yi Èsòwò akweré ji elá gefwa.’

27 Genó eyigé Devid abó ajòó mbò, gepye wáwálé fa melò ewé. Mfwa Heròd ne Pontyòs Palet, chóncho ne abifò abi alá pò bòó Jus ne bòó Isrelí ásò mala manwá Jisós, Jisós muú utóó melóméló wye ayi òbò ojyaá nnó abe Muú yi wò òkwere ji elá gefwa. 28 Ébwò áchomé mbò, ápye le geno eyige wò Èsòwò né uto bye, òbò òkwye mé òbelé nnó ubò mampyé. 29 Atá nana gé nkane ébwó áfelege ese amé. Pye esé, baá utóó bye dégarége mekomejòó

wye débégé fò ne éfò metòó. 30 Pye ese, depyege bòó mamée atóóge ne dema depyegé ufélekpá né utóó bi Jisós, muú utóó melóméló wye, nnó bòó ákpá amé ágé utóó bye.”

31 Gébége áneré manemmye, mme meko anyíí né mbaá yi ébwó alú. Mendoó Ukpea echwò gbeé ébwó metòó ne épye ébwó alò mangare mekomejòó Èsòwò ayi alá pò ne éfò.

Bòó bi ákamé ne Jisós ákarege unò bwó ne até

32 Né echomele bòó abi áfyéé metòó ne Jisós, álu meko ama ne metòó ema. Muú ébwó fò ayi ájòge nnó genó eyigé na elé eya apó. Ne genó eyigé muú ama awya, gelu eyigé bòó akó. 33 Àṅgbá Jisós ágarege ájye ne eshye mampye bòó ákaá nnó, Ata Jisós akwilé né negbo. Ne Èsòwò apóóge ébwó ako dòó. 34 Yé muú ayi genó gelií ji apó. Éwyage bòó ákpóó makòó yé upú bwò, 35 ne áchwò ne manka yimbò mbaá àṅgbá Jisós. Ébwó ákaré manka mbaá bòó bi ákamé ne Jisós ako nkane yéndémuú ákelege.

36 Mende fò ntó abó alu eféé ayi ákuú ji Josef, atane ula gepú ámpyéé upé Èsòwò. Abyé ji né melò Syapros ne àṅgbá Jisós ntó akuú ji Banabas. (Ula utene nnó Memfyé bòó eshye.) 37 Ne akpó ntó mekòó wuú ewé ema achwò ne ṅka yimbò mbaá àṅgbá Jisós.

5

Gebyóge Ananiya ne Safira

1 Ne mende fò ayi ákuú ji, Ananiya ne mendée wuú Safira abó ákame mankpó melu mme bwó ema. 2 Yémbò ébwó ne mendée wuú ákame mambi ṅka eyifò, ne ákpá eyi eláá áchwò chyéé àṅgbá Jisós. 3 Ne Pita agíí Ananiya aké, “Ulannó òlyáá danchòmeló akpene mmu metòó wye? Nde gepyéé òbií gebagé ṅka eyigé òsele ne òchwò byò gebyò mbaá Mendoó Ukpea? 4 Mekòó ewé òkpóó ébò elu ewye, ne ṅka yi òsele ele ejye. Nde gepyéé òpye gefóge mechò ewéna? Òferé nnó òbwòlege mbò le bòó ayi òbyóge mbò le gebyò mbaá Èsòwò.” 5-6 Ananiya awúge mbò, akwé

mme, agbó. Njye usa akéle ndeé, afyale geḡkwó jíí, ákpá ájye níí. Bóó ako bi áwuú mechó ewé, efóó ekwó ebwó matóó.

⁷ Nchwaneké eléé eke ekwónene mendée wuú achwó kpe mmu, ayi alá kaá mechó ewé epye menó wuú wó. ⁸ Ne Pita agíí ji aké, “Gare me wáwálé wye, nnó ḡka eyi enyú ne menó wye deselé né mekóó ewé dekpó ná”? Ne Safira akame aké ebyembó.

⁹ Ne Pita ama gíí ji aké, “Ndé gepye enyú ne menó wye dekame manchwó mua Mendoó Ata Esowó? Gé majyá bóó né menombi, élé bóó bi ajye níí menó wye, ákpáne nye wó ntó áfé aníí.” ¹⁰ Pita ajóge mbó, ténetene Safira akwé mbe ushu wuú, agbó. Njye usa bimbó ákpegé mmu, ágé nnó ágbo ne ákpá, ji ajye nii kwókwólé ne menomé menó wuú. ¹¹ Bóó Jisós ne bóó bifó ako abi abó áwuú mechó ewé, abó efóó.

Anḡbá Jisós ápyé ufélekpá ne ukpékpé uno

¹² Anḡbá Jisós ábó ápyéé gejamégé ufélekpá ne ukpékpé uno ebi uleré utó Esowó né metóó metóó bóó. Ebwó ne bóó bi akame ne Jisós ako achwó yendégébé né echa upe Esowó, ajwólege né melu ewé ákuú egbe ewé Solomun. ¹³ Ye muú yi akya manchó ne ebwó apó. Yémbó bóó ako áfége bwó dóó. ¹⁴ Ye nkane elúmbó gejamégé bóó áfyéé matóó ne Jisós ne gejamégé andée ne ande akpéne né echomele bóó bíí. ¹⁵ Gétúgé ufélekpá ebi anḡbá Jisós apyéé, bóó ákpáne bóó mameé bwó né uló ne ábélege né anóó mati nnó Pita ake akóge eféé, mendoó wuú ekage kóó ebwó mmye. ¹⁶ Ne gejamégé bóó ntó abó átané né maló ayi álu kwókwólé ne Jerosale, áchwó ne bóó mameé ne abi aló nchye achyegé bwó efwyale mbaá anḡba Jisós, ápye ebwó ako átóoge.

Achyé anḡbá Jisós efwyale

¹⁷ Etukpe ampye upe Esowó ne ekwó wuú, abi alu né geluage bóó Sadusi awya gembya né matóó bwó ne anḡbá Jisós, ¹⁸ ne átó bóó ájye pye anḡbá

Jisós, áfyé denó. ¹⁹ Yémbó, né utuú bimbó, ekiénné Esowó echwó néné manombi gepúge denó ebwó átané ne eké ne ebwó, ²⁰ “Chóge mmu echa upe Esowó, detene, degare bóó bi alu eféé mekomejóó yi áchwó ne geḡwá geké.”

²¹ Ne ebwó áwúge mbó ujjage ájye kpe mmu echa upe Esowó, aló manlerege bóó.

Eke ewyage etukpe ampyéé upe Esowó ne ekwó wuú ne ákpakpa bóó Isreli áchomé né eso. Ató bóó bee né gepúge denó nnó ajye gbaré anḡbá Jisós bimbó áchwó ne ebwó. ²² Ebwó ájyége ewu ágé bwó wó, ne ákeré meso aké, ²³ “Ese defé né gepúge denó, degé nnó ágbé manombi chancha, ne bóó bi ábáme átené wye. Ne gébége ebwó ánené manombi, dege ye muú né mmu wó.” ²⁴ Muu kpa bóó bi ábáme echa upe Esowó ne anó baá bi apye upe Esowó áwuge mbó makpo átya bwó mmu. Ne aló mangíí geme bwó aké, “Mechó ewé ebe nye nnó?” ²⁵ Wye gébé eyigembó muú fóó átané né dafye, áchwó ajóó aké, “Gege bóó abi enyú degbé mmu gepúge denó, álu nana mmu echa upe Esowó, álerege bóó.” ²⁶ Ajóge mbó muu kpa bóó abi ábáme echa upe ne ekwó wuú áfé ásé ebwó aló manchwó. Yémbó ája bwó jame wó, getúgé áfóó nnó bóó bi álu mmu, átóme nye ebwó né mataá.

²⁷ Achwóge ne ebwó, ápye anḡbá Jisós átené mbe ushu ákpakpa meló. Ne etukpe ampyéé upe Esowó agíí bwó ake, ²⁸ “Póó esé debó dekwelé enyú mbeé nnó degarege sé bóó depóré Jisós. Ne nana depye mekomejóó ayi ake agyaá Jerosale meko, enyú dekelege nnó bóó áshúle esé ndo nnó esé dékaá ula negboné Jisós.”

²⁹ Pita ne anḡbá Jisós abifó áshuú meko áke, “Ese debó mampye le genó eyige Esowó akélege, epóó eyigé akwaá ákelege. ³⁰ Esowó yi ukwené ante sé, ne apye Jisós akwíle né negbo, Jisós ayi enyú dewáné né gekwa. ³¹ Ne Esowó abwe mabó mií, apye ji ajwóle né geluó eyi gelu né égbé ebwónyé wuú nnó ji abe Menómbé ne Menchyé geḡwá. Apye mbó nnó

bóó Isreli ákwore matóó bwó, ne ji ajinte gabo bwó. ³² Eṣe delu bóó abi áfyε nnó degarege uno bi, ne εse degarege chóncho ne Mendoó Ukpea εwé Eṣowó abo achyε mbaá bóó abi awuú ne ji.”

³³ Bóó εso áwuge mbó, nchye anwyané εbwó tε ábó ákelege manwá anḡbá Jisós. ³⁴ Gamalya, muú ama né geluage bwó akwile ka aké, ásé kpé bóó bimbo átané dafyε. Gamalya alu muú Farasi ne ménleré mabé Eṣowó, bóó ako ntó anogé ji, ajóó aké, áse bóó bimbo átané kpe dafyε. ³⁵ Ewyagé ajóó ne bóó εso aké, “Bóó Isreli fεrege mechó εwé dekelege mampyε ne bóó bina chánéné. ³⁶ Tεge, gébé gefó, mende fó ayi ákuú ji Teudas, alomé ne εwu nnó ji alu menó muú. Bóó bi akwale ji, álu genóge meleé. Gébégé áwáné ji, bóó bi átyaá uchome bií ukwé. ³⁷ Ne mende fó nto abó ama lome ne εwu né gébé eyige ápáné bóó, ákuú ji Judas abo atane melo Galilí. Apyε gejamé gé bóó ákwólé ji. Yémbó gébégé áwané ji, bóó bi átyaá ne mabó mií mánó. ³⁸ Nḡere mechó εwé elúmbó, nchyege enyú majyé nnó delya bóó bi ajyε, ékágé dépyε εbwó genó. Mbógé unó bi εbwó ágarege ne ápyε utané né amu ákwaa, unómé nyε. ³⁹ Ne mbógé utané né amu Eṣowó, dekágé tene fó ukóló ne εbwó. Enyú dekage gé nnó demyε mbó le ne Eṣowó. Ne bóó εso ako awúge mbó, ákamé ne ji.”

⁴⁰ Ne εbwó áku anḡbá Jisós nnó ákére mmu, áchwóge ásé bwó ne matúle, ne ákwelé bwó mbeé nnó ámage gare se bóó mechó Jisós. Eféé ne álya bwó nno ájyé. ⁴¹ Nḡere εbwó átané né εso, ájyé, álu ne metóó megómegó, nnó Eṣowó agé nnó εbwó ákwane mankpa mekpo genóó né getuge Jisós. ⁴² Yendé bií álerege bóó né εcha upε Eṣowó ne ákene ntó upú upú ágarege bóó abyá melóméló nnó Jisós alu Muú yi Eṣowó akweré ji elá gefwa.

6

Ajya ande makpo akeneama nnó

ápoóge Anḡbá Jisós

¹ Né gébé eyigembó, εchomele bóó Jisós εwéne eyyé mbeḡbe nkane gejamé gé bóó ábánege bwó. Abi ajóge mejóó Grek abo ásoó matóó ne abi Hibru nnó áfwalege akwi andeé bwó né uno bi ákarege yendé bií. ² Ne anḡbá Jisós afyaneapéa ákuú bóó Jisós ako ne ake ne εbwó, “Eπόfó chó nnó εsé delyaá mangaré mekomejóó Eṣowó, depáne le depore menyéé mankaré. ³ Ne anḡmé sé, nḡere elúmbó, eló nnó enyú déjyá bóó akeneama nnó ápyεgé utóó εbi. Bóó bina abó mbeḡbe abi bóó ako ákamé nnó awya gepó gelógeló ne ákaáge geno chánéné ne Mendoó Ukpea εgbeé bwó matóó. ⁴ Ne εsé anḡbá Jisós dechyege nyε gemε se geko né mmyε manene ne mangarege mekomejóó Eṣowó.”

⁵ Ne bóó ako áwúge mbó, matóó agó bwó. Ne ajya Stefén ayi áfyéé metóó ne Jisós dóó ne Mendoó Ukpea εgbeé ji metóó. Abifó alú Filip ne Prokóros, Nikanó ne Timón, Pamenas ne Nikolyós ayi atané melo Antiók ayi alaá muú Jus. ⁶ Ebwó áchwó ne bóó bimbo né mbe ushu anḡbá Jisós, ne anḡbá Jisós ánere bwó amu mmyε anemmyε eta bwó.

⁷ Ne mekomejóó Eṣowó akene agyage, ne εchomele bóó Jisós εwé elu né Jerosale εwene eyyε mbe, ne gejamé gé ampyε upε Eṣowó ákwólege ntó depore Jisós.

Apyε Stefén

⁸ Stefén yina ayi εbwó ábó ajya, alu muú yi mejé Eṣowó εbó elu ne ji ne Eṣowó achyege ji uto apyε ufélekpá ne ukpekpe uno né metóó metóó bóó. ⁹ Bóó Jus fó áchwó, álo manyéé mbeé ne Stefén. Ebwó ne áwya εcha mmyemenene εwé akuú εcha bóó bi átané defwé. Ebwó abo átané melo Seren ne Aleksanda ne abifó nto atané gebagé mewaá Silisya ne Eṣya. ¹⁰ Ebwó ápulé mankwore depó tire Stefén agare meti epó, getuge Mendoó Ukpea εbo εchyege ji denḡare mejóó.

¹¹ Ne εbwó achyé bóó fó unyielé nnó áchwó byó gebyó nnó εbwó abó áwuú nkane Stefén ájóóge mejóó mebomebo

ne Eṣṱwṱ ne Mosis. ¹² Mechṱ ewé eṣṱ bṱṱ matṱṱ chóncho ne ákpakpa melṱ ne anlere mabé Eṣṱwṱ. Ne ájye pyé Stefen áchwṱ né mbe ushu echomele ákpakpa bṱṱ Jus. ¹³ Bṱṱ bina áchwṱ ne bṱṱ bifṱṱ abi ágaré gebyṱ ake, “Mende yina ajṱṱge mejṱṱ mehomebo mbaá echa upe Eṣṱwṱ se yendé bií ne mabé Mosis. ¹⁴ Eṣé debṱ dewú ji ajṱṱ ake, Jisṱs, mende Nasaret ammuú nye echa upe Eṣṱwṱ ne akwṱrege nye ntó gepṱge melṱ geko eyi Mosis abṱ aleré eṣé.” ¹⁵ Bṱṱ ako abi abṱ alu né echa eṣṱ ewémbṱ, átó Stefen ame mmye ne ágé nnó ushu bi ukwṱré ulú eke ebi ekiénné Eṣṱwṱ.

7

Mekomejṱṱ Stefen

¹ Ne etukpe ampyé upe Eṣṱwṱ egíí Stefen eke, “Unó bi bṱṱ bina ajṱṱge nnó ulú wáwálé?” ² Stefen ashuú ebwṱ meko ake, “Ante ba ne aṱme ba wuúge, gemégé nnó gekwenege nte eṣé Abraham awile gebu né melṱ Haran, Eṣṱwṱ, Mfwa genbṱ aleré nya mmye gébége Abraham abṱ alú né melṱ Mesopotemya. ³ Ne abṱ ajṱṱ nya ne ji ake, ‘Lyaá ula gepú bye ne melṱ wye, cho né melṱ ewé nlerenge nye wṱ.’ ⁴ Ténéténé yimbṱ, Abraham alyaá melṱ Chalda ajye jwṱle né melṱ Haran. Ne nte Abraham ágbógé nya, Eṣṱwṱ apye Abraham nnó alyaá melṱ ewémbṱ achwṱ né melṱ ewé eṣé delu mbṱ wye nana. ⁵ Ndere abṱ alu féé, Eṣṱwṱ achye fṱ ji ye ekeke melu mme nnó ebe ewu wṱ. Yémbṱ Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyege ji melṱ ewena nnó ebe ewú ne upyáne bií. Eṣṱwṱ abṱ ajṱṱ depṱ ti gébége Abraham alá pṱ ye ne maá. ⁶ Ne Eṣṱwṱ ama jṱṱ ne ji ake, ‘Upyáne bye ubeé nye aṱkéé né melṱ ewéchá, ubeé nye nkane afwe ne bṱṱ áfwalege nye bwṱ né usaá aṱme esaá. ⁷ Yémbṱ nchyege nye bṱṱ melṱ ewémbṱ gekpékpégé efwyale ne upyáne bye ulyagé melṱ ewémbṱ uchwṱ unóge me fa.’ ⁸ Ne Eṣṱwṱ abṱ achye Abraham gepṱgé menomenyeé ewémbṱ eyi gelu mansṱ nsṱ. Ne Abraham ábyégé nya Asek, ndṱ enée

ékwónégé, asṱ ji nsṱ. Isek ntó asṱ nya maá wuú Jakṱb nsṱ ne Jakṱb ntó asṱ nya baá bi afyaneapéa nsṱ abi álú nto ukwene ante se abi nana.

⁹ “Ewyágé, ukwéne ante sé bina, ákélége sé mangé menṱmé bwṱ Josef ne ákpṱ Jṱsep nkane mefwé né melṱ Ijip. Yémbṱ Eṣṱwṱ abṱ abame wye ji, ¹⁰ ne aféré ji né efwyale meko ewé ji abṱ agéne. Achyé ntó denṱga eti depye Fero mfwa bṱṱ Ijip agboṱ ne ji. Fero apyé ji ala muú kpaá melṱ Ijip ne apelé ntó ula gepú bií. ¹¹ Ewyágé emímí mesa akwé né melṱ Ijip chóncho ne melṱ Kanaan, bṱṱ ágé efwyale dṱṱ ne ukwéne ante se upṱ nya ne menyéé. ¹² Ne Jakṱb awuúgé nnó menyéé alu né melṱ Ijip, atṱ baá bií abi alu ukwéne ante se ewu. Ge ndṱ mbe ayi ebwṱ ájye ewu na. ¹³ Ne ndṱ ayifṱ yi ebwṱ ajye, Josef apye aṱmé bií akaá ji, ne Fero Mfwa bṱṱ Ijip ntó achwṱ kaá ula gepú Josef. ¹⁴ Ne Josef atṱ bṱṱ nnó ájyé se nte wuú Jakṱb ne ula gepú bií uko áchwṱ jwṱlé né Ijip. Bṱṱ ula gepú bií ako abṱ álú usaá uleé meso nekuú né gébé eyigembṱ. ¹⁵ Jakṱb awuúge mbṱ, akpá ulagepú bií uko, ashulé afe né Ijip. Ji ne baá bi abi alu ukwéne ante eṣé ála nya ewu ágbṱ ebwṱ ako. ¹⁶ Ewyágé bṱṱ ákpá unkwṱ bwṱ, áfé né melṱ Shechem, áníí né manome ayi alu muú mataravé ne melu ewé Abraham abṱ anamé ne ṅka mbaá matoṱ Hamṱ nte Shekem.

¹⁷ “Gemége nnó gébé gekwṱné eyigé Eṣṱwṱ áchwṱ pye genṱ eyigé ji abṱ anyémeno ne Abraham, bṱṱ eṣé abi abṱ alu né melṱ Ijip, ája kpaá apwṱ amu. ¹⁸ Ne áfyé mfwa ayicha né Ijip ayi alá kaágé Josef. ¹⁹ Mfwa yina achwṱ ne defya mbaá bṱṱ sé. Afwalege ebwṱ ne apyéé bwṱ nnó abelégé baá bwṱ abi kṱkṱ né dafye nnó agbṱ. ²⁰ Wye né gébé eyigembṱ ne ábyené ntó Mosis. Mosis abṱ alú maá yi alṱme ulṱṱ dṱṱ né ame Eṣṱwṱ. Awéé ji né ámfáá áléé né gepú bwṱ. ²¹ Ne gébége alyá ji dafye, maá mfwa Fero ayi mendée achwṱ akware ji, aweé ji ne asé nkane maá wuú. ²² Ne ebwṱ álere Mosis denṱgare bṱṱ Ijip deko

ne awéé abó alu gekpékpégé muú ne awya mekomejóó meno melóméló, ne mempye unó.

²³ “Mosis akwánege nya usaá aḡme upéa, ekwó ji metóó nnó ajye gé aḡmé bíí; bóó Isrèli. ²⁴ Nðere ajyé, agé nkane muú Ijip fó atulege muú Isrèli, achwó geḡgá ne awá muú Ijip yimbó. ²⁵ Mosis abó aḡéré nnó aḡmé bíí abó ákaáge nye nnó Eṣṣwá atóme nye ji nnó achwó fééré ebwó né efwyale. Yémbó ákaá wó. ²⁶ Bíí uɟyagé ama ajye gé bóó Isrèli apéa nkane amyé ne até. Amua mangbaré ebwó ne ajóó ne ebwó aké, ‘Enyú delu aḡmé, demye ndé?’ ²⁷ Yémbó muú ayi abó akélé meḡmé wuú mpa, ammu Mosis ne agíí ji ake, ‘Nde muú afyé wá nnó óbè Mfwa esé ne ópane depóré esé?’ ²⁸ ‘Ókelege ntó manwá me nkane óbó ówané muú Ijip yimbó njuú?’ ²⁹ Mosis awuúge mbó, efó ekwó ji metóó ne alyaa Ijip, abó afé né meló Midiyan. Alá ewu, abá mendée, abyé baá ande apéa.

³⁰ “Usaá aḡmé upéa ukoóge, Mosis agé ekiénné Eṣṣwá né mewé ewé ebó elúle né genóó. Ewena epye né mashwáne, kwókwólé ne mekwé Sinay. ³¹ Mosis agegé mewé ewémbó, ala meno mekpó fuú. Ne ñðere ajye kwókwólé mangé ewu cháḡéné, Atá Eṣṣwá jóó eféé ake, ³² ‘Elé me Eṣṣwá ayi ukwene anté byé, Eṣṣwá ayi Abraham, ne ayi Asek ne Jakób.’ Mosis awuúge mbó, aló manweré ne efóó ne akelege sé mampé melu ewémbó. ³³ Ne Eṣṣwá ama jóó ne ji ake, ‘Féré uno uka byé nende melu ewé ótené mbó elé melu ukpea. ³⁴ Me ngé gekpékpégé efwyale ewé áchyége bóó ba né Ijip, ne nwú magbo ayi ebwó alile ne mesómé. Nkawu ne nshulé mme nnó nchwó mféré ebwó né efwyale ewémbó. Nana cho, ntóme wá né Ijip.’

³⁵ “Ne Eṣṣwá ató Mosis yina nnó ájyé ábè memféré bóó Isrèli né efwyale ne amá be mfwa bwó. Ji ne bóó Isrèli abó ashya agíí ji aké, ‘Nde muú afyé wá mfwa ne mepane depóré esé?’ Ne nana Eṣṣwá abó ató ekiénné wuú ewé Mosis agéné nkane mewé

né genóó eyigémbó nnó echye Mosis eshye mampye utóó bíí. ³⁶ Ne Mosis ajyé apye gejamége ufélekpá ne ukpékpé unó né Ijip ne alé fééré bóó Isrèli. Ama pýe gejamége ufélekpá né ebéé megelé, ne mashwáne ayi ebwó ábó ábelé wye usaá aḡme upéa. ³⁷ Wye Mosis yina ne abó ajóó ne bóó Isrèli nno, ‘Eṣṣwá atóme nye enyú Muú ekpávè wuú ayifó wye nkane atóme me ne atanége nye né ntone enyú.’ ³⁸ Ema elu wye Mosis yina ne ekiénné Eṣṣwá ebó ejóó mejóó ne ji né mfaá mekwé Sinay, gébége ji ne ukwene anté esé abó áchomé né mashwáne. Ne ekiénné Eṣṣwá ewémbó echyé ji mabe Eṣṣwá ayi alu té kwyakwya nnó achye ese.

³⁹ “Né gébé géfó ukwene anté sé bina akelege sé manwu Mosis ne áke ji ábelé babá, ne abó ákelege mankére né Ijip. ⁴⁰ Ne ebwó ájóó ne Eron aké, ‘Kwyé esé áló uka nnó ájámé esé meti, Mosis ayi aféré esé né Ijip, dekaá fó genó eyi gepyé ji né mfaá mekwé wó.’ ⁴¹ Ala mbó ákwýé meló uka ayi áfulé mpó, áwané menya, ápyéé upé ájele meló uka yimbó nkane uka bwó, ne matóó agóó bwó yendégébé né genó eyigé ákwýé ne amu. ⁴² Ne Eṣṣwá agege mbó, ati meso ne ebwó ne alyaa ebwó nnó ápye nkané eji ebwó. Ne ebwó anoge mḡmèé, mfaá, ne ambe wye nkane abó ásámé né ḡwe bóó ekpávè bíí nnó,

‘Bóó Isrèli, enyú deke ne né mashwáne
né usaá aḡme upea,
dewane menya depyé upé,
yémbó depyé fó upé bimbó né eta wa.

⁴³ Depye le eta áló uka abi enyu dekwyé ne amu.

Dekpane géto gé melo uka ayi ákuu Molók,
ne dekpáne ntó membe melo uka ayi ákuu Refan. Né getú eyige na mbúu nye enyú défé tete dekoó Babilón.’

⁴⁴ “Ne nkane ukwene anté ese bina abó ála né mashwáne mbó abó áwya géto gé upé eyi geléré nnó Eṣṣwá abó álú ne ebwó. Mosis ne abó akwýé geto eyina wye nkane eyige Eṣṣwá abó aléré

ji nnó apye. ⁴⁵ Ebeléḡé baá bwó áse gétóḡé upé eyigembó mbaá ukwene ante esé bimbó, ákpa geji gébéḡé ábó ákéné ájye ne Joshua áfóḡe mme bóó abi alu efeé. Ndere ájye, Esówó alu bwó mbe abuu bóó bimbó né maló. Ne geto yina gela fa kpaá te gébé eyige Mfwa Devid agbaré meló ewé. ⁴⁶ Devid abó alu muú yi Esówó abó ájelé ji dóó. Né gébé géfó ji anemmye nnó Esówó agó ji aténé ji gepu, ji ayi alu Esówó Jakób. ⁴⁷ Yémbó ele Solomun, maá mfwa Devid, ne abó atené gepúḡé Esówó.

⁴⁸ “Yémbó epáfo nnó Anyátá Esówó ajwólege né upú ebi bóó atené, wye nkane Muu Ekpávé Esówó abó asamé nnó Esówó ake,

⁴⁹ ‘Mfaánebuú alu geluó ya ne mme alu genóó eyige nnérege uka ba. Nde gefóó gepú eyigé muú akage atene nnó mbé wye? Melu fó elu ewé nkage jwóle wye? ⁵⁰ Pó me mbóó ne nkwyé unó bina ukó?”

⁵¹ “Stefen ájḡḡé mbó, aké ne ebwó, “Enyu antoó makpo, ne bóó bi áneáge matóó, enyú degbé matu eke bóó bi ála kage Esówó. Enyú deshya yendé gebé genó eyigé Mendoó Ukpea ejḡḡe wye nkane ukwéne ante enyu ábó ápyé.

⁵² Muú ekpávé Esówó fó alu ayi ukwene ante nyú abó alá kelé manchó ji genwá wó? Abó áwá bóó bi Esówó atómé nnó ábó mbe ágaré nnó Maá utóó Esówó ayi wáwálé achwó. Ne achwóḡé enyú dechyé ji mankwá ne dewá ji. ⁵³ Wye enyú abi depye mbó ne debó deselé mabe ayi makiénné Esówó áchye enyú ne nána deshya mambélé aji.”

Áwá Stefen ne mataá

⁵⁴ Bóó kpakapa meló áwuge depó etire Stefen ajóó, nchye anwyóné ebwó, ame áḡelé ebwó mekpo. ⁵⁵ Yémbó Stefen ape nfaánebuú domeé, Mendoó Ukpea egbeé ji metóó ne agé genḡbḡe Esówó ne ama ḡe Jisós nkane atené né egbe ebwónye Esówó. ⁵⁶ Ne Stefen aké, “Péḡe degé, ngé mbó memombi mfaanebuú enené, ne Maá

Nte Mekwaá aténé né egbe ebwónye Esówó.”

⁵⁷ Awuúḡé mbó, áḡbé amu matu, ádo elulú, awó achwó ji mmye áḡbaré ji, ⁵⁸ ája ji, áfé mekpo meti, álo mantome ji mataá nnó áwá ji. Ne bóó abi ábó ámalé Stefen mechó mmye, áferé mandeé bwó áchye gesagé muú ayi ákuú ji Sol ne álo Stefen mántó. ⁵⁹ Ne nkane átome ji, Stefen anemmye áké, “Atá Jisós se mendoó wa.” ⁶⁰ Ewyáḡé ató mánó mme, akalé kenké ake, “Atá Jfyegé fó bóó bina mmu metóó né gabo ayi ebwó ápyé mbó.”

Ajḡḡé mbó metóó ekwé, ne Sol atené efeé akamege ne mekpo nnó áwá ji.

8

Sol akélege manchó genwáḡé bóó Jisós

¹ Wye né bii bimbó, bóó álo mankelé mati manchó genwáḡé bóó Jisós né Jerosale. Ne ebwó ábó átyaá áfé né gebagé mewaá Judiya ne Samariya. Wye anḡbá Jisós ne áláa né Jerosale.

² Nkane Stefen abó agbó, bóó fó abi ánoḡe Esówó abi áláa né Jerosale ákpá genkwó ji anii ne ali ji ne gekpékpéḡé mesóme. ³ Yémbó Sol amyé ele nnó ánií mbwe bóó Jisós ako. Akpene upú upú apyene andeé ne ande áfyé né denó.

Filip Agaré Mekomejóó Esówó né Samariya

⁴ Ne bóó ankwólé Jisós abi ábó átyaá, ákene malumalu ágarege mekomejóó Esówó. ⁵ Filip abó ashulé áfé né meló Samariya ewé kpaá, agarege depóré Muú yi Esówó akweré ji elá gefwa.

⁶ Bóó áwuú depó etire ji ajḡḡe, ne áḡé gejaméḡé ufélekpá ebi ji abó apye, ne áta matu ákélege nno agarege wye ebwó gareḡe. ⁷ Ne aló nchye átanegé gejaméḡé bóó mmye ákalege, ne bóó átoḡḡé. Bóó uchanchi ne ubwéré bóó átoó ntó ⁸ Ne bóó meló ewémbó álú ne gejaméḡé nechóchó.

⁹ Mende fó abó alu efeé ayi ákuú ji Simun. Abó akpea megya te gachi ne bóó Samariya ako ála mano mekpo fuú. Ne asele ḡeme ji nnó alu menó

muú. ¹⁰ Bóó ako, ambané ne bóó kpakpa átá matu awuú genó eyigé Simun ajoge, ebwó áké: “Mende yina awya uto Esowó ebi upwó amu.” ¹¹ Ne ebwó afworege wyembó néndé abwólége me ebwó te gachi né megya ayi ji akpea. ¹² Ne Filip achwógé, agarege bóó abya melóméló nkane gefwage Esowó gelu, ne depóre Jisós Kras, bóó ákamé ne ji andée ne ande ne áwyaá bwó manaá Esowó. ¹³ Simun jimbóó ntó áfyéé metóó ne Jisós ne áwyaá ji manaá Esowó. Ne ji ajwólé fií ne Filip, agene ufélékpá ne ukpékpé unó bi ji apyé ne aláa menó mekpó fuú.

¹⁴ Ne anḡbá Jisós abi abó aláa né Jerosale, áwuúge nnó bóó Samariya nto ákamé mekomejóó Esowó, átó Pita ne Jón ewu. ¹⁵ Ajygege, ágé bóó bi ákame ne Jisós ewu ne álo manemmye nnó Esowó átó bwó Mendoó Ukpea, ¹⁶ nendé Mendoó Ukpea élú dankpé ebwó mmye. Abó áwyaá ebwó manaá Esowó mamímamí nkane bóó bi ákwólege Atá Jisós. ¹⁷ Pita ne Jón ánerere manemmye, áneré ebwó amu mmye ne Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye.

¹⁸ Simun agégé nkane anḡbá Jisós áneré bóó amu mmye ne Mendoó Ukpea ekpené ebwó mmye, achyé ebwó nka, ¹⁹ ake, “Kpoge me uto bina nnó nnerégé muú ebwó mmye Mendoó Ukpea ekpe ji mmye.”

²⁰ Ne Pita ajóó ne ji aké, “Echye wó onó ne nka jyé. Óféré nnó muú akage na echye Esowó ne nká? ²¹ Óbó mechó né utóó ebi wó, nende metóó wye epó pópó né mbe ushu Esowó. ²² Ne nana kwore metóó wye né ubobo unó bi oferege, ne onemmye nnó Esowó ajinte gabo yina ayi oméé mampye. ²³ Nge nnó okií fó galógáló, ne gabo awé wó nkane muú dená.”

²⁴ Ne Simun akwó Pita ne Jón mata nnó, “Ebwó ánemmye mbaá Atá Esowó nnó ekage geno gemá eyige ebwó ajóó gepyé ji.”

²⁵ Pita ne Jón ánerégé mangaré mekomejóó Esowó, álo mankére né Jerosale. Ne ndere ájyé, ágarege abya

Esowó melóméló né gejamgé maló bóó Samariya.

Mende ayi atané Etopya akamé ne Jisós

²⁶ Filip alagé meso, ekiénné Esowó echwó ejóó ne ji eké, “Kwili, shule ojyé né nte meló. Okwonégé ewu, kwólé meti ewé etane Jerosale eyje Gasa. Meti ewé ji ajogembó bóó ákéné sé wye dóó dóó.” ²⁷⁻²⁸ Filip awugé mbó ashule afé ewu. Agé mende fó abó ajye nóge Esowó né Jerosale, akerege né mekó wuú, ajwóle né mboó gese uka upea ayi géjuná ne gejame. Abó alu muu kpaá né meló Etopya ji agbarége egbógóló mekwa nka ewe Kandise Mfwa mendée ayi abóó meló ewémbó. Abó ajwóle ajoge nwe ayi Asaya muu ekpavé Esowó asámé. ²⁹ Ne Mendoó Ukpea ejóó ne Filip eké, “Ke chó bané mboó gese yimbó.” ³⁰ Eféé ne Filip abó ajye bané ji ne awuú ndere mende yimbó ajoge nwe Asaya. Filip agií ji aké, “Okagembo genó eyige ojoge?”

³¹ Mende yimbó aké, “Mpye mbó nnó ne nkaá ayi muú alá pó mangaré me ula wó.” Ne akuú Filip nnó akwó mfaá mboó gese, ajwóle ne ji. ³² Melu nwe ewé ji ajoge mbó eké, “Abó alu nkane egonme ewé ágbaré ájye wá, ye mankale ekále wó wye nkane maá egonme ayi ákpálege ji bya mmye alá kálégé. ³³ Achyé ji mekpó genóó ne ye muú yi apané mpa wú cho apó. Wáa akuú nyé mabó baá bii nkane áchóó mbó ji genwá?”

³⁴ Muú kpaá yimbó agií Filip aké, “Garé me, Muú ekpavé Esowó yina ajoge mbó depó ti getuge wáa? Ajogémbó le ne geme jii waá ne muú yichá?” ³⁵ Ne Filip aló mangaré ji né nwe yina, abya melóméló ayi akéné atúu ne Jisós.

³⁶ Ndere ákene ájyé, ákwóné mbaá yi nnyi nélú, muú kpaá yimbó ake, “Gé nnyi na, ndé gemage gbé nnó owyaágé me manaá Esowó?” ³⁷ [Filip ashúu ji mekó aké, “Mboge ofyegé metóó mekó ne Jisós nkage wyaá wó

manaá *Esṓwṓ*”. Ne ake: “Nkame nnó Jisós alu Maá *Esṓwṓ*”.]

³⁸ Ne Muú kpaá yimbṓ aké ápye mboó gese atené *ebwṓ* ne Filip áshulé áfé né nnyi, ne Filip awyaá ji manaá *Esṓwṓ*. ³⁹ *Ebwṓ* átánégé mmu nnyi, Mendoó Ata *ekpa* Filip ayi mende yimbṓ alá *ge sé* ji *wṓ*. Yémbṓ akéné *wye* *ajye* ne *nechóchó*. ⁴⁰ Filip ake *apεle* agé nnó ji alu né *Asotus*, ne akene *ajye*, *agarege* *abya* *melóméló* né *malṓ* ayi *álú* né *gebagé* *mewaá* *eyigembṓ* kpaá *te* *akwṓne* melṓ *Kaisaria*.

9

Sṓl akwṓré akame ne Jisós

¹ Yémbṓ Sṓl alú tóme *eshye*, *afelege* bṓṓ Jisós *ame* nnó *awane* *ebwṓ*, *nká* *wu* ne *ajye* *agé* *εtukpe* *ampyé* *upe* *Esṓwṓ*, ² nnó *asá* bṓ *ηwe* *atṓ* né *macha* *mmyemenene* bṓṓ *Jus* *áyi* *álú* né *melo* *Damaskṓs* nnó *mbṓgé* *ajyegé* *agégé* bṓṓ *bi* *akwṓlege* *meti* *Jisós*, *apye* *bwṓ*, *awé*, *achwṓ* ne *ebwṓ* né *Jerusalem*.

³ Ndere *alya* *ajyé*, *gébégé* *ale* *kwókwólé* ne *Damaskṓs* *wye* *mbélepó* *gengbṓ* *gétané* *mfaánebuú*, *geshwané* *gegyá* ji *mme*. ⁴ *Gengbṓ* *eyimbṓ* *gékprégé* ji *ame*, *akwé* *mme* ne *awú* *nkane* *muú* *fṓ* *akuú* ji *aké*, “Sṓl, Sṓl, ndé *ṓkelege* *manchṓ* *me* *genwá*?”

⁵ Sṓl *agíí* *aké*, “*Wṓ* *waá* *Atá*?” *Meko* *yimbṓ* *aké*, “*Elé* *me* *Jisós* *ayi* *ṓkelege* *manchṓ* *ji* *genwá*. ⁶ Yémbṓ *kwili* *ka*, *kwṓné* né *melo* *ewémbṓ*, *eféé* *ágárege* *nyé* *wṓ* *geno* *eyige* *ṓbṓṓ* *mampye*.”

⁷ Bṓṓ *bi* *ábṓ* *ákéne* ne *Sṓl* *áwúgé* *meko* *yimbṓ*, *agé* *muú* *fṓ* *wṓ*, *matye* *mawá* *bwṓ* *meno*. ⁸ Sṓl *akwilege* *tené*, *agéné* *sé* *mbaá*. *Agbaré* *ji* *ebwṓ* *áfé* *ne* *ji* né *Damaskṓs*. ⁹ *Abelé* *ndṓ* *eléé* né *melo* *ewémbṓ*, *ye* *mbaá* *agené*, *menyéé* *anyéé*, *manaá* *anyú*.

¹⁰ *Muú* *Jisós* *fṓ* *abṓ* *alú* né *Damaskṓs* *yimbṓ* *ákuú* *ji* *Ananya*. *Ne* *bií* *fṓ* *agé* *Jisós* né *ame* *gejyá*, *ne* *Jisós* *akuú* *ji* *aké*, “*Ananya*” *ne* *Ananya* *ashuú* *ji* *meko* *aké*, “*Atá* *gé* *me* *na*.”

¹¹ *Ne* *Jisós* *aké* *ne* *ji*, “*Kwile* *ka*, *ṓjyé* né *menṓ* *meti* *ayi* *ákuú* *nnó* *Cho*. *Ṗkwṓné* *né* *gepú* *Judas*, *gíí* *mende* *fṓ*

ayi *atané* *melo* *Tasṓs*, *ákuú* *ji* *Sṓl*. *Alu* *eféé* *anenemmye*, ¹² *ne* *abṓ* *agé* *ame* *gejyá* *ndere* *mende* *yi* *ákuú* *ji* *Ananya* *achwṓ* *ndere* *ji* *amu* *mmye* *nnó* *ama* *lṓ* *mangené*.”

¹³ Yémbṓ *Ananya* *aké*, “*Atá*, *ge* *jamégé* *bṓṓ* *ágaré* *mé* *me* *nkane* *mende* *yina* *akelege* *manií* *mbwe* *bṓṓ* *bye* né *Jerusalem*. ¹⁴ *Ne* *anṓṓ* *baá* *áchyé* *ji* *uto* *nnó* *áchwṓ* *pye* *bṓṓ* *ako* *bi* *ánenemmye* *ákuú* *mabṓ* *mye*.”

¹⁵ *Ne* *Atá* *Jisós* *aké* *ne* *ji*, “*Chó* *wye* *ewu* *néndé* *njya* *mende* *yimbṓ* *nkane* *muú* *utṓṓ* *wa* *nnó* *agaré* *mekomejṓṓ* *wa* *mbaá* *bṓṓ* *abi* *álá* *pṓ* *bṓṓ* *Jus* *ne* *afwa* *bwṓ* *ne* *bṓṓ* *Israeli* *ntó*. ¹⁶ *Me* *nlerege* *nye* *ji* *nkane* *ábṓṓ* *mangé* *ge* *jamégé* *efwyale* *getú* *ya*.”

¹⁷ *Ne* *Ananya* *ajye* *kpé* *mmu* *gepú* *eyigé* *Sṓl* *alu* *wye*, *anéré* *ji* *amu* *mmye* *ne* *ajṓṓ* *ne* *ji* *aké*, “*Menmé* *wa* *Sṓl*, *εle* *Ata* *Jisós* *ayi* *ṓbṓ* *ṓgené* né *meti* *gébégé* *ṓchwṓ* *fa*, *ne* *atṓmé* *me* *nnó* *nchwṓ* *mpye* *wṓ* *ṓma* *ṓgéné* *ne* *nnó* *Mendoó* *Ukpea* *echwṓ* *kpε* *εgbeé* *wṓ* *metṓṓ*.” ¹⁸ *Wye* *tenétené* *yimbṓ*, *Sṓl* *awuú* *unṓ* *fṓ* *éké* *ufá* *meshuú* *utané* *ji* *ame* *ne* *alṓ* *mangéné*. *Ne* *akwili* *ka*, *áwyá* *ji* *manaá* *Esṓwṓ*. ¹⁹ *Ne* *ama* *lṓ* *menyéé* *manyéé*, *anyεge* *abṓ* *eshye*.

Sṓl agaré mekomejṓṓ Esṓwṓ né Damaskṓs

Sṓl *abelé* *mboó* *ndṓ* né *Damaskṓs* *ne* *bṓṓ* *Jisós*, ²⁰ *afé* *tenétené* né *macha* *mmyemenene* *bṓṓ* *Jus*, *agarege* *bṓṓ* *nnó* *Jisós* *alu* *Maá* *Esṓwṓ*.

²¹ *Bṓṓ* *áwúgé* *mbṓ*, *εpwṓ* *ebwṓ* *uto* *ne* *ágigé* *ate* *áké*, “*Pṓ* *mende* *yi* *akéne*, *awáne* *bṓṓ* *bi* *akwṓlege* *Jisós* *né* *Jerusalem* *na*? *Pṓ* *achwṓ* *fa* *manwé* *bṓṓ* *ájye* *ne* *ebwṓ* *né* *Jerusalem*?”

²² Yémbṓ *Sṓl* *ajye* *wye* *mbe*, *agarege* *mekomejṓṓ* *Jisós* *ne* *eshye* *ne* *apye* *bṓṓ* *ákaá* *né* *gejamégé* *mati* *nnó* *Jisós* *alu* *Muú* *yi* *Esṓwṓ* *akweré* *ji* *elá* *gefwa*. *Ewémbṓ* *εpye* *bṓṓ* *Jus* *abi* *álu* *eféé* *né* *Damaskṓs* *ápṓ* *sé* *ne* *meko* *manshuú* *ji*.

²³ *Ebélégé* *gejamégé* *ndṓ*, *bṓṓ* *Jus* *áchomé* *ásṓ* *mala* *manwá* *Sṓl*. ²⁴ Yémbṓ *Sṓl* *awuú* *geju* *nnó* *bṓṓ* *Jus* *ájwṓlé* *né* *mano* *genkagé* *melo*, *ábáme*

nnó ágégé ji awá. ²⁵ Yémbò bós bi akamé mekomejós Sól, áse ji utuú uma, afye né gésá, ápye ji achyá mfaá genka, áshulé ji mme nnó ábó ajye.

Sól afé né Jerosale

²⁶ Sól akérége né Jerosale, afé mancho ne bós Jisós, ebwó ábó néndé ebwó ákamé fó nnó Sól áfyéé metós ne Jisós wó. ²⁷ Yémbò Banabas achwó se ji, áfé mbaá anḡbá Jisós. Ne agaré ebwó nkane Sól agené Atá Jisós né meti Damaskós, ne nkane Atá Jisós ajós mejós ne ji. Ama garé nkane Sól abó agaré depò etire Jisós gbògòné né melò ewémbò. ²⁸ Eféé alò mankené ne bós Jisós ako né Jerosale, agarege depóre Jisós ayi alá pò ne efò. ²⁹ Gébé eyi gefò, Sól agarege bós Jus abi ajoge Grek ne anye mbeé ne ebwó né depóre Jisós. Ne ebwó ákélege meti manwá ji. ³⁰ Bós Jisós áwúgé geju eyigembò, áse ji áshulé áfé né melò Kaisaria ne até ji nnó ajye meló Tasós.

³¹ Né gébé eyigembò machomele bós Jisós ayi álu né gebagé mewaa Judiya, né Galilíi ne Samariya ápó sé ne efò metós. Ebwó ánoḡe Esòwò ne áwuú le mekomejós wú. Mendoó Ukpea efyeé bwó eshye ne machomele bwó áwene ájye mbe.

Pita afé né melò Lyda ne melò Jopa

³² Pita abò akene malòmalò agene bós Esòwò. Ne bíi uma afé né melò Lyda mangé bós Jisós abi alu ewu. ³³ Eféé agé mende fò ayi amee uchanchi, ákuú ji Enias. Nemeé eni néba ji mme né anmè aneé. ³⁴ Ne Pita ajós ne ji aké, “Enias, Jisós Kras alò mampye wò nnó otó, kwili ka, pwi gébò jye.” Tenétené yimbò Enias akwili ka. ³⁵ Ne bós ako abi alú né Lyda ágégé nnó mende yimbò ató, ebwó áfyé matós ne Jisós wyembò ntó ne bós bi alú né gebage mewaa Sharòn áwuúge mbò áfyé ntó matós ne Jisós.

³⁶ Mendée fò abò alu né melò Jopa, ákuú ji Tabita, alu maá utós Jisós. (Ne ákuú ji né meko Grek nnó Dokas, ula utené nnó mekwòbu.) Abó apye galógáló yendegébé, apoóge ubyá bós. ³⁷ Né gébé eyigembò, akwé nemée,

ala mbò agbó. Ne áshwóné genkwò ji ábelé mmu maá gepú né mfaá eyòḡ. ³⁸ Jopa yina alu kwókwólé ne Lyda. Bós Jisós áwuúgé nnó Pita alu né Lyda átó ande apea ewu, ájyegé áké ne ji, “Nte esé, chwó wáwá.” ³⁹ Ne Pita akpomé mmye, akwili, afé ne ebwó. Akwónégé áse ji akwó mfaá eyòḡ. Ne akwi andée ako abi alu eféé, áchomé áno ji mme, álili álerege Pita ufós mandeé ayi Dokas ájomé ebwó gébége ji alu mebe. ⁴⁰ Pita abú ebwó ako atané dafye, ató manó mme anenemye mbaá Esòwò. Eké ewyage ape genkwógé mendée yimbò ama akuú ji ake, “Tabita, kwili ka”. Tabita anene ame, ágégé Pita, akwili, ajwólé ka. ⁴¹ Pita agbaré ji ebwò, apó ji akwili téné. Akuú bós Jisós ne akwi andé bimbo, áchwógé achye ji eta bwó. ⁴² Bós ako né gebagé Jopa áwu abya yina ne gejamé áfyéé matós ne Ata. ⁴³ Ne Pita ábelé gejamégé ndò né Jopa né gepúgé Simun, mende yi apame mekómenya.

10

Ekiénné Esòwò egaré Kònyos nnó alò Pita achwó

¹ Mende fò abò alu né melò Kaisaria. Akuú ji Kònyos. Abó alu muú kpáá bós bee né melò Rom. Ji ne anyáne uchome bós bee ebi ákuú nnó abi átané Itali. ² Ji ne bós dachi wú ako, ánoḡe Esòwò. Anenemmye yendégébé ne apye galógáló dós mampoó bós Jus abi alú mbya. ³ Bíi fò genógé kálánká eleé ne nwómésé, agé ame gejya nkane ekiénné Esòwò echwò kuú ji nnó, “Kònyos.”

⁴ Efo ekwó ji metós ne ató ewu ame mmye agíi aké, “Atá ndé”?

Ekiénné Esòwò eshuú ji meko eké, “Esòwò awú mmyemenené jye ne agé ntó utós ulúulú ebi apye ne atée wò. ⁵ Nána tó bós ájye né melò Jopa, ákuú mende fò ayi akamege Simun Pita. ⁶ Ji ajwòlege ne Simun, mende yi apame mekómenya. Gepú jíi gelú né mbale ebeé mega.” ⁷ Ekiénné Esòwò ejógé mbò ekwili efé, ne Kònyos akuú bós utós bíi abifo apeá ne akuú ntó muú

bee ama né geluage abi ábamé ji ayi anoge ntó Eṣṱwṱ. ⁸ Eḡwṱ achwṱgé agaré eḡwṱ yendé genó eyi gebṱ gepyṱé ji ne átṱ eḡwṱ né Jopa.

⁹ Bii ujjágé, bṱṱ bimḡṱ átané áfé, ne kálánká eḡyanepea eké ekwṱnege, eḡwṱ alé kwṱkwṱlé ne Jopa. Gébé eyigémbṱ ntó Pita abṱ akwṱ mfaá eyṱṱ manemmye. ¹⁰ Ne mesa alṱ mamye ji, akelege menyéé manyéé, yémbṱ menyéé alú gambé. Gébé eyigémbṱ ne abṱ aḡené amé gejjá. ¹¹ Agé nkane menombi mfaánebuú enené, geno gefṱ eké gekpekepege gebagé ndé getané mfaá, geshúlege eké áḡbaré geji né maḡkú ani. ¹² Né gebagé ndé yimḡṱ ufṱṱ menya ufṱṱ ufṱṱ, mmyṱṱ ne denywṱné delú wye. ¹³ Ne awuú meko muú fṱ aké, “Pita, kwilé ka, wá nyéé.”

¹⁴ Pita ake, “Nḡba Atá, te ntané alṱ nlú ganye genó eyigé eḡéé eṣé éshyaá.”

¹⁵ Meko yimḡṱ ama jṱṱ ne ji aké, “Pita, ṱshyagé fṱ geno eyige Eṣṱwṱ ake gelṱme nnó gelṱmé fṱ.” ¹⁶ Meko yimḡṱ ajṱṱ ne ji né maḡáne aléé, ne geno yimḡṱ gekwṱ gekéré mfaánebuú.

¹⁷ Ndere Pita alu férege ula amé gejjá ayi ji aḡené, bṱṱ bi Kṱnelyos ábṱ átṱmé, ákage gepúgé Simun, áchwṱ téné né menó gébámé. ¹⁸ Eḡwṱ áḡii aké, “Menké fṱ alú fa ayi akuú ji Sinun Pita?”

¹⁹ Ndere Pita alu férege ula amé gejjá ayi ji aḡené, Mendoó Ukpea eké ne ji, “Ge, ande fṱ aléé alu dafye, ápéle wṱ. ²⁰ Kpóme mmye, ṱshúlé ṱjye ne eḡwṱ, ṱchṱge gébé nénde me ne ntómé eḡwṱ eta wyé.” ²¹ Ne Pita ashúlé, ajye báne ande bimḡṱ aké, “Me ne nlú muú ayi enyú dekelege. Nde mechṱ enyu dechwṱ?” ²² Eḡwṱ áshuú ji meko aké, “Élé Kṱnelyos, muú kpaá bṱṱ bee ne atomé eṣé nnó dechwṱ kuú wṱ. Ji alu muú metṱṱ melṱmélṱ ne anóge Eṣṱwṱ ne bṱṱ Jus ako aféége ji. Ekiénné ukpea echwṱ gare ji nnó akuú wṱ ṱchwṱ né gepú ji nnó ji awuú mekomejṱṱ wyé.”

²³ Ne Pita ase eḡwṱ, ájye béle ne ji.

Pita gare mekomejṱṱ Eṣṱwṱ né gepúge Kṱnelyos

Ujjágé, Pita ne ande bimḡṱ álṱ manjye ne bṱṱ bifṱ bi ákamé ne Jisṱṱ abi álú melṱ Jopa áfé ntó ne eḡwṱ. ²⁴ Akéne wye ájye, ujjágé áke ákwṱné melṱ Kaisaria. Ne Kṱnelyos abṱ akuú bṱṱ ula gepú bii ne ajeé bii ne eḡwṱ ako ábṱ ájwṱlé ágili Pita. ²⁵ Ndere Pita achwṱ kpé mmú, Kṱnelyos ajye bane ji, atṱ manó mbe ushu wuú, alṱ manogé ji. ²⁶ Yémbṱ Pita agaré ji aké, “Kwilé téné, me nlu wye mekwaá nkane wṱ.” ²⁷ Kṱnelyos akwili ka, Pita alṱ manjṱṱ ne ji ajye mmu. Ndere akpené mmu, Pita agé gejamégé bṱṱ áchomé. ²⁸ Ne ajṱṱ ne eḡwṱ aké, “Enyú dekaá chánéné eḡé eṣé bṱṱ Jus eké muú Jus achónégé fṱ menyammye wuú ne muú ayi álá pṱ muú Jus ye manjye né gepú jí. Yémbṱ Eṣṱwṱ aleré me nnó mbyágé fṱ muú ye manshye ji nnó alṱme. ²⁹ Ne nchwṱ nkane ṱkuú me ye gébé nchwṱ wṱ. Nnó ṱkage garé me ula bi ṱkuú me?”

³⁰ Ne Kṱnelyos ashuú ji meko aké, “Ndṱ eḡe ení né gefṱ gébé yina kálánká eḡéé ne nwṱmésé, mbṱ nlú mmu nnemmye. Eké ewyage ngé mende fṱ ayi afye mandeé yi áshwánege, achwṱ tene me mbe ushu. ³¹ Akuú me aké, ‘Kṱnelyos, Eṣṱwṱ awuú mmyemenene jye ne atée nkane ṱpoóge ubyá bṱṱ yendégébé. ³² Tṱ muú fṱ né melṱ Jopa ajye kú mende fṱ ayi akamege Simun ákuú ji ntó Pita. Alu né gepúgé Simun ayi apame mekṱmenya, gepú jí gelu né mbale eḡéé mega’. ³³ Ne nwuúgé mbṱ ntṱ bṱṱ ténéne nnó áchwṱ ákuú wṱ, eḡé ndere ṱchwṱ. Nana gé, eṣe delu né mbe ushu Eṣṱwṱ degili nnó dewuú unṱ uko ebi Atá agaré wṱ nnó ṱgaré eṣé.”

³⁴ Ne Pita ajṱṱ aké, “Nána nkaá wáwálé nnó Eṣṱwṱ apṱ fṱ ne anḡyá ne bṱṱ bifṱ. ³⁵ Mbṱgé muú anóge Eṣṱwṱ ne ake apye unṱ bi úlú cho ye atané le ndé geba, Eṣṱwṱ asele ji nnó alu muú wuú. ³⁶ Enyú debṱ dewuú ntṱ mekomejṱṱ ayi Eṣṱwṱ atómé mbaá bṱṱ Isreli nnó Jisṱṱ Kras ne alu muú yi

abó achwó pye bóó ábé nesó ne Esówo. Kras yina ne alu Atá yi abóó bóó ako. ³⁷ Mekomejóó ayi abó akwólé ayi Jón abó agaré ne awyaáge bóó manaá Esówo. Mekomejóó yina álo né Galilií ake akwóné malo bóó Jus ako. ³⁸ Enyú dekaá nkane Esówo abó ajyá Jisós ayi Nasaret, apye Mendoó Ukpea echwó ji mmye ne ama chye ji uto. Ake mbaá meko apye galógáló, aféré bóó bi alu né amu danchómeló apye ebwó atóo. Ne Esówo abó alu ne ji. ³⁹ Esé delú bóó bi dekpané ame degené unó uko ebi ji apye né Jerosale ne malo bóó Jus ako. Ne bóó Jus áwó ji mfaá gekwa, ne áwá ji. ⁴⁰ Yémbó ndó eléé ekwónégé, Esówo apye ji akwile né negbo ne apye Jisós aléré mmye mbaá bóó. ⁴¹ Ne bóó ako fó ágené ji wó, elé esé bi Esówo abó ajyá nnó meso gébé degarége mekomejóó wuú ne degené ji. Esé debó denyé ne denyú ne ji gébége Esówo apye ji akwile né negbo. ⁴² Agaré esé nnó degarege mekomejóó mbaá bóó, nnó Esówo ajya ji nkane muú yi apane nye mpa ayi bóó bi alu abe ne abi agbó. ⁴³ Wye Jisós yina ne bóó ekpávé Esówo ako abó agaré nkane ji alu, nnó muú afyégé metóó ne ji, Esówo ajige nye nte gabo yi muú yimbó apye getúgé Jisós.”

Mendoó Ukpea echwó mbaá bóó bi alá pó bóó Jus

⁴⁴ Ndere Pita alu ájoge ne bóó ako bi alu eféé áwuú, Mendoó Ukpea ekpe ebwó mmye. ⁴⁵⁻⁴⁶ Bóó bi ákamé ne Jisós abi abó áchwó ne Pita, álu bóó Jus. Awuúgé nkane bóó bimbó ájoge ufóó mejóó, áféege Esówo nnó aḡeá dóó. Ala mano mekpo fuú nnó Esówo achyé echye wuú ewé Mendoó Ukpea mbaá bóó abi alá pó bóó Jus. Ne Pita ajóó aké, ⁴⁷ “Té ndere Mendoó Ukpea echwó bóó bina mmye wye nkane ebó echwó eta esé, nnó muú fó akage gbé nnó áwyáge ebwó manaá Esówo?” ⁴⁸ Ne Pita ake ájye áwyaá ebwó manaá Esówo né mabó Jisós Kras. Ewyagé bóó bina ákwó Pita mata nnó abelé ne ebwó né mboó ndó.

11

Pita Agare geno eyi gepyé né gepúge Kónelyos

¹ Ebélége áḡbá Jisós ne bóó Jisós ako, abi álu né gebagé mewaá Judiya áwuú nnó bóó abi alá pó bóó Jus ákamé ntó mekomejóó Esówo. ² Ne gepóge bóó Jus gelu nnó abó mansó muú nsó ne ákwáné mambé muú Esówo. Ebélége Pita akérége né Jerosale, bóó Jisós abi áḡbaré gepó eyigémbó álo manwamé ne ji, ³ aké, “Ulannó oḡye mbaá bóó bi alá sò ebwó nsó wó te onyé menyéé ne ebwó?”

⁴ Ne Pita álo mangaré ebwó unó uko bi ubó upyéé, gema, gema aké,

⁵ “Ndere mbó nlu né melo Jopa, nnénemmye, eké ewyage ngé ame gejya nkane genó fó getané mfaánebuú geshulege mme. Gelu eké gekpékpégé gebagé ndé eyi áḡbaré manóo ani, gechwó téne kwókwólé ne me. ⁶ Né gebagé ndé yimbó, ngé ufóó menya ufóó ufóó, ebi bóó asée, eyi mewaá, eyi melo, ne eyi nnyi ne denywóné. ⁷ Ne nwúú meko muú fó akuú me aké: ‘Pita, kwile ka, wá nye.’ ⁸ Nké, ‘Nḡba Atá, te ntané aló nlu danye genó eyigé ebé esé eshyá’. ⁹ Ne meko yimbó ama jóó ne me aké, ‘Pita oshyagé fó geno eyige Esówo ake gelóme nnó gelómé fó’. ¹⁰ Meko yimbó ajóó né manáne aléé ne geno eyigémbó gekwó gekéré mfaánebuú.

¹¹ “Wye né gébé eyigémbó, ande fó áléé áchwó ne gepú eyigé mbó njwólege. Muú fó né Kaisaria ne abó atómé ebwó nnó áchwó ákuú me. ¹² Ne Mendoó Ukpea eké nḡye ne ebwó, mbege fó né anḡyá. Ne áḡmé bina akéné abi átané melo Jopa, akwóle me defé né gepúge Kónelyos. ¹³ Ne dékpégé mmu, Kónelyos álo mangaré esé nkane ji abó aḡené ekiénné Esówo né gepú jíí. Egaré ji nnó ató muú fó ajye né Jopa, ákuú mende fó yi mabó míí amibó makamege Simun, ¹⁴ ne achwóge, agarege nye ji ne ekwó wuú mekomejóó ayi aféregé nye ebwó né efwyale gabo. ¹⁵ Ne nló mangaré mekomejóó Esówo, ndere njoge, Mendoó Ukpea echwó ebwó mmye wye

nkane ebw nya mbe echwó eta esé. ¹⁶ Ngégé mbw, ntée genó eyi Atá Jisós abw ajóó ne esé nnó, 'Jón abó fyé bów né nnyi yémbw Esoww afyéé nye enyú né amu Mendoó Ukpea.' ¹⁷ Ne mbwge Esoww achyé bów bimbw gefwge echye ewé ji abw achyé esé gébégé défyéé matóó ne Ata Jisós Kras, me nlu waá mangbé ji nnó apyége geno yi gejeé ji metóó."

¹⁸ Bów bina áwúgé mechw ewé, matóó akwené bwó ne álw mamféé Esoww áke, "Mbó ewé etene nno Esoww achyé bów abi alá pó bów Jus gébé nnó ákwaré matóó ne ábó genwá."

Mekomejóó Jisós aké akwóné né Antiok

¹⁹ Ndere ábó achyége bów abi ákamé ne Jisós efwyale gébégé áwáné Stéfen, epye ebwó átyaá malmalw. Abifw áfé melw Fonisiya, abifw áfé melw Syaprós ne abifw áfé Antiok. Ajyegé mbw, ágarege abya Jisós wye mbaa bów Jus. ²⁰ Bów Jisós bifw átané né melw Syaprós ne Seren, áfé ntó né Antiok. Ákwónégé ewu, ágaré abya Jisós mbaá bów Grek. ²¹ Esoww apow bwó dów ne apye gejamégé bów áfyéé matóó ne Jisós.

²² Ne echomele bów Jisós abi alu né Jerosale, áwuúgé abya yina, átó Banabas né melw Antiok. ²³ Banabas ajyegé ewu, agé nnó Esoww aléré ebwó ulóó melu dów, metóó ego ji, afyé bwó ako eshye nnó, "Agbarégé depwé Jisós metóó ema. ²⁴ Banabas yina alu muú yi awya gepw gelógeló, uto Mendoó Ukpea ujá ji mmye ne áfyéé metóó ne Esoww." Gejamégé bów áma ákamé abya Jisós né melw Antiok ne echomele bwó ewéne ejye mbe.

²⁵ Ebélgé Banabas ajye kéle Sol né melw Tasós. ²⁶ Agégé Sol, ase ji, ebwó áfé né Antiok. Abelé eféé ημε kpogele ne echomele bów Kras, álérege gejamégé bów depwé Esoww. Élé né Antiok ne álw mankuú bów bi ákamé ne Jisós nnó *ánkwólé Kras.

²⁷ Né gébé eyigembw bów ekpávé Esoww fw átané Jerosale áshulé áfé né Antiok. ²⁸ Ne Mendoó Ukpea

epye muú bwó ama ayi akamege Agabos akwile ka, ágaré nkane mesa akwéne nye mme meko. Ne ebélgé mesa yimbw akwé gébégé Klodyos alu mfwa né Rom. ²⁹ Ndere bów Jisós abi álú né Antiok ábó áwuú mekomejóó yina, áke, "Yéndemuú áchww ηκά nkane ji awya, ebwó apow aηmé bi alu né mme Judiya." ³⁰ Ebwó ánywérégé ηka yimbw, átó Banabas ne Sol nnó ájyé áchyé ákpákpá echomele bów Jisós né Jerosale.

12

Mfwa Herod apye bów Jisós ágé efwyalé dów

¹ Né gébé eyigembw, mfwa Herod alw mankelé mati manchw genwágé bów bifw abi álú né echomele bów Jisós. ² Ágaré nnó áwá Jemsi menηmé Jón ne aparaja. ³ Mfwa Herod, ágégé nnó ego bów Jus matóó, ágaré ntó nnó ápye Pita. Ne ápye ji né bii bi ánye epaá bred ayi alá mualé. ⁴ Apyege Pita, áfyé denw, ne ábéle bów bee matoó aneé nnó ábámé ji, yendé ntoó neluú bów ani. Herod abw ashu abelé nnó epaá kwyakwya defwe ekogé, asele Pita afé mbe ushu bów nnó ápa mechw wuu. ⁵ Ndere Pita alu né denw, echomele bów Jisós ánenemmye dów mbaá Esoww ne eshye yendégébé né getú ji.

Ekiénné Esoww eféré Pita né denw

⁶ Né utuú bi Herod abw ashuú nnó uyyage aférége Pita né denw, ápa mpa wuu, Pita abw abelege metóó metóó bów bee apea. Ebwó ábó awé ji amu ne bw mkpákwé apea. Bów bee bifw álú dafye ábáme gepúgé denw. ⁷ Wye né utuú bimbw ekiénné Esoww ekwó mmu gepúgé denw mbélépó, ne mbaá meko agené. Enyigé Pita né nenkwó, Pita apée gejya, eké ne ji, "kwile ka wáwá". Ténéténé yimbw bw mkpákwé átané Pita amu ákwé mme. ⁸ Ema jóó ne ji eké: "Fye mandeé jye ne unó uká bye, owé ekanda okwólé me." ⁹ Pita akwólé ji ne ndere ebwó átanége dafye, ji akaá fw nnó geno eyige ekiénné Esoww epye eta wú gelú wáwálé wó, aferé nnó agéné mbw le gejya. ¹⁰ Pita ne ekiénné ewémbw ákoó

ntoné bós bee eniné mbe, ama koó eniné nekwálege, ne áchwó kwone nana né menombi genká ewé elu gesege, onenégé ewu ne ofé mbe melo. Menombi ewémbó enené ewu ambós, ne ebwó átané dafye. Akégé gachye, ekiénné ewémbó elyaá Pita éfé.

¹¹ Ne Pita akérégé né defós ti aké: “Nkaá wáwálé nnó Ata Esowó átó ekiénné wuú nnó echwó féré me né amu Herod ne uno bi bós Jus abó ashúú mampye me.”

¹² Ndere Pita akaá geno eyi gebó gepyé ji, afé né gepúgé Meri ayi alu mma Jon Makós ne gejamégé bós abó áchomé eféé ánenemmye mbaá Esowó. ¹³ Adogé menombi, genka, mesó mendée yi apye utóó né gepú yimbó achwó gii ne ákamege Ruda.

¹⁴ Akaágé nnó gé meko Pita mbó, metós ego ji dós te ajinte manene menombi, abó ajye garé bós bimbó nnó Pita alu mbó dafye. ¹⁵ Ebwó aké ne ji, “Omée gebwó.” Yémbó atome wye eshye ajoge nnó élé Pita. Ne ebwó ake: “Ndofó élé mekpéé wuú.” *

¹⁶ Ne Pita alu dó wye doó, ánené menombi ágégé nnó élé Pita wáwálé mátye mawa ebwó meno. ¹⁷ Pita akpegé mmu, afu ebwó ebwó nnó akwéné mejós. Ne aló mangaré ebwó nkane Esowó aféré ji né denó. Anérégé ake: “Agaré Jemsi ne bós Jisós bifó ntó.” Ne atané afé geba eyigé chá.

¹⁸ Bii ujjagé bós bee áló mankelé Pita ne ágé ji wó, matós atyá bwó mmu ála yayaya ne ágige geme gebwó aké: “Nde gepye ne Pita?” ¹⁹ Mfwa Herod awúgé mbó, átó bós nnó akélé ji ne ágé wó. Akuú bós bee bimbó, agii bwó bó nkwe. Anérégé ake ajye wá ebwó. Epyégé mbó Herod alyá gebagé Judiya afé kpé né melo Kaisaria.

Negboné Mfwa Herod

²⁰ Né gébé eyigémbó, mfwa Herod abó awamege ne bós Tiya ne Sidon. Bó bimbó ácho, áchwó mangé ji. Achwógé abó mbe ágbaré Blastus de-jeé. Blastus alu muú yi ágbárege

dachi mfwa. Ne ebwó aké ji ane mfwa mmye, nnó ebwó abe né nesó, nendé menyéé atanegé le né melo mfwa.

²¹ Bii ebi Mfwa Herod abó akwye ukwonege, afye mandeé gefwa jii, ajwolé né geluó, agare bós bimbó mekomejós. ²² Ne ebwó áló mankalé aké: “Élé Esowó ne ajoge epófó mekwaá.” ²³ Tenétené yimbó ekiénné Esowó echwó nmé mfwa Herod nemée mmye gétúgé alá shuú enogé ewémbó mbaá Esowó wó. Bó dámmwólé ánye ji mbwi une, agbó.

²⁴ Ye nkane depó tire na depye, mekomejós Esowó awene ajye mbembe, ne gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós.

²⁵ Ndere abó átómé Sol ne Banabas né Jerosale, ebwó anéré utóó bwó gébégé akerege né Antiok, áse Jon Makós afé ne ji.

13

Ató Banabas ne Sol

¹ Bós fós abó álú né echomele bós Jisós né Antiok, abi fós álú bós ekpavé Esowó ne abi fós álú anleré ebwó álú: Banabas, Simyon ayi ákuú ji Niger ne Lukias ayi atané melo Sere ne Manen ayi ebwó ne mfwa Herod áwéné mbaa ama ne Sol. ² Né gébé gefó bós Jisós bimbó ako álya menyéé kpékpé, áfége Esowó. Ewyágé Mendoó Ukpea eké ne ebwó: “Férege Sol ne Banabas né geluage nyú ájyé pye utóó bi njyá ebwó nnó ápyé.”

³ Ne áwuúge mbó, áma lyaá menyéé kpékpé, áne mmye mbaá Esowó. Anérégé, áneré ebwó amu mmye ne átó ebwó nnó ájyé.

Banabas ne Sol áfé melo Syaprós

⁴ Ndere Mendoó Ukpea ebó etómé ebwó, átané afé né melo Selusha. Akwónégé, ákpe ékpe, áchyá afé melo Syaprós. ⁵ Ebwó ákwónégé melo Salamis, ályá ékpe bwó eféé, ákéne agarege mekomejós Esowó né macha mmyemenene bós Jus. Jon Mak akene ne ebwó, apoge né utóó.

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Ekiénné Esowó Pita.

⁶ Ake kpaá áchya ákwóné melo Paf̄s. Eféé ábané muú megya f̄o ayi ákuú ji Ba-Jis̄s. Alu muú Jus ne akene abyoge gebyo nnó ji alu muú ekpávé Eṣ̄w̄o. ⁷ Ne Ba-Jis̄s yina alu mejeé Seḡs P̄l̄s ayi alu ḡomena né gebagé mewaá eyimb̄o. Ḡomena yina abó alu muú yi awya def̄ó ne akuú Banabas ne S̄l getúgé akélege manwú mekomej̄ó Eṣ̄w̄o. ⁸ Yémb̄o ebwó áchw̄ogé muú megya yimb̄o, ayi ákuú ji Elimas né meko Grek, al̄o manye mbeé né mekomej̄ó bwó ne amyē mangbé nnó ḡomena yimb̄o afyēgé f̄o met̄ó né dep̄aré Jis̄s etiré ebwó ágárege ji. ⁹ Ne Mendoó Ukpea egbeé S̄l met̄ó, ákuú ji ntó P̄l, ap̄e mende yimb̄o lu lu lu, ¹⁰ ne aké: “W̄o maá danch̄melo. Ok̄i f̄o genó gelógel̄s ne defya degbeé w̄o un̄e. Yendégébé omuame mambw̄alé dep̄aré Eṣ̄w̄o eti delu cho nnó délá gebyo. ¹¹ Gó ngaré w̄o nnó mfaánebuú akwene nyē w̄o mmyē. Nana ob̄e nyē am̄e nónómé ne oḡené nyē se mbaá né mboó nd̄o.”

Ténéténé yimb̄o, gemua gekwé Elymas am̄e. Akene agyage, akélege muú yi ágbárege ji ebw̄o. ¹² Ḡomena yimb̄o agégé mechó ewé epye, áfyéé met̄ó ne Jis̄s, ne ekwóné ji met̄ó nkane aḡené uto bi ulú né mekomej̄ó Jis̄s.

P̄l ne Banabas áf̄e né Antiok ayi alu kwókwólé ne gebagé mewaá Pisidiya

¹³ P̄l ne b̄ó b̄ií ákpe ékpe né melo Paf̄s áf̄e né melo P̄ega ewé elu né gebagé mewaá Pamfilya. Eféé ne J̄on Mak álya ebwó, akéré né Jerosale. ¹⁴ Atánégé melo P̄ega, áke ákwone melo Antiok ewé elú kwókwólé ne gebagé mewaá Pisidiya. Bii uwyaá b̄ó Jus ukwónégé, ájyē kpe mmu echa mmyemenene b̄ó Jus ajw̄alé. ¹⁵ Muú f̄o akuúgé mal̄o ηwe né ηwe mabé Mo-sis ne abi b̄ó ekpávé Eṣ̄w̄o ásamé, ákpakpa abi echa mmyemenene átó muú nnó ájyé j̄ó ne ebwó nnó, “An̄mé, mb̄age enyu dewya majyē manchyé esé chyége.”

¹⁶ Ne P̄l akwile téné, afu ebw̄o nnó ákwéné mej̄ó, ne al̄o manj̄ó

aké: “B̄ó Isr̄eli ne abi alá p̄o b̄ó Isr̄eli abi ánoḡe ntó Eṣ̄w̄o; nenege matu dewu. ¹⁷ Eṣ̄w̄o yi b̄ó Isr̄eli abó ajya ukwene ant̄e esé ne apyē ebwó an̄eá gébégé áb̄o alu an̄kéé né melo Ijip. Ne aféré ebwó né melo ewémb̄o ne gekpékpégé eshyē wuú, ¹⁸ ne abó achó wyē met̄ó ne gep̄oge bwó né usaá an̄me upéá gébégé ebwó álú né mashw̄one. ¹⁹ Ebwó áb̄o ákwónégé nyá né mme ayi akuú Kanaan, apyē áwá b̄ó bi álú né mal̄o ákéné ama né mme yimb̄o. Ne achyé mme yimb̄o mbaá b̄ó Isr̄eli. ²⁰ Elu nana (450) usaá an̄me esaá meso usaá upea meso efya ayi Eṣ̄w̄o ajyá ebwó. Afyē b̄ó kpakpa gébé ne gébé nnó áp̄élé melo. Ap̄e melo kpaá ekwone gébé eyigé Samuele, muú ekpávé Eṣ̄w̄o al̄o ntó mamp̄ele melo. ²¹ Né gébé géf̄o, ágii nnó áchyé ebwó mfwa. Ne Eṣ̄w̄o ajya S̄l, maá Kish nnó ab̄e mfwa bwó. Atané ntoné Benjam̄en ne agbaré melo né usaá an̄me upea. ²² Ne Eṣ̄w̄o aférégé ji né gefwa, áfyé Devid nnó áb̄e mfwa bwó. Gé genó eyigé Eṣ̄w̄o abó aj̄ó getúgé Devid na, ake: Nge Devid maá Jesse, alu me met̄ó chi chi chi. Apyē nyē unó uko ebi ngarege ji. ²³ Ne nana Eṣ̄w̄o achyé esé b̄ó Isr̄eli Mpyáné mfwa Devid nnó áb̄eé Menchyé genwá ndere ji abó anyémeno. Ne muú yina élé Jis̄s. ²⁴ Gemégé nnó Jis̄s eyina al̄o utó bii, J̄on abó agarege mé mekomej̄ó Eṣ̄w̄o mbaá gejamégé b̄ó Isr̄eli nnó ákw̄oré mat̄ó bwó ne ji awyaá ebwó manaá Eṣ̄w̄o. ²⁵ Ne ndere J̄on áchw̄o néré utó bii, agii ebwó ake, Enyú def̄eré nnó me nlu waá? Mp̄óf̄o muú yi enyú degili nnó achwó. Yémb̄o kaáge nnó muú yi achwó nyē me meso, nkwané f̄o muú yi nkaáge manyi unó uká bii w̄o.”

²⁶ P̄l ama kuú ebwó ake: “An̄mé ba, enyú bi delú upyáne Abraham ne enyú ako abi dénoḡe ntó Eṣ̄w̄o, Eṣ̄w̄o abó ató élé esé mekomej̄ó yina ayi akage fére esé né efwyale gabo.

27 Bóó Jerosale ne ákpakpa bwó ábó ákaá f́ nnó Jisós alu menchye genwá wó. Ye unó b́óó ekpávé Esówó ebi ebwó ákuú yendé bíi né uwyaá bwó, ákage ula. Ebwó ápyegé mbó, ásó mpa Jisós nno áwá ji ne ápye uno bi b́óó ekpavé Esówó ásámé nnó ubé wáwálé. 28 Ye le ebwó ábó alá gé mechó ewé ji apye ewé ábó mangbó wó ákwó Palet mata nnó awá ji. 29 Ebwó anérégé unó uko bi ḡwe Esówó b́ó ajóó getúgé Jisós, áféré ji né gekwa, ájye bele ji né menome ewé áchomé né etaravé. 30 Yémbó Esówó apyéé ji akwilé né negbo. 31 Né gejamégé ndó, aléré mmye jíi mbaá b́óó bi ábó átané ne ji né Galilií, ájyé né Jerosale. Ebwó ne nana ágarege mekomejóó wuú mbaá b́óó Isreli. 32 Ne esé dechwó nana mangaré enyu ntó abya melóméló yina. Abya yina élé unó bi Esówó abó anyéméno nnó apye mbaá ukwene ante sé. 33 Unó bina upye wáwálé né gébé eyigé esé bi delú upyáne bwó, nkane ji apyéé Jisós akwilé né negbo. Abó ásá ntó unó bi né ḡwe makwa uba ḡwe upéá nnó Esówó aké:

‘Wó ólu maá wa, ne fina nla nte wye.’

34 Ndere Esówó apyéé Jisós akwilé né negbo nnó amágé gbó se, Esówó jimbóó aké: ‘Mpye nye enyú degé galógáló wye ndere mbó nyééméno ne Devid.’ 35 Abó ásá ntó né melu ḡwe makwa ayi f́ó nnó:

‘Ólyágé nye f́ó Maá utóó wye yi apyéé utóó cháḡéné apwané mmu menome.’

36 Né egbe ewé mfwa Devid, abó apye utóó ebi Esówó achyé ji né gébé jíi, agbó, ne aníi ji kwókwólé ne menóme ukwéne ante bii, ala eféé apwane.

37 Yémbó muú yi Esówó apyéé ji akwilé né negbo, apwáné f́ó né menome wó.

38 Ne aḡmé ba, debó mankaá wáwálé nnó abya ayi enyú dewuú nnó Esówó ajigente gabo b́óó, élé getúgé Jisós yina. 39 Ne muú yi afyegé metóó ne Jisós apome nye né gabo wuú ayi mabé Mosis alá kage pye ji apó. 40 Ne sége gébé nnó unó bi ásámé mmu b́ó ḡwe b́óó ekpávé Esówó ékágé upyé eta nyú. Asá eféé nno:

41 Enyú bi déjwáge Esówó, ‘Wuge. Dela nye ame mekpo fuú, degbó. Mpye nye geno f́ó né gébé nyú, enyú dewuúgé geji, dékámégé f́ó.’ ”

42 Ndere Pól ne Banabas áchwó táne né echa mmyemenene, b́óó bimbo ákwó bwó mata nnó ama chwó ágaré ebwó uno bifó né bii uwyaá b́óó Jus ebicha. 43 Ndere b́óó átyage né echa mmyemenene, gejamégé b́óó Jus ne abifó bi asélé gepógé b́óó Jus ákwólege Pól ne Banabas. Ne Pól ne Banabas áfyé ebwó metóó nnó ágbaré wye mekomejóó Esówó ndere Esówó apóógé ebwó.

Pól ne Banabas ágaré mekomejóó Esówó mbaá b́óó bi alá ṕó b́óó Jus

44 Bíi uwyaá b́óó Jus ebifó ukwónégé, meló meko ejye chóme manwú mekomejóó Esówó. 45 Ne b́óó Jus abifó ágégé nkane gejamégé b́óó áchomé, matóó ásó bwó, álo manjóó nnó mekomejóó Pól alu gebyó ne áshye ji. 46 Yémbó Pól ne Banabas ágaré ebwó gbḡḡéné áké: “Ese debó débó mbe degaré enyú b́óó Jus mekomejóó Esówó. Ne te enyú délá fyé makpo wó, dese geme nyú nnó dekwané f́ó manye genwá eyi gélagé byéé, ne elu galógáló nnó esé debwólé ushu degare mekomejóó yina mbaá b́óó abi alá ṕó b́óó Jus. 47 Gé genó eyigé Atá Esówó abó ajóó ne esé getúgé Jisós ake:

‘Mpye wó óbé genḡb́ó mbaá b́óó abi alá ṕó b́óó Jus nnó ópye b́óó mme ako átane né efwyale gabo.’ ”

48 B́óó abi alá ṕó b́óó Jus áwúge mbó, matóó áḡó ebwó ne aféé Esówó né mekomejóó wuú. Ne b́óó bi Esówó abó ájya nnó ánye genwá eyi gélagé byé, ele abi ákamé ne Jisós.

49 Ne mekomejóó Ata ake agyaá gebagé mewaa éyimbó geko. 50 Yémbó b́óó Jus ájye fyé ákpakpa meló ne afwa andée abi ánoge Esówó mewe ula, ebwó ápye b́óó álo mankele mati manchó genwagé Pól ne Banabas átané né gebagé mewaa bwó.

51 Ndere ebwó áchwó ájyé, ákwe uká nnó mpúpú eyi ebalé wye etané mambé nkane gepó eyi gelerege gabo

ayi bṵó bimbṵó ápyeé. Ne áfé né melṵ Ikṵnyṵm. ⁵² Ne bṵó Jisós bimbṵó álagé meso, Mendoó Ukpea eḡbeé ebwṵ matṵó ne álú ne nechóchó.

14

Pṵl ne Banabas áfḡ melṵ Ikṵnyṵm

¹ Nḡere Pṵl ne Banabas ájyḡ né melṵ Ikṵnyṵm, ápye wyḡ nkane ábṵ ápyḡ né Antiṵk. Ebwṵ ájyḡ kpe mmu echa mmyemenene bṵó Jus, álṵ man-garḡ depṵré Jisós né gefṵ eyi gepyḡ gejamégḡ bṵó Jus ne abi alá pṵ bṵó Jus ákamé ne Jisós. ² Yémbṵ bṵó Jus abi áshyá mekomejṵó yimbṵ, áfyḡ abifṵ abi alá pṵ bṵó Jus mewḡ ula nnó ásógḡ matṵó né bṵó bi ákamé ne Jisós. ³ Pṵl ne Banabas ábelḡ gejamégḡ ndṵ éféé, ágárege depṵré Jisós gbṵḡné nkane ji álérégḡ galógálṵ mbaá bṵó. Jisós ne achyḡ bwṵ uto ne, ápyḡ ufélekpa ebi ulerḡ nnó depṵ eti ebwṵ agarege delu wáwálé. ⁴ Nḡere ebwṵ ágarege mbṵ, bṵó melṵ ewémbṵ ákarḡ malu apea. Abifṵ álú ne anḡbá Jisós, abifṵ álú ne bṵó Jus abi áshyá mekomejṵó yimbṵ.

⁵ Ebélegḡ bṵó Jus ne abi alá pṵ bṵó Jus chóncho ne ákpakpa bwṵ ajyḡ sṵ mala nnó áfwalé anḡbá Jisós ne áwá bwṵ ne mataá. ⁶⁻⁷ Ne anḡbá Jisós áwuúgḡ geju bwṵ, ábṵ áfé né gebagé mewaaá Lykania, ákene né malṵ Lystra ne Debe ne malṵ ayifṵ ayi álú né geba yimbṵ, ágarege abya Eṵwṵ melómélṵ ewu.

Pṵl ne Banabas ágarḡ mekomejṵó Eṵwṵ né Lystra ne Debe

⁸ Mende fṵ abṵ alu né melṵ Lystra, ayi tḡ ábyenḡ ji, alu mbwérḡ. ⁹ Bií fṵ ajwólé awuú mekomejṵó Eṵwṵ ayi Pṵl agarege. Pṵl agége nnó mende yina áfyḡé metṵó nnó Eṵwṵ akage apyḡ ji atóó, ¹⁰ akuú ji ne eshyḡ aké: “Kwile téné cho.” Ténéténé yimbṵ mende yina anyó atenḡ, alṵ mankene agyage. ¹¹ Ne gejamégḡ bṵó ágégḡ genṵ eyigḡ Pṵl apyḡ, ádo elulú, ájṵó né mejṵó bwṵ Lykania aké: “Aló ábwólé bṵó áshulḡ, áchwṵ gḡ esé.” ¹² Ne ákuú Banabas nnó Seus, mabṵ melṵ bwṵ yi kpa,

ákuú nto Pṵl nnó Hemes nende ji ne atenḡ mbḡ ajṵge mejṵó. ¹³ Gepúge upḡ melṵ yi ákuú ji Seus gelu kwṵkwólé ne melṵ. Ne mempyḡé upḡ wuú achwṵ ne bṵ mpṵ ne ukoó genṵó. *

¹⁴ Pṵl ne Banabas ágégḡ genṵ eyigḡ bṵó bimbṵ ákélege mampyḡ, ágyá mandeé mmyḡ manlerḡ nnó genṵ eyigḡ bṵó bina achwṵ pyḡ gelṵ wṵ, ábṵ ájyḡ kpe metṵó metṵó bwṵ ákálege aké: ¹⁵ “Bṵó bina, ndé genṵ enyú dépyḡ mbṵ? Esé delu wyḡ akwaá nkane enyú. Ese dechwṵ fa man-garḡ enyú mekomejṵó Eṵwṵ nnó enyú delyaaá aló abi enyú dénoge mbṵ, dékwólé Eṵwṵ yi alu meḡ. Ji akwyḡ mfaa ne mme ne manyi ne unṵ uko bi ulú wyḡ. ¹⁶ Mbḡ mbḡ Eṵwṵ alyá bṵó nnó apyḡge uno bi ujii ebwṵ matṵó. ¹⁷ Yḡ le bṵó ábṵ ápyḡmbṵ, ji áchyḡge ebwṵ unṵ ulṵlṵ mampyḡ ebwṵ akaá nnó ji alu meḡ. Apyḡ manaá akwene né gébé gelógelṵ mampyḡ uno nyú uwénḡ chancha. Achyḡge enyú menyéé ne apyḡ matṵó ágṵ enyú.” ¹⁸ Yḡ nkane Pṵl ne Banabas ájṵge mbṵ, elu eké ágbele manaá meso mekwalé, bṵó bina átome wyḡ eshyḡ mampyḡ gepḡ eyigembṵ eta bwṵ.

¹⁹ Eké ewyage bṵó Jus fṵ átanḡ melṵ Antiṵk ne melṵ Ikṵnyṵm, ápyḡ ge-jamégḡ bṵó ákamé ne ebwṵ. Ne ebwṵ átṵ Pṵl ne mataá, ája ji mmemme, atanḡ melṵ bwṵ, ályá ji áférégḡ nnó agbṵ. ²⁰ Yémbṵ gébége bṵó bi ákamé ne Jisós áchwṵ nṵ Pṵl mme, ewyágḡ akwili ka, akwṵle ebwṵ akérḡ né melṵ ewémbṵ. Ujyagḡ Pṵl ne Banabas áfé né melṵ Debe.

²¹ Ne ebwṵ ágarḡ abya Eṵwṵ melómélṵ né melṵ Debe, ápyḡ ge-jamégḡ bṵó ákame ne Jisós. Ebélegḡ mboó ndṵ, ebwṵ ákerḡ né melṵ Lystra ne Ikṵnyṵm ne Antiṵk ayi alu kwṵkwólé ne gebagé mewaaá Pisidya. ²² Ebwṵ ákene, áfyḡ bṵó Jisós eshyḡ ne áchyḡge ebwṵ majyḡ nnó ákwólégḡ wyḡ depṵré Jisós chánḡné ne ákaá nnó abṵ mangḡ gejamégḡ efwyale ne

* **14:13** Elú wáwálé nnó: Seus ne Hemes elé mabṵ álṵ bṵó Grek, Hemes alu melṵ dentṵó ji ne gejamégḡ bṵó áfé né meno genḡage melṵ nnó áwá mampyḡ gepḡ mbaá Pṵl ne Banabas.

ánye genwá gébégé Eṣwṵ ágbárege gefwa jíí. ²³ Ebwó ájya bṵó nnó ábé ákpakpa né echomele bṵó Jisṣ né yendé melṵ, ánererege ályage menyéé kpékpé, ánemmye ne áfyé ebwó né amu Jisṣ ayi ebwó ákame ne jí.

Pṵl ne Banabas ákéré meso né Antiḡk né gebage mewaa Syria

²⁴ Ne ebwó ákógé né gebagé mewaa Pisidiya, áfé né gebagé mewaa Pamfilya, ²⁵ efeé ágaré mekomejṵó Eṣwṵ né melṵ Pega. Anérégé efeé, áshulé áfé né melṵ Atalya. ²⁶ Atánégé melṵ ewémbṵ akpe ékpe, ákeré né melṵ Antiḡk, melṵ ewé ábṵ áfyé ebwó né amu Eṣwṵ nnó ápoógé ebwó, ajyé pyé utṵó bi nana ánééré.

²⁷ Ebwó ákwónégé né Antiḡk, ánywéré echomele bṵó Jisṣ melu ema ne ágaré ebwó nkane ebwó ákené ne nkane Eṣwṵ abṵ apóó ebwó, anené matṵó bṵó abi alá pṵ bṵó Jus nnó áfyéé metṵó ne Jisṣ. ²⁸ Ne Pṵl ne Banabas ánéérége manjṵó depṵ tí, ebwó ábelé ne bṵó Jisṣ abi alu efeé né gejamégé ndṵ.

15

Anḡbá Jisṣ ne Akpakpa echomele áchomé né Jerosale

¹ Ebelégé bṵó fṵ átané gebagé mewaa Judiya áchwṵ né melṵ Antiḡk, alṵ manlerege bṵó bi ákamé ne Jisṣ nnó, “Mbágé alá sṵ muú nsṵ nkane ebé Mosis ejṵó wṵ, Eṣwṵ akagé pye fṵ muú yimbṵ apṵ.” ² Pṵl ne Banabas anye mbeé ne bṵó bimbṵ, ye mekpo ne ula epṵ. Epwógé ebwó, áfyé ndṵ nnó Pṵl ne Banabas ne abifṵ ájyé né Jerosale, ágii mechṵ ewé chánéné mbaá anḡbá Jisṣ ne ákpakpa bṵó echomele Jisṣ.

³ Ne echomele bṵó Jisṣ átṵ ebwó. Ndere ebwó ajyé, akoóge malṵ Fonisiya ne Samariya, ágarége bṵó bi ákamé ne Jisṣ nkane bṵó abi alá pṵ bṵó Jus ákamé mekomejṵó Eṣwṵ. Abya yina apye matṵó agṵ bṵó Jisṣ ako dṵó. ⁴ Ebwó ákwṵnege Jerosale, echomele bṵó Jisṣ ne anḡbá Jisṣ ne ákpakpa bwṵ, áse ebwṵ amu apéa. Pṵl ne Banabas ágaré ebwó uno uko ebi

Eṣwṵ abṵ apóó ebwṵ ápye. ⁵ Ne bṵó Jisṣ fṵ abṵ alu efeé, ebwṵ alu ne ekwṵ bṵó Farasi, ebwṵ ákwile ka áké: “Abṵ mansṵ bṵó bi alá pṵ bṵó Jus nsṵ ne ágaré ebwṵ ábelé mabé Mosis ako.”

⁶ Ndere ebwṵ ábṵ ájṵó bṵ, anḡbá Jisṣ ne ákpakpa bṵó echomele bwṵ, ájwólé mampye mechṵ ewéna chánéné. ⁷ Ebwṵ ádóregé makpo áwyage, Pita akwile téne aké: “Anmé ba, enyu dekaá nnó me ne Eṣwṵ abṵ mbe ajya né metṵó metṵó esé nnó ngaré abya melómélṵ yina mbaá bṵó abi alá pṵ bṵó Jus nnó áwuúge ntṵ, áfyéé matṵó ne Jisṣ. ⁸ Ne Eṣwṵ yi akaáge metṵó yéndemuú, aleré nnó ebwṵ ntṵ álú bṵó bíí. Apye Mendoó Ukpea echwṵ ebwṵ mmye wye nkane ebṵ echwṵ esé mmye. ⁹ Ne aji ntṵ nte gabo bwṵ gétúgé ebwṵ áfyéé metṵó ne Jisṣ. Agya fṵ anḡya wṵ. ¹⁰ Ne nkane elúmbṵ, ulannṵ enyú déjyale bṵó bina ukpékpé matuú ayi ukwene ante ese ne ese ambṵó delá kage kpa? Nkane depyembṵ dekane mbṵ le Eṣwṵ kane. ¹¹ Yémbṵ esé défyéé metṵó nnó Eṣwṵ aférege ese né efwyale gabo gétúgé galógálṵ ayi Atá Jisṣ aleré ese, wyembṵ ntṵ ne bṵó bina átánege né efwyale gabo.”

¹² Pita anérége manjṵó mbṵ, yendé mmu akwené mejṵó, áwuú mekomejṵó Pṵl ne Banabas. Ágaré ebwṵ nkane ebwṵ abṵ ákené mbaá bṵó abi alá pṵ bṵó Jus ne Eṣwṵ achyé ebwṵ uto nnó apyegge ufélekpa ne ukpékpé unṵ. ¹³ Ne ebwṵ ánererege manjṵó yendé genṵ, Jemsi alṵ manjṵó ake: “Anmé ba, nenege matu dewú. ¹⁴ Simun Pita ágaré me nkane Eṣwṵ alṵó manleré nnó agboó ne bṵó abi alá pṵ bṵó Jus ne ajya abifṵ nnó ábé bṵó bíí. ¹⁵ Ne ewéna eke etuú ne unṵ bi bṵó ekpávé Eṣwṵ abṵ ásamé nyá nnó: ¹⁶ ‘Meso gébé mmage chwṵ téne nye gepúge David eyi gebṵ gekwené. Nkwyege nye unṵ bi uchṵ wye nnó ubé nkane ubṵ úlú. ¹⁷ Ne bṵó abi alá pṵ bṵó Jus ágegé nye ubi, ne ebwṵ álṵ nye ntṵ mankelé Eṣwṵ. Ebé nye élé bṵó ako abi nkuú nnó ábe bṵó ba ne ákélege nye me.’ ¹⁸ Ge na ne Eṣwṵ ajṵó, jí ayi apye nnó bṵó akaá unṵ bina te gachí.”

19 Ne Jemsi aké: “Né metóó wa mferé nnó esé dechyege sé efwyale mbaá bós abi alá pó bós Jus abi akwólege meti Esówó. 20 Yémbó ese desá lé ebwó ηwe nnó ályá depore manáne, ányege sé menyéé ayi ajélé maka wye ye menya ayi muú alá ke kele wó, ne anyégé nto manoó menya. 21 Desá ebwó mbó, nende áwuú me nkane bós ágarege mabé Mosis yina te gachi né maló mako. Ne álu ágarege aji né macha mmyemenene yendé bíi uwyáá bós Jus.”

Ató ηwe mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus

22 Ne anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós ako, ákamé meko Jemsi ne ájya bó fó né geluage bwó nnó ájyé ne Banabas ne Pól né meló Antiók. Ebwó ájya Silas ne Judas ayi akuú ji ntó Basabas, ebwó bina apeá álú anó echomele bós Jisós. 23 Asá ηwe awu aké: “Esé anḡmé nyú; anḡbá Jisós ne ákpakpa echomele bós Jisós detamege enyú, anḡmé sé abi alá pó bós Jus abi delú né meló Antiók ne abi maló Siriya ne Silisya. 24 Esé debó dewu nnó bós fó né geluage sé, áchwó chyé enyu efwyale né mejóó ewé ebwó ájóó ne epyé enyú dékwé tametame ayi esé delá tó ebwó wó. 25 Ne ese ako debó dechome, dejóó, deké: Déjya bós fó detó eta nyú ne ebwó áchwó nye ne Pól ne Banabas abi ese dégbóó ne ebwó dós, 26 ebwó alú bós bi ákamé negbo getúge mekomejós Ata Jisós Kras. 27 Ne ese detóme enyú Silas ne Judas, áchwóge, ágarege nye enyú wye unó bi esé desámé né ηwe yina. 28 Elé Mendoó Ukpea ne epye esé dekaá nnó debó fó mánjya enyu bi delá pó bós Jus matuú ayicha wó, ekose wye uchancha uno bina: 29 Enyú denyegé fó yendé menyéé upe, denyegé fó menya ayi alá ke kele wó ne denyegé fó ntó manoó menya, lyáge depore manáne. Mbógé delyagé unó bina, debe nye chánéné. Bége pere!”

30 Bós bina anérégé mansá mbó, áchye Pól ne ekwó wuú. Ebwó ákwónégé né Antiók, ánywéré

echomele bós Jisós áchye ebwó ηwe yimbó. 31 Ne ebwó ákuúgé ηwe yimbó matóó ágó ebwó dós né eshye ewé mekomejós yimbó afyé bwó. 32 Judas ne Silas álú ntó bós ekpávé Esówó ne áma ágarege ebwó gejamégé unó bifó manchyé bós Jisós majyé ne afyé ntó ebwó eshye. 33 Ebwó ábelé efeé dós, ne bós Jisós ajye tii ebwó nnó áke pere, ebwó ákére mbaá bós bi ábó átómé ebwó. 34 [Yémbó ego Silas nnó ala né meló ewémbó.] 35 Pól ne Banabas álú wye né Antiók. Ebwó ne gejamégé bós Jisós abifó ágarege ne álerege bós depore Jisós.

Pól ne Banabas áfa mbwa ne ate

36 Ebélégé Pól ajóó ne Banabas aké: “Dema deyyé maló mako ayi debó dégaré mekomejós Esówó nnó degé bós Jisós abi álú ewu ne nkane ebwó álú.” 37 Ne Banabas abó akelege nnó Jón Makós ajye ne ebwó, 38 ne metóó ego Pól cháchá wó gétúgé Jón Makós abó ábó me ebwó né gebagé mewaá Pamfilya ne abó anéré fó utóó ebi ebwó ajye mampye wó. 39 Pól ne Banabas anye mbeé né mechó ewéna kpaá te áfa mbwa ne ate. Banabas ase Jón Makós ajyé kpé ékpe áfé né meló Syapros. 40 Ne Pól ajya Silas, ne ndere ebwó áchwó jyé, bós Jisós anemmye, áfyé ebwó né amu Esówó nnó ji ápoógé ebwó. 41 Ne Pól ase Silas afé, akéne ajye gebagé mewaá Syria ne Silisya afyé bós Jisós eshye nnó átené chánéné.

16

Timoti acho né geluage Pól ne Silas

1 Ne Pól ajye kwóne meló Debe, ewyage afé né meló Lystra. Mende fó abó alu efeé ayi ákamé ne Jisós, ákuú ji Timoti. Mma wuú alu muú Jus ne akamé ntó ne Jisós ne nte wuú alu muú Grek. 2 Ne Timoti alu ntó muú yi bós Jisós né Lystra ne Ikonyóm áfége ji. 3 Pól abó akelege nnó Timoti akené ne ebwó ewémbó epye ji Pól asó ji nsó nkane gepoge bós Jus gelú nendé bós Jus ako né gebagé mewaá eyigé mbó ákaá chánéné nnó nte Timoti abó alu nya muú Grek. 4 Ne ebwó ályá

ákéne malomalo ágarege b̄ó Jis̄s unó bi anḡbá Jis̄s ne ákpakpa echomele b̄ó Jis̄s ájwólé né Jerosale áj̄ó. Ne ágaré ebwó nnó ábelé ubi chánéné.⁵ Ewéna epye echomele b̄ó Jis̄s ewé elu yendé melo áfyéé wye metó ne Jis̄s d̄ó ne yendé bií gejamégé b̄ó áchwó áchome ne ebwó.

Pól agé amé gejya né melo Truus

⁶ Pól ne b̄ó bií ákéne ájye, né gébégé áchwó kwone né gebagé mewaá Esya, Mendoó Ukpea ekamé f̄ó nnó ji agare mekomej̄ó Es̄w̄o eféé w̄o. Ne ebwó ákoge né gebagé mewaá, Frigiya ne Galasiya, ajye. ⁷ Ndere áchwó kwone gebage mewaá Misiya, ábó ákelege mankpe né gebagé mewaá Betinya, yémb̄o Mendoó Jis̄s ekamé w̄ó. ⁸ Ne ebwó ákogé melo Misiya, áshúle áfé né melo Truus. ⁹ Wye bií bimb̄o ne utuú, Pól agé amé gejya nkane mende Masedonia f̄o atené egbe ebéé mega afu amu nnó Pól achya, ajye poó ebwó. ¹⁰ Ndere abó agéné amé gejya yimb̄o, ese ne ebwó dekaá nnó Es̄w̄o ákelege nnó de jye degaré mekomej̄ó wuú né melo Masedonia. Ne esé dekpome mmye majye. *

Lydiya áfyéé metó ne Jis̄s né melo Filippi

¹¹ Ne esé dekp̄e ékpe né melo Truus, deke nnyinnyi dekwóné melo Sam̄tras, bii ujjage, dekwóné melo Niapolis. ¹² Détánégé eféé, deke mewaá mewaá dekwóné melo Filippi ewe elu melo kpa né gebage mewaá Masedonia ne elu ntó melo ewé gejamégé b̄ó Rom abó ájwólé wye. Debelé mboó nd̄o wye. ¹³ Bií uwyaá b̄ó Jus ukwónégé, delya melo defé né mbale ebéé, esé debó deféré nnó eféé ne b̄ó Jus áchómege anenemmye. Dékwónégé ewu, degé andée f̄o áchomé ne esé dejwólé ka, dégaré ebwó mekomej̄ó Es̄w̄o. ¹⁴ Mendée f̄o abó alu eféé ayi ákuú ji Lydiya, apó muú Jus ne ánoge Es̄w̄o. Ji atané melo Tayatira ne akene gesege uf̄ó mandeé ayi ájamé n̄ka d̄ó. Ndere

awuú geno eyigé Pól aj̄oge, Es̄w̄o anené ji metó nnó akame. ¹⁵ Awyage ji manaá Es̄w̄o ne ekw̄o wuú, ane esé mmye nnó de jye debelé né gepú jií mb̄ogé esé dekamé wáwálé nnó ji áfyéé metó ne Jis̄s. Aj̄oge mb̄o esé defé.

Afyé Pól ne Silas deno né melo Filippi

¹⁶ Bií f̄o, ndere ese debó de jye né melu ewé anenemmye mbaá Es̄w̄o, detuú ne meso mendée ayi alu memfw̄e. Abó awya melo nchye ayi apye ji agarege dep̄o ti depye nye meso gébé. B̄ó bi awya ji, ásele n̄ka né dep̄o etiré ji ágarege. ¹⁷ Mesó mendée yimb̄o agége Pól ne Ese alo mánkalé, akw̄olege ese ake: “B̄ó bina alú b̄ó út̄ó Es̄w̄o Anyatá. Ebwó áchwó mangaré nkane Es̄w̄o áférege nye enyu né efwyale gabo.” ¹⁸ Ne mesó mendée yina apyé wyemb̄o né gejamégé nd̄o. Ne bii uma metó eso Pól, anyá meló nchye yimb̄o aké: “Ngarege w̄o mbaá mab̄o Jis̄s Kras, tané ji mmye.” Ne ténéténé yimb̄o atané.

¹⁹ B̄ó bi awya maá memfw̄e yimb̄o, agége nnó meti n̄ka bwó ewé áneré metó wye enó, ágbaré Pól ne Silas ája áfé né mbaá yi ákpakpa melo ápane mpa. ²⁰ Ajyege, ápye ebwó áténe mbe ushu ampane mpa abi alu b̄ó Rom aké: “B̄ó bina alú b̄ó Jus, ne achyerge efwyale né melo esé. ²¹ Ebwó álerege uno bi ebé ese elá ekamé w̄ó. Ese delu b̄ó Rom; desélé f̄o dep̄o ebwó.”

²² Gejamégé b̄ó eyi gebó gelú eféé, geshulé Pól ne Silas mmye ne ampané mpa ágyá ebwó mandeé mmye, ne ágare nnó ádo ebwó ne unó. ²³ Ne ádogé ebwó chánéné, ájye áfyé ebwó né deno ne ágaré membamé gepúge deno nnó, ábámé ebwó cháncha. ²⁴ Membame yimb̄o awugemb̄o, ase ebwó, ajye fyé né maá gepú ayi te mmu gepúge deno. Eféé ne afye ebwó ufwólé.

²⁵ Ne metó utuú, Pól ne Silas anenemmye, ákwáne makwa, áfége Es̄w̄o ne b̄ó deno bi f̄o áwuú. ²⁶ Aké

* **16:10** Elú wáwálé nnó: 16:10 Lukase muú yi asame n̄we yina achwó báne Pól né Troa, ne alo mankene ne ji.

ápéle, mme aló manyi ne gepúge deno genyi gekwóné né te mala dekwóre gepu. Manombi gepú yimbó ánené, ne bó ḡkpəkəve bimbó ásaré ákwé mme. ²⁷ Membame gepú yimbó apégé geḡya, agé nkane manombi alaá fuú, aferé nnó bós deno ako ábó. Ajú aparaja wuú nnó awá gemε jii. ²⁸ Pól agégé mbó akalé kénké aké: “Owágé gemε jyε, esé ako delu fa.”

²⁹ Ne membamé gepúge deno ákuú muú fə nnó achwó ji ne mewε. Gébégé áchwó ne εwu, ase, akpé mmu wáwá. Ató mano mme mbe ushu Pól ne Silas awere ne εfo metós. ³⁰ Ne ase εbwó átané dafye, agii εbwó ake: “Ante ba, mpye nnó ne áféré me né εfwyale gabó?”

³¹ Ebwó ashú ji meko aké: “Fyé metós wyε ne Jisós, Wó ne ula gepú byε detánege nyε né εfwyale gabó.”

³² Ne εbwó ágaré ji ne bós ako bi alu ji mmu depərə Jisós. ³³ Wyε ne utuú bimbó, mende yimbó ase εbwó, ajye shwóne upa bwó. Wyε ténéténé yimbó pól ne Silas áwyaá ji manaá εσωω ne bós bií. ³⁴ Ne ase εbwó áfé né gepú jii achyε εbwó menyéé. Ji ne bós bi matós ágə bwó dós gétúgé áfyéé metós ne εσωω.

³⁵ Bií uḡyage, ampané mpa abi Rom átó bós bee nnó ájye garé membame gepúge deno nno, “Lyáge andé bimbó ájyé.”

³⁶ Ne mende yina awugembó, ajye garé Pól aké: “Ampané mpa átó bós achwó gare me nnó nlya enyú deḡye. Nana kége pere.”

³⁷ Yémbó Pól ajós ne bós bee bimbó aké: “Atulé esé né mbe ushu bós ayi alá lú dampa mpa esé yelé ábó áchyé esé εbwənyε nnó debe bós Rom.”

³⁸ Ne bós bee bimbó ákéré ájyé gare ámpané mpa genó εyigé Pól abó ajós. Ebwó áwúgé nnó Pól ne Silas alú ntó bós Rom mane magyalé εbwó. ³⁹ Ne εbwó áchwó kwə Pól ne Silas mata né gyé ayi εbwó ápyéε, áféré εbwó ne áké álya melo bwó. ⁴⁰ Pól ne Silas átanegε gepú deno, áfé né gepúge Ly-diya. Eféé ne ábané bós bi ákamé ne

Jisós. Achyεge εbwə majyé, ne álya ájye.

17

Εfwyale Etané né melo Tessalonika

¹ Pól ne Silas ákoóge melo Amfipolis ne melo Apolonia áchwó né melo Tessalonika mbaá ayi εcha mmyεmenεne bós Jus εwé fó elu. ² Ne Pól ajye kpe né εcha εwémbó nkane ji abó apyé mé, ne agare bós depə εtire delú mmu ḡwe εσωω né mawyaá bós Jus máléé. ³ Apyε εbwó ákaá chánéné nnó Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa, ayi εbwó ábó ágili, abó mangé εfwyale ne akwilé né negbo. Ne aké Jisós ayi ji agarege mbó εbwó, ji ne alu Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa. ⁴ Bós bifó abi áwuú depəti, áse detí amu apeá ne ácho ne Pól ne Silas. Gejamégé bós Grek abi ánoóge εσωω chóncho ne afwa andée ácho ntó ne εbwó.

⁵ Ne bós Jus abi ábó ashya mekomejó yi, agege mbó matós ásó εbwó ne Pól ne Silas. Ajye nywéré bós bi alá pó ne genó mampye né metós melo, áchwó ne εfwyale. Ebwó áló mamwyalé mejós ne ájyé do gepúge mende fə ayi áku ji Jasón ágyá nnó ája Pól ne Silas átó dafye. ⁶ Ndere alá gé εbwó wó, ája Jasón ne bós Jisós abifó áfe mbe ushu ákpakpa melo, ákálege aké: “Bós bina ákéne achyεge εfwyale malmalə ne náná áchwó ntó fa melo esé, ⁷ ne Jasón ase εbwó, abelé mmu. Ebwó átyá mabé Mfwa Rom, ájóge áké mfwa ayicha alu ayi ákuú ji Jisós.” ⁸ Akpakpa melo ne bós bi áchomé eféé áwúgé mbó, mewε etya εbwə unε. ⁹ Agbaré Jasón ne bós Jisós nnó áchwó kwə ne amage pyε sé gefó genó yimbó ndo yichá ne álya εbwó nnó ájyé.

Pól ne Silas áfé né melo Berya

¹⁰ Wyε né utuú εbimbó, bós Jisós ágaré Pól ne Silas nnó ájye né melo Berya. Ebwó ákwónégé εwu, ájye kpe né εcha mmyεmenεne bós Jus. ¹¹ Bós Jus abi alu eféé awya defós apwó abi melo Tessalonika. Ebwó áfyé matós dós manwu genó eyi Pól ajoge. Ne yendé bií εbwó ágii mekomejó εσωω mangε

mbáge uno ebi Pól ajoge ulú wáwálé. ¹² Ewyágé gejamégé bós áfyéé matós ne Jisós. Abi fó alu afwa andé bós Grek ne gejamégé bós Grek abi ande áfyéé ntó matós ne Jisós. ¹³ Ebelege bós Jus abi alu né melo Tessalonika áwugé nnó Pól agarege mekomejóó Eṣṣwṣ né melo Berya, áchwṣ nyi bós matós nnó achwṣ ne efwyale. ¹⁴ Ne ténéténé yimbṣ, bós Jisós átó Pól né mbale ebeé mega. Bós fṣ ntó ákwólé ji. Ne Silas ebwṣ ne Timṣti ála né Berya. ¹⁵ Bós bi ájyé tí Pól, áfé kpaá ákwóné melo Atens. Gébégé ebwṣ ákérégé Pól aló ebwṣ meko nnó ágaré Silas ne Timṣti ábané ji wáwá.

Pól alu né melo Atens

¹⁶ Nḡere Pól alu gili Silas ne Timṣti né melo Atens, metós ego ji wó gébégé agené nnó aló uka ájá né melo ewémbṣ. ¹⁷ Ne afé né echa mmyemenene bós Jus aló mando abya né mechó ewé ne ebwṣ ne abifṣ abi anóge nto Eṣṣwṣ, nno ápye ebwṣ ákame ne ji. Ne yendé bií ajye ntó né ntóné gese, ajoge ne bós bi ákoóge né melu ewé ji alu. ¹⁸ Anleré fṣ ágé ji, ebwṣ álú bós bi álérege depṣré Epikuryan ne etiré ákuú Sták. Ebwṣ áwuúgé nkane Pól alerege bós depṣré Jisós, ama garege nkane bós akwilege nye né negbo, álo manshye ji ake: “Ndé menya yina adorege ne ubómeno?” Abi fṣ áké: “Elu eké akelege mangaré abya aló abi áké.” ¹⁹ Ne áse Pól áfé ne ji né echomele melo ewé ákuú nnó Aropagus ne bós áké ne ji: Nana esé dekelege manwú chánéné unó uke ebi olérege. ²⁰ Unó bifṣ ebi olerege ulú chá ne esé dekelege mankaá nkane ubi ulú. ²¹ Ebwṣ ábṣ ajoge mbṣ néndé ebwṣ bós Atens ne ankéé abi alu eféé, ágbó lé manjwólégé áwugé ne ágarégé unó uke ebi ebwṣ áwuú né abya.

²² Ne Pól atené mbe shuú echomele Aropagus ake: “Enyu bós Atens, nge nnó depye upe mbaá aló dós, ne demuame manogé Eṣṣwṣ.” ²³ Nḡere nkéne ngyáge melo nyú, mpéle matoó ayi enyú depye upe, ngé ntoó nema eni ásámé nnó: “Mbaá Eṣṣwṣ, ayi esé dela

dekage ji.” Eṣṣwṣ ayi enyú depye upe ne delá kágé, ji ne nkelege mangaré enyú nana.

²⁴ “Eṣṣwṣ ne alu Ata ayi abṣ mfaá ne mme nende ji ne akwyé mme meko ne unó uko ebi ulú wyé. Yémbṣ ji ajwólégé fṣ né matoó ayi akwaá akwyé ne amu. ²⁵ Ye mankele nnó mekwaá achye ji geno eke gefṣ geli ji. Ji mbṣ ne achyege akwaá genwá ne gejuli ne unó uko. ²⁶ Apye ufós bós cháchá átané mbaá muú ama ayi ji akwyé né ula uló. Akwyé gébé gakené eyigé yendé ufós bós ábélege fa mme yina ne malu ayi ebwṣ ábéé. ²⁷ Ne ji apyembṣ nnó bós akelege ji, ne nḡere ámuame mankelé ji ábéé ne uméé nnó ndṣ fṣ ákage gé ji. Yémbṣ Eṣṣwṣ apó fṣ tete ne esé. ²⁸ Elu wye nḡere muú fṣ áké: ‘Né uto Eṣṣwṣ ne esé dégbegé gejulé, delú abe, dekene.’ Mbṣntó ne muú denḡa nyú asámé áké: ‘Eṣé ako ntó delu baá bií.’

²⁹ “Te esé delu baá Eṣṣwṣ ekágé deféré nnó Eṣṣwṣ alu aló abi akwaá akwyége, ye akwyé ne gese, ye ne ntaá, ye ne genós, ji apófṣ mbṣ. ³⁰ Nyá mbembe Eṣṣwṣ afyé fṣ mekpo né unó bi bós abṣ apye ayi alá kagé ji. Ne nana agarege yéndémuú nnó alya unó ebimbṣ ebi ulá pṣ ne nsá. ³¹ Ji ajoge mbṣ gétúgé ji ábelé me bií ebi bós akpéne unṣ mpa ne áṣṣṣ nye mpa bós ayi defya delá debé mmu. Ji abṣ ajya me muu yi áṣṣṣ nye mpa yimbṣ ne apye ji akwilé né negbo, mampye bós akaá nnó mechó ewéna epye nye wáwálé.”

³² Ebwṣ áwúgé nkane Pól ajós nnó muú fṣ akwilé né negbó, ájwyá ji. Ne abi fṣ áké, “Eṣé dekelege manwú ṣdo esé abya yina ndṣ yicha.” ³³ Ne Pól alya ebwṣ, atané. ³⁴ Yémbṣ bós bi ákamé mekomejóó wuú ácho ne ji. Muú bwṣ ama akamege Dyonasṣ ayi alu ntó né echomele ewémbṣ ewe ákuú Aropagat. Ne ayifṣ alu mendée ayi ákuú ji Damaris ne bós bifṣ ntó.

18

Pól afé né melo Kṣrent

1 Pól anérégέ manjós depoti né ujwólé Aropagós, Pól alya Atens afé né melo Kōrent. ² Efée abané muú Jus fō ayi ákuú ji Akwila, ábó ábyé ji né melo Pōntus. Ebwó ne mendée wuú Prisila abó átané mbó lé gebagé mewaá Itali getúgέ Klodyos, mfwá kpa abó abú bós Jus ako né Rom. Ne Pól ajye gέ ebwó ujjá. ³ Pól agégέ nnó ebwó nto ákwýege mekō menya eyi akwerege oto, eyi ji akwyege, ajwólé akwyege ne ebwó. ⁴ Ne yendé bií uwyaá bós Jus, ajye mmu echa mmyemenene, ne ajósge ne bós Jus ne abi Grek abi áchwó efée nnó ji ammye apye ebwó ákamé mekomejós Jisós.

⁵ Ewyagé Silas ne Timōti átané melo Masedonia áchwó né melo Kōrent, efée ne Pól alya ebwó utós ebimbo, ala agarege lé mekomejós Eswō jiji. Apye mbó nnó bós Jus akaá cháḡéné nnó Jisós ne alu Muú yi Eswō akweré ji elá gefwa. ⁶ Eké ewyage ebwó áshya mekomejós wuú álo manshye ji. Ne Pól apea amu jii ake, “Mboge enyú depyege efwyale Eswō echwoge enyú mmye, me mpó wye. Lō nana ojye mbe, nla garé mekomejós Eswō mbaá bós abi alá pó bós Jus.” ⁷ Pól alyage ebwó, atané nto né gepú eyigé ji abó ajwolege, ajye jwale ne mende fō yi anoge Eswō ne alá pó muú Jus. Mende yina akamege Titiyós Justós ayi gepú jii gelu kwókwólé ne echa mmyemenene bós Jus. ⁸ Ewyage Kripus ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene ewémbō áfyéé metós wuú ne Jisós chóncho ne bós ula gepú bií ako. Ne Pól agarege wye abya Jisós ne bós Kōrent ako abi áwuú, gejame ákamé ne ála wyembō áwyaá bwō manaá Eswō.

⁹ Bií fō ne utuú, Pól agé ame gejya nkane Atá Jisós ake ne ji, “Ōfógé fō, chó mbe ne mekomejós wa, obege bōmbō. ¹⁰ Nlu ne wō yendégébé ne muú akágé pye wō geno. Gejamégé bós álu fa melo ewe abi alu aba.” ¹¹ Ne Pól abelé né melo Kōrent ḡme ne geba alerege bós mekomejós Eswō.

¹² Né gébé eyigé bós Rom abó áfyé Galyo nnó ábé gōmena né gebagé

mewaá Akaya, bós Jus abi alu efée, áso mala, ágbare Pól ájye ne ji né eso, ¹³ ajós ne Galyo aké, “Mende yina apye bós nnó ánoge Eswō né meti ewé ebé se elá garé wó.”

¹⁴ Wye ndere Pól abó alú manjós, Galyo ake ne ebwó. “Enyú bós Jus, mboge mechō ewé ebó etá mabé melo mbó nse gébé manwu geno eyige dekelege manjós. ¹⁵ Te mbaá enyú denyé lé mbeé né uchu mejós ne mabō ne mabe nyú, enyú ambós kage nkane dejoge. Nkréné fō né depō nkane eti.” ¹⁶ Ajoge mbō, abú ebwó átané né echa eso. ¹⁷ Ne bós ako ágbaré Sōstenis ayi alu muú kpaá né echa mmyemenene álo mantulé ji, yémbō Galyo abós gébé wó.

Pól akéré né melo Antiok

¹⁸ Epyégé mbō, Pól ama bélé gejamégé ndō ne bós bi ákamé ne Jisós né melo Kōrent, ne ale jye kpe ékpe manjye né melo Siriya. Ndere áchwō ajye, Prisila ne Akwila akwólé ji. Gébégé ebwó ákwóné né Senkrea, melu ewé ákréne ékpe, Pól akpalé mekpo gétúgέ depō etiré ji abó anyémeno mampye mbaá Eswō. ¹⁹ Ebwó ákwónégé né melo Efesos, Pól alya Akwila efée. Ajye kpe mmu echa mmyemenene, manjós mejós ne bós Jus. ²⁰ Ne ebwó ákwō ji mata nnó ábélé gejamégé ndō ne ebwó, ashya. ²¹ Gébégé achwó jye, aké ne ebwó, “Mboge Eswō apyege, mmage nchwō ge enyú.” Ajoge mbō, alya Efesos akpe ékpe, afé.

²² Pól akwónégé né melo Kaisaria, akwó afé né melo Jerosale manjye tame echomele bós Jisós abi alu efée ne ale shule ajye né melo Antiok. ²³ Abélégé mboó ndō efée, átane afé né malō ayi álu né gebage mewaá Galasiya ne Frigiya, afyé bós bi ákame ne Jisós eshye.

Apolos agaré mekomejós Eswō né melo Efesos

²⁴ Ne muú Jus fō achwó né melo Efesos, ákuú ji Apolos ne ábó ábyé ji né melo Aleksandra. Alu muú yi mejós egós ji meno ne akaá mekomejós

Esòwò chanchá. ²⁵ Abó ági ji depòré Jisós ne agbaré deti metòó ema, agarege depò etiré mbò chanchá. Yémbò abò akaá le unó bi Jòn abò agaré ndere awyage bòó manaá Esòwò. ²⁶ Ndere áchwò né melò Efesòs, agarege bòó Jus depò etirena gbòḡéné né echa mmyemenene. Akwila ne Prisila awuúge unó bi Apolos agarege, áse ji áfé né gepú bwó ne agaré ji depòré Esòwò nana chánéné.

²⁷ Ebélégé Apolos afere nnó ji ajye né melò Akaya. Ne echomele bòó Jisós apòó ji ásá ḡwe achye ji mbaá bòó Jisós né melò Akaya nnó Apolos akwonege ewu, ebwó áse ji chánéné. Ne akwónégé eféé, apòó bòó bi Esòwò aléré ebwó galógáló ákamé ne Jisós dòó abi Esòwò apòó nnó áfyé matòó ne Jisós. ²⁸ Abó anyéé mbeé ne bòó Jus né depòré Jisós gbòḡòḡò ne apwò wye ebwó ndere alerege ebwó chánéné né ḡwe Esòwò nnó Jisós alu Muú yí Esòwò akweré ji elá gefwa.

19

Pòl agaré abya Jisós né melò Efesòs

¹ Né gébé eyige Apolos abó álú né melò Kòrent, Pòl abò akene né malò ayi alu né gebage mewaá Esya. Akwonege melò Efesòs, agé bòó bi fò abi áfyé matòó ne Jisós, ² ne agíí ebwó aké, “Mendoó Ukpea echwò me enyú mmye gébégé dekame ne Jisós?” Ebwó áshuú meko áké, “Ese delu danwu nnó Mendoó Ukpea elu.”

³ Ne Pòl ama gíí ebwó aké, “Ndé gefòge manaá Esòwò ami áwyaá enyú?” Ne ebwó áké, “Áwyaá le ese ami Jòn.”

⁴ Ajògé mbò, Pòl alò ye mangaré ebwó aké, “Jòn abó awyaá bòó manaá Esòwò manlere nnó ebwó álya gabo. Ne ji abó agaré bòó Isreli nnó muú fò achwòó nyé ji meso ne ebwó abò mamfyé matòó ne ji. Muú yimbò, ákuú ji Jisós.”

⁵ Ebwó áwúgembò, ákame mekomejòó yina ne áwyaá bwó manaá Esòwò né mabò Atá Jisós. ⁶ Ewyage, Pòl anéré ebwó amu makpo ne Mendoó Ukpea

echwò ebwó mmye ne álò manjòó ufòó mejòó, ama ágaregé mekomejòó ayi ebwó awuú ne Esòwò. ⁷ Bòó bina ako alu genóge makpo áfyanéápeá.

⁸ Ne Pòl abelé né Efesòs né amfaá aléé, akene né echa mmyemenene yendégébé, agarege ebwó mekomejòó Esòwò ayi alá pò ne efò metòó mampye ebwó akaá ndere gefwage Esòwò gelu. ⁹ Yémbò bòó bifò áshyá mekomejòó yina ne álò manjòó depò debodebo né mbe ushu bòó né meti Jisós. Ne Pòl ase bòó abi ákame áfé né gepúge ḡwe eyigé Tiranòs awya, alerege ebwó mekomejòó Esòwò yendé bíí. ¹⁰ Apye wyembò né aḡmé apea ne bòó ako né gebagé mewaá Esya, bòó Jus ne bòó Grek áwuú mekomejòó Ata Esòwò.

Bòó bi fò áméé mmye ne Pòl mamféré aló nchye

¹¹ Ndere Pòl abò alu lerege mbò, Esòwò achye ji uto mampye ufélekpá ebi bòó ábó álú danḡé. ¹² Ye uno bi ji abò afye né mmye, upyé bòó mameé átoóge. Bòó ákelege mandeé utòó jíí ne bò afyáfon ḡfé áneré bòó mameé mmye ne ápye ebwó atóó. Ne aló nchye nto atanege abifò mmye.

¹³ Bòó Jus fò abó álú eféé abi akene malòmalò áférege aló nchye ayi achyege bòó efwyale. Ebwó amuame mankuú mabò Ata Jisós ne apye aló nchye átané bòó mmye. Muú bwó ajòóge ne meló nchye aké, “Ngarege wò nnó átané né mabò Jisós ami Pòl akuú.” ¹⁴ Ne bòó akeneama abi abó ápye depò ti, elé baá Skeva ayi alu etukpe ampye upé Esòwò bòó Jus.

¹⁵ Ebwó ajòge mbò ne meló nchye ashuú ebwó meko gébé gefò aké, “Me nkaáge Jisós, mma nkaáge Pòl ne enyú delu ndé bòó?”

¹⁶ Mende ayi awya meló nchye akwile téné, ase ebwó ne matulé, apwò ebwó ne agya ebwó mandeé mmye, ábó átané gejógene ne upa mmye.

¹⁷ Bòó Efesòs, ne bòó Jus ako ne bòó Grek abi alu eféé áwúgé abya yina efò ekwó ebwó matòó. Ne bòó álò manchyege enogé dòó né mabò Ata Jisós. ¹⁸ Ne gejamégé bòó bi áfyéé matòó ne Jisós áchwó shu ekwu, ágaré

depó etiré ebwó ábó ápyeé. ¹⁹ Bóó bifó abi ábó ápyé mabu maka amu áchwó ne bó ñwe maka, aló uka ne bó ñkpáganere ásó gbógónó. Unó bina uko, ne unó bi fó aferege ukáge bée meno ñka genóge usaá uba upea meso efya. ²⁰ Ne mekomejóó Esowó awene ajye mbe nkane gejamégé bóó ákamege yendégébé.

Efwyale etane né melo Efesós

²¹ Depó tiré na depyege, Pól afere né metóó wuú mankoó né melo Masedonia ne melo Akaya manjye né Jerosale. Ne ama jóó aké, “Nkwónégé Jerosale, mbó manjye gé nto melo Rom.” ²² Ne ató Timóti ne Erastus nnó ábó mbe né gebagé mewaá Masedonia ebwó álú bóó apea abi apoóge ji ne Pól jimbo alu belege mboó ndó né gebagé mewaá Esya.

²³ Wye né gébé eyigémbó, efwyale echwó dóó né melo Efesós getúge bóó bi akwólege meti Jisós. ²⁴ Muú ete fó abó alú eféé ayi ákuú ji Demetrós. Ji akwyege unó bi úlú eké gepúgé meló uka ayi ákuú Artemis. Utoó bina upye ji ne bóó ete bifó ágéne gejamégé nsa. ²⁵ Né gébé géfó akuú ate bóó ete ne bóó utóó abi gefóge utóó ebwó gelu gema aké, “Enyú kaáge nnó esé denéá mbó gefwa gétúgé utóó bina. ²⁶ Enyú ako déwuú ne degé geno eyigé Pól menya kwó yimbo apye fa melo Efesós ne gebagé mewaá Esya geko. Akene malmaló ajoge aké aló uka abi ákwýége ne amu, ápó ye aló uka chá chá. Ne apye gejamégé bóó akwore matóó. ²⁷ Ne ngé nnó apye nyé gesege ese gekwé ne apye nyé ntó nnó gepúgé meló uka Artemis gebégé sé ne enogé. Mbógé epyege mbó, ebyennó mekpo unóó ebe nyé ne gekpékpége melo uka yina ayi bóó Esya ne mme meko ánoóge.”

²⁸ Bóó bimbo awugé geno eyige Demetrós ajóó, matóó achóó ebwó mmu ne aló mankálé aké, “Artemis ayi bóó Efesós alu gekpékpége melo uka.”

²⁹ Ne melo meko ewugé makalé yina, ekwé tametame. Echwó cho melu ema, bóó ágbaré Gayós ne Aristakós ande bi Pól átané ne ebwó né melo

Masedonia, ája áfé ne ebwó né echa uchome melo. ³⁰ Pól abó alu manjye jóó mejóó ne bóó bimbo, yémbó bóó Jisós ágbé ji. ³¹ Akpakpa melo abifó abi alu ajeé Pól áló ntó ji meko nnó ekagé asá ushu né echa ewémbó. ³² Bóó bimbo ákálege wye tametame. Abi ákálege egbé ewú ebwó ne abifó ákálege ewu bwó egbé, gejamégé bóó ákaá fó genó eyi gepye ebwó áchomé eféé wó. ³³ Bóó bi fó ágéne nkane bóó Jus átané Aleksanda mbe, áferé nnó ji ne alu ne mechó ewé. Ne Aleksanda afu ebwó nnó ebwó ákwéné mejóó ne ji ashya gema jíí. ³⁴ Ne ebwó ákaáge nnó ji alu muú Jus, ebwó ako ákálé meko ama aké, “Artemis ayi bóó Efesós alu gekpékpége melo uka.” Ne ákálege wyembo né nchwánéké epeá.

³⁵ Ewyagé muú ayi asáme depóré melo, apye bóó bimbo ákwené mejóó ne ajóó ne ebwó aké, “Enyú bóó Efesós, yéndémuú ákaá nnó melo Efesós ne ebelé gepúgé gekpékpége Artemis ne ema bélé ntaá meló uka wuú, enine nétané mfaánebuú nékwené mme. ³⁶ Te enyú dekaá nnó muú fó akaágé shya mechó ewéna, kwenege nyamé, ekagé depye genó gefó genchogencho. ³⁷ Enyú dechwó ne bóó bina fa, abi álá jóó genó gefó né matoó aló uka esé wó, ye mejóó mebomebo mbaá megyeé meló uka esé ajóó wó. ³⁸ Mbógé Demetrós ne bóó bíí abó mechó ne bóó bina, ákage kpa ewu áfé né eso né mbe ushu ámpané mpa nnó yendé bóó ágaré mechó ewé ebwó ápyeé ne ate. ³⁹ Ne mbógé mechó ewé chá elu ewé epwó ewé, elu galógáló nnó ebwó áchwó né bíí bi ákpakpa melo áchomege. ⁴⁰ Njoge mbó getúgé mfóó nnó bóó Rom ashulege nyé esé ndó nnó déchwó ne efwyale né melo. Ne epyege mbó, muú fó ábéé nyé ne meko ayi akerege.” ⁴¹ Anérégé manjóó depó ti, aké, yéndémuú atyá.

20

Pól ama jye né Masedonia ne Akaya (Gresse)

¹ Efwyale ewémbó ebyegé, ebelégé mboó ndó, Pól akuú bóó Jisós achye

ebwó majye, atamé ebwó ne alyá afé né gebagé mewaá Masedonia. ² Akene né geba eyigémbó geko afyéé bós Jisós eshye ne ájyé né gebagé mewaá Gresse. ³ Akwónégé ewu, abelé amfaá aléé. Ne nkane abó alu mankpe ékpe ajye né gebagé mewaá Siriya, awu nnó bós Jus ásó mala manwá ji. Eféé ne ajya mankére meso, ne akoóge ne egbe Masedonia akéré meso. ⁴ Nḡere ajye bós abi álu gelua ne ji ele Sopata maá Pырhós ayi atané melo Beroa; Aristakós ne Sekundós abi átané melo Tessalonika ne Gayós ayi atané melo Debe, Timóti, Tikikós ne Trófimós abi átané gebagé mewaá Esya. ⁵ Ebwó abógé mbe, ákwónégé né Truus ágií esé. Ese dela né Filipi. Ne gébége epaá bréd ayi alá muale ekoógé, ⁶ ese dekppe ékpe né Filipi mankwólé ebwó. Esé deke nnyinnyi né ndó eta. Débanégé ebwó né melo Truus, debelé eféé uwyaa kpogele.

Kwya kwya nekene Pól né Truus mangé bós Jisós

⁷ Bii mbe né uwyaa ukwonege, ese ne echomele bós Jisós déjwólé melu ema manye menyéé gejeé. Nḡere Pól alu manjye dondo, aló mangaré mekomejós Esówa, ne ashii garégé garégé kpaá te metóó utuú. ⁸ Abó álwe gejamégé mawe né maá gepu né mfaá eyon mbaá ayi esé debó déchome. ⁹ Gesagé muú ayi akuú ji Yutikós abó ajwólé né maá menombí. Nḡere Pól agarege mekomejós Esówa ajye mbe, maá yimbó aló mambelé gejya. Abelé kpaá aloó mfaá manjós eyon aléé akwé mme. Aké ájye bwe ji, agbo mé. ¹⁰ Pól akwólé ebwó ajye fyále gesagé muú yimbó mme ne aké ne abi atané, “Deligé sé, agbó wó, alu mebe!” ¹¹ Ne Pól akéré mfaá eyon anyéége menyéé gejeé, ama lo mangaré mekomejós Esówa kpaá te bii ujya ne ale ajye. ¹² Ewyagé ebwó ágbaré gesagé muú yimbó afé ne ji mmu mebe ne matóó bwó ákwené.

Pól atané melo Truus afé né melo Miletus

¹³ Esé ako abi dekene ne Pól, deyye kpé ékpe, defé né melo Asos gétúgé Pól abó agaré esé nnó debó mbe, ji akene mewaá mewaá abané esé ewu. ¹⁴ Abánégé esé né Assós, ese dese ji dekppe ékpe defe né melo Mitylen. ¹⁵ Bii uyyagé esé dema kpé ékpe deke nnyinnyi dekwóné kwókwólé ne Kis ne dékene wyé deyye. Bii uyyagé dékwóné né Samós. Bii ebi fo uyyagé esé déke dekwóné Miletus. ¹⁶ Esé debó dékené mbó, dekoó Efesós koóge getúgé Pól abó akelege nnó deyye wáwá, déchége sé gébé né Esya nnó ji akwóné Jerosale nsa nnó bii epaá Pentikos ukwone.

Pól achye majyé mbaá ákpakpa bós Echomele Jisós né Efesós

¹⁷ Nḡere dekwóné Miletus, Pól alo meko né Efesós nnó ágaré ákpakpa echomele bós Jisós nnó áchwó abané ji eféé. ¹⁸ Ebwó áchwóge, aló manjós ne ebwó aké, “Enyú dekaá nkane esé delu mé chóncho, lo né bii mbe ebi nkwone né mme Esya kpaá te fi. ¹⁹ Mbó mpye utóó ba nkane maá defwe Esówa ne mpó fó ne nepa, nlu ne gejamégé manse né amé. Ngé ntó gekpékpégé efwyale ne gébé gefó nlu ne manse né amé gétúgé gekpékpégé efwyale ewé bós Jus achyege me. ²⁰ Enyú dekaá nkane mbó ngarege enyu mekomejós Esówa ne nkene upú, upú nleuge enyú ne mbi fo geno eyige gekage póó enyú wó. ²¹ Wyé meko wu ama ne mbó ngaré bós Jus ne bós Grek nnó abó manlyá gabo, akéré mbaá Esówa ne áfyé matóó ne Ata Jisós Kras esé. ²² Ne nana njye né Jerosale nkane Mendoó Ukpea egaré me ne nkaá fó genó eyi gepye nye me ewu wó. ²³ Genó eyigé nkaá gelu nnó yendé melo ewé nkwónégé, Mendoó Ukpea egarege me nnó áchyege nye me efwyale ne áfyé nye me denó né Jerosale. ²⁴ Yémbó nse ye geme ya nnó nlu muú wó, nkelege le manéré utóó ebi Ata Jisós afye me amu nnó ngaré abya melóméló nkane Esówa aléré bós galógáló nnó ebwó ápó.

²⁵ “Ne mbó nkene metóó metóó enyú ngarege nkane gefwage Esówa

gelu, ne nkaá nnó enyú degené sé me. ²⁶ Goge me ngaré enyú nana nnó muú alagé meso, anogé né egbe ewé Esòwò, ji mbòó ne akaá, me mpó wye. ²⁷ Mbò ngaré me enyú yendé genó eyigé Esòwò akélege mampye ne mbi fó ye genó gema wó. ²⁸ Delagé meso. Bage geme nyú ne bòó Esòwò abi Mendoó Ukpea efye enyú né amu. Pége ebwó wye nkane membamé magòḡme ápele magòḡme jíí, tege nnó Esòwò akwò me gewugé echomelé bòó Jisós ne manóó maá wuú nnó ábè bòó bíí. ²⁹ Njòge mbò nendé nkaá nnó ntigé nye meso, ukwala utanege nye dafye uchwó báne enyú ne uchwòge ulyágé fó magòḡme yina. ³⁰ Ne bòó fò átanegé nye ntó metóó metóó nyú nnó abwólé bòó Jisós akwólé ebwó. ³¹ Sége gébé détége nkane mbó nchyege yéndémuú majyé né aḡmé aléé utuú ne ḡwòmesé ne manse.

³² “Ne náná ayi áfyéé enyú né amu Esòwò, nchyege enyú majyé nnó dewuge le mekomejóó wuú ayi álerege nkane ápye enyú debóó nye eshye, ne debò nye ntó mejé ewé Esòwò ábelé mbaá bòó bíí ako. Enyú dekaá nkane geḡwá ya gelu. ³³ Enyú dekaá nkane mbò nlu ne enyú, nnerege fó mwòle né ḡka muú ye mandéé jíí. ³⁴ Mbò mpye utóó ne amu ya ne ese ne bòó ba degéne geno eyige dekelege. ³⁵ Unó uko ebi mbò mpye uléré nnó muú abó mampye utóó ne amu jíí nnó apóó bòó bi alá pó ne eshye. Tege ntó nkane Ata Jisós abó ajóó nnó, ‘Méjé elu ne muú yi achyege echye epwó muú yi agile nnó áchyege jí chyege.’ ”

³⁶ Ne Pól anerege manjóó unó bi, ebwó ako ató mano mme, anemmye. ³⁷ Ne ebwó ako alò manli, átyaá jí ne átamé jí nnó aké pere! ³⁸ Ebwó abó ásomege dóó gétúgé Pól abó aké, Ebwó ámagé gé sé jí ne ebwó ájye tí jí ákwóné né mbaá ayi akpéne ékpe.

21

Pól afé né Jerosale

¹ Esé ako ne Pól delyage ebwó, dekpé ékpe defé cho né Kòs. Ne

újyágé dekwóné Rudis, detanege eféé deyye né Patara. ² Ne dekwóné eféé, degé ékpe ewécha ewé ejye melò Fonisiya. Dekpe ewu deke nnyinnyi. ³ Dékwónégé né melu ewé degéne melò Syapròs, delya ewu ne egbe ebwòbe, degya deyye né Siriya. Dékwónégé Tiya, ékpe etaré esé detané nende ge mbaá yi áférege metuú mbò. ⁴ Détánégé deyye kéle bòó Jisós. Degégé ebwó, debelé ne ebwó né uwyaá kpogele. Mendoó Ukpea epye ebwó agaré Pól nnó ajyégé fò né Jerosale. ⁵ Ndò eyi esé delu manjye ekwónégé, detane nnó deyye. Bòó Jisós ako chóncho ne andée bwó ne baá bwó, ájye tí esé ákoó melò ákwóné mbále nnyi. Ne detó mano mme eféé denemmye. ⁶ Esé detamé ate ne esé deyye kpe ékpe, ebwó akéré meso mmu.

⁷ Délyágé melò Tiya, dekwóné melò Ptolemes ne dema táne né ékpe deyye tame bòó Jisós abi alu eféé. Debelé ne ebwó dama. ⁸ Bíí újyagé deyye dekpé ékpe defé né melò Kaisaria. Dékwónégé ewu, dekpé né gepúge Filip, debelé ne jí. Alu muú yi akene agarege mekomejóó Esòwò, ne alu ntó muú ama né gelúagé bòó utóó akénéama abi abó ajya né Jerosale. ⁹ Ji abó áwya baá andée ani ne apó fò ne anò, álu bòó bi áwuú meko ayi atáne mbaá Esòwò ne ágarege.

¹⁰ Ndere esé delú eféé né gejamégé ndò, muú ekpavé Esòwò fò ayi akuú jí Agabos atané Judiya achwó. ¹¹ Achwògé agé esé, abó ekanda Pól awe uka ne amu jíí. Ne aké, “Mendoó Ukpea eké ge na ne bòó Jus apye nye ne mbòó ekanda ewé né Jerosale ne afye nye jí né amu bòó abi alá pó bòó Jus.” ¹² Ne esé ako dewuúge mbò, dekwò Pól mata nnó ajyégé né Jerosale. ¹³ Pól ashuú esé meko ake, “Nde enyú delilí, defye me gepwa né metóó? Nkpome mé mmye manjye denò né Jerosale ye mangbo getúge Ata Jisós.”

¹⁴ Tè ndere esé delá káge kwòre metóó wuú, delya yendé geno nnó Ata Esòwò apye ndere ejíí jí.

15 Ne ebélegé mboó ndo, dénywéré unó sé dekwó déféé né Jerosale. 16 Ne bós Jisós fō abi atané Kaisaria áfē ntó ne esé ne áse esé ábelé né gepúge Mnasen mbaá ayi ábele nnó dejwolege. Mende yina atané melo Syapros ne abó áfyéé metóó ne Jisós gébége depore Jisós delo lo.

Pól ajye ge Jemsi

17 Ndere esé dekwone né Jerosale, bós Jisós abi alu eféé áse esé chánéné. 18 Bii újyage esé ako ne Pól deyje gé Jemsi ne ákpakpa bós echomele Jisós ako alu ntó eféé. 19 Ne Pól atámégé ebwó, aló mangaré unó gemagama ebi Esowó abo apyé metóó metóó bós abi alá pó bós Jus gébége ji agarege ebwó mekomejóó Esowó. 20 Ne ebwó áwuúge mbo, áféé Esowó ne ákuú Pól aké, “Menme, pé gejame bós Jus áfyéé matóó ne Jisós. Ne kaá nnó ebwó álu kpáne gechyé né mabe Mosis. 21 Ebwó ama áwuú nnó okene ogarege bós Jus abi álú né malo bós abi alá pó bós Jus nnó ásogé sé baá bwó nso ne ye mankwólé gepoge bós Jus ákwólégé. 22 Esé dekaá nnó bós áwuú nye nnó ochwó fa, nana esé depye nnó? 23 Nte pye ndere esé dekelege mangaré wó. Ande fō ani alu fa abi anerege mampye depó etire ebwó abo anyémemo mbaá Esowó. 24 Chó ne ebwó enyú depye gepye mamféré efwyale ewe elu enyú mmye, ne chye unó uko ebi abó manchye né gepye eyigembó ne ákpalé ebwó makpo. Oppege mbo bós ako ágéne nye nnó wó mboó obelege mabé Mosis. Ne bós ákage nye nnó unó bi bós ajóó getu jye ulú gebyó. 25 Esé desá ḡwe detó mbaá bós Jisós abi alá pó bós Jus, nnó ábó fō manye menyéé ayi ápyéé upre wye wó, ne anyéégé manoó menya ne álya ntó manané tametame.”

26 Ne Pól ase bós bimbo, bii újyage ebwó ájye lo depó etire mamféré efwyalé ewé elu ebwó mmye. Ne Pól akpe mmu echa upre Esowó mangaré bii ebi depó etiré na debye nye, ne yéndemuú bwó achyege nye unó upre bi mbaá Esowó.

Apye Pól né echa upre Esowó

27 Gepre eyigembó gebélege ndo ekeneama, ne bii ebi ndo eyimbo echwó bye, bós Jus fō abi atané gebagé mewaá Esya áge Pól né echa upre Esowó. Annyi gejamégé bós matóó ne ápye ji. 28 Akalege aké, “Bós Israeli chwóge depoo ese, depye mende yina. Ge mende yi akéne yendé mbaá ágarege bós nnó ábyágé melo esé, ne mabé Mosis ne echa upre Esowó ewéna. Ne nana akpe ne bós Grek né echa upre Esowó, nkane apyembó afye deba né melu ukpea ewe.” 29 Ebwó ájoge mbo gétúgé abó ágené Pól akene ne Trófimós ayi atane Efesos né metóó melo, ne áférege nnó Pól akpe ne ji né echa upre Esowó.

30 Ndere ebwó akálé mbo, melo meko ekwé tametame, bós ako ábó áchwó chome mbaá ama. Agbaré Pól, ája ji atané né echa upre. Nderé ebwó ábó atane, bós ala ténéténe ágbé manombi. 31 Ne bós bina áló mantule Pól ne ákélege manwá ji. Meno muú bós bee Rom awuúge nnó melo Jerosale meko elu né efwyale, 32 ala mbo ase bós bee ne ákpakpa bwó, álomé áchwó kpe metóó metóó gejamégé bós bimbo. Bós bina ágége ndere ebwó áchwó, álya mantule Pól. 33 Ne muú kpaá yimbo achwó gbaré Pól aké, “Awé ji bō mkpákové apeá ne agii bós bimbo gefóógé muú ayi Pól alu ne genó eyige ji apyé.” 34 Agige mbo, bós áló manwyale, abi ápáne ewé, abifó ápáne ewechá. Apyé muú kpaá bós bee yimbo akwé tametame ye tógésé genó eyi gepye akaá wó, ne ajóó ne bós bii nnó áse Pól ájye né dachi bós bee. 35 Ndere ájye ákwónégé melu ewé akwóme mfaá gepú, bós bee abwe ji gétúgé bós bimbo áchwó ne ncha. 36 Ebwó ako ákwólege Pól meso akálege nnó áwá ji.

Pól anmené gemé jii

37 Ndere áchwó kpe ne Pól né dachi bós bee, Pól agii menó muú bós bee. “Nnó ókaáge chye me gébé njóó genó fō ne wó?” Mende yimbo awuúge Pól ajoge Grek agii aké, “Mbo ne ókaáge

Grek?”³⁸ “Mmye eké ὀπό fó muú Ijip ayi abo aḡmé umye fa gébé gefó ne apye boó dele ani abi áwáne boó ákwólé ji né mashwone?”

³⁹ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Nlu muú Jus ne ntane melo Tasos né gebagé mewaá Silisya. Ne Tasos apó fó melo nsélé. Nte nkwó wó mata, chyé me eké gébé njóó mejóó ne boó bina.”

⁴⁰ Meno muú yimbo achyé gébé, Pól atene melu ewé ákwóme ajye mfaá gepú afu amu nnó boó ákwéné mejóó. Akwenege, Pól ajóó ne boó bimbo né meko Hibru aké,

22

¹ “Ante ba ne aḡme ba, wuúge nkane nkélege manmené mmye ya.”
² Ebwó áwuúgé nkane ji ajóó né mekómejóó Hibru, ákpe kwéne mejóó. Ne alo ye manjóó ne ebwó aké,

³ “Nlu muú Jus, ábyé me né Tasos né gebagé mewaá Silisya, ne nwé fa né melo Jerosale. Gamalya ne aléré me ḡwe, aléré me nnó mbélé mabé ukwéne ante sé chánéné, ne mbó nkpa gechyé né depore Esowo wye nkane enyú delu mbo fi. ⁴ Mbó nkélege manchó geḡwágé boó bi ákwólégé meti Jisós. Mpyene ebwó andée ne ande mfyé deno. ⁵ Etukpe ampye ure Esowo ne uchome ákpakpa melo meko ákáge garé nnó mechó ewé menjoge mbo na elu wáwálé. Ebwó ambóó áchyé me ḡwe nnó nnyege nchye mbaá boó Jus abi alu né Damaskos nnó mpyé boó bi ákwólege meti Jisós, nwé ebwó ne nchwó ne ebwó né Jerosale nnó achye ebwó efwyale.

Pól agaré geno eyi gepye ne ji áfyéé metóó ne Jisós

⁶ “Ndere nnye, gebégé nchwó kwone Damaskos genógé meto ḡwomese, ténéténé yimbo gekpékpégé geḡgbó getané mfaánebuú geshwané gegya me mme. ⁷ Epyégé mbo nkwé mme ne nwuú meko muú fo akuú aké, ‘Sól, Sól ndé ákelege maníí me mbwe?’
⁸ Ne ḡíí nké, ‘Wó waá Ata?’ Ashúú me meko aké, ‘Elé me Jisós muú

Nasaret ayi ákelege maníí ji mbwe’.
⁹ Boó bi abó ákene ne me ágé geḡgbó eyigembo ne áwuú meko muú yi ajoge ne me wó. ¹⁰ Ne mma ḡíí nké, ‘Ata nana mpye nnó?’ Ashúú me meko aké, ‘Kwile ka, chó né Damaskos. Ókwónégé ewú ágarege nye wó unó uko ebi Esowo ábelé nnó ὀpye.’
¹¹ Ndere nkwile ka ḡgéné sé mbaá getúge geḡgbó eyigembo gekpené me áme. Ne boó bi abó ákene ne me áḡbaré me ebwó dekwone Damaskos.

¹² “Mende fo abó alu né melo ewémbo ákamege Ananya, anóge Esowo doó ne abelege mabé Mosis ne boó Jus ako efeé áfège ji. ¹³ Achwó gé me atene me nenkuné mmye aké, ‘Menmé wa Sól, lo mangéne’. Wye né gébé eyigembo nlo mangéne mbaá ne ḡgé ji. ¹⁴ Ne ajóó ne me aké, ‘Esowo ayi ukwéne ante sé ajya wó nnó ákaá genó eyige Esowo ákelege ὀpye. Ne apyé nnó ógé muú utóó wuú ayi wáwálé ne ὀwuú meko wuú. ¹⁵ Wó ὀgarege nyé boó ako nkane ji alu, oma ὀgarege ebwó unó bi ὀwuú ne ὀgené. ¹⁶ Ne nkane elúmbó, ὀgili nde nana. Kwile ka, áwyaá wó manaá Esowo, ne kuúgé Ata Jisós nnó ashwané gabo wye’.

Pól agaré nkane Jisós atome ji mbaá boó bi álá pó Jus

¹⁷ “Nkerégé né Jerosale nnye kpe né echa ure Esowo ne ndere nnemmye, ḡgé ame gejya. ¹⁸ ḡgé Jisós ne ajóó ne me aké, ‘Kwile lyaá Jerosale wáwá nende boó abi alu fa áwuú nye fo mekomejóó ayi ὀchwó garé getú ya’.
¹⁹ Nshúú ji meko nké, ‘Ata ebwó ákaá chánéné nkane mbó nkéne né macha mmyemenene, mpyéne boó bi áfyéé matóó ne wó, ntulege. ²⁰ Ndere abó áwáne Stefan ayi apye boó nnó ákaá wó agarege boó depó tyé, mbo nlu wye nkamege né boó bi áwáne ji, ne mbame mandeé bwó.’
²¹ Ne Jisós ajóó ne me aké, ‘Kwile chó, ntome nye wó tete né malo boó abi álá pó boó Jus.’ ”

²² Ndere boó bimbo áwuú nkane Pól ajóó genó eyigé na, mekomejóó yina atanege ji meno, ebwó áló mando

delúlú aké, “Wáge mende yina, akwane f́o mambé fa mme ẃo.” ²³ Nḡere áj́oó mb́o, ákalege mb́o, áfú b́o nku bẃo ne áchwéle mpúpú atya mfaá. ²⁴ Meńo muú b́oó bee yimb́o agége mb́o, agaré b́oó bií nnó áse Pól akpe né dachi bẃo. Ajyegé aké atulé Pól, agaré geno eyige b́oó Jus ákalege ji ula. ²⁵ Ne áwe ji. Nḡere áchwó túlé ji, Pól agií muú kpaá ama ayi ab́o atene efeé ake, “Nno ebé ese ekamé nnó átulé muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom, ayi alá ápa mpa wuú ẃo?”

²⁶ Muú kpaá b́oó bee yimb́o ajyebane meńo muú bẃo ne ake ne ji. “Se gébé nnó ekage akpaá mech́o, mende yina alu muú Rom. Mende yina alu muú ayi áchye ji melu nnó ábé muú Rom.”

²⁷ Muú kpaá bẃo yimb́o awúgé achwó gií Pól aké, “Wáwálé nnó olu muú yi achye ji uto nno ábé muú Rom?” Pól akame aké, “Eh.”

²⁸ Ne ama j́oó ne Pól aké, “Nch́o nka d́oó ne nlu mb́o muú Rom.” Pól ashuú ji meko aké, “Nlu muú Rom ayi áchyeé ji uto nnó ábé muú Rom, te gébége ábyené me.”

²⁹ B́oó bee abi ab́o álú mantulé Pól nnó agarege genó eyigé ji apyé, áwugé mb́o aja mmye meso. Ne ef́o ekẃo ntó meńo muú bẃo yimb́o met́oó gétúgé áb́o áwéle Pól ne b́o mkpokónvé ayi Pól alu muú Rom.

³⁰ Yémb́o meńo muú bẃo yimb́o alu kelege mankaá genó eyigé Pól apye ne b́oó Jus akálege ji ula, ne bií újyágé aferé Pól b́o mkpokónvé né amu ne akuú ańoó baá ne ákpakpa meĺo ako nnó áchomé. Achómégé áchwó ne Pól né mbe ushu bẃo.

23

Pól atené mbe ushu ákpakpa melo

¹ Pól atené mbe ushu echomele melo, ape b́oó domeé ne aké, “Anḿé ba nlu mé né mbe ushu Eśowó yendégébé kpaá te fi, ne met́oó wa echyegé me efwyale né genó gef́o.” ² Ne Ananya ayi alu etukpe ampye upe Eśowó agaré b́oó bi atené kwókwólé ne Pól nnó ádo ji gekwékweé meno. ³ Pól aké, “Eśowó ado nye ẃo ntó gekwékweé. Ẃo olu eké

ekwó gepú ewé áwogé ne mb́omé. Ẃo ojwóle efeé nnó opa mpa wa nkane ebé elu ne oma kwé ebé nkane aké ádo me gekwékweé.”

⁴ B́oó bi atené kwókwólé ne Pól agií ji aké, “Mb́o ne ashye etukpe ampye upe Eśowó?”

⁵ Ne Pól ashuú ebẃo meko aké, “Anḿé ba, nkaá f́o nnó alu etukpe ampye upe Eśowó ẃo. Nende nkaá nnó nwe Eśowó aké, ‘Ekagé muú ashye muú kpaá melo.’”

⁶ Pól aké agene nnó gentage b́oó abif́o álú b́oó Sadusi ne abif́o álú b́oó Farasi ákale aké, “Anḿé ba nlu muú Farasi ne ante ba álú b́oó Farasi. Ula bi nkpené uńoó mpa elé gétúgé nkame ne mbélé uméé nnó b́oó bi ágb́o ákwilege nye né negbo.” ⁷ Pól ajogé mb́o, b́oó Sadusi ne abi Farasi áló manwamé ne ate, ne echomele ewémb́o ekaré malu apea. ⁸ Ebẃo áwámege mb́o getúge b́oó Sadusi aké muú agbogé akwilege sé né negbo ne ákamé f́o nnó ekiénné Eśowó elu ẃo ye genó f́o nkane Mendoó geṕo. Yémb́o b́oó Farasi ákame nnó uńoó bi uko úlú. ⁹ Ne mawámé ama ja d́oó. Ne anleré mabé Eśowó abi álú geluáge b́oó Farasi ákwile ka ajogé ne eshye aké, “Esé dege f́o gyé ayi mende yina apye ẃo. Ndófo ekiénné Eśowó ye elé mendoó ne ej́oó ne ji wáwálé.”

¹⁰ Gébége mawáme yimb́o aláa lé umyemye, muú kpaá b́oó bee af́oó nnó ágyale nye Pól ubauba, ne agaré b́oó bee nnó áféré Pól efeé ákéré ne ji mmu dachi b́oó bee.

¹¹ Bií bimb́o ne utuú Jisós achwó tene nenkuné mmye Pól ne aj́oó ne ji aké, “Gbaré met́oó wye, ndere ogarege nkane nlu né Jerosale mb́ontó ne ogarege nye b́oó né Rom.”

B́oó f́o ásó mala manwá Pól

¹² Bií ujyágé b́oó Jus f́o ásó mala ne ách́o mmye nnó ebẃo anyéé ne ányú genó gef́o kpaá te áwáne Pól. ¹³ Ne b́oó bi ách́oó mmye ápwó usaá upea. ¹⁴ Ne ájye gé ańoó baá bi apye upe Eśowó ne ákpakpa melo aké, “Esé dech́o mmye nnó denyéé, denyú genó gef́o kpaá te esé déwáne

Pól. ¹⁵ Nkane elúmbò, enyu ákpakpa melò tḡge meko mbaá menò muú bḡḡ bee nnó ató Pól depye eké dékelege mamape mechò Pól chánéné ne esé dékplomé mmye manwá ji gemege nnó akwóné fa.”

¹⁶ Ne maá mende ayi menḡme Pól yi mendée awú genó eyi ebwó abò ásó mala mampye, ajye garé Pól né dachi bḡḡ bee. ¹⁷ Ne Pól akuú muú kpaá bḡḡ bee ama aké, “Se nte mamane yi ojye mbaá menò muú enyú, awya geno fò mangaré ji.” ¹⁸ Ajyegé ne ji ewu aké, “Pól muú denò aké nchwó ne nte mamane yina eta wye, awya genóge fò mangaré wó.” ¹⁹ Menò muú yimbò ase nte manmané yimbò áténé babá, agíí ji ake, “Ndé mechò okélege mangaré me?”

²⁰ Ashuú ji meko aké, “Bḡḡ Jus fò ájḡḡ ábélé nnó geyá ebwó ágaré wò òma chwó ne Pól né echomelé melò, ebwó akélege mampye eké ámage pé mechò Pól chánéné. ²¹ Yémbò ebwó áchwòge, okamege nende bḡḡ ápwò usaá upea abi ábíí né meti, ágíle manwá Pól. Ebwó ácho mmye nnó anyeé ne anyú genóge fò kpaá te áwáne Pól. Ne nana ebwó ágíle manwú genó eyige tanege wò meno.”

²² Ne menò muú yimbò aké ne maá yimbò, “Chó ne ekage opye muú fò akaá nnó ḡgaré me mechò ewé.”

Ató Pól mbaá Felis ayi ḡmena

²³ Ewyagé menò muú bḡḡ bee yimbò akuú bḡḡ apea abi akwòlege ji né dekpakpaá, aké ne ebwó, “Jyage usaá bḡḡ bee ufya abi ákene ne uka ne usaá bḡḡ bee uléé meso efya abi ákwòme mfaá ujuná ne jyage ntó usaá bḡḡ bee ufya abi álú ne makò. Gárege ebwó ákpome mmye áse Pól ájyé né Kaisaria né kálánká eneneama ne utuú bi. ²⁴ Segé ujuná ebifò nnó Pól aké akene ákwómé mfaá. Tige ji ake pere akwóné né ushu Felis ayi ḡmena.

²⁵ Ajḡgé mbò, ásá ntó ḡwe aké,

²⁶ “Me Klodyos Lysia ne nsame ḡwe yina mbaá Ata Felis ayi ḡmna. Ntamé wò. ²⁷ Bḡḡ Jus ábò apyé mende yina ne ákelege manwá ji. Nwuúgé nnó alu muú yi áchyéé ji melu nnó

ábé muú Rom, me mfé ewu ne bḡḡ bee ba ne mféré ji né amu ebwó. ²⁸ Te mbò nkelege mankaá gyé ayi ebwó aké mende yina apye, nse ji defé mbe ushu ákpakpa melò bwó. ²⁹ Agigé ji, ḡge fò nnó apye genó eyige ábò manwá ji wó ye mankpe denò. Ebwó ábò anyeé lé mbeé né mabé bwó. ³⁰ Ewyagé muú fò achwó garé me nnó bḡḡ Jus ásó mala manwá mende yina. Ne ntó ji ténéténé eta wye. Ngaré ntó bḡḡ bi áké ji apye gyé nnó áchwó garé wò genó eyige ji apye. Bé peré.”

³¹ Ne bḡḡ bee bimbò ápye wye nkane menò muú bwó agaré ebwó. Ase Pól né utuú bimbò, áke kpaá ákwóné Antipatris. ³² Bíí ujugé bḡḡ bee abi ákene ne uka ákére né dachi bwó ne abi awya ujuná áse Pól áfé ne ji. ³³ Ebwó ákwónégé Kaisaria, áchye ḡmna ḡwe yimbò ne áfyé Pól né amu jíí. ³⁴ Akuúge ḡwe yimbò, agíí Pól aké, “Ḳtané ndé geba?” Pól ashuú ji meko aké, “Ntané gebagé mewaá Silisya.” ³⁵ Ḳmena awuúge mbò, aké ne ji, “Ḳḡḡ bḡḡ bi aké opye gyé áchwó ne nwuú mpa wye.” Ne ajḡḡ aké ájye bélé ji né echa ewé Mfwa Heròd abò aténé ne aké bḡḡ bee ábamé ji.

24

Felis ape mechò Pól

¹ Ndò eta ekoógé, Ananya ayi etukpe amppe ure Esòwò ne ákpakpa bifò áchwó né Kaisaria ne Tetulòs muú yi akaáge mabé bḡḡ Rom. ² Akúgé Pól akpe mmu, ne Tetulòs alò mangaré gyé yi Pól apyé aké,

“Ata Felis opye bḡḡ esé ábò nesò né gejamégé gébé gétúgé ḡgbaré ebwó chánéné. Ne gejamégé unò bi wò okwòré, wò opye melò ese enené.

³ Ne esé dese mechò ewé ne metḡḡ megómégḡ ne bḡḡ áfège yendé mbaá gébé geko. ⁴ Nkélégé fḡ manchò wò gébé yémbò nnene wò mmye nnó ḡwuú mechò ewé me nkelege manjḡḡ.

⁵ Esé degé nnó mende yina alu muú efwyale, akene malòmalò apye bḡḡ Jus ako ádorege makpo ne ate. Alu ntó menò mbe né mbaá bḡḡ bi ákuú ebwó nnó ekwò Nasaren.

6 “Abó akelege ntó mamfyε deba né εcha upε Εσωω ne depyεne ji [Εsé debó delu mampa mpa wuú nkane εβέ sé elu, 7 yémbα Lysia menα muú bαó bee achwó fαó ji né amu sé, 8 ne aké dechwó depa mpa Pαl né mbe ushu wyε.] Ωgigé mende yina, ωwuú nye unó uko εbi εsé dejαge mbα nnó apyε.” 9 Tetulus ajαgέ mbα, bαó Jus ako abα álú εφεé ákame nnó elú wáwálé.

Pαl anméné mmyε jii né mbe ushu Felis

10 Ne gαmena yimbα afu Pαl εbwα nnó ajαó, Pαl alα ye manjαó aké, “Nkaá nnó αpa mé mpa né melα εwé ne gejamégé anmé, ne metαó εgαó me manmené mmyε ya né mbe ushu wyε. 11 Mbαgέ αgigé, ωwuú nye nnó ndα elu dangbeé εfyaneεpea eyi mbα njye né Jerosale manogέ Εσωω. 12 Ne bαó Jus agέ ye me nyeégé mbeé ne muú fα né εcha upε Εσωω wó, ne ágé ye me mpyεge bαó Jus adorege makpo ne ate né macha mmyεmenεne ye né melu fα né melα wó. 13 Εbwó ákagέ lere fα nnó genó eyige εbwó aké mpyε gelú wáwálé. 14 Ne nkamé genó gema eyige εbwó aké, ‘Nnoge Εσωω ayi ukwene ante sé né meti εwé εbwó aké élómé fα. Yémbα nkamé lé unó uko εbi mabé Mosis ajαó ne εbi bαó ekpavé Εσωω ásámé.’ 15 Ne nwyα umεé wyε nkane εbwó ntó awya nnó Εσωω apyε nye yéndémuú akwile né negbo ye apyε galógáló, ye apyε gabo. 16 Ne nmuame yéndégébé nnó metαó wa εβέ pópó né mbe ushu Εσωω ne mbe ushu akwaá 17 Εβélé mé dαó ayi mbα nla jyε né Jerosale wó ne mfé nana ne nka mampoó bαó Jus ne mampyε ntó upε mbaá Εσωω. 18 Gé genó eyi gepyε me njye né εcha upε Εσωω mbα ne εbwó ágené me wyε. Mbó nnerege mampyε upε bimbα nnó nshwóné mmyε ya, gejamégé bαó abó ápó ne me, ne ye εfwyale εtane wó. Ne bαó bi abα ágené me élé bαó Jus abi átané né gebagé mewaá Εsya. 19 Mbαgέ εbwó ábó ágé nnó mpyε gyε, mbα áchwó gáre né mbe ushu wyε. 20 Elá pα mbα wó, bαó bina ágaré gyε ayi εbwó ágené gébégé ákpakpa melα ápéle mechα

wa. 21 Εsé ne εbwó debó debα εfwyale wyε né genó gema. Elé genó eyi mbα njαó né metαó metαó εbwó nké, ‘Mbó mpa ne εnyú fina gétúgέ mfyε metαó nnó muú agbogé akwilege nye né negbo.’”

22 Felis awuúgέ mbα, depα εtire na deko, ndere akaá mé meti εwé Jisós chánéné, agbé mechα εwémbα aké, “Lysia menα muú bαó bee achwαgέ ne nsó mpa yina.” 23 Ne agaré muú kpaá bαó bee ama nnó ábámé Pαl yémbα álya ji ábέ shushu ne alyage ntó ajeé bíí áchwó áchyεge ji unó bi uli ji. Achα gébé ne mpa Pαl né anmé apea.

24 Εbelegé Felis ne mendée wuú Drusila áchwα gé Pαl. Mendée wuú abó alu muú Jus. Εbwó ákuú ji ne álα manwú ndere ji agárege εbwó nkane muú akage fyε metαó ne Kras Jisós. 25 Ne agaré nkane muú akage be cho ne nkane muú abó mangbaré mmyε ji né bíí mpa Εσωω εbi uchwαó nye. Felis awuúge mbα, εfαó εκwó ji metαó aké, “Cho kpé, ngegέ gébé mmage kuú nye wα.” 26 Ajαó mbα, afεrege nnó Pαl achyεge nye ji nka. Né getú eyina akuú Pαl yéndégébé ado abyα ne ji.

27 Εpyε wyεmbα kpaá anmé apea ákoó. Gébégé áchyε Poshós Festos geluógé Felis, Felis alyα Pαl né denα élé akelege mampyε matαó agαó bαó Jus.

25

Pαl aké áteé mechα wuú εjye mbaá mfwa Rom

1 Ndα εkoóge ελέε eyi Festos aselé gefwa né gebagé mewaá Judiya, atané né Kaisaria afé né Jerosale. 2 Ne anαó baá bi apyε upε Εσωω ne ákpakpa melα áchwó ne mechó Pαl né mbe ushu wuú, ákwó ji mata nnó, 3 apyε εbwó genó eyigέ na ndere εbwó ákelege, ató Pαl achwαó né Jerosale. Εbwó ábó asαó mala nnó ájwαlege meti, Pαl achwαgέ εbwó áwá. 4 Festos ashuú εbwó meko aké, “Pαl alu mmu denα né Kaisaria ne εla gachyε nkéré εwu. 5 Mbαgέ apyε gyε, garege anαó bαó nyú akwαlé me dejyε né Kaisaria

ne akpa mechó εwémbo achwó mbe ushu wa.”

⁶ Ne Festos ama belé né Jerosale genógé ndó eneé ejyegé ne efya ne akéré né Kaisaria, bíí uyyagé ajwólé né echa eso ne ató nnó achwó ne Pól. ⁷ Achwó ne Pól, bóó Jus abi abó átané Jerosale áno ji mme ne álo mama ji ukpékpé depó mmye ayi alá kágé lere nnó genó eyigé ebwó ajóó gelu wáwálé. ⁸ Ne Pól aḡmene mmye ji aké, “Mpyé ye gyéé fó né mabé bóó Jus wó, ye efwyale nchyé né echa ure Esowó wó, ne mpye fó gyéé mbaá mfwa Rom wó.”

⁹ Yémbó Festos akelege mampye matóó agóó bóó Jus, nkaáwú ne agíí Pól aké, “Pó ójyé né Jerosale ápa mpa wye né mbe ushu wúú?”

¹⁰ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ntene fa né echa eso mfwa Rom ne gé mbaá ayi ábó mampa mechó wa na. Wó ókaá cháḡéné nnó mpye bóó Jus gyéé fó wó. ¹¹ Mbógé nkwé ebé ewé ábóó manwá me, mfó fó negbo ne mbógé depó deko etiré ebwó ájóó ne me depó wáwálé, ókágé gbaré me óchye ebwó. Nnene wó mmye nnó óteé mechó wa ejye mbaá mfwa Rom.”

¹² Ne Festos awuúge mbó, ajye jóó ne bóó majye bíí, ewyagé ajóó ne Pól aké, “Te mbaá wó óké atee mechó wye mbaá mfwa Rom, ewu ne ójye.”

Pól atené mbe ushu mfwa Agripa ne Benise

¹³ Ebélégé mfwa Agripa ne Benise áfé né Kaisaria mantamé Festos. ¹⁴ Abélégé eféé dóó bíí fó Festos achwó ne mechó Pól né mbe ushu mfwa yimbó aké, “Mende fó alu fa ayi Felis alyá né denó gebégé ajye. ¹⁵ Ne njyéé né Jerosale, anóó baá bi ápye ure Esowó ne ákpakpa bóó Jus ágaré me depó etiré ebwó aké Pól apye. Ne ebwó aké me nsó mpa nnó mende yina akwé ebé. ¹⁶ Ne ngaré ebwó nnó gepógé bóó Rom gepó fó nnó ájóó nnó muú akwé ebé, ayi ji ne bóó mpa bíí alá tene unóó mpa ne aḡmené mmye jíí né depó deko etire aké ji apye wó. ¹⁷ Ebwó áchwógé fa áchó sé gébé wó, bíí uyyagé njye jwóle né echa eso, nké áchwó ne mende yina. ¹⁸ Bóó

mawamé bíí ákwilegé ka, ajóó ye nnó akwé ebé fó nkane mbó mferé wó. ¹⁹ Ebwó abó anyeé le mbeé ne gefó eyigé ebwó ánogé Esowó ne ama anyeé mbée gétúgé muú fó ayi ákuú Jisós, agbo me yémbó Pól alu jóge nnó alu mebe. ²⁰ Ndere nlá kágé se geno eyigé mpye, ngíí Pól nnó ajye né Jerosale ápa mechó wúú ewu. ²¹ Yémbó Pól aké elóme lé nnó ályá ji né denó kpaá te mfwa Rom apáne mpa wúú. Ne agaré aké ábamé ji kpaá te agene meti mantó ji mbaá mfwa Rom.” ²² Ne Agripa awuúge mbó aké, “Me ntó nkelege manwu né menó mende yimbó.” Ne Festos aké ne ji, “Geya ówuú nye”

²³ Bíí uyyagé mfwa Agripa ne Benise áchwó ne gejamégé bóó ánoe ebwó dóó ne mabeé, ebwó ákpe ájwólé né echa eso. Ne anóó bóó bee ne anóó bóó abi alu meló. Ne Festos agaré áchwó ne Pól, ²⁴ ajóó aké, “Mfwa Agripa ne bóó ako abi alu fa, ggege mende yi bóó Jus ako áchwóó, ábánege me yendégébé ákpeage me nnó akwané sé membe mebe wó. Abó ápye né Jerosale, ne ápye ntó fa né Kaisaria. ²⁵ Yémbó nge fó genó eyige ji apyeé eyige ji abó mangbó wó. Ne te ji mbóó aké áteé mechó ewé ejye mbaá mfwa Rom, nkamé nnó ntene ji ajyé ewu. ²⁶ Yémbó mpó ne genó eyigé nsame nye ntó mbaá mfwa yimbó gétúgé mende yina. Nkaáwú ne nchwó ne ji né mbe ushu enyú, titi né ushu mfwa Agripa nnó, enyú ntó dejóó mechó ewé ne nkaá genó eyigé nsame. ²⁷ Me ngé nnó eló fó ntó nnó áto muú denó mbaá mfwa ayi nlá garé gyéé ayi ji apye wó.”

26

Pól aḡmene mmye jíí né mbe ushu mfwa Agripa

¹ Agripa awuúge ne akuú Pól aké, “Nana elé gébé jye manjóó mejóó nnó óshya wa ókame meko bwó.” Ne Pól afu amu aló manjóó aḡmenege mmye jíí aké,

² “Ata Agripa, ngé nnó nwya éfwó mantené né mbe ushu wye fina manḡmené mmye ya né depó etiré bóó

Jus ámalé me mmye ³ Njǒgé mbǒ, gétúgé nkaá nnó ǎkaáge gepǒge bǒó Jus cháḡéné ne unó bi ebwó anyeé mbeé ne ate. Mbǒ ne nkwa wǒ mata nnó ǎse gébé ǎwuú genó eyigé nkelege manjǒó.

⁴ “Bǒó Jus ako ákaá nkane geḡwǎ ya gelu te démbáné getúge nwené né mpu bwó ne né Jerosale ntó. ⁵ Ebwó ákaá me te gachí gefǒge muú ayi mbǒ nlu. Mbǒgé ebwó ábǒ ágárege wáwálé, mbǒ ájǒó nnó nlu muú né uchome Farasi ayi akwǒlege mabe cheré chere ne anóge Esǒwǒ mpwǒ bǒó ese ako. ⁶ Ne nkpe mbǒ unǒó mpa fi getúge nneré metǒó né unó bi Esǒwǒ abǒ anyémeno ne ukwene ante ese. ⁷ Ge wye menomenyeé ewé matoó ese áfyanéápeá ajwǒle ágile ndere ebwó anóge Esǒwǒ utuú ne ḡwǒmese. Ata elé getúge nneré metǒó ne nkpe mbǒ unǒó mpa ne bǒó Jus bina.” ⁸ Gó me ḡií enyú ako nnó, “Ulannó enyú deféré nnó epǒ kǎkǎge nnó Esǒwǒ apye bǒó akwile né negbo?”

⁹ “Me Pǒl gébé gefǒ mbǒ ntené ne eshye nnó mpye ndere eji me metǒó manií mabǒ Jisós ayi Nasaret. ¹⁰ Na ne mbǒ mpyé né Jerosale. Anǒó baá bi ápye upe Esǒwǒ ábǒ áchye me ebwǒnye ne mfyé gejamégé bǒó Esǒwǒ denǒ. Ne yendégébé eyigé ajǒgé nnó áwáne ebwó nkamege ntó. ¹¹ Yendégébé nchyege ebwó efwyale né macha mmyemenene ese mako, mpye nnó ebwó áshya Jisós kpekpe, áféré matǒó ne Ji. Nchye anywǒné me mmu kpaá te nkwa ne malǒ mme bǒó bicha manií ebwó mbwe ewu.

Pǒl agaré nkane ji akwǒré metǒó wuú, akwǒlé Jisós

¹² “Ebelegé, mfé ntó né melǒ Damaskǒs ne bǒ ḡwe abi alere nnó uto ba utané mbaá anǒó baá bi ápye upe Esǒwǒ. ¹³ Ata, ndere njye ne metǒó ḡwǒmese, nge gekpékpégé geḡbǒ eyi gégéne gepwǒ ḡmés getané né mfaánebuú, gechwǒ gene gegya me mme ne bǒó abi abǒ akéne ne me. ¹⁴ Ese ako dékwe mme, ne nwú meko muú fǒ ajǒó né mejǒó Hibru aké, ‘Sǒl, Sǒl ulannó ǎkelege manií me mbwé?’

ǎchyege geme jyé efwyale manténe ukǒlǒ ne me. ǎchyege geme jyé nkane menya ayi aselé metaá adorege.’ ¹⁵ Ne ḡií nké, ‘Wǒ waá Ata?’ Ashuú me meko aké, ‘Elé me Jisós muú wǒ ǎkelege manií ji mbwe. ¹⁶ Kwile ka. Nkwǒ wǒ ushu nenmé nnó mpye wǒ ǎbe muú utǒó wa, ǎgarege nye bǒó unó bi ǎgené fina ne unó bi fǒ ebi nletere nye wǒ né meso gébé. ¹⁷ Mférégé nye wǒ né amu bǒó Jus ne mférégé nye wǒ ntó né amu bǒó abi alá pǒ bǒó Jus, ne ntǒme le wǒ eta bǒó bimbo. ¹⁸ ǎjyegé ewú, néné ebwó ame, ne ǎférégé ebwó né gemua, ǎpye ebwó áchwǒ né geḡgbǒ. Ewéna etené nnó ǎferege nye ebwó né amú danchǒmelǒ, ǎchwǒ ne ebwó né égbé Esǒwǒ nnó áfyéé matǒó ne me ne Esǒwǒ ajige nye nte gabo ebwó, ne abǒ nye melu né geluage bǒó Esǒwǒ abi ji ajoyá.’

Pǒl agaré utǒó bií mbaá Agripa

¹⁹ “Ata Agripa nkane elúmbǒ, nshyá fǒ meko ayi atane mfaánebuú wǒ. ²⁰ Nlǒ né Damaskǒs ngaré mekomejǒó wuú ne nle nchwǒ fa né Jerosale. Nfé ntó yendé mbaá né malǒ bǒó Jus ne ayi alá pǒ bǒó Jus. Mbǒ ne ngarege yéndémuú nnó ákwǒre metǒó alyaá gabo wuú, ákére mbaá Esǒwǒ ne ápyege unó bi ulere nnó ebwó ákwǒre geḡwǎ bwǒ. ²¹ Gé genó eyi gepyé bǒó Jus ápyéné me né mmu echa upe Esǒwǒ ákelege manwǎ mbǒ. ²² Yémbǒ Esǒwǒ apǒó me yendégébé kpaá te fi. Ne ntene ngarege mekomejǒó ayi áfyé me né ebwǒ mbaá bǒó ne ubyanǒwǒ bǒ. Ngarege le unó bi bǒó ekpǎvé Esǒwǒ ne Mosis abǒ ájǒó te gachí nnó upye nye. ²³ Ebwó abǒ ájǒó nnó, “Muú yi Esǒwǒ akweré ji elé gefwa abǒ mangbǒ ne abé muú mbe yi akwile né negbo ne apye bǒó Jus ne abi alá pǒ bǒó Jus ágé geḡgbǒ.”

Afwa melǒ ápyame manwú depǒ etiré dekene ne Jisós

²⁴ Ndere Pǒl alu áḡménége geme jii, Festos aweé ji aké, “Pǒl ǎmée gebwǒ. Unó bi ǎgií dǒó upye wǒ ǎle mée gebwǒ?” ²⁵ Ne Pǒl ashuú ji meko aké, “Ata me mmée fǒ gebwǒ, njǒgé

le unó bi ulú wáwálé. ²⁶ Wáwálé alu nnó mfwa Agripa akaá depó ti deko, nkaáwune njógé mbó nlá pó ne efo metóó, nende depó tire na depyé fó bibií wó. ²⁷ Mfwa Agripa, pó okamé ntó depó eti bós ekpávé Esowó ásámé? Me kaá nnó mfwa akamé.” ²⁸ Ewyage mfwa Agripa agií Pól aké, “Wó óferé nnó okage pye me wye tenétené nnó mbé menkwále Kras?”

²⁹ Ne Pól ashúú ji meko aké, “Ye ebé le nana, ye meso gébé, nnemmye mbaá Esowó nnó wó ne bós ako abi awuú mbó me fi nnó debé éké me, yémbó epófó nnó enyú dekre deno nkane me nkpené.”

³⁰ Pól ajógé mbó, mfwa Agripa, gomena Festos, Benise ne bós bifó ákwilé ka. ³¹ Ne ndere ebwó ájyé dafye, ájoge ne ate aké, “Mende yina apyé fó genó eyigé abó mangbó wó ye deno mankre wó.” ³² Mfwa Agripa ajóó ne Festos aké, “Mbógé mende yina ábé danjye ne mechó ewé mbaá mfwa Rom, mbó delyaá ji.”

27

Bós bee áfè ne Pól né Rom

¹ Nkane ákame nnó dejye, eféé ne dejye kre esogeka, ewé ejyé melo Itali. Agbaré Pól ne bós deno abifo áchye muú kpaá bós bee ayi ákuú ji Julyós. Ji alu né geluage bós bee abi mfwa kpa bós Rom. ² Ne esé ako dekre esogeka éwé étané melo Adramatim éjye malu yi makpé átárege né gebagé mewaá Esya [Aristakós ayi atané melo Tessalonika né gebagé mewaá Masedonia, alu ntó ne esé.] ³ Bii ujayagé esé dekwóné né Sidón. Julyós aló melu ne Pól te alya ji nnó ajye gé ajeé bii nnó áchye ji genó eyigé gelií ji. ⁴ Détánégé Sidón delo manjye, ne gétúgé mbyo atané esé mbe, degya defé egbe Syaprós melo ewé nnyi nenóó ewu mme mbaá ayi mbyo alá pó dós. ⁵ Esé déchyágé ebéé mega ewé élú toitoi ne Silisya ne ewe fó ewé élú toitoi ne Pamfilya, eféé ne déchwó

kwóne né Mira né gebagé mewaá Lysha. ⁶ Muú kpaá bós bee yimbó age esogeka ewécha ewé etané né melo Aleksandra ejye melo Itali, eféé ne afye esé mmu.

⁷ Esé deke perepere né gejamégé ndó, degé efwyale ne délé kwóne melo Snedus. Ndere mbyo alá kamé nnó esé déjye mbe wó, dekwóré defé égbé ewé *Kret melo ewé nnyi nenóó ewú mme, dekoó nechye né Salmóné. ⁸ Dekene dejye mapeá mapeá, melo ewé nnyi nenóó ewú ne mme démye kpaá dékwóné nechye eniné ákuú nnó nechye népere, kwókwólé ne melo Lasiya. *

⁹ Esé debó dechó mé gejamégé ndó ne bii kpaá ebi ápyé gepé mashwóné ubée ubi úkoó mé. † Ne Pól achye gejamégé bós majyee abi alú mmu esogeka aké, ¹⁰ “Anmé ba, ngé nnó mbógé detogé eshye dejyegé gejamé unó unóme nye chóncho ne esogeka ne bós ágbóo nye ntó.” ¹¹ Ye éle Pól ajóó depó ti, muú kpaá bós bee afye yeé mekpo wó, akwólé le mekoyi menjamé ne mbós esogeka ájóoge. ¹² Te ndere nechye eniné mbó nela nepó nechye neló neló eniné bós ájwálege gébége gefwene, gejamégé bós akélege nnó esé dejye mbe kpaá te dekwónége nechye eniné ákuú nnó Fonis né melo Kret. Fonis alu mbaá ayi ebéé mega ekaré ufafa upea.

Mbyo nnyi akpa ésonjeka

¹³ Ewyagé mbyo atané ntee ebéé mega aló manchwó ne bós bi álú né esogeka áferége nnó efwó ekwólé ebwó. Ne ebwó áferé dánḡmáa ésonjeka afyé mmu esogeka. Apyegembó, áló manjye mapea Kret melo ewé nnyi ne nós ewú né mme. ¹⁴ Ewyá ye wó, mbyo nnyi atané achwóó esé mmye né egbe ebwónyé, mbaá ayi nmeé etanegé né Kret. ¹⁵ Mbyo nnyi yimbó achwóó ado esogeka ayi ánjamé alá kágé bwóle mekpo esogeka nnó ejye mewaá. Ebwó akpe lyaá nnó mbyo akpa éwú. ¹⁶ Ndere dejye

* **27:8** Elú wáwálé nnó: Nana gé gébé eyige afofo achwó dós na. † **27:9** Elú wáwálé nnó: Bii kpaá bina né bó nwe bifo ása nnó élé bii bi ályage menyéé kpékpé.

dekóo maá melo fò ayi nnyi nenóó ji mme, melo ewémbò ákuú nnó Koda. Ne ndere dekoge maá melo yimbò unó bi ulú wye ugbe mbyo nnyi nnó áchwógé ne eshye. Ne esé demye deja ékpée ewé áshíí né ula esogeka defye mmu. ¹⁷ Apyege mbò, ábané ekpée ne esogeka áwe ne manyíí nnó ekagé ekpée egyale ne esé debó efò nnó esogeka eshulege nye efé kwókwóle ne Lybia ne efáage nye né manchwé usóó ayi átánege né ebéé mega. Eféé ne ebwó anyaa ndeé nnó mbyo akpe mmu ákpá esogeka. ¹⁸ Ndere mbyo nnyi alú kóoge ne eshye, ne bíí újyágé ebwó áférege matuú ayi alú mmu esogeka áfómege nnyi nnó ewu efuú. ¹⁹ Bíí bimbò ukoóge ne dóno, bós bi ájáme esogeka ákpa unó bi ápye utóó né esogeka áfumé nnyi. ²⁰ Ne esé déla wyémbò né gejamégé ndò yéé ημεέ, yéé ambe degé wó ne mbyo nnyi akpane ésonjeka ejye egbe ewé ne ewé. Ndere mbyo nnyi apyembò, mane magyále esé ne déferé nnó dechwò degbó.

²¹ Nkaáwú ne efò epyé bós álaá mesa né gejamégé ndò. Ewyagé Pól akwilé ka aké ne ebwó, “Àṅmé ba, mbòge enyú debó dewú majyéé ma ne esé dela né Kret, mbò ekpée ne gejamégé unó uchò mbò wó. ²² Ne me nnene enyú mmye nnó dégbáré matóó. Ye muú ayi agbo nye apó wyéé esogeka ewú ewú ne énoóme nye. ²³ Njòge mbò getúge Èsòwò ayi abò me ne Èsòwò yi me nnóge ne atóme ekiénné wuú ne utuú ebi njuú. Echwógé etené me nekuné mmye, ²⁴ eké ne me, ‘Pól ófógé fó. Otenege nye mbe ushu mfwa Rom. Né ulóó melu Èsòwò, ye muú nyú ama ayi agboó nye apó.’ ²⁵ Ndere ekiénné ewémbò eschwó ne mekomejóó yina, nkamé ne Èsòwò. Ngarege enyú nnó dégbáré matóó dépélé, Èsòwò apye nkane ji ajóó. ²⁶ Pól ama jóó aké, Mbyo ákpane nye esogeka atéé né gebage mewaá eyige nnyi nenóó mme.”

²⁷ Ne ndò ekwónégé efya ne eni, mbyo nnyi ákpá esogeka eshyá ebéé mega. Ebéé ewémbò ákuú nnó Adraya. Metóó utúú ékwónégé

ánjamé esogeka áférege nnó esé delú kwókwóle ne mapea mewaá. ²⁸ Ne ebwó ábó menyíí áshíí né genó gefò eyi genóó, àṅme mmu nnyi nnó áméé ndere nnyi négomé. Amégé ágé nnó nelu usaá bò ratógé ukéné. Ewyagé ama méé ne ágé nnó nnyi néla nana usaá bò ratógé uní meso efya. ²⁹ Ngarege ebwó áfóó nnó mbyo nnyi atene nye esogeka efé edo né mataá ayi alú mmu nnyi, eféé ne áfére bò dánḡmáa esogeka aníí àṅmé né mmu nnyi nnó esogeka etené. Apyege mbò, áshyáge nnó bíí ujjá wáwá. ³⁰ Elé ánjamé esogeka ákélege mambó ájye, eféé ne ápwyaá ékpée ashulé né nnyi ne áma aké, ebwó ájye ηma genó fò né mbe esogeka. ³¹ Pól akaá ne ajóó ne bós bee ne muú kpaá bwó aké, “Mbògé ánjamé esogeka átanégé, ebyennó muú ayi ápóme nye apó.” ³² Pól ajógé mbò, eféé ne bós bee ajye sòré manyíí ayi áwélé ékpée wyé. Asórége manyíí yimbò, álya ékpée nnó ejyé.

³³ Wye ndere bíí uchwó jyaá, Pól ane bós ako mmye nnó ánye menyéé, ajógé aké, “Ndò ele mbò efya ne eníí fí eyi degile nnó mbyo nnyi yina abyé nye, ne ye genó denyé wó. ³⁴ Ne nnene enyú mmye nnó denyéé eké genó nnó débó eshye, ekage degbó. Ye muú yi mekpò emye nye ji apó.” ³⁵ Ajógé mbò abó nto bréd, atamé Èsòwò, agya geba alò manyéé né mbe ushú ebwó ako. ³⁶ Ne ebwó ako agbaré matóó, abò nto bréd ányéé. ³⁷ Mpa bós ako abi álu mmu ékpée ewena, álu usaá ufya ne uléé meso nekuú ne ama (276). ³⁸ Yéndémuú anyé agbeé, ebwó ákpa menyéé yi álaá né mmu esogeka ágbé né nnyi nnó esogeka efuú.

Ngbannyi apye esogeka egyalé

³⁹ Bíí újyágé, ebwó ákaá fò geba eyíge ebwó alú wó yémbò ágé nechye né nnyi eni nelú gesó gesó. Eféé ne ebwó amuamé mampye esogeka ejye né mbále nechye eniné mbò. ⁴⁰ Ne ebwó ásòré manyíí ayi abó áshíí ne uno ebi àṅmaá esogeka, ásòré ntó manyíí yi áwélé bò nsòm abi àṅwólege mekpò esogeka ákwe né nnyi, ama te

ndée eyi elú mbe ékpée mfa. Mbyo nnyi akpage ese efée né delo manjye mapeá mewaá. ⁴¹ Ndere esogeka ejye, edo né nchwéné usó eni nelú nteé nnyi ne mekpo esogeka ejye kpe né gesó efée ne esogeka ekwamé. Ndere elu efée mgbannyi adóo esogeka ewémbó kpaá te egyalé.

⁴² Ne bós bee bimbo ákélege manwá bós deno ako nnó ekágé ebwó áwó akwó mewaá ne ábó. ⁴³ Yémbó muú kpaá bwó abó akélege nnó ekage átá Pól ne agbé ebwó. Ne aké yéndemuú ayi akage wó nnyi, abó mbe awó áchya. ⁴⁴ Ne bós abi fó abi ála káge wó ágbaré uba esogeka awó ákwólége ebwó. Wyémbó ne yéndemuú ápyéé ne akwóné mapea mewaá chánéné.

28

Genó eyi gepyé Pól né melo Malta

¹ Ndere esé dekwone melo ewe nnyi nenóo ewu mme, ápye esé dekaá nnó akuú ewú Malta. ² Bós bi alú né mbále nnyi ágégé esé, meshwe apye ebwó ne áse esé chánéné. Ebwó áséné mewé nnó esé déwyagé gétúgé manaá abó akwené ne gefwene gelú. ³ Deweé etiré mbó desóógé deko, Pól anyweré mechyé deweé afyé mewé ne gelugé mewé gépye gétóo getané né deweé etiré mbó géchwó nó ji né ebwó géníí wyé. ⁴ Bós melo ewé ágégé nkane gétóo yimbo genií Pól né ebwó, áló manjmené ne ate aké, “Mende yina negbo nekoó ji ame né esogeka ne gabo wuú akámé nnó ji ábé mebe wó.” ⁵ Ne Pól anyigé ebwó wuú gétóo yimbo gétané gékwé mmu mewé eyi gelá pyéé ji genó wó. ⁶ Bós bina apéle nnó Pól amuále nye, akwe mme agbó. Ebwó ágégé nnó ye genó eyi gepyé Pól gepó, akwóré mejóo meno aké, “Mende yina alu mbó élé meló.”

⁷ Mfwa Publos ayi ágbare melo ewé, awya dachi ne makóo jíí alú kwókwólé ne melo. Agégé esé ase esé chánchá ne debelé ndó eléé né dachi wuú. ⁸ Ndere delu efée, Pól awú nnó nte Publos ameeé gefwene ne

efogékó. Akwilé ajye gé ji ne anere ji ebwó mmye, anemmye mbaá Esowó ne mende yimbo átoó. ⁹ Bós awúgé nnó Pól apye mende yimbo átoó, bós mamée áchwó mbaá Pól ne apye ebwó átoóge. ¹⁰ Ne bós bimbo ánogé esé dós. Achyé esé gejamégé unó ne gébége esé déwúlege, ama chyé esé unó ebí upóge esé né neke eniné mbó.

Pól atané Malta afé Rom

¹¹ Ne amfaá aléé ákoógé, esé deyye dekke esogeka ewé etané meló Aleksandra ákuú éwú nnó * aló uka ufa. Esogeka ewémbó ebó elú né melu ewé nnyi nenóo ewú mme, egilé nnó genome gejjá. ¹² Ne esé dékwónégé né nechye né Sirakos efée ne débelé wyé ndó eléé. ¹³ Délyágé efée, dekwóné nechye ne Regum, débelé wyé ndó ama. Bií újyagé mbyo atané esé meso nteé nnyi ne éké ékwónége ndó epea, dechwó né Putoli. † ¹⁴ Efée esé degé bós Jisós fó abi ánené esé mmye nnó débelé ne ebwó uwyaá uma. Ajógé mbó, esé dekamé, debelé ne délé jye né Rom. ¹⁵ Ndere deyyé, bós Jisós abi alú né Rom awúgé nnó dechwó, áchwóó gí esé. Débané abifó né ntoné gesegé Apius, débané ntó abifó né melu ewé ankéé ábélege mmu áchyege manka. Gébége Pól agené ebwó aféé Esowó ne metóo wuú ntó ékwéné. ¹⁶ Ne esé dékwónégé né Rom, ályá Pól nnó ajyé bélé mbaá ayi ji akélege, áchye muú bee nnó ábámé ji.

Pól akpe deno né Rom

¹⁷ Ebélégé ndó éléé, Pól akuú ákpákpá bós Jus. Achwóógé aké ne ebwó, “Anmé ba, nlu fá nkane muú deno; Apye me né Jerosale áfyé né amú bós Rom ayi nlá mpyé mecho fó mebo wó ewé áwane me. ¹⁸ Bós Rom ágígé me gejamégé bó nkwe, ágé nnó nkwe fó ébé wó nkaáwú ne ábó akélege manlyá me njyé gétúgé nlá mpyé mecho fó mebo ewé áwane me wó. ¹⁹ Yémbó bós Jus áshya nnó aferege me, efée ne njyéé ne mpa wa

* **28:11** Elú wáwálé nnó: Aló uka ufa bimbo élé aló uka bós Rom. Ebwó akámege Kasto ne Pólós.

† **28:13** Elú wáwálé nnó: Putoli alu ntó meno nechye né gebagé mewaá eyigembo.

nnó mfwa Rom ápá, yémbᵔ epófó nnó nchwᵔ maáma bᵔᵔ ba mechᵔ mmye. ²⁰ Gᵔ ula bi nkuú enyú nnó esé déjwólé déjᵔᵔ mechᵔ ewé. Manyíí ayi áwélé me na elé gétúgᵔ muú yi esé bᵔᵔ Isrᵔli dégile.”

²¹ Bᵔᵔ bimᵔᵔ áshuú ji meko áké, “Esé degé ye bᵔ ḡwé abi átané Judiya, yé meko mebomebo ayi akpane getugé jyᵔ ne gabo ayi ᵔpyᵔ wᵔ. ²² Yémbᵔ esé dekelege manwú eta wyé. Genó gema eyigé esé dékaá gelu nnó yendé mbaá ayi bᵔᵔ ájwólégᵔ, ájᵔge gabo gétúgᵔ echomele ewé wᵔ ᵔlú wyé.”

²³ Ajᵔgᵔ mbᵔ, ákwýé bíí ebi átúuge ne Pᵔl. Bíí bimᵔᵔ úkwónégᵔ, gejamégᵔ bᵔᵔ áchwᵔ áchomé né gepúge Pᵔl ne áᵔ mangaré ebwᵔ mekomejᵔᵔ Esᵔwᵔ né dondo kpaá te nkwale. Agarege ebwᵔ nkane gefwage Esᵔwᵔ gélu. Amuame mampye ebwᵔ nnó ákwᵔré gepᵔge bwᵔ áfyᵔ matᵔᵔ ne Jisós nkane ájᵔge né ḡwe Mosis ne abi bᵔᵔ ekpávᵔ Esᵔwᵔ. ²⁴ Awúgᵔ mbᵔ, abifᵔ ákamé ne abifᵔ ákamé fᵔ mekomejᵔᵔ wuú wᵔ, ²⁵ ne áᵔ manye mbeé ebwᵔ ebwᵔ. Gébégᵔ ebwᵔ áchwᵔ jyé, Pᵔl ama jᵔᵔ meko yimᵔᵔ aké, “Mendoó Ukpea épyᵔ gechánchá genó mangaré wáwálé mbaá ukwéne ante nyú ndere Asaya muú ekpávᵔ Esᵔwᵔ nnó asá nnó, ²⁶ ‘Chó garé bᵔᵔ bimᵔᵔ nnó dewúu nyᵔ lé wú ne dekágᵔ ula, depélé nyé lé péle ne dégéné. ²⁷ Elúmbᵔᵔ gétúgᵔ bᵔᵔ bina áḡeá matᵔᵔ dᵔᵔ. Ebwᵔ ágbᵔ ntó matu bwᵔ ne áma mále amᵔ. Ápyᵔmbᵔᵔ nnó ebwᵔ ágegᵔ sé mbaá ne áwugᵔ sé. Mbᵔgᵔ ebwᵔ ákeregᵔ meso etá Esᵔwᵔ, apye nyé ebwᵔ átoó.’ ” ²⁸ Ne Pᵔl anere manjᵔᵔ aké, “Enyú debᵔ mankaá nnó abya melómélᵔ yina alerege nkane Esᵔwᵔ aferege bᵔᵔ né efwyale gabo. Abya melómélᵔ yina ajyᵔ nana mbaá bᵔᵔ abi álá pᵔᵔ bᵔᵔ Jus ne áwú nyé ji.” ²⁹ [Pᵔl ajᵔgᵔ mbᵔ, bᵔᵔ Jus áᵔ mantané dafýé, mbeé akwé ebwᵔ ebwᵔ.]

³⁰ Né aḡmᵔ ápea ayi Pᵔl abelé né gepú eyigᵔ ji achyᵔge ḡka, asele yéndémuú ayi achwᵔ gé ji. ³¹ Pᵔl álú wyé éféé agarege bᵔᵔ nkane gefwage

Esᵔwᵔ gélu ne alerege bᵔᵔ depᵔ etiré Ata Jisós Kras, ajᵔge depᵔ gbᵔgᵔnᵔ ayi álá pᵔᵔ ne efᵔ metᵔᵔ ne ye muú ayi achyᵔ ji efwyale apᵔ.

ŊWE ayi Pɔl ásamé mbaá εchomele bɔ́ Kras né Rom

Pɔl atamege εchomele bɔ́ Kras né Rom

¹ Me Pɔl, maá defwe Jisɔs Kras, ne nsáme ηwe yina. Εσωω ajya me nnó mbe ηgbá Jisɔs ne achyεε me utɔ́ nnó ngaregέ abya melóméló wuú. ² Elé abya melóméló yina ne Εσωω anyεε nya meno te gachiú gébégé ji apyεε bɔ́ εkpávέ bií ásamé né mmu ηwe wuú. ³ Abya melóméló yina átome ne Maá wuú, ji alu mpyáne mfwa Dεvid. Abyé ji ndere mekwaá. ⁴ Mendoó Ukpea aleré ne utó nnó Ji alú Maá Εσωω gébégé apyεε ji akwilé né negbo. Ji yimbɔ élé Jisɔs Kras. ⁵ Ne gétú ji, Εσωω aleré me galógáló, ne apyε nnó me mbe ηgbá Kras ngaregέ bɔ́ né malɔ mme mako nnó áfyεégé metɔ́ ne ji ne áwúgέ ne ji, ⁶ chóncho ne enyú abi Εσωω akuú nnó décho mmye ne Jisɔs Kras. ⁷ Getú eyigémbɔ ne nsáme ηwe yina eta nyú ako abi délu né Rom, enyú abi Εσωω ágboó ne enyú dɔ́ ne akuú enyú nnó débε bɔ́ bií. Nnεnemmye nnó Nte sé Εσωω ne Ata Jisɔs Kras álérégé enyú galógáló, ne ápye enyú débε né nesɔ.

Pɔl atamege Εσωω gétúgέ bɔ́ Εσωω abi álú né Rom

⁸ Me mbɔ́ kpe mbe, ntame Εσωω wa gétúgέ enyú ako né genó eyigé Jisɔs Kras apyεε eta sé, né gétúgέ bɔ́ ágaré abya metɔ́ εwé enyú défyεε ne Εσωω. Abya yimbɔ akε akwɔné malɔ mme mako. ⁹ Εσωω muú me mpyεε utɔ́ bií ne metɔ́ wa meko, mmye ké mangarégé abya melóméló Maá wuú, alu nte sé wa nnó me mfyεε enyú né mmyemenεne ya yéndégébé mpwwaá fɔ. ¹⁰ Nnεnemmye nnó Εσωω apyε me mkpe nge meti nana manchwó gε enyú, mbɔgέ nnó mbɔ ne ji akelege. ¹¹ Me nshyagé manchwɔ nge enyú nnó mpye enyú débɔ εchye εwé Mendoó Ukpea εchyεége nnó

enyú débɔ εshye déwεne né depɔré Εσωω. ¹² Genó eyigé me njógé mbɔ gelú nnó εsé ne enyú depoógé ate né metɔ́ εwé défyεε ne Εσωω. Enyú dékágé poógé me né metɔ́ εwé défyεε ne Εσωω me ntó nkágé poógé enyú.

¹³ Aηme ba, nkelege nnó enyú dékaá nnó me nshuú ndɔ, ndɔ ne ndɔ manchwó gέ enyú, nnó mpye bɔ́ abifɔ né melɔ nyú ntó afyεε metɔ́ ne Jisɔs wye ndere mpyεε né malɔ ayifɔ ayi bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. Yémbɔ kpaá te nana nge fɔ meti manchwó nge enyú wɔ. ¹⁴ Genó eyigé me mbɔ́ mampye gelú nnó me mbɔ mangaré abya melóméló mbaá bɔ́ abi ágεne genɔgɔ ne abi álu ame gemua abi ákaá genó ne abi álá akágé. ¹⁵ Ndere elúmbɔ, nshyagé dɔ́ mangaré enyú abi délu né Rom abya melóméló.

¹⁶ Néndé mmye egboó fɔ me mangaré abya melóméló. Ji ne awyaá utó Εσωω ebi uferegé yéndémuú ayi áfyεε metɔ́ ne Jisɔs né εfwyale gabo. Elɔ mbe ne bɔ́ Jus ekwɔné mbaá bɔ́ Grek. ¹⁷ Abya melóméló yina agaregέ ndere Εσωω apyεε nnó εsé débε cho. Εσωω apyεε mbɔ, mbɔgέ défyεgέ metɔ́ ne ji te ula ulɔ́ kpaá te kwyakwya, ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Muú ayi Εσωω apyεε ji abεé cho gétúgέ áfyεε metɔ́ ne ji abɔ́ genwá.”

Εσωω achyεge nye εfwyale mbaá bɔ́ abi ápyεε nchye

¹⁸ Εσωω alere ndere metɔ́ εsɔ́ ji né mfaánebuú ne bɔ́ abi ápye gabo ne nchye. Nchye ayi bɔ́ bina ápyεε ágbeé nnó bɔ́ ákágé fɔ wáwálé ayi mekomejɔ́ Εσωω aleregέ. ¹⁹ Εσωω achyεgέ nye εbwɔ́ εfwyale néndé yéndégenó eyigé muú abɔ́ mankaá né depɔré Εσωω, εbwɔ́ ákaá me geji. Εσωω jimɔ́ apyεε εbwɔ́ ákaá geji. ²⁰ Εbwɔ́ ákágé gá fɔ gemεge bwɔ́ né mbaá gabo ayi εbwɔ́ ápyεε, néndé te gébé eyigé Εσωω akwyεε mfaá ne mme, bɔ́ ábɔ́ ákágε kaá gefɔgέ muú ayi ji alú né mbaá unó bi ji akwyεε yé élé álá agené fɔ ji ne ame. Unó bina ne uleregέ utó bií ebi ula ubyεé ne

ulerege ntó nnó ji alú Ɛsɔwɔ wáwálé. ²¹ Ɛbwɔ akaá Ɛsɔwɔ, yémbɔ áchyegé fɔ ji enógé ɛwé abɔɔ manchye ji. Yé mantamege ji atamegé fɔ. Yémbɔ ákwe kenékéné né uferé bwɔ ne matɔɔ bwɔ ákwe kendeé eké gemua. ²² Ɛbwɔ aké awyaá défɔɔ, yémbɔ alú lé ukekené bɔɔ. ²³ Ɛbwɔ ályaa manógé Ɛsɔwɔ muú alá gboó, alá nógé lé aló uka abi áfulé akwaá bɔɔ ágboó, dénywɔne, menya uká, ne eyi ekene uwya mme.

²⁴ Ndere elúmbɔ, Ɛsɔwɔ alyage ɛbwɔ nnó ápyegé gekwekwe gepɔ ne nnó apyegé unó bi uchyege mekpo unɔɔ né mbaá ate. ²⁵ Ɛbwɔ áshya mankame ne wáwálé ayi atome ne Ɛsɔwɔ, alá akame lé ne genó eyi gebyɔ. Ɛbwɔ ánógé ne áfegé lé unó bi Ɛsɔwɔ akwyéé. Áshya manógé Ɛsɔwɔ jimbɔɔ muú akwyéé unó bina. Ji alu muú ayi esé débɔɔ manógé te kwya kwyaá. Amen.

²⁶ Gétúgέ ubobo unó bina ebi ɛbwɔ ápyéé, Ɛsɔwɔ alyage ɛbwɔ nnó abɔ mmwólé mampyegé depɔré ubele etiré dégboó mmye. Andée bwɔ ályaa gefógé ubelé ebi ábɔɔ mambegé ne ande, alá belé lé ne ate andée. ²⁷ Wyembɔ ntó ne ande ályaa mambegé ne andée, alá belé élé ne ate ande. Ande ápyéé ubobo unó bi ugboó mmye ne ate ande. Getu eyigémbɔ, ɛbwɔ ambɔɔ ákuú efwyale né gemegé bwɔ ɛwé ɛbwɔ abɔɔ mangé gétúgέ gabo bwɔ.

²⁸ Te mbaá ɛbwɔ áshya mamfere genó eyi gelú chɔ eyi getome ne Ɛsɔwɔ, Ji alyage nnó ɛbwɔ áferege lé unó uboubɔ ápyegé unó bi muú alá bɔɔ mampyegé wɔ. ²⁹ Matɔɔ bwɔ agbeé ne nchye ufɔɔ ufɔɔ. Apyéé gabo, ányéé manwaá, apaá bɔɔ, áfyéé ame né unó bɔɔ bi cha, áwane bɔɔ, ámmyé mammye, ábwólége bɔɔ, áteé wye lé gabo ne bɔɔ, ne ájógé bɔɔ mesomeso. ³⁰ Achɔɔ mabɔ ate, apaá Ɛsɔwɔ, áwyaá neɲa, ábwegé mmye, ádoó ɛbwɔ ɛwome, ákwyegé mati make ayi ápyéé nchye, áwuú fɔ ne ante ne amma bwɔ. ³¹ Alú unkekene bɔɔ. Anyégémeno nnó ápyéé genó,

ápyéé fɔ geji. Agené fɔ bɔɔ meshwe, ábálege matɔɔ ne bɔɔ. ³² Yé lé ɛbwɔ ákaá chanéné nnó ɛbé Ɛsɔwɔ eké bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina abɔ mangbo, ɛbwɔ ápye fɔ lé ubiubi, áfegé ntó bɔɔ abi ápyéé ubi.

2

Ɛsɔwɔ asɔɔ nye mpa yéndemuú

¹ Ngarege enyú abi désɔɔ mpa bɔɔ, dékágé gá fɔ gemegé nyú gébége déke désɔɔ mpa, yé debe ndé ufɔɔ bɔɔ. Mbo ne elú wáwálé ne enyú ako néndé ndere enyú désɔɔ mpa yimbɔ, mbo ne enyú ambɔɔ ntó dékwene mpa gétúgέ nnó enyú ambɔɔ abi délu ampane mpa dépyéé ntó wyeé ufɔɔ unó ɛbimbɔ. ² Ɛsé dékaá nnó Ɛsɔwɔ asɔɔ mpa wuú cho mbaá bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina. ³ Enyú déferé nnó déké déjógé nnó bɔɔ abi ápyéé ufɔɔ unó bina ákwe mpa ne enyú ambɔɔ ntó déké dépyéé wyeé ubi dékágé bo unɔɔ mpa Ɛsɔwɔ? ⁴ Waá enyú débyaa mbɔ élé galógál ayi Ɛsɔwɔ aleregé, dépɔ etiré ji abyaá ne metɔɔ ɛwé ji ákogé? Waá enyú dékaá fɔ nnó galógál ayi Ɛsɔwɔ aleregé alú nnó apye enyú dékwɔré matɔɔ nyú délyaa gabo wɔ? ⁵ Yémbɔ enyú denɔɔ matɔɔ ne détoó mekpo. Ndere elúmbɔ, enyú dépyembɔ lé nnó né bií bi Ɛsɔwɔ alerege nye metɔɔ usɔɔ wuú mbaá bɔɔ abi ápye gabo, ji áchyéé enyú efwyale ɛwé eɲea kpaá épwɔ. Ne ji asɔɔ nye mpa wuú cho. ⁶ Néndé Ɛsɔwɔ achyegé nye yéndemuú nsa ayi akwane ne ji né unó bi ji apyéé. ⁷ Né mbaá bɔɔ abi ákogé metɔɔ ápyéé wye galógál ne bɔɔ, ákelegé nnó Ɛsɔwɔ achyéé ɛbwɔ ɲgɔ, enógé ne genwá eyigé alá gboó, Ɛsɔwɔ apye nye ɛbwɔ abɔ genwá eyi gélágé byé. ⁸ Yémbɔ mbaá bɔɔ abifo abi atéé lé gemegé bwɔ, áshya manwú genó eyi gelú cho ne ápye élé unó bi ulú gyeé, metɔɔ esɔɔ nye Ɛsɔwɔ ne ɛbwɔ, achyéé ɛbwɔ efwyale. ⁹ Ne efwyale ne ubalé ubeé nye dɔɔ né mbaá yéndemuú ayi apyéé gabo, elo mbe né mbaá bɔɔ Jus ekwané mbaá bɔɔ Grek. ¹⁰ Yémbɔ yéndemuú ayi

apye unó bi úlú cho, Esɔwɔ achyegé nye ji ηγɔ, enógé ne nesɔ, elɔ né bɔ́ Jus ekwɔné mbaá bɔ́ Grek. ¹¹ Mbɔ ne elu néndé Esɔwɔ agyale fɔ angya ne muú fɔ.

¹² Bɔ́ abi álá kaá ebe Esɔwɔ wɔ, ápyege gabo ánóme mme detu ndere bɔ́ abi álá kaá ebe Esɔwɔ wɔ. Ne bɔ́ abi ákaá ebe Esɔwɔ, ápyegé gabo, Esɔwɔ ásoó mpa bwɔ́ ndere ebe ejɔ́. ¹³ Bɔ́ abi áwuú lé ebe wuú ne álá pyeé fɔ genó eyigé ebe ejɔ́, Esɔwɔ ágarege fɔ nnó alú cho né mbe ushu wuú. Yémbɔ bɔ́ abi áwuú ebe ne ápyeé genó eyigé ejɔ́, ebwɔ́ ne Esɔwɔ ágarege nnó alú cho né mbe ushu wuú. ¹⁴ Bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, ákaá fɔ ebe Esɔwɔ wɔ. Yémbɔ áké ápyeé genó eyigé ebe ejɔ́ álá kágé, álerege nnó ákage genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyeé, yé lé ebwɔ́ álá pɔ́ ne ebe. ¹⁵ Gepógé bwɔ́ gelere nnó genó eyigé ebe ekelegé, gelu né mmu matɔ́ bwɔ́. Ne matɔ́ bwɔ́ ntó ágaregé nnó genó eyina gelu wáwálé, tɛ mbaá gébé eyifɔ ufere bwɔ́ ugarege ebwɔ́ nnó alu gyeé, gébé eyigé fɔ ugarege ebwɔ́ nnó alú cho, ¹⁶ mbɔ ne ebeé nye né bíi bi Esɔwɔ apyeé nye Kras Jisɔs asɔ mpa bɔ́ néndé ji akaá unó bi úlú bibíi né ufere akwaá. Mbɔ ne abya melóméló ayi me ngarege ájɔ́.

Ndere bɔ́ Jus alú ne ebe

¹⁷ Mbɔgé wɔ olú muú Jus, ne olýii mmye ne ebe Mosis, ɔdoó ebwɔ́ ewɔme nnó olú muú Esɔwɔ. ¹⁸ Nkaá genó eyigé Esɔwɔ akelege nnó wɔ apyege, ɔkaá ntó genó eyi gelu cho ne eyi gelu gyeé gétúgé alere wɔ ebe. ¹⁹ Ne ɔkaá ntó nnó wɔ ne ɔjamé bɔ́ amɛ nónómé meti ne olú eke genjgbɔ mbaá bɔ́ abi alu né gemmua. ²⁰ Wɔ ɔfere nnó ɔkágé chyéé majye mbaá ukenkene bɔ́ ne ɔlerege bɔ́ abi álá ákage depɔré Esɔwɔ. Ne ɔfere nnó ebe ewé wɔ ɔkaá ewyaá defɔ́ deko chóncho ne wáwálé meko. ²¹ Wɔ muú ɔjyeé bɔ́ majyeé, wɔ ntó ɔchyege fɔ geme jye majyeé? Wɔ ɔgarege bɔ́ nnó, ájogé fɔ ejo, yémbɔ wɔ mbɔ́ ɔjóó. ²² Wɔ ɔké bɔ́ ákwege fɔ ulɔ, wɔ mbɔ́ ɔkwene. ɔpaá aló uka yémbɔ ɔjóó ejo né matoó bwɔ́.

²³ Wɔ ɔdoó ebwɔ́ ewɔme nnó ɔkágé mabe Esɔwɔ, yémbɔ ɔchyege Esɔwɔ mekpo unɔ́ gétúgé ɔkwene mabe jíi, ²⁴ néndé asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, áchɔ́ mabɔ Esɔwɔ gétúgé genó eyigé enyú bɔ́ Jus dépyeé.”

²⁵ Mansɔ muú nsɔ nnó abe muú Jus, alú genó gelógéló mbɔgé muú áké abelege mabe Esɔwɔ. Yémbɔ mbɔgé ɔla ɔbelege mabe Esɔwɔ, olú wye eké muú ayi álá asɔ́ ji nsɔ wɔ. ²⁶ Mbɔgé muú ayi álá asɔ́ ji nsɔ wɔ aké abelege mabe Esɔwɔ, nnó Esɔwɔ asele fɔ ji nnó alú wye eké muú ayi asɔ́ ji nsɔ? ²⁷ Ndere elúmbɔ, bɔ́ abi álá asɔ́ ebwɔ́ nsɔ wɔ, yémbɔ ábelegé mabe Esɔwɔ, ebwɔ́ alerege nye enyú nnó dékwe mpa, néndé yé lé enyú déwyaá mabe Esɔwɔ né ηwe ne asɔ enyú nsɔ dékwene áji. ²⁸ Muú ayi alu muú Jus wáwálé apɔ́ fɔ ayi awyaá geloge bɔ́ Jus né mekɔ menyammye. Yé nsɔ ayi wáwálé apɔ́ fɔ genó eyigé afyeé muú né mmye bɔ́ ágene. ²⁹ Muú ayi alú muú Jus wáwálé alú elé muú ayi asɔ́ ji nsɔ ayi metɔ́, mmye eké Mendoó Esɔwɔ epyeé nnó ji akwɔre metɔ́ wuú abe cho né mbe ushu Esɔwɔ. Elé Mendoó Esɔwɔ ne epyeé utɔ́ bina epɔ́fɔ mabe ayi asame mme. Yéndémuú ayi akwɔré né gefɔ́ eyina, alu muú ayi Esɔwɔ ne afegé ji, epɔ́fɔ wye lé akwaá.

3

¹ Ndere mechɔ ewéna elúmbɔ, ndé nsa ayi muú abɔ́ mbɔgé abege muú Jus? Ne ndé galógáló ayi muú abɔ́ mbɔgé asɔ́gé ji nsɔ? ² Galó gáló alu dɔ́ mambɛ muú Jus. Genó eyigé mbe gelu nnó Esɔwɔ afyé mekomejɔ́ wuú né amu bɔ́ Jus. ³ Ne mbɔgé ebwɔ́ ápyeé fɔ genó eyigé Esɔwɔ akelege nnó ebwɔ́ apyege, nnó Esɔwɔ apyeé fɔ genó eyigé ji anyémeno nnó apyeé? ⁴ Chacha. yé lé ekage be nnó yéndémuú alú muú gebyɔ, Esɔwɔ ájógé wye wáwálé. Asá né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Bɔ́ agené nye nnó genó eyigé wɔ ɔjógé gelú cho ne ɔpagé mpa wyeé, ɔkwilege.”

⁵ Yémbɔ mbɔgé gabo ayi esé depyeé alere ndere Esɔwɔ alu cho, ndé genó

εσέ dékágé jǎǎ? Nnó Εσωω από fǎ cho manchyεé εσέ εfwyale gétúgέ gabo ayi εσέ dépyεé? (Ge mbǎ ne bǎǎ abifǎ ajǎgέ). ⁶ Εkágé be fǎ mbǎ! Mbǎgέ nnó Εσωω από fǎ cho, εpyεέmbǎ nnó ne ji asǎ mpa bǎǎ mme?

⁷ Muú fǎ ákágé nyεgέ wyε mbeé aké, “Mbǎgέ gebyǎ εyigέ me mbyǎgέ gepyε nnó bǎǎ age nnó Εσωω ajǎgέ wǎwǎlé, ne gepyε ji abǎǎ ηgǎ, ulannó ne Εσωω agarege nnó me nlú gyεé né gabo ayi mpyεé?” ⁸ Bǎǎ abi áfεrege mbǎ áké, “Ndere dépyεé gabo, mbǎntó ne galǎgalǎ achwǎǎ.” Bǎǎ abifǎ áchǎǎ me mabǎ áké ge mbǎ ne me ngarege. Εσωω achyεge nyε εbwǎ εfwyale εwé ekwane ne εbwǎ.

Yε muú ayi alu cho né mbe ushu Εσωω apǎ

⁹ Ne nana yé? Nnó εσέ bǎǎ Jus dépwǎ bǎǎ abi alá pǎ fǎ bǎǎ Jus? Chacha. Me ngaré me nnó bǎǎ mme yé bǎǎ Jus ne bǎǎ Grek gabo abǎ εbwǎ deba.

¹⁰ Elú wyε ndere asame né mmu ηwe Εσωω nnó, “Yé muú ayi alú cho né mbe ushu Εσωω apǎ, yé ama apǎ.

¹¹ Yé muú ama ayi akágé wǎwǎlé ayi atome ne Εσωω apǎ ne yé ama ayi akεlege mankwǎlege Εσωω apǎ.

¹² Bǎǎ ako átí meso ne Εσωω, εbwǎ ako áfε gyεé, yé muú ama ayi apyε galǎgalǎ apǎ ηgba yé ama apǎ. ¹³ Mejǎǎ εwé εtanege εbwǎ né meno elú eké gebe gebogebo eyi getanege né mmu menome. Manǎme bwǎ agarege elé gebyǎ gejigeji. Mejǎǎ εwé étanege εbwǎ né ubǎ meno elú eké nchyε utǎ.

¹⁴ Mekomejǎǎ ayi atanege εbwǎ meno agbeé ne ulwεre ne nchyε. ¹⁵ Manwǎ muú alu εbwǎ wǎwǎ.

¹⁶ Yéndé mbaá ayi εbwǎ ajyεé, áchǎǎ bǎǎ ne apyεé εbwǎ ágene εfwyale. ¹⁷ Εbwǎ akágé fǎ ndere abεé né nesǎ. ¹⁸ Εbwǎ anógé fǎ Εσωω chacha.”

¹⁹ Nana dékaá nnó yéndégenó eyigέ εbe ejǎgέ etomé ne bǎǎ abi εbe ewémbǎ εgbarege εbwǎ, nnó εgbεge mano bǎǎ abi akεlege nnó agame gemεge bwǎ ne nnó εpyε yéndémuú akpε né unǎǎ mpa Εσωω. ²⁰ Yé muú ayi abεé cho né mbe ushu Εσωω gétúgέ apyε genó

eyigέ εbe ejǎǎ apǎ, néndé elé gétúgέ dékaá εbe ne dékaá nnó dépyεé gabo.

Εσωω alεré εσέ meti εwé dékage tane né εfwyale

²¹ Yémbǎ nana Εσωω alεre εσέ meti εwé ji apyεé bǎǎ ábεé cho né mbe ushu wuú. Εbǎǎ fǎ mechǎ mampyε ne εbe mambelé wǎ, yé elé genó eyigέ εbe Mosis ne bǎǎ εkpávέ Εσωω abǎǎ me mbe ajǎǎ. ²² Εσωω apyεé bǎǎ ábεé cho né mbe ushu wuú gébégé áfyεgέ metǎǎ ne Jisǎs Kras. Εσωω apyεmbǎ mbaá bǎǎ ako abi áfyεé metǎǎ ne Jisǎs, ágyale fǎ áηgya. ²³ Néndé bǎǎ ako ápyε gabo, ne ákwǎne se mambǎ ηgǎ Εσωω wǎ.

²⁴ Yémbǎ né ulǎǎ melu Εσωω, ji apyε εbwǎ atene cho né mbe ushu wuú ndere εchyε εwé ji achyεge gétúgέ utǎ Kras Jisǎs ebi úwené geme gesé. ²⁵ Εσωω achyεé Jisǎs ndere gepyε. Ji apyεmbǎ nnó ase manoó miú apyε nnó bǎǎ áfyεé metǎǎ ne Jisǎs. Εσωω apyεmbǎ manlεré nnó ji alú cho, néndé nya mbεmbe, ji ako metǎǎ abya gabo ayi bǎǎ ápyεé. ²⁶ Εσωω apyεmbǎ manlεré né gébé eyigέ na nnó ji alu cho ne nnó bǎǎ áfyεge metǎǎ ne Jisǎs, ji apyεé εbwǎ ábεé cho né mbe ushu wuú.

²⁷ Ne nana ndé genó eyigέ εσέ dékágé do εbwǎ εwǎme nnó dépyεgέ ne Εσωω apyεé εσέ delu cho? Yε genó gepǎ, néndé mamferé muú né εfwyale apǎfǎ gétúgέ galǎgalǎ ayi ji apyεé, elé gétúgέ áfyεé metǎǎ ne Kras Jisǎs. ²⁸ Ndere elúmbǎ, dékaá nnó muú abεé cho né mbe ushu Εσωω gétúgέ áfyεé metǎǎ ne Jisǎs, epǎfǎ gétúgέ ábélege εbe. ²⁹ Waá nnó, Εσωω alu lé ayi bǎǎ Jus εbwǎ εbwǎ? Nnó ji apǎ fǎ ntó Εσωω ayi bǎǎ abi alá pǎ bǎǎ Jus? Wǎwǎlé alu. ³⁰ Tε mbaá Εσωω alu ama, ji apyε nyε bǎǎ ábεé cho né mbe ushu wuú mbǎgέ áfyεge metǎǎ ne Jisǎs. Yé asǎ εbwǎ nsǎ, yé áǎǎ εbwǎ nsǎ wǎ. ³¹ Ndere elúmbǎ, elé défyεé metǎǎ ne Jisǎs, nnó déjǎǎ nnó εbe εfu se yé genó wǎ? Ngba wǎ. Εbe elú genó ne débǎ manógé εwu.

4

*Démée mechə ewéna ne gekwenege
Nte sé Abraham*

¹ Ndere mechə ewéna ewé etome ne mambə cho né mbe ushu Esəwə, ndé galógáló ayi esé dékágé jəó yé nnó ákwələ Abraham gekwenege nte sé ndere akwaá ákelege? ² Mbəgé nnó Esəwə abə apyeeé ji abe cho né mbe ushu wuu gétúgé utó ulúúl ébi ji apyeeé, mbə ji abə awyaá genó eyigé ji ákágé doó ebwə ewəme. Yémbə ji apó ne genó eyigé ji ákágé doó ebwə ewəme né mbe ushu Esəwə. ³ Asa né mmu ηwe Esəwə nnó, “Abraham áfyeeé metó ne Esəwə, getú eyigémbə Esəwə ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuu.” ⁴ Muú apyegé utó achyegé ji ηka, eji epófó ndere echye ewé achyegé muú detú. Elú elé genó eyigé ji abəó mansé gétúgé utó ébi ji apyeeé. ⁵ Yémbə muú ayi alá líí fə mmye né utó ulúúló ébi apyeeé, ne áfyeeé lé metó ne Esəwə muú awyaá uto mampyeeé bəó abi apyeeé gabo abe cho né mbe ushu wuu, Esəwə aselé nnó muú yimbə alu cho né mbe ushu wuu gébégé áfyeeé metó ne ji. ⁶ Wyembə ntó ne mfwa Devid ájəó aké, metó megəmegə eja nnó ne muú ayi Esəwə asele nnó alu cho né mbe ushu wuu, yémbə épó fə elé gétúgé utó ulúúló ébi ji apyeeé. ⁷ Ajəó aké, “Metó megəmegə ebéé ne bəó abi Esəwə ájinte gabo ayi ebwó ápyeeé, ne ábyaá ji. ⁸ Metó megəmegə ebéé ne muú ayi Esəwə asele nnó apyeeé fə gabo wó.”

⁹ Ndere elúmbə, nnó metó megəmegə ewéna elú lé ne bəó abi áśó ebwó nsə ebwó ebwó, waá elú ntó ne abi alá áśó ebwó nsə wó? Esé déjógé me nnó Abraham áfyegé metó Esəwə ase nnó ji alu cho né mbe ushu wuu. ¹⁰ Ndé gébé mechə ewéna epyeé? Gemégé nnó asə nya Abraham nsə, waá gébégé áśó me ji nsə? Elé gemege nnó asə ji nsə, epófó gébégé áśó me ji nsə. ¹¹ Nsə ayi áśó Abraham alu elé gelo eyi gelere nnó Esəwə abə me mbe ase nnó Abraham alu cho ndere áfyeeé metó ne ji gemege nnó áśó ji nsə. Epyembə nnó Abraham abe nte

bəó ako abi áfyeeé metó ne Esəwə ayi alá áśó ebwó nsə wó. Ndere elúmbə, Esəwə asele ntó ebwó nnó alu cho né mbe ushu wuu. ¹² Ne Abraham alu ntó gekwenege nte bəó abi alá áśó ebwó nsə jiji wó, yémbə áfyeeé ntó metó ne Esəwə wye ndere gekwenege nte se Abraham áfyeeé gemégé nnó asə ji nsə.

¹³ Esəwə anyé nya meno ne Abraham ne upyáne bíí, nnó mme yina abeé nye awu bwó. Menomenyeeé ewéna épófó gétúgé Abraham apyeeé genó eyigé ebe ejəó, elé gétúgé Abraham áfyeeé metó ne Esəwə, ne ji aselé nnó Abraham alu cho. ¹⁴ Mbəgé ebéé nnó genó eyigé Esəwə anyémeno, achyegé lé mbaá bəó abi ábélege ebe, mbə metó mamfyé ne Esəwə epó yé ne nsa, ne menomenyeeé Esəwə elú lé detú. ¹⁵ Gétúgé genó eyigé ebe ejəó Esəwə alerege metó usó wuu mbaá bəó abi alá ákwəlege ewú. Ne mbəgé ebe ela epó, muú ntó ákwene fə ebe.

¹⁶ Ndere elúmbə, genó eyigé Esəwə anyémeno nnó apyeeé, gekene ne metó mamfyeeé ne ji. Ge mbə ne elú nnó, genó eyigémbə gepye gétúgé Esəwə alome melu. Ne ji alerege uló melu mbaá baá Abraham ako. Ne baá Abraham apó fə bəó abi ábélege ebe ewú ewú, álu ntó bəó abi áfyeeé metó ne Esəwə ndere Abraham abə áfyeeé nya. Gé mbə ne elú néndé Abraham alu nte mbaá esé ako abi défyeeé metó ne Esəwə. ¹⁷ Ne elú wye ndere ásame né mmu ηwe Esəwə nnó, “Me mpye nnó wə əbe nte gejamégé bəó né gejamégé malə.” Ne Abraham alu nte se esé ako né mbe ushu Esəwə, muú yi Abraham áfyeeé metó ne ji. Esəwə muú apyeeé bəó ákwilege né negbo, ajógé genó eyi gebə gela gepo gelu.

¹⁸ Esəwə ájógé mbə, Abraham akamé, ne anereé metó nnó genó eyigé Esəwə anyémeno, gepye nye, yé elé elú eké epófó kəkəge nnó genó yimbə gepye. Ne Abraham alu nte gejamégé bəó né gejamégé malə wye ndere Esəwə ajəó nnó, “Upyáne byeeé ubeeé nye gejamegejame eké ambe né mfaánebuú.” ¹⁹ Ne Esəwə ájógé

mbò Abraham abòó fò gepwa mamfye metòó ne ji wó, yé élé ji akaá nnó ákage bye se maá gétúgè ákwóné usaá anme uta, ne mendéé wuú Sara ntó alu menkwò mendéé. ²⁰ Abraham alyaá fò mamfye metòó ne Èsòwò wó, ne apó ne dembyò né genó eyigé Èsòwò anyémeno nnó apyéé. Yémbò metòó ewé ji afyéé ne Èsòwò etoó wye toógé ne afeége Èsòwò, ²¹ néndé ji akaá chanéné nnó Èsòwò apyéé nye wye genó eyigé ji anyémeno nnó apyéé. ²² Gé ula bi Èsòwò asele nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú, gébégé ji áfyéé metòó ne ji. ²³ Mekomejòó yina ayi ásame né mmu ñwe Èsòwò nnó, “Èsòwò ase nnó Abraham alu cho né mbe ushu wuú”, ása fò lé mampóó Abraham jimbií wó, ²⁴ ása ntó mampóó esé abi Èsòwò apyéé nye nnó débè cho né mbe ushu wuú mbàgé défyéé metòó ne ji muú apyéé Ata sé Jisòs akwilé né negbo. ²⁵ Èsòwò achyéé ji nnó agbo gétúgè gabo sé ne apye ji akwilé né negbo nnó apye esé débè cho né mbe ushu wuú.

5

Esé déwyaá nesò ne nechóchó gétúgè Èsòwò apyéé esé délú cho né mbe ushu wuú

¹ Tè mbaá Èsòwò apye esé detene cho né mbe ushu wuú gébégé défyéé metòó ne Jisòs, esé délú nesò ne ji gétúgè genó eyigé Ata sé Jisòs Kras ápyéé. ² Ne gétúgè esé défyéé metòó ne ji, Èsòwò apye esé dége meti ewé ji alerege esé galógáló ayi dégene mbò nana. Ndere elúmbò esé déwyaá metòó megómégó gétúgè déneré metòó nnó débòó nye ntó ngò ayi Èsòwò awyaá. ³ Genó eyigé fò ntó eyigé esé déwyaá metòó megómégó wyeé gelu nnó, dégene efwyale yémbò dékaá nnó efwyale ewémbò epyéé élé nnó esé dékógé metòó. ⁴ Metòó mekogé epyéé esé débéé ne gepò gelógéló. Gepò gelógéló gepyéé esé dénererege metòó nnó Èsòwò achyege nye esé genó eyi ji anyémeno. ⁵ Metòó ewé dénererege ne Èsòwò ebeé fò detu néndé Mendoó Ukpea epyéé gejegé Èsòwò gegbeé esé

né matòó. Ne Mendoó Ukpea ewémbò élé echye ewé Èsòwò achyéé esé.

⁶ Néndé né gèbé eyigé esé déla dékágé poó fò gemege esé, Kras achwó wye né gèbé eyigémbò eyigé Èsòwò abò ajyaá, agbo mampóó esé bòó abo. ⁷ Ejurege ne muú akame nnó agboó gétúgè muú ayi alu cho né mbe ushu Èsòwò, yé élé muú ayifò ákagè kame mamgbo gétúgè muú ayi awyaá gepò gelógéló. ⁸ Yémbò Èsòwò alere nnó ji abò gejeé ne esé, néndé yé né gèbé eyigé esé delu dépyéé wyeé gabo, Kras agbo gétúgè sé. ⁹ Èsòwò akè ne manóó Jisòs mampye esé débè nana cho né mbe ushu wuú. Genó eyi gepwòó amu gelu nnó Èsòwò akene nye ne Jisòs áfere esé né metòó usòó wuú. ¹⁰ Esé debò delú bòó máwámé Èsòwò, yémbò gétúgè negbone maá wuú, ji apye esé dényéé nesò ne ji. Ne tè mbaá esé dényéé nana nesò ne Èsòwò genó eyi gepwòó amu gelu nnó, aferege nye wye esé né efwyale gabo gétúgè Kras muú alu mebe. ¹¹ Ebyéé fò mbò wó, esé déwyaá ntó metòó megómégó ne Èsòwò gétúgè genó eyigé Ata Jisòs Kras apyéé. Ji apyéé esé dema dényéé nesò ne Èsòwò.

Adam achwó ne negbo, Kras achwó ne gerwá

¹² Gabo achwó fa mme gétúgè muú ama. Ne gabo achwó ne negbo. Gétúgè gabo, negbo nesane mbaá meko néndé yéndémuú apyéé gabo. ¹³ Gemege nnó Èsòwò achyéé ebe mbaá Mosis, bòó ápyéé me gabo, yémbò, Èsòwò áse fò nnó bòó ápye gabo wó néndé abò alu dafyéé ebe. ¹⁴ Yémbò òlò né gébégé Adam òkwóné eyigé Mosis, bòó ako ágbo yé ebe lé bòó abi álá ápye gabo eké ayi Adam wó. Mmye ké ebwó áshya fò manwú ne genó eyi Èsòwò ajòó wó. Né mati ayifò Adam afu muú ayi achwòó nye. ¹⁵ Yémbò echye ewé Èsòwò achyege bòó detu epófò eké gabo ayi Adam apyéé. Wáwálé elú nnó gejamégé bòó ágbó gétúgè gabo ayi muú yimbò ama apyéé, yémbò galógáló ayi Èsòwò alerege aja kpaá apwò amu. Ne wyembò ntó ne echye ewé ji achyéé

gejamégé bɔ́ detu gétúgέ galógáló ayi muú yimbɔ́ ama alerege ejame dɔ́. Ne muú yimbɔ́ elé Jisɔ́s Kras. ¹⁶ Echyε ewé Eɔ́wɔ́ achyεgέ bɔ́ detu elú cha ne gabo ayi muú ama apyεé. Ne gétúgέ gabo yina, Eɔ́wɔ́ asɔ́ mpa nnó bɔ́ ako ákwe. Yémbɔ́ yé elé gabo ayi esé dépyεé ajame dɔ́, Eɔ́wɔ́ apyεé esé délu cho né mbε ushu wuú gétúgέ galógáló ayi muú ama aléré. ¹⁷ Elú wáwálé nnó gétúgέ gabo ayi muú ama Adam apyεé, bɔ́ ako ágbo. Yémbɔ́ genó eyi gepyεé gétúgέ genó eyi muú ama, Jisɔ́s Kras apyεé gelɔ́ kpaá gepwɔ́ yéndégenó. Ne gelu nnó Eɔ́wɔ́ alerege nye gejamégé galógáló mbaá bɔ́ ne apyε nye ebwɔ́ átene cho né mbε ushu wuú. Ne bɔ́ bimbɔ́ ako ábεé nye né genwá eyi gepwɔ́ amu.

¹⁸ Wyε ndere gabo ayi Adam apyεé, apyεé bɔ́ ako ákwene mpa, mbɔ́ntó ne galógáló ayi Jisɔ́s Kras aléré, apyεé Eɔ́wɔ́ agaré bɔ́ nnó ákwe mpa wɔ́ achyεé ebwɔ́ genwá eyi gélágé byé. ¹⁹ Néndé ndere muú ama ála awu ne Eɔ́wɔ́ wɔ́ apyεé gejamégé bɔ́ ála bɔ́ abi ápyεé gabo, mbɔ́ntó ne gétúgέ muú ama yi áwuú ne Eɔ́wɔ́, Eɔ́wɔ́ apyεé nye gejamégé bɔ́ álaá cho né mbε ushu wuú.

²⁰ Ebe epyε gabo ama aja lé dɔ́. Yémbɔ́ yéndé mbaá ayi gabo ajame dɔ́, Eɔ́wɔ́ ntó alerege wyε galógáló wuú gejamεgejame. ²¹ Epyεmbɔ́, nnó ndere gabo awyaá uto ebi achwɔ́ ne negbo, galógáló ayi Eɔ́wɔ́ alerege apyεé nnó bɔ́ ábε cho né mbε ushu Eɔ́wɔ́ abɔ́ genwá eyi gélágé byé gétúgέ genó eyigé Jisɔ́s Kras Ata sé apyεé.

6

Bɔ́ abi áchome mmyε ne Kras áwyaá genwá

¹ Esé déjógé mbɔ́ nnó yé né mechɔ́ ewéna ewé mengaré mbɔ́ enyú. Nnó déjyεge wyεé mbε mampyεge gabo nnó Eɔ́wɔ́ alerege esé galógáló wuú gejamεgejame? ² Cha oo! dékágé pyε fɔ́ mbɔ́. Né mechɔ́ gabo, esé degboó mε debyε ne ji. Epyεémbɔ́ nnó ne démma déjyεé wyε mbε mampyεge gabo? ³ Enyú dékaá nnó áwyaá esé

ako manaá Eɔ́wɔ́ nnó décho mmyε ne Kras Jisɔ́s. Manaá ami áwyaá mbɔ́ esé maléré nnó esé ntó dégbo uluá ne ji. ⁴ Ndere elúmbɔ́, ánií esé ulua ne Kras gébégé áwyaá esé manaá Eɔ́wɔ́ ami maléré nnó esé degbo ulua ne ji. Epyεmbɔ́ nnó ndere Nte se Eɔ́wɔ́ asele uto bií apyεé Jisɔ́s Kras akwilé né negbo esé ntó debe ne genwá eyi gekε. ⁵ Néndé, te mbaá esé déchomé mmyε ne ji né gefɔ́ge negbo eníne na, elú wáwálé nnó esé ntó déchome nye mmyε ne ji dékwilé né negbo ndere ji akwilé.

⁶ Dékaá nnó Eɔ́wɔ́ awɔ́ gekwe-nege gepɔ́ sé né mfaá gekwa ne Kras. Ji apyεmbɔ́ nnó áchɔ́ gekwe-nege gepɔ́ eyimbɔ́ eyi gebɔ́ gepyεé esé dépyεé gabo nnó débεge se áfwe mbaá gabo. ⁷ Néndé, muú agbogé, atane né defwεre gabo. ⁸ Ne te mbaá esé dégboó ulua ne Kras, dékamé nnó dényε nye genwá ne ji. ⁹ Esé dékaá nnó Kras akwilé né negbo, ndere elúmbɔ́, ji amagé gbo sé, ne negbo ntó nepɔ́ sé ne uto né genwá jí. ¹⁰ Negbo eníne ji agboó, agbo damáa abyε ne gabo. Ne genwá eyigé ji awyaá nana alu choncho ne Eɔ́wɔ́. ¹¹ Mbɔ́ntó ne enyú débɔ́ mansεle gemεge nyú nnó degbo mε débyε ne gabo, ne nana déwyaá genwá, délu choncho ne Eɔ́wɔ́ gétúgέ déchomé mmyε ne Kras Jisɔ́s.

¹² Ndere elúmbɔ́, dékamege sé gabo abɔ́ enyú deba né gegbogboge menyammyε nyú nnó apyε enyú dépyεge ubobo unó bi menyammyε akεlege nnó dépyεge. ¹³ Délyage fɔ́ nnó mmwólé mampyε gabo ese uto gepɔ́ge menyammyε fɔ́ nnó gebe genó eyigé enyú déselé dépyεé nchyε. Chyεgέ lé gemεge nyú mbaá Eɔ́wɔ́ ndere bɔ́ abi ji áfere ebwɔ́ né negbo nnó ákpe né genwá. Chyεgέ yéndé gepɔ́ge menyammyε nyú mbaá Eɔ́wɔ́ nnó dépyεge elé unó bi úlú cho. ¹⁴ Néndé gabo apɔ́ sé ne uto né genwáge enyú gétúgέ nnó dépɔ́ sé né amu ebe, déla lé né amu galógáló ayi Eɔ́wɔ́ alerege.

Esé delu mampyege wye unó bi ulú cho

¹⁵ Ndé genó esé debóó mampyege yé? Nnó esé dépyege wye gabo élé déla depó sé né amu ebe, délaá né amu galógáló ayi Esòwò alerege? Cha oo. ¹⁶ Dékaá fò nnó déchyege gemenge nyú mbaá muú nnó déwúgέ lé ne ji ndere áfwε, delú mbò lé áfwε mbaá muú yimbò wó? Enyú débégé fò áfwε manwúgέ ne gabo, áchwóó enyú ne negbo. Débégé áfwε manwúgέ ne Esòwò ji apyéé enyú débéé cho né mbe ushu wuú. ¹⁷ Yémbò matame mabe ne Esòwò néndé nya mbembe enyú débò delu áfwε mbaá gabo, nana enyú délé wúgέ ne matóó nyú mako wáwálé ayi áleré enyú. ¹⁸ Esòwò aferé enyú né uto gabo ne nana déla áfwε mbaá Esòwò mampyege lé genó eyi gelú cho. ¹⁹ Gógé me njóó mecho ewéna ndere akwaá ájógé, néndé unó ujwerege enyú mankaá. Wye ndere nya mbembe enyú déchyéé upóó menyammye nyú délaá áfwε mampyege gekwekwe gepó ne nchye gejamégejamé, mbóntó ne nana débóó manchyéé menyammye nyú meko mbaá Esòwò ndere áfwε mampyege unó bi ulú cho nnó debe bóó ukpea.

²⁰ Gébégé enyú debò delu áfwε mbaá gabo, enyú debò debóó yé gébé mampyege unó bi ulú cho. ²¹ Ndé nsa ayi enyú débò débóó né ubobo unó bi enyú debò dépyéé né gébé eyigémbò, ebi nana upyéé nnó mekpo unóó egbare enyú? Nsa ayi muú abóó kwyakwya né unó bina élé negbo. ²² Yémbò nana Esòwò aferé enyú né gabo. Enyú dela lé áfwε mbaá Esòwò, ne nsa ayi débóó wyeé alu nnó enyú débéé bóó ukpea ne kwyakwya enyú débóó ntó genwá eyi gélágé byé, ²³ néndé nsa ayi muú abóó gétúgέ apyéé gabo élé negbo. Yémbò echyε ewé Esòwò achyεge detu gétúgέ déchome mmye ne Ata se Kras Jisòs élé genwá eyi gélágé byé.

7

Bóó Kras ápó sé né amu ebe Mosis

¹ Me njógé mecho ewéna ne enyú abi dékaá me ebe. Anme ba, enyú ako dékaá me ebe. Nnó dékaá fò nnó ebe egbarege muú élé gébégé ji abege mebe wó? ² Dékágé meé mecho ewéna ne mendée menò. Ebe egarege nnó mendée menò abò mambε wye ne menò wuú né gébé eyigé menò wuú abéé mebe. Ne mbógé menò wuú agbógé ebe ewé echomé ji ne menò wuú elyage ji ala mmyemmye jíí. ³ Ndere elúmbò, mbógé menò wuú alu mebe ne alyaá ajyéé bele ne menò ayicha, ájógé nnó akwe uló. Yémbò mbógé menò wuú agbogé, ebe emage gbaré sé ji ne abagé menò ayicha ájógé fò nnó akwe uló. ⁴ Anme ba, wyembò ntó ne epyéé ne enyú. Né mecho ebe enyú dégbo me débye ne ewú néndé enyú delú upó menyammye Kras. Ne nana enyú delu bóó muú ayi akwilé né negbo, nnó délerege ulóó melu gétúgέ dépyéé utóó mbaá Esòwò. ⁵ Gébégé esé delú dépyéé unó ndere gekwenege gepó sé gékélégé, ebe ebwyeé mmwólé mampyégé gabo emmyéé amu ne menyammye sé nnó dépyege ubobo unó bi uchwó esé ne negbo. ⁶ Ne nana Esòwò aferé esé né amu ebe, néndé dégbo me débye ne ebe, genó eyi gégbaré esé eké bóó denò. Epyembò nnó, dépyege sé utóó Esòwò ndere ásame né gekwenege ebe, dépyege élé né meti meke ndere Mendoó Ukpea epogé esé nnó dépyege.

Ebe Esòwò elerege nnó esé dépyéé gabo

⁷ Déjógé mbò nnó yé? Nnó ebe ewú ambóó elú lé gabo? Cha oo. Yémbò wáwálé alu nnó ebe ne epyéé me nkaá genó eyigé ákuú nnó gabo. Mbógé ebe, ebe danjóó nnó, “Ófyεge fò ame né genógé muú yicha,” mbò me mbò nkágé fò ndere afyéé ame né genógé muú yicha. ⁸ Yémbò élé gétúgέ ebe ewéna ne gabo agene meti abwéé me yéndé gepó eyigé nfyéé ame né unó bó né yéndé meti ne mmwólé mampyege ufóóufóó uboubò unó. Ebe ebe dampó, mbò gabo alu élé gegbogboge genó.

⁹ Me mbò mpò me ne efwyale gèbége nla nlú dankaá genó eyigé ebe ekelege nnó pye. Yémbò gèbége nkaá genó eyigé ebe ekelege nnó me mpye nla muú ayi apyéé gabo. ¹⁰ Ndere elúmbò, me mgbo. Èsòwò achyéé ebe nnó bò abò genwá, yémbò echwò me lé ne negbo, ¹¹ néndé gabo age meti né ebe abwólé me, ne awá me.

¹² Ndere elúmbò, ebe ewu ambòó élé ukpea ne yéndégenó eyigé ewú egarege gelú cho ne gelòme. ¹³ Nnó genó gelógéló gechwó me lé ne negbo? Cha oo! Élé gabo ne abò akene ne genó gelógéló achwó me ne negbo. Èpyémbò nnó dékaá gefoge genó eyigé gabo alu. Ndere elúmbò, ebe epye esé dékaá nnó gabo abò kpaá apwò amu.

Bò Kras áwya ummye mmummu

¹⁴ Èsé dékaá nnó ebe elú genó gelógéló néndé etané mbaá mendoó Èsòwò. Yémbò me nlú lé mekwaá. Me nlá eké mefwè mbaá gabo. ¹⁵ Me nkágé fò genó eyigé me mpyeé néndé genó eyigé me nkelege mampye geji fò wó me mpyeé wó. Yémbò eyigé me mpaá geji ne me mpyeé. ¹⁶ Nana mbògé me nké mpyeé élé genó eyi me nla nkelege, ebyennó nkamé nnó ebe elòme. ¹⁷ Ndere elúmbò, epófò me mbòó ne mpye genó eyigémbò élé gabo ayi alú me né mmye ne apye geji. ¹⁸ Nkaá nnó yé genó gelógéló eyi getanege né metòó wa gepò, mmye ké né gekwenege gepò ya. Me nwyaa metòó mampye genó gelógéló yémbò nkágé pye fò geji. ¹⁹ Galógáló ayi me nkelege mampye, mpye fò ji yémbò me mpyeé gabo ayi me nla nkelege fò mampye. ²⁰ Ne mbògé me mpyeé élé genó eyi me nlá nkélege fò mampye ebyennó me fò wó mpye geji wó, élé gabo ayi alu me mmye ne apyeé geji.

²¹ Ndere elúmbò, nge nnó ela me eké ebe fò, nnó yéndégébé nké nkelege mampye genó eyi gélú cho, gabo akwò me ushu. ²² Né mmu metòó wa, me ngboó mampyege élé genó eyi ebe Èsòwò ejòó. ²³ Yémbò nkaá nana nnó ebe ewé egbare menyammye wa elu cha ne ebe ewé egbare metòó wa. Ne

ebe ewémbò ewé egbare menyammye wa élé gegbogboge gepò ya. Emmyeé ne ebe Èsòwò ewé me mgboó ne ewú. Élé ewú ne etene me nnó mmpyege gabo. Ndere elúmbò me nla eké mefwè mbaá gegbogboge gepò ya. ²⁴ Èh, meshwè apyéé me ne gemè ya. Nde muú ákágé fere mbò nye me né menyammye yina ayi átene me né negbo? ²⁵ Ntamege Nte sé Èsòwò néndé élé ji mbií ne ákágé fere me né negbo eníné na gétúgé genó eyigé Jisòs Kras Ata sé apyéé.

Ndere elúmbò, né metòó wa elu me nnó mpyege genó eyigé ebe Èsòwò ekelege. Yémbò gekwenege gepò ya gekélege élé nnó me mpyege genó eyi getené me né gabo.

8

Genwá eyigé Mendoó Ukpea echyege muú ayi afyéé metòó ne Kras

¹ Nana bòó abi áchomé mmye ne Kras Jisòs ákwene fò mpa Èsòwò, ² néndé gétúgé me nchome mmye ne Kras Jisòs uto bi Mendoó Ukpea echyege, ufere me né uto gabo ne uto negbo nnó mbé mebe. ³ Ebe ékágé fere fò esé né uto gabo néndé esé depò ne eshye mambele ewú. Yémbò Èsòwò abelé uméé mamfere esé né uto gabo. Atò Maá wuú fa mme ne menyammye ne gepò wye eké awese ne ji afu esé bòó abi dépyeé gabo. Ne achyéé Maá wuú yina ndere gepè nnó anere ne gabo ayi esé dépyeé. ⁴ Èsòwò apyembò nnó, esé abi dela dépyeé fò unó ndere gekwenege gepò sé gekélege, dépyeé lé ndere Mendoó Ukpea echyegé esé uto, dépyege unó bi úlú cho ndere ebe ekelege nnó dépyegé. ⁵ Bòó abi apyéé unó ndere gekwenege gepò bwó gekélege, anerege matòó bwó né mbaá unó bi gekwenege gepò gekélege. Yémbò bòó abi apyéé unó ndere Mendoó Ukpea ekelege, anere matòó mampyege élé unó bi Mendoó Ukpea ekelege. ⁶ Mampyege unó bi gekwenege gepò gekélege achwòó ne negbo. Yémbò mampyege unó bi Mendoó Ukpea ekelege achwòó ne genwá eyi gélágé

byé ne nesó. ⁷ Bóó abi ápyeé unó bi gekwenege gepó gekelege átenege ukolo ne Esówa, ebwó ábelé gé fó ebe Esówa. Ne wáwálé alu nnó ebwó ákágé bele yé ewú. ⁸ Ewéna eléré nnó bóó abi apye lé unó bi gekwenege gepó gekelege, ákágé pye fó metóó egó Esówa.

⁹ Yémbó enyú dépyeé fó unó bi gekwenege gepó gekelege. Dépyeé lé unó bi Mendoó Ukpea ekelege, te ndere Mendoó Esówa elú enyú né mmye. Ne yéndémuú ayi álá pó ne Mendoó Kras né mmye apó fó muú Kras. ¹⁰ Yémbó, Kras abege ne nyu, yé elé menyammye nyú agboó nye gétúgé gabo ayi dépyeé, mandoó nyú ábé abe gétúgé Esówa apyeé enyú délu cho né mbe ushu wuú. ¹¹ Mbógé Mendoó Esówa muú apye Jisós akwilé né negbo elú enyú mmye, ji muú apyeé Kras Jisós ákwilé né negbo achyegé nye ntó menyammye nyú ayi ágboó genwá né uto mendoó wuú ewé elú enyú né mmye.

¹² Ndere elúmbó, ayme ba, esé déwyaá genó eyigé débóó mampye. Yémbó gepó fó nnó dépyeé unó bi gekwenege gepó gekelege nnó dépyeé, ¹³ néndé mbógé enyú déké dépyeé unó bi gekwenege gepó gekelege nnó dépyege, enyú dégboó nye. Yémbó Mendoó Esówa epyege enyú délyagé ubobo unó bi menyammye akélege kanja, débóó genwá eyi gela gebyeé. ¹⁴ Bóó ako abi Mendoó Esówa elerege ebwó genó eyigé abóó mampye ne alu baá Esówa, ¹⁵ néndé Mendoó ewé Esówa achyéé enyú, epyeé fó nnó enyú débe áfwe, dema defoge efó. Mendoó ewémbó epyeé lé nnó enyú debe baá Esówa. Mendoó ewémbó ne epyeé nnó esé dékuú Esówa nnó, “Nte! Nte!” ¹⁶ Mendoó Esówa chóncho ne mandoó sé ágarege nnó esé delú baá Esówa. ¹⁷ Te mbaá esé delú baá Esówa, esé dényeé nye yéndégenó eyigé ji anyémeno nnó achyegé bóó bíí. Ne yéndégenó eyigé Esówa ábélege mbaá Kras, esé déchome nye mbwa ne ji mambó ubi, néndé mbógé esé ntó dégene efwyale ndere ji, débóó nye ntó

gefoge ngó ayi ji abóó nye.

Ngó ayi bóó Esówa abóó nye mesa gébé

¹⁸ Mfere nnó efwyale ewé esé dégene mbó nana, dékágé meé fó ewú ne ngó ayi Esówa alerege nye esé, ¹⁹ néndé yéndégenó eyigé Esówa akwyéé geshyage gegilé mange bíí ebi Esówa apyeé bóó ákaá gefóó eyigé baá bíí alu. ²⁰ Esówa apye unó uko ebi ji akwyéé uchoge, epófó nnó ubi ambóó ne ukele nnó ebe mbó, elé Esówa muú akwyéé ubi ne apyeé nnó ebe mbó. Apye mbó ne uméé nnó, ²¹ unó uko ebi ji akwyéé, ji aferege nye ubi né amu unó bi uchóó ubi. Ne ula nye mmyemmye bwó né gefóó eyi gepwóó amu wye ndere baá Esówa alaá nye. ²² Esé dékaá nnó kraá te fina unó bi Esówa akwyéé uko ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú wye ndere mendée awuú ubale nebyeé. ²³ Epófó unó bi Esówa akwyéé ubiubi ne ukpeé gétúgé ubale ebi ubi uwuú. Yé esé ntó abi Esówa achyéé Mendoó Ukpea ndere genó eyi ji abóó mbe achyéé, dékpeé ntó né mmu matóó sé ndere dégilé bíí ebi Esówa agarege nye gbógónó nnó esé delú baá bíí, awené gemége sé, afere menyammye sé meko né efwyale. ²⁴ Néndé elé gétúgé déneré metóó ne Esówa ne ji afere esé né efwyale gabo. Yémbó mbógé nnó esé debóó me genó eyigé déneré metóó wyeé, mbó metóó ewé esé déneré mbó, abóó akuú sé nnó metóó menerege. Ndé muú sé ayi anerege metóó mange genó eyigé ji agene me? ²⁵ Yémbó mbógé dénererege metóó mange genó eyigé dela délu danje, dékó gé metóó dégilé mange geji.

²⁶ Ndere dégilé, mbóntó ne Mendoó Ukpea epogé esé né mbaá genó eyigé esé dela depó ne eshye mampye. Esé dékágé fó ndere débóó manemmye, yémbó elé Mendoó Ukpea ne enene mmye gétúgé sé mbaá Esówa, ekpeé ne uchu mejóó ebi mekwaá álá ákágé jóó. ²⁷ Esówa muú akágé genó eyi gelú né matóó akwaá, ákágé genó eyi gelu Mendoó Ukpea né metóó néndé

Mendoó Ukpea enene mmye gétúgé bɔ́ Ɛsɔwɔ ako ndere Ɛsɔwɔ akelege.

²⁸ Ne esé dékaá nnó yéndégenó eyi gepyee, gepye utó ulua manchwó ne galógáló mbaá bɔ́ abi ábɔ́ gejeé ne Ɛsɔwɔ, ebwó abi ji akuú nnó ápyege genó eyigé ji akelege. ²⁹ Bɔ́ abi Ɛsɔwɔ abɔ me mbe akaá nnó ábeé nye abii ebwó ntó ne ji abɔ́ me mbe ajya te gachii nnó ábé eké Maá wuú. Apye mbɔ nnó Maá wuú abe Maá mbe mbaá gejamégé ate aɲme. ³⁰ Ne bɔ́ abi ji abɔ́ me mbe ajyaá, ebwó ne ji akuú nnó abe bɔ́ bií. Bɔ́ abi ji akuú, ebwó ntó ne ji apye nnó átene cho né mbe ushu wuú. Ne bɔ́ abi ji apyee átene cho né mbe ushu wuú, ebwó ntó ne ji apyee nnó ábɔ́ ɲɔ.

Ɛsɔwɔ abɔ́ gejeé ne bɔ́ gétúgé Kras

³¹ Ndé genó cha esé dékagé shuú né mechɔ ewéna? Mbɔ́gé Ɛsɔwɔ abege ne esé, ndé muú ákágé pɔ́ esé? ³² Ɛsɔwɔ agbaré fɔ Maá wuú nnó achwɔ́gé wó, yémbɔ achyee ji nnó achwó agbo gétúgé esé ako. Te ndere ji achyee esé maá wuú, elú wáwálé nnó achyegé nye esé yéndégenó eyi dékelege nnó débe gefɔ́ eyi ji akelege nnó débe. ³³ Ndé muú ákágé shulé ndo mbaá bɔ́ abi Ɛsɔwɔ ájyaá nnó abe abii? Yé muú apó, néndé elé Ɛsɔwɔ jimɔ ne apyee ebwó átene cho né mbe ushu wuú. ³⁴ Ne ndé muú yé ákágé garé nnó esé dékwe mpa? Yé muú fɔ apó, elé Kras Jisɔs ne agboó gétúgé sé Ɛsɔwɔ apye ji akwilé né negbo, ajwólé né melú enógé né egbe ebwónye Ɛsɔwɔ anenemmye gétúgé sé. ³⁵ Genóge fɔ gepɔ eyi gékágé kare esé ne gejeé eyigé Kras abɔ́ ne esé? Nnó elé efwyale, waá ubalé, mammye ayi bɔ́ ámmyeé amu ne esé, waá mesa ayi déjwɔlege. Mandée ayi álií esé, waá manoó negbo ami dégene waá efwyale ewé etene esé né negbo? ³⁶ Elú wye ndere ásámé né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Gétúgé enyú esé dégene manoó negbo yéndégébé, ne ásele esé eké magɔɲme ayi ábele manwa.” ³⁷ Ʋgba, yé elé unó bina upyee esé, esé démmye me dépwɔ né uto Kras muú abɔ́ gejeé

ne esé. ³⁸ Nkaá chanéné nnó yé genó gekage kare fɔ esé ne Kras, yé ebelé negbo, yé genwá, yé makiénné Ɛsɔwɔ, yé álo nchye, yé unó bi upye mbɔ nana, yé ebi upye nye meso gébé, yé álo áto áto, ³⁹ yé ebele unó bi ulú te mfaánebuú, yé ebi ulú melɔ áwú bɔ́, yé genó gefɔ né unó bi Ɛsɔwɔ ákwyee eyi gekágé kare esé né gejege Ata se Kras Jisɔs nnó Ɛsɔwɔ abɔ́gé fɔ gejeé ne esé gétúgé Ata se Jisɔs gepɔ.

9

Ɛsɔwɔ ájyaá bɔ́ bií

¹ Me njógé wáwálé ndere muú ayi áchomé mmye ne Kras mbyɔ́gé fɔ gebyɔ. Mendoó Ukpea epyee me nkaá né metɔ́ wa nnó genó eyigé njógé gelú wáwálé nnó, ² Me nwyá gejamégé mesome ne ubalé ebi ula ubyee né metɔ́ wa, ³ gétúgé bɔ́ ba. Ebɔ ebe yé nnó mfaánebuú abɔ ashulé lé me mmye, mfa mbwa ne Kras gétúgé bɔ́ ba, aɲme ba abi détane melɔ ema, mbɔ́gé ewémbɔ ékágé pye ebwó átané né efwyale. ⁴ Ebwó alu bɔ́ Isréli. Ebwó ne Ɛsɔwɔ áselé nnó ábé baá bií. Aleré ebwó ɲɔ wuú. Anyémeno menyee gejame ne ebwó, achyee ebwó mabe jii, aleré ebwó ndere ábɔ́ manógé ji, ne ashuú nnó apye nye ebwó gejame unó. ⁵ Ebwó alu upyáne ukwene ante bɔ́ Ɛsɔwɔ abi áwuú nya ebwó ɲɔ. Kras ndere mekwaá alu muú melɔ bwó. Ji alu Ɛsɔwɔ ayi abɔ́ yéndégenó, défee ji te kwyakwya Amen.

⁶ Yémbɔ epófɔ nnó Ɛsɔwɔ apyee fɔ genó eyi ji anyémeno nnó apyee ne bɔ́ Isréli wó néndé epófɔ yéndemuú ayi ábyené ji né melɔ Isréli ne alu muú Ɛsɔwɔ wáwálé. ⁷ Ne epófɔ ntó bɔ́ ako abi alú upyáne Abraham ne alu bɔ́ Ɛsɔwɔ. Ɛsɔwɔ ajɔ́ lé ne Abraham nnó, “Upyáne ebi menyee meno nnó nchyege nye wɔ ukene nye lé ne Asek.” ⁸ Ewéna elere nnó epófɔ bɔ́ abi ábyené ebwó ndere akwaá ábyéne baá ne alu bɔ́ Ɛsɔwɔ. Elé abi akene ne menomenyee ewé Ɛsɔwɔ anyee ne alu baá Abraham wáwálé. ⁹ Ge genó eyigé menomenyee ewémbɔ ejɔ́ na,

eké, “Wyeé né gébé eyigé na nme eníne cha me mmage kere fa, ne Sara abyene nye maá mende.”

¹⁰ Épó f́ wye ewéna ewú ewú, Rebeka ntó abye ufa ne muú ama. Muú yimbó alu nya lé gekwenege nte sé Asek. ¹¹ Gemége nnó ábyé baá bina apea yé gemége nnó ebwó ápye genó gelógéló yé eyi gebogebo, Esòwò akaá me ula bi ji ajyaá b́ó bíí, épó f́ gétúgé utó ulúlú ebi b́ó ápyéé, elu elé ndere ji akuú b́ó bíí. ¹² Ne ji agaré Rebeka aké, “Maá wye ayi mbe akpane nye defwe mbaá ayi akwólegé jí.” ¹³ Elú wye ndere ásamé né mmu nwe Esòwò nnó, “Me mbó gejeé ne Jakób, nkií f́ Esao.”

Esòwò ápó f́ ne angya

¹⁴ Ewéna déjógé mbó nnó yé? Nnó Esòwò apye f́ genó eyigé gelu cho? Cha-o. ¹⁵ Esòwò ajóó nya ne Mosis aké, “Me ngene nye meshwe ne b́ó abi nkelege mange meshwe, ne nlelege nye uló melu ne b́ó abi nkelege manleré.” ¹⁶ Ndere elúmbó, Esòwò ajyaá f́ b́ó ndere akwaá ákelege wó, yé ebelé gétúgé genó eyigé ebwó ápyéé. Ji ajyaá b́ó gétúgé meshwe ayi ji agene b́ó. ¹⁷ Asá né mmu nwe Esòwò nnó Esòwò ajóó ne Fero aké, “Me mpye wó òlu mfwa gétúgé nkelege nnó nke ne wó nleré uto ba mbaá b́ó ne nnó, mpye nge wa ásané né maló mme meko.” ¹⁸ Ndere elúmbó, Esòwò agene meshwe ne yéndémuú ayi ji akelege ne achyegé mekpo meto mbaá yéndémuú ayi ji akelege manchyéé.

¹⁹ Ndere njóó mbó, enyú abifó dégígé nye me déké, “Ebegé mbó ula nnó Esòwò ámagé shulé b́ó ndo né mbaá unó bi ebwó ápye? Ndé muú ákágé tene ukòb ne Esòwò nnó apyegé f́ genó eyi ji akelege?” ²⁰ Yémbó wó mekwaá òlu waá ayi òshugé Esòwò meko? Gejegé meséé eyigé muú akwyegé gekwilégé f́ gegíí muú ayi akwyéé geji nnó, “Ulannó wó akwyéé me nnó mbe na?” ²¹ Yé ewú ema ebe nnó muú ayi akwyegé ubi awyaá uto mansé nemé, akwyéé ujeé meséé upea, abelé gema nnó bíí kpaá ne

afyéé menyéé wyeé, abelé eyi f́ nnó ányégé menyéé wye yéndé bíí.

²² Gefógé genó eyina ntó ne Esòwò apyéé. Ji abó ake aleré metóó usóó wuú ne b́ó abi ápye gabo ne nnó apye ntó b́ó ákaá uto bíí. Yémbó ji akóo metóó d́ó ne b́ó bimbo abi ji alerege nye ebwó metóó usóó wuú. Ebwó bina álu b́ó abi elú me nno áchóó nye ebwó chóó. ²³ Esòwò apyembó ntó gétúgé ji abó alu manlere gekpekpegé nge wuú mbaá esé ako abi ji abelé me nnó agene esé meshwe. Esé bina ne délu b́ó abi ji abó me mbe ajyaá nnó débo nge, ²⁴ yé elé esé abi ji akuú. Épó f́ wye lé eta b́ó Jus ebwó ebwó, áku ntó b́ó abi alá ṕó b́ó Jus. ²⁵ Ne elú wye ndere ji ajóó né mmu nwe Hosya nnó, “Me nkuú nye b́ó abi abó alá ápó f́ b́ó ba, nnó b́ó ba, ne b́ó abi me mbó nla mbóó gejeé ne ebwó wó, nkuú nye ebwó nnó b́ó ba abi gejeé.” ²⁶ Ne wye né mbaá ayi ji abó ajóó ne ebwó aké, “Enyú depó f́ b́ó ba, Esòwò muú alu mebe akuú nye ebwó nnó baá ba.” ²⁷ Asaya ajóó nya kenké atóó ne b́ó Isrèli aké, “Yé b́ó Isrèli ája ábé eké gesóó mbalé ebeé mega, elé ukeke b́ó né geluage bwó ne átanegé nye né efwyale gabo, ²⁸ néndé Esòwò asóó nye mpa fa mme wáwá ne dama te kwyakwya.” ²⁹ Elú wye ndere Asaya abó ajóó ntó aké, “Mbógé Esòwò ayi ábóó utó uko abe danlyáá esé mbeé upyáne ebifó, mbó bwyé esé ntó abó ánómé, eké melo Sodom ne melo Gomóra.”

B́ó Isrèli ákámé f́ abya melóméló wó

³⁰ Déjógé mbó nnó né mechó ewéna yé? Nana déjógé nnó b́ó abi alá ṕó b́ó Jus, ebwó abi abó alá ámmye f́ mambé cho né mbe ushu Esòwò wó, Esòwò apye ebwó atene cho né mbe ushu wuú gébégé áfyéé metóó ne ji, ³¹ ewé b́ó Isrèli b́ó abó ámmye nnó Esòwò ápye ebwó ábé cho né mbe ushu wuú gétúgé ábélege ebe, áge f́ meti mampye yéndégenó eyi ebe ejóó wó. ³² Ulannó ebwó alá áge meti mambé cho né mbe ushu Esòwò wó? Elé gétúgé ebwó ámmye

Isrēli aké, “Yéndé bi me nsame amu ya mankwyé depó ne bɔ́ bina nnó ákere eta wa yémbɔ́ ebwó ákelege fɔ́ manwú me, apaá élé me paá.”

11

Esɔ́wɔ́ ashya fɔ́ bɔ́ Isrēli wó

¹ Genó eyigé me ngigé gelú nnó, Nnó Esɔ́wɔ́ ashya bɔ́ bii? Chao! Me mbɔ́ nlú muú Isrēli, mpyáne Abraham. Ntane né ntoné Benjamin. ² Esɔ́wɔ́ ashya fɔ́ bɔ́ bii abi ji abɔ́ ajyaá wó. Enyú delu danwú genó eyi mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́ ajɔ́ atome ne Elija? Ji abɔ́ anemmye mbaá Esɔ́wɔ́ atene ukɔ́ ne bɔ́ Isrēli aké, ³ “Ata, ebwó áwá bɔ́ ekpávè byéé, ámu ulú upè byéé, me nla membrií ne, ákelege manwá me.” ⁴ Esɔ́wɔ́ ashúú ji meko aké ndé? Aké “Nwyaá dèle bɔ́ ba akeneama abi álá ato mano anógé Bal wó.” ⁵ Wyembɔ́ ntó ne elu fina. Ukéé bɔ́ fɔ́ alu abi Esɔ́wɔ́ ajyaá né ulɔ́ melu bii. ⁶ Mbɔ́gè élé gétúgè ulɔ́ melu bii ne ji ajyaá bɔ́ nnó ábè abii, ebyennó utɔ́ ulúlú fɔ́ wó upyéé Esɔ́wɔ́ ajyaá bɔ́ wó. Mbɔ́gè ebɔ́ ebe lé gétúgè utɔ́ ulúlú, ulɔ́ melu bii ufulé sé genó.

⁷ Ge na ne mechɔ́ ewéna elú. Genó eyigé bɔ́ Isrēli ákele ne efófo age geji wó. Bɔ́ abi Esɔ́wɔ́ ajyaá ne agene geji. Ne abi álaá lu dange élé bɔ́ abi átoó makpo. Akélegé fɔ́ manwú Esɔ́wɔ́ agaré ebwó genó eyigé ji ákelege nnó ebwó ápye. ⁸ Elú wye ndere ásamé né mmu ηwe Esɔ́wɔ́ nnó, “Esɔ́wɔ́ apyéé matɔ́ bwó ákwe genje kpaá te fina. Achye ebwó ame ayi alá ákágé ge genó ne matu ayi alá awuú mbaá.” ⁹ Devid ajɔ́ ntó gefɔ́gè genó eyina aké, “Echye menyéé ayi ebwó ányéé gébége epaá ábwólé mataá ayi ebwó ámbɔ́ ákwene wyeé ne ntaá eniné ebwó ákparege wyeé ákwe áge efwyale. ¹⁰ Echye amé agilé ebwó ágegé sé mbaá, meso ásoó ebwó, ne efwyale ewé ebwó ágene ebe te kwyak-wya.”

¹¹ Me mmagé gií ηkwe ayifo. Gébége bɔ́ Isrēli ákparé, nnó ákwe, nnó nekwe eníne mbɔ́ nelu eniné ebwó alá ákágé kwilé sé téné? Chao! Epó

fɔ́ mbɔ́ néndé gabo ayi ebwó ápyeé, ápoó lé nnó bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus áge meti ewé Esɔ́wɔ́ aferege ebwó né efwyale gabo, nnó epyége mbɔ́ bɔ́ Isrēli áshyágé mambè ntó eké ebwó. ¹² Te mbaá gabo ayi bɔ́ Isrēli ápyeé áchwó ne mejé mbaá bɔ́ mme, ne mankparé ayi ebwó ákparé áchwó ne gejamégé mejé mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus, ferege yé gejamégé mejé ewé echwɔ́ nyé gébége bɔ́ Jus abi álaá, áhogé nyé ne bɔ́ ako abi áfyé metɔ́ ne Kras.

Esɔ́wɔ́ aferege bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus né efwyale gabo

¹³ Me njógé ne enyú abi dela depó bɔ́ Jus. Te mbaá me nlú ηgbá Kras eta nyú, nkaá nnó utɔ́ bi Esɔ́wɔ́ achyéé me nnó mpye unea geme, ¹⁴ mampye nnó me nge meti mpye bɔ́ ba bɔ́ Jus, áshyágé mambɔ́ unó ulúlú ebi enyú déwyaá, nnó ndɔ́ fɔ́ mpyege mbɔ́ Esɔ́wɔ́ aferege nyé abifo né efwyale gabo. ¹⁵ Néndé gébége Esɔ́wɔ́ áshyá bɔ́ Jus, apye bɔ́ mme meko abe né nesɔ́ ne ji. Ndere elúmbɔ́, gébége Esɔ́wɔ́ asege nyé bɔ́ Jus nnó abe nesɔ́ ne ji, ebeé mbɔ́ nyé nnó? Ebeé eké ebwó abɔ́ ágboó ne ákere né genwá.

¹⁶ Mbɔ́gè maá gebage bréd eyi mbe alu genóge ukpea, ebyennó nto bréd meko alu genóge ukpea. Ne mbɔ́gè maka genɔ́ álu genóge ukpea, ebyennó mata genɔ́ eyigé mbɔ́ntó álu élé genóge ukpea. ¹⁷ Yémbɔ́ mbɔ́gè mata genɔ́ olif eyigé apene mata ayifo ákɔ́ ákwe, elú eké bɔ́ Jus ne mbɔ́gè áse mata genɔ́ge olif ayi alá ápéé wó ába né genɔ́ eyigé ápené, elú eké enyú abi déla pɔ́ bɔ́ Jus. Ndere mata yimbɔ́ ako ányuú manaá ami matanege né genɔ́ge olif eyigé ápene pene, mbɔ́ntó ne Esɔ́wɔ́ achyege mejé mbaá bɔ́ bii ako. ¹⁸ Ekágé enyú abi délu eké mataá genɔ́ áyi ábalé bále débyage bɔ́ abi álu eké mataá genɔ́ áyi ákɔ́ ákwene. Depó ne ula bi dédoó ebwɔ́ ewome. Enyú fɔ́ wó dégbare makaka genɔ́ eyina wó, élé makaka jíí ne ágbaré enyú.

19 Muú nyú fɔ ákágé jó aké, “Mataá genɔ́ yimbó ákɔ́ ákwe nnó me nge meti ncho mmye ne genɔ́ eyimbo.”
 20 Elú wáwálé, yémbɔ, kaá nnó ebwó ákɔ́ ákwe gétúgέ alá áfyéé metɔ́ ne Jisɔs wó ne enyú décho mmye ne geji gétúgέ défyéé metɔ́ ne Kras. Nɔ́ere elúmbɔ, ékágé dépyege neɲa begé elé ne efɔ metɔ́,
 21 néndé mbɔgέ Eɔwɔ́ ageé nya fɔ meshwe mbaá bɔ́ Jus abi alu eké mata genɔ́ yimbo ajiambɔ́ wó, défere nnó délyagέ mamfyε metɔ́ ne Kras, ji agene enyú meshwe? 22 Nɔ́ere elúmbɔ, tege ulɔ́ melú Eɔwɔ́, ne chúchú ayi ji alerege bɔ́ abi ákwene. Yémbɔ ji alerege enyú galógál mbɔgέ enyú déké défyéé wye metɔ́ nnó ji alerege enyú galógál. Yémbɔ mbɔgέ enyú dela défyéé sé metɔ́ mbɔ, ji akɔ́rege enyú áfomé.
 23 Ne yé bɔ́ Isrɛli abifɔ́ ályaágé manshyagέ nnó áfyéé fɔ́ metɔ́ ne Kras, Eɔwɔ́ amagé se nye ebwó aba né malu ayi ebwó ábɔ́ alu mbembe néndé Eɔwɔ́ awyaá uto mamba ebwó wyeé. 24 Mbɔgέ enyú bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, enyú abi delu eké mata genɔ́ olif eyigé alá apéé wó, áɔ́ enyú ába né genɔ́ olif eyigé apene pene, né gefɔ́ eyigé akwaá alá alu danje, ndere Eɔwɔ́ apyembɔ, elú wáwálé nnó asele nye bɔ́ Isrɛli abi alu eké mata genɔ́ eyigémbɔ geji ambɔ́ ákere ába né genɔ́ eyigémbɔ?

Eɔwɔ́ aferege nye bɔ́ Isrɛli ako né efwyale

25 Anme ba, genó gefɔ́ gelu bibif eyigé me nkelege nnó enyú dékaá nnó enyú déferege sé nnó dékaá dɔ́. Genó eyina gelu nnó bɔ́ Isrɛli abi átoó mekpo, átoó nye fɔ́ te kwyakwya. Ebwó átoó nye wye mekpo kpaá te bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus, abi Eɔwɔ́ ajaá ákamege ne meti ewé Eɔwɔ́ apyéé bɔ́ átenege cho né mbe ushu wuú. 26 Na ne Eɔwɔ́ aferege nye bɔ́ Isrɛli ako né efwyale, ndere ásamé né ηwe Eɔwɔ́ nnó, “Muú ayi aferege bɔ́ né efwyale atanegε nye né Sayɔn, apye upyáne Jakɔb ulyaá nchye mampyεge.” 27 Asá ntó nnó Ata aké, “Ge menomenyεé

ewé me nyéé nye ne ebwó na gébégé njige nte gabo bwó.” 28 Né egbe ewé abya melómélɔ́, bɔ́ Isrɛli alu bɔ́ mawámé Eɔwɔ́ gétúgέ áshyá ji né galógál áwe nyú. Né egbe ewé manjya bɔ́, Eɔwɔ́ aja ebwó néndé ji abɔ́ gejeé ne ebwó dɔ́ gétúgέ genó eyigé anyémeno nnó apyéé ne ukwene ante bwó. 29 Mbɔ ne elú néndé Eɔwɔ́ akúgέ muú, ne ájegé ji, genó gefɔ́ gepɔ́ eyi gekágé mankwɔ́ré metɔ́ Eɔwɔ́. 30 Né egbe ewé nyú, mbembe enyú debɔ́ déwuú fɔ́ ne Eɔwɔ́ yémbɔ nana ji agené enyú meshwe gétúgέ bɔ́ Isrɛli alá áwuú fɔ́ ji. 31 Wye né meti ewu gétúgέ meshwe ayi Eɔwɔ́ agene enyú, nana bɔ́ Isrɛli ákelege fɔ́ manwú ne Eɔwɔ́. Epyembɔ nnó Eɔwɔ́ ntó agene nye ebwó meshwe. 32 Eɔwɔ́ apye ebwɔ́ ako ábélégέ fɔ́ mabe jíí, ebwó álú eké bɔ́ denɔ́ abi meti ela epó manlyaá gepugé denɔ́. Ji apyembɔ nnó ji agene bɔ́ ako meshwe.

Ngo Eɔwɔ́ apwɔ́ amu bɔ́ ákágé kaá

33 Eeh Eɔwɔ́ sé alɔ́ melu ne bɔ́ ako. Denja tíí ne defɔ́ etiré ji awyaá dépwɔ́ amu. Nde muú akágé garé ula bi depɔ́ desogé ji meno? Nde muú akágé ndere ji apyéé depɔ́ tíí? 34 Elú wye ndere ásamé né ηwe Eɔwɔ́ nnó, “Nde muú akágé uferé Eɔwɔ́? Ne nde muú akaá dɔ́ mambe muú ayi achyεge ji majyéé? 35 Nde muú achyéé me ji echye nnó Eɔwɔ́ ntó ashúú jíí?” 36 Eɔwɔ́ ne akwyéé yéndégenó ne elé jíí ne apyéé nnó yéndégenó gekene, ne elé getu jíí ne yéndégenó gelu. Ngo abe ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

12

Chyεge genwáge nyú mbaá Eɔwɔ́ ndere gepε eyigé gelu gebe

1 Anme ba, ndere unó bi ngarege enyú ulú wáwálé, mkpeage enyú nnó gétúgέ galógál ayi Eɔwɔ́ alerege, déchyéé gemεge nyú mbaá Eɔwɔ́ ndere genógé gepε eyi gelu gebe, eyigé débele ndere genóge ukpea mbaá Eɔwɔ́, eyi gepyéé metɔ́ egɔ́ jí. Ge meti ewé enyú débɔ́ manogé Eɔwɔ́ wáwálé na. 2 Ékágé dema dépyεge

unó eké bɔ́ mme. Gɔ́gɛ Ɛsɔwɔ akwɔrɛ genwáge nyú, achyɛ́ɛ enyú matɔ́ ayi make. Ɛbege mbɔ enyú dékágé nye genó eyigé Ɛsɔwɔ akɛlege nnó enyú dépyege, eyigé gelɔme, eyigé gegɔ́ ji metɔ́ ne gekwane.

³ Ne gétúgɛ echyɛ ɛwé Ɛsɔwɔ achyɛ́ɛ me né ulɔ́ melu bií, mkpeage enyú nnó ekágé muú nyú fɔ́ áferege nnó ji aɲea gɛme apwɔ ndere ji alu. Muú aké aferege genó eyi getome ne jimbɔ́, áférégɛ né meti ɛwé elu cho ndere ji áfyɛ́ɛ metɔ́ ne Jisɔs. ⁴ Menyammyɛ sé álu ama ne awyaá gejamégɛ upɔ́, yéndé gepɔ́ gewyaá ebi utɔ́. ⁵ Mbɔntó ne ɛsé yé elé ɛsé delu gejame, dékwe eké menyammyɛ ama gétúgɛ déchomé mmyɛ ne Kras, ne yéndémuú sé alige mmyɛ ne nte. ⁶ Ɛsɔwɔ né ulɔ́ melu bií achyɛ́ɛ yéndémuú sé ɛwuú echyɛ. Yéndémuú agbaré echyɛ wuú chanéné. Mbɔgɛ achyɛ́ɛ wɔ echyɛ ɛwé ɔgarege mekomejɔ́ wuú, garege ndere ɔfyɛ́ɛ metɔ́ ne ji, ⁷ mbɔgɛ elú lé mampyɛge utɔ́ bií, pyɛge chanéné, mbɔgɛ elú lé manlere, lerege chanéné, ⁸ mbɔgɛ elú lé mamfyɛ bɔ́ ɛshyɛ, fyɛge ebwɔ́ ɛshyɛ chanéné, mbɔgɛ elú lé echyɛ manchyɛge, achyɛge byagebyage, mbɔgɛ elú lé mampógɛ bɔ́, pógɛ ne metɔ́ wye meko, muú ayi agene bɔ́ meshwɛ, agene ne metɔ́ megɔ́megɔ́.

⁹ Bɔ́gɛ gejeé eyigé wáwálé ne ate, paágɛ unó nchyɛ, gbarege unó ulúúló ne ɛshyɛ. ¹⁰ Bɔ́gɛ gejeé ne ate aɲme ndere débɔ́ ne bɔ́ ula gepú nyú, kpagé gechyɛ́ɛ manógɛ ate. ¹¹ Pyɛgɛ utɔ́ nyú débɛgɛ ne gepwa, pyɛgɛ utɔ́ Ata ne matɔ́ nyú mako. ¹² Bɛgɛ ne nechóchó né genó eyigé enyú déneré metɔ́ wye. Kógɛ metɔ́ né ɛfwyale ɛwé enyú dégene. Nɛgɛ wye mmyɛ yéndégébé. ¹³ Chyɛgɛ unó ebifɔ́ ebi enyú déwyaá mbaá ate bɔ́ Ɛsɔwɔ abi alu mbya. Nenɛgɛ manombi nyú mbaá aɲké.

¹⁴ Nɛgemmyɛ nnó Ɛsɔwɔ ájé bɔ́ abi ámmɛ́ɛ amu ne enyú. Dénege fɔ́ nnó Ɛsɔwɔ alere ebwɔ́ utoɲkwa, nɛge lé nnó Ɛsɔwɔ ájé bwɔ́ jéle. ¹⁵ Bɛge metɔ́

megómégɔ́ ne bɔ́ abi awyaá metɔ́ megómégɔ́. Bɛge ne mesome metɔ́ ne bɔ́ abi awyaá mesome. ¹⁶ Bɛge nesɔ ne ate. Ɛkágɛ débwege mmyɛ, chogé mmyɛ ne bɔ́ abi áshulege gɛmege bwɔ́ mme. Ɛkágɛ déferege nnó dékaá dɔ́.

¹⁷ Muú apyɛgɛ enyú gabo, ekágɛ déshuú ji. Pyɛgɛ lé unó bi yéndémuú aselé nnó ulú cho. ¹⁸ Ɛbɛgɛ kɔ́kɔ́gɛ, né egbe ɛwé nyú mmyɛge nnó débe nesɔ ne yéndémuú. ¹⁹ Aɲme ba, muú apyɛgɛ enyú genó gebo, déshugɛ fɔ́ amu. Lyagɛ Ɛsɔwɔ ne ashuú muú yimbɔ́ amu néndé ása né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Ata aké amu mashugɛ elé aya, ne me nshugɛ nye amu.”

²⁰ Yémbɔ́ pyɛgɛ ndere asamé né mmu ɲwe Ɛsɔwɔ nnó, “Mbɔgɛ mesa aké ammyɛ́ɛ bɔ́ mawámé nyú, chyɛgɛ ebwɔ́ menyɛ́ɛ, mmwɔ́lé manaá eké epyɛ́ɛ ebwɔ́, chyɛgɛ ebwɔ́ genó eyigé anyuú. Déké dépyɛ́ɛ mbɔ́, elú eké dénegege bwɔ́ ujéje mewɛ né mekpɔ́ ne mmyɛ egboó nye ebwɔ́.” ²¹ Dékamege nchyɛ ase enyú uto, mmyɛge nnó galógáló nyú ase uto nchyɛ.

13

Bɔ́ ɔ́wúgɛ ne ákpakpa bwɔ́

¹ Yéndémuú awúgɛ ne bɔ́ kpakpa abi ɲgɔ́mna áchyɛ́ɛ ebwɔ́ utó, néndé muú ákágɛ be fɔ́ muú kpaá bɔ́ ayi Ɛsɔwɔ alá ákame wɔ́. Ne Ɛsɔwɔ ne afyɛ́ɛ ákpakpa melɔ́ ako. ² Ndere elúmbɔ́, yéndémuú ayi átenege ukɔ́lɔ́ ne ákpakpa melɔ́, átenege mbɔ́ lé ukɔ́lɔ́ ne bɔ́ abi Ɛsɔwɔ áfyɛ́ɛ nnó ábɛ. Ne yéndémuú ayi átenege ukɔ́lɔ́, ákuú mbɔ́ elé unɔ́ mpa ne gɛme jíí. ³ Bɔ́ kpakpa áfelegɛ fɔ́ amɛ mbaá bɔ́ abi ápyɛ unó bi ulú cho, áfelegɛ elé mbaá abi ápyɛ gabo. Ndere elúmbɔ́, pyɛge yé genó eyigé ebwɔ́ akɛlege ne ebwɔ́ áfɛge nye wɔ́. ⁴ Néndé ebwɔ́ álú elé bɔ́ utɔ́ Ɛsɔwɔ, ápyɛ́ɛ utɔ́ né galógáló nyú. Ne mbɔgɛ wɔ́ ɔpyɛge gyɛ, ɔ́bɔ́ mamfɔ́gɛ ebwɔ́ néndé utó bi Ɛsɔwɔ achyɛ́ɛ ebwɔ́ upɔ́ fɔ́ detu. Ebwɔ́ alu bɔ́ utɔ́ Ɛsɔwɔ ne áchyɛgɛ ɛfwyale ndere Ɛsɔwɔ akɛlege mbaá bɔ́ abi

ápyéé gabo. ⁵ Ndere elúmbò, débò manwúgè ne ákpakpa melò, epófó gétúgè dékélege mambo efwyale ewú ewú wó, élé gétúgè dékélege ntó mampyégè genó eyigé mató nyú ágarege nnó gelu cho.

⁶ Getú eyigémbò ntó ne enyú déchyege ñkamakpo, néndé ákpakpa melò álú lé bós utó Éṣòwò ndere ápyéé unó bí ebwó ábós mampye. ⁷ Chyégé ebwó unó bi úlú ebi bwó. Mbógé élé ñka makpo ne ebwó ákélege chyege ebwó. Mbógé élé ñka matu yé eyi unó bi enyú déwyaá ne ebwó ákélege nnó déchyéé, chyege ebwó. Mbógé ákélege nnó déwúgè ne ebwó, wúgè ne ebwó. Mbógé énogé ne ebwó ákélege, nógè ebwó.

Ndere muú abó mambè ne nte menjme

⁸ Yéndemuú nyú ákwò ujwó bíi uko. Ne ujwó ebi débóó mankwò élé mambo gejeé ne ate aṅme. Muú ayi abóó gejeé ne ate aṅme, apyéé mbò élé genó eyigé ebe ejóó. ⁹ Ebe ewé eké, “Muú akwege fó ulò, muú awágé fó nte muú, muú ájogé fó ejo, muú áfyege amé né genóge nte,” ne mabe ayi fò mako, ácho aji né ebe ema, ewé eké, “Gbógé ne nte menjme wyeé ndere oḡboó ne gémè jyéé.” ¹⁰ Muú abógé gejeé ne nte menjme, apyéé fó ji gabo. Ndere elúmbò, muú aké abóó gejeé ne nte menjme apyéé mbò lé yéndégenó eyigé ebe ejóó.

¹¹ Debó mampyége wyembò néndé dékaá gefóge gébé eyigé esé délu mbò wye. Gébé gekwane eyi débò mampeé geja, néndé gébé eyigé esé détané né efwyale gabo gela kwókwólé gepwò ndere gebò gelú mbembè ayi défyéé metóó ne Jisòs fyéé. ¹² Elá gáchyéé utuú ubyè. Elá gachyéé bíi ujyaá. Délyaá unó bi bós ápyéé né gemua, défyè unó ummye ebi Éṣòwò achyége démmye ummye bíi gbóó. ¹³ Dépyégè unó chanéné ndere bós abi ápye unó bíi gbóó. Lyagé mapaá mabomabo, dényúgè fó mmóó dékwene. Lyagé unó bi ugboó mmye. Déwamégè fó ne ate, désógè fó metóó

nnó bós abò unó ápwò enyú. ¹⁴ Chyégé gemége nyú geko mbaá Ata Jisòs Kras, délyaá manferege ndere dépye mmye ekwilegè enyu mampye ubobo unó bi menyammye ákélege.

14

Muú ayi ábené né depòré Éṣòwò, ne ayi alá ábené wó

¹ Ségè muú ayi alá bene né depòré Éṣòwò wó, dényéégè fó mbeé ne ji né genó eyi ji áferege, yé gelú cho yé gelú gyeé. ² Muú ayi fò, metóó ewé ji afyéé ne Éṣòwò egarége ji nnó anyégè yéndégenó. Yémbò muú ayi alá bené né depòré Éṣòwò wó, metóó ewuú egarége ji nnó anyégè lé ulá. ³ Ne ékágè muú ayi anyéé yéndégenó, ábyágè ayi alá anyéé. Ne ékágè muú ayi alá anyéé yéndégenó ajógè nnó ayi anyéé yéndégenó alu gyeé, néndé Éṣòwò ase ji ntó nnó alú muú wuú. ⁴ Wò olú waá ayi ójógè nnó maá utó muú yicha alu gyeé? Muú ayi abóó maá utó yimbò ne ákágè garé mbógè alu gyeé yé alu cho. Ne abéé nye cho néndé Éṣòwò apye nye ji atene cho.

⁵ Bós abifò áferege nnó bíi uma uṅea gemé upwò ebifò ne abifò áferege nnó yé bíi bi uṅea gemé upwò nte upó. Yéndemuú abò mamferé né metóó wuú akaá genó eyi gelú cho. ⁶ Bós abi áferé nnó bíi uma uṅea gemé upwò ebifò, ápyembò manógè Ata. Bós abi anyéé yéndégenó, apyéé mbò manógè Ata néndé ebwó achyégè matame mbaá Éṣòwò gétúgè menyé yimbò ne anyé. Bós abi áshyá manyé ufóó menyéé ebifò, ápyembò manógè Ata ne achyégè ntó Éṣòwò matame. ⁷ Yé muú sé fó apó mebe, mampyége élé unó bi ji ákélege. Ne yé muú sé fó ntó ayi ákélege nnó agboó néndé mbò ne ji ákélege apó. ⁸ Yé mbógè esé débégè abe elú élé nnó dénógè Ata. Ne yé mbógè dégbò lé gboó elú lé nnó dénógè Ata. Ndere elúmbò, yé délu abe yé dégbó délu lé bós Éṣòwò. ⁹ Né gétú eyigémbò Kras agbó, ne akwilé né negbo nnó ji abe Ata mbaá bós abi álú abe ne abi agboó. ¹⁰ Ulannó

yé ne wə ɔgaregé nte meŋme nnó alu gyéé? Yé wə ntó ulannó ne wə ɔbyaa nte meŋme wyéé? Esé ako détenege nye né mbe ushu Esɔwɔ, asɔ mpa sé. ¹¹ Asá né ηwe Esɔwɔ nnó, “Ata aké te mbaá me nlú wáwálé, yéndemuú atome nye mano né mbe ushu wa, ne yéndemuú agarége nye ne meno wuú nnó, me nlú Esɔwɔ.” ¹² Nderé elúmbɔ, yéndemuú sé jimboó agaregé nye Esɔwɔ ama mpa ndere ji apyéé ne geŋwá jii.

¹³ Gétú eyigémbɔ, débɔ manlyaa mangarege nnó muú yina alu cho ayina alu gyéé. Yémbɔ tóge eshye mange nnó ékágé dépye genó eyi gépyéé nte meŋme yifo akparé yé nnó ákpé né gabo. ¹⁴ Me, ndere muú ayi nchomé mmye ne Ata Jisɔs, nkaá nnó yé menyéé fɔ ayi alu, ála apó fɔ pópó apó. Yémbɔ muú ákamege nnó gefoge menyéé ayifo apó fɔ pópó, ebyennó apó fɔ pópó né eta wuú. ¹⁵ Ne mbógé genó eyigé wə ɔnyéé gepyéé aŋme abifo ábɔɔ efwyale né metɔɔ, ebyennó wə ɔlerege fɔ gejeé. Ékágé gétúgé genó eyigé wə ɔnyéé ɔchɔ nte meŋme wyéé muú Kras agboó ntó gétú jii. ¹⁶ Ékágé ɔpyéé genó eyigé ɔferé nnó gelú cho, mbógé gepyéé nnó nte meŋme wyéé apyéé gabo. ɔpyege mbɔ bɔɔ ákage chɔɔ mabɔ nyú bɔɔ Esɔwɔ, ¹⁷ néndé gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege, gebɔɔ fɔ genó mampye ne manyégé ne manyúgé wɔ. Elé mampye unó bi úlú cho, mambɛ nesɔ ne bɔɔ, ne mambɛ ne metɔɔ megɔmegɔ, unó bi Mendoó Ukpɛa echyégé. ¹⁸ Ne muú aké apyéé utɔɔ Kras né gefɔɔ eyi, apyéé metɔɔ egɔɔ Esɔwɔ ne bɔɔ ntó áfégé nye ji.

¹⁹ Nderé elúmbɔ, débɔ mafye mekpɔ mampyégé lé unó bi uchwɔɔ ne nesɔ ne démmye nnó esé défyégé ate aŋme eshye né depɔré Esɔwɔ. ²⁰ Ékágé gétúgé menyéé ɔchɔ unó bi Esɔwɔ apyéé. Yéndé genó eyigé ányéé gelú pópó. Yémbɔ elú gyéé manyé yéndégenó eyi gepyéé nte meŋme yifo akwe né gabo. ²¹ Elú galógáló nnó wə ɔlyaa manyégé menya, manyúgé mmɔɔ yé mampyégé yéndégenó eyi gékágé pye nte meŋme wyéé akwe né

gabo. ²² Nderé elúmbɔ, ékágé ɔlyaa nnó muú fɔ akaá genó eyigé wə ɔkamé né mechɔ ewéna, yémbɔ wyéé lé enyú ne Esɔwɔ ne dékage kaá geji. Metɔɔ megɔmegɔ ebe ne muú ayi álá shulege fɔ ndo né gemɛ ji gétúgé apyéé genó eyigé ji akaá nnó gelú cho. ²³ Yémbɔ muú abégé ne dembyɔ né unó bi ji anyéé, Esɔwɔ agaré nnó akwe mpa, gétúgé ányé unó bi mbɔ ayi álá kamé fɔ nnó elú cho nnó ji anyé ubi wɔ. Ne yéndégenó eyigé muú apyéé ayi álá kamé nnó gelú cho elé gabo.

15

Bɔɔ Kras apyéé lé unó bi ugɔɔ ate aŋme metɔɔ

¹ Esé abi débɛné né depɔré Esɔwɔ, debɔ mampógé abi álá bɛné wɔ né unó bi ebwɔ apyéé gyéé, ebi ujwerege ebwɔ mankaá. Dépyégé fɔ lé unó bi ugɔɔ esé ambɔɔ metɔɔ. ² Yéndemuú sé apyége genó eyi gegɔɔ ate aŋme metɔɔ nnó ebwɔ ábɛné né depɔré Esɔwɔ né galógáló bwɔ nnó ebwɔ áwe. ³ Néndé yé Kras apyéé fɔ unó bi ugɔɔ lé jimboó metɔɔ wɔ. Yémbɔ, ndere ásamé né ηwe Esɔwɔ nnó, “Mashye ayi bɔɔ áshyéé wə áshulé me né mmye.” ⁴ Yéndé genó eyigé ásamé nya né mmu ηwe Esɔwɔ, ása geji nnó gechyéé esé majyéé, nnó ndere mekomejɔɔ Esɔwɔ apyéé nnó esé dékógé metɔɔ, ne nnó esé détenege ne eshye né depɔré Esɔwɔ. Esé dénege metɔɔ nnó Esɔwɔ apyéé nye unó bi ji anyémeno. ⁵ Nnɛnemmye nnó Esɔwɔ muú apyéé enyú dékógé metɔɔ ne détenege ne eshye né depɔ etií, apó enyú débɛ meko ama ne ate ndere dékwɔlege gekáge neke Kras Jisɔs, ⁶ nnó enyú ako chóncho né meko ama défɛge nye Esɔwɔ muú alu nte Ata sé Jisɔs Kras.

Abya melméló alu ayi bɔɔ Jus ne bɔɔ abi álá apó bɔɔ Jus

⁷ Ségé yé ate, ndere Kras asele enyú. Dépyégé mbɔ, bɔɔ áfɛge nye Esɔwɔ. ⁸ Me ngarege enyú nnó Kras achwɔ pópó esé bɔɔ Jus, manlere nnó Esɔwɔ apyéé genó eyigé ajɔɔ nnó apyéé, nnó genó eyigé ji anyémeno ne ukwene

ante se getane wáwálé, ⁹ nnó bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, áfegé Èsɔwɔ né meshwé ayi jì agene ebwó. Elú wye ndere ásámé né mmu ñwe Èsɔwɔ nnó, “Ndere elúmbɔ me nfege nye wɔ né geluage bɔ́ abí alá ápɔ́ bɔ́ Jus, nkwane nye makwa nfeé wó.” ¹⁰ Ama ásá ntó nnó, “Ènyú abí dela depɔ́ bɔ́ Jus, bege ne nechóchó chóncho ne bɔ́ Èsɔwɔ.” ¹¹ Ama ásá ntó nnó, “Ènyú bɔ́ abí dela pɔ́ bɔ́ Jus, fege Ata. Bɔ́ ako aféé jì.” ¹² Ne Asaya ajɔ́ ntó aké, “Mpyáne Jesse achwɔ́ nye, ne abeé nye mfwa mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, ne ebwó ánerere nye metɔ́ ne jì.”

¹³ Nnennemye nnó Èsɔwɔ muú apyéé ènyú dénerere metɔ́ ne jì, apyé ènyú débe ne nechóchó gejamegejame ne nesɔ ndere défyéé metɔ́ ne jì ne nnó utó Mendoó Ukpea upye metɔ́ ewé déneré mbɔ ewéné.

Pɔ́l agaré ula bi jì ásáme ñwe yina

¹⁴ Añme ba, me mbɔ́ nkaá cháñéné nnó ènyú ambɔ́ delɔme melu dɔ́. Nkaá ntó nnó ènyú dewyaá defɔ́ ne yéndemuú nyú ákágé chyéé nte majyéé. ¹⁵ Yémbɔ né mmu ñwe yina, nsa ènyú unó fɔ́ mpɔ́ ne efɔ́ nnó mpye ènyú détege ubi. Me mbɔ́ nsa mpɔ́ ne efɔ́ gétúgé galógáló ayi Èsɔwɔ áléré me, ¹⁶ me nsame unó bina néndé Èsɔwɔ apye nnó me mbe muú utɔ́ Kras Jisɔs mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus. Me mpyéé utɔ́ eba ndere mempye upe, mangarege abya melóméló ayi atane mbaá Èsɔwɔ né mbaá bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus, nnó ebwó ábé ndere echye ewé Èsɔwɔ akame mansé, ewé Mendoó Ukpea epyéé nnó ebe genógé ukpea mbaá Èsɔwɔ. ¹⁷ Me nwyáá gepɔ́ge né utɔ́ bi me mpyéé mbaá Èsɔwɔ gétúgé nchomé mmye ne Kras Jisɔs. ¹⁸ Nkágé do fɔ́ ebwɔ ewɔme né genó eyigé cha ekósé nnó Kras apɔ́ me nnó gétúgé mekomejɔ́ ayi mengaré ne unó bi mpyéé, bɔ́ abí alá pɔ́ bɔ́ Jus áwuú ne Èsɔwɔ nana, ¹⁹ né utó gepɔ́ge ufelekpa ne utó Mendoó Ukpea. Ndere elúmbɔ, ɔ́ló né Jerosale ókwóné né gebágé mewaá Ilirikum, nke me nnere mangaré abya melóméló Kras ewu. ²⁰ Elú

me me metɔ́ nnó me ngarege abya melóméló Kras né mbaá ayi yé muú fɔ́ alá lú dangaré, nnó ekágé ebé eké ntenege gepú mfaá nebɔmé eníne muú ayicha afyéé. ²¹ Elú wye ndere ásámé né mmu ñwe Èsɔwɔ nnó, “Bɔ́ abí alá alu dangaré ebwó abya wuú agene nye jì, ne abí alá alu danwú depɔ́ eti détomé ne jì, ákaágé nye.” ²² Gége genó eyi gegbéé me gejame ndɔ́ nla chwó fɔ́ ñge ènyú wɔ.

Pɔ́l ashúú manjye ge bɔ́ Èsɔwɔ né melɔ Rom

²³ Yémbɔ nana ayi nnere utɔ́ ba né uba mewaá bina ne te mbaá me nshyage me né gejamegé añme manchwó ge ènyú, ²⁴ nferé nnó ntenege nye eféé ñge ènyú gébége nké njyéé Spén nnó mbe ne ènyú mboó ndɔ́, ènyú dépɔ́ me njye mbe ne neke na. ²⁵ Yémbɔ nana njyéé kpe Jerosale manjye chyéé echye mbaá bɔ́ Èsɔwɔ abí alu ewú. ²⁶ Néndé metɔ́ ego bɔ́ Èsɔwɔ né ubaá mewaá Masedonia ne Akaya, achwó ñka mampɔ́ ubya bɔ́ né geluage bɔ́ Èsɔwɔ né Jerosale. ²⁷ Metɔ́ ego ebwó mampye mbɔ. Elú eké ujwɔ́ ne ebwó anyéé bɔ́ Jus néndé te mbaá bɔ́ Jus ápyéé ebwó abɔ́ mejé ewé abya melóméló achwɔ́ ne ewú, ebwó ntó age nnó elú galógáló mampɔ́ ebwó ne ñka. ²⁸ Ne gébége me nnerege nye mansé ñka yina eyi ate añme achwɔ́ ne nchyege mbaá ubya bɔ́ bimbɔ, nkoógé nye manjye Spén ne ntenege nye eféé né Rom. ²⁹ Nkaá nnó me nchwɔ́ge ge nyú, nchwɔ́ nye ne gekpekepegé méjé ewé Kras achyéé ènyú.

³⁰ Añme ba, gétúgé metɔ́ ewé esé défyéé ne Ata Jisɔs Kras ne gétúgé Mendoó Ukpea epye esé débɔ́ gejeé ne ate, nkpeage ènyú nnó décho mbwa ne me dénnennemye mbaá Èsɔwɔ gétú ya. ³¹ Négé mmye nnó mbɔ́gé bɔ́ abí alá fyéé metɔ́ ne Ata né Judiya wó apyege me, Ata afere me né amu bwó ne nnó bɔ́ Èsɔwɔ né melɔ Jerosale ákamé mansé echye ewé me nchwɔ́ ebwó ne ewú. ³² Dépyege mbɔ, mbɔ́gé Èsɔwɔ ákamege, me nchwɔ́ ewú ne nechóchó, me ne

enyú chóncho défyε nye ate eshyε.
³³ Nnɛnemmyε nnó Ɛsɔwɔ muú apyεé
 ɛsé débée né nesɔ abe ne enyú. Amen.

16

Pɔl abɔ matame mbaá bɔɔ Ɛsɔwɔ né Rom

¹ Nkɛlege mampyε enyú dékaá nnó Fobe, menme sé ayi mendée awyaá gepɔ gelógél. Ji alu mempoó né echomelé bɔɔ Jisɔs né melɔ Senkrea.

² Nɔere ji achwɔɔ ɛwu sege ji nɔere bɔɔ Jisɔs ásele nte menme. Pógé ji né yéndegenó ɛyigé ji akɛlegé néndé ji apó me gejamégé bɔɔ yé me ntó.

³ Tamegé Priska ɛbwɔ ne Akwila. Ɛbwɔ ácho mbwa ne me dépyéé utɔɔ Kras Jisɔs. ⁴ Ɛla dachyéé mbɔ áchye gemεge bwɔ getú ya. Me ntame ɛbwɔ yé machomélé bɔɔ Jisɔs ayi álu né gebagé mewaá bɔɔ abi alá pɔ bɔɔ Jus átame ntó ɛbwɔ. ⁵ Tamage ntó echomelé bɔɔ Jisɔs abi anywerege né gepúge ɛbwɔ.

Tamegé ntó Ɛpenetus mejeé wa ayi ngbóo ne ji. Ji alu muú mbe ayi akame ne Kras né gebagé mewaá Ɛsya. ⁶ Tamege Mɛri muú apyε utɔɔ ne eshyε né galógál nyú. ⁷ Tamegé Andronikɔs ne Junias ate bɔɔ melɔ wa. Ɛbwɔ abɔ alú né denɔ chóncho ne me. Ɛbwɔ ábɔ me mbe ácho mmyε ne Kras gemεgé nnó me ncho. Ɛbwɔ álu bɔɔ abi áwyaá enógé né geluage ángbá Kras.

⁸ Tamegé Amplatɔs nte menme ayi ngbóo ne ji dɔɔ gétúgé déchomé mmyε ne Ata. ⁹ Tamegé Ubanɔs nte menme ayi apyε utɔɔ Kras chóncho ne ɛsé ne Stakys mejeé wa ngbóo ne ji. ¹⁰ Tamegé Apelis muú aléré wáwálé nnó ji alú muú Kras. Tamegé ntó ula gepúgé Aristobolos. ¹¹ Tamegé Herɔdyɔn muú melɔ wa. Tamegé ntó abi álu bɔɔ Jisɔs né ula gepúgé Nasisɔs.

¹² Tamegé Trifana ne Trifɔsa. Andée bina ápyéé utɔɔ Ata ne eshyε. Tamegé Pɛsis, mejeé wa ayi gejeé. Mendée ayina apyε utɔɔ Ata ne eshyε. ¹³ Tamegé Rufɔs muú Ata ajyaá. Tamegé ntó mma awuú muú aselé

me nɔere maá awuú. ¹⁴ Tamegé Asinkritɔs ne Filɛgɔn, ne Hemas ne Patrobas ne Hemas ne aɲme abifo abi álu ne ɛbwɔ. ¹⁵ Tamegé Filologɔs ne Julya ne Nerɔs ne menmo wuú ayi mendée ne Olymfas ne bɔɔ Ɛsɔwɔ ako abi alu ne ɛbwɔ.

¹⁶ Tyagé ate ne gejeé. Machomele bɔɔ Kras ako áyi álu wé ábɔ enyú matamé.

Pɔl achyéé bɔɔ Kras né Rom kwyakwya majyéé

¹⁷ Aɲme ba, nnene enyú mmyε nnó dese gébé ne bɔɔ abi áchwɔɔ ne ángya, ne ábulége matɔɔ bɔɔ abi áfyε metɔɔ ne Kras. Ɛbwɔ álerege unó bi cha ɛbi ula upó fɔ unó bi bɔɔ Kras. Bege tete ne ɛbwɔ. ¹⁸ Ufɔɔ bɔɔ bina ápyε fɔ utɔɔ Ata sé Kras. Apyε lé unó bi ɛbwɔ áwuú chanéné. Aselé gelóge mejɔɔ ne mejɔɔ dembwólé ánywaá bɔɔ abi matɔɔ bwɔ álu dada. ¹⁹ Yéndémuú Kras akaá nnó enyú dépyε unó bi abya melómél áké enyú dépyεge. Gétú ɛyigémbɔ metɔɔ ɛgɔɔ me ne enyú. Yémbɔ nkɛlege nnó enyú débε ne dénɛga nnó dépyεgé uno ulúúl, ne nkɛlege ntó nnó débε chin ɛkágé dépyεgé unó nchye. ²⁰ Ɛla dachyéé, Ɛsɔwɔ muú apyεé ɛsé débée nesɔ ne ate apyε nye enyú dépwɔɔ danchɔmeló, ji ala ɛké déjyaré ne uka.

Nnɛnemmyε nnó Ata sé Jisɔs Kras aléré enyú galógál.

²¹ Timɔti nte muú ayi mpyéé utɔɔ uluá ne ji atamegé enyú. Lukɔs ne Jason ne Sosipata ate bɔɔ melɔ wa ábɔ ntó enyú matame.

²² Me Tetiyɔs muú mpógé Pɔl mansa ηwe ayina, nlɔɔ enyú matamé nɔere muú ayi áchomé mmyε ne Ata.

²³ Gayɔs muú ábelé me, ne echomele bɔɔ Jisɔs abi anywerege né gepú ji ábɔ enyú matame. Erastus muú ábélege ηka melɔ ne menme sé Kwatɔs ábɔ enyú matame.

²⁴ [Nnɛnemmyε nnó Ata Jisɔs Kras alerege enyú galógál.]

Pɔl afégé Ɛsɔwɔ né kwyakwya malɔ ηwe yina

²⁵ Déchye Ɛsɔwɔ ηgɔ. Ji akaágé pyε enyú détené ne eshyε né metɔɔ

εwέ ενyú défyεέ ne Jis̄s Kras ndere me ngaré ενyú dep̄ré Kras né abya melóméló. Ne abya melóméló yina alu lé genó eyigé Εs̄w̄a ábelé nya bibií τε gachií. ²⁶ Yémb̄a nana Εs̄w̄a aléré gb̄η̄η̄a unó bi ji ab̄a abelé bibií. Εs̄w̄a muú alá agboó f̄s̄ aj̄s̄ nnó dégaré unó bi b̄s̄ εκpávέ bií áb̄ó ásamé mbaá b̄s̄ mme meko nnó áfyεέ met̄s̄ ne Εs̄w̄a ne áwúgέ ne ji.

²⁷ Nḡa abε ne Εs̄w̄a τε kwyakwya. Ji mbií ne awyaá dén̄ga deko. Εβε mb̄a, gétúgέ genó eyigé Jis̄s Kras apyεέ. Amen.

ΝῶΕ ΜΒΕ ΑΥΙ ΠᾶΛ ἈΣΑΜÉ ΜΒΑΆ ΕΧΟΜΕΛΕ ΒᾶΣ ΚΡΑΣ ΝÉ ΚᾶΡΕΝΤ

Πᾶλ ἀτάμεγε βᾶσ Jισᾶς νέ μελᾶ Κᾶρεντ

¹ Με Πᾶλ ne μενημε sé Σᾶσῆνις ne désamé ηῶε ayina. Εᾶῶᾶ akú me ndere ji akélege nnó me mbe ηῆγβά Κρας Jισᾶς.

² Detome ηῶε ayina eta enyú echomele βᾶσ Jισᾶς né Κᾶρεντ. Enyú ako abi Εᾶῶᾶ akuú nnó débé βᾶσ bií, apye mé enyú déla βᾶσ ukpea ndere déchome mmye ne Κρας Jισᾶς. Wyembᾶ ntó ne ji apyéé chóncho ne βᾶσ ako abi álú yéndé mbaá ánógé Ata esé Jισᾶς Κρας. Ji alú Ata awese ne awu bwó.

³ Ese dénenemmye nnó Nte sé Εᾶῶᾶ ne Ata Jισᾶς Κρας álérégé enyú galógáló, ne ápye enyú débé ne nesᾶ.

Βᾶσ Κρας áwyaá mejeé ndere áchome mmye ne ji

⁴ Ne yéndégébé me nké nnemmye gétúgé enyú, ntamege Εᾶῶᾶ muú me nnógé néndé alere enyú galógáló wuú ndere dechomé mmye ne Κρας Jισᾶς.

⁵ Elé gétú ji ne Εᾶῶᾶ ajélé enyú né mati mako, apye enyú débó denḡaré mejᾶ matimatí ne nnó dékágé ntó depᾶ etií matimati. ⁶ Εwéna eléré nnó abya melóméló Κρας ayi Me ngaré enyú akpe enyú mmye wáwálé. ⁷ Ndere elúmbᾶ, enyú déwya mé yéndé echyε ewé Mendoó Ukpea echyεgé βᾶσ Εᾶῶᾶ ndere débelé ame meti dégilé nnó dége Ata Jισᾶς Κρας sé akéré meso fa mme. ⁸ Εᾶῶᾶ apye nye ntó enyú détené chánchá té kwyakwya, ne muú fᾶ ashúlégé fᾶ enyú ndo né bií bí Ata sé Jισᾶς Κρας akérege fa mme nnó enyú dépye gyéé. ⁹ Εᾶῶᾶ muú ajógé genó apyéε, elé ji ne akuú enyú nnó décho mbwa ne Maá wuú Jισᾶς Κρας ayi alú Ata esé.

Αἠγῶα ákpe né echomele βᾶσ Κρας

¹⁰ Αἠμέ ba, nnene enyú mmye né mabᾶ Ata sé Jισᾶς Κρας nnó déwamégé

sé, bége meko ama. Débεgé mbᾶ, aḡya abεé fᾶ né metᾶᾶ metᾶᾶ nyú. Bége chónchó ne atε, né uféré nyú ne metᾶᾶ εma. ¹¹ Njógé mbᾶ néndé, βᾶσ fᾶ né gepúgé Kleo ágaré me nnó enyú déwamege ne atε. ¹² Genó eyigé njógé mbᾶ gélú nnó, βᾶσ abifᾶ ájógé áké εbwᾶ álú βᾶσ Πᾶλ, abifᾶ áké εbwᾶ álú βᾶσ Apolos, abifᾶ áké εbwᾶ álú βᾶσ Sefas, ne abifᾶ ntó áké εbwᾶ álú βᾶσ Κρας. ¹³ Enyú dékaré Κρας malumalu, elᾶ mbᾶ? Nnó me Πᾶλ ne áwᾶmé né gekwa gétúgé enyú? Wa áwyaá enyú manaá Εᾶῶᾶ né mabᾶ ma?

¹⁴ Ntamege Εᾶῶᾶ nnó, né gelúage enyú yeé muú ayi cha ayi nwyaa ji manaá Εᾶῶᾶ apᾶ, ekosé Kripus εbwᾶ ne Gayᾶs. ¹⁵ Ne muú nyú fᾶ akaágé jᾶᾶ nnó me nwyaa ji manaá Εᾶῶᾶ né mabᾶ ma. ¹⁶ (Eh mente, nnó nwyaa ntó Stefanas manaá Εᾶῶᾶ ne βᾶσ abi alu né gepú jií, nferé nnó me mma nwyaa sé muú ayichá manaá Εᾶῶᾶ wᾶ ekosé bina) ¹⁷ Jισᾶς Κρας atᾶ fᾶ me nnó nchwᾶ nwyágé βᾶσ manaá Εᾶῶᾶ wᾶ, atᾶ lé me nnó nchwᾶ ngárégé βᾶσ abya melóméló. Nchwᾶ fᾶ mankwáné denyaré mejᾶᾶ né denḡá eta ngárege βᾶσ wᾶ. Mbᾶ mpye mbᾶ, mbᾶ abya melóméló ayi agarege ndere Jισᾶς agboó ne gekwa abεé sé ne uto ne me mpyé fᾶ mbᾶ wᾶ.

Κρας ne alú uto ne denḡaré Εᾶῶᾶ

¹⁸ Βᾶσ abi ánomé mme detu, áse nnó abya melóméló yina, ayi esé dégárege ndere Jισᾶς agboó né gekwa alu genḡekenégé genó. Yémbᾶ né esé abi Εᾶῶᾶ áwénege gemége sé, dékaá nnó alú lé uto Εᾶῶᾶ. ¹⁹ Genó eyigé njᾶᾶ mbᾶ, mbᾶ ne ásamé ntó mmu ηῶε Εᾶῶᾶ nnó Εᾶῶᾶ aké, “Me mpye nye defᾶré βᾶσ denḡá déno mme detú, ne mmpye nye anᾶ denyaré mejᾶᾶ βᾶσ abi ákaá dᾶᾶ akwé tametame.”

²⁰ Ndere elúmbᾶ, ebéε nye nnó ne βᾶσ denḡá? Ebéε nye nnó ne abi akaá ηῶε? Ebéε nye nnó ne βᾶσ abi ákaá denyaré mejᾶᾶ? Mbᾶ ne Εᾶῶᾶ apye denḡaré βᾶσ mme délá ukenḡéné unó. ²¹ Εᾶῶᾶ ase denḡá etií, apye nnó ebége fᾶ kakᾶge mbaá βᾶσ mme nnó akaá ji né denḡa etiré bwᾶ. Yémbᾶ, ase

abya melóméló ayi esé dégárege, ayi bɔ́ ́áselé nnó alú gekenkenégé genó, áwéné gemége bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji. ²² Bɔ́ Jus ákélege mangé lé ufélekpá ne ákame nnó genó eyigé muú ajóge gelu wáwálé. Abi bɔ́ Grek ákélege mangé lé denjá ne ákame nnó genó eyigé déjójge gelu wáwálé. ²³ Esé dégárege lé ndere áwámé né gekwa Muú yi Esɔ́wɔ́ akweré ji elá gefwa. Abya yina ne apyéé matɔ́ anywónene bɔ́ Jus né mmu ne bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ásele nnó álú lé gekenkenégé genó. ²⁴ Yémbɔ́ bɔ́ Jus abifɔ́, ne bɔ́ Grek, abi Esɔ́wɔ́ ákuú nnó ábé bɔ́ bií, ákaá nnó Kras alu uto Esɔ́wɔ́ ne denjáré Esɔ́wɔ́. ²⁵ Unó Esɔ́wɔ́ ebi akwaá áferé nnó úlú lé ukenkené unó, denjá délú wye dépwɔ́ denjáré bwó. Ne unó Esɔ́wɔ́ ebi akwaá áselé ntó nnó úlú jɔ́, uwyaá eshye upwɔ́ eshye ewé bwó.

²⁶ Anmé ba, tégé nkane enyú débó délú gébége Esɔ́wɔ́ ákuú enyú nnó débé bɔ́ bií. Né amé gejamégé bɔ́, áselé nnó enyú dépɔ́ fɔ́ ne genó eyigé ebwɔ́ ákaá nnó élé denjá, gejamégé enyú débó depɔ́ anɔ́ bɔ́, ne gejamégé enyú détané fɔ́ né mala upú kpakpa wó. ²⁷ Yémbɔ́ Esɔ́wɔ́ ajyá bɔ́ abi bɔ́ mme áferé nnó álú ukenkené bɔ́ nnó mekpo unɔ́ egbáré bɔ́ denjá. Ne ajya ntó bɔ́ abi bɔ́ mme áferé nnó ajeá geme wó, nnó mekpo unɔ́ egbáré anɔ́ bɔ́. ²⁸ Bɔ́ abi alá atané né mala upú kpakpa wó, abi bɔ́ mme ábyaá, ebwɔ́ abi bɔ́ mme áselé nnó ajeá geme wó, ebwɔ́ ne Esɔ́wɔ́ ajyá nnó ábé bɔ́ bií. Esɔ́wɔ́ apyembɔ́ nnó, atyaá unó bi bɔ́ mme áferé nnó ujeá geme. ²⁹ Ndere elúmbɔ́, yé muú ayi akáge do ebwɔ́ ewómé né mbe ushu Esɔ́wɔ́ nnó, Esɔ́wɔ́ ajyá me gétúgé me njea geme ápɔ́. ³⁰ Ngba, ewómé mendóo epɔ́, élé Esɔ́wɔ́ jimbɔ́ ne apyé nnó enyú dechó mmye ne Kras Jisɔ́s. Jisɔ́s yina ne alú denjá etiré Esɔ́wɔ́. Ji apyé esé delú cho né mbe ushu Esɔ́wɔ́, apyé ntó esé delá bɔ́ ukpea Esɔ́wɔ́, ne awené gemégé sé né yéndé gabo. ³¹ Ndere elúmbɔ́, dépyé ndere ásamé né mmu nje Esɔ́wɔ́, nnó “Muú

aké adóo ebwɔ́ ewómé, ádoógé gétúgé genó eyigé Ata Esɔ́wɔ́ apyé.”

2

Pál agárege abya ayi Kras agboó né gekwa

¹ Anmé ba, gébége me nchwó nyá eta nyú, mangaré mekomejɔ́ Esɔ́wɔ́ nkpa fɔ́ anɔ́ denya ne denjá eta ne ngárege enyú mekomejɔ́ yimbɔ́ wó. ² Ndere mbó nlú ne enyú, njɔ́ né metɔ́ wa nnó, mpye sé genó eyigé cha ekosé mangaré abya Jisɔ́s Kras ne nkane agboó né gekwa. ³ Nchwó eta nyú ne gepwa né mmye, nweré jaja ne efɔ́ metɔ́. ⁴ Mejɔ́ ewé me njɔ́, ne unó bi me nleré enyú, uléré fɔ́ nnó me nwyaá anɔ́ denya ne denjáré mejɔ́ mampye enyú dékámé ne genó eyigé me njɔ́ wó. Yémbɔ́ élé uto Mendóo Ukpea ne upyéé nnó enyú dékaá nnó unó bi me njɔ́ ne ebi nleré úlú wáwálé, ⁵ nnó enyú défyéé metɔ́ ne Esɔ́wɔ́ gétúgé uto bií. Me nkélége fɔ́ nnó dénéré metɔ́ né denjáré akwaá.

Mendóo Ukpea epye bɔ́ akaá denjáré Esɔ́wɔ́

⁶ Né egbe ewé denjá etiré délú wáwálé, déselé déti dedóo abya ne bɔ́ abi ábené né depɔ́ré Esɔ́wɔ́. Denjá etiré na, dépɔ́fɔ́ etiré bɔ́ mme, yé ebélé etire afwa mme néndé ela gachyéé gefwagé bwó gebyéé. ⁷ Ne esé degárege mekomejɔ́ ne denjáré Esɔ́wɔ́ etiré té nyá muú fɔ́ alá akaá wó, néndé Esɔ́wɔ́ abó apyé nnó muú fɔ́ akáge fɔ́ deti. Gébége nnó mme yina aló, Esɔ́wɔ́ abó abelé mé denjá etiré na, nnó gébége ake apyé genó eyigé gelu ji metɔ́, esé débɔ́ nje wuú. ⁸ Yé mfwa mme yina ama, ayi akaá denjá etiré na apɔ́. Abó akaá, mbó áwó fɔ́ Jisɔ́s Kras, Ata ayi apwɔ́ amu né gekwa wó. ⁹ Yémbɔ́ genó eyigé Esɔ́wɔ́ apyé gelu wye ndere ásamé né mmu nje Esɔ́wɔ́ nnó, “Unó bi yé muú alá lu danje, ebi muú alá lu danwú, yé ebi muú ntó alá lu danfere, ubi ne Esɔ́wɔ́ akwyé ábelé mbaá bɔ́ abi ágboó ne ji.”

10 Né egbé ewesé, Ɛsɔwɔ apye esé dékaá unó bina, ndere atámé Mendoó Ukpea wuú nnó apye esé dékaá ubi. Mendoó Ukpea Ɛsɔwɔ egéne yéndégenó chánchá, yé anɔ unó bi Ɛsɔwɔ alá lú dampye muú fɔ abó mbe akaá. 11 Kágé nnó yé muú ayi akágé uféré bi úlú muú yichá né metɔ́ ́apó, ekosé muú yimbɔ jimbɔ́. Wyembɔ ntó ne muú alá kágé ufére ebi úlú Ɛsɔwɔ metɔ́, ekosé Mendoó Ɛsɔwɔ jimbɔ́. 12 Nana esé bɔ́ Ɛsɔwɔ dékaá nnó achye fɔ sé mendoó bɔ́ mme wɔ, achye elé esé Mendoó wuú nnó apye esé dékaáge unó bi ji achyege esé.

13 Nkaáwú ne dégarege unó bina, délá dégáregé fɔ ne denjáregé akwaá. Déjáregé lé ndere Mendoó alerégé esé, mmye ké déselé uchuú ebi Mendoó alerége dégarege depɔ́ré Ɛsɔwɔ. 14 Yémbɔ muú ayi alá pɔ́ ne Mendoó Ɛsɔwɔ akélegé fɔ mankamé ne unó bi Mendoó Ɛsɔwɔ aléregé. Aselé ubi nnó úlú lé ukenkéné unó eta wuú, néndé elé Mendoó Ɛsɔwɔ ne apye nnó muú ákaá ubi. Ndere elúmbɔ, ji akágé kaá fɔ ubi. 15 Ne muú ayi Mendoó Ɛsɔwɔ alú ji mmye, acherege depɔ́ déko ne akaá yéndégenó. Yémbɔ, akágé chere fɔ ji, akaá gefɔ́gé muú ayi ji alu. 16 Genó eyigé me njɔ́ mbɔ gélú wáwálé wye ndere ásamé né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Yé muú akágé genó eyigé Ɛsɔwɔ aféregé. Yé muú akágé chyéé Ɛsɔwɔ majyéé. Yémbɔ esé abi déwyaá Mendoó Ɛsɔwɔ ne dékáge genó eyigé Kras aféregé.”

3

Bɔ́ abi ábené né depɔ́ré Kras áchwɔ́ fɔ ne angya

1 Anmé ba, gébége nlú ne enyú, ngaré fɔ enyú mekomejɔ́ ndere bɔ́ abi Mendoó Ɛsɔwɔ elú ebwɔ́ né mmye wɔ. Ngaré enyú ndere bɔ́ abi álu ákwɔ́lege unó mme yina ne bɔ́ abi álu ambane né depɔ́ré Kras. 2 Me nleré enyú unó bi ulá utoó, wye ndere muú achyegé mamáné kó némbɛ alá aságé chyéé ji menyéé metometo. Me nleré fɔ enyú unó bi utoó wɔ, néndé

enyú délu dambéne mankaá ubi. Yé nana délu dambéne. 3 Me njógé mbɔ, néndé enyú délu pyéé unó mme yina ndere matɔ́ nyú akélege, demmye demboó, déwamege ne atɛ, ewéna eléré nnó enyú délu wye eké bɔ́ mme, délu pyéé wyé unó bi ebwɔ́ ápyéé, 4 néndé, mbɔgé muú nyú ajógé nnó, “Me nlú muú Pɔ́l,” ayifɔ aké, “Me nlú muú Apolos,” enyú depɔ́ fɔ chá ne bɔ́ mme.

5 Gáregé me, enyú déferé nnó esé ne Apolos délu chá? Esé délu lé bɔ́ utoó Ɛsɔwɔ abi ji ajyaá nnó dépye enyú défyéé matɔ́ ne ji. Yéndémuú sé apyéé utoó bíí ndere Ɛsɔwɔ achye ji nnó ápye. 6 Utoó bina, úlú nnó, me mpe mbwé, Apolos agbe manaá wye. Yémbɔ Ɛsɔwɔ apye mbwé yimbɔ awené. 7 Ndere elúmbɔ, muú ayi apéne mbwé ne ayi agbéle manaá wye, áfu yé genó wɔ, Ɛsɔwɔ muú apye mbwé yimbɔ áwené ne aneá geme. 8 Muú ayi apéne ne ayi agbéle manaá wye álu wye janja. Ne Ɛsɔwɔ achyege yéndémuú nsá ndere ji apyéé utoó bíí. 9 Esé ne Apolos décho amu dépye utoó Ɛsɔwɔ uluá. Ne enyú délu mekɔ́ Ɛsɔwɔ ewé ese dépye utoó wyé, enyú délu ntó gepú eyigé Ɛsɔwɔ aténege.

10 Né galógáló ayi Ɛsɔwɔ abó aléré me, nló mampye utoó bíí eta nyú. Mpye utoó ndere mentené gepú melóméló ayi afyé nébómé gepú chánéné ne bɔ́ abifɔ́ álɔ́ manténégé gepú mfaá neni. Ne yéndémuú ayi aténege mfaá nébómé eniné mbɔ, asé gébé. 11 Ɛsɔwɔ abelé mé Jisɔ́ Kras ndere nébómé eniné mbɔ. Ne yéé nébómé eniné chá eniné muú fɔ amáge fyé népó sé. 12 Bɔ́ abifɔ́, ásele nye unó ulúúlú ebi ákuú nnó gul, seleba, ne mataá malómáló, atené gepú né mfaá nébómé eniné mbɔ. Ne abifɔ́ ntó ásele nye unó bi ula utoó manchɔ́ ndere deweé, mancha ne nchu aténe gepú né mfaá nébómé eniné mbɔ. 13 Ne bíí uma ebi Jisɔ́ apane nye mpa bɔ́, yéndé gefɔ́gé utoó ebi muú apyéé ugénege nye gbógónó. Néndé né bíí himbɔ, Ɛsɔwɔ aselé nye mewɛ, afwɔ́ré utoó

εβι γένδεμουύ απυε, mangé nnó úlú ulúúl wa uboubo. ¹⁴ Mbəgé gepú eyigé muú atané mfaá nébómé gepú eniné mbə gélá gésóó wó, mbóó yimbə abóó nye nsá. ¹⁵ Ne mbəgé gésəgé ebyennó mbóó yimbə atané amu. Yémbə jimbóó atanegé nye né efwyale gabó eké muú ayi áboó atané né mmu gepú eyigé gésóge.

¹⁶ Dékaá fó nnó enyú délú melú ujwólé Esəwə ne nnó Mendoó Esəwə elú enyú mmye wó? ¹⁷ Ne muú achəgé melú ujwólé Esəwə, Esəwə ntó áchóó genwájí. Melú ujwólé Esəwə ewémbə, elú melu ukpea ne enyú ne délú melú ujwólé ewémbə.

¹⁸ Débwəlégé gemεge nyú. Mbəgé muú nyú aférégé nnó awyaá denjá ndere bóó mme awyaá, nchyege ji majyeé nnó ábwólé alá gefəgé muú ayi bóó mme ákuú nnó gekenjkénégé muú, nnó ábó denjáré Esəwə. ¹⁹ Me njóó mbə néndé, unó bi bóó mme áselé nnó úlú denjá, úlú lé ukenjkéné unó mbaá Esəwə. Elú wyémbə néndé ása né mmu ηwe Esəwə nnó, “Bóó abifo áférege nnó ebwó áwyaá denjá, yémbə Esəwə ápyene ebwó né denjá bwó.” ²⁰ Ne ama ása né mmu ηwe Esəwə nnó, “Ata akaá nnó uféré ebi muú denjá aférege upó yeé genó.” ²¹ Ndere elúmbə, ékágé muú nyú ádóge ebwə ewómé gétúgé genó eyigé ákwaá ápyeé, ajóge nnó me nkwəlege ayina, me nkwəlegé fó ayina, kágé nnó yéndegenó gelú mé eyigé nyú. ²² Yé Pəl, yeé Apolos, yelé Pita, yeé mme yina meko, yeé genwá, yeé negbo, unó bi úlú mbə nana ne ebi uchwóó meso gébé, Esəwə apye nnó unó bina uko, úlú ebi enyú. ²³ Ne enyú ako delu bóó Kras, ne Kras atane mbaá Esəwə.

4

Pəl atee bóó Kras né Kōrent ndere genwáge ηgbá Kras gébóó mambε

¹ Ndere elúmbə, sége nnó esé delu lé baá utóó Kras ne bóó abi Esəwə afyé né amu sé unó bií ebi ubó úlú bíbí nnó dépye bóó ákaá. ² Ne muú ayi áfyéé ji utóó bií né amu, genó eyigé

muú apéle mangé eta wuú gélú nnó ápye utóó bií ne metóó wuú mmu ema. ³ Yé ebélé enyú, ye lé bóó abi chá ne ashulégé me ndo nnó nlu gyeé né utóó eba, ewémbə efú me yeé genó wó. Me mbóó ntó nkágé só fó mpa yimbə nchye gemε ya nnó utóó ba úlú cho. ⁴ Né metóó wa, nferé nnó utóó bi Esəwə achye me, mpyéé ubi chánéné. Yémbə ewéna eléré fó nnó me nlú cho wó. Elé Esəwə ne asóó mpa wa. ⁵ Gétú eyigémbə, déwegé fə mmye deshulégé muú ndo nnó ápyé fó utóó ebi Esəwə achye ebwó chánéné, néndé gébé gélú dankwáne mampa depó etiré na. Gige bií bi Ata akérege meso fa mme, achwəgé apye nye yéndegenó eyigé akwaá ápyeé bíbí gégené gbógónó, apye bóó ákaá uféré ebi úlú ate bóó né matóó. Bií bimbə elé Esəwə ne afége nye yéndemuú ndere apye utóó bií.

⁶ Anmé ba, né gétúgé enyú nse gemε ya ne Apolos nméé ne unó bi me njóó mbə nnó mpye enyú dékaá ula mekomejóó ayi ji ajóó nnó, “Ékágé enyú délyaá mankwólé majye ami ásame né mmu ηwe Esəwə.” Néndé mbəgé dékwəlégé mami chánéné, déselé fó muú fó nnó aneá gemε apwə ayifo, débwεge fó mmye nnó nlú muú yina epófó ayina. ⁷ Yé muú nyú ayi aneá gemε apwóó nte ayifo apó. Unó uko ebi enyú déwyaá Esəwə ne áchyeé enyú, epó mbə? Ne mbəgé achye enyú unó bina chyége, ulannó muú nyú adóó ebwə ewómé nnó, “Mbóó unó bi né uto bá?”

⁸ Wóó əh! Enyú bóó Kōrent déferé nnó déwyaá mé unó uko. Dékwé mé gefwa, ne délú afwa ewé esé délá depó. Eəh! Ebé ye nnó enyú délú afwa wáwálé nnó esé ntó débáné enyú dégbaré gefwa chóncho. ⁹ Né metóó wa, nferé nnó Esəwə abelé esé angbá Kras né melú ewé elá epó ne enóge. Esé délú eké bóó abi ásoó mé mpa nnó áwáne, néndé elú eké ákpá esé ábelé gbónónó né mbaá ayi mme meko chóncho ne makiénné Esəwə ágéne. ¹⁰ Nnó esé délú ukenjkéné bóó gétúgé délú bóó utóó Kras? Yémbə enyú dése gemεge nyú nnó dékaá

unó uko gétúgέ déchomé mmyε ne Kras. Bóó mme áselé nnó esé délú jǎó, yémbǎ enyú déselé gemεge enyú nnó déwyaá eshyε. Bóó ánógé enyú yémbǎ ábyaá esé. ¹¹ Kpaá té gébé eyigé na, gébé geko fǎ wǎ esé dégέne menyé manyé ne manaá manyú wǎ. Défyé lé uchálé mandeé. Gébé eyigé fǎ, bóó áchyεgέ esé efwyale. Ne gébé geko fǎ wǎ dégέne malu mambéle wǎ. ¹² Esé depyε utóó ne eshyε ne dégέne genó eyigé dényéé. Muú ajógé mejǎó mebo ne esé, dénenémmyε nnó Esǎwǎ ájé ji. Bóó áké achyεge esé efwyale, dékoge wye matǎó. ¹³ Bóó áké áchǎó esé mabǎ, déshugé ebwǎ meko melóméló. Ásέle esé nnó délú umpwapwané unó ne ujwaá ebi bóó ájyále ne uká.

¹⁴ Nsámé fǎ unó bina nnó mpyε mekpo unóó egbáré enyú, nchyεge lé enyú majyεé, néndé delú baá ba ne ngbóó ne enyú dǎó. ¹⁵ Ne yé enyú débé lé ne gejamégé bóó abi ájame enyú né meti Kras, tége nnó déwyaá lé muú ama ayi alú nte nyú. Me muú mpyεé enyú déchome mmyε ne Kras ne nlú nte nyú, néndé me ne mbóó mbε ngaré enyú abya melóméló Kras. ¹⁶ Gétú eyigémbǎ nkpeáge enyú nnó dése gekágé neke εna. ¹⁷ Gégé ula bi me ntóme Timǎti εta enyú mbǎ. Ji alú maá wa, ne ngbóó ne ji dǎó. Ji alu muú ayi dékage líi mmyε ne ji né depǎré Ata Jisǎs. Achwǎgέ, atée nyε enyú unó bi me mpyε ndere menkwǎlé Kras. Unó bina ne nlérege yéndé mbaá né machomele bóó Kras.

¹⁸ Enyú abifǎ, mmu agbeé enyú néndé déferé nnó me nchwǎ sé εwú. ¹⁹ Yémbǎ Ata akamégé nchwǎ εwú nana. Nchwǎgέ nkágé nyε mbǎgέ utó Esǎwǎ úlú ne bóó gempǎge bina, wa apyεε lé meno detú. ²⁰ Genó eyigé gélérege nnó Esǎwǎ alú mfwa muú gepǎfǎ denyaré mejǎó élé uto bi Mendoó Ukpea εchyεgέ ji nnó abε ne genwǎ eyigé Esǎwǎ akelege. ²¹ Ndé genó enyú dékélege? Dekwǎrege

gepǎgέ nyú, nnó me nké nchwǎó εta nyú, nchwǎ pere manleré nnó me mbǎó gejeé ne enyú, waá dékwǎrégé fǎ, me nké nchwǎó, nchwǎ ne maá εchyé? Nchyéé enyú efwyale?

5

Ubéle tametame né echomele bóó Jisǎs

¹ Ubé ǎh, nwú nnó bóó ábélege ubéle tametame né geluáge nyú. Agaré me nnó muú nyú ama abεlege ne mendée nte wuu. Gebobogé mechó εwé yéé bóó abi alá pǎ bóó Jus alá ápyéé fǎ. ² Ne enyú débwεge manǎkǎó mfaá bwége né gefǎgέ mechó εwé na? Pǎ gefǎgέ mechó εwé enyú débǎ mamfyé gepúgέ negbo na? Ferege muú ayi apyεé gefǎgέ mechó εwéna wáwá né geluáge nyú. ³ Yé élé me nlá mpǎó εwú mbǎ, mendoó wa élú ne enyú, ne nsó mé mpa muú ayi apyεε gefǎgέ mechó εwé na nkane mbǎ mbεgέ εwú mpyéε, né mabǎ Jisǎs. ⁴ Nkélege nnó enyú dékú echomele déchomé gέ mbaá ama, mendoó wa ebéε ne enyú ne uto Ata Jisǎs ntó ubéε ne enyú, ⁵ défyéé muú ubé yimbǎ né amu Danchǎmeló nnó áwa menyammyε wuu, nnó Esǎwǎ áféré ji né efwyale gabo né bíi bi Jisǎs Kras akerege meso mansǎ mpa bóó.

⁶ Mmyε mebwεge elómé fǎ. Enyú dékaá fǎ nnó nekú né má ne nechǎó ebá, wye ndere ekéké yist gachyεé εpyéε gejamégé flawa amuale wǎ? ⁷ Débǎ mamferé muú yimbǎ ayi apyε gabo né geluáge nyú. Ji alu eké yist ayi achǎó bred. Depyεgέ mbǎ debéε nyε pǎpǎó eké bred ayi alá pǎ ne yist. Ndere njǎóge mbǎ, nkaá me nnó enyú delú bred meke néndé áwá mé Kras muú alú maá εgǎhme gepε ayi epaá kóó upú. * ⁸ Ndere dényé epaá εwéna, dényé εwú ne bred meke ayi alá apǎó ne yist. Mmyε ké débε ne matǎó pǎpǎó ne dégarege wáwálé. Dényεgέ fǎ εwú ne gekwénege bred ayi awyaá yist.

* **5:7** Elú wáwálé nnó: Né Ijip, Esǎwǎ agaré bóó Isreli nnó, yéndé ula gepú áwa maá εgǎhme áse manoó míi áta manombi nnó ekiénné negbo εchwǎgέ ekóó upú bwǎ kóóge. Wye gébé eyigémbǎ ntó, Esǎwǎ agaré ebwǎ nnó bred ayi ebwǎ átyεge áfyεgέ fǎ yist (uka ebi upyεé bred amualé) nnó ebwǎ ályá melo Ijip wáwá.

Mmye ké débēge fɔ ne gabo ne nchye ayi esé débó déwyaá.

⁹ Né ηwe ayi me mbóo mbe ntómé enyú, ngaré enyú nnó défa mbwa ne bɔ́o abi ábélege ubélé ne bɔ́o tametame. ¹⁰ Me njóge mbɔ, ntómé fɔ ne bɔ́o abi álá kágé Esɔwɔ. Ebwɔ abi ábélege ubélé ne bɔ́o tametame. Abi ásée use, abi ánógé aló uka, ne abi ájóo ejó. Njógé mbɔ ebyennó nké enyú délyaa mme yina kánká. Yémbó njóo fɔ mbɔ wó. ¹¹ Me nsá lé nnó enyú défa mbwa ne yéndémuú nyú ayi aké alú menmé né echomele bɔ́o Esɔwɔ ne ábélege ubélé ne bɔ́o tametame. Yéé ayi asée use, ayi anógé aló uka, ayi alwérege ulwéré, ayi anyuú mmɔ́o akwene yéé ayi alú menjó. Dényégé yéé menyéé ne ufɔ́o bɔ́o bimbɔ.

¹²⁻¹³ Me mbɔ́o fɔ mansó mpa bɔ́o abi álá pɔ́o bɔ́o Esɔwɔ wó. Elé Esɔwɔ ne asɔ́o mpa bwɔ́. Bɔ́o abi esé débɔ́o mansó mpa bwɔ́, elé ate aηme abi álu né echomele bɔ́o Jisɔs. Ndere elúmbɔ, pyege ndere ásámé né mmu ηwe Esɔwɔ nnó, “Búge muú ubé yimbɔ atáné né geluágé nyú.”

6

Bɔ́o Jisɔs ájyéé fɔ ne ate né eso

¹ Ulannó muú nyú abɔ́ge mpa ne nte menmé, ajyé ne ji né eso, nnó bɔ́o abi álá afyéé metɔ́o ne Jisɔs wɔ ne ápa? Ulannó déla jyéfɔ né mbaá ate bɔ́o Jisɔs nnó ákwyé enyú. ² Dékaá fɔ nnó bɔ́o Jisɔs ne ápáne nyε mpa bɔ́o mme wó, Ne mbɔ́ge enyú ne desɔ́ mpa bɔ́o mme, ulannó enyú délá kaágé kwyε ukéké dépɔ́o né metɔ́o metɔ́o nyú? ³ Enyú dékaá nnó esé ne depáne nyε mpa makiénné Esɔwɔ, pɔ́o mbɔ́? Mbɔ́ge dékaá mbɔ, ebyennó esé dékágé kwyéε ukéké dépɔ́o fa né mme. ⁴ Ndere elúmbɔ, mechó ekwégé nnó déjyε né mbaá bɔ́o abi echomele bɔ́o Jisɔs ala sé nnó ebwɔ́ alú genó wɔ, nnó asó mpa nyú? ⁵ Me njógé mbɔ nnó mpyé mmyε egbó enyú. Nnó yé muú ama apó né geluáge nyú ayi awyaa dennga mankwyéé dépɔ́o ne ate aηme nyú? ⁶ Elómé fɔ nnó nte menme abɔ́ge

mechó ne nte, akpá ji ajyé né eso kpaá te aténége né mbe ushu bɔ́o abi álá afyéé metɔ́o ne Jisɔs wó nnó asó mpa bwɔ́.

⁷ Ndere enyú dékpáne ate déjyε né εcha eso, élere nnó enyú dékwe mé dédo uwya mme. Ulannó muú akélege enyú mpa délá dékógé matɔ́o? Ulannó muú ányégé enyú upwɔ́o délá dékógé matɔ́o? ⁸ Yémbɔ, nnó enyú délyaa bɔ́o ákélége enyú mpa, ányégé enyú upwɔ́o, dékélége bɔ́o mpa, dényéé bɔ́o upwɔ́o cháchá ne até aηme nyú. ⁹ Kágé nnó bɔ́o ube ányéé fɔ gefwage Esɔwɔ. Ekágé muú ábwólé enyú, elú wáwálé nnó bɔ́o abi ábélege ubele ne bɔ́o támetáme, abi ánógé aló uka, abi ákwene malɔ, ate andé abi ábélege ne ate, ¹⁰ yé bɔ́o abi ájóo ejó, abi ásée use, abi ányuú mmɔ́o akwéné, abi álwérege úlwéré, ne bɔ́o abi áfage unó bɔ́o. Ufɔ́o bɔ́o bina ako ányéé fɔ gefwage Esɔwɔ. ¹¹ Mbó ntó ne enyú abifɔ débɔ́o délú. Yémbɔ Esɔwɔ áshwóné enyú né gabo ayi dépyε délá bɔ́o ukpea. Ase enyú nnó delú cho né mbe ushu wuú. Apyεmbɔ, gétúgé utɔ́o bi Ata Jisɔs Kras apyε ne utoó Mendoó Esɔwɔ.

Se menyammyε wyε nógé Esɔwɔ

¹² Muú fɔ ákágé jɔ́o nnó, “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Wáwálé, yémbɔ kaá nnó unó ukouko fɔ wó uchwɔ́o né gelógálɔ́ wó. “Nkágé pyé yéndégenó eyi gejií me.” Yémbɔ nkágé lyaá fɔ nnó genó gefɔ gebɔ́o me deba, nla eké mefwε mbaá geji. ¹³ Muú ayifɔ ákágé jɔ́o aké, “Esɔwɔ akwyéé menyéé nnó akpene né une ne akwyéé une nnó menyéé akpene wyε.” Wáwálé, ne kágé nnó bií uma Esɔwɔ achɔ́o nyε une chónchó ne menyéé. Yémbɔ Esɔwɔ achyéε fɔ mekwaá menyammyε nnó abelege ubele támetáme ne bɔ́o wó, achyéé mekwaá menyammyε nnó asé menyammyε yimbɔ anógé Ata Jisɔs. Ne elé Ata Jisɔs ne áchérege menyammyε mekwaá. ¹⁴ Ne ndere Esɔwɔ asele uto bií apyε Ata akwíle né negbo, mbó ntó ne ásélé nyε uto bií apyε esé dékwíle né negbo.

15 Enyú dékaá chánéné nnó menyammye nyú alú lé upó menyammye Kras. Nnó elómbó, nnó muú asé gepógé menyammye Kras acho ne menyammye mendée eno? Ube! Ékágé be f́ mbó. 16 Enyú débó mankaá nnó mende achogé mmye ne mendée eno, ebwó ne mendée eno yimbó ákwé eké muú ama, wye ndere ásámé né mmu nwe Esowó nnó, “Ebwó apeá ákwé eké muú ama.” 17 Ne muú ayi áchómé mmye ne Ata, ebwó ne ji ábéé metóó ema.

18 Lyágé mámbélégé ubélé ne b́ó t́metáme. Yéndé gabo chá ayi muú apyeé, áchóó f́ menyammye wuú, yémbó muú ayi ábelégé ubelé ne b́ó t́metáme, achóó b́ó lé menyammye awuú jimbóó. 19 Enyú dékaá f́ nnó menyammye nyú alú lé melú ujwólé Mendoó Ukpea wó? Elé Esowó ne afye enyú Mendoó Ukpea ewéna né mmye. Enyú ambóó f́ wó débóó gemége nyú wó. 20 Esowó ana enyú ne genó eyigé geñeá gemé d́ó mamferé enyú né efwyale. Ndere elúmbó, ségé menyammye nyú dénógé Esowó.

7

Déporé neba

1 Góge me nshuú enyú meko né dépó etiré enyú désamé me.

Elú galógáló nnó mende achogé yé mmye ne mendée. * 2 Yémbó, té mbaá b́ó ábélege ubelé t́metáme d́ó, élóme nnó yéndé mende ábá awuú mendée ne yéndé mendée ntó ábá awuú menó. 3 Ne mende abó f́ manshya mendée wuú ubelé wó, ne mendée ntó abó f́ manshya menó wuú ubelé wó. 4 Menyammye mendée apó f́ awuú jimbóó, alú lé ayi menó wuú. Ne menyammye mende apó ntó awuú jimbóó, alú lé ayi mendée wuú. 5 Ndere elúmbó, ékágé nte ashya nte ubelé, ekosé nnó ebwó ákámége meko amá nnó alyaá kpé ate né mboó gébé nnó anemmye mbaá Esowó. Ne gébé eyigémbó

gékógé, ebwó abó mankeré chónchó nnó ékágé danchómeló apye ebwó akpé né mmuameno gétúgé alá akágé gbaré mmye bwó.

6 Me njógé mbó, epófó nnó nmerere muú f́ mekpo mme nnó abá neba, yémbó nchyege lé enyú majyeé.

7 Metóó ebó egóó me nnó yéndémuú abe ukwa eké me. Yémbó yéndémuú awyaá ewuú echye ewé Esowó achyeé ji. Achyeé b́ó abifó eshye mampye géfógé genó eyigé na, achye abifó mampye eyigé na.

8 Mbaá b́ó abi alú ukwa, ne akwi andée, ngárege ebwó nnó, élómé nnó ebwó ábagé f́ neba, abe ukwa nkane me nlú. 9 Yémbó, mbógé ebwó ákágé gbaré f́ menyammye bwó, ábá neba. Néndé elú galógáló nnó ebwó ábá neba ne nnó ájwyegé mmye.

10 Né mbaá b́ó abi abané neba, nkpeage ebwó nnó, mendée abagé menó, ékágé alyaá menó wuú neba. Mejóó ewé menjóó mbó na, epófó me, elé Ata jimbóó ne ajóó; 11 yémbó, mbógé mendée alyagé menó wuú neba; ábagé sé menó ayicha elé epo mbó wó, akéré mbaá menó wuú ebwó akwyeé depó. Ne ékágé menó ntó ábú mendée wuú né neba.

12 Ne mbaá abifó abi abané b́ó abi alá áfyeé matóó ne Kras wó, ngárege ebwó nnó yéndé menme ayi ábáné mendée ayi alá áfyeé metóó ne Kras wó, mendée yimbó akámégé nnó ajwólégé ne ji, ékágé alyaá ji neba. Mejóó ewé menjóó mbó, étané membóó né metóó étané f́ mbaá Ata wó. 13 Wyémbó ntó, ne menme ayi ábáné menó ayi alá fyeé metóó ne Kras wó alá abóó f́ manlyaá ji neba wó, mbógé menó yimbó akámégé nnó ajwólégé ne ji. 14 Me njógé mbó néndé, Esowó ajeé menó ayi alá fyeé metóó ne Kras wó gétúgé mendée wuú áfyeé metóó ne Kras. Ne ajeé ntó mendée ayi alá fyeé metóó ne Kras wó gétúgé menó wuú áfyeé metóó ne Kras. Mbógé elé pó mbó wó, Esowó aselé baá bwó eké baá b́ó abi alá kágé Esowó. Ne ndere

* 7:1 Elú wáwálé nnó: Né gébége Pól, b́ó abifó né Kōrent áse nnó mamba neba álómé f́ néndé muú ábagé neba ábóó f́ gébé eyigé ákuú nwe, ne mangigé gejamége unó.

elúmbò, Èsòwò asé baá bwó ndere bɔ́ bií. ¹⁵ Yémbò mbógé muú ayi alá fyéé metɔ́ ne Kras wó, aké akélege manlyaá neba ne muú ayi áfyéé metɔ́ ne Kras, agò ji ajye, néndé ébé epó ewé egbárege muú ayi afyéé metɔ́ ne Kras nnó épye nnó alyaá ji neba. Èsòwò akú esé nnó débé né nesò. ¹⁶ Wò mendée menò ayi ófyéé metɔ́ ne Kras kaá nnó getú jyéé ndɔ́fò menò wye akágé fyéé metɔ́ ne Kras. Ne wò menò ayi ófyéé metɔ́ ne Kras kaá ntó nnó getú jyéé, ndɔ́fò mendée wye ákágé fyéé metɔ́ ne Kras.

Yéndemuú abéé wye ndere ji abò alu gemegé nnó Èsòwò akúú ji

¹⁷ Yéndemuú abe wye ndere ji abò alú gébége Èsòwò akúú ji. Gé genó eyigé menlerégé né yéndé echomelé bɔ́ Jisòs nnó apyegé mbò. ¹⁸ Mbógé asó mé muú nsó ne Èsòwò alé ku ji nnó abe muú awuú, ékágé ámuá mambi nnó asó ji nsó. Ne mbógé ntó nnó alú dansò wò nsò gébége Èsòwò akúú wò nnó abe muú awuú ómmyégé fò nnó asó wó nsó. ¹⁹ Yé asó wó nsó, yé asó wó, ewémbò epye mechó wó. Genó eyigé gejeá gepwò gelú elé nnó ónógé mabe Èsòwò. ²⁰ Ndere elúmbò, yéndemuú abe wye ndere ji alú gébége Èsòwò akúú ji. ²¹ Nnó óbò olú memfwé gébége Èsòwò akúú wó nnó abe muú wuú? Ékágé óchyéé geme jye efwyale getú eyigémbò. Yémbò, mbógé ógégé meti nnó óferégé geme jyéé nnó óbége sé memfwé pyemba. ²² Kaágé nnó yé muú abò alú lé memfwé ne Èsòwò akúú ji nnó abé muú wuú, né egbé ewé Ata apó mefwé. Elú ntó nnó muú ayi abò alá pò mefwé gébége Èsòwò akúú ji nnó abe muú awuú, alú mefwé mbaá Kras. ²³ Tégé nnó, Èsòwò ana enyú ne genó eyigé gejeá geme mamferé enyú né efwyale. Débégé fò afwé mbaá akwaá. ²⁴ Ndere elúmbò, yéndemuú abe wye ne Èsòwò ndere ji abò alu, gemegé nnó Èsòwò akúú ji.

Andée abi alá ba ana wó ne akwi

²⁵ Ne gógé menjòó depòré bɔ́ abi alú ubwene. Genó eyigé me njógé mbò Jisòs jimboó fò wò agáre me wó,

yémbò ngárégé enyú ndere muú ayi Ata ágéne me meshwe apye me nlú muú ayi enyú dékágé neré metɔ́ ne ji.

²⁶ Né úféré ba, elú galógáló nnó yéndemuú abé wye ndere ji alú néndé efwyale eja nana dɔ́. ²⁷ Muú ayi ábáne mendée ékágé alyaá mendée wuú neba. Ne muú ayi alá alú dambá mendée, ékágé akélé mendée mamba. ²⁸ Yé elé njógé mbò, mbógé muú abagé mendée apye fò gabo wó ne yé mesò mendée abagé menò apye fò gabo wó. Yémbò bɔ́ abi ábane neba, ágò efwyale. Ne nkelégé nnó mpye ékágé enyú dékpé né efwyale ewé ebwó ágené.

²⁹ Anme ba, góge mengaré enyú nnó gébé eyigé Èsòwò achyéé alá gachyéé gebye. Né getú eyigémbò, bɔ́ abi ábáne andée abe eké bɔ́ abi alá bá andée wó. ³⁰ Bɔ́ abi áwyaá mesome, ábe eké bɔ́ abi alá pò ne mesome. Bɔ́ abi áwyaá nechóchó abé eké bɔ́ abi alá pò ne nechóchó. Ne bɔ́ abi ákene gese abé eké bɔ́ abi alá pò ne unó gese. ³¹ Muú ayi awyaá utòó mampye fa mme abe ndere muú ayi ala nere metɔ́ ne unó mme wó.

³² Ne nkelégé fò nnó genó gechyege enyú efwyale né metɔ́. Muú ayi alá bá mendée wó, afyéé metɔ́ wuú mampye utòó Ata Jisòs, ne akélege nnó apyéé utòó bimbo gefòó eyigé metɔ́ egòó ji. ³³ Yémbò muú ayi ábané mendée anérége metɔ́ né unó mme, akélége elé nnó ápye unó bi metɔ́ egòó mendée wuú. ³⁴ Ne gétú eyigémbò úféré bií ukwéné tyátyá. Wyemba ntó ne mendée ayi ábané menò anerege metɔ́ né unó mme gétúgé akélege mampye genó eyigé metɔ́ egòó menò wuú. Yémbò mendée ayi alá lú dambá menò, áfyéé lé metɔ́ mampye utòó Èsòwò, ne áchyege geme jíí geko mbaá Ata Jisòs.

³⁵ Unó bi me njógé mbò na, ulú elé mampoó enyú, epófò nnó nshyaá nnó enyú dépyegé fò ubi wó, nkelége elé nnó dépyegé unó né meti ewé elu cho, défyé mekpo né depòré Ata.

³⁶ Muú akpégé gébwenégé mendée mambá, ne agégé nnó gébé eyigé ji

alú mambá mendée yimbɔ gelegé koó, ne ji akágé gbaré fɔ mmye né depɔré ubelé, apye ndere ji akélege abá mendée yimbɔ. Gabo apɔ mmu. ³⁷ Yémbɔ muú ajógé mé né metɔ́ wuú nnó ji abáné fɔ mandée ayi ji abó alú mambá, ne yé genógé fɔ gepó eyi géténé ji nnó abá mendée yimbɔ, mbógé ji akágé gbaré mmye jíí né depɔré ubelé, ashyagé nnó abáné fɔ mendée yimbɔ apye mechó melóméló. ³⁸ Ndere elúmbɔ, muú ayi abáne gembwénégé mendée ayi ji akpené mambá apye mechó melóméló. Ne muú ayi alá bá wɔ, apye mechó ewé elómé kpaá epwɔ amu.

³⁹ Mendée abɔ́ fɔ manlyaá menɔ wuú neba, abá menɔ yicha ewé menɔ wuú alú membe wɔ, ekosé nnó menɔ wuú agbogé ne ji akágé ba menɔ yicha ndere ji akélégé. Ne menɔ yimbɔ abó mambɛ muú ayi afyeé metɔ́ ne Kras. ⁴⁰ Ne yé lé menɔ wuú agbogé ji akágé ba ayicha, né metɔ́ wa nferé nnó eló nnó yé menɔ ayicha abagé sé. Ne nferé nnó Mendoó Eṣɔwɔ ne echyegé me majye ami menchyege mbɔ.

8

Menɔ genó né gepɔgé bɔ́ Jisɔs elé gejeé epófɔ defɔ́

¹ Gógé me njɔ́ depɔré menyeé ayi bɔ́ apye ure mbaá aló uka. Yéndemuú ajógé aké, “Eṣé déwyaá defɔ́.” Ndere ajógé mbɔ, abó mankaá nnó defɔ́ dékage pye muú abwege mmye. Genó eyi gépye bɔ́ áwene né depɔré Eṣɔwɔ elé gejeé. ² Muú ayi aféré nnó ji akaá me yéndégenó chánchá, alú dankaá yé genó ndere ji abó alú mankaá. ³ Yémbɔ muú ayi agboó ne Eṣɔwɔ ji ne Eṣɔwɔ akaá ndere muú wuú.

⁴ Ndere elúmbɔ, déké déjógé mechó manyé menyeé ayi apyeé ure mbaá aló uka, eṣé dékaá nnó aló uka, ápó yé genó, ne nnó Eṣɔwɔ alú lé ama. ⁵ Yé lé unó úlú né mfaánebuú ne fá mme,

ebi bɔ́ áséle nnó úlú bɔ́ Eṣɔwɔ abi bwó ne yé elé bɔ́ Eṣɔwɔ ne bɔ́ ata ájamé dɔ́, ⁶ eṣé dékaá nnó Eṣɔwɔ alú lé ama. Ji alú Nte sé muú akwye unó uko ne akwye eṣé nnó dénogé ji. Ne déwyaá lé Ata ama ayi alú Jisɔs Kras muú unó uko ebi Eṣɔwɔ akwyeé ukéné ne ji. Ne ji ne achyegé eṣé genwá.

⁷ Yémbɔ bɔ́ Jisɔs ako fɔ wó akaá nnó aló uka apó yé genó wó. Bɔ́ abifɔ́ abó anógé aló uka kpaá te nnó mbógé ebwó anyégé menyeé ayi apye ure mbaá aló uka, matɔ́ bwó ágáregé ebwó nnó álú nóge aló uka. Ne elé matɔ́ bwó ala bene wó, agare ebwó nnó apye gye. ⁸ Epófɔ gefógé menyeé ayi eṣé dényeé ne apye eṣé débéé kwókwólé ne Eṣɔwɔ. Délá dényé ji wó yé genó gefɔ́ eyi genome eṣé gepó, yé dényé ji apógé fɔ eṣé né meti fɔ.

⁹ Yémbɔ, ségé yé gébé nnó ékágé dése ebwɔnye ewé Eṣɔwɔ achye enyú nnó dényé yéndé gefógé menyeé, dépye aṣme abi alá abené né depɔré Eṣɔwɔ wó ákpare ákwe. ¹⁰ Néndé muú ayi alá abéné né depɔré Eṣɔwɔ wó, agégé ndere wó ayi ɔkaá genó, ɔlú né ntoné aló uka ɔnyeé menyeé, ji ntó abɔ́ geji manyé menyé ayi áchyeé mbaá aló uka. * ¹¹ Ne mbógé anyégé menyeé yimbɔ ebyennó wɔ muú ayi ɔkaá genó ɔchɔ́ genwáge menjme wye ayi alá bené né depɔré Eṣɔwɔ wó, muú Kras agboó ntó getú jíí. ¹² Jpyége nte menjme wye ayi alá abéné né depɔré Eṣɔwɔ wó, apyégé gabo né genó eyigé metɔ́ wuú egaré ji nnó gélú gyeé, ebyennó ópyé ntó gabo mbaá Kras. ¹³ Ndere elúmbɔ, mbógé menyeé ayi me nyeé akágé pye menjme wa apye gabo, nyeé sé ji kánká nnó ékágé mpye menjme wa apye gabo.

9

Unó bi angbá Jisɔs áwyaá ebwɔnye mampyé

¹ Me nwyaá ebwɔnye mampye yéndégenó eyigé gelu cho. Me nlú ṅgbá Jisɔs Kras, nkpa ame yá nge Ata

* **8:10** Elú wáwálé nnó: Né gepɔge bɔ́ Kōrent, melu ewé ájéle nya aló uka elé gekpékpégé gepú eyi gewyaá gejamégé baá upú. Baá upú abifɔ́ elé abi bɔ́ ájwɔlegé anyeé menyeé ne yéndemuú akage kpe mmu anye menyeé wyeé.

sé Jis̄s wáwálé, ne enyú delu utóó bá bi mpyéé ndere Ata achyegé me eshye. ² Yé b̄ó abif̄o alá ákaá nnó me nlú ngbá Kras w̄o, enyú amb̄ó dékaá wáwálé nnó me nlú ngbá Jis̄s. Enyú délu gelo eyigé gelere nnó me nlú ngbá Jis̄s Kras.

³ Gená, ne menshúgé meko mbaá b̄ó abi ákelégé manj̄ó nnó me mp̄óf̄o ngbá Kras. ⁴ Esé dékwané mansé menyé ayi dényé mbaá b̄ó né utóó ebí esé dépye. ⁵ Nnó esé dékwané f̄o mamba andée dékene ne ebw̄o ndere Pita ne ángbá Jis̄s abif̄o, ne anme Ata Jis̄s ápye w̄ó? ⁶ Waá nnó wyelé esé ne Banabas ne déb̄ó mampye utóó ne amu sé gené dégé menyéé ayi dényéé? ⁷ Ndé muú be, ayi apye utóó, anyéé né mmu gebagé nkú jíí? Muú ayi apene genó eyi géw̄ome umpome abó manyé umpomé bi genó eyigémb̄o géw̄ome, wa mb̄o f̄o w̄ó? Ne muú ayi ábáme mp̄o, abó manyú nebene mp̄o wa mb̄o f̄o w̄ó?

⁸ Enyú déf̄érégé f̄o nnó unó bí menj̄ó mb̄o, utané lé né metóó mekwaá. Mabé ayi Es̄w̄o achyegé Mosis agárege wye mb̄ontó. ⁹ Mabe ayi Es̄w̄o achyegé Mosis aké, “Muú áwégé f̄o meno mp̄o ayi apyegé utóó né mekóó gébégé aké apyegé utóó né mmu mekóó.” Ekágé esé déf̄éré nnó Es̄w̄o abó ajóó mb̄o atóó lé ne mp̄o ejieji. ¹⁰ Nnó genó eyigé Es̄w̄o ajóó mb̄o getoó ne esé w̄ó? Getoó ne esé wáwálé néndé muú ayi apene mbwé né mekóó ne ayi aferege mbwé ebw̄o ako ánerégé matóó nnó mb̄ó mekóó achyegé nye awuú bw̄o mbwé. ¹¹ Esé depé dep̄aré Es̄w̄o né matóó nyú wye eké mbwé ayi muú apene né mekóó, nnó elú mech̄o mebo ndere enyú depóge esé ne unó bi menyammye sé ákelegé? ¹² Mbógé enyú déchyegé unó mbaá ate b̄ó abif̄o b̄ó abi áwyaá ntó ebw̄onye mansé ubi, nnó esé ntó dékwané f̄o mansé unó eta nyú ebi ujamé upw̄óó yé ebi bw̄o w̄ó?

Yémb̄o, esé défyegé f̄o eshye mangií enyú ubi, yé lé délú cho mangií. Esé dégígé f̄o unó bina dékógé lé metóó nnó ekágé dépye genó eyi gégbéé nnó

b̄ó awúgé f̄o abya Kras. ¹³ Enyú dékaá wáwálé nnó b̄ó abi ápye utóó né mmu echa upe Es̄w̄o, áwú bw̄o menyéé átánégé lé eféé. Ne ampye upe abi apye upe né gelúgé upeé Es̄w̄o, áwú bw̄o menyéé ntó átánégé né menyéé upe ayi b̄ó áchyegé. ¹⁴ Wyemb̄o ntó ne Kras Jis̄s agáre nnó b̄ó abi ágárege abya melóméló, áwú bw̄o menyéé abo mantanege lé né mbaá b̄ó abi áwuú abya melóméló.

¹⁵ Yémb̄o, nlú dansé ebw̄onye ewena mpyéé unó bi úlú cho mampye. Yé elé nsame mb̄o, nsamé f̄o nnó enyú déchyegé me ubi. Elú galógáló nnó me nkpe ngbo lé mbya ayi ngarege abya melóméló nla nselé f̄o genó. ¹⁶ Me nke ngárege abya melóméló ewémb̄o epyegé f̄o nnó me ndogé ebw̄o ewame, néndé élé utóó bá ebi me mb̄ó mampye. Ne mbógé nla ngaré abya melóméló yina w̄ó, eb̄ó nye ne me. ¹⁷ Ebe nnó me mb̄ó ne mb̄o njyaá gemye ya nnó ngarege b̄ó abya melóméló, me mb̄o nkelege nsa. Yémb̄o me mb̄ó f̄o w̄ó njyaá gemye ya w̄ó, élé Es̄w̄o ne ajyaá me ne áfyegé me utóó bíí né amu nnó mpyegé. ¹⁸ Ne nsá wa alú nnó, né utóó bina? Ekosé metóó megómégó ewé menwyaá gétúgé ngarege b̄ó abya melóméló detú. Ngárege b̄ó abya melóméló ngígé f̄o nnó achyegé me genó ndere muú ayi agarégé abya melóméló áb̄óó mangií.

¹⁹ Me mp̄o yé mefwé mbaá muú f̄o, yémb̄o nse gemye ya nkane mefwé mbaá b̄ó ako nnó mpye gejamégé b̄ó áfyegé matóó ne Kras. ²⁰ Me njyegé mbaá ayi b̄ó Jus alú, nkwe eké muú Jus nnó mpye ebw̄o áfyegé metóó ne Kras. Ne njyegé ntó né mbaá ayi b̄ó abi ákw̄olege mabe Mosis alú, nkwe eké muú ayi ákw̄olege mabe Mosis nnó mpye ebw̄o áfyegé metóó ne Kras, yé elé me nlá pó f̄o muú ayi ákw̄olégé mabe Mosis. ²¹ Njyegé mbaá b̄ó abi alá kágé mabe Mosis, nkwe eké muú bw̄o nnó mpye ebw̄o áfyegé metóó ne Kras. Ne yé elé nlá nkwlégé mabe Mosis ep̄óf̄o nnó nkwlégé f̄o mabe

Εσωω, nkwólé, néndé nkwólégé mabe Kras. ²² Njyegé mbaá bɔ́ abi alá lú dambene né depɔ́ré Εσωω, nkwe eké muú bwó nnó mpye ebwó ábené né depɔ́ré Εσωω. Me mbwólége yéndé gefógé muú né mati mako nnó ebegé kókógé mmye mpye yé abifo áfyé metɔ́ ne Kras.

²³ Memyeé unó bina uko nnó abya melóméló ajyegé mbe nnó meso gébé me ntó mbɔ mejeé ewé abya melóméló achwɔ́ ne ewú mbaá bɔ́ abi áfyéé matɔ́ ne ji. ²⁴ Enyú dékaá nnó mankwólé Εσωω alú eké metú gátélé. Bɔ́ abi ákpene wye ako álómege, yémbɔ, elé muú ama ne abɔ́ nsa. Gétú eyigémbɔ, kwólégé Εσωω chánéné nnó meso gébé débɔ́ nsa wye nkane muú ayi álómege gátélé abɔ́ nsa. ²⁵ Yéndémuú ayi ákpene né metu gátélé, aselé gébé, akpomé mmye né mati mako. Apye mbɔ nnó abɔ́ nsa, ne nsa yimbɔ alú ayi áchɔge. Yémbɔ nsa ayi esé bɔ́ Εσωω débɔ́ nyé alú lé nsa ayi alá chégé fɔ́ te kwyakwya. ²⁶ Gétú eyigémbɔ, ne me nlá nlómégé fɔ́ eké muú ayi alá pɔ́ ne genó eyigé anérége metɔ́ wye mambɔ. Me mmye fɔ́ eké muú ayi amyéé umyéé adoó ukwekwe né mme detú. ²⁷ Mpye menyammye wa awuú ubalé nnó áwúgé ne me. Mpyeé mbɔ nnó ékágé me ngarége bɔ́ mekomejɔ́ Εσωω ebwó ábɔ́ nsa, membɔ́ nnó detu.

10

Pɔ́l akwelé mbeé mbaá bɔ́ Kōrent nnó ékágé ápye genó eyigé bɔ́ Isrelí ápye nya ágene efwyale

¹ Anme ba, nkelege nnó enyú détégé genó eyi gépye nya ne ukwene ante sé gébége ebwó ákené ne Mosis né mashwɔ́né. Nɔ́ere ebwó akene ájyéé geko gebame ebwó ako ne ebwó ako áchyaá ebéé mega megélé né mme. ² Nɔ́ere gekó gébamé ebwó, ne mánchyáa ayi ebwó áchyaá ebéé mega ewémbɔ, elúmbɔ lé manaá Εσωω ne ebwó áwɔ́. Ne gefógé manaá ami ebwó áwɔ́ mbɔ, mánléré nnó ebwó alú ánkwólé Mosis. ³ Ebwó ako ányé

gefógé menyéé ama ayi Εσωω achyéé ebwó. ⁴ Ne ebwó áko ányú ntó manaá ami Εσωω achyéé ebwó. Manaá mimbɔ matanege né etaravé ewé ekene ne ebwó, ne etaravé ewémbɔ ebɔ́ elu lé Kras. * ⁵ Yé elé Εσωω álere ebwó galógáló mbɔ, gejamégé ebwó ápye unó bi metɔ́ enywónege Εσωω. Gétú eyigémbɔ, Εσωω awá ebwó, ne unkwó bwó úlá né mashwɔ́né tyátyá.

⁶ Unó bi upyé mbɔ na, úlú elé manchyéé esé majyéé nnó ékágé esé débógé gejeé mampyegé gabo ndere ukwene ante sé ábɔ́ ápyeé. ⁷ Dénógé fɔ́ aló uka ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyeé. Asá né mmu ηwe Εσωω nnó, “Ebwó ájwólé, ányéé, ányuú ne ákwilé mme alá mánbéné mabée né mbe ushu meló uka.” ⁸ Ékágé esé ntó débélége ubélé ne bɔ́ tamétamé ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyeé. Gétúge eyigémbɔ, Εσωω apyé delé bɔ́ esaá meso eléé ágbo né bií uma. ⁹ Ékágé dékpélé Kras ndere ebwó abifo ábɔ́ ákpélé ji, gétú eyigémbɔ Εσωω ató mmye enó ebwó ágbo. ¹⁰ Ne dénmenégé fɔ́ Εσωω meso humm hummm ndere ebwó abifo ábɔ́ ápyeé ne ekiénné Εσωω ewé ewáné bɔ́ echwó wá ebwó.

¹¹ Unó bina uko ebi upye nyá ne ebwó úlú lé mánkwélé bɔ́ mbée nnó ase gébé. Ne ásá ubi né mme nnó achyéé esé majyéé, esé abi delú mbɔ né gébé eyigé na, eyi elé gachyéé mme abyé.

¹² Nɔ́ere elúmbɔ, yéndémuú ayi aféré nnó aténé chánéné, ase gébé nnó ékágé akwé gébége mmuámeno áchwógé eta wuú. ¹³ Kaágé nnó, yé mmuámeno ayi achwɔ́ eta nyú ayi alá lú gachwó mbaá ate bɔ́ ápó. Εσωω alu muú ayi dékage líí mmye ne ji. Delíige mmye ne ji alyaágé fɔ́ nnó enyú dékpe né mmuámeno ayi apwɔ́ eshyéé nyú. Yémbɔ, mmuámeno achwógé eta nyú, Εσωω achyegé enyú eshye ewé dékoge metɔ́ depwɔ́ mmuámeno yimbɔ.

¹⁴ Anme ba, ndere elúmbɔ, boóge délya aló uka manógé. ¹⁵ Enyú delú bɔ́ abi dékágé genó, férege,

* **10:4** Elú wáwálé nnó: Etáravé ewé ebɔ́ ekene nya ne bɔ́ Jus, elé Kras Jimbɔ ne ákene ne ebwó.

dégené nno, mechó ewé me njóó mbó elú wáwálé. ¹⁶ Esé déké détee negbóné Kras chónchó, détamégé Esòwò né mmáó ami. Ndere dépyéé mbó, déchome mmye, dékarege amo manóó Kras. Ne déké denyéé ntó bréd ayi agyálé ubauba délerege nnó déchomé mbántó mmye, dékarege menyammye Kras. ¹⁷ Yé elé esé abi denyéé ntó bréd yimbó déjamé, ntó bréd yimbó alú lé ama. Ewéna eléré nnó esé ako décho mmye déla muú ama.

¹⁸ Tégé gepogé bóó Israeli, ebwó abi ányéé menyéé upé ayi ápye upé né mfaá gelúgé upé, áchónége mmye ne Esòwò muú ebwó ánogé. ¹⁹ Ndé genó me njógé mbó fa? Nnó me njógé mbó lé nnó aló uka álú genó? Waa menyé ayi ápyéé upé mbaá aló uka ne álú genó? ²⁰ Ngba, me njógé fó mbó, njógé lé nnó upé ebií bóó abi alá pó bóó Jus ápyéé mbaá aló uka, ápyéé mbó lé mbaá aló nchye apyéé fó mbaá Esòwò. Ne me nkelégé fó nnó enyú déchome mmye ne aló nchye. ²¹ Muú ákágé nyú fó mmáó né amo Ata, ne ama anyúgé ntó mmáó né amo aló nchye. Muú ákágé nyé fó ntó menyéé Ata ne gébé gema anyéégé menyéé aló nchye. ²² Ekágé esé dépye genó eyigé Esòwò ammye deboó. Nnó esé déwyaá eshye dépwò ji?

²³ Muú fó ákágé jógé aké, “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejigé me metóó.” Elú wáwálé, yémbó, kaágé nnó, unó uko fó wó upogé wóó. “Me nkáge pye yéndégenó eyi gejige me metóó.” Yémbó kaá nnó unó uko fó wó upye muú awené wó. ²⁴ Yéndémmuú aferégé mampye genó eyi gepogé ate aḡme, epófó eyi gepogé jimbií wó.

²⁵ Nyéégé yéndé menya ayi akpoó né gese. Dégigé fó mbaá ayi menya yimbó atané. ²⁶ Néndé ásá né ḡwe Esòwò nnó, “Esòwò ne abóó mme ne yéndégenó eyi gelú né mme.”

²⁷ Mbógé muú ayi alá afyéé metóó ne Kras wó, akúgé enyú menyéé déjyégé, nyéégé yéndégenó eyigé ji achyégé enyú. Dégigé fó mbaá ayi menya yimbó atané nnó ékágé matóó nyú

áchyε enyú efwyale. ²⁸ Yémbó muú agárégé enyú nnó, “Menyéé yina elé ayi apyéé upé mbaá aló uka”, dényéégé fó ji, nnó ékágé muú fó abó efwyale né metóó ásé nnó enyú dépye gabo. ²⁹ Me njógé mbó, epófó nnó nké enyú délyaá menyéé yimbó gétúgé dényéégé débó efwyale né metóó. Njógé lé nnó delyaá manyé menyéé yimbó gétúgé dényéégé muú yimbó abóó efwyale né metóó wuú. “Ulánnó me nlyáge genó eyigé me mbóó manyé gétúgé muú ayifó aferé nnó, ‘Muú anyéégé alú gyéé’.” ³⁰ Mbógé me nchyege matame mbaá Esòwò gétúgé menyé ayi me nyéé, ulánnó muú áchóó me mabó gétúgé menyéé ayi mbóó me mbe ntamé Esòwò ne me nlé nyé?”

³¹ Yémbó kaá nnó yéndégenó eyigé wó apyéé, yé wó onyéé, yé onyuú abó mampye geji ndere gepyéé bóó áfégé Esòwò. ³² Se gébé nnó ékágé apye genó eyi gepyéé bóó apyéé gabo, yé bóó Jus, yé bóó Grek, yé echomele bóó Esòwò. ³³ Wyembó ne me mmyéé nnó mpyéé metóó egógé yéndémmuú né yéndégenó eyigé me mpye. Me nkelégé fó mampye genó eyi gepogé lé me mbií. Me mpye eyi gepogé bóó ndere Esòwò akágé feré ebwó né efwyale gabo.

11

¹ Ndere elúmbó, kwólégé ntó gekágé neke ya wye ndere me nkwlége eyige Kras.

Gefóó eyigé andée abóó mambε né echomele bóó Kras

² Me nfége enyú néndé détee me né yéndégenó ne dépye unó wyeé ndere me mbó nleré enyú. ³ Yémbó nkelégé mampye enyú dékaá chánéné nnó Kras ne alú mekpo mbaá ande ako, mende ne alú mekpo mbaá mendée. Ne Esòwò alu ndere mekpo mbaá Kras. ⁴ Yéndé mende aké anenemmye né echomele bóó Kras, yé aké agarege mekomejoo ayi atane mbaá Mendoó Esòwò, akweregé mekpo wuú ebyennó achyégé mbó lé mekpo unó mbaá muú kpaá wuú. ⁵ Ne yéndé mendée aké anemmye,

yé aké agarege mekomejṓó ayi atane mbaá Ɛsṓwṓ alá akwere mekpo wuú wṓ, achyegé mbṓ elé mekpo unṓó mbaá muú ayi alu ndere mekpo wuú. Alú wye eké akpalé ji mekpo. ⁶ Ndere elúmbṓ, mbṓgṓ mendée akelégé fṓ mankwere mekpo wuú, ákpe ákpale mekpo wuú. Yémbṓ, mbṓgṓ ji akaá nnó elú elé mekpo unṓó eta wuú mankpale mekpo akwerege mekpo wuú. ⁷ Ne mende abṓ fṓ mankwere mekpo gébégé aké anenemmye wṓ. Néndé Ɛsṓwṓ akwyéé mende nnó ábṓ eké jimbṓó, achyegé Ji ηgṓ. Yémbṓ mendée afyéé lé mende ηgṓ mmye. ⁸ Néndé Ɛsṓwṓ ase fṓ membea mendée ne akwyéé mende wṓ, asé lé ayi mende ne akwyéé mendée. ⁹ Elú wye ndere Ɛsṓwṓ alá akwyéé fṓ mende gétúgṓ mendée wṓ. Akwyéé mendée gétúgṓ mende. ¹⁰ Gégṓ ula bi mendée abṓó mankweré mekpo wuú, manlerege nnó mende ne abṓó uto né eta wuú. Apyegembṓ matṓó asṓó fṓ makiénné Ɛsṓwṓ. ¹¹ Yé ndere elúmbṓ, esé abi défyéé matṓó ne Kras, mendée abṓ fṓ mantene ushu ushu bií wṓ. Abṓ mantene ne mende. Ne mende ntó abṓó fṓ mantene ushu ushu bií wṓ. Abṓ mantene ne mendée. ¹² Yé lé asele membea mende ne akwyéé mendée, yé mende fṓ, apó fa mme ayi mendée alá byéé ji wṓ. Ne elé Ɛsṓwṓ ne akwyéé unó uko.

¹³ Enyú ambṓó déferege dégené nnó elomé fṓ nnó mendée anenemmye eta Ɛsṓwṓ ewé alá we gebugendeé né mekpo wṓ. Elombṓ? ¹⁴ Né mme yina, dége mbṓ nnó mende abege ne mejwe metyemetye, achyegé mbṓ lé mekpo unṓó né geme jíí, ¹⁵ ne nnó mendée abege ne mejwe metyemetye, efyé ji ulṓó né mmye. Néndé Ɛsṓwṓ achyegé mendée mejwe ewémbṓ nnó ebe ndere genó eyi gekwerege ji mekpo. ¹⁶ Ne mbṓgṓ muú fṓ aké akelege manyeé mbeé né mechṓ ewe, mengarege ji nnó esé angba Kras depṓ sé ne gepṓ eyigé cha manleré ndere anógṓ Ɛsṓwṓ yé machomele bṓó Kras apó ne geji.

Bṓó echomele Kras né Kōrent ányéé

menyéé Ata né meti ewé elápṓ cho

¹⁷ Né mechṓ ewé me nchwṓó ngaré enyú, nfege fṓ enyú, néndé enyú dechwṓgṓ chónchó ndere bṓó Jisṓs, déchwṓ fṓ né galógál, déchwṓó manchṓ depṓ chṓó. ¹⁸ Ne genóge mbṓe gélú nnó, agaré me nnó enyú déchwṓge chónchó né echomele nyú manógṓ Ata, déjwalege matoó matoó ne angya. Ekágṓ be wáwálé. ¹⁹ Angya abṓ mambṓe metṓó metṓó nyú. Abegé mbṓ, akágṓ nyé muú ayi akwalege Jisṓs wáwálé. ²⁰ Mengé mbṓ nnó gébégé enyú déchwṓge chónchó nnó dényéé menyéé Ata, yémbṓ ji fṓ wṓ enyú déchwṓó manyeé wṓ. ²¹ Genó eyigé enyú dépyéé gelu nnó, yéndemuú awenege manye menyéé awuú, atéé fṓ ate anme abifṓ. Ndere dépyembṓ, abifṓ anyeé, anyuú akwene, abifṓ agboó mesa. ²² Chaá! Nnó enyú depṓ ne upú ebi enyú dékágṓ nyege menyéé, dényuú mmṓó wyeé? Ne ulánnó enyú débyaá echomele bṓó Ɛsṓwṓ, déchyegé mekpo unṓó mbaá abi alá pṓ ne genó. Enyú dékelege nnó me mpyeé nnó ne enyú? Dékelege memfée enyú né gefógṓ mechṓ ewé? Ngba, nkágṓ pye fṓ mbṓ.

Menyéé Ata Jisṓs

(Mat 26:26-30; Mak 14:22-26; Luk 22:14-20)

²³ Unó bi Ata alere me, ubi ne menlere enyú, nnó né utuú bi achyéé Ata Jisṓs mankwaá, abṓ ntó bred, ²⁴ áchyegé matame mbaá Ɛsṓwṓ, agyá ntó bred yimbṓ ubauba, ajṓó aké, “Gége menyammye wa na, me nchyége né gétúgṓ enyú yéndégébé déké dényé ji, pyégṓ wyé na mantégṓ negbo na.” ²⁵ Wyémbṓ ntó ne gébégé anere menyéé manye, abṓ amo ne mmṓó mmu ajṓó aké, “Amo yina alú gepṓ eyi gelere menomenyéé meke ewé Ɛsṓwṓ anyeé ne enyú. Menomenyéé ewéna eké ne manoó ama. Ne yéndégébé déké dényuú mami, pyégṓ wyémbṓ mantégṓ negbo na.” ²⁶ Ne yéndégébé enyú déké dényéé bred yina, dényuú mmṓó ami

malú né mmu amo yina, dégarege mbò lé negbone Ata kpaá te ji achwó.

²⁷ Né gétú eyigé na, yéndémuú ayi anyeé bréd yina, anyuú mmóó ami na né meti ewé elá echyege enógé mbaá Ata, akwe mpa né metóó wuú néndé ábyaá mbò lé menyammye ne manoó Ata. ²⁸ Ndere elúmbò yéndémuú abó mbe áchére metóó wuú, ne anyeé bréd, anyuú mmóó ami malu né mmu amo. ²⁹ Néndé muú ayi anyeé bréd yina, anyuú mmóó mina alá kágé, fere nnó unó bina utené né menyammye Ata, aklege mbò lé efwyale né geme jí. ³⁰ Gé ulá bí gejamégé bóó né metóó metóó nyú ameeé, abifó áwyaá gepwa ne abifó ntó agboó. ³¹ Yémbò esé débógé mbe déchérege mataó se chánéné, Ata achyege fó esé efwyale. ³² Esòwò acherege depò etiré sé, agenge nnó délu gyéé, apyéé menyammye sé awuú ubale nnó né bíí bi ji asóó mpa, achyege fó esé efwyale chónchó ne bóó abifó.

³³ Né gétú eyigémbò, aḡme ba, yéndégébé déchwógé chónchó manye menyéé Ata, debó mangile ate. ³⁴ Mbógé mesa aké ammye muú, abó mbe anyeé menyéé né gepú jí, nnó gébége enyú dechwógé chónchó ékágé dépye genó eyigé Esòwò achyegé enyú efwyale. Ne depò etiré délaá, membóó nchwógé ngarege nyé enyú.

12

Echyé ewé Mendoó Ukpea echyége

¹ Aḡme ba, nana nkelege mampye enyú dékaá chánéné depòré unó bi Mendoó Ukpea echyege bóó uto nnó ápyegé. ² Enyú dékaá nnó gébége enyú dela delú danfyé mataó ne Jisòs, anyua enyú denó mewaá, dela nógé lé aló uka, unó bi ula ujógé mejóó. ³ Ndere elúmbò, nkelege mampye enyú dékaá nnó yéndémuú ayi Mendoó Esòwò elú ne ji ajógé fó nnó, “Jisòs óbóó wyéé.” Ne ye muú fó ntó akágé jóó fó nnó, “Jisòs ne alú Ata”, mbógé Mendoó Ukpea elá epó ne ji.

⁴ Kaágé ntó nnó unó bi Mendoó Ukpea echyege bóó uto nnó ápyege

ulú ufóó ufóó. Yémbò wyé lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyege ebwó uto mampye unó bina uko. ⁵ Mataó ami esé dépyéé mbaá Ata malu ufóó ufóó, yémbò wyé lé Ata wu ama ne esé ako dépyéé utóó bíí. ⁶ Mati ayi esé dépye utóó mbaá Esòwò álú ufóó ufóó yémbò wyé lé Esòwò wu ama ne apye utóó né geḡwáge yéndémuú sé. ⁷ Mendoó Ukpea echyege uto mbaá yéndémuú sé nnó dése ubi dépyege utóó ebi upogé bóó ako. ⁸ Mendoó Ukpea echyege muú ayifó uto manjóó mejóó Esòwò ne denḡa. Muú ayifó echyege ji uto manlere unó bi Esòwò apye ji akaá. Wyé lé Mendoó Ukpea ewú ema ne echyege ebwó utó mampye utóó bina. ⁹ Mendoó Ukpea wú ema, echyege muú ayifó utó mamfyé metóó ne Esòwò kpaá te ápyéé genó eyigé ji ágige. Muú ayifó echyege ji utó mampye bóó abi ameeé ufóó ufóó mameé átoógé. ¹⁰ Mendoó Ukpea echyege muú ayifó utó mampye ufélekpa, muú ayifó echyege ji utó mangarege genó eyigé getané mbaá Mendoó Esòwò. Ayifó echyege ji utó mankaá unó bi utanege mbaá Mendoó Esòwò ne ebi ulá utanege fó mbaá Mendoó Esòwò. Ayifó echyege ji utó manjóó ufóó mejóó ebi yé jimboó alá kágé fó. Ne ayifó ntó echyege utó mangare ulaá ufóó mejóó ebimbo. ¹¹ Unó bina uko elé wyé Mendoó Ukpea wú ema ne echyege esé utó nnó dépyege ubi. Ne echyege yéndémuú ebíí utó cha ndere ewú ekélege.

Ankwòle Jisòs álú eké upò menyammye uchaucha né menyammye ama

¹² Dékaá nnó menyammye mekwaá awyaá upò uchaucha. Ne yé elé upò menyammye ujame dóó, ucho upye lé menyammye ama. Mbòntó ne Kras alú. ¹³ Esé abifó delú bóó Jus, abifó bóó Grek. Bóó abifó álú áfwé abifó ápó. Yémbò gébége awyaá esé manaá né utó Mendoó Ukpea ewémbò ema, esé ako dékwe eké menyammye ama ne Esòwò apye esé ako dése Mendoó ema.

¹⁴ Ne dépēge menyammye mekwaá apó fó lé ne gepōge menyammye gema, awyaá upō gejame. ¹⁵ Désē nnó geka geke, “Me mpó fó gepōge menyammye néndé me mpó fó ebwá” ewémbō epye fó nnó geji gebēge fó gepōge menyammye, waá epyéé? ¹⁶ Ne mbōgé etu eké, “Me mpó fó gepōge menyammye néndé me mpó fó dambōnyi, ewémbō epye fó nnó ewu ebēge gepōgé menyammye, waá epyéé?” ¹⁷ Ne mbōgé menyammye meko abe lé dambōnyi jiji, mekwaá abō awuú mbō mbaá ne ndé? Ne mbōgé menyammye meko ntó abe élé etu ewu ewu mekwaá abō awuú mbō, gebē ne ndé? ¹⁸ Ndere elúmbō, Esōwō akwyéé menyammye mekwaá né upōupō, ne abelé yéndé gepō ndere ji akelege. ¹⁹ Ne mbōgé upō bina uko ubō ubē lé gepō gema, menyammye abō abéé fó. ²⁰ Ndere elúmbō, menyammye mekwaá awyaá upō gejame, yélé upō ujame menyammye alú élé ama.

²¹ Gétú eyigémbō dambōnyi ákágé jǎó fó ne ebwá nnó, “Ǫkágé pǎó fó me.” Yé mekpo ékágé jǎó fó ne uka nnó “Ǫkágé pǎó fó me.” ²² Yémbō wáwálé álu nnó, upó menyammye ebifó ebi esé déferé nnó upó ne eshyéé dékágé jwólé fó ewé ubi ula pó. ²³ Ne upō menyammye ebi esé désele nnó upō ne énogé, ubi ne esé dénógé dǎó. Ne ebi esé déla kelé nnó ubi ubē fuú ne esé dékwerege chánjéné, ²⁴ ewé déla dépye fó mbō, ne upō ebi ulōme dǎó. Yémbō Esōwō achoné upō menyammye bina mbaá ama, ne achyéé énogé mbaá ebi ula upō ne énogé, ²⁵ nnó upǎó menyammye ubégé fó ne angya, ucherege lé ate. ²⁶ Mbōgé gepōgé menyammye gema geké gegene efwyale, ebifó uko ntó ugene efwyale chónchó ne geji. Mbōgé gepō gema gebēge ne énogé ebifó uko ntó ubéé ne nechóchó chónchó ne geji.

²⁷ Wyēmbō ntó ne menyammye Kras alú. Ne yéndémuú nyú alú gepōge menyammye wuú. ²⁸ Ne Esōwō achyéé yéndémuú gefǎgé utǎó

bií né echomele bǎó Kras. Ntoó eníné mbē élé ángbá Jisós, matoó apea élé bǎó ekpávé Esōwō, matoó uléé élé, anlere mekomejǎó Esōwō. Ne abi akwōlege élé bǎó abi apyéé ufelekpa, abi apyéé bǎó mameé atoóge, abi apogé bǎó, abi ápele ndere utǎó Esōwō ukene, ne abi ajǎgé ufǎó mejǎó ufǎó ufǎó ebi ebwá ambǎó alá kágé. ²⁹ Nnó bǎó ako ne álú ángbá Kras? Ngba! Nnó bǎó ako ne álú bǎó ekpave Esōwō? Ngba! Nnó bǎó ako ne álú anlere mekomejǎó Esōwō? Ngba! Nnó bǎó ako ne ápyéé ufélekpa? Ngba! ³⁰ Nnó bǎó ako ne ápyéé bǎó mameé atoógé? Ngba! Nnó bǎó ako ne ájǎgé ufǎó mejǎó ufǎó ufǎó? Ngba! Waá nnó bǎó ako ne ágarege ula ufǎó mejǎó bina? Ngba! ³¹ Yémbō, genó eyigé débǎó manere matǎó wye dǎó gelú nnó Esōwō achyē enyú unó bi ulōme dǎó upwǎó ebifó.

Gǎgé me ngáre enyú meti ewé elōme epwǎó mati ako.

13

Gejeé gejeá gepwǎo unó uko

¹ Mbōgé ébége nnó me nkágé jǎó ufǎó mejǎó mme meko ne ewé makiénné Esōwō, ne nlá mbǎó gejeé ne bǎó wǎ, mmpye lé mejǎó détú eké kálánká yé eké ubyaubya. ² Yé ebē lé nnó Esōwō achyē me utó mangarege bǎó mekomejǎó ayi atane eta wuú, ne yé nkaá unó Esōwō uko chónchó ne ebi ulú bibíí, ne yé mfyé lé metǎó wa ne Esōwō dǎó ndere ékágé pye me njǎó ne makwe nnó ákwilé malu bwǎó ájye né mbá yicha, ne nla mbǎó gejeé ne bǎó wǎ, mpǎ yé genó. ³ Ne yé nkpa lé unó bi me nwyaá uko nkáre mbaá ubya bǎó ne yé nchye ntó lé geme ya mbaá bǎó nnó ásó né mewē gétúgé depǎré Esōwō, ne nla mbǎó gejeé ne bǎó wǎ mbǎó yé nsa fǎ.

⁴ Muú ayi abǎó gejeé ne bǎó ágbárege metǎó, ne apye galǎgálǎ ne bǎó ammye fǎ demboó, apó fǎ ne nepa, ne abwegé fǎ mmye. ⁵ Apyéé fǎ neṅa. Apye fǎ genó eyi gepoge lé jimbií, asǎó fǎ metǎó wáwá, ábélégé fǎ depǎ debodebo né metǎó. ⁶ Gefǎgé muú

yina, abeé f3 ne nech3ch3 g3b3g3 b33 ak3 apy33 gabo. A beé ne nech3ch3 g3b3g3 b33 ak3 apy33 gen3 eyi gel3 cho w3w3l3. ⁷ Mu3 ayi ab33 geje3 ne b33, abya3 dep3 debodebo deko 3tir3 b33 3py33, akamege nn3 b33 apy3 ny3 gal3gal3, an3rege met33 nn3 3bw3 akw3r3g3 ny3 gep3g3 bw3 ne akoge met33 n3 un3 bi 3bw3 apy3 y3nd3g3b3.

⁸ Mu3 ayi ab33 geje3 ne b33, agbo3 ne 3bw3 y3nd3g3b3. G3b3 gechw3 ny3 eyig3 uto 3bi b33 ag3rege gen3 eyig3 getane mba3 Mendo3 33w3 uby33, uto bi b33 aj3g3 uf33 mej33 3bi 3l3 k3g3 uby33, uto bi b33 3kage un3 33w3 uko uby33 ny3. ⁹ N3nd3 un3 bi 3s3 d3k33, d3k33 d3nere w3, ne mekomej33 33w3 ayi d3g3rege, d3g3rege f3 ji d3nere, ¹⁰ y3mb3, g3b3 g3kw3nege ny3 eyig3 33w3 apy3 ny3 3s3 d3k33 un3 bina uko. Ne un3 bi d3la d3k33 denere w3, uby33 ny3.

¹¹ G3b3g3 me nl3 mamane, nj3g3 mej33 3k3 mamane k33, n3rege dep3 3k3 mamane k33 ne mpy33 un3 3k3 mamane k33. Ne nana ayi nl3 mmy3 mu3, nly33 dep3re dembane. ¹² 3s3 d3gene un3 nana mmy3 homebome 3k3 mu3 ayi apele un3 n3 3f33 3w3 3l3 3genege ch3n3n3. Y3mb3 g3b3 gechw3 ny3 eyig3 3s3 d3tu3ge ame d3gene un3 uko ch3n3n3. Nana me nka3 f3 un3 uko nnere w3, y3mb3 g3b3 gebe3 ny3 eyig3 nk3g3 un3 uko kpa, wye ndere 33w3 aka3 me.

¹³ Mankwya mej33 3w3 na alu nn3, un3 3l3 ul33 3bi ula uby33 t3 kwyakwya. Un3 bina 3l3 met33 mamfy3 ne 33w3, man3r3 met33 ne J33 ne mamb3 geje3. Y3mb3 gen3 eyi gen33 n3 un3 bina ul33 3l3 geje3.

14

Echy3 3w3 Mendo3 Ukpea 3chy3ge

¹ Mmy3ge mamb3 geje3 ne ate, ne mamkpane nt3 gechy33 nn3 deb3 3chy3 3w3 Mendo3 Ukpea 3chy3ge ch3ch3 3chy33 3w3 3py3 mu3 agarege gen3 eyig3 getane mba3 Mendo3 33w3. ² N3nd3 mu3 ayi aj3g3 mej33 3w3 ji 3l3 k3g3, aj3g3 l3 ne 33w3

aj3g3 f3 ne akwa3, y3 mu3 f3 3k3g3 y3 gen3 eyig3 ji aj3g3, n3nd3 aj3g3 l3 un3 33w3 3bi 3l3 bib33 ndere Mendo3 Ukpea 3chy3ge ji 3shy33. ³ Ne y3nd3mu3 ayi agarege mekomej33 ayi atanege mba3 Mendo3 33w3, aj3g3 gen3 eyig3 akwa3 3w3, ne mej33 wu3 3p3ge b33 3fy33 3bw3 3shy3 ne 3kwenege 3bw3 mat33. ⁴ Mu3 ayi aj3g3 mej33 3w3 ji 3l3 k3g3, ap3g3 l3 g3me j33, ne mu3 ayi agarege mekomej33 ayi atane mba3 33w3 ap3g3 3chomele b33 Kras.

⁵ 3b3 3l3me nn3 3ny3 ako d3j3g3 mej33 uf33 uf33 3w3 d3l3 d3k3g3, y3mb3 menkelege nn3 3ny3 d3g3r3g3 l3 mekomej33 ayi atane mba3 Mendo3 33w3. Mu3 ayi agarege mekomej33 ayi atane mba3 Mendo3 33w3 an3ea g3me apw33 ayi aj3g3 uf33 mej33 3bi ji 3l3 3k3g3. 3kos3 nn3 mu3 ab3ge ayi agarege ula3 mej33 3w3mb3 nn3 ap3g3 b33 3chomele J33s. ⁶ An3me ba, mb3g3 me nchw3ge mb3 mantame 3ny3, ne nk3 nj3g3 l3 uf33 mej33 3bi nla nk3g3, 3w3mb3 3p3ge mb3 3ny3 nn3? Y3mb3 ngarege 3ny3, un3 uke 3bi 33w3 alere me, y3 3bi ji apy3 me nka3, y3 mekomej33 ayi atane eta wu3, y3 3bel3 manl3re 3ny3 mekomej33 33w3 3w3mb3 ne 3l3 gen3 eyi gep3g3 3ny3.

⁷ Wy3mb3 nt3 ne 3l3 ne un3 mabe3 nkane embya ne nenke un3 bi ul3 up3 ne genw3. Mu3 ak3 af3mege embya, by3geby3ge y3 ak3 akwele 3l3 nenke by3geby3ge mu3 apy3mb3 nn3 ne aka3 gen3 eyig3 ji akwele? ⁸ Mb3nt3 ne mb3 bee al3. Mb3g3 mu3 af3mege ji by3geby3ge, nd3 mu3 akpomege mmy3 manjy3 bee? ⁹ Mb3nt3 ne 3l3 ne 3ny3 amb33. Mb3g3 3ny3 dek3 d3g3rege mekomej33 n3 mej33 3w3 d3l3 d3k3g3 ula, 3py33mb3 nn3 ne b33 3k33 gen3 eyig3 3ny3 d3j3g3? D3k3 d3py33 mb3 dech33 gejul3 ny3 mme detu. ¹⁰ 3l3 w3w3l3 nn3 uf33 mej33 uja fa mme ne y3 3w3 b33 aj3g3 3l3 3p3 ne ula 3p3. ¹¹ Y3mb3, mb3g3 me nk3g3 f3 ula3 mej33 3w3 mu3 aj3g3 mu3 yimb3 ab33 menke3 menke3 eta wa ne ment3 mb33 menke3 menke3 eta

wuú. ¹² Ndere elúmbò, tee mbaá enyú dékpane gechyeé mambò echye ewé Mendoó Ukpea echyegé mmyegé nnó debò elé echye ewé echyegé enyú uto mampógé echomele bós Jisàs ewené.

¹³ Gétú eyigémbò, muú aké ajógé gefógé mejós ewé ji alá ákágé ula, anemmye mbaá Esòwò nnó achyeeé ji echyeeé ewé echyegé ji uto mangáre ulaá gefógé mejós ewémbò. ¹⁴ Néndé, mbógé me nke nnemmye né ufós mejós ebi nla nkágé ula, nnene chónchó ne mendoó wá. Yémbò né metós wa nkágé yé genó eyigé me njógé. ¹⁵ Ndere elúmbò, mempye mbò nnó? Nane mpyeeé, menene nye mmye ne mejós ewé me nla nkágé ula yémbò nnene ntó mmye ne mejós ewé menkágé. Nkwane makwa né mejós ewé menla nkágé ula nkwane ntó ne mejós ewé nkágé. ¹⁶ Ne mbógé muú aké anemmye choncho ne mendoó wuú afege Esòwò né mejós ewé ji alá kágé ula, epyembò nnó ne muú ayi alá kágé depòré Esòwò akame aké, “Amén” te mbaá ji alá wuú fò geno eyigé ájoge. ¹⁷ Ekágé be nnó wó otamege Esòwò chánéné yémbò epogé fò muú yifò cháchá.

¹⁸ Ntamege Esòwò nnó membós njógé mejós ewé nla nkágé mpwós enyú ako. ¹⁹ Yémbò mbege né mmu echomele bós Jisàs, nkelége nnó njóo lé uchu uta ebi bós ákágé ne nnó njógé uchu delé ufya ebi bós alá ákágé ula.

²⁰ Anme ba, déferege sé unó eké ambane. Begé kenékéné eké ambane abi alá kágé pye gabo, ne ferege unó eké bós abi ábené. ²¹ Asa né mmu ηwe Esòwò nnó Esòwò aké, “Nsele nye bós malò ayicha abi ájógé ufós mejós ebichá, njós mejós ne bós ba. Yémbò bós ba áwuú fò genó eyigé me njógé ne ebwó.”

²² Ndere elúmbò, manjógé menjós ewé muú alá kágé ula, alú elé gepò eyigé Esòwò alerege utoó bíi mbaá bós abi alá lu dafyeeé metós ne Jisàs Kras épó fò abi áfyeeé metós ne ji. Mangarége mekomejós ayi atanegé mbaá Esòwò, alú lé gepò eyigé Esòwò alerege utoó bi mbaá bós abi áfyeeé metós ne

Kras Jisàs épó fò mbaá abi alá fyeeé metós ne ji wó.

²³ Ndere elúmbò, mbógé echomele bós Kras achwógé mbaá ama, yéndemuú aké ajógé elé mejós ewé muú alá ákágé, ne muú ayi alá ákágé depòré Esòwò, yé ebelé muú ayi alá afyeeé metós ne Esòwò wò achwógé eféeé, ajógé fò nnó enyú ako delú bós ubwós?

²⁴ Yémbò, yéndemuú nyú aké agarége mekomejós ayi atane mbaá Esòwò, ne muú ayi alá ákágé fò depòre Esòwò yé ayi alá áfyeeé metós ne Esòwò wò achwoge eféeé gébé eyigémbò, jimbós ákágé chánéné nno ji alú pye gabo né mbaá unó uko ebi jimbós awuú enyú déjógé. Ne unó bi ji awuú upye nye ji akaá nnó akpene nye né unós mpa Esòwò. ²⁵ Mekomejós Esòwò ápye nye yéndegenó eyigé gelu bibíi né metós wuú gelá gbogonò. Epyegembò ji atome nye mano mme anógé Esòwò ajoge aké, “Elú wáwálé nnó Esòwò alú metós metós nyú.”

Echomele bós Kras énogé Esòwò né meti melómélò

²⁶ Anme ba, mecho ewéna elúmbò nnó? Elú nnó dechwógé chónchó né echomele bós Kras yéndemuú akpome mmye mampye genó eyigé Esòwò achye ji utó nnó apye. Muú ayi akágé ekwò mankwaá ákwaá, ayi akágé manlere bós mekomejós Esòwò álere. Ne ayi akaá genó eyigé Mendoó Esòwò eléré ji né ame gejya agaré. Muú ayi akaá manjós mejós ewé ji alá kaágé ajós, ne ayi akaá mangaré ula mejós ewémbò agare. Pyegé unó hina uko manpoógé echomele bós Kras.

²⁷ Enyú déchwógé né echomele bós Kras, déké ajógé mejós ewé muú alá kágé ula, déjógé fò bós ako, bós apea yé alée ne ákágé jós. Ne elo nnó muú ama ajógé ne nte ayi fò ajós. Ne gébége aké ajógé, muú yifò ntó agarege ulaá mejós ewémbò nnó bós ako ákage genó eyigé ji ajógé. ²⁸ Ne mbógé muú apó ayi agarege ulaá mejós ewémbò, bós abi ájógé mejós ewéna ákwene bòmbò né echomele bós Kras. Ajógé lé mejós ewémbò né metós bwó ne

mbaá Ἐσωω. ²⁹ Yé bɔ́ ekpávé Ἐσωω, áké ágarege genó eyigé mekomejɔ́ ayi atane mbaá Mendoó Ἐσωω, elɔme nnó bɔ́ apea yé áléé ne ágarege. Ne áké ágarege bɔ́ abifɔ́ áfwórege genó eyigé ebwɔ́ ágarege manchere mbɔ́gé nnó getane mbaá Mendoó Ἐσωω. ³⁰ Yémbɔ́ mbɔ́gé muú aké agarégé genó eyigé Mendoó Ἐσωω élere ji ne Ἐσωω amágé lere genó eyigé fɔ́ mbaá nte menme, ayi alu téné achyéé gébé nnó ayi ajwólé ka ajɔ́. ³¹ Néndé enyú ako dékágé gare mekomejɔ́ ayi átane mbaá Ἐσωω, nte agarege ne nte agare ne yéndémuú nyú ákágé nyé genó eyigé Ἐσωω agaré enyú ne enyú ako défyéé nye ate eshyéé. ³² Kaágé nnó bɔ́ ekpávé Ἐσωω awyaá eshye magbare mmye bwɔ́, ágile tée gébé gekwanegé ne ágare genó eyi getane mbaá Mendoó Ἐσωω. ³³ Ἐσωω achyéé ebwɔ́ eshye nnó ápyé mbɔ́ néndé ji ákelege fɔ́ nnó dédorégé makpo ne ate, yémbɔ́ ákelege lé nnó débé nesó ne ate.

Wye ndere machomele bɔ́ Kras mako álu, ³⁴ andeé abɔ́ mambe nyameé né echomele bɔ́ Kras, néndé elɔme fɔ́ nnó ebwɔ́ ábéné mano apwɔ́ ande. Abɔ́ manshule lé mmye bwɔ́ mme áwuú lé depɔ́ wuú ndere ásamé né ebe. ³⁵ Ne mbɔ́gé ebwɔ́ ákelege mankaá genó ágií anɔ́ bwɔ́ né mmu upú, néndé elú élé mekpo unɔ́ mbaá andeé manjɔ́gé mejɔ́ né echomele bɔ́ Kras.

³⁶ Wɔ́, oh! Enyú défere nnó mekomejɔ́ Ἐσωω aló lé ne enyú? Waá wye lé enyú ambií ne déwuú mekomejɔ́ Ἐσωω? ³⁷ Mbɔ́gé muú aférége nnó ji alú muú ekpávé Ἐσωω, yé nnó Mendoó Ἐσωω ne echyegé ji eshye, abɔ́ mankaá nnó unó bi me nsame mbɔ́ eta nyú, élé Ata Jisɔ́s Jimbɔ́ ne ajɔ́. ³⁸ Ne muú álá áwuú ne genó eyigé menjɔ́ mbɔ́ na wɔ́, Ἐσωω ntó akaáge wuú fɔ́ genó eyigé ji ajɔ́gé.

³⁹ Anme ba, ndere elúmbɔ́, kpagé gechyéé mangarege mekomejɔ́ ayi atane mbaá Ἐσωω, ne dégbegé fɔ́

bɔ́ manjɔ́ ufɔ́ mejɔ́ ebi álá kágé. ⁴⁰ Yémbɔ́ yéndégenó eyigé enyú dépyéé, pyegé geji chánéné, né meti ewé elú cho.

15

Abya melóméló ayi anea gemé dɔ́ alú nnó Jisɔ́s Kras agbo ne akwilé né negbo

¹ Anme ba, gógé mente enyú mecho abyá melóméló yi me ngare nya enyú. Abyá melóméló yina ne enyú déwuú défyéé matɔ́ wyeé, dégbare ji ne eshyéé. ² Elé gétúgé abyá melóméló yina, ne Ἐσωω áférege nye enyú né efwyale gabo, mbɔ́gé déké dégbarege ji chánéné. Ela epɔ́ mbɔ́ wɔ́, ebyennó metɔ́ ewé enyú défyé ne Kras enó detú.

³ Unó bi agaré me, ubi ne me ngare enyú, ne menɔ́ genó né unó bina alú nnó Kras agbo gétúgé gabo ayi esé dépyéé wye ndere abɔ́ asame né mmu ηwe Ἐσωω nnó muú ayi Ἐσωω akwére ji ela gefwa agbo nye. ⁴ Agbógé anií ji, ne ndɔ́ eléé ekwónegé akwilé né negbo wye ndere abɔ́ asame né mmu ηwe Ἐσωω. ⁵ Akwilégé né negbo, abɔ́ mbe alere mmye mbaá Pita, alere ntó mmye mbaá angba bií áfyanéápeá. ⁶ Ewyagé ama alere mmye mbaá ankwóle bií gébé gema. Ankwólé bií bina ája ápwɔ́ gelome mesó usaá uta (500). Gejamé né geluage bwɔ́ álu abe te fina yé élé abifɔ́ ntó ágbó me ⁷ Gébé eyigé fɔ́ alere ntó mmye mbaá Jemsi ama alere ntó mbaá ángbá bií ako.

⁸ Me ne nlú kwyakwya muú ayi ji alere mmye eta wuú. Ndere áleré mmye né eta wa mbɔ́, me nlú eké maá ayi ábyené ji mbelepo. * ⁹ Me njɔ́ mbɔ́ néndé né geluage ángbá Jisɔ́s me mpɔ́ yé muú fɔ́. Nfuú yé muú ayi bɔ́ ákuú me nnó ηgbá Jisɔ́s wɔ́. Néndé nchyéé echomele bɔ́ Ἐσωω efwyale dɔ́. ¹⁰ Yémbɔ́ gétúgé galógáló ayi Ἐσωω abɔ́ áleré me, apyé me nlú gefɔ́gé muú ayi me nlú mbɔ́ fina.

* **15:8** Elú wáwálé nnó: Né melu ηwe ewéna, Pál alerége bɔ́ ákaá nnó, ji apɔ́ fɔ́ né geluágé ángbá abi Jisɔ́s abɔ́ ayaá gébége alú fa mme.

Ne galógál yimbò áno mme detú wó néndé mpye utó mpwó ángbá Jisós abifó ako. Utó bi mempye mbò, epófó lé né utó ba, ngba. Elé gétúgè galógál wuú ne ji achyegè me utó mampyege utó bina. ¹¹ Nðere elúmbò, yé ebe lé nnó me ne ngare enyú abya melómél yé elé angba Jisós abifó ne agarege, efwyale epó né mmu néndé esé ako dégarege lé genó gemaá. Ne genó geji ne enyú défyéé mató wyeé.

Elú wáwálé nnó Esòwò apye nye bòó abi ágboó ákwilé né negbo

¹² Abya melómél ayi esé dégarege enyú, alú nnó Esòwò apye Kras akwilé né negbo. Ne mbògè esé déké dégarege enyú mbò, ulannó enyú abifó déjógè nnó bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo? ¹³ Mbògè ebe nnó bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo, ebyennó yé Kras ntó akwilé fó né negbo wó. ¹⁴ Ne mbògè ebe ntó nnó Ji ákwile né negbo wó, ebyennó abya melómél ayi esé dégarege enyú alú détú ne yé metó éwé enyú défyéé ne Kras elú ntó détú. ¹⁵ Ne ebeé ntó nnó esé delú bó ntesé gebyò mbaá Esòwò néndé esé dégarege bòó nnó Esòwò apye Kras akwilé né negbo. Yémbò, mbògè bòó abi ágboó ákwilege fó né negbo ebyennó Esòwò apye fó Kras akwilé né negbo wó. ¹⁶ Ne mbògè bòó abi agboó ákwilege nye fó né negbo, ebyennó yé ebelé Esòwò apyéé fó Kras akwile né negbo wó. ¹⁷ Ne mbògè Esòwò apye fó Kras akwilé né negbo wó, ebyennó metó éwé enyú défyéé ne Kras elú détú ne Esòwò alu danjinte gabo nyú. ¹⁸ Ne ebeé ntó nnó bòó abi áfyè mató ne Kras ne álé gbo, áno mme detú. ¹⁹ Ne mbògè esé déneré elé metó nnó Kras apógè nye esé wye le né genwáge se fa mme, mmyeké esé delú bòó abi meshwe awese ájame ápwó ayi yéndémuú.

²⁰ Yémbò, Esòwò apye Kras akwilé né negbo wáwálé. Né gégluágè bòó abi agboó, Kras ne alú muú mbe ayi Esòwò apyéé ji akwile né negbo, manlere nnó Esòwò apyéé nye bòó abi ágboó ákwilé né negbo. ²¹ Muú

ama ne apye negbo nekpene fa mme, wyembò ntó ne muú ama apye nnó bòó ákwilé né negbo. ²² Bòó ágboó gétúgè alú upyáne Adam, wyembò ntó ne Esòwò achyegè nye genwá eyi gekè mbaá bòó gétúgè áchomé mmye ne Kras. ²³ Yémbò unó bina uko upyé nye, yé eyigè ndé né eji gébé: Kras ne alú muú ayi abòó mbe akwilé né negbo, ne gébége ji akerege nye meso fa mme, bòó abi áchome mmye ne ji ákwilé ntó né negbo. ²⁴ Unó bina uko ukóge, mme abyéé nye, gébége Kras ammyegè me apwógè unó uko ebi uwyaá uto fa mme ne ebi mfaánebuú. Ne aselé nye gefwa geko áchyéé mbaá Nte wuú Esòwò. ²⁵ Nana Kras agbarege wye gefwa jí kpaá té ji ammye nye apwò bòó máwámé bíí ako. ²⁶ Kwyaakwa muú máwámé ayi áchóó nye elé negbo. ²⁷ Wye ndere ásame né mmu ñwe Esòwò nnó, “Esòwò afye unó uko né amu jíí.” Ajógè nnó, “Afyè unó uko né amu jíí”, elere gbògònnó Esòwò jimbòó apófó né geluage “unó uko” ebi ji afyéé né amu Jisós. ²⁸ Gébége Esòwò afyège unó uko né amu Kras, Ji Maá Esòwò, afye nye ntó gemé jíí né amu Esòwò muú abò afyéé unó uko né amu jíí nnó Esòwò mbií ne ágbárege gefwa, muú ayicha ábége sé eke Ji.

²⁹ Mbògè bòó abi ágboó ákwilé né negbo, ula bi áwyage bòó manaá Esòwò gétúgè bwó utene nnó? Mbògè bòó abi ágboó ákwilé né negbo, chacha, abi áwyaá bwó manaá gétúgè bwó áferé nnó? ³⁰ Ne ulannó ne esé défyéé gemége se ne efwyale yéndégébé? ³¹ Anme ba, me ngéne manoó negbo yéndégébé. Genó eyi gepye menjó mbò elé gempoge eyi nwyaa nnó utó bi mpyéé eta nyú upye enyú décho mmye ne Ata sé Kras Jisós. ³² Gébége me nlú né gebagé mewaá Efesos bòó áchyè me gejamégè efwyale. Elú eké me mmye elé ne menya mewaá. Mbògè mferège ndere akwaá áferège, awa nsa ayi mbòó né ummye bina alú efó? Ne mbògè bòó ákwilé né negbo, “Góoge

dényegé, dényúgé ela gachyéé dégbo.”

³³ Dékamege muú f́ abwólé enyú. Déchoge gekagé neke ne b́ó abi áwyaá geṕo gebogebo, enyú ntó débéé nye ne geṕo gebogebo. † ³⁴ Kerége né déf́ó nyú, dépyegé sé gabo. Ngemb́o nnó enyú abif́o dékage f́o Ésẃo cháchá. Menj́ogé mb́o nnó mpye mekpó uńó egbaré enyú.

Gef́oge menyammye ayi b́ó abi akwilége né negbo abéé ne ji

³⁵ Muú f́o ákage gií aké, “Ésẃo apyéé mb́o b́ó abi agboó ákwilé né negbo nnó? Ndé gef́oge menyammye ayi ébẃo ákwilege ne ji?” ³⁶ Muú ayi agige gef́oge nkwe yina alú genkekenégé muú. Dékaá f́o nnó ápegé mbwe né mme áb́ó kpe mbe apwane ne achíí ẃo? ³⁷ Genó eyigé muú apene né mme, gebéé cha ne eyi gewene mé. Ékágé be mbeé nchi yélé mbeé mbwe ayicha. ³⁸ Ne Ésẃo achyegé yéndé mbeé mbwe gekẃogé menyammye ndere ji akelege. Ne yéndé mbeé mbwe awya gef́oge menyammye wuú.

³⁹ Unó bi uwyaá genẃa ubéé f́o ne gef́oge menyammye gemaá. Akwaá áwya gef́ogé menyammye áwú bẃo cha, menya áwú bẃo cha, meshuú ewyaá gef́oge menyammye awé bẃo cha ne dényẃone déwya gef́oge menyammye áwé bẃo cha.

⁴⁰ Menyammye unó bi úlú né mfaánebuú álú uf́ó uf́ó ne ayi unó bi úlú fa mme alú ntó uf́ó uf́ó. Uĺó unó bi mfaánebuú úlú cha ne uĺó unó bi fa mme. ⁴¹ Nméé ewyaá ébi gef́oge uĺó cha, mfaá awya ébi gef́ogé uĺó cha, ambe ntó áwyaá eyigé bẃo gef́ogé uĺó cha ne yéndé membe awya wye ébi gef́ogé uĺó cha.

⁴² Mb́ontó ne ébéé ne b́ó abi Ésẃo ápyéé nye bẃo ákwilé né negbo. Anígé muú, menyammye wuú apwanege, ne gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo menyammye yimb́o apwanege sé té kwyakwya. ⁴³ Anígé ji aĺme sé mampe ame wye

ne apó f́o ne uto. Yémb́o, gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo abéé melóméló ne uto. ⁴⁴ Anígé ji ndere genóge mme yina, yémb́o gébégé Ésẃo apyegé ji akwilége né negbo abéé genó eyigé melu ewé Ésẃo alu. Mb́ogé menyammye ayi mme yina alu, ébyennó ayi melu ewé Ésẃo ntó alu. ⁴⁵ Elu wye ndere asame né mmu nwe Ésẃo nnó, “Ésẃo akwye Adam muú mbe, achyéé ji genẃa”; yémb́o Adam ayi kwyakwya alú Mendoó ewé echyegé genẃa. Adam yina élé Kras. ⁴⁶ Gef́oge menyammye ayi melu Ésẃo f́o ẃo esé déb́ó mbe dewyaá ẃo, élé ayi mme yina. Ne ayi débé nye ne ji élé ayi melu Ésẃo. ⁴⁷ Ésẃo akwye Adam muú mbe ne uśó ne ayi kwyakwya atane né mfaánebuú. ‡ ⁴⁸ B́ó mme meko álú wye eké muú mbe ayi Ésẃo akwye ne uśó. Wyemb́o ntó ne b́ó abi ájyéé mfaánebuú abéé nye ne menyammye eké ayi muú ayi atané mfaánebuú. ⁴⁹ Nana menyammye sé alú wye eké ayi Adam muú ákwye ji ne uśó, ne bíí umaá débéé nye eké Kras muú atane mfaánebuú.

⁵⁰ Anme ba, ngarege enyú nnó gef́oge menyammye ayi esé déwyaá mb́o nana ákwane f́o mambé né melu ewé Ésẃo ágbarége gefwa ji ẃo. Ne genó eyi gegboó gekágé nyéé f́o geteé genó eyi geláge gboó.

⁵¹ Ǵogé me ngare enyú genó eyigé enyú délá délú dankaa. Esé ako dégboó nye f́o, Ésẃo akworege nye esé ako, achyéé esé menyammye meke. ⁵² Gébégé áf́omege mb́a Ésẃo, Ésẃo akworege nye esé mbélépo, gemege nnó muú ábýo ame ánéné. Af́omege mb́a yimb́o b́ó echomele Ésẃo abi ágboó ákwilége nye né negbo, ne ébẃo amágé gboó sé. Gébé eyigémb́o ne esé ako dékworege. ⁵³ Ne menyammye sé ayi áchóge áb́o mankwore ála ayi alá chóge ne menyammye ayi ágboó áb́o mankworé ála ayi alá gboó. ⁵⁴ Ne gébégé menyammye se yina ayi

† 15:33 Elú wáwálé nnó: Melu nwe ewena etané né mmu nwe Isaiah. ‡ 15:47 Elú wáwálé nnó: Adam ayi ájógé mb́o élé Jisás.

áchoge, álagé ayi álá choge f3, ne menyammye sé yina ayi ágboó álagé ayi álá ágboó sé: genó eyigé asame né mmu ηwe Εσωω gebéé wáwálé ndere asame nnó, “Εσωω apwω negbo, utoó negbo ubyεé.”

⁵⁵ “Wωó ðh negbo, uto bye ebi ωwáne bωó ulé?”

Wωó ðh negbo uto ebi wω ðpye bωó awuú ubalé ulé?”

⁵⁶ Negbo newáne esé gétúgέ gabo ayi esé dépyeé. Ne elé mabe ayi Εσωω achyεé ne ápyeé esé dékaá genó eyigé gabo yimbω alu, ne gabo afwánege esé. ⁵⁷ Yémbω matame mabe ne Εσωω muú achyεgέ esé uto nnó démmye dépwω gabo ne negbo gétúgέ défyεé matωó ne Ata Jisωs Kras.

⁵⁸ Ndere elúmbω, aηme ba ténege ne eshye, dékamege genóge f3 genyίge enyú matωó, pyege wye utωó Ata ne matωó nyú mako néndé dékaá nnó utωó bi dépyeé né mabo ata únómé f3 mme detú.

16

Echye ewé áchyεge mampωó εchomele bωó Kras né Jerosale

¹ Góge meshuú enyú meko né mechω ηka eyi enyú déchwωó mampωó bωó Εσωω né gebage mewaa Judiya. Me nkelege nnó enyú ntó dépye wye ndere me mbó ngaré εchomele bωó Kras né meló Galasiya nnó apye. ² Yéndé bií uwyaá, yéndémuú nyú afere ekéke ηka né eyi ji áwyaá, ákwyεé ábelé chánchá, ékágé gebége menchwóge ne bωó ammyege manchwóge unó. ³ Ne gebége menchwóge nsame nye ηwe nchyεé ne bωó abi enyú déjyaá nnó ákpa echye nyú ájye ne ewú né Jerosale. ⁴ Ne mbóge elo nnó mentó njyεé, εbwó ákwóle me déjyé ulua.

Pól aso mala neke

⁵ Ne menké nchwó gé enyú, nkogé né gebagé mewaa Masedonia, néndé mbele uméé ba nnó nkóge kpe ewúmbω ne nkwóne eta nyú. ⁶ Nchwóge mbelege nye mboó ndω ne enyú ndωfω nshwone yina abyεé nye me ewúmbω nnó enyú dépoó

me, njyεé mbaá ayi nkelege manjyεé. ⁷ Nkelege f3 nnó me nchwóge mangé enyú nkoóge tenétené. Mbelé uméé nnó Ata akamege nchwóge mbelé mboó ndω ne enyú.

⁸ Ndere elúmbω, mbelege fa né Efesos kpaá te gébé eyigé ányεé epaá ewé Pentikos ebáné me. ⁹ Néndé Ata anene me meti fuú nnó mpye gekpekegέ utωó fana. Yémbω gejamége bωó mawame amuame mamgbe me meti.

¹⁰ Mbóge Timoti achwóge bane enyú, sége ji chánéné ékágé ji abe ne efω né metωó metωó nyú, néndé ji ntó apye utωó Εσωω wye ndere me. ¹¹ Ndere elúmbω, ékágé muú f3 abya ji, poóge ji ake chánéné, áchwω age me néndé ame aya alú meti mangε ji ne aηme abifω.

¹² Egbε ewé Apolos nkpea ji ndandω ne ndω nnó ake ne aηme abifω achwó age enyú, yémbω elú eké ekwane f3 ji manchwó nana wó. Agége meti achwωó nye.

Kwyakwya mejωó

¹³ Bége ame mekpo fuú, tenege ne eshye né unó Kras ebi enyú dékame ne ubi. Yéndégenó eyigé enyú dépyeé, fyεge wye metωó ne Kras, défoge yé genó, ne tenegege ne eshye. ¹⁴ Ne yéndégeno eyigé depyeé, bóge gejeé né mmu matωó nyú.

¹⁵ Ne aηme ba, dékaá nnó gebége me ngare mekomejωó né Akaya, Stefanas ne bωó abi alu né gepú jii ne abωó mbe afyεé metωó ne Kras ne achyεé ntó gemé gebwω geko mampωóge bωó Εσωω. ¹⁶ Ne nchyεge enyú majyεé nnó déwúgέ ne ufωó bωó bina, dépyeé utωó ne εbwó ne yéndémuú ayi apyeé utωó ndere εbwó apyeé.

¹⁷ Metωó εgωó mme gétúgέ Stefanas εbwó ne Fotunatos ne Akaikos áchwωó fa. Εbwó ápoó me wye ndere mbóge enyú débω débε fa dépoge me. ¹⁸ Εbwó áfyε me eshye wye ndere áfyεé enyú ntó eshye. Chyεgέ enóge mbaá ufωó bωó bina.

¹⁹ Machomele bɔ́ Kras ayi álú né gebage mewaá Esya áló enyú matame. Akwila ne Priska chónchó ne echomele bɔ́ Kras ewé elú né gepúgέ bwó aké me ntame enyú bɔ́ Ata chanéné. ²⁰ Aημε bi álú wéna ako áló enyú matame. Yéndémuú nyú átame nte, atyaá ji.

²¹ Me Pól ne nsame matame mina ne ebwó wa me mbɔ́.

²² Mbɔgέ muú abɔ́ f́ gejeé ne Ata Jisɔs Kras, ube ube ne ji. Nnenemmye nnó Ata se Jisɔs Kras achwó wáwá.

²³ Nnenemmye nnó Ata Jisɔs alere enyú galógáló.

²⁴ Me mbɔ́ gejeé ne enyú ako néndé esé ako décho mmye ne Kras Jisɔs. Amen.

**Ἡμεῖς αἰγιόχοι ἐπεὶ
ἐπιπάλαιον ἠμαρτάνομεν
ἐν τῷ Κραντῷ**

*Πάλαιον ἠμαρτάνομεν ἐν τῷ Κραντῷ
ἐπιπάλαιον ἠμαρτάνομεν*

¹ Me Πάλ muú Ἐσωῶ ajyaá nnó mbe ηἰγβά Κρας Jisós ndere ji akελεγε, ne nsamé ηἰγε yina. Ἐσέ ne μεημε sé Timōti délós enyú matame. Ntómé ηἰγε yina eta nyú echomelé bós Jisós né melo Kōrent ne bós Ἐσωῶ ako abi álú né gebagé mewaá Akaya. ² Nnēnemmye nnó Nte sé Ἐσωῶ ne Ata Jisós Κρας álérégέ enyú galógáló ne ápye enyú débe nesō ne ate.

*Ἐσωῶ ἀφύεῖ bós metós né mati mako
áyi ágene efwyale*

³ Détamégé Ἐσωῶ muú alu Ἐσωῶ ne nte Ata sé Jisós Κρας. Ji alú nte ayi ágené bós meshwe, ne Ἐσωῶ muú afyéé bós metós matimati. ⁴ Ji afyéé esé metós né yéndé efwyale ewé esé dégene nnó esé ntó dékaá ndere défyéé bós abi ágené efwyale metós. Déké défyéé ebwós metós, défyégé ebwós metós wye ndere Ἐσωῶ afyéé esé. ⁵ Wye ndere esé dégené efwyale dós gétúgέ déchome mmye ne Κρας, mbōntó ne Ἐσωῶ afyéé esé metós gbene gétúgέ déchome mmye ne Κρας. ⁶ Ndere elúmbō, mbōgέ esé déké dégené efwyale, elú lé nnó Ἐσωῶ afyéé lé enyú metós ne nnó aferé enyú né efwyale gabo. Ne mbōgέ Ἐσωῶ afyéé esé metós elú lé nnó esé ntó défyégé enyú metós ne nnó enyú debō eshye dékógé metós dégene gefógé efwyale ewé esé dégené. ⁷ Metós ewé esé dénere ne enyú enyigé fō néndé dékaá nnó ndere enyú dégené efwyale ne esé chóncho, Ἐσωῶ áfyéé nye ntó enyú metós wye ndere áfyéé esé.

⁸ Aημε sé, dékelegé enyú dékaá gefógé efwyale ewé esé dégené né gebagé mewaá Esya. Ἐσέ dékpe né efwyale ewé epwós esé mamkpa ne

epye esé debō defere metós nnó débéé sé abe. ⁹ Ebó elú wye eké lé mpa ne asós nnó ábó manwa esé. Yémbō ewena epye nnó ekágé esé déligé mmye ne gemege sé ambós, déligé elé mmye ne Ἐσωῶ muú apye bós ákwilegέ né negbo. ¹⁰ Ji aferé esé né manoó negbo. Ji aferege nye wye esé né efwyale. Ne esé dénere metós ne ji nnó aferege nye wye esé né efwyale ferege. ¹¹ Enyú ntó pógé dénēnemmye gétúgέ sé. Dépyégé mbō, gejamégé bós ánēné nye mmye gétúgέ esé ne Ἐσωῶ awuú nye mmyemenene eyi mbō aléré esé galógáló ne gejamégé bós átamege nye ji gétúgέ galógáló ayi ji áléré esé.

*Ἡμεῖς ἐν τῷ Κραντῷ ἠμαρτάνομεν
ἐν τῷ Κραντῷ*

¹² Genó eyigé esé dedoó ebwō ewōme gelú nnó, matós sé ágarege esé nnó délu pópó né yéndegenó eyigé esé dépyéé fa mme, chacha gébégέ délu ne enyú, ne déjógé wye wáwálé. Esé délií fō mmye né dénгарé ákwaá wó, délií lé mmye né utó bi utanegé né galógáló ayi Ἐσωῶ álerege esé. ¹³ Genó eyigé esé désame né eta enyú elé genó eyi gelú esé metós débií genó wó. Yé elé enyú dela dékaá gefōge bós abi esé délu chanéné wó, esé dénere metós nnó bií uma enyú dékágé nye esé chánéné. ¹⁴ Ne né bií bi Ata sé Jisós Κρας achwós, dedoó nye ebwō ewōmé gétúgέ sé wye ndere esé ntó dedoó nye ebwō ewōme gétúgέ nyú.

¹⁵ Ndere nwya uwe bina né metós, me mbō nshuú me nnó nchwós nge enyú, nnó enyú debō mejé magbe apea. ¹⁶ Me mbō nshuú mange enyú gébégέ nké jyéé Masedonia ne gébégέ me nké nkeregé meso nnó enyú dépoó me nyje né gebagé mewaá Judiya. ¹⁷ Ndere me nshuú mbō nla chwō sé wó, nnó me mbó ndoó mbō lé manaá ndoó mawéé? Waá nnó me nlú mbō elé eké muú mme, muú ákamege “Eh! Eh” ne “Ngba! Ngba” gébé gemaá? ¹⁸ Te mbaá Ἐσωῶ agarege wáwálé mekomejós ayi esé dégare enyú ápó nya fō “Eh ne ηἰγβα.” ¹⁹ Jisós Κρας Maá Ἐσωῶ muú Silas, Timōti ne me dégaré enyú abya wuú

apó fɔ muú ayi ajóǵé εεh ne ηǵba gébε gemaá. Ji alú lé “εεh” ayi εσωω. ²⁰ Jisɔs ne alu muú ayi aleréǵe nnó εσωω akame nnó, “εεh” né mbaá yéndéǵenó eyi ji anyémeno. Ge ula bi esé déǵǵé nnó, “Amen” né mabɔ Jisɔs ne déchyεge ηǵɔ mbaá εσωω mbɔ. ²¹ εσωω Jimbɔɔ ne apye esé ne enyú chóncho détené ne eshye ndere déchome mmye ne Kras. Ji ne afyéé esé nnó debε bɔɔ bíí, ²² ndere afyéé esé Mendoó Ukpea né matɔɔ nkane gelo jíí. Mendoó wuú ewémbɔ eleréǵe nnó esé désεle nye unó bi εσωω achyεge bɔɔ bíí.

²³ Me nkuú εσωω ndere nte sé wa, nnó genó eyigé me njǵǵé gelú wáwálé. Ula bi me nla mma kere sé ewú mbɔ né Kōrent wó úlú nnó ékágé metɔɔ usɔɔ wa epye enyú débɔ εfwyale. ²⁴ Esé démmye fɔ nnó déma degaré enyú genó eyigé débɔ mamfyε metɔɔ wye, néndé enyú détene me ne eshye né genó eyigé défyéé metɔɔ wye. Esé dékeleǵe lé nnó décho mbwa ne enyú dépyεge utɔɔ ulua nnó enyú débε ne nechɔchɔ.

2

¹ Getú eyigémbɔ, ne me mkpe jɔɔ nnó mmagé keré sé eta nyú néndé nchwǵǵé mpyéé nye enyú déla ne mesome. ² Me pyéǵé matɔɔ ásǵǵé enyú, ndé bɔɔ cha abéé abi ápye metɔɔ εǵɔɔ me? Wye lé enyú abi mpye déla ne mesome ne débéé. ³ Ge ula bi me nsame gefǵǵé ηwe yimbɔ eta nyú mbɔ nnó ékágé nchwǵǵé ewú, bɔɔ abi álu mampye nnó metɔɔ εǵɔǵé me, ápye metɔɔ esǵǵé lé me sɔɔ. Ne nkaá chánéné nnó metɔɔ eké εǵɔɔ me εǵɔɔ ntó enyú ako. ⁴ Nsa enyú ηwe yina ne ubalé ne mesome né metɔɔ ne manse né amε. Ula bi me nsame ji upó fɔ nnó mpye matɔɔ asɔ enyú, úlú élé nnó mpye enyú dékaá gejaméǵé gejeé eyigé me mbɔɔ ne enyú.

Meηme ayi ápye gabo débɔ manjíí ji nte

⁵ Mbǵǵé muú fɔ né geluage nyú achwɔ ne εfwyale, apye fɔ me nwú ubalé ndere enyú ako déwuú wó. Me njǵǵé mbɔ ékágé εbe nnó me

mma jɔɔ ewu dɔɔ wó. ⁶ Ndó ayi enyú gejame déshulé muú yimbɔ akwané. ⁷ Ndere elúmbɔ, jigénté gyéé ayi ji apyéé, défyε ji metɔɔ nnó ékágé ji ála meshwεmeshwε abɔ gepwa. ⁸ Ne nnene enyú mmye nnó dema délere ji nnó délu gboó wye ne ji. ⁹ Ula bi me nsame enyú ηwe yimbɔ úlú nnó mfwǵré enyú mbǵǵé dépye yéndéǵenó eyigé me ngaré enyú nnó dépye. ¹⁰ Yéndémuú ayi enyú déǵǵénte gyε ayi ji apye, me ntó njigé ji nte. Me njigénte gabo muú chacha mbǵǵé mechɔ εbeǵé nnó me njíí ji nté né galǵǵáló nyú. Ne mpye mbɔ né mbe ushu Kras, ¹¹ nnó ékágé danchɔmeló abɔ esé déndó néndé dékaá me nkyaá ayi alu ji metɔɔ.

Utɔɔ Kras εbi esé dépye úlú eké gebe gelǵǵéló né eta εσωω

¹² Gébéǵé me nkwané né melɔ Truus, Ata apye me nge meti mangaré abya melóméló Kras. ¹³ Yémbɔ metɔɔ wa echyéé me εfwyale néndé mengε fɔ meηme sé Titɔs wye wó. Ndere elúmbɔ, nlya kpe εbwó nfe né melɔ Masedonia.

¹⁴ Yémbɔ matame mabe ne εσωω. Ji ammye apwɔ ne ase esé bɔɔ denɔ bíí dékéne déjye ne ji gétúǵé déchome mmye ne Kras. Ji aselé esé apye bɔɔ ákage dépǵré Kras né yéndé mbaá ayi déjyéé ne depɔ etiré mbɔ désanenge déjyéé eké gebe gelǵǵéló. ¹⁵ Geηwáǵe esé gelú eké gebéǵé elu ewé ásɔɔ né mewε Kras achyεǵé mbaá εσωω. Bɔɔ abi εσωω áwené geméǵe bwó áwuú geji cha ne abi ánome mme detú áwuú geji cha. ¹⁶ Né mbaá bɔɔ abi ánome mme detú esé delú eta bwó eké geboboge gebe eyi gechwɔɔ ne negboó. Né mbaá bɔɔ abi εσωω awené gemεge bwó delú eta bwó eké gebe gelǵǵéló eyi gechwɔɔ ne geηwá. Ndere elúmbɔ, ndé muú akwane mampye gefǵǵé utɔɔ bina? ¹⁷ Esé depɔ fɔ bɔɔ abi áǵbarege meko mejɔɔ εσωω byabya eké genó gesé ndere bɔɔ abifɔ ápyéé. Yémbɔ gétúǵé εσωω atɔme esé, esé déǵareǵe ji ne matɔɔ sé mmu pópó né mbe ushu wuú ndere baá utɔɔ Kras. εσωω alu ntesε esé.

3

Menomenyεέ meke epwα ewé gekwene

¹ Nnó esé démagé lóó mbα élé mamfεge gemεgέ sé? Waá nnó esé dékelege nnó muú fα asá ηwe ayi afεge esé atα eta nyú, yé ayi nnó enyú désa défεgέ esé ndere bαó ne atε ánIere abifα ápyεé? ² Ngba, enyú ambαó delú eké bα ηwe abi áfεgέ esé. Genwáge nyú gelú eké bα ηwe abi asamé né mmu matαó se, yéndémuú ákagέ kú abi akaá utαó ulúúl bi esé dépyεé. ³ Enyú délere nnó delú eké ηwe ayi Kras asamé atome esé déchwαó ne ji. Asá fα ηwe yina ne genαgέ ηwe wó, ásá lé ne Mendoó Esωwα muú alú mebe. Asá fα ji né ubaré mataá wó, ásá lé né mmu matαó akwaá.

⁴ Esé dékage jαó unó bina ndere déneré metαó ne Esωwα gétúgέ genó eyigέ Kras apye. ⁵ Epófα nnó esé dékwané mampye genó fα né mmyεmmyε sé, élé Esωwα ne apye esé dékwanεge mampyεé yéndégenó. ⁶ Ji ne apye esé dékwane mambε baá utαó bíí né menomenyεέ meke. Menomenyεέ ewéna epófα ebe ewé ásamé, elú lé Mendoó Esωwα. Ebe ewémbα etené bαó né negbó, yémbα Mendoó echyεge bαó genwá.

⁷ Ne mbαgέ nnó utαó ebe Mosis ewé ásame né ubare mataa, ewú ewé eténe bαó né negbo, echwα ne gengbα eyi gepyεé bαó Isrēli álá kágé pe fα Mosis né ushu chó gétúgέ ushu bíí ugenege dαó yé élé gengbα eyigέ gegboó gelú gejyεé, ⁸ nnó utαó Mendoó Esωwα muú achwαó ne genwá uchwαó nye fα ne gengbα eyi gepwαó eyina? ⁹ Mbαgέ nnó utαó ebe ewéna ewé etené bαó né negbó, ewyá gefαgέ gengbα eyina, fεrege ndere gengbα eyigέ utαó Mendoó Esωwα muú apyεé nnó debe cho né mbε ushu wuú gebeé. ¹⁰ Wáwálé né mechα ewéna alú nnó, genó eyi gebα gewyaá gengbα mbεmbe gepα sé ne gengbα chacha néndé gengbα geke eyi gechwαó gégénεgέ gepwα geji. ¹¹ Ne mbαgέ genó eyigέ nya gebα gegboó gelú gewyaá gengbα,

ebyennoó eyi gela te etém gewyaá gengbα gepwαó.

¹² Te mbaá esé débelé umεé chánéné nnó mbα ne elu, esé depyεé unó ne metαó mende. ¹³ Esé debα fα mampye eke Mosis muú akwere ushu bíí nnó ekage bαó Isrēli age ndere gengbα eyigémbα gegboó gelú. ¹⁴ Yémbα matαó bαó bimbα alu wyεé sésélé akaá ye genó wα. Mbα ne alu kpaá te fina. Ye akúgέ gekwenege meno menyεε ákagέ fα ula. Elú eké genó eyimbα gelú ebwó né matαα kwekwere. Genó eyi gekágé pyε nnó afere ebwó genó eyina né metαα, élé mbαgέ ebwó afyεge metαó ne Kras. ¹⁵ Wáwálé alú nnó, te fina elú eké genó eyigémbα gelú ebwó né matαα kwekwere néndé yé akú ebe Mosis ebwó ákagέ fα ula. ¹⁶ Yémbα, muu akwαregé metαó akwαlegέ Ata, Esωwα aferege genó eyi gekwere mbα ji ushu. ¹⁷ Nana Ata ayi me njógέ mbα akene ne Mendoó Esωwα ne apyεé unó bina. Ne yéndé mbaá ayi Mendoó Ata ebeε, epyε bαó álaá mmyεmmyε bwó genó gefα gewεle sé ebwó. ¹⁸ Ne esé abi genó gefα gela gekwere esé matαα wó, dégene gengbαgέ Ata eyi gegenege ese mmyε eke ηmεε nnó dékwαrege wyε kwαrege debe eke ji. Ndere dékwαrege dégenege wyε genege, élé Ata muú akene ne Mendoó Ukpea ne apyεé nnó ebe mbα.

4

Unó mabα né mmu ujemeséé

¹ Te mbaá Esωwα né galógáló wuú, achyεé esé utαó bina nnó dépyε, ese depα fα ne gepwyaá mampye ubi. ² Esé délyaa depαré défyα ne unó bi uchwαó ne mekpo unαó. Esé débwólégé fα bαó, ne débwólégé fα amu ne mekomejαó Esωwα. Esé dégaregέ lé bαó wáwálé ayi atome ne Esωwα né gefαó eyi yéndémuú agene nnó esé dégarege wáwálé né mbε ushu Esωwα ne bαó abi agaregέ wáwálé akaá nnó mbα ne elú. ³ Ye mbαgέ abya melóméló ayi esé dégarege alú lé bibíí, ebyennó alú lé bibíí mbaá bαó abi ánome né mme

detu. ⁴ Danchōmeló muú alu ɛsɔwɔ bɔɔ mme, aníí me ame bɔɔ abi alá fyéé metɔɔ ne Kras wɔ. Nɔere elúmbɔ, ɛbwɔ ákágé gé fɔ ndere genɔgbɔ eyi getanege né abya melóméló gegenege. ɛbwɔ ákágé fɔ ula abya melóméló yimbɔ ayi atome ne ηɔɔ Kras. Ji Kras alu mekpéé ɛsɔwɔ. ⁵ Néndé ndere dégarege abya melóméló déselé fɔ ji nnó dépye bɔɔ áge esé, dégarege ji nnó bɔɔ áse Jisɔs Kras nnó ji alu Ata. Ne esé ambɔɔ delú lé baá utɔɔ nyú gétúgé Jisɔs. ⁶ ɛsɔwɔ muú ajɔɔ nnó, “Genɔgbɔ gegene né mmu gemua,” ji apye genɔgbɔ jíí gegene né mmu matɔɔ sé mampye esé dékaá genɔgbɔgé. ɛsɔwɔ eyi gegenege né ushu Jisɔs Kras.

⁷ Nɔere ɛsɔwɔ apye esé dékaá mbɔ esé delú lé eké ujeé meséé ebi áfyéé genóge mabɔ né mmu. Mechɔ ewéna elúmbɔ, manlere nnó utó bi upwɔɔ amu, ebi esé déwyaá utane lé né mbaá ɛsɔwɔ epófɔ eta esé ambɔɔ. ⁸ ɛfwyale ɛfinegé esé matimati yémbɔ dégbegé wye gejulé. Gébé eyigé fɔ dékwene tametame yémbɔ délyage fɔ utɔɔ sé. ⁹ Bɔɔ ámmye amu ne esé yémbɔ ɛsɔwɔ alyagé fɔ esé shushuu. Atulege esé yémbɔ ákágé chɔ fɔ genwáge esé. ¹⁰ ɛfwyale ewé esé dégene mbɔ yéndégébé, elú wye eké negbo né Jisɔs ne esé dékpane mbɔ né menyammye sé dékene. ɛpyembɔ nnó bɔɔ ágene nnó genwáge Jisɔs gelú né menyammye sé. ¹¹ Né genwágé sé geko fa mme, délu wye né mmu ɛfwyale ewé ɛchwɔɔ ne negbo gétúgé dékwólégé Jisɔs Kras. ɛpyembɔ nnó bɔɔ ágene genwágé Jisɔs né menyammye sé ayi alá abéé fɔ te kwyakwya. ¹² ɛwéna eléré nnó, esé dékame negbo nnó enyú debɔ genwá eyi gélagé byé.

¹³ Muú fɔ ájɔɔ né ηwe ɛsɔwɔ aké, “Me mfyé metɔɔ ne ɛsɔwɔ gétú eyigémbɔ ne njɔɔ.” Esé ntó delu mendoó ema ne ji, ewé ɛpye esé défyéé metɔɔ ne ɛsɔwɔ getú eyigémbɔ ne déjɔɔ. ¹⁴ Esé dékaá nnó ɛsɔwɔ muú apye Jisɔs Kras akwilé né negbo, apye nyé ntó esé dékwilé né negbo chónchó ne Jisɔs, ase esé chónchó ne enyú

déchwɔ détene né mbe ushu wuu jimbɔɔ. ¹⁵ ɛfwyale ewéna meko elú lé né galógáló nyú. Nɔere elúmbɔ, ɛsɔwɔ alerege nye galógáló wuu mbaá bɔɔ gejamé gejamé. ɛwémbɔ ɛpye nye ɛbwɔ atamege ji, ne ji abɔɔ nye ηɔɔ.

Esé dépwad fɔ néndé défyéé wye metɔɔ ne ɛsɔwɔ

¹⁶ Nɔere unó bina ulú mbɔ, esé débéé fɔ ne gepwa. Ye elé menyammye esé akwɔɔ ajyeé, ɛsɔwɔ achyégé mandoó sé utó yéndé bií. ¹⁷ ɛfwyale ewé esé dégene mbɔ nana elú lé gachyéé ne ebelege ye, yémbɔ ɛchwɔɔ lé esé ne gekpekpégé ηɔɔ ayi apwɔɔ amu ne abéé te kwyakwya. ¹⁸ Esé défyéé fɔ ame né unó bi dégene, défyé lé ame né unó bi dela dékágé gé ubi. Ula ulú nnó unó bi esé dégené ubéé lé né mboó gébé. Yémbɔ ebi esé délá dégené ubi ne ubéé te kwyakwya.

5

Menyammye meke asle nye melu ayi gekwene

¹ Menyammye sé fa mme alú eké maá geto ayi déjwɔlege wyeé. Dékaá nnó mbɔgé amugé maá gepú yina, ɛsɔwɔ achyégé esé ayicha né mfaánebuú déjwólé wyeé. Akwaá fɔ wɔ átenege ji wɔ, elé ɛsɔwɔ jimbɔɔ ne átenege ne gebéé wyeé te kwyakwya. ² Esé déshwaá meshwa né genwágé sé yina nana, ne déshyage nnó ɛsɔwɔ afye esé menyammye sé ayi meke ayi atanegé né mfaánebuú ndere afyéé muú ndeé meke. ³ Gétúgé nnó yé dégbɔ lé gboó afyégé esé menyammye yimbɔ ayi mfaánebuú, esé débéé fɔ gejagéné. ⁴ Nɔere esé delú né menyammye yina ayi alu eké maá geto, déshwaá meshwa gétúgé déwuú ubale, deshwaá fɔ nnó dékelege mangbo. Dékelege elé nnó ɛsɔwɔ achyéé esé menyammye ayi abéé te kwyakwya nnó áse mélú ayi ágboó. ⁵ ɛsɔwɔ jimbɔɔ ne akpome esé mmye né mechɔ ewéna, ne achyéé esé Mendoó Ukpea ndere genó eyigé ji áchoó utó né mbaá genó eyi gechwɔɔ.

6 Ndere elúmbò, esé dékaá wáwálé nnó Èsòwò achyegé nye esé menyammye ayi meke, néndé te mbaá esé delú mebe né menya sé yina, neke neshya esé dǎó mambé né mbe ushu Ata. 7 Ndere esé delú fa mme, delú mamfyege metǎó ne ji, epǎfǎ mangene ji ne ame. 8 Esé débǎó eshye né metǎó ne dékelege nnó délyaa menyammye yina, déjye né melò sé débè ewú ne Ata Jisàs. 9 Ndere elúmbò, yé delú né menyammye yina, yé ayi né, esé demuame lé nnó dépye metǎó egǎgé ji. 10 Néndé esé ako debò mantene unǎó mpa né mbe ushu Kras. Ji ajwǎlege nye né geluǎgé mpa, asò mpa yéndemuú. Ne yéndemuú abǎó nye nsa né galǎgáló yé gabogabo ayi apyèé gébégé ji alú né menyammye yina fa mme.

Kras apye bǎó akerege né nesò ne Èsòwò

11 Te mbaá esé dékaá nnó Ata ne alú muú ayi esé débǎó mamfǎgé, dékpeage bǎó mbò nnó ákame ne abya melóméló Kras. Èsòwò akaá ufǎó bǎó abi esé delú ne mbelé uméé nnó yé enyú ntó dékaá chánéné né mmu matǎó nyú. 12 Esé démmye fǎ nnó déma défège gemè gese eta nyú. Demmye élé nnó enyú debe ne ula bi dékǎgé dǎgé ebwǎ ewǎme gétúgé sé, nnó enyú débè ne meko manshuú mbaá bǎó abi ábwègé mmye gétúgé dékpakpa ate bǎó epǎfǎ gétúgé awyaa gepǎ gelǎgéló. 13 Elú eké enyú déferege nnó mekpò epǎ esé chánéné. Yé makpò ápó esé chánéné, elú lé gétúgé dékelege nnó dépye Èsòwò abò ngò. Yé makpò alu esé chánéné elú lé né galǎgáló nyú. 14 Gejeé eyigé Kras abǎó ne esé ne getene esé dépyèé yéndégenó, néndé esé dékaá nnó ji agbo gétúgé bǎó ako. Ndere elúmbò, esé ako dégbò chóncho ne ji. 15 Kras agbo gétúgé bǎó ako nnó bǎó abǎó genwá eyigé ji achyege, ábégé fǎ abè mampyegé élé unó bi ugǎó ebwǎ metǎó, ápyege lé unó bi ugǎó ji metǎó. Ji ne agboó ne akwilé né negbó gétúgé bwǎ.

16 Ndere elúmbò, ebò nana eyjegé mbe esé dépèle sé bǎó né mashu ndere bǎó mme ápyèé. Mbò ne dépèle nya Kras ne nana dépèlé sé ji mbò. 17 Èwéna etene nnó muú achogé mmye ne Kras, alaá muú meke. Genwá eyi gekwene gekoó mè, gège yé eyi gekè gechwǎ. 18 Unó bina uko élé Èsòwò ne apyèé ubi. Ji muú apyèé esé dékeré né nesò ne ji gétúgé genó eyi Kras apyèé, ne achyèé esé utǎó bi dépyèé bǎó akerege né nesò ne Èsòwò. 19 Mekomejǎó ayi esé dégarege alú nnó, Èsòwò akè ne Kras apyèé bǎó áge meti ákere né nesò ne ji. Ji ágbáregé sé ebwǎ nnó alú gyèé né gabo ayi ebwǎ ápyèé. Élè mekomejǎó yina ne ji afyèé esé né amu nnó dégaregé bǎó ndere ji apyèé bǎó ákerege né nesò ne ji.

20 Getú eyigémbò ne esé delú bǎó dentǎó Kras. Ne esé dekpeage enyú né unó bina wye ndere Èsòwò jimboó abò ajǎge ne enyú. Ne dékpane enyú geke gétúgé Kras nnó dékeré né nesò ne Èsòwò. 21 Gétúgé esé, Èsòwò apye Kras muú ayi alá pyèé yé gabo wǎ ala muú mebo nnó esé déke ne ji, débè cho né mbe ushu Èsòwò wye ndere ji Èsòwò alú.

6

Pǎl agaré efwyale ewé ji ágene ndere apyèé utǎó Èsòwò

1 Ne ndere ate bǎó abi apye utǎó chónchó ne Èsòwò, esé dekpeage enyú nnó ékǎgé dépye genó eyi gepyèé galǎgáló ayi Èsòwò aleregé enyú ano mme detú. 2 Èsòwò ajǎó nya wye ndere ásamé né mmu ηwe wuú nnó “Bií bi me nlú manléré enyú galǎgáló ukwǎnégé, me nwú mmyemenene nyú, bií bi me nlú mawené gemége nyú ukwǎnégé, mpoó enyú.” Wúgé, gébé eyigé Èsòwò aleregé bǎó galǎgáló gekwǎne. Wúgé nana élé gébé eyigé Èsòwò awenege gemége bǎó.

3 Esé dépyèé fǎ genó eyi gegbéé muú fǎ meti manchwǎ mbaá Èsòwò nnó ékǎgé genó fǎ gebe gyèé né utǎó bi esé dépye. 4 Yémbò yéndégenó eyi gepyèé eta sé, esé délerege wye nnó delú baá utǎó Èsòwò. Dekoge metǎó

né ubale ebi déwuú, degene efwyale ufó ufó, unó ulí esé mange, ne gébé eyigé fɔ efwyale ebanege esé. ⁵ Atulé esé, áfyε esé denɔ, áchwɔ́ esé ne mammyε, dépyéé matɔ́ ami mapwɔ́ eshyε esé, débelege mpe, débelege mesa, yémbɔ dékogé wyéé metɔ́. ⁶ Débélé genwáge sé pópó, dékágé depɔ́re Esɔwɔ́ chánéné, dékogé metɔ́, déleregé bɔ́ galógál, Mendoó Ukpea egbeé esé mmyε ne délerege bɔ́ gejeé wáwálé. ⁷ Esé dégaregé bɔ́ genó eyi gelú wáwálé, dépyε unó né utó bi Esɔwɔ́ achyεgé esé. Unó bi esé dépyε cho né mbe ushu Esɔwɔ́ ulú eké unó ummyε ebi esé déselé déjmeé umyε ne ebi dégbéé menyammyε sé né depɔ́re Esɔwɔ́. ⁸ Esé dépyéé wyε utɔ́ Esɔwɔ́ yé élé bɔ́ abifɔ́ anógé esé, abifɔ́ ábyaá esé. Bɔ́ abifɔ́ áfεge esé, abifɔ́ achɔ́ esé mabɔ́. Bɔ́ abifɔ́ ájógé nnó esé delú bɔ́ gebyɔ́ yémbɔ esé dégaregé wyε wáwálé. ⁹ Bɔ́ abifɔ́ ájógé áké esé delú kpε bɔ́ waá yémbɔ bɔ́ ákaá esé yéndé mbaá. Dekoge né manó negbo yémbɔ delú wyéé abε. Achyεgé esé efwyale yémbɔ áwa fɔ́ esé wɔ́. ¹⁰ Yé élé bɔ́ ápyε nnó esé debε ne mesome, delu wyéé ne nechóchó yéndégébé, elú eké delú mbya yémbɔ dépyéé gejamégé bɔ́ abɔ́ gefwa. Elú eké depɔ́ yé ne genó gefɔ́ yémbɔ dewyaá unó uko.

¹¹ Anme ba bɔ́ Kōrent, esé dégaré enyú yéndégenó eyi gelú esé né une. Esé denene matɔ́ se fuú eta nyú. ¹² Esé fɔ́ wɔ́ délyaá manleré enyú gejeé wɔ́, élé enyú ne délyaá manleré esé gejeé. ¹³ Me njógé ne enyú nana ndere baá ba. Nenege matɔ́ nyú eta sé ndere esé ntó dénené ne eta enyú.

Dékege fɔ́ gekage neke gemaá ne bɔ́ abi álá fyéé metɔ́ ne Kras wɔ́

¹⁴ Dékege fɔ́ geka neke gemaá ne bɔ́ abi álá áfyéé metɔ́ ne Kras wɔ́. Genó eyi gelu cho genyεé mbɔ dejeé ne genó eyi gelu gyéé nnó? Waá gengbɔ́ gebéé mbɔ mbaá ama ne gemua nnó? ¹⁵ Kras ne danchɔ́meló abéé mbɔ meko ama nnó? Muú ayi afyéé metɔ́ ne Kras ne muú ayi álá áfyéé metɔ́

ne Kras wɔ́ áchome mbɔ mbwa nnó? ¹⁶ Echa Esɔwɔ́ ebéé mbɔ meko ama ne aló uka nnó? Néndé esé delú echa Esɔwɔ́ muú alú mebe. Elú wyε ndere Esɔwɔ́ jimɔ́ ajɔ́ aké, “Me njwɔ́lege nyε ne ebwɔ́, nkene ne ebwɔ́, me mbeé nyε Esɔwɔ́ bwɔ́, ne ebwɔ́ ábéé nyε bɔ́ ba.” ¹⁷ Ndere elúmbɔ́ Ata aké, “Tanege né geluage bwɔ́, défa mbwa ne ebwɔ́. Détagé fɔ́ genó eyi gewyaá deba. Dépyεgé mbɔ, me nselé nyε enyú. ¹⁸ Me mbeé nyε Nte nyú ne enyú débéé nyε baá ba abi andeé ne abi ande. Mbɔ ne Ata Muú Apwɔ́ amu ajɔ́.”

7

¹ Anme ba, te mbaá Esɔwɔ́ anyémeno nnó apyε unó bina eta sé, shwɔ́nege amu né yéndégenó eyi gepyεé nnó menyammyε ne matɔ́ sé ábége fɔ́ pópó. Dénógé Esɔwɔ́, dépyε genwáge sé gebε pópó gekwane ndere Ji akεlege.

Pɔ́l alu ne nechóchó gétúgé echomele bɔ́ Jisɔ́s né Kōrent ákwɔ́re matɔ́ bwɔ́

² Nenege matɔ́ nyú eta sé, esé dépyéé fɔ́ muú fɔ́ gabo wɔ́. Esé déchɔ́ fɔ́ muú fɔ́ mekpɔ́ wɔ́. Ne esé dényéé fɔ́ muú fɔ́ upwɔ́ wɔ́. ³ Me njógé mbɔ, epófɔ́ nnó me nké enyú delu gyεε, néndé me mbɔ me mbe ngaré enyú nnó enyú delu esé metɔ́ chi chi. Yé dégbɔ́ yε delú mebe, esé ne enyú delu wyε ulua. ⁴ Me nfyε metɔ́ ne enyú gbene, ne nwyaa gempɔ́ge gétúgé nyú. Enyú défyε me metɔ́, yé élé esé dégené efwyale me nwyaa nechóchó dɔ́.

⁵ Yé gébége esé dékwɔ́ne melɔ́ Masedonia, yé mmyε dégbéé cháchá wɔ́. Bɔ́ áchwɔ́ esé ne efwyale matimati. Wena bɔ́ áwamege ne esé, né mmu matɔ́ se déwyaá efɔ́. ⁶ Yémbɔ Esɔwɔ́ muú afyéé bɔ́ abi awyaá gepwa metɔ́ eshyε, afyéé esé eshyε ndere Titɔ́s achwɔ́. ⁷ Esé débɔ́ fɔ́ eshyε wyε élé gébége ji achwɔ́ wɔ́, debɔ́ ntó gébége ji agaré esé ndere enyú ntó défyéé ji eshyε. Agaré esé ndere enyú déshyagé mangε me, ne ndere enyú

désomege dṓó né gyeé ayi dépyeé. Agaré ntó esé ndere enyú dékpome mmye manḡa me. Nwúgḡ mbṓ metṓó egṓ me ne enyú dṓó.

⁸ Yé ebe elé nnó ḡwe ayi me mbṓ nsame enyú, apyeé enyú débṓ mesome, me nsome fṓ ndere nsame ji wṓ. Me mbṓ nlú ne mesome gḡbḡgḡ ngene nnó ḡwe yémbṓ apye enyú debṓ mesome né mboó gḡbḡ. ⁹ Nana metṓó egṓ me, epṓfṓ gḡtúgḡ me mpyeé enyú debṓ mesome elú lé gḡtúgḡ mesome ewémbṓ epyeé enyú dékwṓré. Gḡ gefṓgḡ mesome ewé Esṓwṓ akelege mbṓ. Ndere elúmbṓ, esé dépye fṓ enyú debṓ únómé wṓ. ¹⁰ Mesome ewé Esṓwṓ akelege epye lé nnó Esṓwṓ áwene gemége muú. Gefṓgḡ mesome ewéna echwṓó fṓ ne achye me. Yémbṓ mesome ewé bṓó mme echwṓó ne negbo. ¹¹ Gḡgḡ yé gefṓgḡ utṓó ebi mesome ewé egṓó Esṓwṓ metṓó epyeé eta nyú. Epye enyú dese mechṓ ewéna ne eshye, epye enyú déwyaá metṓó manleré nnó enyú depṓ ne ebwṓ né mechṓ ewémbṓ. Epye metṓó esṓ enyú ne majya abwṓlé enyú mme, epye enyú déshage nnó debe meko ama ne me, epye enyú dékpane gechyeé mampye genó eyi gelú cho. Epye enyú dékpome mmye manchyeé efwyale mbaá muú ayi apye gyeé. Epye enyú déleré né yéndé meti nnó enyú depṓ ne ebwṓ né mechṓ ewéna.

¹² Ndere elúmbṓ, yé elé me nsame ḡwe yina, nsa fṓ gḡtúgḡ muú ayi apyeé gabo yina wṓ. Yé ebe lé gḡtúgḡ muú ayi agene efwyale gḡtúgḡ gabo yimbṓ. Nsa lé nnó mpye enyú dékaá né mbe ushu Esṓwṓ gefṓó eyigé dékpane gechyeé mampoo esé. ¹³ Getú eyigémbṓ, enyú défyéé esé eshye.

Ne genó eyigé fṓ eyi gepyeé metṓó egṓó esé elé gḡtúgḡ metṓó megṓmegṓ ewé Titṓs abṓó gḡtúgḡ enyú ako dépye metṓó ekwene ji mmu. ¹⁴ Me mbṓ ngaré Titṓs gefṓó eyigé me nwyaa gempṓgḡ gḡtúgḡ nyú. Enyú déchye me mekpo unṓó wṓ. Ne wye ndere geno eyigé me ngaregḡ enyú yéndégḡbḡ gelú wáwálé, mbṓntó ne unó bi esé

dédoó ebwṓ ewṓme gḡtúgḡ nyú né mbe ushu Titṓs ulú wáwálé. ¹⁵ Titṓs ama abṓ gejeé ne enyú ako dṓó ndere ji ateé gefṓó eyigé enyú debṓ déwuú ne ji, ne ndere enyú déselé ji déweré ne efo metṓó. ¹⁶ Ne nana metṓó egṓó me ne enyú gḡtúgḡ me nndere metṓó wa meko ne enyú né mbaá yéndégenó eyigé dépyeé.

8

Gefṓó eyigé bṓó Esṓwṓ áchyege echye

¹ Anḡme sé, esé dékelege mampye enyú dékaá gefṓ eyigé machomelé bṓó Jisṓs né Masedonia áleré galṓgalṓ Esṓwṓ né genwá gebwṓ. ² Efwyale ewé ebwṓ ágene eja dṓó ete ebwṓ né mmuameno yémbṓ áwyaá wye metṓó megṓmégṓ gbene ewé epyeé ebwṓ áchyeé echye byagebyage ye lé ebwṓ álu gekpo. ³ Ebwṓ áchyeé echye ndere ebwṓ áwyaá, ne nkágḡ garé nnó eja kpaá epwṓó amu, ne áchyeé yé muú akpea ebwṓ wṓ. ⁴ Ashií nene esé mmye nnó dépye ebwṓ ntó ágé meti mampṓgḡ bṓó Esṓwṓ. ⁵ Genó eyigé ebwṓ ápye, gepwṓ ndere esé debṓ défere. Ebwṓ abṓ kpe mbe áchyeé gemḡge bwṓ mbaá Ata Esṓwṓ ne áwyaá metṓó mampye genó eyigé Esṓwṓ akelege, áchyeé gemḡge bwṓ eta sé. ⁶ Titṓs ne abṓ ula manse echye ewéna né geluagḡ nyú nnó dépoó ubya bṓ né Jerosalem. Getú eyigémbṓ, esé dékpea ji nno akeré áchwṓ apoo enyú déneré mampye gecháchágḡ utṓó bina. ⁷ Enyú délu menṓ mbe né yéndé meti mamfye metṓó ne Esṓwṓ ne eshye, mangaregḡ depṓré Esṓwṓ chánḡné, mankágḡ wáwálé ayi alu wyeé chánḡné, manchyeé gemḡge nyú geko mampye utṓó Esṓwṓ, mambṓge gejeé ne esé dṓó, esé ntó dékelege nnó enyú ntó débḡ menṓ mbe né mechṓ manchyege echye ewéna ne matṓó nyú mako.

⁸ Me njṓgḡ mbṓ, epṓfṓ nnó ḡmḡrege enyú mekpo mme nnó débṓ mampyege mbṓ. Me ngarége lé enyú nno bṓó abifṓ ákpane géchyeé ápoógḡ ate. Ne nkelege nnó nkaá ndere enyú

ntó débóó gejeé wáwálé ne bóó abifó. ⁹ Enyú ambóó dékaá galógáló ayi Ata sé Jisós Kras alere. Ji abó awyaá gefwa, yémbó akwe gekpo né galógáló nyú, nnó gétúgé gekpo eyigé ji akwene enyú débé ne gefwa.

¹⁰ Né mechó ñka yina manchwó, majyéé ami me nchyé gé enyú malu nnó elú galógáló nnó enyú déneré genó eyigé délóó mampye ñme eniné ñju. Enyú ne débóó mbé mampye genó né mechó ewéna ne enyú ntó ne debó delu yé bóó mbé abi áwyaá metóó mampyegé geji, ¹¹ nnó déneré mampye utóó bina ne gefógé metóó ewé enyú délóó ula. Ne nerege ubi ne genó eyi déwyaá né amu. ¹² Ne mbógé muú awyaá metóó machyéé, Esówó asélé genó eyi muú awyaá manchyéé epófó eyigé ji alá pó ne geji.

¹³ Me njógé mbó epófó nnó mpyeé mmye epwyágé bóó abifó, enyú déwuúgé ubale. Nkelege lé nnó yéndégenó gebe janja eta enyú ako. ¹⁴ Ne nana ayi enyú déwyaá gejame, kárégé ne bóó abi alá pó ne genó nnó ebwó ábé gé ne gejame, meso gébé enyú dela depó ntó ne genó ebwó ápóó enyú. Dépyegé mbó enyú ako débé janja. ¹⁵ Asá né mmu ñwe Esówó nnó, “Muú yi anywere gejamégé menyéé, ábó fó menyéé ayi ajame apwóó ji wó, ne ayi anywere lé gachyéé, abó ayi akwané ne ji kwanegé.”

Pól ató bó Titós nnó ájye áse echye Esówó getú jii

¹⁶ Yémbó matame mabé ne Esówó ndere apye Titós awyaá gefógé metóó ewé esé déwyaá mampóó enyú. ¹⁷ Epófó wye lé getugé esé dékpea ji ne ji achwóó eta nyú wó. Ji mbóó abó awyaá me metóó manchwó póó enyú, getú eyigémbó ne jimbo abó ashúú me manchwó gé enyú. ¹⁸ Esé détóme mbó ji ne nte menme ayifó. Nte menme yina alu muú ayi bóó aféége utóó bíí né machomele bóó Jisós ako néndé ji agaregé abya melóméló chánchá. ¹⁹ Menó genó ayi fó alu nnó machomele bóó Jisós ntó ájyaá ji nnó esé dékene ne ji ulua dépyege

utóó ulóóló bina. Ndere dépyeé mbó uchwóó ne enógé mbaá Ata, ne ulerege ntó nnó esé déwyaá metóó mampógé bóó.

²⁰ Ndere dépyeé utóó bina ulua, ewémbó epyennó ekágé muú fó aferé nnó défya delu mmu, défyéé eshye mange nnó ekágé genó fó gebe gyéé né gekpekepege echye ewéna, ewé bóó áchyegé byagebyage. ²¹ Gétú eyigémbó ne esé démmye nnó dépye lé genó eyi gewyaá enógé né mbé ushu Ata jimbií, dékelegé mampye ntó genó eyi gewyaá enógé né mbé ushu yéndémuú.

²² Ne esé détóme menme sé fó ama nnó achwó ne ebwó. Esé démuá me ji ndóndó ne ndó, ji aleré nnó akpane gechyéé mampye utóó Esówó. Yé nana ji awyaá metóó mampóó enyú néndé ji afyéé metóó ne enyú dóó. ²³ Ne ushuú cháchá Titós, ji alu lé nte menme ayi ápyeé utóó ulua ne me nnó dépóóge enyú. Ne ate añme abifó na, alú lé bóó déntóó abi átané né machomele bóó Jisós ayifó. Utóó bwó uchwóó ne enógé mbaá Kras. ²⁴ Ndere elúmbó, pyege ndere njóó mbó, mampye machomelé bóó Jisós ayifó ákaá nnó enyú débó gejeé ne bóó ne nnó ebwó ákaá nnó esé delú cho mambé ne gempógé gétúgé nyú.

9

Elú genó gelógéló mampógé bóó Esówó

¹ Me mpó sé ne genó eyigé mmage sa enyú né mechó echye ewéna mbaá bóó Esówó. ² Me nkaá nnó enyú déwyaá metóó manchyéé echye ewéna. Getú eyigémbó ne me nwyáá gempógé gétúgé nyú né mbé ushu echomelé bóó Jisós né Masedonia nnó enyú echomelé bóó Jisós né gebagé mewaá Akaya déwyaá me metóó machyéé echye ewéna te ñme eniné ñjú. Ne gechyéé eyigé enyú dékpane machyéé, gepyé gejamégé ebwó abifó ábó metóó machyegé ntó. ³ Ne me ntóme añme bina eta nyú nnó ekágé gempógé eyigé esé déwyaá gétúgé nyú gebe lé meno

detu. Ebe lé nnó enyú dékpome mmye ne echye nyú ndere me njóó nnó dépyeé nye. ⁴ Mbógé bọ́ fọ́ átanege mbọ́ né Masedonia áchwógé ne me ewú, ne ágegé nnó enyú dékpome fọ́ mmye mantọ́ eyi nyú ñka wọ́, mekpọ́ unọ́ ewé ebéé nye ne esé ne enyú ejame nye dọ́ néndé me ngaré me ebwọ́ dọ́ ndere enyú dékpome me mmye manchyeé. ⁵ Ndere elúmbọ́, me nferé nnó elọ́ nnó mkpea aṣme bina abọ́ mbe achwọ́ apye enyú dékpome mmye ne echye ewéna, ewé enyú dényémeno manchyeé, nnó ebe lé genó eyigé enyú ambọ́ déwyaá me metọ́ manchyeé. Ebege fọ́ eyigé aṣmerere enyú mekpọ́ mme nnó déchyéé echye.

⁶ Tege nnó, muú ayi apené mbwe gachyeé, abọ́ ntọ́ mbwe gachyeé, ne muú ayi apene mbwe gejame abọ́ ntọ́ mbwe gejame. ⁷ Muú aké achyegé echye, achyéé ndere ji aferé né metọ́ wuú nnó achyegé. Achyegé fọ́ ne manse ame eké aṣmerere ji mekpọ́ né mme. Néndé Eṣọ́wọ́ abọ́ gejeé ne muú ayi achyegé echye ne metọ́ megomego. ⁸ Ne Eṣọ́wọ́ akágé chyéé enyú unọ́ bi ujame upwọ́ yé ndere dékelegé nnó yéndégébe debe ne yéndégenó gejame nnó délerege ulọ́ melu matimati. ⁹ Wye ndere asamé né mmu ṣwe Eṣọ́wọ́ nnó, “Ji achyegé echye byagebyage mbaá ubya bọ́ ne ulọ́ melu ebi ji alerege, áteé ubi te kwyakwya.” ¹⁰ Eṣọ́wọ́ ne achyegé bọ́ mbwe ayi apené ne menyéé ayi ebwọ́ ányéé, ji áchyegé nye enyú mbwe ayi dékelegé ne apyeé nye ji áwe áfyé gejamégé mbwe ayi atanege né ulọ́ melu ebi enyú délérége bọ́. ¹¹ Eṣọ́wọ́ apye nye enyú débọ́ gefwa né yéndé meti nnó déchyegé echye byagebyage yéndégébe, nnó esé dékpagé echye nyú déchyegé bọ́, gejame bọ́ atamege Eṣọ́wọ́ né genó eyige enyú dépyeé. ¹² Néndé echye ewé enyú déchyéé epye fọ́ wye lé nnó bọ́ Eṣọ́wọ́ ágené unọ́ bi ubọ́ ulíí ebwọ́ wọ́, epye ntọ́ nnó ebwọ́ áchyegé gejamégé matame mbaá Eṣọ́wọ́. ¹³ Gétúgé

enyú déchyé gefógé echye ewéna, elere bọ́ ufọ́ bọ́ abi enyú délu, ne ebwọ́ atamege nye Eṣọ́wọ́ gétúgé enyú dépyeé genó eyigé abya melóméló Kras ayi enyú défyéé metọ́ wye ákelege. Ne atamege nye ji ntọ́ gétúgé echye ewé enyú déchyegé ebwọ́ ne bọ́ abifọ́ byagebyage. ¹⁴ Ebwọ́ ánene nye mmye gétúgé déléré galógáló Eṣọ́wọ́ né geṣwáge enyú. ¹⁵ Dátamege Eṣọ́wọ́ gétúgé echye wuú ewé ji achyéé esé ewé dela dékágé nkane démege.

10

Eṣọ́wọ́ ne ajyaá Pọ́l nnọ́ abe ṣgba Jisọ́s Kras ne achyéé ji utọ́

¹ Me Pọ́l nkpané enyú geká. Bọ́ ajógé aké gébége me mbegé ne enyú nfọ́ ame nyú njógé depọ́ pere ne efọ́, nlá mpọ́ ne enyú nfọ́ fọ́ ne nsame enyú bọ́ ṣwe áto áto. Me nnene enyú mmye né mabọ́ Jisọ́s Kras muú alú nyame ne pere nnó, ² ékágé enyú dépye me njóó mejọ́ ne meko metometo gébége nchwógé ewú. Me nkágé jọ́ mejọ́ ne meko metometo mbógé me nkelege manjọ́ ne bọ́ abi ajógé nnó esé dépyeé utọ́ bina ndere bọ́ mme ápyeé. ³ Elú wáwálé nnó esé delú fa mme yina, ne yé elé delú fa mme, démmyeé fọ́ be ebi bọ́ mme ámmye. ⁴ Néndé unọ́ ummye ebi esé démmyeé be ne ubi upọ́ fọ́ eké ebi akwaá. Yémbọ́ esé démmye be ne unọ́ be utọ́ utọ́ bi Eṣọ́wọ́ achyegé esé, ne détyaá malu ujwólé atọ́ atọ́ ayi bọ́ mawáme sé ábige. ⁵ Détyaá ntọ́ yéndégenó eyi géchwọ́ ne mbeé manyege, ne eyi getenege ukọ́ gegbéé nnó bọ́ akágé fọ́ meti Eṣọ́wọ́. Dépyene yéndégenó eyigé bọ́ áferege, dépyeé ebwọ́ áwuú ne Kras. ⁶ Mbógé enyú déleregé nnó déwuú ne Kras ne matọ́ nyú mako, efembọ́ ne esé dékpomege mmye manleré chuchu mbaá bọ́ abi alá wuú fọ́ ne Kras.

⁷ Enyú dépelé unọ́ bi utome ne me elé né mfaá mfaá. Mbógé muú aferege nnó ji alú muú Kras, abọ́ mamfere chájéné ákaá nnó esé ntọ́ delú bọ́ Kras ndere ji. ⁸ Yé me mbe elé ne

gempɔ́gɛ gachyɛ́ mpwɔ́ ndere mbɔ́ nlú mambɛ́ gétúgɛ́ uto bi Ata achyɛ́ ɛ́sɛ́, mmyɛ́ ɛgboó fɔ́ me, néndé ji achyɛ́ ɛ́sɛ́ uto bina nnó dénywɛrɛge ɛnyú nywɛrɛge ɛ́pɔ́fɔ́ mantya ɛnyú tyaá. ⁹ Me nkɛlege fɔ́ nnó ɛbɛ́ ɛkɛ́ bɔ́ ηwe abi me nsame ɛnyú ápyɛ́ mbɔ́ lé nnó ɛnyú debɔ́ ɛfɔ́ metɔ́. ¹⁰ Me njógɛ́ mbɔ́ gétúgɛ́ bɔ́ ajógɛ́ aké, “Bɔ́ ηwe abi me nsame eta nyú, mejɔ́ ɛwé elú wyɛ́ ɛtɔ́ dɔ́ ne ɛtaá bɔ́ metɔ́.” Aké, “Gébége mbɛgɛ́ ne ɛnyú nkwenɛ gebwa, mejɔ́ wa ɛkrɛne fɔ́ bɔ́ matu.” ¹¹ Bɔ́ bimɔ́ abɔ́ mankaá nnó unó bi ɛ́sɛ́ désame eta nyú gébégé dela depɔ́ ɛwú, wyɛ́ elé ubi ne ɛ́sɛ́ débɛgɛ́ nyɛ́ ɛwú ne ɛnyú dépyɛ́.

¹² Yé bií ummaá ɛ́sɛ́ demɛge fɔ́ mmyɛ́ ne bɔ́ abi aké ɛbwɔ́ aɲea gemɛ́. ɛbwɔ́ ámɛge lé utó bwɔ́ ne atɛ manlɛré nnó aɲea gemɛ́. ɛwéna ɛlɛré nnó ɛbwɔ́ álú ukenkené bɔ́. ¹³ Né eta sé, ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere delú mambɛ́. Gempɔ́gɛ́ sé gekwyage lé né mbaá utɔ́ ɛbí ɛsɔ́wɔ́ achyɛ́ ɛ́sɛ́ nnó depyɛgɛ́ ɛnyú ntó delu né geluagɛ́ utɔ́ bina. ¹⁴ Tɛ mbaá ɛnyú ntó delú né utɔ́ bina, ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere delu mambɛ́ gétúgɛ́ nyú, néndé ɛ́sɛ́ ne debɔ́ mbɛ́ déchwɔ́ kpa tɛ eta nyú dégarɛ ɛnyú abya melómélɔ́ Kras. ¹⁵ ɛ́sɛ́ débɛ́ fɔ́ ne gempɔ́gɛ́ dépɔ́ ndere débɔ́ mambɛ́. Débɛ́ fɔ́ ntó ne gempɔ́gɛ́ gétúgɛ́ utɔ́ ɛbí bɔ́ abi cha ápyɛ́. Umɛ́ sé úlú lé nnó metɔ́ ɛwé ɛnyú défyɛ́ ne Kras ɛwɛne ɛjyɛge mbɛmbɛ́ ne nnó utɔ́ bi ɛ́sɛ́ ntó dépyɛ́ né geluagɛ́ nyú uwɛne ndere ɛsɔ́wɔ́ akɛlege, ¹⁶ nnó ɛ́sɛ́ ntó dékɛne dégarɛge abya melómélɔ́ né malɔ́ yifɔ́ ayi alú tɛtɛ́ ne ɛnyú. Néndé ɛ́sɛ́ dékɛlege fɔ́ nnó débɛ́ ne gempɔ́gɛ́ gétúgɛ́ utɔ́ bi muú yicha apyɛ́ né melu utɔ́ wuú.

¹⁷ Asa né mmu ηwe ɛsɔ́wɔ́ nnó, “Muú aké abɛ́ ne gempɔ́gɛ́ abɛ́ ne geji gétúgɛ́ genó ɛyí Ata apyɛ́.” ¹⁸ Muú ayi abɛ́ muú melómélɔ́ wáwálé, elé ayi Ata asɛle nnó apyɛ́ chanɛ́né, ɛ́pɔ́fɔ́ ayi jimɔ́ áɛle gemɛ́ ji nnó apyɛ́ chanɛ́né.

11

Pɔ́l aké utɔ́ bií upɔ́ fɔ́ genó gema ne ɛbí áɲgbá gebyɔ́

¹ Nnɛne ɛnyú mmyɛ́ nnó deko metɔ́ dewú gekékénege mejɔ́ ɛwé me njógɛ́. Tagé matu déwú. ² Metɔ́ ɛwé me nwyaá ne ɛnyú ɛmmyɛ́ demboó ndere ɛwé ɛsɔ́wɔ́ awyaá. ɛnyú delú ɛkɛ́ maá mendéɛ ayi me nshuú mantu ji neba né mbaá menɔ́ ama, ndere maá mendéɛ ayi alá kaá mende wɔ́, ne menɔ́ yimɔ́ elé Jisɔ́s Kras. ³ Ndere elúmbɔ́, me nwyaá ɛfɔ́ metɔ́ nnó bɔ́ ábwɔ́lege nyɛ́ ɛnyú ndere danɔmɛlɔ́ akpané défyɛ́ abwɔ́lé Ife, ápyɛ́ ɛnyú délyaá depɔ́ré Kras ɛtiré ɛnyú dékwɔ́legɛ́ chánchá ne matɔ́ ɛnyú mako. ⁴ Me njógɛ́ mbɔ́ néndé nge nnó ɛnyú dékamege yéndégenó kamegɛ́. Yé muú achwɔ́ ne agaré ɛnyú meɔ́ Jisɔ́s ayicha ayi ɛ́sɛ́ dela dégarɛ ɛnyú wɔ́, yé agaré lé ɛnyú meɔ́ mendoó ɛwécha ɛwé elá pɔ́ fɔ́ Mendoó Ukpea ɛwé ɛchwɔ́ ɛnyú mmyɛ́ yé ama achwɔ́ ne gefɔ́gɛ́ abya ayicha ayi alá pɔ́ fɔ́ abya melómélɔ́ ɛnyú dékame ne ji, ɛnyú dékamege fɔ́ wyɛ́ kamege, déɛle ubi amu apea.

⁵ Me nferé fɔ́ nnó bɔ́ abi déɛle nnó álú áɲgbá Jisɔ́s abi ápwɔ́ amu, ápwɔ́ me wɔ́. ⁶ Yé ɛbɛ́ lé nnó me ngi fɔ́ ndere ajógɛ́ mejɔ́ chánɛ́né wɔ́, me nkáge genó ɛyigɛ́ me njógɛ́, dépyɛ́ me ɛnyú dékaá mbɔ́ matimati.

⁷ Me nshulé mmyɛ́ ya mme nnó ɛnyú dékwɔ́ ηgɔ́, ngaré ɛnyú abya melómélɔ́ detu, nnó me mpyɛ́ mbɔ́ lé gabo? ⁸ Me mpyɛ́ utɔ́ né geluagɛ́ nyú, machomele bɔ́ Jisɔ́s né malɔ́ yicha achyɛ́gɛ́ me ηka mfaá. Ndere mpyɛmbɔ́ elú wyɛ́ ɛkɛ́ ɛjɔ́ ne njɔ́ mbɔ́ eta bwɔ́ nnó me mpoó ɛnyú. ⁹ Gébége me nlú ne ɛnyú, genó geké gelií me, nchyɛ́gɛ́ fɔ́ muú nyú fɔ́ ɛfwyale nnó achyɛ́gɛ́ me geji. Elé aɲmɛ sé abi atane né gebagɛ́ mewaá Masedonia ne achwɔ́ me ne yéndégenó ɛyi gelií me. Né gébé ɛyi gekó me nchyɛ́ fɔ́ ɛnyú ɛfwyale nnó dépoó me wɔ́ ne yé nana me nchyɛ́ge fɔ́ ɛnyú ɛfwyale né meti fɔ́. ¹⁰ Me ngarege wáwálé ndere muú

Kras ne gempogé nnó nse manka nyú wó. Ne yé muú akage gbε nnó mbεgέ fó gebagé mewaa Akaya geko. ¹¹ Ulannó me nla ngigé fó nnó enyú depogé me? Nnó elú lé nnó me mbóó fó gejeé ne enyú wó? Εσωω jimbií akaá nnó me mbóó gejeé ne enyú.

¹² Me njye wyε mβε mampyege genó eyi mpyεé mbó nnó ngβε ékágé bóó abi ásele gemεgέ bwó nnó alú angba Kras ajyεgέ wyεé mβε mandógé εbwó εwame nnó ápyε wyε unó gefó eyi me mpyεé. ¹³ Ufóó bóó bina ápó fó angbá Kras bogébogé. Abwólege lé enyú bwólegé. Akene ágilege bóó amε nnó εbwó álú angbá Jisós Kras. ¹⁴ Mechó εwéna ékágé pyε fó muú alá menó mekpo fuú néndé gébé eyigé fó danchomeló abwólegé agilege bóó amε nnó ji alu ekiénné Εσωω εwé εchwóó ne genbó. ¹⁵ Ne epófó genó gekε mbógé baá utóó bií ntó agilege bóó amε nnó alu baá utóó Εσωω. Ne εfwyale εwé εbwó agεné nye ekwanεge nye ne utóó bwó kwanegé.

Pól awyaá gempogé né εfwyale εwé ji agεne

¹⁶ Ne mmagé nyuaré ngaré enyú nnó ékágé muú fó aferé nnó me nlú gekékénegé muú. Mbógé muú aferεge nnó me nlú gekékénegé muú gógé me njóó mejóó ne gempogé ndere gekékénegé muú gejógé nnó me ntó mβε ne ekeke gempogé. ¹⁷ Mejóó εwé me njógé ne gempogé epófó Ata ne aké me njógé mbó. Me nké mpyεé gempogé njógé mejóó eké gekékénegé muú. ¹⁸ Ne te mbaá gejamégé bóó ápyεé gempogé ne unó bi akwaá ásele nnó uhea gemε fa mme, me ntó mpyεé. ¹⁹ Enyú abi déké déwyaá défóó dóó, matóó ágóó enyú dékógé metóó né unó bi ukékéné bó ajógé. ²⁰ Enyú dékógé metóó mbógé bóó ásége enyú ndere afwε yé ányéεge enyú upwóó, yé ájyarege enyú mme, yé áké ábyaa enyú, yé ádoó enyú maka né ushu. ²¹ Wó oh, me mbó nwyaa gepwa ndere nla mpyεé ufóó unó bina εta nyú, jige me nte.

Ne me njyεé mβε manjógé mejóó eké gekékénegé muú. Yéndé genó eyigé muú abεé ne gempogé wyεé me ntó nkage mβεé ne gempogé wyεé. ²² Yé εbwó abε lé bóó Hibru, me ntó nlu. Yé ábε lé bóó Isrelí, me ntó nlú. Yé ábε lé upyáne Abraham me ntó nlú. ²³ Yé ábε élé bóó utóó Jisós Kras, me njógé eké muú gebwóó me mpwó εbwó. Eba utóó upwó ebi bwó. Me nkpe denó ndandó ne ndó mpwó εbwó ako. Atulé me ápwó εbwó ako, ne negbo nekoó me amε ndandó ne ndó. ²⁴ Bóó Jus ádo me utó εsaá meso nekuú ne eni manáne ata. ²⁵ Bóó Rom ádo me ne baá unóó ndó εlé. Bóó áto me ne mataá ndó gamaá, makpe ágbelé εsé né εβεé mega ndó εlé. Gébé eyifó me nchó bií kpogelé utuú ne ηwomese manwógé nnyi. ²⁶ Né nekε eniné me nkene, nkoó né manoó negbo. Nnyi neké nekpa me. Anjo áké ájo me unó, ngé εfwyale né amu áte bóó Jus, nge chuchu né amu bóó abi alá pó bóó Jus. Nge εfwyale né maló kpakpa, ne malú ayi bóó alá ájwólegé fó wyεé. Ngé εfwyale né εβεé mega, nge εfwyale né amu bóó abi anmaá amu nnó alu bóó Jisós. ²⁷ Me mpyεé utóó utouto mpwaa. Gébé eyigé fó yé geja mβεlegé. Gébé eyigé fó mβεé mesa ne mmwólé manaá éwane. Gébé eyigé fó ntó njwólegé uwyaá mesa nyúu gefwene, gébé eyi fó mβεé fó ne mandéé makwerege mmyε. ²⁸ Yé ndere unó bina upyεé me yéndé bií, ufere ebi me nferege ndere machomele bóó Jisós abóó mankéné úlú eké élé gekpekpegé metuú ne nkpane εnóó me. ²⁹ Ndé muú ayi abεge ne gepwa né meti Εσωω fó byó ula ukorege me? Ndé muú ayi bóó apyεgέ ji apyεgέ gabo metóó εla εsóó fó me ne εbwó?

³⁰ Mbógé nnó me mbó mampye gempoge, mpyεé né unó bi ulere ndere me nwyaa gepwa. ³¹ Εσωω nte Ata sé Jisós muú débóó mamfεge te kwyakwya, akaá nnó me mbyógé fó gebyó. ³² Gébégé nlú né meló Damaskós, gomena muú apyε utóó né nteé gefwagé Aretas, ató bóó bó nku ábáme menombi gebamé nnó ánó

melo ápye me. ³³ Yémbò bɔ́ fɔ́ áfyε me né mmu gesa, áshíí manyíí wyε atε me né empo ápwyaá manyíí nshulé mme mbó.

12

Amε geja ayi Pɔl agené ne nemeé eniné nekwene ji mmyε

¹ Me jyεé wyε mbe mambε ne gempɔgé, yé élé nsa fɔ́ alá pɔ́ wyεé, ne ngaregé wyε enyú amε geja ayi Ata alere me ne depɔ́ etiré ji apyεé me nkaá. ² Me nkaá muú Kras fɔ́ ayi aηmε ale afyaneani, akpané ji ajyεé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. Wa akpa ji afe né menyammyε wuú, wa afe lé né mendoó wuú, me nkaá wɔ́, Esɔwɔ́ ne ákaá. ³ Nkaá nnó akpa ji afe né melo genwá. Wa afe lé né menyammyε wuú, waá lé né mendoó wuú, me nkaá wɔ́, Esɔwɔ́ ne ákaá. ⁴ Ji ákwónégé wyε, awu uchu ebí muú alá kágé garé, ne ákame fɔ́ ntó nnó ajɔ́ ubi wɔ́. ⁵ Me nwyaá gempɔgé gétúgέ gefɔ́gέ muú yina. Me mpɔ́ fɔ́ ne gempɔgé gétú ya membɔ́. Ne genó eyi gekáge pyε nnó me mbe ne gempɔgé ekosé unó bi uleregé gepwa ya wɔ́. ⁶ Yé mbɔ́gέ me nkelegé mampyε gempɔgé, epyεé fɔ́ me mbe eké genkekenégé muú, néndé me nké mpyε gempɔge ngaregé lé unó bi úlú wáwálé. Yémbò, me nshya nnó mpyεé fɔ́ gempɔgé néndé nkelege fɔ́ nnó muú nyú fɔ́ áferé nnó me ηea gemε dɔ́, mpwɔ́ unó bi me mpyε ne ebi me njógé.

⁷ Ne mampyε nnó ekágé me mbwεgέ mmyε gétúgέ ukpekpe unó bi Esɔwɔ́ apyεé me nkaá, ji alyaa nnó efwyale ekwe me né mmyε. Eké lé meshíí ne afyεé me mmyε. Efwyale ewémbò elú eké lé muú dentɔ́ danchɔmeló ayi ji atɔme nnó achwɔ́ apyε ekágé me mbwεgέ mmyε. ⁸ Me nmemmyε manáné aléé mbaá Esɔwɔ́ né mechɔ́ ewéna nnó áfee me efwyale ewéna né mmyε. ⁹ Yémbò ji ajɔ́ ne me aké, “Galógál wa ayi me nlerégé bɔ́, akwane ne wɔ́ néndé gébége muú abεgέ ne gepwa ne me nlerεge uto ba chánéné né genwá jíí.” Getú

eyigémbò, metɔ́ egɔ́ me dɔ́ mambε wyε ne gempɔgé gétúgέ gepwa ya nnó uto Kras upyεé utɔ́ né genwá ya. ¹⁰ Metɔ́ egɔ́ me mbɔ́gέ me mbεgέ ne gepwa bɔ́ aké ajuú me mashyε mmyε, ne apyεé nnó unó ubalegé me mmyε, ammyεé amu ne me, ne achyεgέ me efwyale gétúgέ Kras. Néndé gébége me mbεgέ ne gepwa gébé eyigémbò ne me ntoó chánéné.

Mechɔ́ εchomele bɔ́ Jisɔs né Kōrent eta Pɔl metɔ́

¹¹ Me mbò nkwe eké gekekenégé muú né mejɔ́ wa. Yémbò enyú ne dépyεé me nlú mbò néndé enyú ne débò delú mamfεé me né mbe ushu bɔ́ gétúgέ utɔ́ bi me mpyεé. Néndé yε lé me nla nfu yε genó wɔ́, bɔ́ abi enyú deké álú áηgbá Kras, ápwɔ́ yé me né meti fɔ́ wɔ́. ¹² Gébége me nlú ne enyú nleré nnó me nlú ηgbá Kras wáwálé. Nko metɔ́ me mpyε ufelekpa né geluage nyú ne ukpekpe unó bi upyε bɔ́ aláá mano mekpo fuú. ¹³ Ndé genó me mpyεé mbaá machomelé bɔ́ Jisɔs ayifɔ́ nla mpyεé eta nyú wɔ́? Genó eyigé me nla mpyεé eta nyú wɔ́ gelú nnó me ngíi fɔ́ enyú nnó déchyεé me unó bi me nkelege wɔ́. Né egbe ewémbò, mpyε gyéé jigé me nté.

¹⁴ Nana me nkelege manchwɔ́ nge enyú né manáné ayi agbeé aléé. Yémbò nkelegé fɔ́ nnó enyú déchyεé me genó gefɔ́, nkelege lé enyú ambɔ́ epɔ́fɔ́ unó bi enyú déwyaá. Néndé baá melo fɔ́ wɔ́ apyε unó ábele mbaá ante ne amma bwɔ́ wɔ́, élé ante ne amma ne ápyε ábele mbaá baá melo. ¹⁵ Metɔ́ egɔ́ me manchɔ́ yéndégenó eyigé me nwyaá gétúgέ nyú choncho ne gemε ya. Ndere me nlerεge enyú gejeé dɔ́ nnó dékelege manlerεge me lé gachyεé?

¹⁶ Enyú ambɔ́ dékagé nnó me ngíi fɔ́ enyú nnó déchyεé me unó bi me nkelegé wɔ́. Yémbò bɔ́ abifɔ́ né geluagέ nyú ajógé aké, Me Pɔl nlú muú défyaa, mbwɔlegé enyú nselé unó mmyε défyaa defya. ¹⁷ Me mbwɔlé mbò enyú nnó? Nnó me ntɔ́ me muú nnó achwɔ́ abwɔlé enyú ase unó?

18 Gébégé me nkpea Titas nnó achwó eta nyú ebwó ne nte menme se ayifó, nnó ji achwógé abwólé enyú ase unó nyú detú? Ngba, esé ne ji déferegé wyeé genó gemaá ne déwyaá ntó wyeé gepó gemma.

19 Ndó fó enyú déferegé nnó esé déjógé mbó mejóó ewéna elé gétúgé dékelegé manja gemegé se né mbe ushu nyú. Mbó fó wó, esé déjógé ndere Kras achyegé esé eshye nnó déjóó né mbe ushu Esowó. Anme sé abi gejeé, yéndegenó eyigé esé dépyéé gelú lé nnó dépoó enyú déwene né depóre Esowó. 20 Néndé nwyaá efó né metóó nnó nchwógé ewú mbanegé fó enyú ndere nkelege nnó enyú debe. Ne enyú ntó dégené fó me gefóó eyigé enyú dékelege nnó me mbe. Nfóó nnó ndáfó nchwógé nye, mbanegé enyú ndere déwamege mawame, défyéé ame né unó ate, désóó matóó ne ate, déseé use, déjógé ate mesomeso, déchóó mabó ate, dépyéé neña ne dépyéé unó mmye bulébulé. 21 Me nwyaá efó né metóó nnó nchwógé Ata Esowó wa apyéé nye me nkpa mekpo unó gétúgé nyú, ne me nsomege nye ne manse ame gétúgé gejamégé bóó abi ápye gabo alá kwóre matóó bwó alyaá gabo yimbó wó. Apyéé wye depó debodebo, ánane manane tametame, ne áwyaá metóó mampyegé wye unó ebimbó.

13

Pól akwele mbeé mbaá echomele bóó Jisós né Kōrent

1 Ge nénáne eni negbeé manáne aléé ayi me nchwóó mangé enyú na. Nchwógé nsóó nye mpa wa. Ne ebeé nye wye ndere ásame né mmu nwe Esowó nnó, “Bó ntesé abó mambé apea yé aléé abi ágaregé nnó ákpa áme áge ndere muú yimbó apyéé gabo.” 2 Né nénáne eniné negbeé manáne apea ayi me nchwóó nge enyú, nkwele enyu mbeé mbaá bóó abi apye gabo. Nkwele enyu ntó mbeé mbaá bóó ako ne nana ayi me nlú tete mmagé nyuare ewú nnó gébégé me mmagé chwó ewú, nlyagé fó ebwó ájye detú.

3 Te mbaá enyú dékelege mankaá mbógé Kras ne apyéé me njógé unó bina, nchwógé ewú mpye nye enyú dékaá mbó. Kras agbaré fó enyú ne gepwa wó. Ji apyéé lé utóó né geluagé nyú ne eshye. 4 Gébégé áwomé ji né gekwa, eléré nnó awyaá gepwa yémbó utó Esowó upye ji alu mbe. Esé ntó déwyaá gepwa ndere déchome mmye ne ji. Ne ndere esé ntó dégbarege enyú mbó, utó Esowó upyéé nye ntó esé delú abe chóncho ne ji.

5 Cherege mmye nyú chánéné dége mbógé genó eyigé dékamé ne geji gelú ndere Kras akélege. Fworege gemege nyú. Dékaá fó nnó Jisós Kras alu ne enyú wó? Mbógé dela dékaá wó ebyennó enyú dekwe nemua. 6 Nferé nnó enyú dékaá nnó esé dékwe wó. 7 Yémbó, esé dénene lé mmye eta Esowó nnó ékágé enyú dépye gyeé. Ndere dénéné mbó, epófó nnó dékelege bóó áge ndere esé délu cho, elú lé nnó enyú dépyege genó eyi gelú cho. Yé ebe elé nnó bóó áse nnó esé dékwe. 8 Yé ema ebe nnó esé déchwóge dékagé pye fó genó eyi gégbéé wáwálé ayi abya melóméló agaregé. Dépyéé elé genó eyi gepyéé wáwálé yimbó asanega. 9 Getú eyigémbó, mbógé enyú débégé ne eshye né depóre Esowó, yé esé déwyaá lé gepwa, matóó agóó esé. Dénene lé mmye nnó Esowó apye enyú débene dékwane. 10 Me mbó mbe nsa enyú nwe yina nnó ékágé me nchwógé ewú nse uto bi Ata achyéé me njóó mejóó metómetó ne enyú. Ata achyéé me uto bina nnó nywerege enyú nywerege epófó nnó ntyagé enyú tyaa.

Kwyakwya majyéé ne matame

11 Né kwyakwya anme ba, jwólégé chánéné, mmyege dénywóle mati ayi ájyéé gyeé. Wúgé majyéé ma. Begé meko ama. Begé nesó ne ate. Dépyege mbó Esowó muú abóó gejeé ne bóó, ne apyéé nnó bóó abe né nesó, abéé nye ne enyú.

12 Tamege ate ndere bóó Esowó.

13 Bóó Jisós abi alu we alóó enyú matame. 14 Nnennemmye nnó galógaló

Ata Jisōs Kras ne gejeé eyigé Esōwō
gebe ne enyú ne nnó Mendoó Ukpēa
εργε enyú débe meko ama.

NWE ayi Pól ásamé mbaá εchomele bɔ́ Kras né Galasiya

*Pól aló matame ne achyεge
mmyεmenεne*

¹ Me Pól ne nsame ηwe yina. Nlú ηgbá Jisɔs Kras. Akwaá fɔ́ wó ájya me nnó mpyεge utɔ́ bi wó, ne yé muú fɔ́ ntó átó me wó. Elé Jisɔs Kras ne Εσωω Nte se, muú apyεé ji akwilé né negbo ne átóme me. ² Bɔ́ εchomele Jisɔs abi álú wé ne me, ácho geká ne me aló enyú bɔ́ εchomele Jisɔs né gebage mewaá Galasiya matame.

³ Nnεnemyε nnó Nte sé Εσωω ne Ata sé Jisɔs Kras álérégέ enyú galógáló, ne apyε enyú débέ né nesɔ.

⁴ Ji, Jisɔs Kras ne achyεέ γεμε jii, agboó gétúgέ gabo se ndere nte se Εσωω akεlege nnó afere εsé né utó mme gabo yina. ⁵ Nγɔ abε ne Εσωω te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Abya melóméló alu lé ama

⁶ Unó bi enyú dépyεé, upyε me nlá meno mekpɔ fuú. Εσωω akú enyú nnó debέ bɔ́ bii gétúgέ galógáló ayi Jisɔs Kras alérégέ enyú. Yémbɔ wyε né maá mboó gébé gachyε dekwaré metɔ́ nyú délyage muú ayi akuú enyú, déwuú abya melóméló ayi meke. ⁷ Wáwálé alú nnó, yé abya melóméló ayicha apó sé, εkosé ayi enyú débɔ déwuú me. Yémbɔ, bɔ́ alú abi apyεé nnó enyú dékwe tametame, ne ammyεé mámbúlé abya melóméló Kras. ⁸ Mfaánebuú ashulé yéndémuú mmyε ayi agarege enyú abya melóméló ayicha ayi alá pó fɔ́ ayi εsé débó dégaré me enyú, yé εβε lé εsé ambɔ́, yé εβε lé ekiénné Εσωω εwé etanege né mfaánebuú! ⁹ Njógé ne enyú nana wyε ndere εsé débɔ́ nya mbe déjɔ́ nnó, mfaánebuú ashulege yéndémuú mmyε, ayi agarege enyú abya melóméló ayicha, ayi ala pó fɔ́ ayi enyú débɔ́ mbé déwuú ne dékámé wyε.

¹⁰ Nnó mejɔ́ wa εpyεé nnó enyú déférégέ nnó nkεlege akwaá áfégέ me? Chao! Wa nnó nkεlege lé nnó Εσωω ne áfégέ me? Nnó mmyε mbɔ́ lé mampyε matɔ́ ágógέ akwaá? Mbɔ́gέ εβε nnó nkεlege mampyε le nnó matɔ́ ágógέ akwaá, εbyénnó me mpɔ́ fɔ́ maá utɔ́ Kras wáwálé.

Gefɔ́ εyigέ Εσωω akuú Pól nnó abε ηgba

¹¹ Anme ba, gógέ me mpyε enyú dékaá nnó, abya melóméló ayi mbó ngare enyú apó fɔ́ genó eyi akwaá ákwyεé ágarege. ¹² Yé mekwaá fɔ́ ayi achyεé me abya melóméló yina apó. Yé muú ayi alere me ji apó. Jisɔs Kras jimbɔ́ ne ápyεé me nkaá ji.

¹³ Enyú dékaá géfógέ muú ayi me mbó nlú nya gébégέ nkwolege gepɔ́ εyigέ bɔ́ Jus bɔ́ ba ákwɔlege Εσωω. Né gébé εyigémbɔ me nyu amu ne εchomele bɔ́ Jisɔs, awuú ubalé dɔ́. Mmyε ne εshyε nnó ntya εchomele bɔ́ Jisɔs. ¹⁴ Nwεné nya né geluage ate genkɔ́ ba mpwɔ́ yéndémuú né gepɔ́ge bɔ́ Jus εyigémbɔ, néndé mbɔ́ mpkane nya gechyεé dɔ́ mankwɔlege gepɔ́ge ukwene ante sé.

¹⁵ Yémbɔ, γεμεge nnó ábyé me, Εσωω abɔ́ me mbe ajya me né uló melu bii, akú me nnó mbe muú utɔ́ wuú. ¹⁶ Gébé jii gekwónégέ apyε me nkaá maá wuú. Apyε mbɔ́ nnó ngarege abya melóméló maá wuú yina mbaá bɔ́ abi alá pó bɔ́ Jus. Εpyégέ mbɔ́ yé muú ayi njyεé báné nnó achyε me majyεé apó. ¹⁷ Yé né Jerosale, nkwó yé njyε nnó nge bɔ́ abi ábɔ́ mbe ne me álú áηgbá Jisɔs Kras wó. Mfe lé né gebage mewaá Arabya. Ewyage nkeré mesɔ́ né melo Damaskɔs. ¹⁸ Anme áléé ákoógέ mfe né Jerosale nnó ngé Pita. Njyεgέ mbéle ne ji ndɔ́ nekuú. ¹⁹ Nge yé ηgbá Jisɔs fɔ́ ama wɔ́. Ngé lé Jεmsi menjmo Ata sé.

²⁰ Εσωω alú ntése wa nnó genó εyigέ me nsame mbɔ́ mbyɔ́gέ fɔ́ gebyɔ́. ²¹ Ewyage ntané Jerosale mfe né gebage mewaá Siriya né gebage mewaá Silisya. ²² Né gébé εyigémbɔ, machomele bɔ́ Kras abi álú né gebage mewaá Judiya ábó álú dankáá

me. ²³ Abó áwuú le wuú nnó, “Muú ayi abó ammye nya amu ne esé bọ́ echomele Jisṣas alá gare ntó depṛé Jisṣas etiré ji abó amuamé mánchó!”
²⁴ Ne áfégé Esṣwṓ ndere akwṛe genwá ya.

2

Aṅbá Jisṣas ase Pól amu apeá

¹ Aṅmṛé afyaneani ákógé, esé ne Banabas déma dékwṓ défe né Jerosalé. Gébége njyṛé nse Titṣas afé ne esé chónchó. ² Mfe né Jerosalé gétúgé Esṣwṓ alaré me nnó njye. Njyṛé mbané lé bọ́ abi ájyaá nnó álú ákpakpa echomelé bọ́ Jisṣas déjwálé esé esé, ne ngaré ebwṓ abya melóméló ayi me ngaré bọ́ abi alá pó bọ́ Jus. Mpyembṓ nnó ékágé utṓ bi me mpye me ne ebi mmagé pye nyé uno mme detu. ³ Akame genó eyigé ngaré ebwṓ. Ye elé Titṣas muú ajyṛé ne esé alu muú Grek, áṅmṛe fṓ ji mekpó mme nnó abó mansṓ ji nsṓ wṓ. ⁴ Yémbṓ bọ́ fṓ abi ábyṓge gebyṓ nnó áfyṛe metṓ ne Jisṣas, abwṛé mechṓ nsṓ ewéna. Abó áwa rendoó akpe né geluage echomele bọ́ Jisṣas. Apye mbṓ nnó ase défyáá akaá ndere esé délaá mmyemmye sé gétúgé dechome mmye ne Kras Jisṣas ne nnó áfwyáné esé dékwé eké afwé né mabe bọ́ Jus. ⁵ Ne dékame yé ebwṓ ájye mbe ne mejṓ́ ewéna chachá wṓ, nnó ékágé ebwṓ áchṓ wáwálé ayi abya melóméló ágaregé nnó enyú déjyṛege mbe ne ji.

⁶ Yé ebé lé bọ́ abi álú mmye eké ákpakpa bwṓ ákwṛé yé genó gefṓ né unó bi me ngarege wṓ. Ne yé ebwṓ abe lé ákpakpa, ewémbṓ epyṛé yé me genó wṓ, néndé bọ́ ako álú janja né mbe ushu Esṣwṓ. ⁷ Yémbṓ, nnó ebwṓ agaré me genó eyigé mbṓ́ mampyṛgé, áge lé nnó Esṣwṓ afyṛe me utṓ né amu mangare abya melóméló mbaá bọ́ abi alá pó fṓ bọ́ Jus wye ndere áfyṛé ji né amu Pita nnó agarege bọ́ Jus. ⁸ Mmye eké Esṣwṓ muú achyṛe Pita uto nnó abe ṅgbá mangarege abya melóméló mbaá bọ́ Jus wye ji ntó ne achyṛe me utó nnó mbé ṅgbá ngarege abya melóméló mbaá bọ́ abi alá pó bọ́ Jus.
⁹ Pita ne Jṛmsi ne Jṓn bọ́ alu nkane

ukwa né echomele bọ́ Jisṣas, ágegé nnó Esṣwṓ achyṛe me echyṛe né gefṓgé utṓ bina, áfyṛé esé ne Banabas amu manlṛé nnó esé dépyṛé utṓ uma ne ebwṓ. Esé ako dékámé meko ama nnó me ne Banabas déjyṛe dégarage abya melóméló mbaá bọ́ abi alá pó bọ́ Jus, ebwṓ ágáregé mbaá bọ́ Jus. ¹⁰ Majyṛé ami achyṛe esé malu nnó détége mampṓ́ge ubya bṓ. Ne ge wye genó eyigé gebṓ gelu me metṓ́ mampyṛe mbṓ.

Pól ashulé Pita ndo nnó alu kwṓlegé gepṓgé bọ́ Jus

¹¹ Ne gébége Pita achwṓ́ né Antiok nshya genó eyigé ji apyṛé né mbe ushu bọ́ ako néndé, genó eyigé ji apyṛé gepṓ́ fṓ cho. ¹² Ge mechṓ ewé epyṛé. Gemṛege nnó bọ́ abi Jṛmsi atṓme áchwṓ́, Pita abṓ acho me mbwa menyṛé ne bọ́ abi alá pó bọ́ Jus. Ne gébége bọ́ bimṓ́ áchwṓ́́, Pita aja mmye meso alyáá manyṛege menyṛé ne bọ́ abi alá pó bọ́ Jus. Apyembṓ elé afṓ́ ekwṓ́ bọ́ abi ajṓ́gé nnó abó mansṓ bọ́ abi alá pó bọ́ Jus nsṓ ne ácho mbwa ne bọ́ Jisṣas. ¹³ Bọ́ Jus abi afyṛé metṓ́ ne Jisṣas ágyṛé genó eyigé Pita apyṛé. Yé ebe lé Banabas acho ntó mbwa né dembwálé bwṓ. ¹⁴ Ne ngége nnó genó eyigé ebwṓ apyṛé gepṓ́ fṓ ndere abya melóméló agarege, njṓ́ ne Pita né mbe ushu ebwṓ́ ako, nshulé ji ndo, nke wṓ ṓlu muú Jus, yémbṓ ṓkwṓlege sé gepṓ́gé bọ́ Jus, ulannó ṓkpeage bọ́ abi alá pó bọ́ Jus nnó akwṓlege gepṓ́gé bọ́ Jus?

Bọ́ Jus ne bọ́ abi alá pó bọ́ Jus ápome mbṓ́ge áfyṛege metṓ́ ne Kras

¹⁵ Esé ne wṓ delú bọ́ Jus tágétáge abi ákwṓlegé ebe. “Depṓ́ fṓ aṅkéé bọ́ abi álú bọ́ ubeé.” ¹⁶ Yémbṓ esé dékaá nnó muú abéé fṓ cho né mbe ushu Esṣwṓ gétúgé akwṓlege ebe Mo-sis. Muú abéé cho né mbe ushu Esṣwṓ mbṓ́ge áfyṛé metṓ́ ne Jisṣas Kras. Esé ntó défyṛé metṓ́ ne Kras Jisṣas nnó debe cho né mbe ushu Esṣwṓ gétúgé défyṛé metṓ́ ne Kras. Epṓ́fṓ gétúgé dékwṓlege genó eyigé ebe Mosis ejṓ́. Néndé muú aké akwṓlege ebe, abéé fṓ cho né mbe ushu Esṣwṓ. ¹⁷ Ne muú

ákage jógé nnó esé abi démmye nnó défyéé metóó ne Kras nnó debe cho né mbe ushu Esòwò délú bòó ubeé gétúgé déla débélégé ebe. Muú ajógé mbò, ebyennó ajógé mbò elé nnó Kras apyéé esé dépyéé gabo? Epófó mbò! ¹⁸ Elú lé nnó mbògé mmagé kwòle mabe Mosis ayi mbó, nshyaá nnó álòme, ebyennó nìere nnó nlú muú ayi akwene mabe. ¹⁹ Genó eyi gelú wye gelú nnó, nlyaaá mambelege mabe Mosis néndé ájí ne áwáné me. Epyembò nnó mpyege lé genó eyigé Esòwò akélege. ²⁰ Ne ngbo ne Kras gébégé awòme ji né gekwa. Me mpó sé mbe, elé Kras ne alu né genwá ya. Né genwá eyigé me nlú mbò né menyammye nana, mfyéé lé metóó wa ne Maá Esòwò muú abòó gejeé ne me, achye geme jíí getú ya. ²¹ Me nselé fò ulóó melu Esòwò bina eké ufuú yé genó wó. Mbògé elú wáwálé nnó muú abe cho né mbe ushu Esòwò gétúgé ábélege mabe Mosis ebyennó Kras agbo detu.

3

Mamfye metóó ne Esòwò alò ápwò mambele mabe

¹ E é enyú ukekene bòó Galasiya, ndé nefoó nenyéé enyú matóó? Enyú abi ápye dékaá chanéné nnó áwò Jisòs Kras né gekwa agbo gétúgé nyú! ² Gógé me ngíí enyú genó gema. Esòwò apye nya Mendoó Ukpea echwò enyú mmye gétúgé débelege mabe waá gétúgé déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras? ³ Enyú dékenene nnó? Delò genwáge nyú né utó Mendoó Ukpea, nnó dékelege manere geji né utó bi akwaá? ⁴ Enyú dége gejamége efwyale gétúgé défyéé metóó ne Kras, nnó dége efwyale detu? Epófó detu! ⁵ Gógé me mma ngíí enyú genó eyigé fò. Nnó Esòwò achyegé enyú Mendoó Ukpea, ápye ufelekpa né metóó metóó nyú, elé gétúgé débelege mabe Mosis waá gétúgé déwuú abya melóméló défyéé metóó ne Kras?

⁶ Dépe muú ndere Abraham. Asá né mmu ηwe Esòwò nnó, “Ji áfyé metóó ne Esòwò gétú eyigémbò, Esòwò ase nnó ji alú cho né mbe ushu wuú.”

⁷ Ewéna elerege esé nnó elé bòó abi áfyéé metóó ne Esòwò ne alu upyáne Abraham wáwálé. ⁸ Muú akage kuú né mekomejóó Esòwò age nnó abò agaré me nya nnó meso gébé Esòwò apye nye bòó abi alá pò bòó Jus atene cho né mbe ushu wuú ndere áfyéé metóó ne ji. Dékaá mechò ewéna te gébé eyigé Esòwò abò me mbe agare abya melóméló Abraham nnó, “Gétú jye matoó bòó mme meko agene nye galógáló wa.” ⁹ Gégé ye nnó, bòó ako abi áfyéé metóó ne Kras ágene nye galógáló ndere Abraham afyéé metóó agene.

¹⁰ Né mbaá bòó abi áfere nnó ebwò ábelegé mabe Mosis ne abeé cho né mbe ushu Esòwò, utonkwa úlú ne ebwò wye ndere ásámé né mmu ηwe Esòwò nnó, “Yéndémuú ayi alá bélégé yéndé ebe ewé asame né mmu ηwe mabe utonkwa ubeé ne ji!” ¹¹ Gege yé ntó ndere elú mme gbòhòhò nnó “Muú abeé fò cho né mbe ushu Esòwò gétúgé abelege mabe Mosis. Néndé ása né mmu ηwe Esòwò nnó muú ayi Esòwò apye ji abeé cho né mbe ushu wuú, gétúgé áfyéé metóó ne ji abòó genwá.”

¹² Muú aké abelege mabe, epófó nnó áfyéé metóó ne Esòwò. Ekágé be elé ndere asame né mmu ηwe Esòwò nnó, “Muú aké apyéé yéndégenó eyigé ebe ejóó, abòó genwá gétúgé ábélege mabe aji ako.”

¹³ Ndere elúmbò utonkwa úlú ne esé ako néndé débele fò mabe Mosis mako wó. Yémbò elé Kras ne áwené gemége esé né utonkwa bina. Ji akpa utonkwa bina né mmye jíí age efwyale gétúgé esé. Epye wye ndere asame né mmu ηwe Esòwò nnó, “Utonkwa úlú ne yéndémuú ayi awòme ji né genó.” ¹⁴ Kras apyembò nnó galógáló ayi Esòwò alere Abraham abe ntó ayi bòó abi alá pò bòó Jus, ndere ebwò áfyéé metóó ne Kras Jisòs. Ne nnó esé abi défyéé metóó ne ji debò ntó Mendoó Ukpea ewé Esòwò anyémèno nnó achyegé esé.

Ebe ekwòrege fò menomenye Esòwò

¹⁵ Anme ba, gógé me nse genó eyi gepyéé yéndé bíí ngaré enyú genó

gefɔ. Mbɔgɛ bɔɔ apea anyegɛmeno nnɔ ɔpye genɔ, ne asanega bɔ ɛwe, ye genɔ eyi gekwɔrege menomenyɛɛ ewɛmbɔ gepɔ. Ne ye genɔ amage gbɛɛ sɛ wye. ¹⁶ Wyɛmbɔ ntɔ ne elu ne menomenyɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ ne Abraham ebwɔ ne mpyane biɪ. Mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ ajɔɔ fɔ nnɔ Ɛsɔwɔ anyɛmeno mampye unɔ bina mbaa Abraham ne “upyane” biɪ wɔ, ewɛ etene nnɔ gejamɛgɛ bɔɔ. Ajɔɔ lɛ nnɔ ne “mpyane” wuu mmye ke muu ama. Ne muu yimbɔ elɛ Kras Jisɔs. ¹⁷ Genɔ eyigɛ me nkelege nnɔ enyɔ dɛkaa gelu nnɔ Ɛsɔwɔ abɔ anyɛmeno ne Abraham, ne asɔ mbeɛ nnɔ abelege ewu. Menomenyɛɛ ewɛmbɔ ebele aɛme 430 ne Ɛsɔwɔ alɛ chyɛɛ mabe mbaa Mosis. Ne ndere elumbɔ, ebe ekagɛ tya fɔ menomenyɛɛ ewɛmbɔ ne eferege fɔ mbeɛ ayi Ɛsɔwɔ ɔsɔɔ. ¹⁸ Ne mbɔgɛ ebɔ ebe lɛ gɛtugɛ mabe ayi bɔɔ abelege ne Ɛsɔwɔ akarege unɔ bi ji anyɛmeno, mbɔ ebyennɔ menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ epɔ ye genɔ. Ndere elumbɔ, elɛ gɛtugɛ menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛ ne Abraham ne achye ji unɔ bi.

¹⁹ Ne ulannɔ Ɛsɔwɔ abɔ agbɛɛ mabe? Agbɛɛ mabe mampye bɔɔ akaa genɔ eyigɛ gabo alu. Ne mabe yina abɔ alu mambɛ kpaá te mpyane Abraham ayi Ɛsɔwɔ abɔ anyɛmenɔ getu jii achwɔɔ. Ɛsɔwɔ apye makiennɛ jii achyɛɛ mabe yimbɔ mbaa muu ama ayi atene metɔɔmetɔɔ akwaá ne Ɛsɔwɔ. ²⁰ Muu ayi atenege metɔɔmetɔɔ mampye mechɔ etene, atenege fɔ gɛtugɛ muu ama, atenege gɛtugɛ bɔɔ apea yɛmbɔ Ɛsɔwɔ atene wye jimbiɪ.

Ula bi ɔfyɛɛ ebe

²¹ Nnɔ ewɛna etene mbɔ lɛ nnɔ ebe epɔfɔ meko ama ne menomenyɛɛ ewɛ Ɛsɔwɔ anyɛɛ? Chao! Ne mbɔgɛ ebe fɔ ɛbɛ ewɛ muu abelege abɔɔ geɛwɔ, mbɔ muu akage beɛ cho nɛ mbe ushu Ɛsɔwɔ wawalɛ gɛtugɛ abelege mabe. ²² Yɛmbɔ asa nɛ mmu ɛwe Ɛsɔwɔ nnɔ, “Gabo afwyane yɛndegenɔ fa mme.” Ndere elumbɔ, wye ndere bɔɔ ɔfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs Kras ne Ɛsɔwɔ achyɛge

ebwɔ genɔ eyigɛ ji anyɛmenɔ nnɔ achyɛgɛ bɔɔ abi ɔfyɛɛ metɔɔ ne Ji.

²³ Ne gemɛge nnɔ dɛkaa meti ewɛ ɔfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs, mabe ɔfe esɛ abelɛ ekɛ bɔɔ denɔ kpaá te Ɛsɔwɔ alere esɛ meti ewɛmbɔ ewɛ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Jisɔs. ²⁴ Ndere elumbɔ, mabe abɔ alu elɛ nnɔ abame esɛ kpaá te Kras achwɔɔ, nnɔ esɛ dɛfyɛgɛ metɔɔ ne ji, Ɛsɔwɔ apye sɛ debɛ cho nɛ mbe ushu wuu. ²⁵ Ne nana ayi esɛ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Kras, mabe abame sɛ esɛ.

²⁶ Ndere elumbɔ, enyɔ ako delu baá Ɛsɔwɔ gɛtugɛ dɛfyɛɛ metɔɔ ne Kras Jisɔs. ²⁷ Enyɔ ako abi awyaá enyɔ manaá Ɛsɔwɔ manlere nnɔ decho mmye ne Kras, dese gepɔge Kras. ²⁸ Nɛ mbe ushu Ɛsɔwɔ, aɛgya apɔ sɛ. Ye ɔlu muu Jus, ye ɔlu muu Grek. Ye ɔlu mefwɛ ye ɔpɔ, ye ɔlu mendɛe ye mendɛ, esɛ ako delu muu ama ndere dechome mmye ne Kras Jisɔs. ²⁹ Ne mbɔgɛ enyɔ delu bɔɔ Kras ebyennɔ delu upyane Abraham, ne dɛnyɛɛ nye unɔ bi Ɛsɔwɔ anyɛmeno nnɔ achyɛge Abraham ne upyane biɪ.

4

Detane nɛ dɛfwɛ dela ɔnyɛɛ geteɛ

¹ Gɔgɛ me nti enyɔ matu nɛ mechɔ ewɛna. Mbɔgɛ maá ayi anyɛ nye genɔ eyigɛ nte wuu anyɛmeno nnɔ achyɛge ji alu mamane, alu wye ekɛ mefwɛ ye elɛ genɔ eyigɛmbɔ gelu ejii.

² Nɛ gɛbɛ eyigɛmbɔ, bɔɔ abɛɛ wye abi abame ji ne apele ntɔ unɔ bi nte wuu anyɛmeno nnɔ achyɛge ji. Apyɛɛ wyɛmbɔ kpaá te maá yimbɔ awene akwone gɛbɛ eyigɛ nte wuu ake ji ase unɔ ebimbɔ. ³ Mbantɔ ne elu ne esɛ. Gɛbɛgɛ debɔ delu dambene nɛ depɔrɛ Ɛsɔwɔ, dekwe afwɛ mbaa alɔ abi agbare mme. ⁴ Ne gɛbɛ eyigɛmbɔ titi gekwonege, Ɛsɔwɔ atɔ maá wuu achwɔ. Mendɛe abyɛ ji ndere abyɛne yɛndemuú. Ji ntɔ abɔ alu nɛ amu mabe bɔɔ Jus. ⁵ Ji achwɔ nɛ gefɔɔ eyi mbɔ, nnɔ ɔferɛ esɛ nɛ dɛfwɛre mabe, nnɔ Ɛsɔwɔ apye esɛ debɛ nkane baá biɪ.

⁶ Ne gɛtugɛ ese delu nana baá biɪ, atɔ Mendoó Maá wuu echwɔ kpe esɛ

metṓ, εpye εsé dékuú Εσωω nnó, “Nte! Nte!” ⁷ Ndere elúmbṓ, Εσωω apye nnó wṓ ὄβεγε sé mefwε, ὄβε lé maá wuú. Ne ndere wṓ ὄlu maá wuú, ὄnye nye ntó genó eyigé ji anyémēno nnó achyegé baá bií.

Mechṓ bṓ Galasiya eta Pṓl metṓ

⁸ Mbembε ayi enyú déla dékaá Εσωω wṓ, delu afwε mbaá unó bi ula pṓ yé aló uka. ⁹ Ne nana ayi enyú dékaá Εσωω yé njṓ lé nnó Εσωω ne akaá enyú, ndé genó gepye enyú dékelege mankeré meso né mbaá ubya nkṓ aló bina abi álá pṓ yé ne εshye. Dekelege mama kpane defwε eta εbwṓ? ¹⁰ Enyú déchyεge enógé mbaá ndṓ eyifṓ, ámfáá abifṓ, gébé eyifṓ ne aḡme ayi fṓ. ¹¹ Ndere dépyεé mbṓ me nwyáá εfṓ metṓ nnó ndṓ fṓ utṓ ba εbi mpyεé eta nyú unome nye mme detu.

¹² Aḡme ba, nnene enyú mmye nnó défómé depṓré εβε δεβε ndere me néndé me nla ndere enyú déla pṓ sé né amu εβε. Enyú délu dampye me gabo chacha wṓ. ¹³ Dékaá nnó mbembε ayi ngare enyú abya melómélṓ, elé nemeé ne nepye me mbṓ gébé njwṓle ngare ji eta nyú. ¹⁴ Ne yé elé nemeé na neṓ nelú éké mmuamēno eta nyú, enyú delyaá fṓ me wṓ. Ne désε fṓ me ndere gebyankwṓge muú wṓ. Desε me éké ekiénné Εσωω. Désε me wáwálé ndere debṓ désεle Kras Jisṓs jimṓṓ. ¹⁵ Gébé eyigémbṓ, metṓ megṓmegṓ nyú εja kpaá εpwṓ. Mbṓgé εṓ εβε kṓkṓge nnó enyú défere ame nyú déchyεé me, mbṓ dépyεé mbṓ. Ne nana metṓ megṓmegṓ εwémṓ elé? ¹⁶ Nnó me nla muú mawame nyú elé ngarege genó eyi gelu wáwálé?

¹⁷ Bṓ εfwyale bimṓ, ákpane elé gechyεé nnó apye enyú dégbógé ne εbwṓ. Εbwṓ apyεmbṓ, εpṓfṓ nnó awyaá ḡkyaá melómélṓ né metṓ, apye elé nnó afyεé aḡgya né metṓ metṓ sé nnó enyú débṓge elé gejee ne εbwṓ. ¹⁸ Elṓme nnó muú akpane gechyεé mampye genó mbṓgé awyaá ḡkyaá melómélṓ né metṓ, apyεge wyεmbṓ yéndégébé εpṓfṓ wyε lé gébége me

mbεge ne enyú. ¹⁹ Baá ba, ngboṓ ne enyú dṓṓ. Ne me nlu gene εfwyale gétúgé nyú wyε ndere mendée agene εfwyale gébége nebyεé nemmye ji. Ne me ngene nye wyε εfwyale mbṓ kpaá te enyú desεle gepṓge Kras geko. ²⁰ Me nkage sé ndere mpye gétúgé enyú. Mbṓgé εβε nnó me nlú εwumbṓ ne enyú nana mbṓ nkage enya mejṓ εwé ngarege enyú.

Abya maá Sara ne maá Haga

²¹ Enyú abi dékelege mankwṓlege mabe Mosis nnó dékaá genó eyigé ásame né ḡwe mabe yimbṓ atome ne Sara εbwṓ ne Haggai? ²² Asa wyε aké Abraham abṓ awyaá baá ande apea. Abyε ama ne mendée ayi alu mefwε ne abyε ayifṓ ne mendée wuú ayi álá ápṓ mefwε. ²³ Ne maá ayi mendée ayi mefwε ábyéné, abyε lé ji ndere akwaá áké εβε. Ne maá ayi mendée ayi álá ápṓ mefwε ábyéné, abyε ji ndere Εσωω abṓ anyémēno ne Abraham. ²⁴ Mechṓ εwéna elúmbṓ elé éké nekanemejṓṓ. Ne andée bina makpo apea atene mbaá ufṓṓ menomenyεé upea. Haga atene mbaá menomenyεé εwé Εσωω anyé ne bṓṓ Isreli gébége ji achyεé Mosis mabe né mekwε Sinay. Ne bṓṓ abi ábyεné εbwṓ né amu εβε alu afwé ndere baá Haga. ²⁵ Haga yina atene mbaá mekwε Sinay εwé elú né melṓ Arabya. Ji atene ntó mbaá melṓ Jerosale εwé elúmbṓ nana néndé ji ne bṓṓ bií ako alu afwé mbaá mabe. ²⁶ Ne Jerosale ayi alu né mfaánebuú, bṓṓ bií ápṓ fṓ afwé. Ji yimbṓ ne alu mma awese. ²⁷ Ji alu ndere mma se Sarah. Elú wyε ndere asame né ḡwe Εσωω nnó, “Wṓ menkwṓ mendée be ne metṓ megómégṓ. Wṓ muú ὄla ὄlu dankáá ndere nebyε nemmyεé mendée nyoge ὄchoge ne metṓ megómégṓ néndé mendée ayi menṓ wuú atene ji neba, abεé nye ne gejamégé baá apwṓ ayi meno wuú álá atene ji wṓ.” ²⁸ Aḡme ba, depṓ εtiré na délere nnó enyú delu baá menomenyεé Εσωω wyε ndere Asek.

²⁹ Elú ntó ndere elú nya nnó, maá ayi ábyéné ji ndere akwaá akelege,

ammye amu ne ayi ábyéné ji ndere Mendoó Ukpea epye nnó ábyé ji, wyembò ne elú ye nana. ³⁰ Yémbò ndé genó eyigé mekomejòó Èsòwò ajòó? Ajòó aké, “Bú mendée ayi alu mefwè choncho ne maá wuú ájye. Maá yimbò anyeé fò getege nte wuú choncho ne maá ayi mma awuú álá ápó mefwè.” ³¹ Añme ba, dékage jòó nnó esé depò fò baá mendée ayi alú mefwè. Delu lé baá mendée ayi álá pò fò mefwè.

5

Debege sé afwè mbaá mabe

¹ Kras apye nnó esé detene mmyemmye sé. Èlòme nnó debe mmyemmye esé nnó ekágé dema dékere né défwere mabe.

² Wúgè, me Pòl ngarege enyú nnó dekamege nnó asò enyú nsò, ebyennó genó eyigé Kras apye gepò yé enyú ne nsa fò chacha. ³ Ne mmage ngare enyú nnó yéndemuú ayi akamege nnó asò ji nsò, ebyennó abò mambele mabe Mosis mako. ⁴ Enyú abi démmye nnó debe cho né mbe ushu Èsòwò gétúgè débelege mabe, kágé nnó défa mbwa ne Kras. Ndere dépyeémbò, dépò sé né amu galógáló ayi Èsòwò alerege. ⁵ Né eta sé, Mendoó Èsòwò epye lé nnó esé déneré metòó, dégilé nnó Èsòwò apye nye esé détene cho né mbe ushu wuú gétúgè défyéé metòó ne Kras. ⁶ Ne muú achogé mmye ne Kras Jisòs, yé asò ji nsò, yé asò wó ewémbò epye fò mechò chacha wó. Genó eyi gejeá gemè dòó gelu lé mamfyéé metòó ne Kras. Èwéna elérége né gejeé eyigé debòó ne ate.

⁷ Enyú debò dépyeé unò chanéné né geñwáge nyú ne Èsòwò, ndé muú cha ama agbe enyú nnó dékwòlege se mekomejòó ayi alu wáwálé. ⁸ Muú ayi apelege enyú nnó dépyembò apò fò Èsòwò muú akuú enyú. ⁹ Neku nema ne nechòó eba. ¹⁰ Me nlu nwyáá wyéé metòó ewémbò nnó te mbaá enyú déchome mmye ne Ata, enyú déferege unò ndere me nferege. Ne yéndemuú ayi apye nnó enyú dékwé tametame,

yé alu ndé gefògé muú, Èsòwò achyegé nye ji efwyale.

¹¹ Añme ba, mbògé me mbò ngarege bòó nnó ásògé muú nsò ne abe cho né mbe ushu Èsòwò, mbò bòó Jus abò ammye sé amu ne me. Ne mbògé ebò ebe nnó mbò ne me ngarege, mbò matòó ásòó sé bòó Jus nnó me ngarege nnó elé gétúgè Kras agboó né mfaá gekwa ne Èsòwò ápyeé bòó ábeé cho né mbe ushu wuú. ¹² Mbò nkelege nnó bòó abi abwòlége mbò enyú metòó né mechò nsò mansò, ebwò abi áshige wye amu né mechò ewé, akpe ajye yé mbe ápe mmye ebwò ebwò ambòó.

¹³ Ne enyú añme ba, Èsòwò akú enyú nnó débe mmyemmye nyú. Yémbò ekágé dése nnó elé délu mmyemmye nyú, dékágé pyegé yéndegenó eyigé menyammye nyú akélege. Bògé lé gejeé ne ate añme dékpane ate defwè. ¹⁴ Néndé ebe ewé egbare mabe Mosis mako elé ebe ewé ejòó nnó, “Bòge gejeé ne nte menme ndere abòó ne gemè jyeé.” ¹⁵ Mbògé enyú déké démmye ne ate eké menya mewaá eyi enóme ne enyee ate. Segé gébé, mbògé mbò fò wó déwane nye ate.

Kwòlege lé genó eyigé Mendoó Ukpea elerege epòfò gepòge akwad

¹⁶ Genó eyigé me ngarege enyú gelu nnó, lyage Mendoó Ukpea eléré enyú genó eyi débòó mampye, déké dépyembò dépye fò genó eyigé menyammye nyú akélege. ¹⁷ Genó eyigé menyammye akélege gekélege fò genó eyi Mendoó Èsòwò ekélege. Ne genó eyigé Mendoó Èsòwò ekélege gekene fò ne genó eyigé menyammye akélege. Ndere elúmbò, unò bina upea ummye ne ate. Ge ula bi enyú dela dékágé pye unò bi enyú dékelege mbò. ¹⁸ Ne mbògé enyú déké dépyeé genó eyi Mendoó Èsòwò elerege enyú, ebyennó mabe apò sé ne eshye né geñwáge nyú.

¹⁹ Uboubò unò bi menyammye mekwaá akélege nnó bòó apyegé úlú mme gbòñò. Ne unò bina elé: Ubele ne bòó tametame, ufere uboubò, eñmèñméne. ²⁰ Manjele áló

uka, mafoó, mampage bɔ́, mawámé, mansɔ́ge metɔ́ ne bɔ́ gétúgέ apwɔ́ wɔ, metɔ́ usɔ́, use, aɲɣya, mbwa mamfa, ²¹ mamfyεge amε né unó bɔ́, manyugέ mmɔ́ mampyεné bɔ́, mankene mapaá mabomabo, ne unó bi fɔ́ eké bina. Ne me nkweleγε enyú mbeé ndere mbɔ́ nkwele mbεmbε, nnó bɔ́ abi ápyε ufɔ́ unó bina ányεé fɔ́ gefwa eyigέ εσωω ágbárege.

²² Gepɔ́ eyigέ Mendoó Ukpea εchyεge muú elé gejeé ne ate aɲme, nechóchó, nesɔ́, metɔ́ mekoge, ulɔ́ melu, gepɔ́ gelógélɔ́ ne mampyεge genó eyigέ ji anyéméno nnó apyεé, ²³ mansεle depɔ́ peré, ne mágbárege mmyé. Muú aké apyεé unó bina, yé εβε ewé ji akwene epó. ²⁴ Bɔ́ abi álu bɔ́ Kras Jisɔ́s áferege amu né unó bi menyammyε ákeleγε, álá eké bɔ́ abi áwɔme menyammyε bwɔ́ ayi ákeleγε unó εbimbɔ́ né mfaá gekwa. ²⁵ Ne te mbaá Mendoó Ukpea εchyεé εsé geɲwá, εlɔ́me nnó εsé ntó débe wye mankwɔ́leγε genó eyigέ εwu εlerege. ²⁶ Ékágé débweγε mmyε. Ékágé déjwáge ate ne ékágé désɔ́ge matɔ́ gétúgέ bɔ́ apwɔ́ enyú.

6

Pyεge galógál mbaá bɔ́ ako

¹ Aɲme ba, mbɔ́gέ dégeγε nnó muú nyú fɔ́ apyε yéndé gefɔ́ge gabo, enyú abi délu dépyεé genó eyigέ Mendoó εσωω εlerege, sεgέ ewú pere dépoó ji átáné né gabo yimbɔ́. Ndere dépyεmbɔ́, sεge gébé nnó ékágé muú nyú ntó akwe né mmuaméno. ² Pogé ate aɲme né matuú kpakpa ayi εbwɔ́ akpané. Déké dépyεé mbɔ́, dépyεé genó eyigέ εβε Kras eké enyú dépyεgέ. ³ Muú aferege nnó aɲea geme dɔ́, ayi alá akágé poó nte muú ayi genó gelí ji, abwɔ́leγε elé geme jí. Apó yé muú fɔ́. ⁴ Yéndémuú acheré lé geme jí, mbɔ́gέ apyεé genó eyigέ ji abɔ́ mampyε chancha ne akágé do εbwɔ́ ewɔ́me ewé alá mege fɔ́ mmyε ne nte menme. ⁵ Néndé yéndémuú abɔ́ mampyε ebií utɔ́ bi εσωω achyεé ji.

⁶ Muú ayi ágíi mekomejɔ́ εσωω, abɔ́ mankarege unó ulúúl ébi ji awya uko achyεge ntó menlere wuú.

⁷ Débwaléγé fɔ́ gemεge nyú, kágé nnó yé muú ákágé jwyaá fɔ́ εσωω. Genó eyigέ muú apene, geji ntó ne ji ágoógé. ⁸ Muú apεge genó eyigέ menyammyε ákeleγε, mbwe ayi ji abɔ́ wye elé negbo. Ne muú apεge genó eyigέ Mendoó Ukpea ákeleγε, mbwe ayi ji abɔ́ wye elé geɲwá eyi gélagé byεé. ⁹ Ésé débεge fɔ́ ne gepwa mampyεgέ galógálɔ́. Bií uchwɔ́ nye ébi débɔ́ mbwe ayi atanεge wye εbege dela detɔ́ né meti wɔ́. ¹⁰ Ndere elúmbɔ́, yéndégébé dégeγε meti dépyε galógálɔ́ mbaá bɔ́ ako. Chacha ne aɲme abi áfyεé metɔ́ ne Kras.

Pɔ́l achyεé kwyakwya majyεé

¹¹ Pεge ukpe kpe malɔ́ ηwe ayi me nsele εbwɔ́ wa membɔ́ nsame enyú matame mina. ¹² Bɔ́ abi aɲmεrege enyú mekpo mme nnó asɔ́ enyú nsɔ́, ábwεge lé mmyε né mbaá unó bi εbwɔ́ apyεé nnó bɔ́ age εbwɔ́. Ébwɔ́ apyεmbɔ́ nnó ekágé bɔ́ ámmyεge amu ne εbwɔ́ gétúgέ ágare nnó εσωω áwenege gemεge bɔ́ wye elé gétúgέ ákame nnó Kras ágboó né gekwa. ¹³ Yé bɔ́ abi asɔ́ εbwɔ́ nsɔ́ akwɔ́leγε yé mabe mako. Yémbɔ́ ákeleγε nnó asɔ́gέ enyú nsɔ́, ákene ábwεge mmyε nnó enyú délu bɔ́ bwɔ́. ¹⁴ Né eta wa, me ndoó fɔ́ εbwɔ́ ewɔ́me né genó gefɔ́. Genó eyi gepyε me ndoó εbwɔ́ ewɔ́me elé negbo eniné Ata sé Kras Jisɔ́s agboó né mfaá gekwa. Gétúgέ negbo eníi né gekwa ne unó mme ula upó sé me eké genó, ne me ntó mpɔ́ sé eké genó mbaá unó mme. ¹⁵ Yé asɔ́ muú nsɔ́ yé asɔ́ wɔ́, ewémbɔ́ epó yé eké genó. Menɔ́ geno ayi aɲea geme apwɔ́ alú nnó εσωω apyε nnó enyú débε bɔ́ áke. ¹⁶ Nnεnemmyε nnó εσωω apyε bɔ́ abi akwɔ́leγε unó ébí menjɔ́ mbɔ́, ábé nesɔ́, alerege εbwɔ́ ulɔ́ melu bií nnó εbwɔ́ abε bɔ́ εσωω ndere bɔ́ Israeli.

¹⁷ Ne kwyakwya me njógé nnó ékágé muú fɔ́ ama achyεé me εfwyale néndé mabɔ́me upa ayi alu me mmyε alerege nnó me nlú muú utɔ́ Jisɔ́s.

¹⁸ Αημε βα, nnenemmyε nnό Ata
sé Jisəs Kras álerégé enyú galógáló.
Amen.

Ἡμεῖς αἰὶ Πῶλ ἀσάμὲ μβαά ἐχόμελε βῶς Κρας νὲ Ἐφεσῶς

Matame

¹ Με Πῶλ ne nsámé ἦμε yina. Me nli ἠgbá Κρας Jisῶς ndere Ἐσῶω ἀκélé nnó mbe.

Ntῶme ἦμε yina eta nyú βῶς Κρας νὲ melῶ Ἐφεσῶς, enyú abi délií mmye ne déchome mmye ne Jisῶς Κρας.

² Nnenemmye nnó nte sé Ἐσῶω ne Ata Jisῶς Κρας ἀléregé enyú galógál, ne apye enyú débé né nesῶ.

Ἐσῶω alerege esé ulῶ melu gétúgē déchome mmye ne Κρας

³ Déféé Ἐσῶω. Ji alu Ἐσῶω ne Nte Ata sé Jisῶς Κρας muú gétúgē déchome mmye ne Κρας, ji ajéle esé ne yéndé gefῶgē méjé wuú ewé elú né malu ujwῶlé Ἐσῶω ayi mfaánebuú.

⁴ Gemεge nnó Ἐσῶω akwyéé mme yina, ji abῶ me mbe ajya esé nnó débé βῶς bií, gébégē déchome mmye ne Κρας. Ji apyembῶ nnó esé débé βῶς ukpea abi muú alá kágé shulé ebwῶ ndo né mbe ushu wuú.

Né gétúgē gejeé jíí eyigé na, ⁵ ji abῶ me mbe ashúú nnó ji apye nye nnó esé débé baá bií ndere ákene né genó eyigé Jisῶς Κρας apyéé nye. Ge genó eyige gebῶ gelú ji metῶ mampye mbῶ. Ne geji ne ji akεlege mampye.

⁶ Getú eyigémbῶ ne débῶ mamfεge ji né gekpekpegé galógál wuú ayi ji alerege esé detú, ndere déchome mmye ne Maá wuú ayi ji abῶ gejeé ne ji dῶ. ⁷ Ἐσῶω akε ne manoó Maá wuú ami machyéé mme gébégē ji agboó, awené gemεge esé, mmye eké Ἐσῶω ajinte gabo se, gétúgē gekpekpegε galógál wuú ⁸ ayi ji alerege esé gejamé gejamé. Ἐσῶω né denγα etií deko ne defῶ etií, ⁹ apye esé dékaá genó eyigé gebῶ gelú bibí, eyigé ji akεlege mampye. Apye ntó esé dékaá genó eyigé gebῶ gelú ji metῶ mampye ndere ji ashúú me te gachií ábelé nnó Κρας apye, ¹⁰ ndere ji ashúú nnó gébé

eyigémbῶ gekwῶnege ji ányweré unῶ uko choncho, ebi ji akwyε, ebi ulú né mfaánebuú ne ebi ulú fa mme nnó Κρας abε mfwa bwῶ.

¹¹ Yéndé genó gekene wyε ndere Ἐσῶω abῶ ashúú me nnó ebe. Ji ajya esé nnó débé βῶς bií ndere déchome mmye ne Κρας gétúgē genó eyigé gebῶ gelu ji metῶ mampye ndere ji aké ebe te gachií. ¹² Ji ajyaá ntó esé abi débῶ mbe dénere metῶ ne Κρας nnó débé défége ji gétúgē ἠgῶ wuú.

¹³ Ne enyú déwú ntó mekomejῶ ayi alu wáwálé. Mekomejῶ yimbῶ elé abya melómélῶ ayi Ἐσῶω aferege nye enyú né εfwyale gabo. Gébégē enyú défyéé metῶ ne Κρας ne Ἐσῶω achyéé enyú Mendoó Ukpea, ndere gelo eyigé gélerege nnó enyú delu βῶς bií wyε ndere ji anyé me meno nnó achyεge. ¹⁴ Mendoó Ukpea elú ndere genó eyigé Ἐσῶω áchoó utó nnó ji apye nye eta esé yéndégenó eyige ji anyémēno nnó ápye mbaá βῶς bií. Ji awené gemεge sé nnó esé débé βῶς bií nnó défége ji gétúgē ἠgῶ wuú.

Πῶλ anenemmye mbaá Ἐσῶω gétúgē echomelῶ βῶς Κρας νὲ Ἐφεσῶς

¹⁵ Te gébé eyigé me nwuú nnó enyú défyéé metῶ ne Ata Jisῶς, ne nnó débῶ gejeé ne ate βῶς Ἐσῶω, ¹⁶ me nli danlyaa mantamege Ἐσῶω gétúgē nyú. Nteé enyú né mmyemenene.

¹⁷ Me ngigé nnó Ἐσῶω Ata sé Jisῶς Κρας, Nte ayi apwῶ amu, achyéé enyu Mendoó wuú nnó epye enyú débé ne denγα ne nnó eti enyú ame ndere dékágē ji. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Ἐσῶω apye genḡbῶ jíí gegené né mmu matῶ nyú, nnó dékaá genó eyigé ji akuú enyú nnó dénere metῶ wyε. Ne mma nnenemmye nnó enyú dékaá gekpekpegé mejé ewé Ἐσῶω awyaá né mfaánebuú ewé ji anyémēno nnó achyεge βῶς bií. ¹⁹ Nnene ntó mmye nnó ji apye enyú dékaá gekpekpegε utῶ bií ebi upógē esé abi défyéé metῶ ne ji. Uto bina ebi upógē esé, elé wyε gekpekpegé utῶ bi, ²⁰ ne Ἐσῶω asele apye Κρας akwilé né negbo ne apye ji ajwῶlé né egbe ebwῶnye wuú né malu ujwῶle Ἐσῶω né mfaánebuú.

21 Kras awyaá uto ewuú ebi upwóó yéndé gefwa eyi gelu fa mme, yé né mfaá. Ebi upwóó ntó uto ákwaá, yé ebe lé ebi aló nchye. Ne ye muú ama ayi awyaá gefogé gefwa eyigé na apó, yé né mme yina ne ayi achwóó. 22 Ne Eṣṣwá afye yéndégenó né amu ji ne apye nnó ji abe muú kpaá mbaá unó uko né echomele bóó Kras. 23 Echomele bóó Kras elú menyammye wuú. Ewú egbeé ne uto Kras ne Ji apye yéndégenó né yéndé mbaá gebe ndere gebóó mambe.

2

Eṣṣwá achyéé esé genwá ndere déchome mmye ne Kras

1 Mbembe enyú débó dégbo né deporé Eṣṣwá gétúgé déla débelege mabe Eṣṣwá ne debó dépye nto gabo. 2 Né gébé eyigémbó enyú débó dépye lé ubobo unó bi bóó mme ápye. Dékwálege lé unó bi mfwa áló nchye abi mfaá akelege nnó enyú dépyege. Ji yimbó ne anyuú matóó bóó abi álá kelege manwú ne Eṣṣwá. 3 Wyembó ntó ne esé ako debó delu, dépye nya lé ubobo unó bi menyammye akelege. Dépye lé unó bi menyammye ne matóó sé akelege. Abyé esé ako ne gepó gebogebo. Getú eyigémbó, Eṣṣwá abó alu manlere esé metóó usóó wuú ndere ji alerege nyé yéndémuú.

4 Yémbó meshwe ayi Eṣṣwá agene esé aja dóó, ne gejeé eyigé ji abóó ne esé gepwá amu. 5 Ye gébégé esé débó dégboó gétúgé gabo se, Eṣṣwá apye esé dékere né genwá chóncho ne Kras. Ne elé gétúgé ulóó melu Eṣṣwá ne ji áwené gemége nyú. 6 Ndere esé déchomé mmye ne Kras Jisṣ, Eṣṣwá apye esé dékwilé né negbo ne ji, ne abwéé esé nnó dégbare gefwa ne ji né malu ujwále Eṣṣwá né mfaánebuú. 7 Eṣṣwá apyembó nnó né gejamégé aṣme ayi achwóó né mbe, ji apye bóó ako akaá gekpekepege ulóó melu ebi ujame dóó, ebi ji alere né gejeé gétúgé genó eyigé Kras Jisṣ apye. 8 Gétúgé ulóó melu Eṣṣwá, ji afere enyú né efwyale gabo gébégé défyéé metóó ne Kras, épó fó né uto bi nyú ne ji afere

enyú né efwyale gabo. Elé echye ewé Eṣṣwá achyége. 9 Epó fó gétúgé utóó ulóó ulóó ebi enyú dépye. Ndere elúmbó, ékágé muú fó adogé ebwá ewóme. 10 Néndé esé délu elé amu utóó Eṣṣwá. Ji akwyéé esé ne apye décho mmye ne Kras Jisṣ nnó délerege galógáló mbaá bóó ndere ji akwyé me te gachií ábelé nnó dépyege.

Esé ako delú muú ama ndere Eṣṣwá apye esé déchome mmye ne Kras

11 Tege nnó mbembe bóó Jus bóó akuú gemége bwó nnó, “Bóó abi áṣóó ebwó nsá,” abóó ákuú enyú abi délá dépó bóó Jus nnó, “Bóó unyi gada.” Mmyéké genó ayi akwaá apyéé ne amu né menyammye. 12 Tege ndere enyú debó delu. Né gébé eyigémbó enyú depó mbwa ama ne Kras, enyú debó délu lé aṣkéé né geluagé bóó abi Eṣṣwá abó ajyaá nnó abe abíí. Menomenyéé gejame ewé Eṣṣwá anyéé ne bóó bíí, menomenyéé ewémbó épó fó ewé nyú. Apyembó, gétúgé geno eyigé ji abó anyémeno nnó apyéé, yémbó ji anyé fó meno ne enyú wó. Depó ye ntó ne genó gefó fa né mme eyigé enyú dénegege metóó wyeé. Ne débó depó fó mbwa ama ne Eṣṣwá. 13 Yémbó nana Eṣṣwá apye enyú déchome mmye ne Kras Jisṣ, ji aja enyú abi délu nya tete ne ji, délá kwókwólé ne jí gétúgé manoó Kras amí machyéé mme gébégé ji gboó né gekwa. 14 Kras jimboó ne apyéé esé délu né nesó ne ate, néndé ji apye bóó Jus ne bóó abi álá pó bóó Jus ákwé eké muú ama. Ndere ji apyembó, Kras amu ekwá gepú ewé ebó ekare bóó Jus ne abi álá pó fó bóó Jus ne epye ebwó abóó mawáme ne ate. 15 Kras agboge atyaá mabe bóó Jus ako ayi apye bóó Jus afaá mbwa ne bóó abi álá pó fó bóó Jus. Ji apyembó nnó ji ase bóó Jus ne abi álá pó bóó Jus ácho ebwó alá muú meke, ácho ntó mmye ne ji nnó epyege mbó ebwó abe nesó ne ate. 16 Ndere ji apyembó, aja bóó Jus ne abi álá pó fó bóó Jus nnó anyé nesó ne Eṣṣwá ála ndere muú ama gétúgé negbo eníne ji agboó né gekwa ne mawámé bwó

ábyeé. ¹⁷ Ne Kras achwá, agaré abya melóméló ayi achwáó ne nesá eta nyú báó abi debá delu tete ne Esáwá ne mbaá báó abi abá álú kwákwlé ne Esáwá. ¹⁸ Ne élé gétúgé genó eyigé Kras apye ne esé ako dégene meti mantene né mbe ushu nte sé Esáwá dénenemmye né uto Mendoó Ukpea ewú ema.

¹⁹ Ndere elúmbá, enyú báó abi alá pó báó Jus dépá sé ankéé bá, báó abi áchwá élé manjwolé né mbaá jwálege. Enyú délá ambáó melá, dékwe gelua gema ne báó abi Esáwá ajyaá nnó abe abíí. Ne dela ntó báó ula gepu Esáwá. ²⁰ Enyú délu egbe gepú eyigé Esáwá atenege. Abelé enyú né nebóme gepú eníne ángbá Jisós ne báó ekpave Esáwá áfyéé. Kras Jisós jimbáó ne alu ntaá eníne né gbarege ekwá gepú. ²¹ Kras ne agbare gepú eyina geko mbaá ama. Ne apye nnó gejamégé báó áchwáó né mmu nnó geji géwéné gebe echa ukpea mbaá Ata. ²² Ndere Esáwá apye enyú déchome mmye ne Kras, apye ntó enyú détene chóncho ne ate anme abifá ako déla eké melu ewé Esáwá ajwálege wye né Mendoó wuú.

3

Utóó bi Pól apye mbaá báó abi alá pó báó Jus

¹ Ne gétúgé Esáwá apye báó Jus ne abi alá pó báó Jus ála muú ama, ne me Pól muú nkpe ne dená élé ngarege abya Kras Jisós eta nyú báó abi alá pó báó Jus, nnenemmye gétúgé nyú echomele báó Kras né Efesós. ² Mferé nnó enyú déwú me nnó gétúgé uló melu ebi Esáwá elerege, ji achyéé me utóó bina nno mpyege né galógáló nyú. ³ Ne Esáwá apye me nkaá genó eyi gebá gelu ji metáó bibíí, wye ndere me mbá mbáó me mbe nsame geji gachyéé eta nyú. ⁴ Ne mbágé enyú dékúgé genó eyigé me nsame eta nyú, dékágé nyé ndere epye ne nkaá depóré Kras etiré délu nya bibíí. ⁵ Mbe mbe akwaá ábá ákaá fó depá etiré na wá, yémbá nana Mendoó Esáwá epye ángbá Jisós ne báó ekpávé Esáwá, báó

ukpea bíí ákaá deti. ⁶ Genó eyigé Esáwá ábelé bibíí gelú nnó ji áke ne abya melóméló ápye báó abi alá pó báó Jus ácho mmye ne báó Jus ála ndere upó né menyammye ama ne nnó ébwá ako ábá mejeé Esáwá ne genó eyigé Esáwá anyémeno nnó achyege nyé báó bíí. Kras Jisós ne apye nnó menomenye ewémbá ebe wáwálé.

⁷ Esáwá ajya me né uló melu bíí nnó mbe muú utóó wuú, ngarege abya melóméló Kras né gekpekepegé uto bíí. ⁸ Né geluage báó Esáwá ako, me ne nlú mamáné ká. Yémbá Esáwá achyéé me gechachage echyé ewéna nnó ngarege abya melóméló mbaá báó abi alá pó báó Jus. Ne abya melóméló yimbá atome ne uchacha unó bi muú alá kagé méé ebi Kras achyege. ⁹ Utóó ba ntó ulú nnó me mpye báó ako ákaá genó eyigé Esáwá muú akwyéé unó uko ashuí mampye né genó eyigé ábelé bibíí te ula uló mme. ¹⁰ Esáwá abá apyembaó nnó gébé sé eyigé na gekwonege, echomele báó Jisós epye yéndé gefwage álo nchye eyigé gelu mfaá, ne uto aló nchye uko ukáa nnó Esáwá awyaá denja dáó né yéndé meti. ¹¹ Ji áke ne Ata se Kras Jisós apye mechá ewéna epye wye ndere ji Esáwá abá ajóó me nnó ebe. ¹² Ndere Esáwá apye esé déchome mmye ne Kras, ne ndere défyéé metáó ne ji, esé dékágé tene né mbe ushu Esáwá tágétágé débéé fó ne efo metáó. ¹³ Ndere elúmbá, nnene enyú mmye nnó débége fó ne gepwa metáó élé me ngene efwyale gétúgé nyú. Me ngene efwyale ewéna né galógáló nyú.

Pól anenemmye gétúgé echomele báó Kras né Efesós

¹⁴ Gétúge Esáwá apye unó uló ulóó bina, ne me ntome mano mme nnenemmye mbaá nte sé Esáwá, ¹⁵ muú afyéé mabá mbaá mala upú mako né mfaánebuú ne mme. ¹⁶ Nnenemmye mbaá Esáwá muú awyaá gekpekepe mejeé né mfaánebuú nnó ji apye Mendoó wuú echyéé enyú eshye nnó matáó nyú ábéné, ¹⁷ ne nnó Kras ájwolé né mmu

matóó nyú ndere défyéé metóó ne ji. Nnennemmye nnó gejeé eyigé enyú débóó ne Esowó ne ate anme gepye enyú détene ne eshye. ¹⁸ Nnene ntó mmye nnó Esowó apye enyú chóncho ne bóó Esowó abifo ako débó uto mankaá nnó gejeé eyigé Kras Jisós abóó ne enyú ako, gepwóó yéndégenó eyigé muú akágé mээ, ¹⁹ ne nnó enyú dékaá nnó gejeé Kras eyigémbó geja kpaá gepwó amu, muú akágé kaá fó geji anere. Ndere unó bi uko úlú mbó, débéé ne gepóó gé Esowó geko.

²⁰ Déféé Esowó muú apóó gé esé ne uto bií ebi úlú esé mmye. Ji akágé pye gejamé gé ukpekre unó bi upwóó ebi esé dégigé ji, yé ebi déferege. ²¹ Esé ako abi délu echomele bóó Jisós, abi déchome mmye ne Kras Jisós yéndémuú anóó gé Esowó yéndégébé te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

4

Bóó echomele Kras álú muú ama

¹ Me muú nkpe ne denó gétú gé mpye utóó Ata, nkpeage enyú nnó dépye genwáge nyú gébe ndere Esowó muú akuú enyú akelege nnó gébe. ² Shulege mmye nyú mme yéndégébé, sege depóré nyú pere, koge metóó mbaá yéndégenó. Bóge gejeé ne ate, dépye gé mbó, dépye fó unó bi ubalege ate mmye. ³ Myege nnó débé meko ama ndere Mendoó Ukpea epye nnó enyú décho mmye ne ate débé né nesó. ⁴ Esé bóó echomele Jisós délu wye ndere upó menyammye ama. Ne elé wye Mendoó Ukpea ewú ema ne elú esé ako né mmye, wye ndere genó gelú lé gema eyigé Esowó akuú esé nnó dénegege matóó wye. ⁵ Esé ako déwyaá wye Ata awu ama, ne wye lé depóré Jisós déti dema ne esé ako dékwólege. Awyaá esé ako gefóge manaá Esowó mami mamaá. ⁶ Esowó esé awú dénogé alú elé ama, ji ne alú Nte esé esé ako. Ji ne alú mfwa esé ako, ji achyege esé utóó ebi débóó mampye ndere ji akelege. Ne mendoó wuú ejwólege né mmu matóó bóó bií ako.

⁷ Yémbó Kras achyéé yéndémuú sé ewuú echye ndere ji ame nnó ekwane ne yéndémuú. ⁸ Elú wye ndere asame né mmu nwe Esowó nnó, “Gébé gé Kras akwóme ajyéé né melu ewé mfaá, aja gejamé gé bóó denó ákwóle ji, ne achyéé akwaá ufóó ufóó echye.” ⁹ Asa wye aké, “Akwaá afe né mfaá”, ewéna etene nnó gemége nnó Kras akwó né mfaá abó me mbe ashulé achwó fa mme. * ¹⁰ Wye lé ji awú muú ashulé achwóó fa mme ne akwóme ajyéé né malu ayi álú te mfaá mfaá. Ji apyembó nnó ji apye yéndégenó né yéndé mbaá gébe geló gé ló ndere ji akelege nnó gebé. ¹¹ Ji achyéé bóó abifo echye nnó abé ángbá Kras. Achye abifo echye nnó abé abóó ekpave Esowó, achye abifo nnó ágá gé abya melóméló, abifo, achye ebwó nnó abé ambame ne anlere mekomejóó Esowó. ¹² Kras apyembó nnó ji akpome bóó Esowó ako mmye nnó ápyege utóó bií ne nnó ji apye echomele bóó bií ewé elú menyammye wuú ewéne, ¹³ kpaá te esé débéé ndere muú ama né matóó sé ayi défyéé ne Maá Esowó ne dékágé ji chánéné. Debó mambe bóó abi ábené né depóré Esowó, kpaá te débéé ndere Kras jimbóó né gepóó ji geko, ¹⁴ nnó esé débége sé eké ambane abi anlere gebyó ásele mati défyá ne gebyó ábwólege amu ne ebwó. Ambané álú eké baá makpe ayi mmbyo nnyi atene ájyéé we na ne we. Yéndé mbaá ayi mbyó ajyéé ne aji ajye ntó, mbó ne epye ne bóó abi ánléré gebyó áleré gé. Anlere gebyó awyaá défyá mabwólege bóó akame ne genó eyi gelú gebyó. ¹⁵ Déjógé lé genó eyi gelú wáwá lé, ne débóge gejeé ne bóó abi déjóge ne ebwó. Déké dépyembó, débenege nyé né depóré Esowó, né yéndé meti wye eké Kras muú alú muú kpaá né echomele bóó bií. ¹⁶ Kras ne afyéé yéndé gepóge menyammye né melu ewuú, yéndé gefére ne gepyéé nnó menyammye meko áchómé mbaá ama. Ndere elúmbó yéndé gepóge

* **4:9** Elú wáwá lé nnó: Gejamé gé bóó nwe áwyaá nnó Jisós ashulé afe né melo álo.

menyammye geké gepyε utóó bií chanéné, menyammye meko awene abenege gétúgέ upó bina upogé ate né gejeé.

Jisás Kras achyεge gerwá gekε

¹⁷ Me nkwelege enyú mbeé né uto Ata nnó ékágé débe eké bóó mme abi alá pó bóó Jus. Ufere bwó upó ne mekpo ne ula. ¹⁸ Uferé bwó úlú kendeé. Ebwó apó fó ne gerwá eyigé Eσωω achyεge, néndé ebwó ákágé yé genó ne ahea matóó. ¹⁹ Yé ebwó ápye genó eyigé gela gelomé fó, mmye εgboó fó ebwó. Achyεé gemεge bwó né unó bi ugbó mmye ne ápwyaá fó mampye úkwékwé unó.

²⁰ Unó Kras εbi alere enyú dégií na fó wó. ²¹ Nferé nnó enyú déwú genó eyigé getome ne Jisás, ne áleré enyú ankwale bií, né mekomejóó ayi wáwálé. Mekomejóó yimbó elé abya melómeló ayi atome ne Jisás. ²² Lyagé gekwenege gepó eyigé gepyε enyú debó dépye uboubo unó. Gekwenege gepó eyigé enyú debó déwyaá gechwóó lé enyú chwóó ndere gébwólé enyú mambε ne metóó mampye uboubo unó. ²³ Kworege matóó nyú ne gefóó eyigé enyú déferege unó gebe genó gekε. ²⁴ Enyú debó mambε ne gepó gekε ndere bóó abi Eσωω akwyεé nnó afu ji. Gepó gekε eyigé na, gelú lé gepó eyi gelú cho, ne pópó né mbe ushu Eσωω.

²⁵ Ndere elúmbó, lyage gebyó dégarege lé wáwálé mbaá ate aηme, néndé εsé ako décho mmye delú ndere upó né menyammye Kras. ²⁶ Metóó εσωgé muú nyú, ékágé akame metóó usóó été ji apye gabo. Ne ékágé alá ne metóó usóó né bií kpogele. ²⁷ Ne ékágé déchyε danchómeló meti ewé ji aηmaá amu wye. ²⁸ Mbógé muú abó ajoó εjo, abó manlyaa εjo apyεge utóó ne amu jií jimboó nnó abó unó bi ji ákágé kare ne bóó abi alá pó ne ubi. ²⁹ Muú nyú ajógé fó mejóó mebomebo, ajógé lé mekomejóó melóméló ayi apógé ate, ne akwánege né gébé eyigémbó, nnó mejóó nyú εbe mejóó ewé εfyεé bóó εshyε ne εchwóó ne

galógáló mbaá bóó abi awuú enyú. ³⁰ Ékágé enyú dépye Mendoó Ukpea εbe meshwεmeshwε né unó bi enyú dépye. Eσωω afyε enyú Mendoó Ukpea wuú né mmye nnó εbe ndere gelo eyi gelerege nnó enyú delú bóó bií, ne nnó bií uma ji awenege nye gemége nyú. ³¹ Ndere elúmbó, débégé fó ne ufere uboubo ne ate: Debálégé fó matóó, desóge fó matóó ne ate, debεge fó ne genyane ne ate, déchwógé fó ate mabó, dépyεgé fó nchyε, déferegé fó gabo ne ate né yéndé meti. ³² Lεrege elé ulóó melu ne ate, gege ate meshwε, jigé nte gabo ayi ate aηme apye ndere Eσωω ajinte gabo ayi enyú dépye gétúgέ genó eyigé Kras apyεé.

5

Bεgé bóó gerwá

¹ Te mbaá Eσωω abóó gejeé ne enyú baá bií, mmyεgé nnó débe ndere ji. ² Gógé gerwáge nyú gelere nnó déwyaá gejeé ne ate wye ndere Kras abóó gejeé ne εsé kpaá te áchyεé gerwá jií né galógáló sé. Nkane ji ápyεmbó, elé wye ndere gepε eyi genóme gebé gelógéló né mbe ushu Eσωω.

³ Ndere elúmbó, dékamegé muú fó awú yé né geluage nyú εημεημεné ubele tametame yé gekwekwégé gepó, yé ame mamfyε né genó eyigé muú. Ne demmyεge fó nnó enyú ne debe ne unó uko, néndé gefógé gerwá eyigémbó gekwané fó mambε ne bóó Eσωω wó. ⁴ Dekamege fó mejóó ewé εchwóó ne mekpo unóó ne gekekenegé mejóó ne gekwekwégé abya andée utanege enyú né meno néndé ekwane wó. Genó eyigé enyú debóó mampye elé mantamege Eσωω né unó bi ji apye né geluage nyú. ⁵ Kágé nnó muú ayi abelege ubele tametame, ayi awyaá gekwékwégé gepó, ye ayi afyε ame né unó bóó (alú mbó lé muú ayi ánógé unó bina eké εσωω ayifó). Ji anyé fó gefwa eyigé Kras ne Eσωω agbarége.

⁶ Dékamege muú fó abwólé enyú ne mejóó ewé εla épó ne mekpo ne ula. Elé gétúgέ unó bina ne Eσωω asóó nye

metóó ne bóó abi alá wuú fó ji. ⁷ Ndere elúmbó, déchogé fó mmye ne ufóó bóó bimbó, ⁸ néndé mbembe enyú débó délu né mmu gemua, nana enyú délu né mmu genḡbó gétúgέ Εσωω apye enyú déchome mmye ne Kras. Ndere elúmbó, ḡḡgέ genwágé nyú gebε ndere bóó abi álú né genḡbó. ⁹ Elé genḡbó eyigé na, ne gepye nnó εsé dépyege unó ulúul, ne ebi ulú cho ne nnó dégarege wáwálé. ¹⁰ Myegé mankaá genó eyigé dépyege metóó εḡóó Ata. ¹¹ Déchoge fó amu depyege ubobo unó bi bóó abi álú né mmu gemua ápyeé, dyáge lé εbwó malá. ¹² Elu lé mekpo unóó manjóó depḡ εtiré εbwó apye bibíí. ¹³ Genḡbó gegeneḡgέ né genó, bóó áḡene ndere geji gelu ne ákágé ndere geji gelu wáwálé. ¹⁴ Mbó ne elú néndé yéndégenó eyi genḡbó gegenege wye, gébwólege gela genḡbó. Ge ula bi ajóó aké, “Peé wó ayi ḡbelege gejya, kwilé né negbo, ne Kras apye nye genḡbó jíí gegenege eta wye.”

¹⁵ Ndere elúmbó, seḡgέ gébé nnó dépyege genó eyigé gelu cho. Dépyege fó unó eké unkekene bóó, pyege ndere bóó abi áwyaá defóó. ¹⁶ Déḡege meti mampye genó gelóḡél, pyegé geji chánéné neídé bóó apye gabo né gébé eyigé na dóó. ¹⁷ Ekágé debe eké unkekene bóó, mmyegé elé mmye nnó dékaá genó eyigé Ata akelege nnó enyú dépyege.

¹⁸ Dényúgέ fó mmóó dékwene néndé mmóó matene muú né genwá gebogebo. ḡḡgέ elé Mendoó Ukpea εḡbeé enyú né matóó. ¹⁹ Mendoó Ukpea εḡbege enyú né metóó, epye enyú dékwane makwa ayi átánege né bḡ ηwe Εσωω, défyege ate matóó ne makwa ayi atome ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea alerege. Kwagé makwa yina ne matóó nyú mako défεge Ata. ²⁰ Né yéndégenó eyi gepye, tamege nte sé Εσωω yéndéḡgέbέ gétúgέ genó eyigé Ata Jisḡs Kras apye eta εsé.

Pól achyεge majye mbaá andeé ne anḡ

²¹ Yéndémuú nyú awúgέ ne nte nnó dénóḡgέ Kras.

²² Enyú andeé anḡ, wúgέ ne anḡ nyú wye ndere déwú ne Ata. ²³ Menḡ alu muú kpaá mbaá mendée wyeé ndere Kras alú muú kpaá mbaá εchomele bóó bíí ewé elú menyammye wuú. Ne Kras jimboó alu Mempoó εchomele wuú. ²⁴ Ndere εchomele bóó Kras εwuú ne ji, mbḡntó ne enyú andeé anḡ débóó manwúgέ ne anḡ nyú né yéndé meti.

²⁵ Enyú anḡ, bḡḡgέ gejeé ne andeé nyú wye ndere Kras abóó gejeé ne εchomele wuú kpaá te achyεé geme jíí né galóḡáló wuú. ²⁶ Ji apyεmbḡ nnó ji afyεé ewú né amu Εσωω ndere genóḡgέ ukpea gébéḡgέ ji ashwḡnége ewú ne manaá ne mekomejḡó wuú.

²⁷ Apyεmbḡ ntó nnó εchomele bóó bíí εtene né mbe ushuú wuú jimbo ne genwá ḡeke eyi ḡelḡme ḡepwóó amu ne nnó εβεge fó ne deba yé ḡebágé dekoó né mmye, εbe lé εchomele ukpea ewé muú alá kágé shulé εbwó ndo né meti fḡ. ²⁸ Anḡ abḡ mambḡge gejeé ne andeé bwó wye ndere εbwó abóó ne menyammye bwó ambóó, néndé mende ayi abóó gejeé ne mendée wuú εbyennó abḡ gejeé ne menyammye awú ntó. ²⁹ Yé muú sé fḡ ayi apaá menyammye wuú apó. Déchyεge menyammye sé menyεé, décherege ji, wye ndere Kras apye ne εchomele bóó bíí. ³⁰ Ji apyεmbḡ yéndéḡgέbέ néndé εsé delu upḡ né menyammye wuú. ³¹ Ge ula bi ásámé né mmu ηwe Εσωω nnó, “Getú eyigémbḡ mende abḡ manlyaá ḡepúḡgέ nte wuú ne mma wuú acho mmye ne mendée wuú εbwó apea ála muú ama.” ³² Mekomejḡó Εσωω ayina apye εsé dékaá menḡ genó ayi abḡ alu bíbí. Genó eyigémbḡ ḡetome ne Kras ne εchomele bóó bíí. ³³ Yémbḡ enyú abi débane neba dékágé pyege ntó geji. Genó eyigémbḡ gelu nnó yéndé menḡ abḡ mambḡ gejeé ne mendée wuú wye ndere ji abóó gejeé ne geme jíí. Ne yéndé mendée menḡ abḡ manóḡgέ menḡ wuú.

6

Na ne baá ne ante ne ama ábóó

mambε

¹ Enyú baá melo wúgε ne amma nyú ne ante nyú, gétúgε déchome mmye ne Ata, néndé γε genó eyi gélú cho mampye mbó. ² “Nógε amma nyú ne ante nyú.” Γε ndó mbe ayi Esówa anyémeno gébégé achyéé εβε aké, ³ “Dépyege mbó, dégέne nye galógaló ne dényé neki fa mme.”

⁴ Enyú ante ékágε débε ne gepó eyi gepye mató asó baá nyú. Wyege lé εbwó né meti εwé délerege εbwó unó ndere abó mampye, déchyege εbwó majyéé ndere Ata akεlege.

Na ne áfwε ne ante abi abó εbwó abéé

⁵ Enyú áfwε, wúgε ne bó abi abó enyú ne εfo metó, déchyege εbwó énogé ne mató nyu mako wye ndere εbó εβε lé Kras, enyú dépye ne jí. ⁶ Pyege utó enyú chanéné. Dépyege fó wye lé gébégé εbwó abege aké agene enyú gétúgε dékεlege nnó εbwó áfεge enyú. Ndere baá utó Kras, pyegé élé genó eyigé Esówa akεlege ne mató nyú mako. ⁷ Pyegé utó ne metó megómegó wye eké enyú dépye mbaá Ata, épó fó élé mbaá mekwaá. ⁸ Kaágε nnó yé muú alú mefwε ye ápó, élé Ata ne achyεge εsé ako nsa né utó ulúló εbi εsé dépyéé.

⁹ Enyú ante wyεmbó ntó ne débó mampyεge ne áfwε nyú. Déchyεge sé εbwó genyane. Kaágε nnó Ata ayi abó enyú chóncho ne εbwó alú né mfaánebuú. Ne jí asó mpa yéndémuú alerege fó angya.

Pól ajógε ndere bó kras abó matεne ummye ne danchomeló

¹⁰ Kwyakwya genó eyigé, me nkelege mangare enyú gelu nnó, bógé εshye ndere déchome mmye ne Ata. Ne gógε jí ase gekpekepege utó bíi apye enyú détoó. ¹¹ Fyegé unó ummye uko εbi Esówa achyéé enyú nnó détene ummye ne mati défyá ayi danchómeló apεnege. ¹² Néndé bee bina upó fó ne ate akwaá. Démmye lé ne yéndé gefwage aló nchye eyigé gelu né mfaá, ne uto aló nchye uko. Démmye ne áló nchye ako abi

ágbarege gefwa né malu ayi mfaá, ne abi áwyaá utó fa né mme yina ayi alú melu gemua. ¹³ Ndere elúmbó, bógé unó ummye uko εbi Esówa achyéé enyú nnó yéndégébé danchómeló achwógε ne εfwyale démmye ékágε jí apwó enyú ne démmyεgε né kwyakwya détenege nye chanéné.

¹⁴ Ndere elúmbó, kpomege mmye. Ndere muú bee áwéle ekandá mamkpome mmye né utó bíi, mbó ne enyú débó mangarege wáwálé. Pyege genó eyi gelu chó né mbe ushu Esówa, εwéna εbéé nye ndere genóge ummye eyigé muú bee akwere εwóme wuú nnó ékágε nekó né kpe ne ta jí.

¹⁵ Ndere muú bee afye unó uka utouto nnó ékágε jí áseré akwe gébégé aké alomege, mbóntó ne enyú débó mangarege abya melóméló ayi apye bó abéé nesó ne Esówa. ¹⁶ Genó eyigé fó eyigé débó mampye gelú nnó, gbarege metó εwé enyú défyéé ne Esówa εβε enyú né mbe. Éwéna εβε nye εta nyú ndere genogé ummye eyi gegbéé nnó ámbeé danchómeló ako ayi achwó eké mewε akwonege fó enyú mmye. ¹⁷ Σεgé mamfere ayi Esówa áferé enyú né εfwyale gabo ábé ndere εla ummye εwe ekwerege mekpo muú bee, nnó ékágε jí akpa gepa. Σεge ntó mekomejó Esówa ndere aparanja ayi Mendoó Ukpea εchye enyú nnó démmyεgε ummye ne jí. ¹⁸ Gígε Esówa nnó apógε enyú yéndégébé né mmyεmenεne. Negemmye né yéndégenó eyigé enyú dékεlege. Pyege mbó ndere Mendoó Ukpea εlerege enyú meti yéndégébé. Ndere elúmbó, begé peé né yéndégenó eyigé gepye, dékogé metó gbεne. Nege ntó mmye yéndégébé mbaá bó Esówa ako. ¹⁹ Nege ntó mmye getú ya, nnó yéndégébé nké nkelege mangare abya melóméló, Esówa achye me mekomejó nnó ngare, mmbεgé fó ne εfo metó mampye bó akaá depóré abya melóméló εtiré debó delu bibíi. ²⁰ Elé gétúgε abya melóméló yina ne Kras atóme me, ne nana nlú né denó gétúgε mbó ngarege abya melóméló wuú. Negemmye nnó Ata

apoo me mbege ne efo metoo mangare
 abya melomeloo yina ndere me mboo
 manjoo.

Kwyakwya matame

²¹ Meneme se Tikikos ayi mboo
 gejee ne ji doo, ne nte muu ayi
 dekagee lii mmye ne ji ndere apye
 utoo Ata achwoge, agarege nye enyu
 yendegenoo eyi getome ne me, ne enyu
 dekagee nye ndere depoo dekene ne me
 wena. ²² Ele wye getu eyige na ne
 me ntime ji eta nyu nno ji apye enyu
 dekaa ndere ese delu wena, ne nno
 ayye enyu eshye.

²³ Nenenmye nno Nte se Esowo
 ne Ata Jisas Kras apye enyu ayme
 se debe nesoo ne ate, deboo gejee ne
 ate, ne nno defyege wye metoo ne
 Esowo. ²⁴ Mma nenenmye nno
 Esowo alerege galogalo mbaa booo ako
 abi aboo gejee eyi gela gebye ne Ata
 Jisas Kras te kwyakwya.

Ἡμεῖς αὐτὸν Πῶλον ἀσάμει μβαά ἐχόμενοι βῶσ Κρασ νέ Φίλιππο

Πῶλον ἀσάμει βῶσ Ἐσῶν νέ μελὸν Φίλιππο

¹ Με Πῶλον νε Τιμότι νε δέσάμει ἡμεῖς γίνα. Ἐσέ δελύ βαά δὲφῶέ Κρασ Ἰησοῦ. Δετῶμει ἡμεῖς γίνα ἔτα ἐνυύ ἀκο ἀβὶ δελύ βῶσ Ἐσῶν νέ μελὸν Φίλιππο γέτῦγέ δέφῦεέ μετῶν νε Κρασ Ἰησοῦ, ὑσῦῦ μβῶγέ ἀκπακπα νε βῶσ ἀβὶ ἀπόογε μᾶμπε ὑτῶν νέ γεπύγέ Ἐσῶν.

² Ννενημμε ννὸ Ντε σέ Ἐσῶν νε Ἀτὰ Ἰησοῦ Κρασ ἀλέρégé ἐνυύ γαλόγáλ, ἀπε ἐνυύ δέβέ νε νεσῶ.

Πῶλον ἀσάμει Ἐσῶν νε ἀνημμε γέτῦγέ βῶσ Ἐσῶν ἀβὶ ἀλύ νέ Φίλιππο

³ Ἰένδégéβέ με ντεγέ ἐνυύ, ντᾶμει Ἐσῶν αὐτὸν ννὸγέ, ⁴ νε γένδégéβέ με νκέ ννενημμε γέτῦγέ ἐνυύ ἀκο μβέε νε νεχόχῳ νέ μετῶν. ⁵ Με ννενημμε νε νεχόχῳ νένδé τε ὑλά ὑλῶ ἐβὶ ἐνυύ δέφῦεέ μετῶν νε Ἐσῶν κπαά τε φῖνα, ἐνυύ δέχο ἀμῦ νε με ννὸ δέγáρέ ἀβῶ μελὸμélῳ ἀγégé μβε. ⁶ Νε νκαά wάwάλέ ννὸ Ἐσῶν ἀλῶ μᾶμπε ὑτῶν ὑλῶν βῖνα νέ γεἡwάγε νυύ. Νε νκαά ντὸ ννὸ ἀγέ νυε wε μβε νε ὑβὶ κπαά τε ἀνέρεγε βῖν βῖ Ἰησοῦ Κρασ ἀκереγε νυε φᾶ μμε. ⁷ Νδére ννενημμε νε νεχόχῳ γέτῦγέ ἐνυύ, ἐλύ γαλόγáλ ννὸ με ντέγέ ἐνυύ μβῶ, νένδé δελύ με μετῶν χῖ χῖ χῖ. Ἐνυύ ἀκο δέχο ἀμῦ νε με νέ ἐσῦε ἔwέ Ἐσῶν ἀχῦε ἔσέ μανγáρέ ἀβῶ μελὸμélῳ ἀγégé μβε. Γέβέ ἐγίγέ με νλά νλυ δανκπέ δένο νε νάνα γίνα αὐτὸν νλυ νέ δένο, μμῦ ννὸ μπε βῶσ ἀκαά ννὸ ἀβῶ μελὸμélῳ ἀλύ wάwάλέ. ⁸ Με νσῦάγε μμῦ μανγέ ἐνυύ νε γεγε ἐγίγέ Κρασ Ἰησοῦ ἀβῶν νε ἐνυύ. Μεχῶ ἔwέ μενῖῶ μβῶ, Ἐσῶν νε ἀκαά ννὸ ἐλύ wάwάλέ.

⁹ Νε ννενημμε μβαά Ἐσῶν ννὸ γεγε ἐγίγέ ἐνυύ δέβῶν νε ἀτε γέwένέ γέγῦγέ μβεμβε, νε ννὸ ἐνυύ δέκáγέ Ἐσῶν χᾶἡνέ, ἐφέε νε δέκáγέ νυε γενὸ ἐγὶ γέλύ χῶ νε ἐγὶ γέλύ γῦεέ.

¹⁰ Μβῶντὸ νε δέκáγε νυε μᾶμπε

γενὸ γελόγélῳ. Νε δέβέε νυε ματῶν μμῦ πόπό νε μμῦ ἀσῦλέγέ φῶ ἐνυύ νδὸ ννὸ δέπε γῦεέ κπαά τε βῖν βῖ Κρασ Ἰησοῦ ἀκереγε μεσο. ¹¹ Νλύ ννενημμε ννὸ Ἰησοῦ Κρασ ἀπε ἐνυύ δέβῶ γεπῶ γελόγélῳ μᾶμπε ὑτῶν ὑλῶν. Βῶσ ἀγέγε ὑτῶν ὑλῶν ἐβὶ ἐνυύ δέπε, ἀνογε νυε Ἐσῶν νε ἀφέγε ντὸ γῖ νέ γέτῦγέ νυύ.

Πῶλον ἀβὶ νε νεχόχῳ ννὸ γέε ἐλέ γῖ ἀκπενέ δένο μεκομείῶ Ἐσῶν ἀγέ μβε

¹² Ἀἡμέ βα, νκέλεγε μᾶμπε ἐνυύ δέκαά ννὸ ἐφῦwάλε ἔwέ με νγένε μβῶ, ἐπε ννὸ ἀβῶ μελὸμélῳ ἀγégé μβεμβε. ¹³ Νε γέτῦ ἐγίγέμβῶ, βῶσ βεε ἀκο ἀβὶ ἀβάμει δάχῖ μφῦα Ῥὸμ, χῶνχο νε βῶσ ἀβῖφῶ ἀκο ἀβὶ ἀλύ wένα ἀκαά ννὸ με νκπε δένο γέτῦγέ νλύ μμῦ ὑτῶν Κρασ. ¹⁴ Ἐβῦε φῶ μβῶ wῶ. Γέτῦγέ δένο ἐτῖρέ με νκπενέ, γεγáμégé ἀἡμέ ἀβῶ ἐσῦε νέ μαβῶ Ἀτὰ ἀρῦ νδére μβεμβε. Ἀγáρεγε wε μεκομείῶ Ἐσῶν γáρεγε. Ἰέε ἐφῶ ἐρὸ ἐβῶν ματῶν.

¹⁵ Ἰέε ἐλέ ἐλύμβῶ, ἀἡμέ ἀβῖφῶ ἀβὶ ἀγáρεγε ἀβῶ Κρασ, ἀγέγε με ματῶν ἀκίγέ ἐβῶν μμῦ νε ἀκέλεγε ννὸ ἐβῶν ἀἡεά γεμει ἀρῦ με. Ἰέμβῶ ἀβῖφῶ ἀγáρεγε ἀβῶ Κρασ νε ματῶν βῶν μμῦ πόπό. ¹⁶ Βῶσ ἀβὶ ἀγáρεγε νε ματῶν πόπό, ἀβῶ γεγε νε με, νε ἀκαά ννὸ Ἐσῶν νε ἀγῦά με ννὸ μβε φᾶ νέ μμῦ γεπύγέ δένο. Ὑλάννὸ με νλύ φᾶ? Ἰέε γέτῦγέ μμῦ ννὸ μπε βῶσ ἀκαά ννὸ ἀβῶ μελὸμélῳ ἀλύ wάwάλέ. ¹⁷ Ἀβὶ ἀκέλεγε μανῦεά γεμει ἀρῦ με ἀγáρεγε ἀβῶ Κρασ νε ματῶν μαβὸμᾶβῶ. Ἐβῶν ἀκέλεγε ννὸ ἀπε με νγέ ἐφῦwάλε φᾶ νέ γεπύγέ δένο.

¹⁸ Ἰέμβῶ, γέε ἐμμε ἐwέμβῶ ἐμμε με wῶ. Γενὸ ἐγὶ γεἡεά δῶν γέλύ ννὸ ἐβῶν ἀγáρεγε wε ἐλέ ἀβῶ Κρασ νέ ματῖ μακο. Ἰέε ἀγáρέ νε ματῶν πόπό γέε λέ νε ματῶν μαβὸμᾶβῶ, μετῶν ἐγῶν wε με γῶν. ¹⁹ Μετῶν ἐγῶν wε με νέ μμῦμενένε νυύ νε Μένδῶ Ἰησοῦ Κρασ ἔwέ ἐπόγε με. Γέτῦ ἐγίγέμβῶ, νκαά ννὸ Ἐσῶν ἀφερεγε νυε με νέ ἐφῦwάλε γάβῶ νε μβῶν νυε γεἡwά. ²⁰ Νδére ἐλύμβῶ, με μβελέ ὑμείε νέ μετῶν wᾶ ννὸ με Πῶλον

ngarege wye abya Kras gárege, nlá ngaré wó mkpane mekpo uná. Yéé me nkili yéé mgbóo mpye bóó ánoḡé Kras. ²¹ Néndé me nferé nnó mbegé mebe mpyéé wye utáó Kras pyéé ne mgbogé elé gekpékpégé nsá né egbé wa. ²² Ne mbegé mebe ebyennó mpyéé nye wye utáó Kras pyéé. Ndere elúmbá, nkágé fá ámé ayi mbáó. Wálé negbo ah wálé neki ah nkágé. ²³ Nkwé mantélé. Mati yina apeá. Mbáó mbá ewé ndé? Ebo élú me galógáló nnó nlyaaá mme yina njyé mbé ne Kras. Epwá nnó me mbé mebe. ²⁴ Né egbé ewefá, élú galógáló nnó me mbé mebé gétúgé nyú, epwá nnó njye mbé ne Kras. ²⁵ Nkaá wáwálé nnó Esáwá apye nye me nnó mbé mebe gétúgé enyú nnó mpóogé enyú déwéné déjyégé mbe né utáó bíí ne nnó débé ne nécháchá né depóré Jisás. ²⁶ Ula bi me njóoge depó etiré na úlú nnó mmagé kéré meso eta nyú, débéé nye ne gempóoge gétúgé genó eyigé Kras Jisás apye eta wa. ²⁷ Genó géma gélú nnó gepóge nyú gélérége nnó enyú dekaá abya melóméló Kras. Ne yéé nchwá ewú, yéé nchwá sé wá, nkelege manwúgé lé nnó enyú détené chánéné, metáó ema, meko ama, démmye chónchó nnó abya melóméló ayi enyú dékwálege né depóré Jisás ájyégé mbembe. ²⁸ Nkelege ntó manwúgé lé nnó, defáó fá yé genó, cháchá eyigé bóó abi ápáa enyú ápyéé ne enyú. Depyegémbá, ewéna ébé nye ndere gepó eyi gélerege nye ebwá nnó Esáwá awane nye ebwá, ne apyéé nye enyú demye dépwá. ²⁹ Me njoge mbá gétúgé nnó, elé enyú ne Esáwá apyéé nnó défyégé fá lé metáó ewuewu ne Kras Jisás. Apye ntó nnó dégéné efwyale gétú ji. ³⁰ Ne esé ako décho amu démmye ummye bina nkane enyú débó dégene me mmyéé ne nkane déwúu mbá nana nnó nlú mmye wye mmye.

2

Ankwálé Jisás áshulé gemége bwó mme ndere gepóge Jisás géleré

¹ Me nkaá chánéné nnó enyú délu bóó ama ne Kras, ne afyéé enyú eshye.

Ne gejeé eyigé ji abáó ne enyú, gépye mmye efyáó enyú mmye. Ne dénye denme ne ate ne Mendoó Ukpea, délu ne matáó malómáló ne ate, dégéné ate meshwe. ² Ndere elúmbá, nkpa enyú geka nnó déneré mampye metáó egóge me. Nkelege nnó enyú débé metáó ema, débó gejeé ne ate, debe meko ama, ne déférége genó géma. ³ Délerégé fá nnó denéá geme depwá ate, ne débwége fá mmye nnó enyú ne depwá amu. Yémbá, sége gemége nyú nnó dépó yéé eké genó, dépélé ate abifá nnó ajeá geme apwá enyú. ⁴ Muú abogé genó mampye, apyége fá ndere gépoge lé jimbií, apye ndere gépoge ntó bóó abifá ako. ⁵ Ne gepóge nyú ntó gébé nkane eyigé Kras Jisás gébó gelú.

⁶ Yéé elé Jisás alú eké Esáwá né mati mako, agbare fá amu wye kenké nnó alu janja ne Esáwá wá. ⁷ Yémbá, ashulé mmye jíí mme alá eké maá defwé. Ase gepóge mekwaá, ábyé ji alu eke mekwaá. ⁸ Ndere alu mekwaá wáwálé, ase geme ji nnó apó yéé genó. Awú wye majyéé Esáwá kpaá te akame negboné mekpo unáó né mfaá gekwa. ⁹ Gétú eyigémbá Esáwá abwéé ji mfaá, abelé né melu enóge ewé epwá malu mako. Achye ji mabá ami mawya ncha mapwá mabá mako. ¹⁰ Esáwá apyembá nnó, bóó abi álú né mfaá ne abi álú fa mme ne melá áwuú bóó, áwugé mabá Jisás, yéndégébé, átóme mánó mme. ¹¹ Ne yéndémuú ajóge nye aké, Jisás Kras alu Anya Ata ayi ápwáó amu. Ajóge mbá, achyege mbá lé enóge mbaá Nte sé Esáwá.

¹² Anme ba, wye ndere enyú débó déwuú mé majyéé ma gébége me nlú ne enyú, ne ushuú nana ayi me nlá mpó sé ne enyú, nkelege nnó déwúgé majyéé ma depwá yéé ndere mbembe. Kwálege wye majye amimbá ne matáó nyú mako, démmyége ne efá né metáó, mampye unó bi ulérege nnó Esáwá aferege enyú né efwyale gabo. ¹³ Enyú dekage pye unó bina ne metáó ema, néndé elé Esáwá jimboó ne achyege enyú eshye. Ji apyéé enyú debáó metáó mampye unó bi ji akélege. Ne alerege enyú meti ewe dépyéé ubi.

14 Ne yéndegenó eyigé dépyéε, pyége géjí, déshulégé ate ndo yé mawáme déwamégé fó ne ate. 15 Dépyεgé mbó débée matóó mmu pópó, muú fó ashúlégé fó enyú ndo nnó dépyε gyεé. Ne enyú baá Εσωω, yεé elé délú né mpu bóó ube, bége ne gepó gelógéló, gégénége eké ambe ágénege ne utuú né mfaá. 16 Gbárege abya melóméló ayi achyεge bóó genwá eyi gélagé byé ne metóó εma. Depyεgé mbó, bíí ebi Kras Jisós akérege meso fa mme, me ndoó nyε εbwó εwómé nnó mpyε utóó mbó nsá, nlomé gatélé mpwó.

17 Mbε ne metóó megómegó ne nechóchó ne enyú ako, yεé εbe lé nnó manoó ma magbélé mme eké mmóó gepε né gepε eyigé nyú ndere dégene εfwyale gétúgé matóó ayi défyéé ne Kras. 18 Gétú eyigémbó, bége ntó ne metóó megómegó ne nechóchó eké me.

Pol akelege mantó Timoti ne Epafrudytós né Filipi

19 Mbó wya umεé mantó Timoti eta nyú mbógé Ata Jisós achyεgé εshyε. Akerégé eta wa, agarege me ndere enyú délú εwumbó, metóó ntó εgóó me. 20 Yεé muú yichá ayi enyú ntó délú ji metóó eké Timoti apó. Ji asomege ntó nnó waá depó dékene mbó chancha né enyú εwu, waá dékéné ah? 21 Néndé, bóó abifó ako apyé lé unó bi εbwó ákélege, ápyé fó ndere Jisós Kras akélege. 22 Yémbó enyú dékaá me ndere Timoti aléré nnó ji awya gepó gelógéló. Néndé, ndere maá ábéé ne nte wuú, wyεmbó ne Timoti apyé utóó ne me nnó dégarégé abya melóméló ajyεge mbε. 23 Gétú eyigémbó ne ji alu maá ayi nneré metóó nnó ntóme achwó eta nyú ténéténé mbógé ngεgé ndere mpa wa ábéé. 24 Ne nkamé ntó wáwálé nnó Ata apyεgé, mbélégé fó dóó, nchwó ngé enyú.

25 Ngé nnó elú galógáló nnó ntó kpé menmé sé Epafrudytus akéré meso eta nyú. Ji alu ntó muú ayi εse ne ji dépyéε utóóchoncho ne ammyε ntóchoncho ne me eké muú bee mampyε

nnó abya melóméló ajyεge mbε. Elé ji ntó ne alu muú dentóó ayi enyú détóme nnó achwó apóo me ne unó bi nkélege. 26 Nkélege nnó ji akéré eta nyú néndé, ashyage mmyε dóó mangé enyú, cháchá gébége ji akaá nnó enyú déwú nnó ji amεé. 27 Abó amée wáwálé, εla gachyεé mbó agbó. Yémbó Εσωω agé ji meshwε apyε ji atóo, agbo wó, ne agé me meshwε ntó nnó ekagé εfwyale εwéché εma εcho ne εwé menwya mé. 28 Gé ula ubi me nkelege mantó ji nnó akéré meso wáwá mbó, nnó enyú degεgé ji débε ne nechóchó. Ne εfwyale wa εjámé sé dóó. 29 Achwógé, sége ji ne nechóchó. Ji ntó alu menmé nyú né mabo Ata. Ne chyεge ufóó bóó bina enógé. 30 Néndé, ase fó genwá jíi eke genó wó, gétúgé utóó Kras. Ela gachyεé mbó agbó ndere achwóó mampoó me né unó bi enyú délá gé meti manchwó pyε wó.

3

Muú afyεgé metóó ne Kras, Εσωω apyε ji atené cho né mbε ushu wuú

1 Anmé ba, bége ne nechóchó né mabó Ata. Me mbéé fó ne gepwa manyuaré nsá depó εtiré mbó ngaré mé enyú, néndé depoge nyε enyú. 2 Sége gébé ne bóó abi ápyε utóó unómé, álú eké bóó mamyε, néndé εbwó átome wyε εshyε nnó ásó unó ande ne ábé ankwólé Jisós. 3 Εsé ne délú bóó Εσωω. Wáwálé εsé ne asóó εsé nsó ayi wáwálé epófó εbwó, néndé εsé denoge ji né εshyε εwé Mendóó Ukpya εchyεgé εsé. Εsé dewya gempóge gétúgé genó eyigé Kras Jisós apyε eta sé. Ne dépélé fó lé unó bi akwaá apyε né gepóge akwaá, ndere mansó nsó. 4 Yεé elé me nkage mpyε uno ebi me mbó mpyε mé né meko menyammyε. Mbógé muú aferégé nnó abóó nsá né unó bi ji apyε né gepóge akwaá, me nlu menó mbε. 5 Néndé ábyégé me, mbelé ndó enée, ásó me nsó. Me nlú muú Hibru tágétágé, ntané ntoné Benjamén né meló Israéli. Me mbelé mabé ukwene ante sé chánéné néndé me nlu muú ekwó bóó Farasi. 6 Ne gétúgé

mabé yimbò, me nkpá gechyeé, mpye echomele bós Jisàs ágé efwyale. Ne me mbós mbelé mabé yimbò ako yé ema nkwe wó. Gétú eyigémbò mbó nlu cho, muú ákágé shulé fò me ndo. ⁷ Yémbò yéndé unó bi me mbó mferé nnó mpyegé mbós nsá, nse nnó úlú lé únómé, upó sé me eké genó gétúgé genó eyigé Kras apye eta wá. ⁸ Genó eyi gefó gélú nnó unó uko ebi mbó nwyá, nse ubi uko nnó élé únómé. Nkelege lé nnó nkaá Kras Jisàs, Ata ayi me nnóge. Ji ne apwós amu né geḡwá ya. Né gétú jíí me nlyáá unó uko uno, nse ubi eké debi nnó nkaá ji cháḡéné ne nno ⁹ mbe metós ema ne ji. Nkélegé fò manténé cho né mbe ushu Esòwò né mmu eshye wa, mmyéké mambélegé mabé sé bós Jus. Me nkelege mambé cho né ushu Esòwò, anenege me meti gétúgé me mfyéé metós wa ne Kras. ¹⁰ Genó géma eyigé me mfyéé ame wye gélú nnó, me nkaá Kras Jisàs ne utó Esòwò ebi upye ji akwilé né negbó. Nkelege ntó nnó ncho amu ne ji ngéné efwyale ndere ji agené, ngbó ntó nkane ji akamé negbo agboó. ¹¹ Nnó yé ema ébé nnó gébége ngbogé Esòwò apye me nkwilé né negbo.

Pol agarege ankwólé Jisàs nnó áse gekágé neke jíí

¹² Epófó nnó me mbó mé unó bina ne epófó ntó nnó me nlu mé cho né mbe ushu Esòwò. Yémbò me nlu mmye manjye wye mbe jyé. Nnó mbò genó eyigé Kras Jisàs abó abelé mé eta wa. * ¹³ Anmé ba, ndoó fò ebwò ewòme nnó mgbaré mé unó bina né amu ya. Genó géma eyigé mpyéé gélú nnó, me njígé nte unó bi ukoó mé né meso, mmyégé mambó ebi úlú né mbe. † ¹⁴ Me ntome wye eshye nnó njyégé mbe né gebá eyigé nkwónégé wye mbós nsá né mfaánebuú mbaá ayi Esòwò akuú me nnó jyé wye gétúgé genó eyigé Kras Jisàs apye eta wa. ¹⁵ Esé ako abi défyéé matós ne Esòwò ne débéné né depò etií, débé wye ne gefógé uféré ebimbò. Mbógé muú

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Unó ande élé mansò nsò. ebi 3:5-6.

awya ebíí uféré chá, Esòwò apye nye ji akaá nnó alu gyeé. ¹⁶ Menò genó alu nnó esé dejye wye mbe dépyégé ndere Esòwò aleré mé esé. ¹⁷ Anmé ba, choge ne ate désé gekágé neke na, ne pège ntó anmé abi áwyaá gepógé gelógéló ndere esé déleré, dékwólégé ebwò. ¹⁸ Néndé, mechó ewé me nchwò gáre mbò enyú, me ngaré mé enyú ndòndò ne ndò ne nana ngarege enyú ne mansé né ame nnó gejamégé bós áké ále lé ankwólé Kras. Yémbò, gepógé bwó gélerege nnó álú bós abi alá kíí abya ayi agárege nkane Jisàs agboó né mfaá gekwa. ¹⁹ Ne meso gébé, ágbogé Esòwò afyéé ebwó mmu ntoné mewé, néndé áse mmwólé unó unyéé ula Esòwò ayi ebwó anogé. Yé apyéé gabo mmye egbóó sé ebwó, ábé lé ne nepá, áneré matós bwó né unó mme. ²⁰ Yémbò melò ewesé elú né mfaánebuú. Esé dégilé Ata Jisàs Kras muú alu Menchyé geḡwá nnó atané wye achwó fa mme. ²¹ Achwógé asele nye gekpékpégé eshye ewé ji ábwólege yéndégenó gela nteé gefwa jíí; akwòré menyammye esé yina ayi alú mbòntó usós, achye esé ayi meke ayi ashwánege eké awuú gébége ji akwilé né negbó.

4

¹ Anmé ba, gétúgé unó uko ebi me ngaré mé enyú, me mbò gejeé ne enyú dós ne nshyage mangé enyú. Enyú depyéé metós egóó me, ne delu nsá utós eba. Anmé ba, ténege yé ne eshye né mabò Ata.

Pol agaré bós Esòwò abi álú né Filipi ndere ábéé ne nesò né mmu metós

² Me nkpane Yudya ne Sintiche geká nnó ákwyé depòré bwó ábé meko ama né mabò Ata Jisàs Kras. ³ Ne wò nte menme ayi depyéé utós uluá, ngarege wò wáwálé nnó, opò andée bina ábé nesò ne ate. Ebwò apeá ammye ne me nnó dépyéé bós áwuú abya melóméló Kras. Chóncho ntó ne Klemen ne bós abifó abó ápyéé utós ne me. Esòwò asá mé mabò bwó né mmu

† **3:13** Elú wáwálé nnó: Unó bi Pol alyáá meso élé

nye bɔɔ abi ɔbɔɔ nyɛ genwá eyi gélagé byé.

⁴ Ngarege enyú ako nnó yéndégébé débé ne nechóchó, mma ηmere nké bégé ne néchóchó néndé enyú délu bɔɔ Ata Jisɔs.

⁵ Gɔɔgé bɔɔ ako ágé nnó enyú delome melu. Tégé nnó ela gachyéé Ata Jisɔs achwɔɔ. ⁶ Dékamégé genó gefó géchyéé enyú efwyale né metɔɔ. Genó géké gékelege manchyé enyú efwyale, nége lé mmye défyéé géjí né amu Esɔwɔ. Ne yéndégébé déké dénemmye déjigé fɔ nte mantámégé Esɔwɔ né unó bi ji apyéé me eta nyú. ⁷ Dépyegé mbɔ, Esɔwɔ achyegé enyú nesɔ né metɔɔ. Ne nesɔ enínembɔ nepwɔ amu, néní nepye nyɛ nnó matɔɔ ákwénégé enyú ne débéé fɔ ne efɔ né yéndégenó eyi géchyége enyú efwyale, néndé enyú défyéé matɔɔ ne Kras Jisɔs.

⁸ Anmé ba, gégé unó bi menkelege enyú défyégé amɛ wye na: Ferege uno bi úlú wáwálé ne ebi bɔɔ ánoqe. Ne yéndégenó eyigé Esɔwɔ aselé nnó gélu gélgélló ne cho, ne eyi gabo alá pɔ wye. Yéndé genó eyigé bɔɔ ɔbɔɔ gejeé ne géjí ne mamferege dɔɔ unó bi upyéé muú ɔbéé ne mabɔ malómáló. Wáwálé fyége mekpɔ né unó bina, yéndégenó eyi gélmé dɔɔ ne yéndégenó eyigé bɔɔ áfége. ⁹ Ne pyége unó bi me nleré enyú ne ebi dégíí eta wa. Pyége unó bi déwú me ngaré ne ebi dégené me mpyéé. Ne dépyegé mbɔ, Esɔwɔ muú achyegé nesɔ né metɔɔ, abéé nyɛ ne enyú.

Pɔl atame bɔɔ Jisɔs abi álú né Filtpi né echyɛ ewé achyéé ji

¹⁰ Metɔɔ egɔɔ me dɔɔ, ne ntamege Ata nnó yéé elé ebelé mé dɔɔ, enyú déma téé me né echyɛ ewé enyú détómé me. Yé elé njɔɔ mbɔ nkaá nnó enyú détée wye me, ne elú lé nnó dégé fɔ meti mampoó me wó. ¹¹ Njɔge mbɔ, epófɔ nnó me nlu gekpɔ ne nkɔɔ fɔ ηka. Elú lé nnó yéé nwya genó yéé mpó ne géjí mbeá mé manjwólé chánéné. ¹² Nkaá ndere mbeé gébége mbege amuamu ne nkaá ntó ndere mbeé

gébégé mbege ne unó gejamé. Mbeá ndere njwólege chánéné yéndégébé, yé nyé mgbege yé nlu lé mesa, yéé wya unó dɔɔ yéé mpó ne ubí. ¹³ Me nkage nténe yéndégébé mampye yéndé geno né eshyɛ ewé Kras achyége me.

¹⁴ Yémbɔ elé ndere enyú déchómé amu dépoóge me né efwyale wa. ¹⁵ Ne enyú bɔɔ Kras né Filipi, dékaá mé nnó elé wye enyú ne déchyéé me unó ebi me nkélégé gébége débɔɔ mbe déwuú abya melóméló. Te gégébé me nlyaa enyú né gebagé mewaá Masedonia, yéé bɔɔ Jisɔs abi chá abi ápoó me ápɔ ekosé wye enyú. ¹⁶ Néndé yéé gébége mbó nlu né Tessalonika wye né gebagé mewaá Masadonia, mbó mpó ne genó, enyú dépoó me ndɔndɔ ne ndɔ. ¹⁷ Me njɔge mbɔ, epófɔ nnó nkélege echyé ewé chá, nkelege lé nnó galógáló ayi enyú dépye agbéé ne ayi enyú dépyéé me nnó Esɔwɔ akaá. ¹⁸ Nkelege mampye enyú dékaá nnó unó ebi détómé Epafrudytus nnó achwɔ achyɛ me, me ngé. Ne újá kpaá upwɔ ndere membɔ nkélege. Unó himbɔ úlú me eké echyɛ Esɔwɔ ewé enómé gebé gelógéló. Ulu ntó eké gepége Esɔwɔ eyigé ásoqe né mewe achyegé ji metɔɔ egɔɔ ji. ¹⁹ Ne Esɔwɔ muú me nóge awya gefwa eyi gepwó amu. Ne gétúge genó eyigé Kras Jisɔs apye eta enyú, Esɔwɔ achyegé nyɛ enyú unó uko ebi dékélege. ²⁰ Déchyégé enógé mbaá Nte sé Esɔwɔ muú álú mfaánebuú te kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame ami Pɔl ne bɔɔ abi álú ne ji átamé bɔɔ Esɔwɔ né Filtpi

²¹ Támege bɔɔ Esɔwɔ ako ewú gétúge álú bɔɔ Kras Jisɔs. Anmé abi álú fa ne me áló enyú matame. ²² Bɔɔ Esɔwɔ ako abi álú ntó wé áló enyú matame. Cháchá abi álú né dachi Sesa mfwa Rom alɔɔ enyú matame. ²³ Nnemmye nnó Ata Jisɔs Kras aléré enyú ako galógáló. Amen.

ŊWE ayi Pɔl ásamé mbaá εchomele bɔ́ɔ́ Kras né Kolosiya

Matame

¹ Me Pɔl muú Ɛsɔwɔ apye nnó mbe ηgbá Kras Jisɔs ne nsáme ηwe yina. Nlú fa choncho ne menme se Timoti.

² Ɛsé détame ηwe yina eta nyú bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ né melɔ Kolosiya. Ɛnyú abi delu aηme se abi déchome mmye ne Jisɔs Kras ne dékwɔlege ji ne metɔ́ɔ́ ema. Dénenemmye nnó Nte se Ɛsɔwɔ ebwɔ́ ne Ata se Jisɔs Kras alere enyú galógál, ápye enyú debe ne nesɔ.

Pɔl anenemmye mbaá Ɛsɔwɔ gétúgέ bɔ́ɔ́ Kolosiya

³ Ɛsé deke dénemmye yéndégébέ gétúgέ nyú, détamege Ɛsɔwɔ Nte Ata sé Jisɔs Kras. ⁴ Ɛsé détamege Ɛsɔwɔ gétúgέ dewuú nnó enyú défyéé metɔ́ɔ́ ne Kras Jisɔs, ne debɔ́ɔ́ nto gejeé ne ate bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ ako. ⁵ Ɛnyú dépyéé mbɔ gétúgέ déneré metɔ́ɔ́ né unó bi Ɛsɔwɔ ákwye me ábelé eta nyú né mfaánebuú. Genó eyi gepye enyú déneré metɔ́ɔ́ né unó bimɔ́ élé wáwálé ayi atanegé né abya melóméló ayi enyú debɔ́ɔ́ mbe dewuú. ⁶ Abya melóméló yimbɔ ásanegé ajye yéndé mbaá fa né mme, apye bɔ́ɔ́ ákwɔrege gepɔ́ge bwɔ́. Ne gejamégé bɔ́ɔ́ áfyéé metɔ́ɔ́ ne ji, wye ndere abɔ́ apye nya ne nyú te gébé eyigé enyú dewuú ji. Ne dékaá wáwálé ndere Ɛsɔwɔ alerege ulɔ́ melu bií mbaá bɔ́ɔ́ ako. ⁷ Elé Ɛpafra ne apye enyú dékaá abya melóméló yina. Ɛsé débɔ́ɔ́ gejeé ne ji dɔ́ɔ́. Ji alu nte muú utɔ́ ayi apye utɔ́ dɔ́ɔ́ ne Ɛsé chocho. Ji alu maá utɔ́ ayi apye utɔ́ Kras gétúgέ ese ne metɔ́ɔ́ wuú ema. ⁸ Ji ntó ne agare ese gefɔ́ eyigé enyú debɔ́ɔ́ gejeé ne ate bɔ́ɔ́ Ɛsɔwɔ. Elé Mendoó Ukpea ne epye enyú debɔ́ɔ́ gejeé eyigémbɔ.

⁹ Getú eyigémbɔ, ne te bií bi ese dewuú abya nyú, dela depwyaá fɔ́ manenemmye gétúgέ nyú. Ese dénemmye degígé Ɛsɔwɔ nnó apye

enyú dékaá chanéné genó eyigé ji ashuú mampye mbaá bɔ́ɔ́ bií. Ne nnó achye enyú defɔ́ deko etire Mendoó wuú echyεge. ¹⁰ Ɛnyú débεgέ ne defɔ́ etire mbɔ, débεé nye ne geηwá eyige Ata akεlege ne dépye nye yéndégenó eyi gegɔ́ ji metɔ́ɔ́. Ne délerege nye ulɔ́ melú matimati ne dékágé nye depɔ́re Ɛsɔwɔ déjye mbεmbe. ¹¹ Dénenemmye ntó nnó Ɛsɔwɔ ase utó bií uko ebi upwɔ́ amu, apye enyú détene ne eshye nnó yéndégenó eyi gepye, enyú dékóge wye metɔ́ɔ́ kógé déjyεge mbe ne nechóchó, ¹² déchyεge matame mbaá nte se muú apye enyú dekwane mambɔ unó ebi nyú, ebi Ɛsɔwɔ akarége mbaá bɔ́ɔ́ bií, ebi ji akwye abelé né melu ewe geηgbɔ́ jii gégenege. ¹³ Ji ne afere Ɛsé né uto muú ayi ágbárégé gefwa jii né melu gemua, ase Ɛsé défe né melu gefwagé maá wuu ayi ji abɔ́ gejeé ne ji dɔ́ɔ́. ¹⁴ Elé gétúgέ maá wuú yina ne ji áwené gemége Ɛsé, Ɛwéna eléré nnó ji ajinte gabo se.

Gefɔ́gέ muú ayi Kras alú ne utɔ́ ebi ji apyéé

¹⁵ Maá wuú yina ne alu muú ayi Ɛsé dégéné, ne ji ne alu mekpεé Ɛsɔwɔ muú Ɛsé dela dégéné fɔ́. Ne wye nkane maá mbe awyaá uto né ulaá gepú, mbɔntó ne Kras awyaá uto bi upwɔ́ unó uko ebi Ɛsɔwɔ ákwyeé ¹⁶ néndé unó uko ebi Ɛsɔwɔ akwyeé né mfaánebuú ne fa mme uke ne ji. Yé εbe lé ebi dégéné ne ebi délá dégene, chóncho ne aló yé ebelé ákpakpa ne afwa ne yéndé gefɔ́gέ uto bi úlú. Yéndé genó eyigé Ɛsɔwɔ akwyeé geke ne ji ne úlú élé nnó uchyεge ji ηgɔ́. ¹⁷ Gemεge nnó yéndégenó gebε, ji alu me. Ne ji ne apye unó uko úlú né malu bwɔ́. ¹⁸ Ji ne alu muú kpaá εchomele bɔ́ɔ́ bií ewé elú menyammye wuú. Ne ji ne alɔ́ ula εchomele Ɛwéna. Ji ne alú muú mbe mankwilé né negbo, alá máge agboó se. Ɛwéna epyémbɔ nnó ji ne abε menɔ́ mbe né mbaá unó uko, ¹⁹ néndé Ɛsɔwɔ jimɔ́ɔ́ ne egɔ́ ji nnó Kras abε ne gepɔ́ jii geko, ²⁰ nnó bɔ́ɔ́ akε ne Kras akeré eta

wuú. Gétúgέ manoó maá wuú ami machye mme gέbégé ji agboó né mfaá gekwa, Εσωω apye nnó yéndé genó eyi gelu fa mme ne εbi mfaánebuú ube né nesó ne ji. ²¹ Ne enyú dékaá nnó, mbembe enyú ambóó debó defa mbwa ne Εσωω, dela bóó mawame bíi gétúgέ ubobo unó bi enyú déferege ne dépye. ²² Yémbó nana ji aja enyú déchwó ji mmye gétúgέ negbo eníné maá wuú agboó ndere mekwaá nnó ji apye enyú détene né mbe ushu wuú ndere bóó ukpea, bóó abi alá pó ne deba né mmye, abi Εσωω alá garege fó nnó ákwe mpa. ²³ Enyú debó mamfyege wye metóó ne Kras detene ne eshye. Délyage fó manéré metóó né unó bi enyú déwuú né abya melóméló. Abya melóméló yina ne bóó ágáregé né yéndé mbaá fa mme, ne Εσωω ajya me Pól nnó mbe méngaré abya melóméló yina ntó.

Utóó bi Pól apyéé né εchomele bóó Kras

²⁴ Ne nana metóó εgóó me né εfwyale εwe nge ne gétúgέ nyú. Me nge ne εfwyale εwéna né menyammye nnó me nnere mange εfwyale εwé bóó εchomele Jisós álu mange wye ndere Kras abó agene gétúgέ menyammye wuú ayi alu εchomele bóó bíi. ²⁵ Εσωω ajya me nnó mbe muú utóó wuú né εchomele bóó bíi εwéna. Ne utóó εbi ji afyεε me né amu úlú nnó me nnere mampye enyú dekaá meko mejóó wuú chánéné. ²⁶ Abya melóméló yina ne Εσωω ábelé nya bíbí mbaá bóó abi nya mbembe ako. Nana apye bóó bíi akaá ji gbogónó. ²⁷ Bóó bíi bina ne ji ájyaá nnó ápye εbwó ákaá nnó genó eyige ji ábelé nya bibí mbaá bóó bíi geló kpaá gepwó amu. Ne genó eyigémbó élé Kras muu ajwálege ne enyú bóó abi alá pó bóó Jus. Éwémbó εtene nnó enyú ntó déneré metóó wáwálé nnó dénye nye gekpékpégé gefwa jíí ulua ne Kras. ²⁸ Ndere elúmbó, εsé degarege bóó abya Kras. Dekwelege εbwó mbeé ne délerege εbwó abya Kras ne dennga deko. Depyεmbó nnó gέbégé

yéndémuú ayi áchóme mmye ne Kras atenege né mbe ushu Εσωω, abe ndere muú ayi ábené né depóré Εσωω. ²⁹ Elé gétúgέ unó bina ne me mfyéé eshye wa meko nnó mpye utóó bina, εbi ulerege gekpékpεge eshye εwé Kras achyεge me.

2

¹ Me nkelegé enyú dekaá ndere me mmye ne eshye mampyεge utóó gétúgέ nyú ne bóó Εσωω abi alá né Laodisha chóncho ne gejamégé abi me nla nlú dantuú ntó ame ne εbwó. ² Me mpye mbó nnó mfyéé enyú ako eshye nnó gejeé eyigé enyú debóó ne ate genywere enyú. Ne nkelege enyú déneré mankaá genó eyigé Εσωω ábelé nya bíbí, nnó enyú débε ne gefógé metóó εwé ela enyigé fó. Ne genó eyigémbó élé Kras Jimbóó. ³ Elé Kras ne apyéé nnó εsé debe ne defóó ne dennga dékágé unó. Unó bina ne uchwóó ne gefwa eyi gepwóó ámu, eyigé Εσωω ábó ábelé nya bíbí.

⁴ Me njógé mbó nnó ékágé enyú delyaá muú fó akpa géloge mejóó abwólé enyú. ⁵ Kágé nnó ye élé me nla mpó ne enyú εwú mbó, metóó wa elú ne enyú yéndégébé. Ne metóó εgóó me ndéré nwuú nnó enyú défyé metóó ne Kras ne nnó decho mmye ne ate dégbarege yéndégenó chánéné.

Belege genwáge nyú ndere bóó abi áchome mmye ne Kras

⁶ Ne te mbaá enyú dekame nnó Kras Jisós abe Ata nyu, belege genwáge nyú ndere bóó abi áchome mmye ne ji. ⁷ Pérégé wye uka nyú mme chánéné ndéré déchomé mmye ne Kras, débé eke genóó eyi gefyεé maka ajye te mme. Gbarege uno εbi álere enyu dékame ne ubi chánéné. Ne tamege wye Εσωω gétúgέ unó uko εbi ji apyéé.

⁸ Sege gebé nnó ékágé muú fó abó géloge mejóó ne denngaré akwaá abwólé enyú dekwe éké afwe mbaá unó εbí εbwó alérégé. Unó bi εbwó alérégé utanege fó mbaá Kras utanege élé mbaá gépógé akwaá ne aló nchye abi ágbarege gefwa fa mme.

9 Dékámégé fɔ ábwólé enyú néndé élé Kras ne áchwɔ́ ndere mekwaa ne áwyaá gépógé Ɛsɔwɔ geko. ¹⁰ Ne ndéré enyú ntó dechome mmye ne Kras, ye geno fɔ eyi gelii enyu né depɔre Ɛsɔwɔ gepɔ, nendé Kras ne apwɔ́ unó uko bi ugbarege gefwa ne ɛbi uwyaá utó né mfaá ne mme.

¹¹ Ndéré enyú dechome mmye né Kras, elu eké nsɔ ne asɔ́ enyú. Ɛpó fɔ nsɔ ayi akwaá asɔ́ ne amu. Ne nsɔ yimbɔ alú nnó Kras afere né menyammye nyu gepɔge mekwaa eyi gétene ji apye gabo. ¹² Gébégé áwyaá enyú manaá Ɛsɔwɔ, genó eyi gepyeé gelu nnó, aníí ntó enyú ne Kras. Né gébé eyigé mbɔntó, Ɛsɔwɔ apye enyú dekwilé né negbo ne Kras gétúgé dekame ne uto Ɛsɔwɔ ɛbimbɔ, nnó apyeé Kras akwilé né negbo. ¹³ Mbe mbe enyu debɔ depyeé gabo gétúgé alá lu dansɔ enyú nsɔ áyi átome ne Kras. Ndere elúmbɔ, enyú debɔ degbo né depɔré Ɛsɔwɔ. Yémbɔ Ɛsɔwɔ ajinte gabo se meko ne apye ɛse debɔ genwá choncho ne Kras. ¹⁴ Ati amma mpa né mmú ηwe ayi alerege nnó ɛsé dekwe mpa, choncho ne mabe ayi atome ne ama mpa yimbɔ. Achɔ ji kanɔka ndere áwɔmé ji né mfaá gekwa. ¹⁵ Né mfaá gekwa eyigémbɔ, Kras áwá gelúgé aló nchye ako abi ágbárégé gefwa ne abi áwyaá uto. Ne achyeé ɛbwɔ́ mekpo unɔ́ né mbe ushu bɔ́ ako ndere ji apwɔ́ ɛbwɔ́ gébégé ji agboó mfaá gekwa.

¹⁶ Ndere elúmbɔ, déwúgé fɔ mejɔ́ ɛwé bɔ́ ajógé nnó enyú delu gye gétúgé unó abi enyú denye ne ɛbi denyuú. Ne gétúgé delá denyéé fɔ ufɔ́ mapaá ayifɔ́ ndéré epaá ηme neke, mfaá meke ne epaá bíí uwyua. ¹⁷ Unó nkane bina úlú lé dendoré unó bi uchwɔ́ nyɛ. Ne toɔ́gése genó eyigé unó bina ulérégé élé Kras. ¹⁸ Ndere elúmbɔ, dekámgé fɔ ne bɔ́ abi áshyií wye nnó muú nyú abɔ mánshule geme jíí mme ne nnó debɔ manoge wye makiénné Ɛsɔwɔ ndéré ɛbwɔ́ ápye. Ɛbwɔ́ ábwólege enyú nnó dépyége unó bina. Agaré nnó Ɛsɔwɔ alere ɛbwɔ́ unó né ame gejya.

Yémbɔ unó bina utanége ɛbwɔ́ né metɔ́ ne upyeé ɛbwɔ́ ábwége mmye. Ne wáwálé alu nnó unó bi ɛbwɔ́ álerégé úlú lé ubyanɔkwɔ́ unó. ¹⁹ Ne ɛbwɔ́ áfa mbwa ne Kras muú alu ndere mekpo né mbaá menyammye. Élé Kras ne apye nnó menyammye akene chanéné ne ji ne apyeé nnó upɔ menyammye uko ucho mbaá ama. Anɔ́ mali ne ufere ne ápyeé nnó upɔ menyammye uko uchome mbaá ama nnó menyammye awene ndere Ɛsɔwɔ aké ɛbé.

Ula nnó enyú délu nóge ubyanɔkwɔ́ mabe

²⁰ Te mbaá enyú degboó ne Kras, ewena eléré nnó Ɛsɔwɔ afere enyú né uto aló nchye. Aló nchye apɔ́ sé ne utó bi ápyeé enyú dewuú ne ɛbwɔ́. Ndere elúmbɔ, ula nnó enyú delu depyeé depɔ́ eke bɔ́ abi alú bɔ́ mme? Ula nnó enyú delu nóge mabe ayi bɔ́ áfyéé nnó: ²¹ “Dégbárégé gefɔ́ge geno eyigé na. Dényégé eyi ne détagé eyigé na?” ²² Ufɔ́ mabe yina alú le mabe akwaá ne unó bi ɛbwɔ́ alérégé. Aji átome le ne unó mme ɛbi muú apyege me ubi ula ubyanɔkwɔ́ unó. ²³ Mabe yina ápye eke áfyéé muú defɔ́, néndé álerégé bɔ́ nnó ábɔ́ gejeé mampyége unó bi uléré nnó ɛbwɔ́ álu bɔ́ Ɛsɔwɔ, álerégé bɔ́ nnó abwége fɔ́ mmye. Apye bɔ́ atulege mmye detu, yémbɔ mabe yina apó ne uto mangbe muú nnó abɔ́ge fɔ́ gejeé mampyege gabo.

3

¹ Genwá geke eyigé Ɛsɔwɔ achye enyú gelu wye eké ji apye enyú dekeré né genwá ne Kras. Ndere elúmbɔ, nerege matɔ́ nyú né mbaá unó bi úlú né mfaánebuú né mbaá ayi Kras ajwɔle né ɛgbɛ ɛbwɔ́nye Ɛsɔwɔ. ² Belegé wye ufere nyú né depɔré mfaánebuú, debélégé fɔ́ mbaá depɔré mme. ³ Kage nno enyu debɔ degbo me ne genwáge nyu gélú né amu Kras muú alu chóncho ne Ɛsɔwɔ. ⁴ Ne gébégé Kras muú achyege enyu genwá eyigé na amage kere meso fa mme, enyú ntó debeé nyɛ wye ne gekpekege ηɔ́ wuú.

Genwá gekwene ne eyi geké

⁵ Ndéré elúmbò, ferege amu kan̄ka né yéndégenó eyi gebó getome ne gekwenege genwá eyigé enyú debò dewyaá fa mme. Dekwòlege se depòré manane tametame ne yéndé gepò eyi gegboó mmye. Déferégé fò gabo mampye, ne débégé fò ne mmwólé né gefwa. Deke depye mbò dechyege geji enógé ewé debò manchyé Éswò. ⁶ Elé gétúgέ unó bina ne Éswò achyege nye efwyale mbaá bò abi alá nogé ji. ⁷ Mbò ne genwáge nyu gebò gelu nya gébégé enyu depyéé ufóó uno bina.

⁸ Yémbò, nana depyege se ufóó unó bina. Desòge se metóó ne atε, debálégé se metóó, depyege fò nchye. Déchòge bòó mabò. Ne dékámégé fò mejóó mebomebo etanege enyú né meno. ⁹ Ekágé debyòge gebyò mbaá atε, nendé defere mε gekwenege genwá nyu ne gekwenege gepò eyi debò déwyaá défómé ndere muu áfomege gekwenege nkú. ¹⁰ Ne nana enyú defye gepò geké ndere muu áfyéé nkú meké. Ele gepò eyigé na ne Éswò muu ákwyéégé geji áchyege enyu nnó enyu débe eke ji, nnó ápyéé enyú dekaá ji chánéné. ¹¹ Né genwá geké eyigé na, an̄gya apò se né géluágé bòó Éswò. Yé wò òlú lé muú jus ye muú ayi ála pò muú jus, yé asò wò nsò ye asò wò, ye òlú lé chogéchogé, yé òlú mefwe, yé òlú mmyemmye jyε, ewémbò epye ye genó wó. Genó eyi genéá gеме gepwóó élé Kras, ne ji alu né mmu matóó ufóó bòó bina ako.

¹² Tε mbaá Éswò ajyaá enyú nnó debe bòó bií, enyú delu bòó ukpea ne ji agboó ne enyú dóó. Ndéré elúmbò, bege ne gepò eyi gelérégé nnó enyú dégene atε meshwe, delòme melu, débwege fò mmye, déséle depòré nyu peré, ne dekoge metóó né uno bi bòó ápyéé. ¹³ Debó mambyage ntó depò etire atε an̄me apye. Nte men̄me apyege genó eyi gesóó enyú metóó, jige ji nte. Enyú debò manjigé nte gabo ayi atε an̄me apye ne enyú, wye ndere Ata Jisòs ajinte gabo awe nyu. ¹⁴ Menò genó ayi enyú debóó mampye,

ayi apwóó unó bina uko alu nnó enyú debò gejeé ne atε, néndé gejeé ne gepyε bòó áchóme mmye ne atε chánéné. ¹⁵ Pyεge wye unó gefóó eyige nesò eniné Kras áchyege nebeé né muú matóó nyu néndé élé gétúgέ Éswò akelégé nnó enyú debé né nesò, ne ji akuú enyú. Choge mmye ne atε, debe ndere upò menyammye uchome né menyammye ama, nnó detámégé ji né unó bi ji apyeε. ¹⁶ Gòge abya Kras abε enyú né matóó gbene. Lérégé ji mbaá atε ne chyege atε majye né den̄ga deko. Kwage makwa ayi atan̄ege né bò ηwe Éswò ne ayi atomé ne Kras ne ayi Mendoó Ukpea elerege. Kwage áji ne metóó megòmegò né mbaa Éswò. ¹⁷ Ne yéndégenó eyigé enyú dépyéé, ye déjógé lé mejóó, yé depyé lé unó, pyεgé ubi ukó gefóó eyi gelérege nnó enyú delu bòó Ata Jisòs. Deke ne ji detamégé nte se Éswò yéndégébé.

Pòl achyege majye mbaá mala upú bòó Éswò

¹⁸ Enyú andeé anò wúgέ ne anò nyú yéndégébé, mbò ne andeé abi áfyéé metóó ne Ata ápyéé.

¹⁹ Enyú anò, yéndémuú nyu abòge gejeé ne mendéé wuú. Ekágé achyege ji genyane.

²⁰ Enyú baá, wúgέ ne ama ne ante nyú yéndégébé néndé gε genó eyigé gepyéé metóó egóó Ata mbò.

²¹ Enyú ante, ekágé depyege matóó asòge baá nyú, deke depye mbò defyéé ebwó gebwa mmye ne apye se genó gelógeló.

²² Enyú afwe yéndégébé wugé né bòó abi abóó enyú fa mme. Deke depyéé utóó nyú, ekágé dépyεge lé nnó ebwó agéné utóó bi enyú depyé ne áféεge enyú. Pyége utóó nyú metóó ema gétúgέ denógé Ata. ²³ Yéndé utóó bi achyege enyú nnó depye, pyεge ubi chánéné ne metóó ema, ndere bòó abi apye lé utóó Ata, épó fó lé mbaá akwaá. ²⁴ Ne kágé nnó Ata achyege nye enyú nsa. Ne nsa yimbò élé unó bi ji ákwyéé ábelé mbaá bòó bií. Ne yende utóó ebi enyu depyéé, depyéé mbò élé mbaa

Kras muú abóó enyú. ²⁵ Yéndémuú ayi apye gabo agene nye efwyale ndéré ji apyee gabo néndé Esowó asóó mpa yéndémuú alerégé fɔ angya.

4

Majye ami Pól ama chyéé

¹ Enyú bóó abi dewyaá afwe, pyege galógáló ne ebwó ne unó bi úlú cho. Tége ntó nnó enyú dewyaá muú ayi abóó enyú né mfaánebuú.

² Débégé fɔ ne gepwa manenemmye mbaá Esowó. Ne fyege ame nyú né mbaá unó bi enyú denenemmye, chyege ntó matáme mbaá Esowó.

³ Deke denénemmye fyege ese ntó né mmyemenene nyú, dégigé Esowó nnó apyee esé degé meti délérégé bóó mekomejóó Kras ayi ji ábelé nya bibií. Ne élé gétúgé abya melóméló yina ne me nkpeene né denó. ⁴ Negemmye nnó me ngaré mekomejóó yina gefóó eyigé bóó akage ji chanéné ndéré mbóó mangare.

⁵ Bege ne dennga né gefóó eyigé enyú dekene né gelúagé bóó abi álá fyé metóó ne Jisós wó. Yéndé meti ewé enyú dégege, déchoge fɔ gébé mangaré ebwó mekomejóó. ⁶ Bege ne denngare mejóó melóméló né menó nnó ebwó áké awuú genó eyigé enyú dejógé, matóó ágógé ebwó. Deke depye mbó dekage nye mashuú meko mbaá yéndégenó eyigé ebwó agige enyú.

Kwyakwa matame ami Pól atamege ebwó

⁷ Menme se Tikikós achwóge, agárégé nye enyú genó eyi gepyee ne me. Esé débóó gejeé ne ji dóó, ne alú nte menme ayi apyee utóó ne esé chóncho ne apyee utóó Ata ne metóó wuú ema. ⁸ Ula bi me ntóme ji eta nyú úlú nnó achwóge, agaré enyú ndéré depó dekene wena ne esé nnó afye enyú eshye. ⁹ Ebwó ne menme se Onesimus muú meló nyú ne áchwóó. Esé debóó gejeé ne Onesimus dóó. Ne ji ntó apyee utóó Ata chánéné. Ebwó áchwóge agárégé nye enyú yéndégenó eyi gepyee ne ese wena.

¹⁰ Aristakós nte menme se ayi delu fa né denó ne me alóó enyú matame. Makós ayi alu mbeé Banabas atamege ntó enyu. Ji alu muú ayi me ngaré me enyú nnó mbóge ji achwóge sege ji amu apea. ¹¹ Jisós ayi akuú ji ntó nnó Justós alóó enyú matame. Né géluágé bóó ako abi ápye utóó ne me élé bóó bina aléé ne álu bóó Jus. Ebwó bina ne ábane me nnó dégarégé abya gefwage Esowó. Ebwó ápoó me kpaá ápwó.

¹² Epafras muú meló nyú alóó nto enyú matame. Ji alu maá utóó Kras Jisós. Ji anenemmye yéndégébé gétúgé nyú apwyaá fɔ. Anenemmye nnó Esowó apye enyú déténe ne eshye ndére bóó abi ábené né depó etií, ne nnó debe ne gefoge metóó ewe élá enyige fɔ mankaá genó eyigé Esowó akelégé nnó enyú depyee. ¹³ Ne me ngárégé enyú ndere ntesé wuú nnó ji apyee utóó ne eshye nnó apóó enyú ne bóó Esowó abi álu né Laodisha ne abi Hirapolis. ¹⁴ Menme se Lukase mepyee mamee ayi debóó gejeé ne ji dóó, ebwó ne Damas átamege enyú.

¹⁵ Tamege anme se abi alú né meló Laodisha. Tamege ntó Nyfa menme se ayi mendée choncho ne bóó echomele Jisós abi anywerege né gepu jíí.

¹⁶ Dejógé ηwe yina dewúgé, mmyege mmye ájóó ntó ji mbaá echomele bóó Jisós abi alú né Laodisha. Ne enyú ntó jógé ηwe ayi me nsame abi Laodisha.

¹⁷ Gárege Akipus nnó ammye mmye anéré utóó ebi Ata achyee ji nnó apye.

¹⁸ Membóó Pól ne nsame kwyakwa matame amina ne ebwó wa. Tege nnó me nlú né gépúgé denó. Nnenemmye nnó Esowó alérégé enyú galógáló.

N̄WE mbε ayi P̄l ásamé mbaá εchomele b̄ó Kras né Tessalonika

Matame

¹ Me P̄l ne nsame ηwe yina. Silvanos εbw̄ó ne Tim̄ti choncho ne me dél̄ó enyú matame. Me nt̄ome ηwe yina eta nyú b̄ó εchomele Jis̄s né mel̄o Tessalonika, enyú abi dél̄u b̄ó Nte sé Εσω̄o ne Ata Jis̄s Kras. Nn̄enemmye nn̄o Nte sé Εσω̄o ne Ata Jis̄s Kras álérégé enyú galógáló, apye enyú débε né nes̄o.

Gef̄ó eyigé b̄ó Tessalonika abi áfyéé met̄ó ne Kras ábele geηwá gebw̄ó

² Yéndégébé esé deké dén̄enemmye, détamegé Εσω̄o gétúgé enyú ako, ne défyéé enyú né mmyemenene sé. ³ Ndere dén̄enemmye mbaá Εσω̄o Nte se esé ako, détée un̄o ul̄úúl̄ ébi enyú dépye gétúgé défyéé met̄ó ne ji. Détée ut̄ó ébi enyú dépyé ne eshye gétúgé déb̄ó gejeé ne ji. Détée nt̄o ndere enyú dékoge met̄ó gétúgé déneré met̄ó ne Ata sé Jis̄s Kras. ⁴ Aηme sé, esé dékaá nn̄o Εσω̄o ab̄o gejeé ne enyú, ne ajya enyú nn̄o débε b̄ó bií. ⁵ Néndé gebégé esé déchw̄ó ne abya mel̄mél̄o eta nyú, déchw̄ó f̄ó ne mekomej̄ó jiji w̄ó, déchw̄o nt̄o ne eshye ewé Mend̄oó Ukpea εchyege. Ne esé dékaá chan̄éné nn̄o abya mel̄mél̄o yimb̄o alu wáwálé. Enyú dékaá nt̄o gef̄ógé gep̄o eyigé esé déwyaá gebégé dél̄u ne enyú, ne dél̄u nya mb̄o né galógáló nyú. ⁶ Enyú nt̄o dékw̄ole wyε gekagé neke ne sé ne eyigé Ata. Yé élé b̄ó achyéé enyú εfwyale gétúgé abya mel̄mél̄o, enyú dékame wyε ne ji ne nech̄óch̄ó. Ne élé Mend̄oó Ukpea ne εchyege enyú nech̄óch̄ó eniné na. ⁷ Ndere enyú dépyéé mb̄o, dél̄á b̄ó abi áηmé ako abi áfyéé met̄ó ne Kras né gebage mewaá Masedonia ne Akaya ab̄ó mankw̄ole gekage nekene bw̄ó. ⁸ Enyú dépyé f̄ó mekomej̄ó Ata asane

wyε élé né gebage mewaá Masedonia ne Akaya gejigeji w̄ó, yéndé mbaá b̄ó akaá gef̄ógé met̄ó ewé enyú défyéé ne Εσω̄o. Getu eyigém̄b̄o esé deb̄ó sé mangaré εbw̄ó gen̄o w̄ó, ⁹ néndé εbw̄ó amb̄ó ágárege gef̄ó eyigé enyú dés̄ele esé gebégé déchw̄ó l̄o mangaré abya mel̄mél̄o eta nyú. Agárege nt̄o ndere enyú délyaá al̄o uka, dénógé lé Εσω̄o. Nana enyú dénógé Εσω̄o ayi mb̄ó, muú al̄u mebε. ¹⁰ Agárege nt̄o ndere enyú dégilé Maá wuú nn̄o atanege nye mfaánebuú achw̄ó fa mme. Maá wuú yimb̄o élé Jis̄s, muú ji apye akwilé né negboó. Elé Jis̄s ne aferege esé né met̄ó us̄ó ewé Εσω̄o alerege nye gebégé aké as̄ó mpa.

2

Ut̄ó P̄l né Tessalonika

¹ Aηmé sé, enyú amb̄ó dékaá nn̄o neke eniné esé déchw̄ó eta nyú neno f̄ó mme detu w̄ó.

² Gemégé nn̄o esé déchw̄o ewú déb̄o dél̄u né mel̄o Filipi. Enyú dékaá ndere b̄ó abi éwú áchyéé esé εfwyale ne mashye ami εbw̄ó áshyéé esé. Yém̄b̄o Εσω̄o afye esé eshye nn̄o déchw̄ó dégaré enyú abya mel̄mél̄o ayi ji áchyéé, ye élé b̄ó átene ukpene ne esé. ³ Gegé ye nn̄o gen̄o eyigé esé dégaré enyú gelú wáwálé. Uferé uboub̄o up̄o mmu, ye démbw̄alé nt̄o dep̄o mmu. ⁴ Esé dégaré lé gen̄o eyigé Εσω̄o akélege nn̄o esé dégarégé. Ji achere esé, agé nn̄o esé dékwane mambe b̄ó abi ji áfyéé εbw̄ó abya mel̄mél̄o né amu nn̄o dégarégé. Ne esé démmye f̄ó nn̄o dépye gen̄o eyi geḡó ákwaá met̄ó, dépyéé élé gen̄o eyi geḡó Εσω̄o muú áchérege mat̄ó se. ⁵ Enyú dékaá chan̄éné nn̄o esé déchw̄ó f̄ó eta nyú ne gelógé mej̄ó w̄ó, yé εβε élé man̄me enyú gemuá ame nn̄o désé un̄o nyú. Εσω̄o alu ntése nn̄o njógé wáwálé. ⁶ Esé deb̄o démmye f̄ó nn̄o b̄ó áfεge esé. Ye εβε élé enyú, yé b̄ó abi cha esé dékelege f̄ó. ⁷ Esé ndere áηgbá Kras, déb̄o delú cho mangiú nn̄o enyú déchyεge esé un̄o bi dékelege, yemb̄ó esé dépye f̄ó mb̄o

wó, delú pere ne enyú, dégbare enyú chánéné ndere mmabu ágbárege baá bií. ⁸ Gétúgé gejeé eyigé esé débóó ne enyú dáo, dépye fó nnó enyú dékaá lé abya melóméló Esowó jiji wó, dékpome mmye manchyéé genwá gesé nnó dépoó enyú néndé esé débó gejeé ne enyú dáo. ⁹ Añme ba, nñere nnó enyú delú teé utáo ebi esé ambóó dépyeé désóó njújú. Dépye utáo utuú ne ñwamesé nnó ékágé déneré muú fó metuú mmye ndere dégarage enyú abya melóméló ayi Esowó achyéé. ¹⁰ Enyú dege ndere gepógé sé gelu, ne Esowó ntó akaá ndere esé délere gepó gelógéló ne enyú abi défyéé metáo ne Kras. Esé debó delú pópó ne cho né mbe ushu Esowó ne dépyeé fó genó eyigé bóó ákage shulege esé ndo wó. ¹¹ Ne dékaá ntó nnó unó bi esé dépye nya ne enyú, úlú wye ndere nte apye ne baá bií. ¹² Esé défyéé enyú eshye, dépyeé matáo ákwenege enyú né mmu, ne dékpeage enyú nnó débé ne genwá eyigé Esowó akélege. Esowó ne akuú enyú nnó dénye gefwa jíí ne nnó débó ntó gekpekepegé ñgó wuú.

¹³ Ne esé détamege ntó Esowó yéndégébé néndé, gébégé enyú déwuú mekomejóó Esowó ayi esé dégarage enyú, dese fó ji eké mekomejóó Esowó, ne mbó ne ji alu wáwálé. Ne mekomejóó yimbó alú pyeé utáo né genwáge nyú abi défyéé metáo ne Esowó. ¹⁴ Añmé esé, me ñjógé mbó néndé, genó eyi gepye ne enyú, gepye ntó ne machomele bóó Esowó abi áfyé metáo ne Kras Jisós né gebagé mewaá Judiya. Bóó meló nyú ápye enyú dége efwyale wye ndere bóó Jus abi alu né gebagé mewaá Judiya ápyeé añme abi álu ewu ágene. ¹⁵ Elé bóó Jus ne ápye áwáne Atá Jisós ne bóó ekpávé Esowó fó, wye elé bóó Jus ne ábuú esé né malu ayi dégarage meko mejóó Esowó wye. Metáo esóó Esowó ne ebwó. Ne ebwó álu bóó mawáme mbaá bóó ako. ¹⁶ Ammye mamgbége esé nnó ékágé dégaré bóó abi alá pó bóó Jus mekomejóó Esowó ayi ákage pye Esowó áferé ebwó né efwyale gabo.

Ndere ápyeé mbó, ágbége gabo bwó mfaá gabo kpaá te akwonegé ndere Esowó akélege nnó akwane. Ne nana metáo esó Esowó. Ela gachyéé achyéé ebwó efwyale.

Pól akélege ma manjye gé ññmé né Tessalonika

¹⁷ Añmé esé, bóó ábú esé délyaá enyú meshwemeshwe. Ne ye élé bóó ápyeé esé délyaá enyú né mboó gébé, delú teé wye enyú yéndégébé. Ne te ndere esé débóó gejeé ne enyú dáo, demmye ne eshye nnó déchwó détuú mashu ne ate. ¹⁸ Wáwálé esé débó delu ma manchwó tuú mashu ne enyú. Me mbóó Pól mmua me ndánda ne ndó manchwó yémbó danchómeló agbe esé meti. ¹⁹ Esé debó delu ma manchwó tuú mashu ne enyú néndé élé enyú ne esé déneré metáo chánéné nnó défyé metáo ne Jisós chánéné. Enyú ne dépyeé nnó esé debe ne nechóchó. Ne né bií ebi Jisós Kras akerege meso fa mme, enyú ne depye nye esé débéé ne gempáge né mbe ushu Ata Jisós nnó dépye utáo se chánéné. ²⁰ Elu wáwálé nnó enyú ne dépyeé nnó esé débó ñgó ne nnó debe ne nechóchó.

3

¹ Ne ndere esé dékelege nnó déma détuú mashu ne enyú, dégége nnó dékagé ko sé metáo ndere delá dépóó ne enyú, défere nnó elú galógáló nnó esé ne Silas dékpe delá né meló Atens, ² déto menñme sé Timóti eta nyú. Ji apye utáo Esowó choncho ne esé ne apóge esé mangare abya melóméló Kras. Esé déto ji nnó achwó afye enyú eshye, ápyé metáo ewé enyú défyéé ne Kras ébéné, ³ nnó ékágé muú nyú fó abó gepwa né metáo gétúgé gefógé efwyale ewé bóó ápye enyú dégene. Enyú ambóó dékaá me nnó mbó ne Esowó akélege nnó epye ne bóó bií. ⁴ Ye gébégé esé delu ne enyú, débó me mbe dégarage enyú nnó esé ako dégene nye efwyale. Ne wymbó ntó ne epyeé, enyú ambóó dékaá chánéné. ⁵ Getúgé me nla nkage ko sé metáo ne ntóme Timóti nnó achwó ape mbógé

enyú delú défyéé wye metóó ne Kras waá défyéé fó. Me mpyembó gétúgé nnó mbó éfó nnó ndó fó danchámeló muú achwóó bóó ne mmuameno, apye enyú délyáá mamfyé metóó ne Jisós. Ne nnó ndó fó utóó ébi dépyé eta nyú uno mme detu.

⁶ Ne nana ayi Timóti atane eta nyú achwóó, achwóó esé ne abya melóméló nnó enyú delú défyéé wye metóó ne Kras ne débóó wye gejeé ne ate. Agare ntó esé ndere esé delú enyú metóó chí chí chí ne nnó enyú debó gejeé dóó mange esé wye ndere esé ntó débóó gejeé mange enyú. ⁷ Añme sé, gétú eyigémbó, yé elé bóó ápye esé déwuú ubalé dégene éfwyale, matóó ákwene esé mmu néndé enyú delú défyéé wye metóó ne Kras. ⁸ Ne nana amba apwya esé mmu ndere enyú détene ne eshye défyéé metóó ne Ata. ⁹ Esé dékage yé ndere détenege Esówó né mmyemenene gétúgé genó eyi ji apye né genwáge nyú, ne nechóchó eniné esé déwyaá né mbe ushu Nte sé Esówó. ¹⁰ Esé dénenemmye mbaá Esówó ne matóó sé ako, utuú ne ñwómese nnó ji ápye esé dema detuú mashu ne ate, nnó délere enyú unó bi enyú débóó mankaá, ébi upyéé nnó metóó ewé enyú défyéé ne Kras ebene cháñéné.

¹¹ Dénenemmye nnó Nte esé Esówó jimbóó ne Ata sé Jisós apye esé dege meti déchwó detuú mashu ne enyú.

¹² Dénenemmye nnó Ata apye gejeé eyigé enyú débóó ne ate choncho ne bóó ako geja eké eyigé esé débóó ne enyú. ¹³ Déké dépyéé mbó, Ata apyéé matóó nyú ábénege, apye enyú débéé fó gyéé né meti fó, ne apye enyú débéé bóó ukpea gébége détenege né mbe ushu Nte sé Esówó né bíí bi Kras ákerege meso fa mme ne bóó ukpea bíí ako.

4

Bége ne gepó eyi gepyé metóó egóó Esówó

¹ Añme sé, genó eyigé fó, eyigé esé dékelege mangaré enyú gelú nnó, esé délere me enyú gefóó eyigé enyú débóó

mambele genwáge nyú nnó metóó egóó Esówó. Wyembó ntó ne enyú dépye me. Ne nana esé dékpane enyú geka né mabó Ata Jisós ne dékpeage enyú nnó dépyegé wye mbó déjyége mbembé. ² Enyú dékaá unó bi esé dégare enyú nnó dépyege. Ne elé Ata Jisós ne achyéé esé uto nnó dégare enyú nnó dépyege mbó. ³ Genó eyigé Esówó akélege gelú nnó enyú debe bóó ukpea défere amu né manane tamtame. ⁴ Yéndémuú nyú akaá ndere ágbárege menyammye wuú né depóré ubele, apyegé mbó abeé muú ukpea ne abóó enógé. * ⁵ Débégé fó bóó abi ashyage ubele eké bóó mme abi alá kágé Esówó. ⁶ Né mechó ewéna, ékágé muú fó apye nte gabo yé nnó anye ji upwóó né meti fó chacha. Esé dégaré me enyú mechó ewéna, ne dekwele enyú mbeé nnó Ata achyége nye éfwyale mbaá bóó abi ápye unó bina uko. ⁷ Esówó akuú fó esé nnó depyegé ukwenkwe unó wó, akuú lé esé nnó débéé bóó ukpea. ⁸ Ndere elúmbó, muú ayi abyaá majye ami esé déchyéé mbó na, abyaá fó lé ákwaá wó, abyaá lé Esówó muú achyéé enyú Mendoó Ukpea wuú.

⁹ Né mechó gejeé mambó ne ate, nge sé ula bi démage sa dégaré enyú wó, Esówó alere me enyú ambóó ndere débóó magbóge ne ate. ¹⁰ Ne wáwálé enyú débóó me gejeé ne ate añme ako né gebage mewaá Masedonia. Ndere elúmbó, añme sé, esé dékpeage enyú nnó debóó wye gejeé ne ate déjyége mbembé. ¹¹ Ne dékpeage ntó enyú nnó démmye mambele genwáge nyú gefóó eyi dela débóó fó éfwyale ne muú fó, défyége fó meno né depóré bóó abi chacha, ne enyú ambóó pyegé utóó ébi upógé enyú wye ndere esé dégaré me enyú. ¹² Déké dépyembó, bóó abi alá áfyéé metóó ne Esówó wó, áchyége enyú enógé ne dégilé fó muú fó nnó achyége enyú unó bi ulíí enyú.

Genó eyi gepyé nye gemége nnó Ata akerege fa mme

* **4:4** Elú wáwálé nnó: Bó ñwe abifó ása nnó “ágbárege mendée wuú.”

¹³ Αημε sé, esé dékelege nnó enyú dékaá wáwálé genó eyi gepyε nye ne bɔ́ɔ abi ágbɔ́, nnó ékágé enyú déla meshwεmeshwε eké bɔ́ɔ abi álá áneré f́ metɔ́ɔ nnó ágboge εσωω apyεé nye εbwɔ́ ákwilé né negbo wɔ́. ¹⁴ Tε mbaá esé dékamé nnó Jisɔs agbo ne akwilé né negbo, dékamé ntó nnó εσωω apyε nye bɔ́ɔ abi áfyεé metɔ́ɔ ne Jisɔs ne ale gbo ákere né genwá ne ji.

¹⁵ Genó eyigé Ata Jisɔs jimɔ́ɔ agaré, geji ne esé ntó dégarege enyú nana, nnó né bií bi ji ake ashulege fa mme, esé abi débεé abε kpaá tε bií εbi mbɔ́, débɔ́ɔ f́ mbe detuú ne ji ne bɔ́ɔ abi áfyεé metɔ́ɔ ne ji ne ale gbo. ¹⁶ Ata jimɔ́ɔ atanege nye né mfaánebuú ashulege fa mme, akuú nye bɔ́ɔ ne meko metometo, bɔ́ɔ áwuú nye ntó meko mfwa makiénné εσωω ne meko mbá εσωω. Bɔ́ɔ abi áfyεé metɔ́ɔ ne Kras ne ale gbo ne abɔ́ɔ nye mbe akwilé né negbo. ¹⁷ εσωω apyε nye εbwɔ́ akochoncho ne esé abi délu mbɔ́ abε nana detuú ne atε né mbaá ayi geko gelu, nnó débáné Ata ne débεé ne ji tε kwyakwya. ¹⁸ Nδere elúmbɔ́, fyεge atε metɔ́ɔ né depɔ́ etiré esé déj́oge mbɔ́ na.

5

Kpomege mmyε dégilé bií εbi Ata áchwɔ́

¹ Αημε sé, nge sé ula bi esé désame dégare enyú gébé eyigé unó bina upyεé nye wɔ́. ² Esé déj́ógé mbɔ́ néndé, enyú ambɔ́ɔ dékaá chanéné nnó bií bi Ata Jisɔs amage chwɔ́, uchwɔ́ nye mbelepo wye ndere ménj́ó achwɔ́ ne utuú. ³ Bɔ́ɔ aké áj́ógé nye nnó, “Yéndégenó gelú chanéné, ne yé εfwyale f́ epɔ́,” gébé eyigémbɔ́ ne depɔ́ déchoge nye εbwɔ́ wye ndere nebyεé nelɔ́ mendée. Ne yé muú ayi ákágé bo apó. ⁴ Yémbɔ́ aημε sé, enyú dépɔ́ f́ né mmu gemua, getú eyigémbɔ́ bií bimɔ́ uchwɔ́ f́ enyú mbelepo ndere ménj́ó. ⁵ Enyú ako delú bɔ́ɔ abi álu né genjgbɔ́ ápyε unó bií gbɔ́. Esé bɔ́ɔ εσωω, depɔ́ f́ bɔ́ɔ abi álu né mmu gemua ápyε unó eké bɔ́ɔ abi utuú ugilé εbwɔ́. ⁶ Nδere elúmbɔ́, ékágé esé débεlege gejiya eké

bɔ́ɔ abi álá teé fɔ́ nnó Jisɔs amage kere nye fa mme. Debe peé, dégilé bií bi Jisɔs akerege ne dégbarege mmyε sé. ⁷ Elé ne utuú ne bɔ́ɔ abεlege gejiya ne elé ne utuú ntó ne bɔ́ɔ anyuú mmɔ́ mámpyεne εbwɔ́. ⁸ Yémbɔ́ esé delu bɔ́ɔ abi álu né gegbɔ́. Debe mamgbárege mmyε sé. Défyεgé wye metɔ́ɔ ne Jisɔs, ne deboge wye gejeé ne atε aημε. εwéna ebεé nye nkane genó eyi gekwεrege nnó ékágé genó gepyε esé wye ndere gekúge ummyε gekwεrege muú bee né εwɔ́me. Ne dénérégé wye metɔ́ɔ ne Jisɔs nnó aferege nye esé né εfwyale gabo, εwéna ekwεrege nye ntó esé ndere εla ummyε ewé muú bee akwεrege né mekpo. ⁹ εσωω ajyaá f́ esé nnó degε εfwyale ewé ji alerege nye bɔ́ɔ wɔ́. Ajyaá lé esé nnó ji afere esé né εfwyale gabo gétúgé genó eyigé Ata sé Jisɔs Kras apyεé. ¹⁰ Jisɔs agbo gétúgé esé. Ji apyεmbɔ́ nnó yé esé debe abε, yé dégbɔ́, bií bi ji achwɔ́gé esé debe ne ji tε kwyakwya. ¹¹ Nδere elúmbɔ́, fyεge atε metɔ́ɔ, depogé atε nnó défyε metɔ́ɔ ne Jisɔs wye ndere enyú dépyε me.

Kwyakwya majyε ami Pól achyεé

¹² Αημέ sé, dékpeage enyú nnó défεge bɔ́ɔ abi apyε utɔ́ɔ Ata Jisɔs chánéné né geluage nyú. εbwɔ́ ne álu bɔ́ɔ kpakpa nyú, ne εbwɔ́ ne áchyεge enyú majyε. ¹³ Chyεge εbwɔ́ enógé dɔ́ɔ, ne bógé ntó gejeé ne εbwɔ́ gétúgé utɔ́ɔ bi εbwɔ́ apyεé. Bege nesɔ ne atε.

¹⁴ Αημέ se, dékpeage enyú nnó, dékpeage bɔ́ɔ abi álá kélege mampyε utɔ́ɔ nnó apyεge matɔ́ɔ, fyεge abi afɔ́ εfɔ́ metɔ́ɔ, póge abi álá pó ne εshyε, ne bege pere ne yéndemuú. ¹⁵ Segé gébé nnó ékágé nte f́ ashuú nte gabo, lerege ulɔ́ melu ne atεchoncho ne bɔ́ɔ ako.

¹⁶ Bege ne nechóchó yéndégébé. ¹⁷ Nege wye mmyε nnene. ¹⁸ Tamege wye εσωω né yéndégenó eyi gepyε enyú. Gege genó eyigé εσωω akεlege nnó enyú abi dechome mmyε ne Kras Jisɔs dépyεmbɔ́.

¹⁹ Ékágé dépyε Mendoó Ukpea elyaá mampyε utɔ́ɔ bií né geluage

nyú. ²⁰ Débyage f3 mekomej33 ayi atane mba3 E3w3. ²¹ Y3mb3 cherege y3nd3gen3 ch3n3n3 mb3g3 nn3 gelú gen3 gel3g3l3, kamege ne geji. ²² Ne y3nd3gen3 eyi gela gel3me d3kamege f3 ne geji chacha.

P3l anemmye nn3 3bel3 gejw3ge bw3 p3p3

²³ Nn3nemmye nn3 E3w3 jimbo muú 3chy3ge nes3, 3pye enyú d3be b33 ukpea ne nn3 3pye enyú d3bele gejw3ge nyú geko p3p3 gef33 eyig3 muú 3l3 3kag3 shul3 enyú ndo kpa3 te bií bi Ata sé Jis3s Kras akerege meso fa mme. ²⁴ E3w3 muú akuú enyú anyeg3meno nn3 3pye3 gen3 3pye geji. Ndere elúmb3, j3 3pye ny3 nn3 enyú d3be b33 ukpea.

²⁵ Añme sé, nege nt3 mmye mba3 E3w3 g3túg3 e3é.

²⁶ Tamege ate añme ako ne gejeé ndere b33 E3w3.

²⁷ Nkpeage enyú né mab3 Ata Jis3s nn3 d3kú ñwe yina añme ako awu.

²⁸ Nn3nemmye nn3 Ata sé Jis3s Kras 3l3r3g3 enyú gal3gal3.

**ŊWE ayi agbeé ŊWE epea,
eyi Pɔl ásamé mbaá
echomele bɔ́ Kras né
Tessalonika**

Matame

¹ Me Pɔl ne nsamé Ŋwe yina. Silvanos ebwó ne Timoti choncho ne me deló enyú matame. Me ntóme Ŋwe yina eta nyú echomele bɔ́ Esɔwɔ né melɔ Tessalonika, enyú abi délu bɔ́ Nte sé Esɔwɔ né Ata Jisɔs Kras.

² Esé dénenemmye nnó Nte sé Esɔwɔ ebwó ne Ata Jisɔs Kras álerege enyú galógáló ne apye enyú débɛ ne nesɔ.

Gefɔ́ eyigé Kras asɔ́ nyɛ mpa gébégé akerege fa mme

³ Aŋme sé, esé débɔ mantamege Esɔwɔ yéndégébé gétúgé enyú. Elú cho mampyege mbɔ, néndé enyú défyéé wye metɔ́ ne Kras déjye mbembe ne débɔ́ wye ntó gejeé ne ate déjye mbembe. ⁴ Getú eyigémbɔ, esé déjógé né gempógé, dégarage machomele bɔ́ Esɔwɔ ndere enyú dékogé metɔ́, né efwyale ewé bɔ́ áchyegé enyú ápyéé enyú déwuú ubale ne défyéé wye metɔ́ ne Kras.

⁵ Ndere enyú défyéé wye metɔ́ ne Kras mbɔ, elerege gbɔ́gɔ́ nnó Esɔwɔ asɔ́ nyɛ mpa yéndémuú chánéné. Ji apye nyɛ enyú dékwane mambɛ bɔ́ abi dékpene né gefwa jíí. Elé gétúgé gefwa eyina ne enyú dégene efwyale. ⁶ Esɔwɔ asɔ́ mpa wuú chánéné. Ndere elúmbɔ, ji ashuge nyɛ amu achyɛ efwyale mbaá bɔ́ abi áchyegé enyú efwyale. ⁷ Ji apye nyɛ mmye ekwene enyú abi bɔ́ áchyegé mbɔ enyú efwyale ne apye ntó mmye ekwene esé. Ji apye nyɛ unó bina gébégé Ata Jisɔs atanegé mfaánebuú achwáge ne ukpɛkpɛ makiénné jíí né mmu manóme mewɛ ewé elúle, ⁸ manchyéé efwyale mbaá bɔ́ abi alá kage Esɔwɔ. Ebwó ne ashyaá manwú ne abya melóméló Ata se Jisɔs. ⁹ Ebwó ágene nyɛ efwyale ewé áchɔ́ genwáge bwɔ te kwyakwya, ábéé fɔ́ né melu

ewé ebwó ágene ŋgɔ wuú ayi uto bíí ulerege. ¹⁰ Unó bina upye nyɛ né bíí bi Ata Jisɔs achwáge manse ŋgɔ mbaá bɔ́ ukpea bíí. Ne bɔ́ abi áfyéé metɔ́ ne ji mano álaá ebwɔ mekpɔ fuú. Enyú ntó débɛé nyɛ né gelu- age bɔ́ bina néndé enyú dékamé ne mekomejɔ́ ayi esé dégarage enyú.

¹¹ Gege ula bi yéndégébé esé dénenemmye gétúgé nyú mbɔ. Dénenemmye nnó Esɔwɔ sé apye enyú débele genwáge nyú chánéné ndere bɔ́ abi áwyaá gefógé genwá eyigé ji akuú enyú nnó débɛ ne geji. Déne ntó mmye nnó, ji apóó enyú né uto bíí dépye unó ulúló ebi enyú dékelege mampye uko, ne nnó déneré utɔ́ bi débɔ́ mampye gétúgé défyéé metɔ́ ne Jisɔs. ¹² Ndere elúmbɔ, bɔ́ áfɛge Ata Jisɔs gétúgé gefɔ́ genó eyigé enyú débele genwáge nyú ne eyigé ji apyéé eta nyú. Ne afɛge nyɛ enyú gétúgé déchome mmye ne ji né galógáló ayi Nte sé Esɔwɔ ne Ata Jisɔs Kras alerege.

2

Muú nchye

¹ Aŋme sé, esé dékelege mangaré enyú genó eyi gepye nyɛ gemɛge nnó Ata Jisɔs Kras akerege nyɛ fa mme, ne ndere Esɔwɔ anywerege nyɛ esé détuú ne ji. Né mechɔ ewéna, esé dékpeage enyú nnó ² ékágé dékwe tametame, ne ékágé matɔ́ ányígé enyú né mmu gétúgé genó eyi bɔ́ ájɔge. Bɔ́ abifɔ ájógé nnó bíí ebi Ata Jisɔs akerege meso fa mme uchwɔ mɛ. Abifɔ ájógé áké élé Mendoó Esɔwɔ ne epye agaré nnó bíí ebi Ata akerege meso uchwɔ. Abifɔ áké esé desá né mmu ŋwe ne átóme. ³ Ekágé muú fɔ́ abwólé enyú né meti fɔ́. Gemɛge nnó Ata Jisɔs akere meso, gébé gebéé nyɛ eyigé ge- jamégé bɔ́ átoó nyɛ mekpɔ ne Esɔwɔ dɔ́. Gébé eyigémbɔ gekwonege muú nchye fɔ́ alerege nyɛ mmye. Ji muú Esɔwɔ abɔ́ manéré ne ji. ⁴ Ji atenege nyɛ ukóló ne Esɔwɔ ne yéndégenó eyigé bɔ́ anógé ne ásele nnó élé bɔ́ Esɔwɔ bwɔ. Ásele nyɛ gemɛ jíí nnó aŋea gemɛ apwɔ ebwó ako. Ne ajoye

jiwale nye né echa upε εσωω ajógé aké jimboó ne alu εσωω.

⁵ Enyú déteé fɔ nnó gébégé me nlu ne enyú, mbó ngaré me enyú unó bina? ⁶ Enyú dékaá genó eyi gegbeé muú nchye yimbo nnó achwógé fɔ nana. Ji abó manchwo lé né gébé eyigé εσωω akεlege nnó ji achwó. ⁷ Ne uto bi upye boó alá belegé sé mabe εσωω ulɔ me mampye utó bibií. Ne muú fɔ agbeé utó ebimbo ne agbeé nye wye ubi mbo kpaá te εσωω aferege ji né meti. ⁸ εσωω aferege muú yimbo né meti ne muú nchye yimbo aléré gemε jií. Ne gébégé Ata Jisɔs achwógé awane nye muú nchye yimbo ne gejulé eyi getanege ji né meno. Ne anerege nye ji kanka ne genjbo eyi gegenege gébégé ji aké achwó. ⁹ Muú nchye yina ayi achwó, danchomeló achyege nye ji utó ebíí ji apye ukpekpe ufelekpa mambwolege boó, ne gejamé gé unó bi upye nye boó alá mano mekpo fuú. ¹⁰ Asele nye yéndé gefógé mejóó dembwalé abwalé boó abi ánóme nye mme detu. Ebwó bina ánóme nye mme detú gétúgé áshyá mambɔ gejeé ne wáwálé ayi mekomejóó εσωω agaré nnó apye ebwó atané né efwyale gabo. ¹¹ Gétú eyigémbɔ, εσωω apye ebwó ákwe tametame ákamé ne genó eyi gelu gebyɔ. ¹² Nderé elúmbɔ, yéndémuú ayi alá kamé ne wáwálé ayi mekomejóó εσωω agarege wó, gétúgé gabo ágóó ji mampye, εσωω ajoge nye nnó akwe mpa, abɔ mangε efwyale.

εσωω ajyaá enyú nnó áfere enyú né efwyale

¹³ Anmé sé, esé debɔ mantamege εσωω yéndégébé gétúgé enyú boó Ata áboó gejeé ne enyú, néndé εσωω ajya mé enyú te ula ulóó nnó apye enyú detane né efwyale gabo. Enyú detane né efwyale ewéna ndere Mendoó Ukpea epyéé nnó enyú debe boó ukpea εσωω ne ndere dékamé ne wáwálé ayi mekomejóó εσωω agarege. ¹⁴ εσωω akuú enyú nnó ji apye enyú détane né efwyale gébégé enyú dékamé ne

abya melóméló ayi esé dégare enyú. Ji akuú enyú nnó ji achyéé enyú gefoge enógé ewé Ata sé Jisɔs Kras abóó. ¹⁵ Ndere elúmbɔ, anme sé, tenege chánéné, dékwolege unó bi esé délere enyú yé ebi dégare gébégé dégarege mekomejóó εσωω, ne ebi désame enyú né bo nwe.

¹⁶ Ata sé Jisɔs Kras ne Nte sé εσωω alere esé galógáló. Abó gejeé ne esé, áfyéé esé metóó ewé ela ebyéé, apye esé dénegege metóó chánéné né unó uko ebi εσωω anyéméno nnó achyege ne Jisɔs Kras. ¹⁷ Nnenemmye nnó ji áfyéé enyú metóó, apye enyú debɔ eshye dépyege ne déjóó élé unó bi ulú cho yéndégébé.

3

Negemmye gétúgé esé

¹ Anme esé, genó eyigé fɔ eyigé me nkelege mangaré enyú gelu nnó, enyú dénenemmye gétúgé esé. Negemmye nnó mekomejóó Ata asane wáwá akpe né yéndé mbaá ne nnó boó ase ji ne enógé wye ndere akpene nya eta nyú. ² Nege ntó mmye nnó εσωω akamege fɔ esé dékpe né amu boó ube ne boó nchye. Néndé boó ako fɔ wó ákamé ne mekomejóó Ata wó.

³ Yémbɔ esé dékage líí mmye ne Ata. Ndere elúmbɔ, ji apye nye enyú débene né depɔré εσωω ne ábáme nye enyú nnó ékágé muú nchye yimbo apye enyú dekpe né gabo. ⁴ Esé dékaá chánéné nnó Ata apoóge enyú dépyéé unó bi esé délere enyú, ne nnó enyú déjye nye wye mbe mampyege ubi.

⁵ Nnenemmye nnó Ata apye enyú dékaá chánéné gejeé eyigé εσωω abóó ne enyú ne nnó apye ntó enyú dékaá gefoge metóó mekoge ewé Kras alere nya gébégé agene efwyale.

Débo mampyege utó débégé fɔ ámbwá

⁶ Anme sé, né uto bi Ata sé Jisɔs Kras achye esé, dékpeage enyú nnó defa mbwa ne yéndé menme ayi alá kelege mampye utóó, ebwó abi alá pyéé fɔ unó ndere esé dégare enyú nnó dépyege. ⁷ Néndé enyú ambóó dékaá me nnó

debɔ mankwɔlege gekage nekene sé. Esé déwε nya fɔ amu déjwɔlé gébégé delu ne nyú wɔ. ⁸ Yé me nyéé muú fɔ ayi dényéé dela dechyege ηka wɔ apɔ. Esé dépyε utɔɔ ne εshyε utuú ne ηwɔmese nnó ékágé esé dénere muú nyú fɔ metuú ndere dégarege abya melóméló. ⁹ Esé dépyε nya mbɔ, épɔ fɔ nnó esé dépɔ fɔ ne uto makpea enyú nnó déchyege esé unó bi dékelege. Esé dépyε nya mbɔ nnó délere enyú gepɔ eyigé débɔɔ mankwɔlegé. ¹⁰ Yé gébégé esé delu ne enyú, dégarege enyú nnó, “Muú ashyage mampyε utɔɔ, ékágé afere nnó muú fɔ achyege nyε ji menyéé.”

¹¹ Esé déjógé mbɔ unó bina élé gétúgé déwuú nnó bɔɔ fɔ alú né gelu-age nyú abi alu ámbwá. Akεlege fɔ mampyε utɔɔ, ákene afyéé élé meno né depɔré bɔ. ¹² Né uto bi Ata Jisɔs Kras achyege esé, dégarege ne dékpeage ufɔɔ bɔɔ bina nnó akwóré gepɔ, ase gébé ápyεge matɔɔ nnó agene ηka eyi εbwɔ áname menyéé.

¹³ Ne enyú aηme sé, ékágé muú nyú fɔ abε ne gepwa mampyεge genó eyi gelu cho. ¹⁴ Ne mbɔgé muú fɔ ashyage mankwɔlege majyéé mi esé déchyε mbɔ enyú né ηwe yina, fyεge ji amε mmyε defa mbwa ne ji. Dépyεgé mbɔ akpane nyε mekpɔ unɔɔ. ¹⁵ Yémbɔ ékágé désε ji ndere muú mawáme, chyεge lé ji majyé ndere nte meηme ayi áfyε nto metɔɔ ne Kras.

Kwyakwya mejɔɔ

¹⁶ Nnεnemmyε nnó Ata se Jisɔs Kras muú apyε bɔɔ abεé né nesɔ, jimbɔɔ apyε enyú debε né nesɔ yéndégébé, né mati mako. Ata abε ne enyú ako.

¹⁷ Membɔɔ Pɔl ne nsame ηwe yina ne amu ya. Ge na ne me nnerege mansa bɔ ηwe ba, nnó mpyε bɔɔ akaá nnó me ne nsame.

¹⁸ Nnεnemmyε nnó Ata sé Jisɔs Kras álérégé enyú ako galógáló.

Ἡμε μβε ayi Pōl ásamé mbaá Timōti

¹ Me Pōl ne nsame ἡμε yina. Me nlú ἡgbá Kras Jisōs. Ἐσῶω Menchyé genwá sé ne Kras Jisōs muú esé déneré metṓ́ ne ji nnó achyēge esé yéndegenó ne ájṓ́ nnó me mbe ἡgbá. ² Ntome ἡμε yina eta wyéé Timōti. Wṓ́ olú eké maá wa wáwálé gétúgέ esé ne wṓ́ défyéé metṓ́ né depṓré Jisōs. Nnēnemye nnó Nte sé Ἐσῶω ne Ata Kras Jisōs alerege wṓ́ galógál, agene wṓ́ meshwε, ne apye nesṓ́ ne bwṓ́ ne be ne wṓ́.

Sεge gébé ne ánlere gebyṓ́

³ Nkane mbṓ́ nkpea nya wṓ́ gébégé njyεé Masedonia, jwṓ́le né melṓ́ Ἐfesṓs, nnó ὄgbεge bṓ́́ bi alerege mbṓ́́ unṓ́ bi úlú cha, ebi ula upṓ́́ fṓ́́ ndere ebi enyú débṓ́́ mbe déwuú eta Ἐσῶω. ⁴ Gare ebwṓ́́ nnó áchṓ́ge sé gébé mankúgέ mabṓ́́ ukwene ante, ájame ubi né bṓ́́ abya abi átome ne ebwṓ́́. Gefṓ́gέ bṓ́́ abya bina abi álá kwyagé, achwṓ́́ elé ne mbeé manyege ne áleregέ́ fṓ́́ bṓ́́ unṓ́ bi bṓ́́ ákamé ne ubi, ebi Ἐσῶω akεlege. ⁵ Menṓ́ genṓ́ ayi me ngarege wṓ́́ né mechṓ́ ewéna alú nnó, wṓ́́ ὄgare lé ebwṓ́́ nnó abṓ́gέ gejeé ne ate. Gejeé eyigέ́ na getanege né metṓ́́ ewe elu pṓ́pṓ́, ewé ekaá nnó epyéé muú fṓ́́ gabo wṓ́́, ne ekame wáwálé ne unṓ́ Ἐσῶω. ⁶ Bṓ́́ abifṓ́́ ályaá mampyege mbṓ́́, álá jṓ́́ lé unṓ́ bi ula upṓ́́ ne nsa. ⁷ Ebwṓ́́ akεlege mambe ánlere mabe Ἐσῶω yémbṓ́́ akage yé unṓ́ bi ebwṓ́́ ambṓ́́ alerege, ne yé ebelé unṓ́ bi ebwṓ́́ áferé nnó ákaá dṓ́́ akágέ́ yé ubi.

⁸ Esé dekaá nnó ebé elṓ́ yémbṓ́́ elé gébégé dégbaregέ́ ewu chánéné ne elómé. ⁹ Kaá nnó mabé yina apṓ́́ fṓ́́ mbaá́́ bṓ́́́ bi álá kwené mabe, alu lé mbaá́́ bṓ́́́ bi ákwene áji, átoó mekpṓ́́, abi álá nógέ́ fṓ́́ Ἐσῶω ne abi ápyéé gabo, abi álá selé depṓré Ἐσῶω eké genṓ́́, ájṓ́gέ́ gabo ne Ἐσῶω, abi áwáné ama ne ante bwṓ́́, abi utṓ́́ bwṓ́́ úlú lé

manwáné bṓ́́. ¹⁰ Abi ánane manané tametame, ande abi ánané ate. Abi ákene gesege mmye bṓ́́, abi ábyṓ́ge gebyṓ́ ne yé abi átenege ntege gebyṓ́ ne abi apye yéndegenó cha eyi gela gekene ne unṓ́ bi esé dégaré enyú. ¹¹ Unṓ́ bina ne úlú unṓ́ bi úlú né mmu abya melómélṓ́ ayi Ἐσῶω muú apwṓ́́ amu áfyéé me né amu nnó ngarege.

Pōl atame Ἐσῶω gétúgέ ágene ji meshwε

¹² Ntamege Ata sé Kras Jisōs muú achyε me utṓ́ nnó mpye utṓ́́ bina. Gétúgέ́ ji agené nnó akage nere metṓ́́ ne me ne afyεé me utṓ́́ bina né amu nnó mpye. ¹³ Ye elé mbembe njṓ́gέ mejṓ́́ mebomebo ne ji, nchyεge bṓ́́́ bií efwyale, mma nlu muú neṓ́́, yémbṓ́́ ji age wye me meshwe gétúgέ́ mpye nya unṓ́ bina né mmu ukenkene. Né gébé eyigémbṓ́́ nlá nlú danṓ́kame ne ji. ¹⁴ Yémbṓ́́ Ata alere me ulṓ́́ melu bi gejamégejamé, apye me nfyé metṓ́́ ne ji, ne mbṓ́́ gejeé ne bṓ́́ gétúgέ́ nchome mmye ne ji.

¹⁵ Kras Jisōs áchwṓ́́ fa mme nnó áwéné gemége bṓ́́́ abi ápyéé gabo. Mechṓ́́ ewéna elú wáwálé ne yéndémuú abṓ́́ manere metṓ́́ wyéé. Ne né geluage bṓ́́́ abi ápye gabo, me mbṓ́́ mpwṓ́́ amu. ¹⁶ Yémbṓ́́ getú yina ne Ἐσῶω agene me meshwε, manlere me nkane Jisōs Kras akoge metṓ́́ wuú yé ebe elé ne bṓ́́́ abi ápyéé gabo ayi apwṓ́́ amu. Nkelege manjṓ́́ nnó né meti ewéna ne yéndémuú afyegέ́ metṓ́́ ne Jisōs akage bṓ́́́ genwá eyi gélágέ́ byé. ¹⁷ Déchyε ἡgṓ́́ ne matame mbaá́́ Ἐσῶω muú alu mfwa te kwyakwya ne kwyakwya. Ji agbṓ́́́ fṓ́́́, ágene fṓ́́́ ji ne ame, ji mbií́́ ne alu Ἐσῶω, Amen.

Utṓ́́ bi Timōti abṓ́́́ mampye

¹⁸ Maá wa Timōti, genṓ́́ eyigέ́ me nkelege mangaré wṓ́́ nnó ὄpyege, gekε meko ama ne mejṓ́́́ ewé nya bṓ́́́ ekpave Ἐσῶω ajṓ́́́ atome ne wṓ́́. Se mekomejṓ́́́ yina ὄmmyege ummye ulṓ́́́́ mangame depṓré Ἐσῶω etiré esé défyε metṓ́́́ wyε. ¹⁹ Ne gbare

metwó wyε ewé ofyε ne Eswwó chan-cha, opyεge genó eyigé wó akaá nnó gelú chó. Bwó bifwó alya mampyεge genó eyigé akaá nnó gelú chó, gétu eyigémbwó depwóré Eswwó etiré ebwó áfyεé metwó wyεé déno nnyi. ²⁰ Né geluage bwó bimbwó Aleksanda ebwó ne Hemenas alu bwó abi me fyε ebwó né amu danchwómeló nnó ebwó akaá nnó elwóme fí manchwóge mabwó Eswwó.

2

Majyε ndere bwó Eswwó abwó manenémmyε

¹ Menwó genó ayi me mkpeage enyú nnó dépyεge alu nnó, enyú dénenemmyε mbaá Eswwó gétúgé bwó ako, dékpane ji geka nnó agene ebwó meshwε. Nege ji mmyε nnó achyεge ebwó unó bi ebwó ákelege, ne chyεge ji matame né unó bi ji apyεé mbaá bwó ako. ² Negémmyε ntó mbaá Eswwó gétúgé afwa ne ákpakpa meló abi áwyaá uto né amu bwó nnó ápyε esé débε né genwá eyi gelú pere, débε neswó ne ate. Débεgé ne genwá eyi na délerege nnó dénógé Eswwó ne nnó déwyaá gepwó galógáló ne bwó ako. ³ Enyú déké dépyεmbwó elwó ne metwó egwó Eswwó Menchyé genwá sé. ⁴ Ji akelege nnó áwené gemége yéndémuú, akaá wáwálé ayi alu né abya melóméló. ⁵ Wáwálé yimbwó alu nnó, Eswwó alu ama ne muú alu ama ayi áchwóme akwaá ushu ne Eswwó. Muú yimbwó elé Kras Jisws. ⁶ Ji achyε gemε jii nnó áwené gemége yéndémuú. Ne Jisws apyεmbwó né gébé eyigé Eswwó ákwyεé me ábelé manlere nnó Eswwó akelege nnó yéndémuú abwó genwá. ⁷ Getú eyigé na ne Eswwó atwóme me nnó mbe ηgbá Jisws ne ménlere mbaá bwó abi alá pó bwó Jus. Njógé mbwó mbywóge fí gebywó. Ji atwó me nnó ngarege bwó nkane áfyεé metwó ne Eswwó ne nnó akaá wáwálé ayi atwóme ne ji.

Majyεé mbaá andée ne ande né echomele bwó Kras

⁸ Nkelege nnó yéndé mbaá ande anenemmyε. Ebwó abwó mambε ne metwó mmu pópwó, ábwége amu mfaá ánenémmyε mbaá Eswwó ewé alá ápó ne metwó uswó, ne ányége fí mbeé.

⁹ Ne nkelege nnó andée áfyεge unó bi ukwanεge né ebwó kwanεge, ebi upyεé ebwó ábeé ne énogé. Epwófwó mamfyεge denswó né manjwε bwó dwó, yε ebele mamfyεge mboó unó eyi egenege ne bwó ηkpaganεre ne mandée ayi ajame ηka dwó, ¹⁰ ábé lé ne gepwó gelógéló. Gé mbwó ne andée abi áké ánogé Eswwó abwó mampyεgé.

¹¹ Andée ágigé mekomejwó Eswwó nyame ne áwúgé ne ande abi álerege ebwó. ¹² Nkele fí nnó andée álerege mekomejwó Eswwó yé nnó áwyaá uto ápwó ánde wó. Ábé nyame áwuúge genó eyigé ande álerege. ¹³ Mbwó ne ebwó mambε nénde, Eswwó abwó mbe akwyε Adam ne ale kwyε Ife. ¹⁴ Ne danchwómeló abwó abwólé nyá fí lé Adam wó, abwólé elé Ife ne Ife apyε gabo. ¹⁵ Yémbwó Eswwó abame nyε mendée gébége nebyεé kpaá te aferεge ji né efwyale mbwóge áké áfyεé wyεé metwó ne Eswwó, agboó ne ate bwó, apyεé unó ne metwó mmu pópwó, ne mbwóge abεge ne gepwó eyi gekwane ne ji kwanεge. Melwó ηwε ewéna ékágé tene ntó nnó: *

3

Gepwó eyigé muú kpaá né gepugé Eswwó abε ne geji

¹ Ajwó wáwálé áké, “Mbwóge muú akelege mambé muú kpaá né echomele bwó Eswwó, ebyennó akelege melu utwó melóméló.” ² Muú kpaá né echomele bwó Eswwó abwó mambé ne gepwó eyigé muú alá shúlégé ji ndo, abwó mambε muú ayi ábané lé mendée ama, muú ayi asele depwó tíí pere, muú yi awya defwó, enógé, muú yi ánenémanε, ne akáge leré bwó depwóré Eswwó. ³ Abwó fí mambε menyuuú mmwó, ábeé fí ntó muú efwyale, abwó mambε pere né genwá jii, abεé fí muú yi agboó ne mawáme, abεé fí

* 2:15 Elú wáwálé nnó: Bwó abifwó áké, elé mendée ábyéne nebyεé ne Eswwó awenege nyε gemε jii.

muú yi agboó ne nka. ⁴ Abó mambé muú yi ágbárege ula gepú bíi chacha, muú ayi akage gbare baá bíi chanchá nnó áwugé ji ne áchyege ji enógé. ⁵ Mbógé muú alá káge gbare ulá gepú bíi chancha, apyembó nnó ne agbare echomele bós Esowó? ⁶ Abe fós ntó muú yi afyéé metós gakegake ne Esowó. Abegé mbó, akáge be ne nepa, Esowó afye ji né efwyale wye ndere afye danchameló né efwyale gétúgé nepa. ⁷ Abó mambé muú ayi yéndemuú anógé. Mbógé mbó fós wó akagé kwe né metaá danchameló, akpa mekpo genós.

Gepógé bós abi apoógé né echomele Esowó

⁸ Bós abi apoóge né echomele Esowó ntó abó mambé bós abi ájóge mejós nenome nemaá, áwyaá gepó gelógéló, ányuú fós mmós dádó. Abegé fós bós bi ábós gejeé ne nka. ⁹ Abó mambé bós bi ágbárege depóré Jisós chánéné etiré mbembe bós alá akagé, ne nana Esowó apye esé dékaá ne défyéé metós wyeé ne dékwólegé déti ne metós ewé ekaá nnó dépyéé genó eyi gelú cho. ¹⁰ Gemége nnó áse ebwó nnó abé bós abi apoóge né gepúge Esowó, abó mamua ebwó, ágege nnó ákwane mampye utós bimbó ne áse ebwó.

¹¹ Andée abi apye gefóge utós bina ntó, abó mambé andée ne gepó gelógéló, abé andée bi alá achós fós bós mabó, andée abi ágbaregé menyammye bwó chánéné, abi alá bwegemmye, andée abi muú akagé nere metós ne ebwó né yéndé meti.

¹² Muú ayi apoge né echomele Esowó abó mamba le mendée ama, abó mangbaré baá bíi, ne ula gepú bi chánéné. ¹³ Bós abi apoógé chánéné né echomele bós Jisós abós enógé ne akagé jó mejós tágetágé gétúgé depóré etiré detome ne Kras Jisós.

Gekpekpegé genó eyi apye esé dékad

¹⁴ Mbele mbó uméé manchwó ngé wó mboó ndó yi. Yémbó nsame mbó nwe yina eta wyeé, ¹⁵ nnó nla chwó wáwá wó, wó ókaá nkane bós abós mampyege né ula gepúge Esowó. Elé

gepú eyigé na ne gelú echomele bós Esowó muú álu mebe. Ewú ntó ne elú gekwa ne nebóme ení negbaré wáwálé Esowó meko. ¹⁶ Elú mme gbógónó nnó unó bi Esowó apye esé dékaá ne dékwólege ulú gekpekpegé genó.

Kras achwó fa mme nkane mekwaá, Mendoó Ukpea eléré nnó ji apye gabó wó.

Makiénné Esowó ntó ágé ji.

Bós ágaré mekomejó wuú fa mme.

Gejamegé bós áfyéé matós ne ji.

Esowó ase ji afé mfaá né melu njo.

4

Sege gébé ne ánlere gebyó

¹ Nana, Mendoó Esowó egarege gbógónó nnó meso gébé bós bifó ályage nye depóré abya melóméló. Akwólege nye lé mandoó gebyó ne unó bi aló nchye álerege. ² Bós abifó áselé nye unó bina áleregé eké ebwó ágarege unó bi ulú wáwálé, yémbó ebwó ambós ákaá nnó elé gebyó. Ndere ebwó apyembó, matós bwó ákwe kéndé, akagé sé genó eyi gelú gyeé ne eyi gelú chó. ³ Ebwó agarege nnó bós ábagé fós neba, ne nnó ányége fós ufós menyéé ebifó ebi Esowó akwyéé nnó bós áchyege ji matame ányége ndere ákamé ne ji ne akage wáwálé ayi atome ne ji. ⁴ Yénde genó eyigé Esowó akwyéé geló, muú ashyage fós genó mbógé aké áselé geji achyege matame mbaá Esowó. ⁵ Néndé mekomejó Esowó ne mmyemenene apye geji gela pópó.

Be maá utós melóméló mbaá Kras

⁶ Ne mbógé ógaregé áhme unó bina, óbeé nye maá utós melóméló mbaá Kras Jisós ne óbós nsa né depóré Jisós etiré delu mmu abya melóméló ayi alere wó ókwólegé. ⁷ Ófyége fós mekpo mandoge ukenkene abya abi ála pogé fós bós ákwólege Esowó. Pye menyammye wye awúgé ne mampyege unó bi Esowó akélege. ⁸ Muú aké apyéé menyammye wuú abenege nnó apyege metu elóme, yémbó muú aké apye menyammye wuú abenege né mampye genó eyigé

Εσωω ακελεγε, ελμε επωω νένδε αβέε ne nsa né γεηβά εγιγέ nana ne eyi gechwó meso gébé.

⁹ Genó eyigé njó mbó gelú wáwálé ne yéndemuú anere metó wyeé. ¹⁰ Ge ula bi esé démmye dépye utó ne eshye mbó. Esé déneré metó ne Εσωω muú álu mebe. Ji ne alu Menchyé γεηβά mbaá esé ako, chacha bó abi ákamé ne ji.

¹¹ Gé unó bi bóó manlere na ne fyε eshye nnó ápyege ubi. ¹² Ékágé pye genó eyigé bóó áselé wó fuú né dembane tyε, léré lé gepó gelógéló mbaá bóó ako abi áfyéé metó ne Εσωω, né mejó wye, né γεηβά jyε, né gejeé eyigé bóó ne bóó, né metó ewé ofyéé ne Εσωω, ne né metó wye ewé elú pópó. ¹³ Chyéé gébé jyéé okúgé mekomejó Εσωω né echomele bóó Εσωω, ofyεge bóó eshye ne olere ebwó mekomejó kpaá te me nchwó. ¹⁴ Ekamegé oféé mekpo né echyε ewé wó owyaá. Εσωω achyéé wó echyε ewémbó gébégé ekwó bóó kprakpa echomele Εσωω ánere wó amu mmye. Εσωω apyéé ebwó ágaré echyε ewé Εσωω achyε wó.

¹⁵ Chyε gemε jyε pyegé unó bina yéndégébé nnó bóó ágene nkane utó byε uwene. ¹⁶ Sé gébé ne γεηβά jyε ne unó bi wó olerege. Pyεge wye unó bina nénde óke pyε mbó owenegé nyε gemε jyε ne eyigé bóó bíí áwuú wó.

5

Majyé ndere agbaregé akwi andée

¹ Ójógé fó mejó metometo ne mekoó mende, chyεge lé ji majye ndere nte wye. Chyεge njyε usa majyéé ndere aymo byε. ² Chyεge akoó andée majyéé ndere amma byε, chyεgé ntó ansó ándée majyéé ndere aymo byε abi ándée, pyegé mbó né ebwó ne metó wye mmu pópó.

³ Chyεge enoge mbaá ándée bi alu ákwi ándée wáwálé. ⁴ Yémbó mbógé mekwi mendée awyaá baá, yele upyáne, genóge mbe eyigé ebwó abó mangi gelú nnó, abó apoógé mala upú bwó ndere bóó echomele Εσωω abóó mampyε ne áshuge ntó

uló melu ebi ama bwó ne ante ábó ápyε. Aké apyεmbó, metó ntó egó Εσωω. ⁵ Ne mendée ayi alu mekwi mendée wáwálé, elé ayi alá pó fó ne muú ayi apógé ji, aneregé metó wuú ne Εσωω ne anenemmyε mbaá Εσωω utuú ne ηwómese nnó Εσωω apoó ji. ⁶ Ne mekwí mendée ayi achyεge gemε jíí manyεgé γεηwáge mme, agbo me ye elé álú mebe. ⁷ Gárege ayme unó bina, nnó ékágé muú fó agé meti ewé ashulé ebwó ndo. ⁸ Ne muú ála pele ayme bíí, ushuú chacha ula gepú bíí jimbo ebyennó ashya makwólé depóré Jisós etiré défyε metó wyeé ne abó apwó muú yi alá fyε metó ne Εσωω wó.

⁹ Mekwí mendée akwonege usaá ayme uléε ne agbéé mabó mií né geluage akwi abi echomele Εσωω epoge ebwó. Ne abó mambe mendée ayi abó ábané elé menó ama. ¹⁰ Óbó mangε nnó alu mendée ayi bóó afεge galógáló yi ji apyε, awéé baá chancha, anene aηkéé, ashwonege uka bóó Εσωω, apoóge bóó abi ágene efwyale, achyéé gemε ji mampyεge galógáló né yende meti.

¹¹ Ófyεgé fó akwi andée abi alu ambane né geluage abi abó mampóó ebwó nénde gejeé eyigé ebwó áwyaá né ubele gekulege né mató bwó, getogé gepwógé metó ewé ebwó áwyaá makwólé meti Kras, ákelege nnó ama ábá ánó bicha. ¹² Ndere ápyεmbó, áchó mashu ne Kras gétúgé alá bele menomenyéé ewe ebwó ányε ne ji wó. ¹³ Né egbe ewé fó ala ambwa, ákene upú upú. Ewé ekpe chóó elu nnó, ábée fó lé ámbwá abiabi, ájógé ntó bóó mesomeso, ama áfyéé mano né depóré bó, ájógé depó etiré déla déta ebwó wó. ¹⁴ Ndere elúmbó, majyéé ma malu nnó, ásó andée abi álú akwi ama ábá anó, ábyé baá, ápele upú bwó, nnó ékágé áchyε muú mawame se meti áchóógé esé mabó. ¹⁵ Nénde ákwi ándée abifó ano me mewaá, ákwólé danchómeló.

¹⁶ Ne yénde mendée ayi ákamé ne Jisós, abεge mekwi mendée ula gepú bíí ábó mampógé ji nnó metuú ewémbó eβεgé sé ewé echomele bóó

Εσωω nnó εγενé meti mampógé lé akwí abi alá pó ne bós abi apoóge ebwó.

Gefós eyigé ogbarege ákpakpa né echomele Εσωω

¹⁷ Ne ákpakpa abi ápye utós Εσωω chancha, ábó manchye ebwó gekpekpege enógé, ushuú chacha abi áfyéé eshye mangarege ne manlerege mekomejós Εσωω. ¹⁸ Néndé asa né mekomejós Εσωω aké, “Ἦwegé f3 meno mpá nnó ányége f3 menyé gébégé aké apye utós ne ji mando erise.” Asa ntó nnó, “Muú ayi apye utós abo manse nsa utós bií.” ¹⁹ Ekáge owuú ndó yi bós ashulege muú kpaá echomele Εσωω, ekosé nnó b3 ntése áβégé apea ye áléé abi ágarege nnó ji alu gye. ²⁰ Bós aké ápye wye gabo shulege ebwó ndo gb3n3 né echomele bós Εσωω nnó bós abif3 áb3gé ef33.

²¹ Εσωω, ne Kras Jis3s choncho ne makiénné ayi Εσωω ajyaá álú b3 ntése ba, ndere me ngarege w3 ne met33 wa meko nnó w3 3bele majye mi me nchyeé mb3 w3 na. Ἦké 3pyeé genó mbaá bós 3leregé f3 angya, se nnó bós ako álú wye janja.

²² Ἦwege mmye manere muú amu mekpo manje ji nnó abe muú utós né echomele Εσωω, 3kpégé f3 mbwa ne gabo yi bós bicha ápyeé. Bele genwá jyε pópó.

²³ Gétúgé unε ebi ummye w3 yéndégébé, 3mage nyú se le manaá mamímamí. Selé ntó ekeke mm33 3nyúgé, 3pyege mb3 3myeé sé yéndégébé.

²⁴ Gabo yi bós bif3 apyeé alu wáwá mange ne alerege nnó ebwó ákpene nyε né un33 mpa, yémb3 ayi bós bif3 ágenegε nyε gébé geji. ²⁵ Wyemb3 ntó ne elú né galógál3 ayi bós apye. Galógál3 ayi bós apye alu wáwá mange, yémb3, yé eβε elé ayi alá ágené f3 k3k3ge, akáge la f3 bibií.

6

Majyeé mbaá áfwe

¹ Bós ako abi alu áfwe áb3 mangε nnó áchyεge enógé gbene mbaá bós

abi áb3 ebwó. Garé ebwó ápyeé wyemb3 nnó ékáge muú f3 ach33 mab3 Εσωω yé elé un33 bi ese délerege.

² Afwé abi bós bi áb33 ebwó, áfyéé met33 ne Kras, ékáge ábyágé bós abi áb33 ebwó, elé ebwó ako álú baá Εσωω. Ebwó áb33 mampye lé utós bw3 chancha ápw3 ndere ab3 ápye mbembe néndé bós abi ágené nsa né utós bi ebwó apyeé, elé bós Εσωω abi ebwó afwé áb33 gejeé ne ebwó. Lere ebwó un33 bina, 3fyεge ebwó eshye nnó ápyege ubi.

Majyeé mi matomé ne anleré gebyo ne mmw3lé nka

³ Ne muú aké alerege un33 bi cha ebi ulá kwane ne mekomejós Ata sé Jis3s Kras, ayi álú wáw3lé ne ulá ukene ntó ne un33 bi áleré esé ndere dékw3lege meti Εσωω, ⁴ alu muú ayi mmu agbeé ji ne nepa, ne akáge ye genó ne afye lé mekpo manyége mbeé né ukeke uchu ebi úlú né nwe Εσωω. Un33 bina ne upyeé bós aké áb33 un33 mat33 ás33 abif3, áb33 mawáme, ách33 bós mab3, ⁵ ne mbeé ayi ála byeé. Elé bós abi uferé ebwó ula pó sé mmu cho ne ákáge sé ntó genó eyi gelú wáw3lé ne áfere nnó meti Εσωω elú lé mampye ebwó ab3 gefwa. Ekáge 3gya ye mbaá yi uf33 b33 bina úlú.

⁶ Elú wáw3lé nnó mankw3lé Εσωω achw33 ne nsa, mb3gé un33 bi déwyaá ukwane esé met33. ⁷ Néndé, ye genó eyigé ese déchw3 ne geji né mme yina gep3, ne elú ntó wáw3lé nnó ye genó eyigé dékpane fa mme déjye ne geji gep3. ⁸ Ndere elúmb3, mb3gé débεge ne mandeé ne genó eyigé dényε un33 bina úkwáné ne ese. ⁹ Bós bi ákelege mambε ne gefwa ákpene né mmua-meno, ákwene né mmu metaá gejamé gé unkekenége uno ne us333 dep3 tire defyeé ebw3 né mmu efwyale ewe ech33 genwáge ebw3. ¹⁰ Néndé gejegé nka ne gepye bós ápye yéndé gef3gé gabo. Bós bif3 ályaá mankw3lé dep3ré Jis3s etiré esé défyε met33 wye gétúgé ákelege mamb3 gejamé gé nka. Ndere ápyeé mb3 áwáne gemεge bw3 ne gejame mesome ewé kpaá.

Genó eyige Pál akēlege nnó Timōti akaá

¹¹ Ne wò, muú Èsòwò, boó unó bina, mmyege mampyege genó eyigé gelú cho, nógé wyε lé ji, fyεge metóó ne ji, bógé gejeé ne bóó, kóóge metóó, selé depò pere. ¹² Myεumyε ulúló ndere muú ayi áfyéé metóó ne Kras, nneré metóó mambò genwá eyi gélágé byé. Elé gétúgé genwá eyigé na né Èsòwò ákuú wò, òtene né mβε ushu gejamégé bò ntesε ògaré nya gbòhòno nnó òfyε metóó ne Kras. ¹³ Me ngarege wò unó bina uko né mβε ushu Èsòwò muú achyεge genwá mbaá yéndé genó ne né mβε ushu Ata se Kras Jisòs muú atene né mβε ushu Pòntyòs Palet agaré wáwálé ayi atome ne jimbo. ¹⁴ Me ngarege wò nnó òbò mampyege unó bina uko, òké òpyéé mbò muú fò áshúlégé wò ndo. Ne pyεge wyεmbò kpáte Ata sé Jisòs Kras amagé chwó. ¹⁵ Kras achwóó nyε wyε né gébé eyi gekwané Èsòwò metóó. Ji Èsòwò mbií ne abóó bóó ako. Ji alu mfwa bò afwa ne Ata yi bò áta, ¹⁶ ji mbií ne ála gboó ne ajwòlege né mmu gengbò eyigé yé muú alá kágé jyε kwókwólé wyε. Yé muú alu danγε ji ne yé muú akágé γε ji. Enógé ne uto ube ebií te kwyakwya. Amen.

¹⁷ Garé bóó abi awya gefwa fa mme yina nnó ékágé εbwó ábwεgé mmyε. Garé εbwó nnó ékágé áneré matóó bwó né gefwa genó eyigé déla dékagé mbógé gebéé te kwyakwya, áneré lé metóó ne Èsòwò muú achyεgé esé yéndégenó detú nnó dényége ne nechóchó. ¹⁸ Gare εbwó nnó, ápyεge galógáló, nnó utóó ulúló ne ube gefwage bwó, ánenege amu áchyεge εchyε, ápógé ate bóó. ¹⁹ Aké ápyεmbò, ánywérege gefwáge bwó, ne ákwyεgé mbò elé nebómé nelónéló né genwá bwó eyi gechwóó meso gébé. Ge mbò ne abóó mampyege nnó abóó genwá eyi gélu genwá wáwálé.

²⁰ Timōti gbare unó bi Èsòwò afyε wò né amu chancha, òkpegé né mejóó εwé εla εpó ne nsá. Ònyégé fò mbeé ne bóó gétúgé depò εtiré bóó aké délu denγα εwé délá dépó.

²¹ Bóó abifò áferé nnó áwyaá gefógé denγα εtiré na, gétúgé eyigémbò áno mewaa, ákwòlegé sé depòré abya melóméló εtiré εbwó áfyéé metóó wyε. Nnenemmyε nnó Èsòwò alere wò galógáló.

N̄WE ayi agbeé n̄WE epea eyi P̄l ásamé mbaá Timoti

¹ Me P̄l muú Eṣṣwṣ ajyaá nnó mbe n̄gbá Kras Jisṣs ndere ji akelege, ngárégé depṣ eti détime ne genwá eyi gélágé byé eyi ji anyémeno nnó achyεge bṣṣ ndere áchome mmyε ne Kras Jisṣs.

² Nsamé n̄we yina mbaá Timoti, maá yi mbṣṣ gejeé ne ji dṣṣ. Nn̄nemmyε nnó, galógál, meshwε, ne nesṣ eni nétánege mbaá Nte se Eṣṣwṣ, ne Ata se Kras Jisṣs né bé ne wṣ.

P̄l afyεé Timoti eshyε

³ Timoti me ntamégé Eṣṣwṣ muú me mpyε utṣṣ bií ne metṣṣ wa mmu pópó ndere ante ba ábṣ ápyéé, mentée wṣ yendégébé né mmyεmenene. ⁴ Ndere nteé manse jyε gébégé delyagé atεé, mmwólé epyε me utuú ne n̄wṣmésé, mángé wṣ nnó metṣṣ wa εgbéé ne nechóchṣ. ⁵ Me nlu nteé nkane ṣfyéé metṣṣ wyε meko ne Jisṣs, wyε nkane Lois mma wyε ayi muú kpaá ne Yunis mma ayi ábyené wṣ abṣ apyεé nya. Ne nana menkaá wáwálé nnó wṣ ṣwya ntó gefṣge metṣṣ wembṣ. ⁶ Gétú eyina ne ngarege wṣ nnó ṣnyaá echyε ewe Eṣṣwṣ achyε wṣ gébégé menere nya wṣ ebwṣ mekpṣ, élulí eké mewε. ⁷ Néndé Eṣṣwṣ achyε fṣ esé mendóo wuú nnó epyε esé defṣge efṣṣ wṣ, achyε le esé mendóo wuú nnó echyεge esé uto epyε esé debṣge gejeé ne bṣṣ ne mágbárege menyammyε.

⁸ Ne ékágé mmyε εgboge wṣ gébégé ṣke ṣgarege bṣṣ depṣré Ata. Ékágé mmyε εgboge wṣ gétúgé me yi nkpene denṣṣ getu jíí. Yémbṣ kame mangε ewyε efwyale gétúgé abya melómélṣ ndere Eṣṣwṣ achyεge wṣ uto. ⁹ Eṣṣwṣ aferé sé né efwyale gabo ne akuú esé nnó débε bṣṣ bií. Epṣfṣ gétúgé utṣṣ ulṣulṣ ebi ese dépyε, ele gétúgé ji abṣ afere me te nya mampyε ndere ji akelege né ulṣṣ melu bií ebi ukene ne

Kras Jisṣs. ¹⁰ Ne nana apyε ese dékaá ulṣṣ melu bií ndere Menchyé genwá sé Kras Jisṣs achwṣ. Kras awá uto negbo. Ne alere ese meti genwá eyi gélágé byé ne abya melómélṣ wuú.

¹¹ Gétúgé abya melómélṣ yina, Eṣṣwṣ ajya me nnó mbe n̄gbá, muú ayi agarege, ne menlere abya melómélṣ wuú. ¹² Gétu eyigémbṣ, ne me ngene mbṣ efwyale. Yémbṣ mmyé égbṣṣ fṣ me nénde me nkaá muú yi mfyéé metṣṣ wa ne ji. Ne nkaá nnó akáge gbare unó bi ji afyε né amu ya kpaá té bií bimbṣ ukwṣnege.

¹³ Kwṣlege majyε malómálṣ ami me nchyε mbṣ wṣ cháncha. Ṣké ṣpyεmbṣ fyεgé wyε metṣṣ ne Jisṣs, bṣge gejeé ne bṣṣ wyε ndere ese bi déchome mmyε ne Kras Jisṣs dépyéé. ¹⁴ Bélege wáwálé yina ayi Eṣṣwṣ afyε wṣ né amu chacha. Ji afyε wṣ wáwálé yina né amu né uto Mendoó Ukpea ewe ejwṣlege ese mmyε.

¹⁵ Kaá ntó nnó aṣme bi átane né gebage mewaá Eṣya ako chóncho ne Figelṣ ebwṣ ne Hemogenes ábṣ me.

¹⁶ Nn̄nemmyε nnó mejé Eṣṣwṣ ebe ne ula gepú Ṣnesiforus, nénde afyéé me eshyε metṣṣ yendégébé, mmyε εgbṣ fṣ ji nnó me nlu né gepúge denṣṣ. ¹⁷ Gébége ji akwṣne né melṣ Rom akεle me ne efṣfoge kpaá te agene me. ¹⁸ Nn̄nemmyε nnó Eṣṣwṣ alere ji galógálṣ bií unṣṣ mpa. Ne wṣ mbṣṣ ṣkaá me nkane ji apṣṣ me né melṣ Efesṣs.

2

Timoti menkwṣlé melómélṣ mbaá Kras

¹ Timoti maá wa, beé ne eshyε ewé etanege né galógálṣ ayi Kras Jisṣs muú alerege ne ese abi déchome mmyε ne ji. ² Unó bi ṣwuú me n̄lere né mbe ushu gejamégé bṣṣ, lere ntó ubi mbaá bṣṣ bií muú ákage n̄ré metṣṣ ne ebwṣ.

³ Ndere muú bee melómélṣ mbaá Kras Jisṣs ṣbṣ makpome mmyε mangε efwyale ewe bṣṣ abi áfyε matṣṣ ne Jisṣs ágene. ⁴ Muú bee ayi apyεé utṣṣ bií ne metṣṣ wuú mmu ema nnó

metó εγω muú kpaá ayi asele ji utó, aferege amu né depó etiré bó melo ápyeé. ⁵ Wyembó ntó ne menlome gatele ne atε bó ala aselé nsá mboge alá lome ndere mabe gatele mako akεlege wó. ⁶ Ele mempye makó ayi áfyε eshye mampye utó né mekó wuú ne akwane mambε muú yi anyé mbwε yi mbe. ⁷ Fere unó bi menjó mbó, ne Ata apoge nyε wó ókaá ubi uko.

⁸ Jjige fó nte nnó Jisós Kras akwilé nya né negbo. Jjigé fó nte nnó ji alu mpyáne mfwa Dεvid ndere elu mmu abya melómelo ayi me ngare.

* ⁹ Abya melóméló ayi me ngarege ne nge ne efwyale. Awele me ne bó mkpokovε eke me kwene εbe, yémbó muú ákage wε fó mekomejó εσωω ne bó mkpokovε. ¹⁰ Ne me nkame mangε efwyale we, gétúgε bó abi εσωω ajya, nnó εbwó ntó átáné né efwyale gabo gétúgε áchomé mmyε ne Kras Jisós abó ntó ηγω ayi alá byeé. ¹¹ Mejó wena elu wáwálé ewé ejó nnó:

“Mboge esé dégbo ne ji,
debeé nyε ntó né geηwá déjwale
ne ji.

¹² Mbogé esé dekoge metó gétúgε
efwyale ewé dégene,
déjwalege nyε ntó né geluoge
enoge ne ji.

Mbogé esé déshyage nnó dékage fó ji,
ji ntó ashya nyε nnó ákagε fó esé.

¹³ Mbogé esé delá dépye fó unó sé
wáwálé,
ji apyeé wyεé unó bi wáwálé
gétúgε nnó ji akage kwórε fó abε
muú ayi ji alá pó.”

Muú utó ayi εσωω ágboó ne ji

¹⁴ Tegé εbwó unó bina, ókwele εbwó mbeé né mbe ushu εσωω nnó ékágε εbwó anyεge mbeé né ucho mejó. Gefógε mbeé yina ayi alá póge yε né meti fó, atyaá bó lé makpo abi áwuú ji. ¹⁵ Mmyε lé mangi mekomejó εσωω nnó óbe ne mabó malómáló né mbe ushu wuú, nkane muú utó ayi mmyε εla gboó ji. Ji

alerege mekomejó εσωω ayi átome ne unó bi ulú wáwálé ne alerege ubi chancha. ¹⁶ Jfyεge fó mmyε ne bó abi ajógε depó tire dela tanεge fó né mekomejó εσωω, nénde dépye bó ajyε wyε mbe mampyεge unó bi εσωω alá akεlege. ¹⁷ Unó bi εbwó alerege ulú eke etukwε gepa eyi genyé muú menyammyε geláge gboó. Né geluage bó bina Ημεμεός εbwó ne Fileτός alu wyε. ¹⁸ Εbwó ályaá meti εwe alerege wáwálé, ála leré le nnó εσωω apyε me bó ákwilé né negbo. Nkane ápyembó, áfyε gepwa mbaá bó bifo abi ábó áfyεé me metó ne εσωω. ¹⁹ Yémbó, mekomejó εσωω atene wáwálé eke nebóme gepú ενίne átene né εtarave yε genó gekáge nyige ji. Asa wyε áké, “Ata akaá bó bi álu abi.” Asa ntó wyε aké, “Yéndémuú yi aké alu muú Ata abó manlyaá gabo mampyεge.”

²⁰ Yéndé gepú eyigε mfwa, uchwere menyé ube wyε, εbi ákwye ne gul ne seleba ubeé wyε, mamba, uku, ne bó asele ntó abε wyε. Ebifo ulú εbi uwyá enoge, alá nyé menyé wyε tametame ne εbifo ulú εbi ula pó ne enoge, anyé menyé wyε gébé geko. ²¹ Wyembó ne yéndémuú ayi alyaáge gabo nnó abε pópó né mbe ushu εσωω, abεé. Alu nkane uchwere menyé εbi uwyá enoge. Abelege gemε jii nnó akpome menyammyε wuú nnó mbó gepú asele ji ápyεge utó ulóúló wyεé.

²² Né getu eyina, bó ólyaá gepó gebogebo eyi njeusa ne asó abifo áwyaá. Fyε lé mekpo wyε mampyε genó eyi gelú cho. Fyε metó wyε ne εσωω. Bó gejeé ne atε aηme. Be ne nesó nkane ókene ne atε aηme abi ákuú mabó Ata ne mató bwó mmu pópó. ²³ Jchoge mbwa ne bó abi ányé ukenkene mbeé nende, wó ókaá nnó gefógε mbeé yina áchwó bó ne mawáme. ²⁴ Ne muú utó εσωω abó fó mambε menwáme mawáme, abó mambε muú nesó mbaá bó ako. Abó mambε menlere melómelo ne metó εla só ji wáwá. ²⁵ Ajógε mejó ne

* **2:8** Elú wáwálé nnó: Dékage nnó Jisós alu mpyáne Dεvid ewena eléré nnó ji alu Muú yi εσωω akweré ji elá gefwa, ayi εσωω anyéméno nnó achwó.

neso ne achye majye mbaá bós abi alá káme ne ji wó nnó ákaá mbaá ayi ebwó alu gyéé. Nkane apyemba, Esowo akáge néne ebwó meti akwore metós bwó ákaá wáwálé ayi atome ne ji. ²⁶ Ne nnó ndófo ákage kere né defore débwo átané né mataá danchomelo muú abo apyene ebwó alá wuú lé ne Ji.

3

Gepo eyigé bós ábéé nye ne geji né kwyakwya gébé

¹ Ne kaá nnó gébé eyigé mme ake alá chwó kwya, efwyale ejame nye dós. ² Gébé eyigémba ákwaá abós nye lé gejeé ne gemege bwó ambós, ábó nye geje ne nka, ábwége mmye, áchyege nye sé ate enoge, áshye ate, áwuú nye sé majye ámmá ne ante bwó, ye oma pye bwó ndé, matós ágóó fó ebwó, ábéé nye sé pópó né mbe ushu Esowo. ³ Alomé nye sé melu, agene nye sé meshwe ne ate ákwaá, áchós nye ate mabó, ábálege matós, ápyéé efo, ákií nye sé genó gelógél. ⁴ Achyege ate ájeé mankwaá, álaá nye bós gebyo, ápye unó tametame, ágbége nye ne gempoge, ábó gejeé manyé genwá, ábós fó gejeé ne Esowo. ⁵ Gébé eyigé mbantó ábéé nye eke bós abi ákwálege depore Esowo, yémba áshyá nye utó bi ulú wyeé. Jchoge fo mbwa ne ufó bós bina.

⁶ Né geluage bwó, abifo ákpene né úpu bó alá ajeé mbaá andée abi apwa ebwó mmye. Andée bimbó álu abi gabo ayi ebwó ápye ne ákwálege, áchyege ebwó efwyale né metós. ⁷ Andée bina áwya gejeé mangi yéndé gefogé genó eyi matós bwó ágarege, yémba akágé, kwone fó mbaá ayi ákaáge genó eyi gelu wáwálé. ⁸ Ne ndere Jens ebwó ne Jambras átene nya ukpene ne Mosis wyemba ntó ne bós bina ála kámege ne genó eyi gelú wáwálé. Ebwó alú bós abi matós bwó alá ferege sé depó chánéné, ábyo gebyo nnó áfyé matós ne Esowo. ⁹ Yémba ájye nye ye teté ne unó bwó ebimbó nénde, éla gachye bós ákaá nnó ebwó álu unkenkene bós. Ndere

ebwó epye nya ne Jannes ebwó ne mejeé wuú Jambres.

Pál achye Timōti kwyakwya majye

¹⁰ Ne nana wó Timōti, ókaá unó bi me nlerage, ókaá gepo ya, ne genó eyigé me mferage mampye né genwá ya, ókaá nkane me mfyéé metós ne Jisós, nkóge metós, gejeé eyi me mbós ne ate bós. ¹¹ Ne ókaá nkane ntene janja né gejamégé efwyale ewé ekwálege me, ókaá ndere bós ámmye amu ne me, ókaá efwyale ewe me ngene, depó tiré dépye ne me né melo Antiok, Ikonjom, ne melo Lystra. Ókaá ntó ndere ámmye me amu ne me nkogé metós, yémba Esowo apó me ntane wye ye jya gegoó me mmye wó. ¹² Elú wáwálé nnó yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras Jisós ne abós gejeé mambele genwá jíí ndere Esowo akélege, ate bós ágóó fó manchye ji efwyale. ¹³ Bós abo, ne bós gebyo bina, gabo ayi ebwó ápyéé, ábéé nye ndere muú, áboó nye debele akwe nnyi. Abwálege nye bós ne bós ntó ábwálege nye ebwó. ¹⁴ Yémba wó Timōti cho wye mbe ne unó bi áleré wó, ne fyéé metós wye chancha. Wó ókaá chánéné ufó bós abi áleré wó unó bina. ¹⁵ Ne wó ókaá mé mekomejós Esowo te dembane ayi achye wó denja etiré depye wó otané né efwyale gabo gétúgé ofyéé metós ne Kras Jisós. ¹⁶ Unó uko bi ulú mmu nwe Esowo utane lé né uferé Esowo jimbó. Unó bina upoge manlerage ese unó bi ulú wáwálé, unyane bós bi ápye gabo, unyage ese mati yi dela kwóle chancha wó, ne alerege ese nkane débós mambelé genwáge sé cho ndere Esowo akélege, ¹⁷ nnó yéndémuú ayi apyéé utós Esowo abe ne denja deko, akwane mampye yéndé utós ulúl.

4

¹ Me njóge unó bina ngarege wó ne eshye né mbe ushu Esowo ne Kras Jisós muú achwogé nye mangbáre gefwa jíí ne manso mpa bós abi agboó ne abi álu abe, nkpeage wó nnó, ² ogarege bós mekomejós yina yendégébé opwage. Ye né gébé

gelógéló yε gébé gebogebo. Pyεgέ bṓó ákaá mati ayi ápyε gyεé, nyane εbwṓ nnó ályaá gabo. Fyεge εbwṓ εshyε, koógé metṓó ne ṓlerege εbwṓ unó bina. ³ Néndé gébé géchwṓ nyε eyi bṓó ála ákií nyε se manwú wáwálé ayi bṓó alerege, ála aferé nyε le unó bi εbwṓ ákelege ne ákelege nyε le anlere abi álerege εbwṓ unó bi ulṓme εbwṓ metṓó. ⁴ Ne ályage nyε manwú genó eyi gelú wáwálé ála ákwṓle lé ukwene bṓ abyá. ⁵ Ne wṓ Timōti yε ema εβε nnó gbarege wyε mmyε jyεé. Yε ṓgene εfwyale nnó, koóge wyε metṓó, pyε utṓó byε ndere mengaré abyá melóméló. Pyεgέ utṓó byε εbi Εṓwṓ achyε wṓ uko.

⁶ Mbṓgé né getu ya, nla me meti gewúle. Ela gachyεé manoó ma magbele mme nkane mmṓó gepe. ⁷ Me mmyε ummyε ulṓulṓ, nlome gatele wa abyé. Ngbare depṓré Kras chancha kpa te nnére. ⁸ Ne nana nsa wa agile me. Nsa yimbṓ elé ela genwá εwé muú ayi abεé cho né mbe ushu Εṓwṓ abṓó. Muú yi achyεge nyε me ela εwéna né bií bi mbṓ elé Ata. Ji asṓó nyε mpa yéndemuú chancha né bií mpa. Achyεge nyε fṓ le me mbií, achyεge nyε ntó bṓó abi ágilé ji ne gejeé nnó ji achwṓó.

Mechṓ εwé etomé Pṓl jimṓó

⁹ Ne kele meti ṓchwṓ ṓbane me wáwá. ¹⁰ Néndé Damas alyaá me afε né melṓ Tessalonika gétúgé abṓó gejeé ne unó mme. Kresens ntó afé melṓ Galasiya ne Titṓs afé Dalmatya. ¹¹ Wyε le Lukase jimbií ne ala fa ne me. Ḷke ṓchwṓó se Makṓs enyú ne ji dechwṓ, néndé ji apóoge me né utṓó dṓó. ¹² Ntṓ mbṓ Tikikṓs né melṓ Efesṓs. ¹³ Ḷke ṓchwṓó se nku gefwene wa ayi nlyaá mbaá menme se Kapus né melṓ Truus, ne bṓ ηwe ba ṓchwṓó ne εbwṓ, ushu chancha uchancha bṓ ηwe ba bimṓ ṓjigé fṓ nte.

¹⁴ Aleksanda memyε utṓó ete, apyε me gabo ayi apwṓó amu. Ata Εṓwṓ achyεge nyε ji nsa né genó eyi ji apyεmbṓ me. ¹⁵ Wṓ mbṓó, kaá nkane

ṓfyε mmyε ne ji, néndé atene ukpene ne mekomejṓó ayi εsé délerege.

¹⁶ Bií bi me nkrene unṓó mpa bi mbe mashyaá mmyε ya né depṓ tire ámále me mmyε, yε muú ama ayi achwṓ nya wyε nnó apóo me apó. Εbwṓ ako abo me, nene le mmyε nnó Εṓwṓ asṓgé metṓó ne εbwṓ. ¹⁷ Yémbṓ Ata abṓ alu ne me ne achyε me utó nnó ngare mekomejṓó wuú gbene nnó bṓó bi alá pṓ bṓó Jus áwuú. Ne ji afere me né meno genyanya. ¹⁸ Ata Εṓwṓ aferege nyε wyε me né yéndé εfwyale gabo εwé mkpene, ne apóge nyε me mkpe né gefwa ji, eyi gelu né mfaánebuú. Matame mabé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹⁹ Tame Priska, εbwṓ ne Akwila ne ula gepú Ḷnesiforus. ²⁰ Erastus ala né melṓ Kṓrent, Trṓfimṓs ntó amεé nlyaá ji né melṓ Melitos. ²¹ Mmyε ṓchwṓ gemεge nnó neba nekwṓne. Yubolos, Pudens, Linṓs, Klodya ne anme abi álu we ako áké ntame wṓ.

²² Nnenemmyε nnó Ata abε ne wṓ, ne nnó álérégé enyú ako galógáló.

N̄WE ayi P̄l ásamé mbaá Titos

Matame

¹ Elé me P̄l maá utóó Èsòwò ne ngbá Jisòs Kras ne nsamé n̄we yina. Èsòwò achyèé me utóó bina gétúgè b̄óó bi ji ajyaá nnó ábé abíí, nnó mpyé ebwó áfyegé wye metóó ne Èsòwò ne nnó mpye ebwó ákaá wáwálé ayi ápogé ebwó ákwalege dep̄rè Èsòwò chánjéné. ² Èwéna epógé nnó ebwó áneré metóó mambò genwá eyi gélágé byé eyi Èsòwò muú ayi álá abyógé gebyò ányéé me meno te ukwene nnó achyegé. ³ Ne gébé eyigé ji ajyaá gekwónégé, ji apye genwá eyina gegené né mekomejóó wuú. Elé mekomejóó yina ne Èsòwò Mempoó sé áfyéé me né amu nnó ngaregè. Ne wye nkane Èsòwò achyèé me majyéé, mb̄ntó ne mpyéé utóó bíí.

⁴ Me nt̄ame n̄we yina mbaá Titos. Me ngboó ne ji ndere esé ako défyéé metóó ne Jisòs.

Me nn̄nemmye nnó Nte sé Èsòwò ne Kras Jisòs Muú áwene gemége sé alere wò galógáló, apye ntó wò òbe né nesò.

Gepò eyigé muú kpaá echomele b̄óó Jisòs ab̄óó mambè ne geji

⁵ Ula bi me nt̄amé wò né melò Kret úlú nnó wò óneré mampye unó bi ulaá, ne nnó òjya ákpákpá né mmú gepúgè Èsòwò ndere me mbó ngare mé wò nnó òpye né yéndé melò. ⁶ Muú ayi abéé muú kpaá né gepúgè Èsòwò, abò mambè muú ayi genwá jíí gela gepò ne dembyó, ábané ele mendée ama. Baá bíí ntó abò mankame ne Jisòs, ábéé ne gepò gelógéló, áchyege enógé mba b̄óó kpakpa. ⁷ Muú kpaá né mmu echomelé b̄óó Èsòwò alu muú ayi apelé ndere utóó Èsòwò ukene. Ndere elúmbò, abò mambè muú ayi álá ákágé shulé ji ndo, ab̄óó fò mambè muú nen̄ga, muú ayi awyaá gefere, menyúú mm̄óó, abéé fò memmye mammye, ne abéé fò muú ayi aselegé ebwò. ⁸ Abó mambè muú ayi

anene an̄kéé, agboó ne genó gelógéló, muú ayi akagé gbaré mmye jíí, ajógé mejóó wuú gbógónó, abéé cho né mbe ushu Èsòwò ne apyèé genó eyi ji ab̄óó mampye. ⁹ Abó ntó mambè muú ayi agbaré mekomejóó Èsòwò ayi alere ji chancha, nnó ji ntó akaá ndere aleregé unó bi b̄óó Èsòwò akwalegè, nnó áleré b̄óó abi álerege unó ebicha nnó álu gyéé.

Weége anleré gebyò yéndégébé

¹⁰ Njógé mbò mechò èwéna gétúgè gejamégé b̄óó abi átene ukpene ne mekomejóó Èsòwò yina. Èbwó alú b̄óó meno ne b̄óó dembwalé chacha ekwò abi átomé wyeé eshye nnó ábó mansò muú nsò ne atene cho né mbe ushu Èsòwò. ¹¹ Ekamegè wò òlyáá ufóó b̄óó bina ajye mbe ne dep̄ti né mmu gepúge Èsòwò. Èbwó ápye me gejamégé mala upú ákwe tametame ndere aleregé unó bi ebwó amb̄óó ne ab̄óó nsa, èwé álá áb̄óó fò manleré ubi wó. ¹² Muú ekpávè bwó ama ayi alu muú melò Kret èwéna ajóó ntó ato ne b̄óó bíí aké, “B̄óó Kret alu b̄óó gebyò, b̄óó nchye ne ambwa abi ányéé genò.” ¹³ Mechò èwéna elu wáwálé ne òbò manshulegè ebwó ndo, òwegé ebwó yéndégébé nnó ebwó ákeré ákamé ne genó eyi gelú cho eyi getome ne dep̄rè Jisòs. ¹⁴ Amágé wu nye se ubi ebi b̄óó Jus ajame yé. ¹⁵ Yéndégenó gelú pópó mbaá b̄óó abi álá apò ne uferé uboubo né mmu metóó. Yémbò abi álú ne uferé uboubo, ebwó bi álá áfyéé metóó ne Èsòwò wó, yé genó gefò eyi gelú ebwó pópó gepò. Deba etiré dégbéé ebwó matóó dépye uferé bwó úlú wyeé nchyen̄chye. ¹⁶ Aké ebwó ákage Èsòwò, yémbò gepógé bwó geleré nnó áshya ji. Èbwó álu b̄óó abi muú álá ákágé b̄ò gejeé ne ebwó ne áwú fò Èsòwò. Ye galógáló ayi ebwó ákágé pye ne b̄óó ápò.

2

Majye ami Titos ab̄óó manchye b̄óó echomele Jisòs

¹ Ne wò Titos, òbò manlerégé élé unó bi úlú cho ndere mekomejóó Èsòwò agarege. ² Chyegè b̄óó kpakpa né

mmu gepúge Ἐσωῶ majyeé nnó abe pere ne bṓṓ, ápyege utṓṓ ne eshye, ákágé genó eyigé ebwṓ ápye, ákágé ndere ágbaregé mmye bwṓ, átene chánéné né metṓṓ ewé áfyéé ne Jisṓs, abṓgé gejeé ne bṓṓ. Akogé wye metṓṓ chánéné gébégé mmuameno achwṓgé.

³ Wye ndere ṓlere ákpakpa abi ande, mbṓntó ne ṓbṓṓ manlere abi andée, nnó ebwṓ ábé ne gepṓ eyi gechwṓṓ ne enógé, áchṓge fṓ bṓṓ mabṓ, áchyege fṓ gemege bwṓ né mmṓṓ manyúgé. Aleregé elé genó eyi gelu cho, ⁴ nnó ebwṓ ápye áṣṓ andée ábṓ gejeé ne áṓṓ bwṓ ne baá bwṓ. ⁵ Gare ntó ebwṓ nnó ákagé genó eyi ebwṓ ápyeé, ábé bṓṓ abi áṓṓ bwṓ, ebwṓ ebwṓ ne ákaá désṓré bwṓ. Pye ntó ebwṓ ákaá nnó abṓ mampyegé utṓṓ né upú bwṓ. Aleregé ntó ulṓṓ melu áwugé áṓṓ bwṓ nnó ékágé mekomejṓṓ Ἐσωῶ abe ne gembya.

⁶ Wyembṓ ntó ne ṓbṓṓ manleré njyeé usa nnó ákaá ndere ágbaregé mmye bwṓ. ⁷ Ne wṓ Titṓs ṓbṓ manlere gepṓ gelṓgélṓ né yéndégenó eyi wṓ ṓpyeé, ṓkwilegé manleré ebwṓ genó, lere ne metṓṓ wye mmu pópó, ṓpyegé nselé. ⁸ Mekomejṓṓ ayi atanegé wṓ meno, abe ayi muú awúgé alá ákagé shulé wṓ ndo, nnó muú mawámé wyeé awugé meno egbe ji akpa mekpo unṓṓ

⁹ Chyege afwe majyeé nnó ábṓ manwúgé ne ante abi ábṓṓ ebwṓ né yéndégenó, ápyege elé genó eyigé ebwṓ ákelegé. Ékágé átene ukṓṓ ne ebwṓ, ¹⁰ yé unṓṓ bwṓ ntó ájogé fṓ. Ebwṓ ábé elé bṓṓ abi ante bwṓ ákágé neré metṓṓ ne ebwṓ nnó yéndégenó eyigé ebwṓ ápyeé gelerege elé ndere mekomejṓṓ Ἐσωῶ Muú áwene gemége sé alṓme.

¹¹ Ἐσωῶ aleré bṓṓ ako galṓgálṓ wuú ayi ji áwenege gemége bṓ. ¹² Ne galṓgálṓ yimbṓ achyege esé majyeé nnó déféré amu né depṓ etí delá déchwṓṓ fṓ ne enógé mbaá Ἐσωῶ, etí delu elé depṓré mmwṓlé unṓṓ mme, nnó dégbarege mmye, debe ne genwá eyi gelu cho ne nnó dépye genó eyigé Ἐσωῶ akélegé fa né mme yina,

¹³ ndere dégilé gekpekepegé genó eyigé esé déneré metṓṓ wyeé gelu nnó Ἐσωῶ sé ayi apwṓṓ amu alerege mmye ne utó gefwa jí. Ἐσωῶ yina elé Jisṓs Kras Mewené gemége sé. ¹⁴ Jisṓs yina ne achye gemé ji gétúgé se nnó áwéné esé né yéndé gefṓgé gabo, ashwṓne esé nnó débé bṓṓ bíi abi akpané gechyeé mampyegé galṓgálṓ.

¹⁵ Titṓs ṓbṓ manlerégé bṓṓ unṓṓ bina, fyegé ebwṓ eshye ne weége ebwṓ ne uto ebi Ἐσωῶ achyeé wṓ. Ne ṓkamegé muú abya wṓ ndere ṓleregé ubi.

3

Bege ne gepṓ gelṓgélṓ

¹ Titṓs, tége bṓṓ byeé nnó áshulégé mmye bwṓ mme mbaá ákpakpa ne bṓṓ abi ábṓṓ uto né melṓ. Áwugé ne ebwṓ, ábé ntó téné mampyegé genó eyi gechwṓṓ ne galṓgálṓ mbaá bṓṓ ako.

² Ékágé áchṓgé mabṓ muú fṓ, ályaá mawámé, áselé depṓ peré, ne nnó abe chancha ne bṓṓ ako.

³ Néndé mbembe esé débṓ dekenegé ntó wye ndere ebwṓ, déwuú nya fṓ ne Ἐσωῶ dépyeé nya gyéé. Dékwe nya eké afwe ndere dépyeé unṓṓ bi menyammye sé ákelegé ne ebi ugṓṓ esé metṓṓ. Déchwṓṓ nya gébé se mambalegé matṓṓ ne ate. Bṓṓ abifṓ áké ábṓṓ unṓṓ matṓṓ áṣṓṓ esé. Bṓṓ abifṓ ápaá esé, esé ntó depaá ate. ⁴ Yémbṓ gébégé Ἐσωῶ Muú áwene gemége sé áleré esé galṓgálṓ ne gejeé eyigé ji abṓṓ ne esé, ⁵ aferé esé né efwyale gabo. Epṓfṓ gétúgé galṓgálṓ ayi esé dépyeé, ji age lé esé meshwe ne áwene gemé gesé. Ji ashwṓné matṓṓ sé nnó débṓ genwá eyi geke ne Mendṓṓ Ukpea epye esé déla bṓṓ ake.

⁶ Ἐσωῶ afyé esé Mendṓṓ Ukpea ewéna egbeé esé né mmye ndere Jisṓs Kras Mempoó sé achye gemé jíi gétúgé sé, ⁷ nnó gétúgé galṓgálṓ wuú, esé détené cho né mbe ushu Ἐσωῶ degilé mambṓ ntó genwá eyi gélagé byé.

⁸ Mejṓṓ wena elu wáwálé, ne nkelegé wṓ ṓtome eshye manlerégé ewu, nnó yéndémuú ayi áfyéé metṓṓ ne Ἐσωῶ ágbaré menyammye wuú chánéné, nnó ápyegé galṓgálṓ yéndégébé. Unṓ

bina ebi me ngaré mbɔ wɔ, uló ne upogé yéndémuú.

⁹ Ne ekamege wɔ ɔcho mbwa ne bɔ́ abi anyéé genkekenégé mbee yé mbeé mankwogé mabɔ ukwene ante ne mammyege gétúgé ebe. Unó bina upɔ ne nsa ne ulú elé ubyankwɔ unó.

¹⁰ Yéndémuú ayi ɔgene nnó agboó ne mawámé ne mbeé manyegé, chyé ji majyéé dama, ekogé ndɔ epea álá awuú fɔ, fa mbwa ne ji, ¹¹ néndé ɔkaá nnó gefógé muú eyigé na, alu muú ayi anyéé utuú ne gabo ayi ji apyéé aleré nnó jimbɔ́ ɔcho mabɔ míí.

Kwyakwya mejɔ́

¹² Me nkelegé mbɔ mantɔ Atemas ewú, nla ntɔ ji wɔ, ebyennó ntɔmé nye lé Tikikɔs, ne yéndémuú bwɔ achwogé ewú, mmye nnó wɔ ɔchwɔ ɔbane me wena né melɔ Nikapolis néndé nkelegé nnó neba nebye me ewú. ¹³ Aɲme se bina apea, Senas muú ebe ne Apolos ájyéé nye neke, áké ájyéé chyéé ebwɔ yéndégenó eyigé ebwɔ ákelegé ɔkamegé ebwɔ ájyé amuamu. ¹⁴ Gare bɔ́ se ewúmbɔ né meló Krete nnó ági manleregé ulɔ́ melu. Aké apyéé mbɔ, ágene unó manchyéé mbaá bɔ́ abi unó ulíí ebwɔ. Garege ebwɔ nnó ékágé ábe ambwa.

¹⁵ Aɲmé sé ako abi álu ne me álbɔ enyú matame. Tame ntó ájeé se abi ágboó ne esé ne áfyéé matɔ́ ne Esɔwɔ. Nnenemmye nnó Esɔwɔ álerégé enyú ako galógáló.

Nwe ayi Pól ásamé mbaá Filemōn

Matame

¹ Me Pól muú nkpe ne deno gétúgé utó Kras Jisós ne nsame ηwe ayina. Nlú fa chónchó ne menme sé Timoti. Ntame ηwe ayina eta wye Filemōn. Wó alú mejeé sé ayi débóó gejeé ne wó dóó ne nte muú utó ayi dépyeé utó εσωω chónchó.

² Esé délóó matame mbaá Apfia menme sé ayi mendée ne Akipus nte menme ayi démmye dépye utó Kras chóncho éké bóó bee. Délóó ntó matame mbaá εchomele bóó εσωω ewe enywerege né gepú jye.

³ Nnenemmye nnó Nte sé εσωω ne Ata Jisós Kras álérégέ enyú galógáló, ne apye enyú débé né nseo.

Pól aféé Filemōn

⁴ Menme wa, yéndégébé me nké nnenemmye mfyéé wó ntó né mmyemenene, ne ntamege εσωω wa, ⁵ gétúgέ nwuú nnó ofyéé metóó ne Kras ne óbóó gejeé ne ate bóó εσωω ako. ⁶ Nnenemmye nnó mmye eyi ese déchome ndere bóó abi ákame ne Jisós, epye wó ókaá chánéné genó eyi getome ne mejé ewé ese déwyaá ndere bóó Jisós Kras. ⁷ Menme wa, gefo gejeé eyigé óbóó ne bóó εσωω gepyeé metóó egóó me, ne gema fyéé me eshye ndere óbóó gejeé ne ebwó mbo epyeé matóó ákwenege ebwó mmu.

Pól anene Filemōn mmye nnó ase Onesimós

⁸ Ndere me nlú muú dentóó Jisós Kras nkage garé wó ne utó ba nnó wó pye genó eyigé óbóó mampye, yémba mpyeé fó mbo. ⁹ Ndere elúmba, nnene elé wó mmye né gejeé eyigé débóó ne ate. Me Pól nnene wó mmye ndere muú kpaá wye ne muú ayi akpene deno gétúgέ Kras Jisós. ¹⁰ Nnene wó mmye nnó wó ógé meshwe ne maá wa Onesimus. Nge ji ndere maá wa gétúgέ mpye ji afyéé metóó ne Kras gébégé

nlú né gepúgέ deno. * ¹¹ Mbe mbe ji abó alú gebyankwogé muú né eta wyeé. Ne nana alu muú melóméló né eta wye ne eta wa.

¹² Me ntame ji nnó akere eta wye. Elú me éké mbwii metóó wa ne ntame mbo eta wyeé. ¹³ Mbo nké mbele ji abe fa ne me, ase melu wye mampógé me ndere nlú né deno gétúgέ abya melóméló. ¹⁴ Yémba nkélegé fó mampye genó gefo eyigé wó óla mbóó mbe ókame wó. Mpye mbo, nnó yé óké ópye genó mampoó me, ópye ndere metóó wyeé egarege, ékágé ébe nnó me ne ηmeregé wó mekpo mme.

¹⁵ Ndófo Onesimós alyaá wó né mboó gébé nnó ji amage kere eta wyeé enyú debe ne ate téé kwyakwya. ¹⁶ Mbe mbe ji abó alú mefwé wye, yémba nana anea geme apwó mefwé néndé alá nte menme wyé gétúgέ ji ntó áfyéé metóó ne Kras. Me mbóó gejeé ne ji dóó, yémba ushuú gejeé eyigé óbóó nye ne ji gejamé kpaá gepwó amu néndé ji alú nte mekwaá ne nte menme wye ayi afyéé ntó metóó ne Ata.

¹⁷ Ndere elúmba, mbogé óse me ndere nte muú utóó Ata, achwógé, se ji amu apea wye ndere me mbo nchwógé ósele me. ¹⁸ Yé apye wó genó gefo gebo, yé anye elé wó ujwóó, gií me. ¹⁹ Elé me mbóó Pól ne nsamé ne ebwó wa ngarege wó nnó nkwalé wó ujwóó bimbó. Mmegeré fó nnó yé wó mbóó ógbarege me ujwóó né genwá jyeé. ²⁰ Ndere elúmba, menme wa, né gétúgέ mabó Ata pye me galógáló. Pye metóó egó me ndere nte menme ayi áfyéé metóó ne Kras.

²¹ Ne me nkaá wáwálé nnó ndere me nsame ηwe yina ópye nye wye ndere me njóó. Ne ópyeé nye yé genó eyi gepwóó eyigé me ngií. ²² Genó eyigé cha eyigé me mmagé gbéé gelú nnó, ókwyé melu né maá gepúgέ ankéé bele eta wa. Me ntere metóó nnó Ata awuú nye mmyemenene nyú, apye me ntané deno nkeré eta nyú.

²³ Epafra nte muú ayi akpene deno gétúgέ Kras Jisós alóó enyú matame.

* **1:10** Elú wáwálé nnó: Mabo Onesimus matene nnó muú yi áchwóó ne nsa.

²⁴Wyembɔ ntó ne Makɔs, Aristakɔs ne Damas ne Lukase álɔ́ enyú matame. Eɔwó álú áte aɲme abi ápyéé utóó Ata.

²⁵Nnenemmye nnó Ata Jisɔs Kras áléérégé enyú galógáló.

N̄WE ayi ásamé mbaá b̄óó Hibrus

Mekomej̄óó ayi Es̄w̄o ap̄ye maá wuú agaré

¹ Nyá mbembe Es̄w̄o ap̄ye b̄óó ekpavé bií ágaré ukwené ante sé mekomej̄óó wuú nd̄o, nd̄o ne nd̄o né mati uf̄óó uf̄óó. ² Ne nana ayi mme achw̄o bye, Es̄w̄o ap̄ye maá wuú agaré esé mekomej̄óó wuú. Maá wuú yina ntó ne ebw̄ó ne ji akwyéé yéndégenó fa mme chóncho. Ji ne Es̄w̄o ábélé nnó abe menyéé geteé unó uko ebi ji awyaá. ³ Elé maá yina ne apyéé gekpékpégé nḡo Es̄w̄o ágenegé. Ndere ji alú, mb̄ontó ne Es̄w̄o alu né mati mako. Mekomej̄óó wuú awyaá utó ne élé mekomej̄óó wuú yina ne apyéé nnó yéndégenó eyigé akwyéé gekene chánéné. Ji anerege mampye genó eyi gépyéé Es̄w̄o ashw̄anége gabo ayi b̄óó ápyéé, afé mfaánebuú, ne ajw̄alé né melú énogé né egbe ebw̄onye Es̄w̄o Muú ajeá Apw̄óó amu.

Maá Es̄w̄o ajeá gemé apw̄ó makiénné Es̄w̄o

⁴ Ndere elúmb̄o, Es̄w̄o ap̄ye maá wuú ajea gemé apw̄ó makiénné jíi wye ndere mab̄o ami Es̄w̄o achyéé ji málómé mapw̄ó ami bw̄ó. ⁵ Esé dékaá mb̄o néndé Es̄w̄o aj̄óó f̄o ne ekiénné f̄o nnó, “W̄o olú Maá wa, fina nla Nte wye.” Es̄w̄o aj̄óó yé ntó ató ne ekiénné f̄o nnó, “Me mbéé nye Nte wuú ne ji abéé nye Maá wa.” ⁶ Ne gébégé Es̄w̄o atóme maá mbe wuú fa mme ama j̄óó aké, “Gógé makiénné ya ánógé ji.” ⁷ Ge genó eyigé aj̄óó atómé ne makiénné Es̄w̄o aké, “Es̄w̄o apyéé makiénné jíi álu eké mbyo ne apyé baá ut̄óó bimb̄o álu eké manómé mewé.” ⁸ Yémb̄o aj̄óó ató ne Maá wuú aké, “E é Es̄w̄o, gefwa jye gebéé te kwyakwya ne kwyakwya, ogbarege nye gefwa jye né meti ewé elú cho ne melóméló. ⁹ W̄o ogboó ne genó eyi gelú cho ne opaá gepogé b̄óó abi alá ábelegé mabe Es̄w̄o. Ge

ula bi me Es̄w̄o, muú nlú Es̄w̄o wye njyaá w̄o nnó abe ne nḡo yi ap̄ye met̄óó eḡóó w̄o epw̄óó ate ájeé byéé.” ¹⁰ Ama j̄óó ntó ne maá wuú aké, “W̄o, Ata, né ula ulóó okwyéé mme, ne okwyéé yéndégenó eyi gelú né mfaánebuú ne ammu jye. ¹¹ Unó bina uchogé nye né meso gébé, ne w̄o mb̄óó abéé nye te kwyakwya. Ubi uko ugboó nye manaá eké ukwene mandeé, ¹² ne w̄o ok̄óó nye ubi ntó eké gekwenege nkú ne okw̄órégé nye ubi eké muú akw̄órégé ukwene mandeé ne ayi make. Yémb̄o, w̄o mb̄óó okw̄órégé f̄o ne genw̄á jye gebyéé f̄o te kwyakwya.” ¹³ Es̄w̄o aj̄óó f̄o ne ekiénné wuú f̄o genó eyigé ji aj̄óó ne maá wuú nnó, “Jw̄alé fa né egbe ebw̄onye wa, kpaá te mpyéé b̄óó mawáme byéé akwene eké geluo eyigé onérege uká byéé mfaá.”

¹⁴ Ne makiénné Es̄w̄o ako ulú le mandoó ayi ápyéé ut̄óó. Es̄w̄o atómé nnó ápoogé b̄óó abi Es̄w̄o áwenege nye gemége bw̄ó.

2

Fyegé mekpo né wáwálé ayi déwuú

¹ Te ndere esé dekaá unó bina debó mamfyege mekpo né ubi chánéné nnó ékágé deno mewaá. ² Esé dékaá nnó mekomej̄óó Es̄w̄o ayi makiénné jíi ágaré ukwene ante sé alu wáwálé, ne b̄óó abi alá bélé ji w̄o ne abi atóó ntó mekpo, agé wye efwyale ewé ekwane ne ebw̄ó. ³ Ndere elúmb̄o, mb̄ogé esé abi déwuú gekpékpége mekomej̄óó Es̄w̄o ayi áwenege gemége b̄óó, debyage ji, dépyéé mb̄o nnó ne esé débo efwyale? Ata jimb̄óó ne ab̄óó mbe ágaré b̄óó mekomej̄óó yina, ne b̄óó abi áwuú ndere ji ágárege apyé esé dékaá nnó alu wáwálé. ⁴ Ne Es̄w̄o alere ntó esé chánéné nnó mekomej̄óó yina alu wáwálé né gepogé ufelekpa ebi upyéé b̄óó alá mano mekpo fuú ne unó ebif̄o uf̄óó uf̄o ebi ulerege utóó bií. Ne achyéé ntó uf̄óó uf̄óó echye ewé etanege mbaá Mendoó Ukpea mbaá b̄óó bií ndere ji ákélé.

Elé Jis̄s ne awenege gemége sé

⁵ Γε, genó eyigé esé déjógé détome ne geji gelu nnó: Makiénné Esṵwṵ fṵ wṵ Esṵwṵ ábelé nnó ágbare gefwa né mme meke ayi achwṵ wṵ ⁶ Né mbaá melu fṵ né mmu ηwe Esṵwṵ ásá lé nnó, “E é Ata Esṵwṵ mekwaá alú kpe ndé genó ayi ṵteé ji, gebyanṵkwṵgé nte mekwaá ayi wṵ ṵkpege alu waá? ⁷ Né mboó gébé, ṵpye fṵ ji anea yé geme dṵó eké makiénné jyε wṵ, yémbṵ ṵfwa ji ne ηgṵ ne énogé eké mfwa. ⁸ Wṵ ṵfyε yéndégenó né amu jíí. Asá né mmu ηwe Esṵwṵ nnó, Esṵwṵ afyε yéndégenó né ammu jíí.” Ebyennó yé genó eyigé cha eyi gelaá gepṵ. Yémbṵ esé delú danṵe mbṵ nnó yéndégenó gelu né amu jíí. ⁹ Yémbṵ elé Jisṵs ne esé dégene. Né mboó gébé, Esṵwṵ ábelé ji né melu ewé ela enea yé geme eké ewé makiénné jíí wṵ. Esṵwṵ apyεmbṵ nnó gétúgé galógálṵ ayi ji alerege, Jisṵs ágeé efwyale agbo gétúgé bṵó ako. Gétúgé efwyale ewé Jisṵs agene ne negbo eniné ji agboó, ne Esṵwṵ afwa ji ne ηgṵ ne énogé ndere mfwa. ¹⁰ Esṵwṵ ne akwyε unó uko ne ji ne agbare ubi nnó ukene chánéné. Ndere ji apyε nnó gejamégé bṵó ábé baá bíí abṵ ηgṵ, elú galógálṵ nnó ji apyε muú ayi ánénege ebwṵ meti áwené gemége bwṵ, ágé efwyale nnó akwane né yéndé meti mambε muú ayi ákágé pyε ebwṵ ábṵ geṵwá.

¹¹ Jisṵs muú apyε nnó bṵó abε pópó chóncho ne bṵó abi ji apyε ebwṵ álu me pópó, ebwṵ ako alu baá Nte ama. Γε ula bi mmyε ela gboó fṵ ji manṵú ebwṵ nnó anṵme bíí. ¹² Ajṵóge aké, “Mpyε nyε anṵme ba akaá gekpékpégé muú ayi wṵ ṵlu. Mfεge nyε wṵ né εchomele bṵó byéé.” ¹³ Ama jṵó aké, “Elé Esṵwṵ ne nliíge mmyε ne ji,” ne ama jṵó ntó aké, “Gé me na ne baá abi Esṵwṵ achyε me.”

¹⁴ Tε mbaá baá bíí bimbṵ, ebwṵ ako alu akwaá, getú eyigémbṵ, Jisṵs jimboó abwṵlé mekwaá álá eké ebwṵ nnó ji agbo akε ne negbo nni áchṵ utó muú ayi apyεé nnó bṵó ágbṵ. Ne muú yimbṵ elé danchṵmeló. ¹⁵ Ndere ápyεmbṵ, ápyε nnó bṵó áfṵógé sé

negbo né geṵwáge bwṵ geko, elé ebwṵ abṵ álu afwε mbaá negbo gétúgé abṵ afṵó néni. ¹⁶ Esé ako dékaá chánéné nnó Jisṵs achwṵ lé nnó apoó upyáne Abraham, achwṵ fṵ mampoó makiénné Esṵwṵ wṵ. ¹⁷ Γε genó eyigé gepyε ji abwṵlé ntó mekwaá álá eké anṵme bíí né yéndé meti mbṵ, nnó abε etukpe ampyéé upε Esṵwṵ, ewé egene bṵó meshwε, ne muú ákágé neré metṵó ne ji nnó ji achyεé gepε gétúgé gabo ayi bṵó ápyéé. ¹⁸ Ji akágé wené gemεge bṵó abi mmuameno ábánege ebwṵ nana néndé mmuameno abṵ abané me jimboó ne agε efwyale.

3

Jisṵs aneá geme apwṵ Mosis

¹ Anṵme ba, abi ukpea, muú ayi alu né mfaánebuú akú ntó enyú. Ndere elúmbṵ, pεge gefṵgé muú ayi Jisṵs alú, ji alú ηgba ne etukpe né depṵré Esṵwṵ etiré esé défyéé metṵó wyε ne déjógé. ² Ji apyε utṵó bi Esṵwṵ achyε ji metṵó ema wyε ndere Mosis ntó apyεé né gepúgé Esṵwṵ. ³ Yémbṵ, Jisṵs akwáne mambṵ énogé apwṵ Mosis wyε ndere bṵó ánógé muú ayi áténé gepú apwṵó gepú eyigé ji aténé. ⁴ Elú wáwálé nnó yéndé gepú muú ne atenege geji, yémbṵ, muú ayi apyε yéndégenó elé Esṵwṵ. ⁵ Mosis apyε utṵó bíí uko né gepugé Esṵwṵ metṵó ema, ndere maá utṵó Esṵwṵ. Utṵó bíí bimbṵ utene mbaá unó bi Esṵwṵ apyεé nyε nnó bṵó ákaá né meso gébé. ⁶ Yémbṵ Kras apyε nya utṵó bíí uko né gepugé Esṵwṵ metṵó ema ndere Maá Esṵwṵ. Esé delú bṵó gepu eyigémbṵ mbṵgé dégbarege matṵó sé chánéné ne dénegege ntó wyε metṵó tágétágé tε kwyakwya né unó bi débṵó nyε.

Déneáge fṵ matṵó

⁷ Γε ula bi Mendoó Ukpea ejógé eké, “Fina mbṵgé enyú déwúgé meko Esṵwṵ ⁸ détogé fṵ mekpo ndere ukwene ante nyú abṵ ápyéé ne Esṵwṵ. Ashya mampyε genó eyigé ji ajṵó, gébége ebwṵ ákεne né mashwṵne, ákpa mekpo metṵó bwṵ áfwṵré ji. ⁹ Ewú né mashwṵne, ukwene ante nyú

ákpélé me, ágé unó bi me mpyéé né usaá aḡme upea. ¹⁰ Gé ula bi metóó esóó me ne nje eniné mbá, ne njóó nké, ‘Matóó bwó áférégé fó unó choó yéndégébé ne ákágé fó genó eyi me nkelege nnó ebwó ápye’. ¹¹ Ne ndere metóó esóó me ne ebwó mbá, nkélé nké, ‘Ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wa.’”

¹² Aḡme ba, ségé gébé nnó, ékágé muú fó abe né geluage nyú ayi awya gebobogé metóó ewé ji ashya mamfyé metóó ne Esówa, ati meso ne Esówa muú alu mebe. ¹³ Genó eyigé enyú debóó mampye gelu nnó, enyú déchyége ate majyéé yéndé bíí pyége wyembá te mbaá delu kuú bíí ebifó nnó fina nnó ékágé yé gabo fó ábwólé enyú détógé mekpo ne Esówa. ¹⁴ Kágé nnó esé ne Jisós Kras delú muú ama, mbógé dégbaré metóó ewé débóó mbe défyé ne ji ne eshye kpaá te dékwónégé kwyakwya. ¹⁵ Wye ndere dékuú nye me, déjigé fó nte genó eyigé ajóó nnó, “Fina mbógé déwúgé meko Esówa, détógé fó mekpo, ndere ukwene ante nyú apye gébégé átoó mekpo ne ji.”

¹⁶ Ndé bó ábó áwuú meko Esówa ne áshyá mampye genó eyi ji ajóó? Elé bóó ako abi Mosis abó áferé nya ebwó né melo Ijip. ¹⁷ Ndé bóó abi metóó esóó nya Esówa ne ebwó né usa aḡme upea? Elé bóó bi ápyéé nya gabo ágboó né mashwone. ¹⁸ Ndé bó Esówa abó kélé nnó ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wuú? Elé bóó bi alá ákamé nya mampye genó eyi ji ajóó wó. ¹⁹ Mbó ne esé dégéné nnó, ebwó ákágé kpe fó né melu ugbeé mmye gétúgé alá áfyé metóó ne Esówa wó.

4

Esówa anyémeno nnó achyége bóó bíí ugbeé mmye

¹ Menomenye ewé Esówa anyé nya ne esé bi dékrene nye né melu ugbeé mmye wuú élú. Ndere elúmbá, ségé gébé nnó ékágé muú nyú fó akwe meti, ásó mpa wuú nnó ákágé nkpe fó né melu ugbeé mmye ewémbá. ² Esé ntó déwuú abya melóméló wye ndere

ebwó abi nya áwuú. Yémbá, esé dége nnó mekomejóó Esówa ayi ebwó áwuú apóó ebwó wó, néndé ndere ebwó áwuú ji ákamé fó genó eyigé Esówa ágaré bwó wó. ³ Elé esé bi défyéé metóó ne Esówa ne dékrene né melú ugbeé mmye epófó abi alá fye metóó ne ji wó, néndé Esówa ajóó aké, “Nkelé né metóó usóó wa nnó, ‘Ebwó akrene fó né melú ugbeé mmye wa kanka.’” Yélé ji ajóó mbá, abó annere me utóó bíí ne akwyéé melú ugbeé mmye te gébégé ji akwyé mme. ⁴ Esé dékaá nnó, melú ugbeé mmye elú wye néndé né melú fó né ḡwe Esówa ajóó ato ne ndó yi agbeé ekeneama nnó, “Esówa annerege utóó mme mankwyé agbeé mmye né utóó bíí uko né ndó ayi agbeé ekeneama.” ⁵ Né melo ḡwe ewé dékuú nye ajóó wye áké, “Ebwó ákpené fó né melu ugbeé mmye wa.” ⁶ Ndere elúmbá, elú wye mme fuú, nnó bóó bifó ákrene nye né melu ugbeé mmye ewémbá. Yémbá bóó bi ábóó mbe áwuú abya melóméló yina ákpeé wye wó gétúgé alá ápyéé genó eyi Esówa ajóó. ⁷ Getú eyigémbá, Esówa ábélé bíí bi fó, ne ákuú bíí ebi mbó nnó fina. Ne te nya, Esówa apye Devid agáre mekomejóó ndere débóó me mbe déwuú né mekomejóó yimbo nnó, “Fina, mbógé enyú déwuúgé meko Esówa détógé mekpo.”

⁸ Mbógé bóó bi Joshua abó áselé ákrene melo Kanáan abó nyá ugbeé mmye wáwálé mbó Esówa ámá jóó se ató ne bíí ebicha wó. ⁹ Ewéna eléré nnó, bíí ugbeé mmye ebifó ulú gilí wye bóó Esówa. ¹⁰ Yéndémuú ayi akrene né ugbeé mmye Esówa agbégé ntó mmye né utóó bíí wye ndere Esówa agbeé mmye gébégé annere mankwe mme. ¹¹ Ndere elúmbá, démmye ne eshye mankpe né melú ugbeé mmye ewémbá nnó ékágé muú se fó atóó mekpóó ne Esówa ndere bóó Isrelí áto mekpo ákwéne nyá.

¹² Mekomejóó Esówa alú mebe ne awyaá uto. Achyaá apwó yéndé aparanja magbe apea ne akrene kpaá akwone mbaá ḡḡwáge mekwaá géchónege ne mendóó wuú.

Akwonege mbaá yi ufere ne défó dechonege. Alerege unó bi ulú cho ne ebi ulú gyéé, ebi mekwaá aferege né metó wuú ne ebi ji akelege mampyegé. ¹³ Ye genó gefo eyigé Esowó akwe eyigé gelu bibíí né ame Esowó gepó. Esowó agene yéndegenó chánéné ne élé eta wuú ne esé dégarégé nye yéndegenó eyigé esé dépyéé.

Jisós alu gekpékpégé etukpe Esowó

¹⁴ Esé déwyaá gekpékpégé etukpe muú ajye koó né mfaánebuú ájyéé né mbaá ayi Esowó alu. Etukpe ewémbó élé Jisós, Maá Esowó. Ndere elúmbó, dégbaré unó bi esé défyé metó wye ne eshyé. ¹⁵ Etukpe Esowó sé epófó muú yi alá akágé gé fó esé meshwe gébége genó geké géjwerege esé mampye ne ji alu muú ayi akpene né yéndé gefógé mmuameno éké esé, yémbó ji apye gabo wó. ¹⁶ Ndere elúmbó, déjye tágetágé kwókwólé ne gelu eyigé Esowó ajwálege wye alerege bó galógáló nnó ji age esé meshwe ne alerege esé galógáló yéndégébé eyigé genó geké gelíí esé.

5

¹ Ajyaá yéndé etukpe Esowó né gelu-age akwaá nnó ji atene mbe né depóre Esowó. Achyegé echye ne nnó apyegé upé mbaá Esowó gétúgé gabo yi ebwó ápyéé. ² Akágé ndere aselé depó peré ne bóó abi alá kágé ye genó abi anome mewaá né depóre Esowó néndé jimboó ntó, unó ebifó ujwerege ji mampye. ³ Gé ula bi ji abóó mampyegé upé mbaá Esowó gétúgé gabo awuú jimboó ne ayi bóó ntó. ⁴ Muú akágé jya fó game jíí nnó abe etukpe Esowó gétúgé akelege mambo énogé etukpe. Elé Esowó ne abó manjya ji né utóó bina wye ndere ajyaá nya Erón.

⁵ Wyémbó ntó ne elú, epófó Kras jimboó ne aselé ngó afye né game jíí nnó abe etukpe wó. Elé Esowó ne ajóó ne ji aké, “Wó ólu Maá wa, fina me nla Nte wye.” ⁶ Ajóó ntó né melu ewé fó aké, “Ólu mampye upé Esowó te

kwyakwya wye ndere ajóó atome ne Melkisedek.”

⁷ Gébége Jisós alu fa mme, annemmyé. Akpa Esowó geke, alilé ne akalege mansé ashulege nnó Esowó muú akáge fere ji né negbo apóó ji. Esowó awuú mmyemenene jíí néndé Jisós ashulege game mme anógé ji. ⁸ Ye élé Jisós alú Maá Esowó agi wye manwuúgé ne Esowó né efwyale ewé ji agéné. ⁹ Esowó ápyégé ji ákwanége mambe etukpe wuú, ji alá muú yi apye bóó bi áwuú ne ji ábóó genwá eyigé gela gebye. ¹⁰ Ne Esowó afye ji nnó abe etukpe wuú gefóó eyigé Melkisedek alú.

Ekágé délya mamfyége metóó ne Kras

¹¹ Esé déwyaá gejámege unó bi debóó mangaré enyú gétúgé mecho ewé, yémbó ejwerege esé mampye enyú dékaá néndé enyú dékágé fó genó wáwá. ¹² Né gébé eyigé na, enyú debóó delú mambe anleré mbaá bóó abifó, yémbó elu wye éké bóó fó ábó manlerégé wye enyú unó lerégé, ebi muú abóó mbe ágií né mekomejóó Esowó. Enyú delu éké bóó abi álu nyuú élé némbé depó ndere bóó abi ákwane manyé menyéé mbóó. ¹³ Yéndémuú ayi alú nyuú lé némbé apó ne défóó mankaá genó eyi gelú cho ne eyi gelu gyé. ¹⁴ Menyéé mbóó alu mbaá ákpakpa néndé ebwó ági ne ákaágé genó eyi gelu cho ne eyi gelú gyé.

6

¹ Getu eyigémbó, délyaá yé mampélé lé unó bi debóó me mbe dékaá né depóre Kras, déjye mbe nnó débéné mankaágé unó chánéné. Débóó sé manselé gébé déjógé unó bi débóó me mbe dékaá né depóre Esowó etire défyéé metóó wye ne etire détome nnó muú abó mankwore metóó wuú alya unó bi uchwóó lé ne negbo. Déké dépyéé mbó, elú wye éké démagé fyé mbó lé nebóme gepú enine débó défyéé me. ² Dékaá me ndere awyage bóó manaá Esowó ne ndere annerege muú amu mekpo ajé ji. Dékaá nnó Esowó apyéé bóó akwilé

né negbo ne ndere Εσωω ασώ mpa
 βοό déma τε kwyakwya. Délyaá unó
 bina dépele mβε, mβε. ³ Μβογέ Εσωω
 απόγγέ, εσέ depye nye wyembω.

⁴ Ula bi debώό manjye mβε úlú nnó,
 epófó kókogé nnó dépye βοό abi átií
 meso ne Εσωω ama kwóre matώό bwó.
 Ufω βοό bina amε abó ákaá με εbwó
 né depóre Εσωω ne áfwóre με εchye
 εwé Εσωω achyεge, Mendoó Ukpea
 ntó εchwó εbwó mmye. ⁵ Ne age nnó
 mekomejώό Εσωω alome, εbwó ákaá
 ntó utó bi Εσωω alerege nye né mme
 meke yi achwώό. ⁶ Μβογέ ufώό βοό
 bina átigé meso ne Εσωω epófó kókogé
 nnó apye εbwó ama kwóre matώό bwó
 néndé elú wye eké εbwó álú wome wye
 Maá Εσωω né gekwa ne áchyεge ji
 mekpo unώό né mβε ushu βοό ako ne
 áwane mβο lé gemεge bwó.

⁷ Manaá akwégé, ne melu mme
 ényúgé manaá dώό ne mbwε ayi ápéné
 wye awene chánéné mbaá muú yi
 apye utώό wye. Ebyennó Εσωω ajé lé
 nye melu mme εwémbo. ⁸ Ne mβογέ
 melu mme εwémbo εwéne lé byabya
 ne meshíí, ebyennó elome fώ ne elá
 gachye Εσωω achω εwu ne kwyakwya
 ασώ εwú né mewε.

⁹ Añme sé, ye elé dejógé mβο, εσέ
 dekaá wáwálé nnó ényú dekéne
 chánéné né unó bi dépye ndere βοό
 abi áwane gemεge bwó. ¹⁰ Εσωω alú
 cho yéndégébé. Ajigé fώ ényú nté
 né utώό ebi ényú dépyeé. Delere nnó
 ényú dégbóo ne ji ndere ényú depoó
 ate añme nyú ne delu pye wyembω.

¹¹ Εσέ dékeleге nnó yéndémuú nyú
 ámmuámé mampyεge utώό bíí ne
 eshye ne akpane gechyε wyembω kpa
 τε kwyakwya. Deké dépyeé mβο,
 dékágé unó bi ényú dénegeге metώό
 wye degilé. ¹² Dékeleге fώ nnó ényú
 debwalé εbwá. Ségé lé gekágé nékéne
 βοό abi áfyεé metώό ne Εσωω, akógé
 ntó metώό ne áselé genó eyigé Εσωω
 anyémemo nnó achyεge εbwó.

*Menomenye Εσωω epyeé εσέ
 dénegeге metώό né unó bi ji anyémemo*

¹³ Ne gébége Εσωω anyeé nya meno
 ne Abraham akélé gemε ji nnó ji
 apye genó eyigé ji anyémemo nnó

apyeé gétúgé muú ayicha alá pó sé ayi
 añea gemε apwώό ji ayi ji akage kelé
 ji. ¹⁴ Εσωω anyémemo ne Abraham
 aké, “Wáwálé, njéle nye wω nchye
 wω ntó gejamégé upyáne.” ¹⁵ Mβο
 ne Abraham akógé metώό agilé kpa
 τε agene unó bi Εσωω anyémemo
 nnó achyεge ji. ¹⁶ Βοό áke akélége,
 áselé mabo muú ayi añea gemε apwω
 εbwó ne ákélé. Akelege mβο, yéndé
 mbeé ayi εbwó anye asógé ne akamé
 nnó mechω εwémbo elú wáwálé.
¹⁷ Εσωω ntó akéleге nnó ji apyeé βοό
 abi áselé nye unó bi ji anyémemo
 manchye εbwó ákaá chánéné nnó
 wáwálé ji akworege fώ metώό wuú.
 Ge ulá bi ji akélé lé mabo amií jimbo
 manlere nnó, ji apye nye genó eyigé
 ji anyémemo nnó apyeé. ¹⁸ Mβο ne
 elú, dewyaá unó upea. Unó bina
 úlú nnó Εσωω anyémemo ne ákélé.
 Unó bina ukworege fω ne ji ákage
 byó fώ gebyó. Ubi upye matώό sé
 ábénege nno, εσέ bi deboó εfwyale
 débií ne Εσωω, dégbarege matώό
 sé, dénéregé matώό né unó bi εσέ
 dekaá nnó degene nye né meso gébé.
¹⁹ Unó bi εσέ dénegeге metώό wye
 ugbarege genwáge sé mbaá ama
 ndere mkpókove ágbarege ekpe, nnó
 dépere uka sé mme chánéné. Unó
 bina ujame εσέ nnó dekoó ekat dékpe
 né melu makilé Εσωω. ²⁰ Jisωs jimbo
 abó με mβε afé εwuú né gétúgé
 sé gébége ji alá με etukpe sé τε
 kwyakwya gefώó eyigé Melkisedek alu.

7

*Depω etire Melkisedek alu mempye
 upε Εσωω*

¹ Melkisedek yina alu nya mfwa
 melo Salem, ne mempye upε Εσωω
 ayi añea apwω amu. Ne gébége Abra-
 ham atane mewá bee, mbaá awané
 gejamégé afwa, ndere akerege meso
 atuú ne Melkisedek. Atugé ne ji
 Melkisedek ajé ji. ² Ne Abraham akaré
 unó uko ebi ji afώó né mewáá bee né
 malu afya, achyεé ji melu ema. Unó
 úlú upea ebi utome ne Melkisedek.
 Eyigé mβε gelú nnó, mabo mií matεné
 nnó, “Mfwa ayi apye depω etiré delu

cho.” Eyiḡe gepye unó upea gelu nnó, “Alú mfwa Salem,” ewé eténe nnó, “Mfwa ayi achwóó né nesa.” ³ Né mmu nwe Eṣwá, mbaá fə apó ayi ásámé mabó nte wuú ne mabó mma wuú, yé lé ami ukwene ante bíí. Bíí bi ábyené ji ne ebi ji agbo, ye muú fə akaá wó. Ji alú eké Maá Eṣwá ne ji alá wye mempye upe Eṣwá te kwyakwya.

⁴ Gege yé gefə eyiḡe Melkisedek aṇea gemé. Abraham muú abə alú gekwenege nte bəó Isrēli, achyéé Melkisedek melu unó ewéna ema. ⁵ Né mbaá upyáne Levi ebwó abi alú ampye upe Eṣwá, ebe Mosis ejóó nnó, ábó manse melú unó ewémbə mbaá bəó Isrēli. Ewéna etene nnó, áse unó bina mbaá bəó melə bwó, yelé elú wáwálé nnó, ebwó ako alu upyáne Abraham. ⁶ Melkisedek apó fə muú ntoné Levi, yémbó Abraham jimbo akaré unó bíí achyéé ji melu ema. Melkisedek ntó ajé ji, muú Eṣwá anyémeno ne ji. ⁷ Elú wáwálé nnó muú ayi ajéle nte muú yifə aṇea gemé apwə muú ayi ji ajéle. ⁸ Né mechə ampye upe Eṣwá abi alú upyáne Levi, abi áselé melu ema né malu afya, alú lé akwaá abi agbo. Yémbə, né mechə Melkisedek muú asélé melu ema né malu afya, ji alú muú yi alá gbó fə, wye ndere nwe Eṣwá aleré. ⁹ Ndere Abraham achyéé nya melu unó ema né malu afya mbaá Melkisedek. Eṣé dékágé jəó nnó Levi ntó ne achyéé ewú. ¹⁰ Eṣé dekágé jəó mbə, néndé, gébégé Melkisedek atuú ne Abraham, Levi alú né mmu manóó Abraham, gekwenege nte wuú.

Jisəs alú wye eké Melkisedek

¹¹ Gébégé Eṣwá ajyaá Levi ne upyáne bíí nnó abe ampye upe ne ale chyé ebe ewé ekene ne utó ampye upe. Ne, mbəgé ebə ebé nnó utó bwó ukágé pye nnó akwaá akwane ndere Eṣwá akelege, mbə Eṣwá ama kelesé mempye upe ayi cha ayi alú gefəó eyiḡe Melkisedek wó. Yémbó Eṣwá ajya gefəge mempye upe yi cha ayi alá tané fə né ula gepú Erən, mpyáne Levi wó. ¹² Ne ákwóregé ntóné ampyéé upe Eṣwá, abə mankwəré ntó ebe. ¹³ Muú

yi déjógé unó bina détómé ne ji, atané né ntoó eniné cha. Yé muú fə né ntoó eníí alu dambe mempye upe Eṣwá ayi apyéé upe né geluó. ¹⁴ Eṣé dékaá chanchá nnó Ata sé atané né ntoné Juda. Mosis ajóó yé genó gefə átó nnó ampyéé upe Eṣwá atanegé né ntoó eniné mbə wó.

¹⁵ Genó eyi gepye gema gepye eṣé dégene chanchá nnó ebe ekwəré lé manchwə ayi mempye upe Eṣwá ayicha ayi alú gefəó eyiḡe Melkisedek achwó nana. ¹⁶ Ji alú mempyéé upe, epófó ndere ebe ewé etome ne ntoné ampyéé upe Eṣwá ejóó. Ji alú mempyéé upe Eṣwá gétúgé utó genwá jíí eyiḡe muú alá kagé chə geji. ¹⁷ Wye ndere ajóó atome ne Jisəs aké, “Wə olú Mempye upe te kwyakwya gefəó eyiḡe Melkisedek alú.” ¹⁸ Até gekwenege ebé elá bábá neídé elú jəó ne epófó ne ncha. ¹⁹ Ebe ewémbə ékágé pye fə bəó akwane ndere Eṣwá akelege. Nana genó eyi geləme gepwəó gechwó. Geji ne eṣé dénegege metóó wye, ne geji ne gejame eṣé deyje kwókwólé ne Eṣwá

²⁰ Genó eyiḡe fə eyi dégbəge mfaá gelu nnó, gébégé Eṣwá apye Jisəs alaá mempyéé upe, akelé mempye upe yicha apó sé ayi Eṣwá akelé. ²¹ Yémbə Jisəs alú mempye upe Eṣwá gétúgé Eṣwá akélé ajóó ne ji nnó, “Ata annyemeno wáwálé ne akwené fə menomenyéé wuú, ‘Wə olu mempyéé upéé Eṣwá te kwyakwya.’” ²² Ne gétúgé Eṣwá akélé mbə, Jisəs ne aténé ndere muú ayi alerege nnó menomenyéé meke eləme epwəó gétúgé elú te kwyakwya.

²³ Genó eyiḡe fə gelú nnó, ampyéé upe abi átané né ulaá gepú Levi ája nya dəó neídé negbo nesəó nya ebwó, ábéé sé wye mampyege utó bwó. ²⁴ Yémbə gétúgé nnó Jisəs agboó fə, ji apyéé utó ndere mempye upe Eṣwá te kwyakwya. ²⁵ Ndere elúmbə, Jisəs awyaá utó nana mamferé bəó ako né efwyale gabo dāmáa te kwyakwya abi akoógé né amu jíí ne achwəó mbaá Eṣwá. Ji alu mebe te kwyakwya manenemmye mbaá Eṣwá gétúgé bwó.

²⁶ Ji alú gefógé etukpe Esowò ayi esé dékelege. Ji alú muú ukpea, muú akágé shulé fò ji ndo. Apó fò ne gabo né mmye. Ji afa mbwa ne bọ́ ubeé, ji alu né melu enógé né mfaánebuú eniné mfaá mfaá. ²⁷ Jisòs abọ́ fò mampye upé mbaá Esowò yéndé bíí ndere matúkpe ampnyé upé apyéé wó. Ebwó abọ́ mbe apye upé gétúgέ gabo bwó ne apye ntó gétúgέ ayi bọ́ bifó. Yémbó Jisòs apye gepé ejíi mbaá Esowò damaá mechó ebye gébégé ji achyéé gеме ji agboó. ²⁸ Ebe Mosis ejya lé akwaá, abi akágé pye gyé nnó abe matukpe Esowò. Yémbó mekomejọ́ ayi Esowò akele, akele gébégé áfyéé me ebe Mosis. Mekomejọ́ yimbó ne ájyaá Maá nnó akwane te kwyakwya mambе etukpe ampye upe.

8

Jisòs ne alu etukpe menomenyéé meke

¹ Memma mechó ewé déjógé mbó elú nnó: Esé déwyaá gefógé etukpe ewéna. Ji ajwólé né melu enógé né egbe ebwónye Esowò Muú ahea Apwó́ amu né mfaánebuú. ² Eféé ne ji apyéé utó́ bíí né mmu mákilé Esowò né mmu maá geto ayi wáwálé. Ata ne akwyéé maá geto wú epófó akwaá.

³ Afyéé yéndé etukpe nnó achyegé echye, apyegé ntó upé mbaá Esowò. Mbántó ne etukpe ewé sé abọ́ mambе ne genó eyigé ji achyegé mbaá Esowò. ⁴ Mbógé ji ábó ábe fa mme, mbó ji abó abéé yé mempyéé upé Esowò chácha néndé ampnyéé upé álu me abi áchyegé echye mbaá Esowò ndere ebe ekelege. ⁵ Utó́ ebi ebwó́ apyéé né melu ewémbó ulú élé dendore unó bi apye né mákilé Esowò né mfaánebuú. Esé dékaá mbó néndé gébégé Mosis alú mantene maá gepúge Esowò, Esowò ajọ́ ne ji aké, “Se gébé nnó apyéé yéndégenó gebe wye gefó́ eyigé me nleré wó né mfaá mekwe.” ⁶ Yémbó utó́ Jisòs uhea gеме upwó́ ebi ukwene ampnyéé upé, wye ndere menomenyéé meke wuú ewé echome bọ́ mashu ne Esowò elóme epwó́ ewé gekwene.

Gétúgέ etene mbaá unó ulúlú ebi Esowò achyegé nye.

⁷ Mbógé gekwenege menomenyéé ékage pye nnó bọ́ ákwane ndere Esowò akelege, mbó amágé kele sé ewé chá. ⁸ Yémbó Esowò ágegé nnó bọ́ bíí ápyéé gyéé, getú eyigémbó ne ji ajọ́ aké, “Ata aké, gébé gechwó́ nye eyigé me nnyéé nye menomenyéé meke ne bọ́ Isréli ne abi Juda. ⁹ Menomenyéé ewémbó ebeé sé ndere ewé me mbọ́ nnyéé ne ukwene ante bwó né bíí bi me nsele ebwó́ ne amu átané né meló Ijip. Ne ndere ebwó́ alá pye sé genó eyigé me nnyémeno ne ebwó́, me ntó nti meso ne ebwó́, me Ata ne njógé mbó. ¹⁰ Ge menomenyéé ewé me nnye nye ne ntoné Isréli na. Né gébé eyigémbó, me nfyéé nye mabe ya né makpo bwó́, nsa áji né mmu mató́ bwó. Me mbeé nye Esowò bwó́ ne ebwó́ ntó abéé nye bọ́ ba. ¹¹ Ne ye muú bwó́ amágé lere sé nte menme wuú, ye muú ula gepú bíí ajógé sé nnó, ‘Kaágé Ata’ néndé yéndémuú manló ne bọ́ abi alá hea gеме wó, okwane mbaá abi ahea gеме akaáge nye me. ¹² Ne me ngene nye ebwó́ meshwe né gabo ayi ebwó́ apyéé ne mmágé te sé gyéé ayi ebwó́ apyéé cháchá.” ¹³ Ndere Esowò ajọ́ atome ne menomenyéé meke, ebyennó ji ase nnó ewé gekwene egbo gelu. Ne yéndégenó eyi gegboó gelu, gekwó́ ukoó, abelege geji baba.

9

Gekwenege meti ewé débó dénógé Esowò

¹ Menomenyéé mbe ewé Esowò anyéé nya ne bọ́, ewyaá mabe ayi áleregé ndere ánógé Esowò. Ne bọ́ ntó akwyéé maá geto ayi ánógé Esowò wyéé fa mme. Akare maá geto yimbó malú apea ne makat apea. ² Né meso ekat ewé mbe akuú ewu nnó melu ukpea. Né melu ewéna geluógé etuleka gelu wyeé ne ekpokpogele. Né mfaá ekpokpogele ewémbó ánere ntoó bred eyi achyéé mbaá Esowò. ³ Né meso ekat ewé mmu élé melu ewé akuú nnó melu ukpea ewé epwó́ malu ukpea ako. ⁴ Ne melu ewémbó,

geluó eyigé asó elu mbaá Esᵱwᵱ gelu wyeé. Akwyéé geji ne gul. Mekwa menomenyéé Esᵱwᵱ elu ntó wyeé, afyale ewú ne gul. Né mmu mekwa ewéna maá nkᵱᵱ ayi akwyéé ne gul alu wyeé. Afyé menyéé yimbᵱ ayi ákuú nnó manaá né mmu. Meto Erᵱn ewé echíi nya bya elú ntó wyeé ne ubare mataá ebi Esᵱwᵱ asame mabe jíi wyeé. ⁵ Unó fᵱ upea eké makiénné Esᵱwᵱ úlú né mfaá mekwa ewémbᵱ, ákuú ubi nnó bᵱ charubim. Ubagele bwᵱ ukwere mbaá ayi Esᵱwᵱ ajige nté gabo bᵱᵱ. Yémbᵱ dékage pye bᵱᵱ akaá unó bina uko nana.

⁶ Akwyéé unó bina ábelégé mbᵱ, ampyéé upe Esᵱwᵱ akpene né mmu maá gepú ayi mbᵱ yéndé bíi ápyéé utᵱᵱ bwᵱ. ⁷ Yémbᵱ ekosé etukpe ampyéé upe ne ekpene né maá gepú ayi mmu. Ne ji akpene wye damaá né ηme. Ji aké akpene wyeé abó mamkra manoó menya mampye upe mbaá Esᵱwᵱ nnó Esᵱwᵱ ajinte gabo awuú jimbᵱᵱ ne ayi bᵱᵱ ápyéé dankaa. ⁸ Ndere epyembᵱ, Mendoó Ukpea ebᵱ elerege mbᵱ lé nnó, te ndere maá gepú yimbᵱ ayi mbᵱ alú wyeé ne menombi ntó wye gbᵱgbᵱ, ye meti epᵱfᵱ ewé bᵱᵱ ákágé kpe né mmu maá gepú ukpea ayi apwᵱᵱ malu ukpea ako. ⁹ Unó bi ulumbᵱ elé gepᵱ eyi gelerege njene esé eniné nnó echye ewé bᵱᵱ áchyéé ne upe ebi bᵱᵱ apye mbaá Esᵱwᵱ ukágé pye fᵱ nnó bᵱᵱ abi ánógé Esᵱwᵱ ábᵱ ne ufere ebi ukwane ndere Esᵱwᵱ akélege. ¹⁰ Unó bina utome elé ne depᵱré manyéé ne manyúgé ne ndere muú ashwᵱnege mmye nnó abe pᵱpᵱ né mbᵱ ushu Esᵱwᵱ. Ubi úlú elé mabe ayi atome ne depᵱré menyammye ne ubyéé nye gébégé Esᵱwᵱ apyéé yéndégenó gelage gekᵱ.

Meti meke ewe debᵱ manóge Esᵱwᵱ

¹¹ Yémbᵱ Kras achwᵱ me. Ji alu etukpe Esᵱwᵱ ayi achwᵱᵱ ne unó ulúúl ebi úlú mbᵱ esé né gébé eyigé na. Ji apyéé utᵱᵱ né melu melómélᵱ mbaá ayi akwane apwᵱᵱ maá geto ayi ampyéé upe abó apyéé nya utᵱᵱ wyeé. Akwaá fᵱ wᵱ átene ji wᵱ, mmyeke apᵱ fᵱ né geluage unó bi

úlú fa mme. ¹² Kras akpe né melu ukpea ewé epwᵱᵱ malu ukpea ako dama te kwyakwya. Gébégé jíi ákpene wye, ákpa fᵱ lé manoó menya ndere ηme yé ami mpᵱ ne ákpe né mmu wᵱ, jíi ákpa lé manoó míi jimbᵱᵱ ne ákpene wyeé. Akpéé ana gemége sé nnó detane né efwyale te kwyakwya. ¹³ Né menomenyéé ewé gekwene, muú álá pᵱ fᵱ pᵱpᵱ aselé elé manoó ηme ne ami menᵱ mpᵱ ne matwᵱ maá mpᵱ ayi asó né mewᵱ améé jíi né mmye nnó abe pᵱpᵱ ndere Esᵱwᵱ akélege. ¹⁴ Ne mbᵱgé manoó amíi ufᵱᵱ menya eyina mawyaá uto na, ebyennó ami Kras mawyaá uto kraá mampwᵱ amu. Né uto Mendoó Ukpea, muú alú te kwyakwya, Kras achyéé gemᵱ jíi mbaá Esᵱwᵱ gétúgé sé. Ji apyembᵱ nnó ashwᵱné ufere sé ékágé dépyéé upwyapwyané unó ne nnó esé dépyéé elé utᵱᵱ Esᵱwᵱ muú alú mebe.

¹⁵ Getú eyigémbᵱ ne Kras ala muú ayi áchómé bᵱᵱ mashu ne Esᵱwᵱ né menomenyéé meke ewé Esᵱwᵱ anyéé ne bᵱᵱ bíi. Ji apyembᵱ nnó bᵱᵱ abi Esᵱwᵱ akuú, abᵱ mejé ewé elá ebyéé fᵱ te kwyakwya ewé jíi anyémeno. Mbᵱ ne elú néndé negbo níi eniné mbᵱ ne nepyéé nnó áfére bᵱᵱ né gabo ayi nya ebwᵱ ápyéé gébégé gekwenege menomenyéé.

¹⁶ Nᵱwe geteé alu wye eké menomenyéé. Muú aságé ηwe geteé ágárégé ndere jíi agbogé akarege unó bíi, alyage ubi kraá te jíi agbogé ne akaré ubi. ¹⁷ Gefᵱgé ηwe yimbᵱ awyaá uto mbᵱgé muú ayi asamé jíi agbo. Mbᵱgé muú ayi asame jíi álá agboᵱ wᵱ, ηwe yimbᵱ afulé yé genó. ¹⁸ Getú eyigémbᵱ ne manoó malá magbele mme wᵱ, nnó menomenyéé ewé mbᵱmbᵱ ebefᵱ ne uto. ¹⁹ Mosis agarégé bᵱᵱ mabe Esᵱwᵱ ako, ase manoó anᵱ mpᵱ ne ami ηme áchwaré ne manaá, abᵱ eta maá genᵱᵱ ayi akuú nnó hisᵱp ne néwú negelé anyua né mmu, améé né ηwe mabe Esᵱwᵱ ne menyammye bᵱᵱ ako ntó. ²⁰ Ameéé mbᵱ ajᵱᵱ aké, “Gééé manoó ami magbaré menomenyéé ewé

Ἐσῶω anyεέ ne enyú, agaré nnó debele na.”²¹ Wyembῶ ntó ne Mosis ameeé manoó mimbῶ né maá geto ne yéndegenó eyigé asele anógé Ἐσῶω wyεέ. ²² Ndere mabe yimbῶ alerege, elu wáwálé nnó aselé lé manoó ne apye nnó yéndegenó gebε pópó né mbe ushu Ἐσῶω. Ne mbῶgé manoó mala machyεέ mme wó, ajigé fó nte gabo.

Gεpe eyigé Kras apyεé géferege bῶῶ gabo mmye

²³ Γε ula bi, asele lé manoó menya ne apye nnó unó bi úlú lé dendoré unó bi úlú né mfaánebuú ube pópó. Yémbῶ abῶ mansε lé genóge upe eyi gelῶme kpaá gepwῶῶ manoó menya ne apye nnó unó bi mbῶ né mfaánebuú ube pópó. ²⁴ Kras akpe fó elé né maá geto ayi akwaá akwyεé ne apye ejíi gεpe wó. Melú ewémbῶ elú elé dendoré melu ukpea ewé elú né mfaánebuú. Ji akpe elé né mfaánebuú neni ambῶῶ, atene mbe ushu Ἐσῶω gétúgé esé. ²⁵ Ji akpe fó né mfaánebuú nnó apye gεpe jíi ndῶndῶ ne ndῶ ndere etukpe akpene yéndé ηme né melú ukpea ewé epwῶῶ malu ukpea ako manchyεé manoó ami mala mapῶ fó amií jimbῶῶ né mbaá Ἐσῶω wó. ²⁶ Mbῶgé ebe nnó mbῶ ne ji abῶῶ apyεé, mbῶ ji agé εfwyale ndῶndῶ ne ndῶ te ula ulῶῶ mme. Ndere elúmbῶ, ji achwῶ ndῶ gamaá né gébé eyi mme achwῶῶ kwyaá ne achyεé geme jíi nnó ánéré ne gabo. ²⁷ Elú me nnó yéndemuú abῶ magbó demaá, agbogé mbῶ agilé unῶῶ mpa ayi Ἐσῶω apane. ²⁸ Wyembῶ ntó ne Kras agboó ndere gεpe nnó aferé gejamégé bῶῶ né gabo. Ne ji amágé chwῶ nyε ndῶ yifῶ. Né gébé eyigémbῶ achwῶῶ sé né gétúgé gabo sé, achwῶῶ elé nnó awene gemεge bῶῶ abi agilé ji álá mmyεmmyε bwῶ.

10

Gεpe eyi Kras gelú lé damaá te kwyakwya

¹ Ebe Mosis elú lé dendore unó ulúulῶ ebi úlú manchwῶ, epófῶ unó

bimbῶ ubi ambῶῶ. Getú eyigé mbῶ bῶῶ aké achwῶῶ mbaá Ἐσῶω upe ebi ebwῶ anyuarege apyεé yéndé ηme, upyεé fó kánka nnó ebwῶ akwane chánéné ndere Ἐσῶω akεlege. ² Mbῶgé ebe ebe nnó gefῶgé upe bina upyεé nnó bῶῶ akwane chánéné ndere Ἐσῶω akεlege, mbῶ bῶῶ ntó ámagé téε sé mecho gabo ne ábῶ ámagé pyε sé upe bimbῶ. ³ Yémbῶ upe bina ebi bῶῶ anyuarege apye yéndé ηme, upyεé lé nnó bῶῶ átégé gabo ayi ebwῶ apyεé. ⁴ Néndé manoó anῶ mpῶ ne ηme makágé fere fῶ bῶῶ gabo né mmyε cháchá.

⁵ Γε ula bi gébégé Kras alu manchwῶ fa mme ajῶῶ ne Ἐσῶω nnó, “Wῶ akεlegé sé upe ebi bῶῶ ápyεé eta wyεé ne echyε ewé bῶῶ áchyεgé. Wῶ akwyεé lé menyammyε ayi akwyεé abelé nnó me nse mpyε upe wyε. ⁶ Menya eyi bῶῶ asῶῶ kpógelé né geluῶgé upe ne echyε ewé ebwῶ áchyεgé gétúgé gabo ayi ebwῶ ápyεé ukwane fῶ wῶ metῶῶ wó. ⁷ Ne njῶῶ nké, ‘Ἐσῶω gé me na nchwῶ mampyε genó eyi wῶ akεlege nnó me mpyε wyε ndere asamé né mmu ηwe atomé ne me nnó mbῶ mampyε.’” ⁸ Kras abῶ mbe ajῶῶ ne Ἐσῶω aké, “Ufῶῶ upe bi bῶῶ ápyεé ndere ebi apyεé ne menya, yé ebi ápyεé ne umpomé yé ebe lé ebi bῶῶ ásῶῶ né geluῶgé upe mampyε upe eta wyε ne unó bi bῶῶ achyεgé gétúgé gabo bwῶ ukwané fῶ wῶ metῶῶ wó.” (Yé elé ebe Mosis eké ápyεgé mbῶ.) ⁹ Ne ama ajῶῶ aké, “Γε me na, nchwῶ mampyε genó eyigé wῶ akεlege nnó mpyε.” Ndere elúmbῶ, Ἐσῶω aferé upe bi ukwene nnó apye gεpe eyigé Kras gesε malu bwῶ. ¹⁰ Ne gétúgé Jisῶs Kras apyεé genó eyigé Ἐσῶω akεlege, achyεé menyammyε wuú ndere gεpe te kwyakwya. Getú eyigémbῶ esé dela bῶῶ ukpea né mbe ushu Ἐσῶω.

¹¹ Né gekwenege menomenyεé ampyεé upe Ἐσῶω ápyεé utῶῶ bwῶ yéndé bíi. Anyuarege upe bimbῶ mañané mañané, yémbῶ upe bimbῶ ukágé fere fῶ bῶῶ gabo né mmyε. ¹² Ne Kras awesé mampyεé upe, apye lé gεpe gema eyi gekwane te

kwyakwya, manshwóné gabo sé. Apyégembò ajwólé né melu enógé né egbe ebwónyε Εσωω. ¹³ Ne ji ajwòle wye agilé kpaá τε Εσωω apye bòó mawámé bií álaá eké geluò eyi ji anerege uka mfaá. ¹⁴ Mbò ne elú nnó Kras apye elé gepε gemaá nnó bòó abi ji ashwónegé ákwane chánéné ndere Εσωω akelege τε kwyakwya.

¹⁵ Mendoó Ukpea ntó egáré esé genó eyina. Abó mbe ajóó aké, ¹⁶ Ata aké, “Gébé gekwónégé, ge menomenyéé ewé me nnyéé nye ne ebwó na. Me mfyéé nye mabe ya né mmu matóó bwó ne nsame nye ájí né mmu défóré bwó.” ¹⁷ Ne ama agbéé aké, “Me nteé sé gabo bwó ne depó etiré ebwó ápyeé gyéé.” ¹⁸ Dékagé ge nnó, ajigénte gabo bòó, yé ula fó ubéé sé ebi amágé pye upε.

Déchwó kwókwólé ne Εσωω débεge ne dembyò

¹⁹ Añme ba, ewéna etene nnó esé dékágé kpe tágetágé né melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako, gétúgé manoó Kras ami machyéé mme gébége ji agboó. ²⁰ Jisòs anené me ekat ewé ekaré melu ukpea ne melu ukpea ewé epwóó malu ukpea ako. Anené esé meti meke ewé ewyaá genwá. Ekát ewé Jisòs anené mbò, etene mbaá menyammye wuú gébége ji agboó gétúgé sé nnó esé dekoó wye déjye mbaá Εσωω. ²¹ Ne τε ndere esé déwyaá gekpekepegé etukpe ewé epεle gepúgé Εσωω, ²² déchwó kwókwólé ne Εσωω ne matóó sé mako ne défyéé metóó ne ji gefóó eyigé déla dékágé be fò ne dembyò néndé manoó Jisòs Kras mameé me né matóó sé alá pópó ne ágaré esé nnó delu cho. Ne áshwóné menyammye se ne manaá ami makpea. ²³ Déténé ne eshye né depó etiré esé déneré metóó wyeé ne dégaregé deti. Ekágé déwé mmye néndé Εσωω anyégémeno nnó apyeé genó, ápyeé geji. ²⁴ Dékelégé meti ewé défyéé ate añme eshye nnó ágbógé ne ate ne nnó álerege uló melu. ²⁵ Délyagé fò mankεne uchome bòó Εσωω ndere bòó abifó ályaá esé

déchome wye mmye, défyεgé ate eshye, ushuú chacha ayi dégene mbò nnó bií ebi Ata achwóó ula kwókwólé.

²⁶ Néndé mbógé déké dépyeé wye gabo kpékpé ayi dékaá me wáwálé ayi mekomejóó Εσωω álerege, gepε eyigé chá gepó sé eyi gekagé fere esé gabo né mmye. ²⁷ Genó eyi degile ne εfó metóó elé mpa Εσωω ne gekpekepegé mewε ewé esóó nye bòó mawáme Εσωω. ²⁸ Dékaá nnó muú ayi abyaá εbe Mosis, áwáne ji ágené fó meshwe mbógé bò nteε apea yé áléé ágarégé nnó ákpa ame age ji ndere ápyeé genó eyi geléré nnó ji akwé εbe ewémbò. ²⁹ Ebege mbò, férege gekpekepegé εfwyale ewé εbeé nye ne muú ayi abyaá Maá Εσωω ne aselé manoó mií ami magbaré menomenyéé Εσωω, nnó mapó yé genó yé elé manoó ami na ne mashwone ji nnó abε pópó, ne ajóge ntó mejóó mebo atome ne Mendoó Ukpea muú alerege bòó galógáló. ³⁰ Esé dékaá ji muú ajóó aké, “Me ne nwyaá utó manshuú amu né gabo ayi ebwó ápyeé, ne nshúgé nye amu mbaá bòó abi ápyeé ubé.” Ne ajóó aké, “Ata ne asóó nye mpa bòó.” ³¹ Epyeé εfó mankwe né amu Εσωω muú álú mebe.

³² Tégé ndere elú nya ne enyú gébége enyú debóó mbe dékaá depore Εσωω. Yé elé enyú dégené gejamégé εfwyale né gébé eyigémbò, déténe wye ne eshye yé genó genyige enyú wó. ³³ Gébé eyigé fò bòó ashyéé enyú gbòñò ne ápyeé enyú déwuú ubalé. Né gébé eyigé fò bòó abi agene ntó εfwyale mbò, enyú déchome défyoge ebwó mmye. ³⁴ Dégene meshwe ne bòó abi ákpéné denò, ne gébége bòó áfóó unó nyú dékame wye kamegé ne metóó megómégó ndere dékaá nnó déwyaá unó ulóuló ebi upwóó ammu, ebi ubéé nye τε kwyakwya. ³⁵ Ndere elúmbò, délyagé fó mamfyεgé metóó ne Εσωω néndé ji achame nye enyú. ³⁶ Enyú débóó mankogé elé metóó dépyeé genó eyigé Εσωω akelege, ne désε unó uko ebi Εσωω anyémeno nnó achyεgé. ³⁷ Néndé Εσωω aké, “Elá

gachyέέ muú ayi achwóó nye achwó achóó sé gébé. ³⁸ Né bóó ba abi ápyeέέ wye genó eyi gelú cho, abeέέ nye wye mamfyegé metóó ne me. Yέmbó muú ayi ajame mmye meso, metóó wa egóó f� ne ji.” ³⁹ Esé depó f� bóó abi ajame mmye meso genwagé bwó genó mme detu. Esé delú elé bóó abi áfyeeέ metóó ne Esówó ji awene gemεge bwó.

11

Gefóó eyigé bóó áfyeeέ metóó ne Esówó

¹ Metóó mamfyé ne Esówó elé ndé? Metóó mamfyé ne Esówó elé mankaá nnó débóó nye unó bi déneré metóó wyeέ ne nnó unó bi esé dela delu danγε úlú wyeέ wáwálé. ² Bóó abi nya mbembe áfyeeέ metóó ne Esówó, getú eyigémbó Esówó ase nnó apye genó gelógéló.

³ Ne elé gétúgέ esé défyeeέ metóó ne Esówó ne dékaá nnó mekomejóó ayi Esówó ajóó ne akwyeeέ mme. Ewéna etene nnó unó bi esé dégene mbó fa mme, akwyeeέ ubi ne unó bi muú álá gene.

⁴ Gétúgέ Ebel áfyeeέ nya metóó ne Esówó ne ji apyeέ gepε mbaá Esówó eyi gelóme gepwóó eyigé menmo wuú Ken. Ndere ji apyembó, Esówó akame nnó ji alú cho, getugé gepε eyige ji apyeέ. Yé elé Ebel agboó te nya metóó ewé ji áfyeeέ ne Esówó elú ejógé mejóó te fina.

⁵ Gétúgέ Enók áfyeeέ nya metóó ne Esówó, ji agbo wó. Esówó ase ji afé né mfaánebuú mebe. Yé muú ama agé sé ji wó gétúgέ Esówó asélé ji ajye né mfaánebuú. Gemεgέ nnó Esówó asé nya ji ajye mfaánebuú alere me nnó gepó ejíí gegó ji metóó.

⁶ Elú wáwálé nnó yé muú ákágé pye f� metóó ego Esówó mbógé muú yimbó álá fyε metóó ne ji wó, néndé yéndémuú ayi achwó kwókwóle ne Esówó, abó mankamé nnó Esówó alú wye wáwálé, ne ji achame bóó abi ákelege ji ne matóó bwó mako.

⁷ Metóó ewé Nowa áfyeeέ nya ne Esówó apye ji awú mbeé ayi Esówó akwélé ji gétúgέ unó bi upyeέ nye meso gébé. Akwyε ékpe kpaá ewé

ji ne ula gepú bíí ákpené mmu nnó ápó negbone ηgbannyi. Ndere ji apyembó mfaánebuú ashulé bóó mme né mmye, ne Esówó apye ji ntó álá cho gétúgέ ji áfyeeέ metóó ne Esówó.

⁸ Metóó ewé Abraham áfyeeέ nya ne Esówó apye ji awú ne Esówó. Akú Abraham ajóó ne ji nnó akwilé ajyeέ né gebage mewaá eyigé ji achyegé nye ji meso gébé. Ji alyaá melo wuú afé yé elé ji álá akaá mbaá ayi ji ajyeέ wó. ⁹ Metóó ewé ji áfyeeέ ne Esówó apye ji ajwólé né mmu baá otó ndere menkeé né mme bóó abi cha ayi Esówó anyémeno nnó achyegé nye ji. Mbóntó ne maá wuú Asek ne mpyáne wuú Jakób ajwólé. Ebwó álú bóó bi álú mambó ntó genó eyigé Esówó anyémeno nnó achyegé ebwó. ¹⁰ Abraham akó metóó ajwólé né baá otó bimbó néndé ji abó agilé manjwólé né melo ewé ewyaá mabóme ayi álá chógé ewé Esówó akwyeeέ atene.

¹¹ Metóó ewé Sara áfyeeέ ne Esówó, ne apyeέ ji akpane unε. Yé elé ji akwóó me ukóó, ákoó gébé eyigé ji ábyéne maá, ji afyé wye metóó ne Esówó nnó anyegémeno mampyeέ genó, apye geji. ¹² Yé elé Abraham ábené me álá kágé byε se baá, upyáne bíí uja eké ambe né mfaánebuú ne gesóó né mbale ebeé mega. Yé muú ákágé pa f� ubí.

¹³ Bóó bina ako áfyeeέ wye metóó ne Esówó kpaá te agboó. Yé muú bwó f� ase yé genó eyigé Esówó anyémenó nnó achyegé nye ebwó wó. Yέmbó áge lé unó bimbó te mbe ne matóó ágóó ebwó. Ebwó ákaá nnó ebwó alú elé ankeé bó abi ákógé fa mme yina kógé. ¹⁴ Bóó abi ajógé mbó álere chánéné nnó ebwó akélege mbaá ayi abeέ melo ewé bwó. ¹⁵ Mbógé ebwó abó átégé lé melo ewé ebwó atané wyeέ, mbó ebwó akelé meti mankere wyeέ. ¹⁶ Yέmbó ebwó ashyagé lé melo ewé elómé epwóó ewé ebwó abó alú wyeέ. Ne melo ewémbó elú lé né mfaánebuú. Ndere elúmbó, mmye egboó f� Esówó nnó ebwó ákúgέ ji nnó

Ἐσωω bωó néndé ji ákwyéé me melo ábelé ebwó.

17 Gébégé Ἐσωω amuame Abraham nnó ase maá wuú Asek apye gepé, Abraham ákamé gétúgέ áfyéé metóó ne ji. Elé Abraham yina ne Ἐσωω anyéé nya meno ne ji nnó abéé ne gejamégé upyáne, yémbó ji akpome mmye mansé danchi maá wuú apyé gepé mbaá Ἐσωω, 18 yé elé Ἐσωω ajóó nya ne ji aké, “Gejamegέ upyáne ebi wó obóó nye utanege nye lé mbaá Asek.” 19 Abraham ntó ákamé nnó Ἐσωω akágé pyéé bóó akwilé né negbo. Ne dékágé jóó nnó elú wye eké Ἐσωω apye Asek akeré né geἡwá Abraham ase ji akere mmu.

20 Elé gétúgέ Asek áfyéé metóó ne Ἐσωω ne ji ajelé Jakób ebwó ne Ἐsao, agaré ebwó mejé ewé ebwó abóó nye meso gébé.

21 Gétúgέ Jakób áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji achwóó gbo ajé lé baá Josef apea abi ande. Né gébé eyigémbó agíí né meto wuú anógέ Ἐσωω.

22 Gétúgέ Josef áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji áchwó gbó agaré bóó Isreli nnó ebwó ályage nye melo Ijip. Ne agaré ntó ebwó ndere ji agbogé ápyéé ne ugoó bíí.

23 Gétúgέ mma ne nte Mosis áfyéé metóó ne Ἐσωω ne gébégέ ábyené Mosis ábí nya ji né ámfaá áléé, néndé áge nnó ji alú maá ayi alóme ulóó. Ne áfó yé mambya ebe ewé mfwa melo afyéé nnó áwáné baá bóó Isreli né gébé eyigémbó wó.

24 Gétúgέ Mosis áfyéé metóó ne Ἐσωω né gébégέ ji awené ashyaá nnó asegé fó ji ndere maá ayi maá mfwa Fero ayi mendée ábyené. 25 Ji ákamé mange efwyalé ne bóó Ἐσωω ne nnó ji anyégé apogé ne nechóchó né mmu gabo ewé nechóchó eniné na nela newyagé. 26 Ji aferé nnó mange efwyale gétúgέ Kras elé gekpekepegé gefwa eyi gepwóó gefwa geko eyi gelú né Ijip néndé ji apelé wye né mbe mambó genó eyigé Ἐσωω ácháme nye ji.

27 Gétúgέ metóó ewé ji áfyéé ne Ἐσωω alyaá melo Ijip abó yé efó wó né genó eyigé metóó esogé mfwa akágé pye wó. Ji akó metóó apelé wye mbe mbe eké abó age me Ἐσωω muú bóó alá gené ji ne ame. 28 Elé gétúgέ metóó ewé Mosis áfyéé ne Ἐσωω, ne ji agaré bóó Isreli nnó aló manyé epaá koó upú, ne nnó ase manoó ἡme amee né manombi upú bwó nnó ekiénné Ἐσωω ewé ewáné bóó echwógέ ekoó upú bwó kógé ekágé ewa baá mbe bwó, ndere ewáné nye abi bóó Ijip.

29 Gétúgέ metóó ewé bóó Isreli áfyéé ne Ἐσωω, ne áchyaá ebeé mega ewé ákuú nnó ebeé megelé eké bóó abi ákené né mme detu. Ne gébégέ bóó Ijip ámuame manchyaá, ebeé ewé mbe e shwya ebwó ako.

30 Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω, ebwó akégé ágyaágé melo Jeriko né mme ndó ekenéama, gebamé mataá eyi genó melo mme gekwe gbarammm. 31 Gétúgέ Rahab mendée enó áfyéé metóó ne Ἐσωω abi bóó Isreli abi áchwóó cheré meló ewé mbe bibíí. Getú eyigémbó ne ji alá agboó fó choncho ne bóó abi alá ákamé ne Ἐσωω wó.

32 Me mmagé jóó na nnó? Unó bi bóó abi áfyéé metóó ne Ἐσωω apye uja dóó. Gébé ne gela gepó sé eyi me njógé ntome ne bóó ndere Gidyón, Barak, Samsen, Jesta, Devid, Samuele ne bóó ekpave Ἐσωω abifó. 33 Elé gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω, ne ebwó abifó ámmye bee ne malo kpakpa ápwó áji. Agbaré malo ebwó chancha, ne ábó unó bi Ἐσωω anyémeno nnó achyegé ebwó. Gétúgέ metóó ewé ebwó áfyéé ne Ἐσωω ágbe manó unyanya nnó ékágé uwá ebwó.

34 Aníí mewé ewé elulé wum, wum, wum, yémbó mewé esó fó ebwó wó. Abifó abó bóó abi aké áwá ebwó ne bó aparanja. Abifó apó ne eshye yémbó Ἐσωω achyéé ebwó eshye. Abi awyaá eshye mamye bee ámmye ábú bóó bee abifó né malo bwó. 35 Gétúgέ metóó ewé andée abifó áfyéé ne Ἐσωω, áge bóó bwó abi ágboó ndere ákwilé né negbo. Abifó átulé ebwó kpaá

álá mangbomangbo, yémbò ákámé negbo áshya mamferé metóó ne Eṣṱwṱ bṱó ályaa ébwṱ. Apyembṱ nnó meso gébé Eṣṱwṱ apye ébwṱ abó genwá eyi gepwṱ amu. ³⁶ Abifṱ ájwa ébwṱ ne atulé ébwṱ ne otoó, awe abifṱ ne bṱ mkpṱkṱve áfyε ébwṱ né gepúgέ denṱ. ³⁷ Ató abifṱ ne mataá áwa. Agyá abifṱ ubauba ne sṱó. Awá abifṱ ne bṱ aparanja. Abifṱ alú ubya bṱ, áfyεé elé mekṱ ηme. Achyεé ébwṱ éfwyale, ámmye amu ne ébwṱ. ³⁸ Akené nya mmu mewaaá tametamé ákwṱme makwe áshulege, ábiígέ né mmu maba mataá ne ambu né mme. Mme yina ákwane yé mambe mbaá ayi ébwṱ ákágé ájwṱlegé wyε wṱ.

³⁹ Gétúgέ ébwṱ áfyεé metóó ne Eṣṱwṱ, áké ébwṱ ápyε gechágéné genó. Yé elé elúmbṱ, ébwṱ ásé yé genó eyigέ Eṣṱwṱ anyémeno nnó achyεge ébwṱ wṱ, ⁴⁰ néndé Eṣṱwṱ awyaaá gechachage genó né metóó mampye eyi getome ntó ne sé. Genó eyimbṱ gelú nnó aselé esé chónchṱ ne ébwṱ apye nnó dékwane chánéné ndere ji akεge.

12

Nte sé Eṣṱwṱ anywṱlege esé mati

¹ Né egbe ewé se, bṱó bina ako abi áleré esé ndere áfyεé metóó ne Eṣṱwṱ álu wyεé, ánṱ esé mme eké geko ápelé nnó áge genó eyigέ esé dépyεé nyε. Ndere elúmbṱ, dékpa yéndégenó eyi génṱ esé eyi gépyε esé déla dékágé lome dégbε mewaaá chónchṱ ne gabo ayi áfwyánege esé. Dékógέ metóó délómégέ wyε gatélé ayi alú esé mbe. ² Ndere délόμεge dépelé wyε ne Jisṱs muú anene esé meti défyεé metóó ne Eṣṱwṱ. Wyε elé ji ne akpané nyε esé apye metóó ewé défyεé ne Eṣṱwṱ ekwane chánéné. Ji akamé nya magbo negbone mekpo unṱó né gekwa. Ji asé yé mekpo unṱó ewé elú né gefṱgέ negbo eniné mbṱ efú genó wṱ néndé ji akaá gekpekpεgέ metóó megómégó ewé Eṣṱwṱ ákwyεé me ábelé eta wuú. Gétúgέ ji agboó negbo eniné mbṱ, ji ajwṱlé nana né melu enógέ né egbe ébwṱnyé Eṣṱwṱ.

³ Tégέ ndere ji akógέ nya metóó agené éfwyale né amu bṱó ubeé, bṱó ápaá ji. Tégέ wyε ji nnó ékágέ enyú debe ne gepwa metóó detṱ meti.

⁴ Ummye ebi enyú démmye manlyaaá gabo delú dammyε dekwṱné mbaá manoó nyú machyεge mme. ⁵ Nnó enyú dejjí me nte majyεé ami Eṣṱwṱ achyεgέ enyú ndere baá bií? Ji ajṱó aké, “Maá wa, Eṣṱwṱ ányágέ wṱ gétúgέ gyε ayi wṱ ṱpyεé, ṱsege fṱ ewú eké efuú yé genó wṱ. Ashúlegé wṱ ndo, ṱbege ne gepwa. ⁶ Kaá nnó Ata alerege lé chuchu yina mbaá muú ayi ji ábṱó gejeé ne ji. Ne atulegέ lé yéndémuú ayi ji aselé nnó alú maá wuú.” ⁷ Ndere elúmbṱ, kógέ metóó né chuchu ayi Eṣṱwṱ alerege enyú, manleré enyú genó. Ji apyembṱ elé ne enyú ndere nte apyεé ne baá bií. Ndé maá ayi apyεge gyε nte wuú álá alerege fṱ ji chuchu? ⁸ Mbṱgέ Eṣṱwṱ álá alere enyu chuchu né gyε ayi dépyε ndere ji apyεé ne baá bií ako wṱ, ebyennó enyú dépṱ fṱ baá bií wáwálé déluú baá ulṱ. ⁹ Genó eyigέ fṱ gelú nnó, ante sé fa mme alerege esé chuchu mbṱgέ dépyεgέ gyεé, denoge ébwṱ. Ndere elúmbṱ, elú galógálṱ nnó esé déwúgέ dṱó ne nte sé muú abṱó mandoó sé, nno debo genwá. ¹⁰ Ante sé fa mme alerege ese chuchu né mboó gébé ndere ejigέ ébwṱ gétúgέ gyεé ayi esé dépyεé, Eṣṱwṱ alerege esé chuchu gétúgέ gyεé ayi dépyεé né galógálṱ awé sé, nnó esé debe bṱó ukpea ndere ji. ¹¹ Né gébégέ alerege esé chuchu déselé fṱ nnó elé genó gelógélṱ. Déselé elé nnó elé genó eyi gepyεé esé débéé meshwεmeshwε. Yémbṱ ewyagé, éfwyale ewémbṱ echwṱó ne galógálṱ mbaá bṱó abi ágií genó wyεé. Epyεé nnó ébwṱ apyεgέ genó eyi gelú cho ne nnó ábé nesṱ ne ate bṱó.

Majyεé ne mbeé mekwelege

¹² Ndere dékaá mbṱ, gbarege unṱ chancha ne amu nyú ayi abṱó gepwa ne tenege ne eshyε ne uka nyú ebi uweré. ¹³ Chógέ wyε mbe dékéné né mati ayi alú chṱ nnó ékágέ uka nyú

ebi uloo né uferé ubwiré, utógé lé tógé.

¹⁴ Mmyegé nnó débe nesò ne bòò ako. Mmyegé ntó nnó débe bòò ukpea. Muú alá ápó muú ukpea agené fò Ata. ¹⁵ Ségé gébé nnó ékágé muú nyú fò apye genó eyigé Esòwò alyagé manleré ji galógáló. Ségé gébé nnó ékágé muú nyú abe ne gepò gebo-gebo. Gefógé gepò eyina gelú eké nchye ayi agbógé unywòne bií uchwòò ne efwyale ne uchòò gejamégé unò ebifó. ¹⁶ Ségé ntó gébé nnó ékágé muú nyú fò abe ne gepógé ubelé tametame. Yé eké muú ayi abyaá depòré Esòwò ndere Esao apyéé. Ji akpo dékpaakpaá tíí ndere maá mbe gétúgé némbane menyéé. ¹⁷ Ebelegé ammye nnó ama abò dékpaakpa etií nnó nte wuú achyéé ji méjé ewuú ndere maá mbe yémbò nte wuú ashya. Akéle meti ne manse ame nnó akwòré mechò ewéna agé wò.

¹⁸ Féregé mbaá ayi enyú détene mbò nana manchwò kwókwólé ne Esòwò. Enyú détene fò né melu ewé bòò Isrelí atene nya wò. Ebwò áténé nya kwókwólé ne mekwé ewé akuú nnó Sina mbaá ayi muú ákágé ta. Melu ewé mewé ebò elúlélé wum, wum, empinya gemua gekwene mbaá alá chendeé ne mbyo ammye ntó wuuuuuu. ¹⁹ Ebwò awú meko emba ewé áfóme. Awú ntó meko muú fò. Genó eyi muú yimbò ajòó gépye ebwò anemmye nnó muú yimbò amágé jòó sé meko yicha ebwò áwú. ²⁰ Ebwò ajòó mbò néndé genó eyigé muú yimbò ajòó gepye ebwò abò efo dòó. Muú yimbò agaré aké, “Yéndé genó eyi getaá mekwé ewéna, yé ebe élé menya, ato ji ne mataá kpaá te agboó.” ²¹ Genó eyi ebwò agené né mekwé ewémbò gepyéé efo kpaá Mosis jimboó ajòó aké, “Nwere ne efo metòó.”

²² Yémbò enyú détene élé kwókwólé ne Mekwé Sayòn. Mekwé ewéna ne elú melò Esòwò muú alú mebe. Melò ewémbò élé Jerosale ayi alú né mfaánebuú. Elé né melò ewéna ne makiénné Esòwò gejamegejame

áchomé wyé ne nechóchó. ²³ Enyú delú mbò lé né echomele bòò abi Esòwò ajyaá ndere baá mbe bií, ebwò bina ne ásámé mabò bwò né mmu ñwe ayi alu né mfaánebuú. Enyú déchwò mbaá Esòwò muú asòò mpa bòò ako, ne décho mbwa ne mandoo bòò mbe mbe abi alú cho. Ebwò bi Esòwò apyéé nnó ákwane chánéné ndere ji akéle. ²⁴ Enyú déchwò mbaá Jisòs muú áchomé akwaá mashu ne Esòwò né menomenye meke. Enyú déchwò né manoó míí ami mameé enyú mmye. Mami majógé genó eyigé gelome gepwòó eyigé manoó Ebel. *

²⁵ Ségé gébé nnó ékágé déshya manwú genó eyi Esòwò ajógé ne enyú, néndé bòò abi mbe mbe abi áshyá manwú ne muú ayi ákwele ebwò mbeé fa mme áge meti mambo efwyalé wò. Ndere elúmbò, esé déshyagé manwú genó eyigé Esòwò né mfaánebuú agaregé esé, ebyennó dékagé bo nye fò efwyalé ewé echwòò wáwálé. ²⁶ Meko ayi ji ajòó mbe mbe anyigé mme. Nana anyémeno nnó, “Né ndò ayi fò me nyigé nye sé élé mme jiji, nyigé nye ntó mfaánebuú.” ²⁷ Uchu bi ji ajòó mbò nnó, “Né ndò ayi fò” ulere nnó unò bi ji akwyéé uko unyigé nye, utane né malu bwò nnó ebi alá kágé nyigé ubi ne ulaá te kwyakwya.

²⁸ Ndere elúmbò, te mbaá esé dékpe ne nye né gefwage Esòwò eyigé muú alá kágé nyigé, détamege Esòwò, défège ji né meti ewé egòó ji, dénógé ji ne efo metòó ²⁹ néndé Esòwò se alu eké mewé ewé esòó yéndégenó.

13

Gepó eyigé baá Esòwò abòó mambe ne geji

¹ Enyú debó mamgbógé ne ate ndere ate anme agboó ne ate. ² Délyage fò manene ankéé né mmu upú nyú. Kágé nnó mbò ne bòò abifò apyéé ne anene makiénné Esòwò dankaa. ³ Tégé bòò abi alú né denò. Ségé nnó enyú ntó délú né denò ne ebwò chónchó. Tégé

* **12:24** Elú wáwálé nnó: Manoó Ebel malilé nya nno Esòwò ashúú amu, yémbò ami Jisòs malilé nnó Esòwò agene esé meshwe.

ntó bɔ́ abi ágené efwyalé. Ségé nnó enyú ntó dégené efwyalé eké ebwó.

⁴ Bɔ́ ako ánogé depɔ́ré neba. Yéndé mendée ne menɔ́ abe ne ate ndere bɔ́ abi ábané neba ábeé, ékágé muú ályaá nte ájye ákelé muú yicha né dafye. Tégé nnó bɔ́ abi ákwené ulɔ́ ne ábelégé ubele tamé tamé, Eɔ́wɔ́ áɔ́ɔ́ nyɛ mpa bwó.

⁵ Débɔ́gé fɔ́ mmwɔ́lé ŋka, yémbɔ́ sɛgé yéndégenó eyigé enyú déwyaá gekwané ne enyú kwanegé néndé Eɔ́wɔ́ ajɔ́ aké, “Me nkágé lyaá fɔ́ enyú chacha, ne nlyagé fɔ́ enyú mbya” (Det. 31:6) ⁶ Ndere elúmbɔ́, esé dékágé do ebwɔ́ ewome déjɔ́ ndere muú fɔ́ ajɔ́ nnó, “Ata álú mempoó wa. Me nɔ́ɔ́ fɔ́. Ndé genó muú ákágé pye me?” (Ps. 118:6)

⁷ Tégé ákpakpa nyú abi ábɔ́ mbe átií enyú amɛ né depɔ́ré Eɔ́wɔ́. Tégé galógáló ayi ebwó alú nya fa mme ápyeé. Gyéregé ndere ebwó áfyéé metɔ́ ne Eɔ́wɔ́. ⁸ Jisɔ́s Kras akwɔ́regé fɔ́. Ndere ji alú nya, mbɔ́ ne ji alu fina, ne mbɔ́ntó ne ji abeé nyɛ te kwyakwya. ⁹ Ségé gébé nnó ékágé délyaá ufɔ́ ufɔ́ unó bi bɔ́ álerege ubwɔ́lé enyú. Genó eyi gelome gepwɔ́, elé galógáló ayi Eɔ́wɔ́ alerege nnó matɔ́ nyú ábénégé, epófɔ́ mankwɔ́lege mabe ayi atome ne depɔ́ré menyéé. Aji ápoógé yé bɔ́ abi ákwɔ́lege aji né meti fɔ́.

¹⁰ Esé déwyaá geluógé upɛ eyigé ampyeé upɛ abi ápyeé upɛ né melú ukpea ála abɔ́ fɔ́ manye menyéé ayi atanegé wye wó. ¹¹ Etukpe eké epye upɛ né melu ukpea ewé epwɔ́ malú ukpea ako, áwáne menya ákpa manó manchyéé ndere gepɛ mbaá Eɔ́wɔ́ gétúgé gabo ayi bɔ́ ápyeé. Yémbɔ́ ákpane menya yimbɔ́ jimbɔ́, áfe áɔ́ɔ́ ji né mekpo meti. ¹² Wyembɔ́ ntó ne gepɛ eyigé Kras apyeé gelu. Ji agbo né mekpo meti Jerosale nnó ji ase manó mií ashwɔ́ne bɔ́ bií ábé bɔ́ ukpea. ¹³ Ndere elúmbɔ́, délyaá melo dékwólé Jisɔ́s dékpa mekpo unɔ́ eké ji. ¹⁴ Néndé esé depɔ́ ne melo fa mme ewé ebeé te kwyakwyaá. Esé dépelé mangɛ melo ewé echwɔ́ nyɛ. ¹⁵ Ndere elúmbɔ́, dékoó né amu Jisɔ́s défɛgé

Eɔ́wɔ́ yéndégébé. Déké défɛgé ji mbɔ́, elú wye eké gepɛ ne dépyembɔ́ mbaá Eɔ́wɔ́. Désɛ lé mano sé dékwane mabɔ́ mií nnó ji ne alu Ata. ¹⁶ Délyage fɔ́ mampyegé galógáló ne mampógé ate aŋme ne unó bi déwyaá néndé ge upɛ ebi ugɔ́ Eɔ́wɔ́ metɔ́ mbɔ́.

¹⁷ Wúgé ne ákpakpa nyú ne dépyegé unó bí ebwó ágarégé enyú. Ebwó ápelé enyú né depɔ́ré Eɔ́wɔ́ ndere bɔ́ abi bií uma atenege né mbe ushu Eɔ́wɔ́ agaré ndere ebwó ápelé enyú. Enyú déké dépyeé unó bi ebwó ágarége enyú, ápye nyɛ utɔ́ bwó ne metɔ́ megɔ́megɔ́. Délá déwuú fɔ́ ne ebwó, ábeé ne mesome ndere ápye utɔ́ bwó ne ewémbɔ́ épógé yé enyú né meti fɔ́. ¹⁸ Negé wye mmye gétúgé sé néndé esé dékaá nnó déwyaá matɔ́ mmu pópó mampyɛ genó eyi gelú choó yéndégébé. ¹⁹ Me nnene enyú mmye dɔ́ nnó enyú dénɛnemmye mbaá Eɔ́wɔ́ nnó apye me nge meti mma nkeré eta nyú wáwá.

Mmyemenene ne matame

²⁰ Nnɛnemmye nnó Eɔ́wɔ́ muú apyeé bɔ́ ábeé né nesɔ́, ábámé enyú. Ji ne apyeé Ata Jisɔ́s Kras akwilé né negbo. Jisɔ́s ne alú muú kpaá ambame magɔ́ŋme muú apelé esé bɔ́ Eɔ́wɔ́. Mbɔ́ ne elú gétúgé manó mií amií mampyɛ nnó menomenyéé ewé Eɔ́wɔ́ anyeé ne bɔ́ bií ekene te kwyakwya. ²¹ Nnɛnemmye nnó Eɔ́wɔ́ achye enyú yéndégenó gelógéló eyigé enyú dékelege, mampyegé unó bi ji akelege nnó enyú dépyegé. Nnɛnemmye nnó Eɔ́wɔ́ apyeé Jisɔ́s Kras apoó esé dépyegé unó bi ugɔ́ ji metɔ́. Déchyegé ŋgɔ́ mbaá Kras te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

²² Aŋme ba, nnene enyú mmye nnó dékoó metɔ́ dékú mekomejɔ́ ayi me nsámé mbɔ́ nchyege enyú majyéé néndé nsá ji aja wó. ²³ Nkelegé enyú ntó dékaá nnó menme sé Timɔ́ti atané denɔ́. Mbɔ́gé abanégé me wáwá, nké nchwɔ́ ge enyú nchwɔ́ ne ji.

²⁴ Tamege ákpakpa nyú chónchó ne bɔ́ Eɔ́wɔ́ ako. Aŋme sé abi atane né Itali alɔ́ enyú matame.

²⁵ Nnennemye nnó galógáló abe ne
enyú ako.

Nwe ayi Jemsi ásamé

Matame

¹ Me Jemsi, memkpané defwé Eṣṣwṣ ne Ata Jisṣas Kras ne nsámé ηwe yina eta enyú bṣṣ Jisṣas abi détyaá déjyεé né mme meko. Ntamege enyú. *

Bége ne necháchó gébége depṣ détomége enyú

² Aηme ba, yéndégébé depṣ déké détomége enyú, né eta nyú ébé metṣṣ megṣmegṣ. ³ Tége nnó depṣ εtiré détomége mbṣ enyú délúlé mamfwṣré mbṣgé enyú défyé matṣṣ ne Eṣṣwṣ wáwálé. Depyεé nnó enyú débṣ εshye mangbárégé matṣṣ. ⁴ Ne debṣ mangbárégé matṣṣ nyú yéndégébé, pyége mbṣ nnó débene né depṣré Eṣṣwṣ né yéndé meti, dékaá chánéné yéndégenó eyigé enyú dépyεé. ⁵ Mbṣgé muú nyú ala kaágé genó eyigé ji abṣṣ mampye, ánémmye mbaá Eṣṣwṣ. Achyεge nyε ji majyεé. Eṣṣwṣ achyεge majyεé ne metṣṣ megṣmegṣ akpεge fṣ mbaá muú ayi agíge ji.

⁶ Yémbṣ muú aké anenemmye, ákamé ne metṣṣ ema áβεge fṣ ne dembyṣ. Akaá nnó muú ayi áβεé ne dembyṣ, alu eké ηgbannyi εβεé mega, ayi mbyo nnyi átene ájyεé yéndé égbé. ⁷⁻⁸ Muú ayi áwyaá matṣṣ apea, áfεrege depṣ deyaádeyaá né genó eyigé ji apyε. Gṣṣgé muú yimbṣ ékagé áféré nnó Eṣṣwṣ achyεge nyé ji genó fṣ cháchá.

Muú gekpo ne muú gefwa

⁹ Yéndé meηmé ayi álú mbya ábé ne necháchó nnó aηea gemε né mbe ushu Eṣṣwṣ, ¹⁰ Wyémbṣ ntó ne yéndé meηme ayi áwyaá gefwa, abṣṣ mambe ne necháchó nnó Eṣṣwṣ apyε ji alu lé muú ayi akṣṣ deko né mbe ushú wuú. Néndé, ábélége nyε fṣ

mamgbṣ ndere ukoó byá mewaá úgbṣ. ¹¹ Mηmεé étyεgé ne gelu, εdo ukoó bya mewaá himbṣ úwáηese úgbṣ, ulṣṣ εbwṣ unó. Wyémbṣ ntó ne muú gefwa ágboó gébége akwṣlége mati gefwa jí.

Mmuameno átánégé fṣ mbaá Eṣṣwṣ

¹² Muú ayi ágbárege metṣṣ wuú gébége depṣ détomége ji abṣṣ méjé, néndé gébége atεnége ne εshye apwṣgé depṣ εtiré mbṣ, Eṣṣwṣ achyεge nyε ji nsá ayi ji anyémeno manchyεé bṣṣ abi ágboó ne ji. Nsá yimbṣ élé genwá eyi gélagé byé. ¹³ Depṣ déké détené múu né mmuameno, ékagé ajṣṣ nnó, “Eṣṣwṣ ne ámmuáme ji,” yé genó gépṣ eyi gékagé té Eṣṣwṣ né mmuameno nnó gété ji ápyε gabo. Ne Eṣṣwṣ ntó aténé fṣ muú ne mmuameno. ¹⁴ Yémbṣ éle uféré uboubṣ ebi útánege εse matṣṣ ne únyúu εsé dékpé né gabo. ¹⁵ Ubi ujágé εse né matṣṣ dṣṣ, úténe εse né gabo ne gabo ntó gébége awεgé aηεágé achwṣ ne negbo.

¹⁶ Aηme ba abi ngboó ne enyú, dékamége fṣ muú ápyε enyú déno mewaá. ¹⁷ Yéndé εchye εwé élú melómélṣ ne cho, étánege mbaá nte εsé Eṣṣwṣ ayi ákwyé unó uko ebi úgénege né mfaánebuú. Unó bi úgénege né mfaá úkwṣrege malu, ne Eṣṣwṣ akwṣrége cháchá. ¹⁸ Eṣṣwṣ ndere ji ákelege, akε ne mekomejṣṣ wuú ayi álu wáwálé abyε εsé mambyε yi meke. Apyεmbṣ nnó εsé débé genógé mbe, eyige jimbṣṣ ajyaá nnó gébé ejíí né geluágé unó uko ebi ji ákwyεé.

Wúge mekomejṣṣ Eṣṣwṣ dépyége unó bí ájṣṣ

¹⁹ Aηme ba, abi ngboó ne enyú, tege nnó yéndémuú nyú akpome mmyε mánwúge unó, ase gebe ne ajṣge unó ne asṣge fṣ metṣṣ wáwá. ²⁰ Néndé matṣṣ áke ásṣṣ bṣṣ, ákagé pyε fṣ unó ulúúlṣ ebi Eṣṣwṣ ákelege nnó ápyε. ²¹ Ne manjyε mbe gétú eyigémbṣ, lyage yéndé gepṣ gebogebo eyi gétené

* **1:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene bṣ ηwe abifṣ ásá wyε nnó Matoó Isrṣli 12. Ne elu wáwálé nnó Jemsi ájṣṣ mbṣ, atome mbṣ nto εle ne bṣṣ Jisṣas ako.

enyú mampye gabo, ne lyáge ntó ufere uboubo bi enyú dewyaá ne ate. Chyége gemεge nyú mbaá Esɔwɔ dékámé ne meko mejóó ayi ji afyéé mmu matóó nyú, néndé mekomejóó yimbɔ ne ákage pye enyú dépó negbo.

²² Débó mambε bóó abi ápye genó eyigé mekomejóó Esɔwɔ ájóóge, délagé fɔ manwúgé wuú. Deké dewuú délá dépye genó eyigé ajóóge, εbyennó debwólege gemεge nyú. ²³ Ne mbógé muú awúgé mekomejóó Esɔwɔ álá pyéé genó eyigé ajóó, muú yimbɔ alu éké muú ayi ápéle gemε jíí né éféé, ²⁴ agεgé ndere ushu bíí úlú atanégé ajyεgé éwyágé ajinte ndere ushu bíí úbó úlú. ²⁵ Né mbaá muú ayi ágií mekomejóó Esɔwɔ chánchá ayi áférege bóó né mmu gabo ne negbo, ne ajyéé mbe mampyéé genó eyi mekomejóó yimbɔ ájóó, Esɔwɔ ajéle ji né yéndégenó eyigé ji ápyéé. Alu muú ayi álá wuú mekomejóó Esɔwɔ wuú, apye genó eyigé ájóó.

²⁶ Mbógé muú afere nnó anoge Esɔwɔ chánchá ne álá gbáregé nénómé níí né mbaá unó bi ji ajóóge, abwólége lé gemε jíí ne yéndégenó eyigé ji ápyéé né mabɔ Esɔwɔ genome mme detu. ²⁷ Unó ebí úlú cho ne pópó né mbe ushu Esɔwɔ Nte esé, ebí ji ákélege nnó ankwóle bíí ápyéé úlú nnó, ábó mampoógé baá ulame ne akwí andée né efwyale bwó. Abámé gemεge bwó nnó ékagé unó uboubo ebi mme úchó ebwó.

2

Lyaáge manséle bóó abifɔ nnó áneá gemε ápwɔ abifɔ

¹ Anme ba, te mbaá défyéé matóó nyú ne Ata sé Jisɔs Kras, Ata ayi énogé, élmé fɔ nnó dékpeéé bóó abifɔ dépwógé abifɔ. ² Désé nnó bóó ápeá áchwó kpe mbaá ayi enyú dégbarege ujwólé. Ama awyá nka, afyé mandeé malómáló, afyé ntó bɔ nkpáganere abi ájamé nka dɔó né denore amu tíí. Ayi fɔ alu muú gekpo, afye uchálé mandeé. ³ Enyú dése muú ayi afyéé mandeé malómáló ne énogé dejóó ne ji nnó, “Ata gé geluógé énogé

na jwólé fa.” Ne débwalé mmye, mbaá muú gekpo deké, “Téné éwu,” élá pó mbɔ wó, “Chwó jwólé fa né metóó gepú.” ⁴ Depyéé mbɔ, delere mbɔ le ányá né geluage nyú ne desóó mpa ne uféré uboubo.

⁵ Anme ba abi gejeé, nénege matu déwú mechó ewé nkélege mangaré enyú. Esɔwɔ ajya mé bóó abi áferé nnó álú gekpo, ákwane fɔ mambε bóó abi áwyaá gefwa né depore esɔwɔ wɔ, nnó ebwó ne álú abi áfyéé matóó ne Ata Jisɔs wawálé. Ebwó ntó ne álú bóó abi anyéé nyé gefwa eyigé ji ábó anyéé nyá meno nnó achyεge bóó ako abi ábóó gejeé ne ji. ⁶ Enyú debyaá bóó gekpo, pó nnó bóó manka ne áfwálege ná enyú? Ebwó ne ájame enyú dékpeéne unó mpa né máchá eso. ⁷ Pó nnó wyé ebwó ntó ne áchóó gechánchágé mabɔ Ata nyú ayi enyú délu bóó bíí?

⁸ Mbógé enyú dékelege mampye genó eyi gélu cho, débó mámbéle gekpékpéé ebé ewé élú né mmu nwe Esɔwɔ mfwa sé. Ebé wémbo ejóóge éké, “Bɔ gejeé ne nte menme wye ndere ɔbɔ ne gemε jyéé.” ⁹ Yémbɔ deké desele bóó abifɔ nnó áneá gemε ápwɔ abifɔ dépye gabo, ne ebé ewémbo egbaré enyú ndere bóó abi ákwéné ebé. ¹⁰ Yé ébélé nnó, muú anogé mabé Esɔwɔ ne ákwegé éma εbyennó akwé mbɔ élé ájí mako. ¹¹ Néndé muú ayi ájóó nnó “Ōkwegé ulɔ” wyé ji ne ájóó ntó nnó “Ōwagé muú.” Gétú eyímbɔ, mbógé muú awagé nte akwé ebé Esɔwɔ, yéé élé álá kwe ulɔ wó. ¹² Gétú eyina, ngarege enyú nnó yéndégenó eyi dejóóge ne yéndégenó eyi dépyéé, pyége ndere bóó abi ákaá nnó bíí uma Esɔwɔ asele nyε mabε áyina, ayi áferege ebwó né gabo ápa mpa bwó. ¹³ Mbógé muú ála ge meshwe ne nte menme wuú wó, Esɔwɔ ntó agé né fɔ ji meshwe gébége aké apane mpa bóó. Yémbɔ muú ayi ágéne meshwe ne ate ánmé akpene unó mpa Esɔwɔ tágátágé.

Metóó mamfyε ne Esɔwɔ ne ulóó melu

14 Anme ba, mbogé muú ajóoge mbó nnó áfyéé metóó wuú ne Jisós Kras ne alá lómé melu, galógáló awuú alu mbó fó? Gefóogé metóó ewé ji áfyé mbó nnó ekage pyéé Esowó afere ji né unóó mpa né bií ébi kwyakwya?

15 Désé nnó anmé fó ápo ne mandeé ne genó eyigé anyéé yéndé bií. 16 Ne muú nyú agegé ebwó atamé lé ebwó támege aké, “Deke oo” Esowó ájé enyú debó mandeé ne menyéé ayi dekelege yénde bi. Mbogé átamégé ebwó mbó, alá chyé ebwó genó eyigé ebwó akélege wó, ápoó mbó ebwó né ndé meti? 17 Gége yé nnó mbogé muú ake áfyéé wyé metóó éwú éwú ne Kras ne alá lómé melu, metóó ewé ji aké mbó afyé ne Kras élú detú.

18 Ndó fó muú fó akage jóó aké, “Mfyéé lé metóó wa éwú éwú ne Kras, ne ayifó aké me ntó mpye elé uló melu ébi Esowó akélege”. Né égbé wa, ngige muú ayi mbe nnó léré me gefóó eyigé wó ófyéé metóó ne Esowó, alá lómé melu, ne me ntó nkeré nleré wó metóó wé me mfyéé ne Esowó né ulóó melu bi me mpyéé. 19 Enyú dékamé nnó Esowó alu ama ewémbó éló, yémbó tége nnó aló nchye ntó ákamé mbó ne épye abi áwére gbagba ne efó.

20 Wó muú defóó délá pó wó, ókelege nléré wó nnó muú áfyéé metóó ne Esowó alá lómé melu, metóó wé ji afyéé mbó épó yé eké genó? 21 Pé gekwénégé nte sé Abraham. Ndé gepyé Esowó aselé ji nnó alu cho né mbe ushu wuú? Ele genó eyigé ji ápyé né gébé eyimbó. Ndere ásele Asekmaá wuú anere mfaá geluó eyigé áchyége gepé mbaá Esowó nnó ápye gepé eta wuú. 22 Gé yé ndere metóó we ji áfyéé ne Esowó ekene gelua ne genó eyigé ji ápyéé. Genó eyigé ji apyéé gélere chánchá nno metóó ewe ji afyéé ne Esowó ekwane. 23 Genó eyigé nwe Esowó ájóó gelu cho nnó, “Abraham áfyéé metóó wuú ne Esowó. Epyégémbó Esowó ase ji nnó alu cho né mbe ushu wuú.” Bóó ntó aké, ji alu “Mejeé Esowó.” 24 Gége yé nnó élé né ulóó melu ébi muú apyéé, ébi Esowó akélege ne aséle muú nnó alu cho né

mbe ushu wuú, épó fó metóó mamfye ne ji éwú éwú.

25 Goge mma méé enyú né mechó ewé fó. Tége Rahab ayi ábó álu nya mendée eno. Ji ase nya bóó Israeli fó abi átóme nnó áchwó ápe mewaá bibií, ane ebwó, apóó ebwó ábó né meti ewé cha ákere. Getu eyigémbó Esowó ase nyá ji nnó álu cho né mbe ushu wuú.

26 Wyé ndere mendoó étanégé muú mmye alaá genkwó, wyé mbóntó ne muú afyéé metóó ne Esowó alá pyéé ulóó melu ébi Esowó akélege, metóó ewé áfyéé mbó élú detú.

3

Gbárege mánómé nyú

1 Anmé ba, élómé fó nnó esé gejamé démmyéé nnó débé ánleré né gepúgé Esowó, néndé dékaá nnó Esowó acherege nye mpa esé abi délérege apwó ayi bóó abifó. 2 Ese ako depyéé mé gyeé né gejamégé mati. Ne mbogé élú wáwálé nnó muú akwe fó nekwené meno né mejóó wuú wó, ébyéénnó apó gyeé ne akagé gbáre menyammye wuú. 3 Déméé mechó ewé ná ne mpó mekágálá. Defyégé nkóokóvé né meno wuú, depyéé nnó awu ese. Ne dékaágé já ji ájyé yéndé mbaá yi dekelege. 4 Déméé ntó ndere esogeka ewé ekéne né ebéé mega élú. Yé élé éneá, mbyo nnyi akpane éwú. Muú ayi ajíi ekpé akagé sé maá genó nkane nsóm ásó éwú éjyé yéndé mbaá ayi ji akélege. 5 Wyémbó ne nénómé mekwaá nélú. Yé élé nélú kóó, né wyaá uto né menyammye mekwaá ne nejóoge depó kpakpa.

Tége ntó ndere mbe mewé akáge só gekpékpégé mewaá wum wum wum. 6 Nénómé nélú ntó eké mewé, nélú mbaá ayi gabo mme meko átánege, wye ne ásane achó yéndé mbaá né menyammye mekwaá. Nénómé né lwéége mewé ewé esóó genwágé mekwaá, éló né dembáné kpaá te ágboó. Mewé ewémbó étánege né mbaá danchómeló jimbóó. 7 Esé akwaá dekage nkane ábélege ufóó menya ufóó ufóó. Debelege me

menya eyi mewaá ne eyi nnyi, mmyo ne denywone, depye éjí ewuu esé. ⁸ Yémbò muú akaágé gbare nénómé níí nnó néwuge ji. Nélu genó gebo, muú akaágé gbare fò néní ne nchye ayi néní néwyaá awane muú. ⁹ Esé desele nénómé dechyege matame mbaá Ata ne nte sé Esowò, desele ntó néní deshyéé bɔ́ abí Esowò akwyéé nnó áfú ji. ¹⁰ Meno éwú ne matame ne mashye atanegé wyéé. Anmé bá, gefóógé genó eyina gékwané ne esé wó. ¹¹ Manaá manyú ne ami mámyáme mátánégé fò né embú nnyi éma. ¹² Anmé bá, dánfelé awómé fò mashu, ne ula ushi úwómé fò ntó dánfelé. Wyembò ntó ne, embú nnyi ewé éwyaá manaá malómáló élá tánégé né ebéé mega.

Denğa tire detanege mbaá Esowò

¹³ Mbogé muú nyú fò ama alu ayi áwyaá denğa, ne akaágé ndere Esowò akélege nnó ese débé, genwá jíí geko geléré nnó awyaá denğa ne ake alerege uló melu bíí, áshúlé mmye jíí mme. Gé gepò yi gélérege nnó muú awyaá denğa mbò. ¹⁴ Yémbò mbogé enyú deke demmye demboó ne ate ne dékelege wyé lé nnó áwú enyú ambií, ékagé débwégé mmye nnó dewyaá denğa. Déségé ntó gebyó dékwéré wáwálé. ¹⁵ Gefóógé denğa etiré na détané fò mbaá Esowò wó. Détané fá mme délúlé denğaré akwaá ne etire aló nchye. ¹⁶ Yénde mbaá ayi bɔ́ abégé áke ámmye demboó ne ate ne áké akélege nnó ébwó ambií ne ábó unó ápwó abifò, éféé ntó ne mawámé ne yéndé gefóógé gabo abéé. ¹⁷ Yémbò denğa etire détanegé mbaá Esowò délú chá. Muú ayi awyaá gefóógé denğa etire na abéé fò ne deba né metó wuu. Abé ne nesò ne ate anme, abéé muú nyámeé, atoó fò mekpò, agene meshwe ne ate anmé dɔ́. Alóme melu, álerégé fò angyá ne abéé fò muú dembwólé. ¹⁸ Bɔ́ abí ápye nesò abí apoóge ntó ate abifò nnó ákéné né mmu nesò, ágene nye galógáló dɔ́ ayi átánege mbaá unó bi ébwó ápyéé.

4

Dényéégé fò dejeé ne genwáge mme

¹ Ndé genó gepyéé ne enyú déwámege, demmye ne ate? Pó lé gétúgé mmwólé unó mme? Ubi ne ummye ne enyú né mató. ² Enyú dekelege mambò unó bi dela pò ne ubi, eféé mbò ne dewane ate. Denyéé manwaá, dégéné fò unó úbi enyu dekelege, nkaáwú ne demmyéé, déwámege ne ate. Ne ula bi délá bò unó bi dékélege úlú nnó, degíge fò Esowò nnó achyéé enyú ubi. ³ Ndɔ́fò degíge Esowò nnó achyéé enyú unó bimbò, achyéé fò néndé degíge ne uféré uboubò. Dekelege nnó achyéé enyú déchò né mmwólé unó mme nnó depye nkane ejíí enyú. ⁴ Enyú delu eké andée abí ákwéne malò. Dekaaá nnó mbogé muú aké agboó ne unó mme yina alu muú mawámé Esowò wó? Yéndémuú ayi abɔ́ gejeé manyéé dejeé ne unó mme, alu muú mawámé Esowò wáwálé. ⁵ Asá né mmu nwe Esowò nnó, “Esowò abò gejee ne mendoó ewe ji afyéé esé ne menyammye dɔ́.” Nénde alu eke menò ayi alá kelege nnó mendéé wuu akwe ulò. Déferégé fò nnó genó eyina gelú detú. ⁶ Yémbò, Esowò apoóge ese dɔ́ wyé ndere nwe wuu ájóó aké, “Esowò ashyaá yéndégenó eyigé bɔ́ abí ábwége mmye ákelege mampye, yémbò apoóge bɔ́ abí áshúlege mmye ébwó mme.” ⁷ Gétú yina, lyaáge Esowò ábé mfwa nyú. Ténége ukóló ne danchòmeló ne aboó nye enyú. ⁸ Chwóge kwókwólé ne Esowò, mbogé dechwóge kwókwólé ne Esowò, ji ntó achwó kwókwólé ne enyú. Enyú bɔ́ abí dépyéé gabo, férege amu né gabo yi enyú depyéé, enyú bɔ́ abí dedoó manaá dedoó mawéé, tenegé meti émá ne mató nyú mmu pópó. ⁹ Tége gabo ayi enyú depyéé, débé meshwe, désómégé, délílí mánsé áshúlégé. Démagé jwase jwane, somege lé somege. Debege fò ne metó megómégó, bégelé meshwemeshwe. ¹⁰ Shulégé mmye enyú mme né mbé ushu Ata, depyéé mbò abwége nye enyú ntó mfaá.

Déjǎǎgé fǎ depǎ debodebo ne ate aḡmé

¹¹ Aḡmé ba, dejǎǎgé fǎ depǎ debodebo ne ate. Mbǎǎgé muú ajǎǎgé mejǎǎ mebomebo ne nte meḡme wuú, ye asǎge mpa wuú mbǎ, ebyennǎ ajǎge mbǎ atome ne ebe Esǎwǎ ne ajǎge mbǎ lé nnǎ epǎfǎ cho mánsǎ mpa. Mbǎǎgé ajǎgé nnǎ ebe epǎfǎ cho, ebyennǎ ji ábélege se ebé, ne asele geme jí nnǎ apwǎ ebé Esǎwǎ. ¹² Elé Esǎwǎ mbií ne awyaá utǎ mánychyé bǎǎ ebé ne mámpa mpa bwǎ. Ji ntǎ ne awyaá utǎ mámpye muú atané né unǎǎ mpa. Ji ntǎ ne awyaá utǎ manwǎ muú. Wǎ ǎferé nnǎ ǎlu waá ayi ǎtenege ǎǎǎge gabo mbaá meḡmé wye?

Lyaǎge mmye mebwǎge

¹³ Wúge, enyú bǎǎ abi déǎǎge nnǎ, “Waá fina, waá geyana deǎyeé nye gefǎǎgé melǎ ewe. Debelege éwu genǎǎgé ḡme, dekene gese ne debǎǎ nyé nsa ḡka.” ¹⁴ Enyú deǎǎge mbǎ dekaá nnǎ geyána abéé nnǎ? Geḡwǎge nyú gébéé nye nnǎ? Geḡwǎge nyú gélu eké gekǎǎ dondo, eyi géchwǎgé géla wyǎgé mankaá. ¹⁵ Enyú débǎǎ manǎǎ lé nnǎ, “Mbǎǎgé Esǎwǎ ajǎǎgé nnǎ denyé geḡwǎ, denyé nye geḡwǎ dépye yéndégenǎ.” ¹⁶ Nǎere elúmbǎ, enyú délu deteé wye geḡwǎ ne nsá ḡka, debwǎge mmye ne dewyaá nepá. Mmye mebwǎge eyimbǎ elǎme fǎ.

¹⁷ Tége nnǎ mbǎǎgé muú akaá genǎ gelǎǎgé eyigé ji abǎǎ mampye ne alá pyéé géjí wǎ, apyéé mbǎ elé gabo.

5

Afwa ḡka áǎene nye efwyale

¹ Wúge enyú afwa ḡka, débǎǎ manlíli ne dekalege né gekpékpéǎge efwyale ewé echwǎǎ nye eta nyú bií fǎ. ² Gejamege unǎ bi enyú déwyaá né mmu upú uchǎǎ, ne ugbǎge únyeé mandeé nyú. ³ Nférekǎḡ achǎ me ḡka nyú. Nférekǎḡ yimbǎ alere nnǎ, wye nkane áchǎǎ ḡka nyú, mbǎntǎ ne menyammye nyú áchǎǎge nǎere mewé esǎǎ genǎ. Mme achwǎǎ byé yémbǎ enyú denywewerege wye manǎka

nywewerege né mmu upú nyú eké yé genǎ eyi géchwǎǎ pyé enyú gépǎ. ⁴ Wúge magbo ayi bǎǎ abi ápyéé utǎǎ né makǎǎ nyú álilí gé túgé manǎka áyi enyú denyéé ebwǎ ne déla kéléǎge manchyéé. Éféé ne ebwǎ álilí áshúlege enyú ndo. Magbo ayi ebwǎ álilí gé túgé mbwé ayi ebwǎ ákyéé, akwǎne matú Anyátá Esǎwǎ. ⁵ Enyú denyéé geḡwǎ fá mme depye yéndégenǎ eyigé dékélege. Denyéé, dewene, denjeage eké mpǎ mabǎ eyi ela kaá nnǎ fina ne áwáne nyé éjí wǎ. ⁶ Enyú depye ámpané mpa áke bǎǎ abi alá pyé gabo wǎ ákwé mpa. Déwǎ bǎǎ abi álu cho né mbe ushu Esǎwǎ yé mmye ádoré wǎ.

Kǎge matǎǎ degilé Ata Jisǎs

⁷ Gétú yina aḡmé ba, ngarege enyú nnǎ dékǎǎge matǎǎ, dégilé kpaá te gébéǎge Ata Jisǎs Kras achwǎǎ nye abané esé fa. Féregé nǎere mempyé makǎǎ ágilé mambǎ mbwé melǎméǎ né mekwǎ wuú. Ajwǎlege ákoge metǎǎ ágilé manaá nnǎ ákwé, gébéǎge aké akwene ji ágilé nnǎ mbwé áwé. ⁸ Wyé mbǎntǎ ne enyú débǎǎ máḡkǎ metǎǎ, dépwǎge néndé, gébé eyigé Ata Jisǎs akéregé nyé géla kwǎkwǎlé.

⁹ Nǎere dégilé aḡmé ba, dénmenéǎge fǎ humhum déshúléǎge ate ndo. Depyeǎge mbǎ debéé gyé gébéǎge Esǎwǎ aké apáne mpa nyú. Néndé gébé eyigé Jisǎs gekpékpéǎge mempane mpa achwǎǎ géla kwǎkwǎlé. ¹⁰ Aḡmé ba, sége gekǎǎge neke né bǎǎ ekpǎvé Esǎwǎ, ebwǎ áǎaré nyá mekomeǎǎ né mabǎ Esǎwǎ. Áǎe geǎameǎge efwyale yémbǎ ájwǎlé metǎǎ kǎ. Kǎge ntǎ matǎǎ nǎere ebwǎ ápyéé. ¹¹ Kaáǎge nnǎ esé dese ebwǎ nǎere bǎǎ abi Esǎwǎ ajéle ebwǎ, néndé ebwǎ átene ne eshye kpaá te kwyakwyá. Enyú débǎǎ dekaá nǎere Job akǎǎge nyá metǎǎ gébéǎge depǎ dé tǎme ji. Ne nǎere Esǎwǎ apyé nnǎ ewuú efwyale ekwyá ne galǎǎǎ. Wǎwǎlé, Esǎwǎ alǎme melu ne áǎene esé ako meshwé

¹² Aḡmé ba, wúge mechǎ kpaá ewé me nkélege mangaré enyú. Yéndéǎgebé muú ake ákelege máḡǎǎ

genó ásé gébé ékagé ákélél yé genó gejamégé gabo wuú.
 fɔ. Yé ébé élé mabɔ mfaánebuú yé
 ele mme. Akelégé yé genó fɔ cháchá.
 Mechó ébégé ewé ji ákamege ákámé
 “eh” ne ébégé ewé ji áshya, ashya
 “ngba.” Mbɔgé muú apyegémbo, ábɔɔ
 fɔ mpa ne Esɔwɔ.

¹³ Mbɔgé muú nyú awyaá efwyale
 ánemmye mbaá Esɔwɔ nnó ápoó ji.
 Mbɔgé muú nyú metɔɔ égoó ji, ákwá
 makwa áféé Esɔwɔ. ¹⁴ Mbɔgé muú
 nyú ameeé, ákú ákpákpá echomele
 bɔɔ Esɔwɔ áchwɔ́ áné mmye mbaá
 Esɔwɔ gétú ji. Áké anemmye
 áwaá ji maweé ne áne mmye né
 mabo Ata Jisɔs Kras nnó Esɔwɔ
 ápyé ji átoó. ¹⁵ Mbɔgé ánegémmye
 mbɔ, ne áfyegé metɔɔ ne Esɔwɔ,
 mmyemenene yimbɔ épye nye muú
 nemée yimbɔ atoó. Esɔwɔ apye
 nyé menyammye wuú atoó. Mbɔgé
 ápyegé unó uboubo Esɔwɔ ájige nye
 nte gabo wuú. ¹⁶ Gétú eyína nchyege
 enyú majyéé nnó mbɔgé muú nyú
 apye gyéé mbaá nte menmé, ashu
 eku né gabo ayi ji ápyé eta wuú
 ne yéndemuú nyú anemmye nnó
 Esɔwɔ ápyé enyú détoó mbaá mameé
 nyú. Ne enyú debó mánkaá nnó
 mbɔgé muú atenégé cho né mbe
 ushu Esɔwɔ, mmyemenene jíí echyá
 ne ewyaá utó mampye Esɔwɔ apye
 yénde gekpékpégé genó eyigé agi ji.
¹⁷ Tége Elija. Abó alu mekwaá wyé
 ndere esé. Ane nyá mmye mbaá
 Esɔwɔ ne metɔɔ wuú meko nnó Esɔwɔ
 ágbaré manaá. Esɔwɔ agbaré nyá
 manaá né gebagé mewaá eyimbɔ.
 Mekwéé ákwe kpaá te né aɬme aléé
 ne geba yé eɬka manaá échyé mme né
 gebagé mewaá Israeli wó. ¹⁸ Ébélégé,
 ama anemmye ne Esɔwɔ ató manaá
 matané mfaá makwé jegé jegé. Mme
 ala nywanywa ne unó úlɔ mánwéné.

¹⁹ Aɬmé ba, mbɔgé muú nyú anogé
 mewaá alyágé meti ewé wáwálé ne
 muú fɔ apoógé ji akérége wye, gé
 mechó melómélɔ mbɔ. ²⁰ Kaáge nnó,
 yéndemuú nyú ayi ájame muú ayi
 ápyéé gabo nnó alyaa gabo ákére
 meso mbaá Esɔwɔ, ebyennó aferé ji
 né negbo. Apye ntó nnó Esɔwɔ ájinte

Νῶε mβε ayi Pita ásamé

Matame

¹ Me Pita, ηγβά Jisṓs Kras ne nsame ηῆε yina. Ntame ji eta nyú bṓṓ abi Ἐσῶῶ ajyaá, enyú delú ndere ankéé fa mme. Enyú abi délaá tyatya déjwṓlege né mme Rom né gebagé mewaá Pṓntus, Galasiya, Kapadosia, Ἐsya ne abi ajwṓlege né Βεtinya. ² Ἐσῶῶ ajya enyú nnó débε baá bií wye ndere ji abṓṓ me mβε aferé nnó εβεé mβṓ. Ἐσῶῶ apyεmbṓ, ne Mendoó wuú epye enyú delu bṓṓ ukpea nnó enyú dewúge ne Jisṓs Kras. Manoó mií mámmégé enyú mmye, máshwónégé enyú nnó débé pópó. Me nnenemmye nnó Ἐσῶῶ aléré enyú galógálṓ ne nesṓ gejamé gejamé. *

Efwyale epye nnó dégilé mambṓ geῆwá eyigé déneré metṓṓ wyeé

³ Detame Ἐσῶῶ, ji alu Ἐσῶῶ ne Nte Ata sé Jisṓs Kras. Gétúgé gejamégé galógálṓ ayi ji alerege esé, ábyé esé mambye ayi meke. Ne nana esé dégilé ne matṓṓ se mako nnó te ndere ji apyéé Jisṓs Kras akwilé né negbo, meso gébé ji achyεge nye sé yéndé genó eyigé ji ányémēno nnó achyεge esé. ⁴ Genó eyigé fṓ eyigé esé dema nare matṓṓ wyeé gelú nnó, ji Ἐσῶῶ achyεge nye eyigé sé gefwa. Ne gefwa eyigémbṓ, géchógé fṓ, gepṓ ne deba ne gegboó fṓ manaá. Ἐσῶῶ ábelé geji chánéné né mfaánebuú gétúgé enyú. ⁵ Enyú défyéé wye metṓṓ ne Ἐσῶῶ, getu eyigémbṓ ne ji ábáme enyú né utó bií kpaá te ji achyεge nye enyú yéndégenó eyigé ji ákwyéé me ábele agile nnó achyεge bṓṓ bií abi ji áfere ebwṓ né efwyale gabo né bií bi kwyakwya.

⁶ Né getú eyigémbṓ, bege wyeé ne nechóchṓ, yé lé débεé nye ne mesome né mboó gébé gétúgé mmuamēno ayi achwṓṓ nye eta nyú matimati. ⁷ Mmuamēno yina, alú lé nnó afwṓre mbṓgé enyú défyéé metṓṓ ne Ἐσῶῶ wáwálé. Gegé, yé gesege mabṓ eyigé ákuú nnó gul, genó eyi gekágé chṓṓ, áfyéé lé ji né mewε ne afwṓre mbṓgé alṓme. Mbṓntó ne metṓṓ ewé enyú défyéé ne Ἐσῶῶ elú melómélṓ epwṓ gul ne abṓ mamfwṓre ewú. Afwṓrege metṓṓ ewé enyú défyéé ne Ἐσῶῶ, agegé nnó etane chánéné Ἐσῶῶ afεge nye enyú, débε nye ne ηῆε ne enógé né bií bi Jisṓs Kras alerege nye mmye. ⁸ Enyú dégbṓṓ ne Jisṓs, yé lé enyú dela délu danῆε ji. Ne nana ayi enyú déla déḡene ji, défyéé wyeé metṓṓ ne ji. Ewéna epyennó enyú débεé ne gekpekpegé nechóchṓ eniné muú alá akágé garé fṓ. ⁹ Enyú déwyaá gefṓgé nechóchṓ enina gétúgé Ἐσῶῶ áfere enyu né efwyale gabo ewena, ewe elú genó eyi gépyéé enyú défyéé metṓṓ ne ji nnó debṓ.

¹⁰ Bṓṓ ekpave Ἐσῶῶ abṓ me mβε, agaré galógálṓ ayi Ἐσῶῶ ákwyéé me ábelé eta nyú. Ne ákele chánéné nnó ákaá mechṓ ewéna ewe etome ndere Ἐσῶῶ áferege bṓṓ né efwyale gabo. ¹¹ Mendoó Kras ewé elú bṓṓ ekpávε Ἐσῶῶ né mmye ebṓ mβε egaré ebwṓ gefṓgé efwyale ewé Kras age ne nye ne ηῆε ayi ji abṓṓ nye gébégé efwyale ewéna ebyεge. Ne ebwṓ ammye nnó akaá gébé eyigé unó bina upyéé nye ne gefṓge muú ayi unó bina upye nye ne ji. ¹² Ἐσῶῶ apye bṓṓ ekpávε Ἐσῶῶ bina akaá nnó utṓṓ bina ebwṓ ápyéé fṓ né galógálṓ ebwṓ ambṓṓ, ápyéé lé né galógálṓ nyú. Unó bi ebwṓ ágaré, elé wye ubi ne áḡare abya melómélṓ eta enyú. Ne elé Mendoó Ukpea ewé Ἐσῶῶ atṓme etané né mfaánebuú ne εchyéé ebwṓ utṓṓ áḡare unó bina. Wye lé unó bina ntó ne makiénné Ἐσῶῶ ákelege nnó áḡε ndere upyéé.

Bege bṓṓ ukpea

* **1:2** Elú wáwálé nnó: Né gébé eyigé Ἐσῶῶ ágbárege menomenyéé ne bṓṓ Isreli, Mosis ase manoó menya ayi awáné abṓṓ mβε améé né geluḡage upε ne améé bṓṓ né mmye nnó ábε pópó. (Ge Ἐσṓ. 24:8)

13 Ndere elúmbò, kpomege mmye mampyege genó eyigé Èsòwò akelege. Gbarege mmye nyú chánéné né yéndé meti ne nerege wye matòó nyú mako né galógáló ayi Èsòwò achyege nye enyú né bíí bí Jisòs Kras achwòó léré nye mmye. 14 Wuúgé wye ne Nte nyú Èsòwò, ne lyaáagé ubobo unó bí ujigé enyú matòó, ebi enyú debò dépyéé nya gébégé enyú debò delu dankaa Èsòwò.

15 Èsòwò muú akuú enyú nnó debe bòó bíí, alú muú ukpea, wymbò ntó ne enyú debòó mambe bòó ukpea né gepóge nyú geko. 16 Néndé ása né mmu ñwe Èsòwò nnó, Èsòwò aké, “Bege bòó ukpea me mbòó nlú muú ukpea.”

17 Èsòwò muú deke dénemmye dékuú jí nnó Nte ese, jí alú muú ayi apane mpa bòó ako. Jí apane mpa ndere yéndemuú apye unó, alerege fò angya. Ndere elúmbò, chyge wye jí enógé né efo metòó ndere débelege genwágé nyú geko fa mme eké ankéé. 18 Enyú dékaá nnó gébégé Èsòwò anamé gemenge nyú, detané né gebyankwógé gepò eyigé ukwene ante nyú aláre enyú, ase fò genó eyi géchóge ndere ñka ne ana enyú wó.

19 Ase lé gechachage manoó Kras, ne aname gemenge nyú. Kras alu eké egòñme ewé alá epófó gechúchúle, ne gebá né mmye. 20 Èsòwò abò mé mbe, ajya Jisòs gemenge nnó jí akwyéé mme yina. Ne jí apye Jisòs achwò fa mme né kwyakwya gébé eyigé na, nnó áge jí né galógáló nyú. 21 Ne elé gétúgé genó eyigé Kras yina apye ne enyú défyéé metòó ne Èsòwò. Èsòwò apye Jisòs akwilé né negbo, abelé jí né melú enógé. Getú eyigémbò, ne enyú déneré metòó ne Èsòwò, ne dékaá chánéné nnó ápyéé nye yéndégenó eyigé jí ájóó.

22 Enyú débò gejeé eyigé wáwálé ne ate nana néndé déwú ne genó eyi gelu wáwálé. Ndere elúmbò, bógé gejeé gbene ne ate ne matòó nyú mako. 23 Elé mecomejóó Èsòwò ayi alu te kwyakwya, alá akworege ne Èsòwò aselé ábyené enyú mambye yi meke. Ndere epyembò, enyú dela baá Nte ayi

alá gboó fò, epófó ayi agboó. 24 Asa né mmu ñwe Èsòwò nnó, “Bòó ako alú eké byaa mewaá. Ne genwá eyigé ebwò ányéé gebó gelú eké ukoó bya unòó. Byaa mewaá uwanesegé, ukoó bwò ude ukwe mme. 25 Yémbò meko mejòó Èsòwò alu te kwyakwya.” Ne meko yimbò elé abya melóméló ayi ágare enyú.

2

Ntaá eniné Èsòwò ajyaá nelú nelónéló eta nyú abi delu bòó ukpea

1 Ne te mbaá Èsòwò ábyené enyú mambye yi meke, lyaáge yéndé gefógé gabo. Débyogé fò gebyò, débwòlege fò démbwólé, défyge fò amé né unó bòó, ne déjógé fò mejòó mebo ne ate. 2 Enyú delu baá aké, shyaáge lé manyú nembé nelónéló eniné mendoó echyge. Nembé eniné mbò, elé menyéé ayi mendoó ayi apyéé nnó enyú déwéné né depòré Èsòwò kpaá te dékwanege mambo unó bí jí áferé nyú né efwyale gabo nnó débò. 3 Pyegé wymbò, néndé enyú ambòó défwòré me dége nnó, Ata alá melu.

4 Chwógé mbaá Ata, jí alú eké ntaá eniné nelu nebe. Akwaá abò áshya jí nnó alòme fò, yémbò Èsòwò ajya jí néndé, age nnó jí alu melóméló. 5 Enyú ntó delú eké mataá ayi alú abe, Èsòwò aselé enyú mantene echa upe wuú né mendoó, nnó enyú debé ampye upe ukpea abi achyéé gemenge ebwò mampye upe ebi ukwané Èsòwò metòó gétúgé genó eyigé Jisòs Kras apyéé. 6 Mbò ne elú, néndé asa né mmu ñwe Èsòwò nnó Èsòwò aké, “Gegé me mbele ntaá né melò Sayon, ntaá eniné na ne negbarege ekwòó gepú. Me njya není nelú nelónéló. Ne yéndemuú ayi áfyéé metòó ne jí, abòó fò mekpo unòó.” 7 Ne enyú abi défyéé metòó ne jí, ntaá eniné na nelu nelónéló eta nyú yémbò né mbaá bòó abi alá áfyéé fò metòó ne jí wó, alu eta bwò eké, “Ntaá eniné ántené upú áshyaá nnó nelómé, wye lé není ne nelaá ntaá eniné ne gbare ekwòó gepú.” 8 Asa ntó nnó, “Jí alú ntaá eniné bòó ákpárege

wye ne etarave ewé epyéé bós akwene mfaá.” Bós ákparé wyeé néndé ebwó áshya manwú mekomejós Esᵱwᵱ. Ne genó eyigé ebwó ápyeé gelú wye ndere Esᵱwᵱ ákwye ábelé nnó epye ne ebwó.

⁹ Yémbᵱ enyú delú bós ntoó eniné Esᵱwᵱ ajyaá, enyú delú ampyeé upé abi apyeé upé mfwa. Enyú bós ntoné Esᵱwᵱ enyú delú bós Esᵱwᵱ. Esᵱwᵱ ajya enyú nnó dégarege bós né ukpekpe unó bi ji apyeé. Elé ji ne aferé enyú né mmu gemuá ne dékpene né gekpekpegé genᵱbᵱ jii. ¹⁰ Mbé mbé enyú dépᵱ yé bós fᵱ yémbᵱ nana enyú delú. Mbé mbé Esᵱwᵱ agene fᵱ enyú meshwe, yémbᵱ nana agene.

Nogé ákpakpa melᵱ

¹¹ Anme ba abi gejií, enyú delú bós abi dékoóge fa mme koóge delú ankeé. Me nene enyú mmye nnó délyaa ubobo unó bi menyammye ákelege ebi bós ágboó mampyege. Unó bina ne ummyeé amu ne mandó nyú. ¹² Bege ne gepᵱ gelógélᵱ ne bós abi alá pᵱ fᵱ bós Jus nnó, yé ebwó aké ashulege enyú ndo nnó dépyeé gabo agene unó ulúulᵱ ebi enyú dépyeé. Deké dépyeé mbᵱ, né bií bi Esᵱwᵱ áchwᵱ gé bós, ebwó afegé nye ji gétúgé galógálᵱ ayi enyú dépyeé.

¹³ Shulegé mmye nyú mme déwúgé ne ákpakpa ako abi ápelé enyú, déké dépyeé mbᵱ dénógé Esᵱwᵱ ne mfwa melᵱ ndere muú ayi abós melᵱ meko. Deké dépyeé mbᵱ dénógé Esᵱwᵱ. ¹⁴ Yé ebe elé bᵱ gᵱmena, wúgé ntó ne ebwó néndé muú kpaá melᵱ ne atᵱme ebwó nnó áchwᵱ afyege bós abi apyeé gabo né ubale ne nnó afegé bós abi apyeé galógálᵱ. ¹⁵ Pyegé wyembᵱ, nnó dégbége mano unkekene bós, abi ajógé mejós ewé ebwó alá akáge fᵱ ula. Gegé galógálᵱ ayi Esᵱwᵱ aklege nnó dépyege mbᵱ. ¹⁶ Bege ndere bós abi álaá mmyemmye bwᵱ. Ne ékágé dénmage amu dépyege gabo gétúgé délaá mmyemmye nyú. Yémbᵱ begé lé ndere baá défwé Esᵱwᵱ. ¹⁷ Chyegé enógé mbaá bós ako. Bógé gejeé ne ate bós Esᵱwᵱ. Bege ne efᵱ Esᵱwᵱ, dénógé mfwa melᵱ.

¹⁸ Enyú baá défwé, shulege mmye nyú mme, déwúgé ne bós abi abós enyú ne enógé. Pyegé wyembᵱ ne bós abi asele depᵱ pere alᵱme melu ne enyú chóncho ne, abi ábálege mmye mampye utós ne ebwᵱ. ¹⁹ Muú aké atéé Esᵱwᵱ ne akóge metós ndere bós áchyeége ji efwyale detú, metós egós Esᵱwᵱ ne ji. ²⁰ Muú abᵱ fᵱ nsa mbógé akogé metós né matule ayi átulege ji gétúgé ji apyeé gyéé, yémbᵱ muú apyegé genó eyigé gelú cho ne bós ápyége ji aké áwuú ubalé akogé metós, Esᵱwᵱ aféége ji.

²¹ Gegé ula bi Esᵱwᵱ akuú enyú mbᵱ. Ne mbᵱntó ne Kras agene efwyale gétúgé enyú ne alere enyú ntó ndere debós mangene efwyale ndere ji. ²² Asá né mmu ᵱwe Esᵱwᵱ nnó, “Kras apye yé gabo fᵱ wᵱ ne, yé gebyᵱ Ji abyᵱ wᵱ.” ²³ Yé gébége ajuú ji mashye né mmye ji ashuú ebwᵱ meko wᵱ. Ne yé gébége apye ji agene efwyale ji achare fᵱ yé nnó ashuge ebwᵱ wᵱ. Yémbᵱ achye lé geme jií mbaá Esᵱwᵱ muú apané mpa chánéné. ²⁴ Kras jimᵱ akpa gabo ese né menyammye wuú né mfaá gekwa. Ji apyembᵱ nnó esé debe eké bós abi ágboó ályaa gabo, ama ápeé ákpene né genᵱwá eyi gelu cho né mbé ushu Esᵱwᵱ. Ne upa ebi afyeé ji mmye upye esé détoó. ²⁵ Enyú debᵱ dekene tametame eké magᵱᵱme yémbᵱ, nana dekere dékwᵱlege membamé magᵱᵱme muú ábáme mandó nyú.

3

Majyé mbaá ándée ne áno

¹ Wyembᵱ ntó ne enyú andée anᵱ debós mampyege. Shulegé mmye enyú mme déwúgé ne anᵱ nyú. Yé lé ebwᵱ abifᵱ alá kelégé mánwúgé abya melᵱmélᵱ, déké dépyembᵱ yé enyú dela dékpea fᵱ ebwᵱ wᵱ, akágé kwᵱré mataᵱ bwᵱ akame ne Esᵱwᵱ gétúgé gepᵱge nyú, ² ndere ágene enyú dénógé Esᵱwᵱ ne ndere genᵱwáge nyú gela pᵱ ne deba. ³ Ekágé ebwᵱ ágene nnó enyú delᵱ ulᵱ gétúgé unó ulúulᵱ ebi enyú défyéé né mmye ndere

gefɔ́ ɛyige dékwyɛge manjwɛ álɔme, mboó unó ɛyi ɛjame ɲka, yé ɛbé lé mandée malómáló ayi defyɛé. ⁴ Uló nyú ubó matané lé né gepɔ gelógéló ɛyigé ɛnyú dewyaá. Gefɔge uló bina utanege né mmu metɔ́. Ubi ukwɔ́ fɔ́ ukoó ne upyɛé muú abɛé nyameé ne alɔme melu. Gé gefɔge uló ɛbi ulɔme né mbe ushu ɛsɔwɔ́ dɔ́ na. ⁵ Gefɔgé uló bina ne andée abi alú nya bɔ́ ukpea ánerɛge metɔ́ ne ɛsɔwɔ́ áwyaá. Ne áwuú ne anɔ́ bwɔ́. ⁶ Mbɔntó ne Sara alu nya. Ji awuú nya ne menɔ́ wuú Abraham ne akuú ji nnó, “Ata wa.” ɛnyú débɛé baá Sara mbɔgé deké dépyɛ genó ɛyigé gelú cho ne dela pɔ́ fɔ́ ne ɛfɔ metɔ́.

⁷ Wyɛmbɔ́ ntó ne ɛnyú anɔ́, débɔ́ mampyɛgé. Bɛge ne gepɔ́ gelógéló ne andée nyú, denógé ɛbwɔ́ néndé ɛbwɔ́ apɔ́ fɔ́ ne ɛshyɛ ɛké ɛnyú. Tégé nnó andée ntó áchónɛge nyɛ ne ɛnyú manyé genwá ɛyi gélagé byé, ɛyigé ɛsɔwɔ́ achyɛgé nyɛ ɛnyú ako gétúgé uló melu bíí. Deké dépyɛé mbɔ́ ɛsɔwɔ́ áwuú mmyɛmenɛne nyú.

Majyɛ mbaá bɔ́ ɛsɔwɔ́ ndɛre abɔ́ mambɛ ne bɔ́ abi dlá ákágé ɛsɔwɔ́

⁸ Ne kwaykwya genó alú nnó ɛnyú ako, bɛge ne metɔ́ ɛma ne atɛ, dégene atɛ meshwɛ, dégbógé ne atɛ, délerege uló melu ne atɛ ne shulege mmyɛ nyú mme. ⁹ Muú apyɛgé ɛnyú gabo, deshúgé fɔ́. Muú ashyɛge ɛnyú deshugé fɔ́. Nɛge elé mmyɛ nnó ɛsɔwɔ́ ájé ji néndé ge genó ɛyigé ɛsɔwɔ́ akuú ɛnyú mbɔ́ nnó meso gébé ɛsɔwɔ́ ájé ntó ɛnyú. ¹⁰ Pyɛgé wyɛmbɔ́ néndé asa né mmu ɲwɛ ɛsɔwɔ́ nnó, “Mbɔgé muú aké akɛlege manyɛ genwá gbɛne, anyɛ neki abɔ́ mangbare nenome níí, ajógé fɔ́ gabo, abyógé fɔ́ gebyɔ́, ¹¹ alyaá gepɔ́ gebogebo, abɛ lé ne gepɔ́ gelógéló ne ammyɛ mambɛ nesɔ́ ne atɛ bɔ́. ¹² Néndé Ata agɛné bɔ́ abi álú cho ne awuú mmyɛmenɛne ɛbwɔ́. Yémbɔ́ ji abí ushu bíí mbaá bɔ́ abi apyɛ gabo.”

¹³ Mbɔgé ɛnyú dékpane gechyɛé mampyɛge unó ulúlú bina, yé muú fɔ́ ayi apyɛé ɛnyú gabo apɔ́. ¹⁴ Ne yé ɛbélé nnó degɛne ɛfwyale gétúgé dépyɛé genó ɛyi gelú cho, ɛsɔwɔ́ ajéle ɛnyú. Défógé fɔ́ bɔ́ abi ammyɛé amu ne ɛnyú, ne dekamege fɔ́ afyɛ ɛnyú ɛfɔ metɔ́. ¹⁵ Yémbɔ́, né mmu matɔ́ nyú, nógé Kras ndɛre Ata ne kpomege mmyɛ yéndégébé manshuú meko mbaá yéndémuú ayi akelege nnó ɛnyú degare ula bi ɛnyú déneré metɔ́ ne Kras. Shuge ji meko pere ne énogé ¹⁶ Ne yéndégébé, pyɛgé unó bi matɔ́ nyú agarege ɛnyú nnó úlú cho, nnó bɔ́ aké ajógé gabo ne ɛnyú ágɛgé gepɔ́ gelógéló ɛyigé ɛnyú bɔ́ Kras déwya, mekpɔ́ unɔ́ ɛgbare ɛbwɔ́. ¹⁷ Néndé ɛlɔ́ nnó ɛnyú dégene ɛfwyale gétúgé galógáló ayi ɛnyú dépyɛé mbɔgé nnó mbɔ́ ne ɛsɔwɔ́ akɛlege, ɛpwɔ́ nnó dégene ɛfwyale gétúgé gabo ayi ɛnyú dépyɛé. ¹⁸ Mbɔntó ne Kras agɛne ɛfwyale agboó gétúgé gabo sé. Ji agbo dama ne ámage gbo sé. Ji alu muú melóméló yémbɔ́ agbo gétúgé bɔ́ abo, nnó, apyɛ ɛsé dekere meso mbaá ɛsɔwɔ́. Bɔ́ áwá ji agbo né menyammyɛ, yémbɔ́ ɛsɔwɔ́ apyɛ mendoó wuú ɛlú mebe. ¹⁹ ɛlé né Mendoó wuú ɛwena ne ji ajyɛ né mbaá ayi mandoó áwu bɔ́ abi álú né gepúge denɔ́ agaré abya melóméló. * ²⁰ Mandóo yina ɛlé ayi bɔ́ abi abɔ́ alá wuú nya ne ɛsɔwɔ́ gébégé Nowa áchomé ɛkpe wɔ́. Gébégé Nowa achome ɛkpe, ɛsɔwɔ́ ako metɔ́ agile nnó ɛbwɔ́ alyaá gabo, yémbɔ́ wyɛ elé mbeé bɔ́ aneé ne apome negbone ɲgbannyi. ²¹ ɲgbannyi yimbɔ́, alú ɛké manaá ɛsɔwɔ́ ami áwyaá ɛnyú, nana ɛsɔwɔ́ aferege ɛnyú né gabo. Manaá ɛsɔwɔ́ ami áwyaá mbɔ́ ɛse, mapɔ́ fɔ́ nnó mafere ɛsé deba né mmyɛ. Malu lé genó ɛyigé ɛsé désele dékpane ɛsɔwɔ́ geka nnó áshwɔ́ne matɔ́ sé débɛ pópó. Manaá mina ne mapyɛé nnó ɛsɔwɔ́ áferé ɛnyú né ɛfwyale

* **3:19** ɛlú wáwálé nnó: Bɔ́ abifɔ́ áferé nnó mandoó yina átɛne mbaá makiénné ɛsɔwɔ́ ayi ályaá malu utɔ́ bwɔ́, ɛla ɛpɔ́ mbɔ́ wɔ́ ɛlé ayi aló nchyɛ, ɛpɔ́fɔ́ ayi bɔ́. Ne mejɔ́ bɔ́ Grek gechuú ɛyigé na gekáge tɛne mbaá mandoó bɔ́ abi ágboó me, aló nchyɛ, yé aló.

gabo gétúgέ Jis̄s Kras akwilé né negbo. ²² Ji akwilege né negbo afe né mfaánebuú, ajwale né egbe ebwonyé Es̄w̄o. Ji ne abó makiénné Es̄w̄o ako chónchó ne mandoó ayi fó ako ayi awyaá ufó uto choncho ne ákwaá áwuú lé ne Ji.

4

Muú aké akwalege Kras genwá jii gekworege

¹ Dékaá nnó Kras age efwyale né menyammye, ndere elúmba, enyú ntó bege ne gefogé metáó ewé ji abo awya, dekpome mmye mangé ntó efwyale ndere ji agene. Néndé muú aké agene efwyale ji alyage gabo. ² Mbogé ji apyége mba ndere abelege fa mme apyéé sé unó bi ugá akwaá metáó, apyéé lé ebi Es̄w̄o akelege. ³ Enyú déchó nya gébé dáó mampye unó bi bó abi alá pó bó Jus ápyéé. Gébé eyigé enyú dechó mba gékwáné. Enyú debó déwyaá geboboge genwá, mmwólé mámpyége ubobo unó, déjyéé mapaá, denyuú mmáó mapyene enyú, dékwene eké manya, ne debó denógé aló uka, unó bi Es̄w̄o ashyaá nnó muú apyége fó. ⁴ Ne bó abi alá kágé Es̄w̄o alá ne dembya ndere enyú dela dechome sé mbwa ne ebwó né uboubo unó bi ebwó ápyéé. Getú eyigémba, ajógé mejó mehomebo ne enyú. ⁵ Yémba ebwó átenege nye né mbe ushu Es̄w̄o, muú ákpomé mmye mampa mpa bó ako, abi ágboó ne abi alú abe, ágaré ndere ebwó ápye ne genwáge ebwó fa mme. ⁶ Ge ula bí ába agare abya melóméló yé mbaá bó abi ágboó mba. Es̄w̄o aso me mpa bwó nnó ágbo ndere yéndémuú ágboó fa mme. Agaré ntó ebwó abya melóméló yina nnó yé lé ebwó ágboó né menyammye, mandoó bwó áb genwáge eké Es̄w̄o.

Yéndémuú agbaré echye ewé Es̄w̄o achye ji chánéné

⁷ Gébé eyigé yéndégenó fa mme gebyéé, géla kwókwólé. Getú eyigémba gbarege mmye nyú

débe peé nnó dékpome mmye manenemmye chánéné. ⁸ Ne mena genó ayi nkelege nnó enyú dépye alú nnó, bage gejeé ne ate ayme néndé gejeé gekwerege gabo gejamegejame. ⁹ Ate ayme áchwógé né upú nyú, negé ebwó, déjógé fó nnó mecho ewé ewuú dáó. ¹⁰ Es̄w̄o awyaá ufó ufó echye, ne achyegé yéndémuú sé gefogé echye ewuú nnó agbaré chánéné. Ne ndere bó abi ágbárege echye ewé Es̄w̄o achyéé ebwó chánéné yéndémuú nyú ase gefogé echye ewuú ewémba apogé ate ayme abifó. ¹¹ Yéndémuú ayi agarege mekomejóó Es̄w̄o, agarege lé mekomejóó ayi atane mbaá Es̄w̄o. Yéndémuú ayi apye genó eyi gepoge ate ayme, apyége ne utó bi Es̄w̄o achyegé ji nnó bó áchyegé Es̄w̄o ηgo né yéndégenó eyi dépyéé gétúgέ genó eyi Jis̄s Kras apyéé. ηgo ne utó ube ne ji te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

Gege efwyale ndere bó Es̄w̄o

¹² Ayme ba, abi gejeé, débegé fó ne dembya gétúgέ efwyale mesómesó ewé enyú dégené. Ewú echwáó mba lé nnó efwore matáó enyú. Déferégé fó nnó lé genó eyi gela gebó fó mampye wó. ¹³ Bege lé ne nechóchó nnó enyú ntó dégene efwyale wye ndere Kras agené nnó débe ne nechóchó dáó gébége Kras akerege fa ne mme manleré uto bií ebi upwáó amu. ¹⁴ Bó aké ajógé depa debo ne enyú gétúgέ enyú delu ankwale Jis̄s Kras, bege lé ne metáó megomego néndé ewémba elere nnó Mendoó Es̄w̄o ewé epwáó amu elú ne enyú. ¹⁵ Yémba ekágé muú nyú agene efwyale gétúgέ awane bóó, yé nnó alú menjó, yé nnó apye depa debodebo ne yé nnó akpene né depa etí dela pó fó etií. ¹⁶ Mbogé muú nyú aké agene efwyale gétúgέ alu menkwale Kras, ekágé abe ne mekpo unáó. Atamege lé Es̄w̄o gétúgέ bóó akuú ji nnó, “Muú Kras.”

¹⁷ Néndé gébé gekwane eyigé Es̄w̄o apane mpa. Mpa yina aló ne bó ula gepu bií. Ne mbogé nnó Es̄w̄o aló mpa ne esé, ebyennó ebálege

nye mmye ne bɔ́ɔ abi alá wuú fɔ́ abya melómélɔ́ ayi atané mbaá Ɛsɔwɔ. ¹⁸ Wyɛ ndere ásamé né muú ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Mbɔ́gɛ nnó ɛpófɔ́ kókógɛ nnó bɔ́ɔ abi alá cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ átane né ɛfwyale gabo, ɛbɛ́ mbɔ́ nye nnó ne bɔ́ɔ abi alá kelegé manwú mekomejɔ́ Ɛsɔwɔ ne bɔ́ɔ abi ápyɛ́ gabo?” ¹⁹ Ne getú ɛyigémbɔ́, bɔ́ɔ abi ágɛne ɛfwyale ndere Ɛsɔwɔ ajɔ́ nnó ɛbe ájye wyɛ mbe mampyɛgɛ galógálɔ́ ne ate. Wyɛ né meti ɛwémbɔ́, áchyɛgɛ gemɛge ɛbwɔ́ mbaá Ɛsɔwɔ muú akwyɛ ɛbwɔ́. Ji anyégémenɔ́ mampyɛ genó, apyɛ́ geji.

5

Majyɛ́ mbaá ákpakpa melɔ́ ne njyɛ́ usa né ɛchomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ

¹ Nkelege manchye enyú majyɛ́ ndere ákpakpa ábɛ́ né ɛchomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ. Me nlú nte muú kpaá ndere enyú ne muú ayi akpane ame agene ndere Kras agené ɛfwyale agboó. Me ntó nlú muú ama ayi Ɛsɔwɔ achyɛge nye ji utó Kras, ɛbi ji apye nye bɔ́ɔ áge. ² Pɛge bɔ́ɔ abi Ɛsɔwɔ áfyɛ́ enyú né amú chánɛ́né. Ɛbwɔ́ alú ɛké magɔ́ηme Ɛsɔwɔ. Dépyɛgɛ́ fɔ́ ɛbwɔ́ ndere bɔ́ɔ abi ákpeage ɛbwɔ́ kpeage. Pégɛ́ ɛbwɔ́ ndere bɔ́ɔ abi awyaá metɔ́ mampyɛ utɔ́ bwɔ́. Dépyɛgɛ́ fɔ́ ndere bɔ́ɔ abi awyaá mmwɔlé mambɔge nsa. Pɛge lé ndere bɔ́ɔ abi abɔ́ geji mampyɛ utɔ́ ɛbwɔ́. ³ Déηmeré́gɛ́ fɔ́ bɔ́ɔ abi Ɛsɔwɔ áfyɛ́ né amu nyú mekró mme. Lɛrege lé ɛbwɔ́ gepɔ́ ɛyigé ɛbwɔ́ ákage mankwɔle. ⁴ Déke depyɛmbɔ́, gébé́gɛ́ Kras muú alú ɛké mfwa ámbamé magɔ́ηme achwɔge, apyɛ́ nye débɔ́ ηgɔ́ ndere nsa ne ηgɔ́ yina agboó fɔ́ gelu.

⁵ Enyú njye usa ne ansɔ andeé, wyɛmbɔ́ ntó ne ɛbɔ́ mambɛ ne enyú. Nógɛ́ ákpakpa nyú né machomele bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ ne shulege mmye nyú mme mbaá ate aηme. Pyé́gɛ́ gepɔ́ ɛyigé na geba enyú mmye yéndégébé néndé asá né mmu ηwe Ɛsɔwɔ nnó, “Ɛsɔwɔ áshyá yéndégenó ɛyigé bɔ́ɔ abi ábwɛge mmye ákelege mampyɛ yémbɔ́, alɛrege galógálɔ́ wuú mbaá

bɔ́ɔ abi ashulege mmye ɛbwɔ́ mme.” ⁶ Ndere elúmbɔ́, shulege mmye nyú mme né mbe ushu Ɛsɔwɔ muú awyaá utó bi upwɔ́ amu, nnó gébé jí gekwɔnege abwɛ́ enyú dékwɔ́ ηgɔ́. ⁷ Yéndégenó ɛyi gechyɛge enyú ɛfwyale fyɛgɛ́ geji né amu Ɛsɔwɔ néndé, ji até enyú yéndégébé.

⁸ Gbarege mmye nyú chánɛ́né, dekpome mmye. Danchɔmeló muú mawame enyú, akene mbɔ́ agyage meno fuú ɛké genyanya ɛyi geweége, akélege muú ayi ji anyɛ́. ⁹ Tenege ukɔ́ɔ ne ji, fyége wyɛ lé metɔ́ ne Ɛsɔwɔ dépéré́gɛ́ uka mme. Kaáge nnó élé wyɛ géfógɛ́ ɛfwyale ɛwéna ne aηme nyú né mme meko ágɛne. ¹⁰ Ɛfwyale ɛwé enyú dégene nye ɛbé lé né mboó gébé ne ɛfwyale ɛwémbɔ́ ɛbyɛgɛ́ Ɛsɔwɔ jimboó apyɛ́ enyú dékere né amu enyú détené ne apyɛ́ enyú débɔ́ ɛshye. Ne ji Ɛsɔwɔ muú alɛrege bɔ́ɔ galógálɔ́ matimati ne akuú enyú nnó dechome mmye ne Kras nnó debɔ́ ηgɔ́ wuú ayi alá abyɛ́ fɔ́. ¹¹ Uto uko úlú ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen.

Kwyakwya matame

¹² Menme se Silas ne apoo me nsamé maá mboó ηwe yina. Ji alú muú ayi nɛere metɔ́ ne ji. Nsá enyú ukeke unó bina nnó nfyɛ́ enyú ɛshye ne nnó ngare enyú nnó unó bimbó ne úlú galógálɔ́ Ɛsɔwɔ ayi wáwálɛ. Tenege ne ɛshye né unó bina.

¹³ Bɔ́ɔ ɛchomele Ɛsɔwɔ né Babilɔ́n abi Ɛsɔwɔ ajya ntó, alɔ́ enyú matame. Makɔ́s maá wa né egbe ɛwé Ɛsɔwɔ alɔ́ ntó enyú matame. ¹⁴ Támegege ate aηme ne gejeé ndere bɔ́ɔ Ɛsɔwɔ. Nɛenemmye nnó nesɔ́ né Ɛsɔwɔ nebe ne enyú ako abi dechome mmye ne Kras.

Ἡ ἡμεῖς ἄγιος ἀγαπᾷ ἡμεῖς ἐπεὶ εἶμι Pita ásamé

Matame

¹ Me Simun Pita, maá defwe Jisós Kras ne nsame ἡμεῖς yina. Me nlu ntó ἡγβά wuu.

Nsame ἡμεῖς yina eta bós abi ágene meti áfyéé metós ne Ἐσωθῶ wyε ndere esé.

Elé gétúgέ Ἐσωθῶ ne Mempoó esé Jisós Kras apyéé genó eyi gelú cho ne enyú ntó dégene meti défyéé metós ne Ἐσωθῶ. Ne genó eyi gelú né mmu metós ewéna ewé esé ako défyéé ne Ἐσωθῶ gelós kpaá gepwó amu.

² Nnennemmye nnó Ἐσωθῶ alere enyú galógálós gejamégejamé ne nnó apye enyú débε ne nesó dós ndere dekage ji chanéné, ji ne Jisós Kras Ata ese.

Bége ne gepó eyi gelerege nnó Ἐσωθῶ akú ne ajya enyú

³ Uto bíí, nkane Ἐσωθῶ, upye esé débós unó uko bi débós mambe ne ubi, nnó débε débelege gepógé sé eké eyigé Ἐσωθῶ. Esé débós unó bina ndere dékagé ji muú akuú esé nnó débós ntó ἡγῶ ne galógálós ayi ji awyaa. ⁴ Elé né meti ewéna ne Ἐσωθῶ achyéé esé unó ulóúlós ebi upwós amu ebi ji ányéméno nnó achyεge, apye esé debo délyaa mmwólé unó mme ebi uchós gepoge bós, debó ntó gefógé gepó eyigé ji awyaa nkane Ἐσωθῶ.

⁵ Gétúgέ unó bina uko ebi Ἐσωθῶ apye eta ese, mmyεge ne eshye débεé ne gepó gelógélós ndere enyú défyéé metós ne Ἐσωθῶ. Ndere débεé ne gepó gelógélós, kaáge Ἐσωθῶ, ⁶ ndere dékage Ἐσωθῶ, bεge ne mmye megbarege, ndere débεé ne mmye megbarege, bεge ne metós mekoge, ndere débεé ne metós mekoge, bεge ne gepoge Ἐσωθῶ. ⁷ Ndere débεé ne gepó eyigé Ἐσωθῶ akεlege, bage gejeé ne ate ἡμε, ndere débós gejeé ne ate ἡμε bage gejeé ne bós ako. ⁸ Ge ufós unó bi enyú débós mampyεgέ

na, mbógé déké dépyéé ubi gejamégejame, dékagé nyε Ata sé Jisós Kras né gefós eyi gepyéé enyú dépyéé unó ulóúlós ne unó bi utanegé meti. ⁹ Ne muú ayi alá pyéé fós unó bina, alú eké muú ayi ame atanegé ji, ye eké muú ame nónomé, ne ajií me nte nnó Ἐσωθῶ abó ashwáne me ukwenegé gabo ayi ji abó apye.

¹⁰ Ndere elúmbó, ἡμε ba, kpagé gechyéé dós mampyεge genó eyi gelerege nnó Ἐσωθῶ akuú enyú ne ajya enyú nnó debε bós bíí wáwálé. Déké dépyεmbó, dékwené fós né gabo.

¹¹ Ne Ἐσωθῶ asele nyε enyú amu apeá nnó dékpe né gefwa eyigé Ata sé Jisós Kras Mewené gemége sé ágbárege te kwyakwya ne kwyakwya.

¹² Ndere elúmbó, me nkaá nnó enyú dékaá me unó bina, ne détene ne eshye né wáwálé ayi enyú déwyaá, yémbó me nkεlege nnó mma ntege enyú ubi yéndégébé. ¹³ Me mferε nnó elú galógálós nnó téé ndere me nlu mebe, mfyéé enyú eshye detege unó bina. ¹⁴ Néndé Ata sé Jisós Kras apyéé me nkaá chanéné nnó elá gachyéé ngbo. ¹⁵ Ne mmyéé ntó ne eshye mampye nnó gébége me nlyagé mme yiná enyú detege wyε unó bina.

Pita jimbós akpa ame age ἡγῶ ayi Jisós awyaa

¹⁶ Gébége esé dégaré enyú gekpekre utó bi Ata se Jisós Kras áleré ne manchwós ayi ji amagé chwós nyε, dese fós bó abya abi bós akwyεgέ ágaregέ ne dégaré enyú wós. Esé ambós dékpa ame ese dégé ἡγῶ wuu ayi apwós amu. ¹⁷ Gébége ji asélé enógé ne ἡγῶ mbaá Ἐσωθῶ muú alu nte, meko atane né melu Anyátá ἡγῶ Muú Apwós amu aké, “Gé maá wa ayi mbós gejeé ne ji na, metós egós me ne ji dós.” ¹⁸ Esé ambós déwú meko yina ayi átané né mfaánebuú gébége delú ne ji né mekwε ukpea.

¹⁹ Getú eyigémbó, esé dékame ne metós ese meko nnó mekomejós ayi bós Ekpáve Ἐσωθῶ ágare alu wáwálé. Ne enyú ntó fyεgέ mekpo chanéné né genó eyigé εbwós ásame. Unó bi

εβώσ ajóó úlú eké mewε εwé εγενεge né mbaá ayi alu gemuagemua kpaá τε bií bi mbó uyyage, ne membe gejejege bií muú alú Kras, apye nye mewε wuú εγεne né mmu matóó nyú. ²⁰ Menó genó alu nnó enyú debó mankaá chánéné nnó, yé genó eyigé bós ekpave Εσωω άsame né mmu ηwe Εσωω, eyigé áferé né mmu matóó εβώσ ne ásamé gepó. ²¹ Néndé yé mekomejóó ayi bós ekpávέ ágaré né utó bi εβώσ apó. Elé Mendoó Ukpea ne εpyεé bós ágare mekomejóó ayi átanenge mbaá Εσωω.

2

Sege gébé ne anlere gebyo

¹ Nya mbεmbe bós ekpávέ Εσωω abi gebyo alu ntó, wyεmbó ntó ne anlere abi ábyoge gebyó abεé nye né geluage nyú. Achwógé, ásele nye défyá, álerege unó bi úlú gebyó εbi uchóo enyu makpo, kpaá τε áshyá nye Ata muú ánámé gemége εβώσ. Nδere ápyεmbó, εβώσ ambóó ákuu negbó ηware né gemége εβώσ. ² Ne gejamége bós ákwólege nye depóré manané εtiré anléré bimbo ápyεé. Ne gétúgé unó bi εβώσ apye, bós ájógé nye mejóó mebomebo átome ne meti εwé elú wáwálé mankwóle Εσωω. ³ Ne εβώσ ásele nye abya gebyo ányua enyú déchyεge εβώσ unó gétúgé áwyaá mmwólé mambó gejame unó. Yémbó Εσωω asó me mpa bwó τε gachii ne ji muú awane nye εβώσ, geja gekpene fó ji né ama.

⁴ Tége nnó Εσωω ályaá nya fó makiénné jíí ayi ápyεé gabo ájye detú wó, awe áji ne bó ηkpókave afye áji né mmu empinya gemua né mmu ntoné mewε, ágilé bií bi ji apáne mpa bwó. ⁵ Εσωω ntó alyaá fó bós abi nya mbεmbe ájye detú wó, ji apye nya ηgbannyi áshwa abi álá nógé Εσωω ako, εκose Nowa muú agarege genó eyi gelú cho ne apome ne bós abifó makpo akene ama. ⁶ Ata Εσωω ntó asó nya ntó maló Sodom ne Gomóra álá matwómatwó manlere nnó εβώσ alu gyéé né gabo ayi εβώσ ápyε. Ji apyεmbó nnó alere bós genó eyi gepye

nye ne bós abi álá ánógé ji. ⁷ Yémbó ji awené nya gemεge Lot né melo Sodom gétúgé Lot alu nya muú ayi alu cho né mbe ushu wuú. Ne metóó εgóó nya fó ji bógébobgé gétúgé ubobo unó bi bós abi álá bélége mabe Εσωω ápyεé. ⁸ Nδere Lot muú alu cho né mbe ushu Εσωω, ajwólege ne bós Sodom, agéne unó ubobo εbi εβώσ ápyεé yéndé bií, metóó εgóó fó ji bógébobgé. ⁹ Unó bina uko εbi Εσωω apyεé ulere nnó ji akage ndere ji apóge bós abi ánógé ji né gébége mmuameno. Ne akage ntó ndere abelege bós abi álá pyéé fó genó eyi gelu cho né mbe ushu wuú kpaá τε bií εbi ji apane nye mpa bwó. ¹⁰ Cháchá ne bós abi ápyεé ubobo unó bi menyammyε bwó ákelege εbi uchóó gepóge bwó ne ábyaá bós kpakpa.

Anlere gebyo bina, ánea matóó, awyaá neja ne apó ne εfó mánjóó mejóó mebomebo átómé ne utó bi ákpakpa né mfaánebuú. ¹¹ Yé makiénné Εσωω ayi awyaá utó ne εshye apwóó utó bina né mfaá, álu dantene yé bií uma né mbe ushu Ata Εσωω áchógé εβώσ mabó. ¹² Yémbó, bós bina álu bós abi ájógé mejóó mebomebo átome ne depó εtiré εβώσ álá kage ula. Εβώσ álu eké menyá mewaa eyí épyé unó ndere menyammyε bwó ákelege. Εσωω akwyéé eji nnó ápyε éji áwá. Ne ndere áwáne menyá, mbónto ne áwáne nye bós bina gétúgé gabo εβώσ. ¹³ Nsa bwó abεé nye lé ubalá εbí εβώσ apyεé bós abifó áwuú. Εβώσ aké apye genó eyigé menyammyε εβώσ ákelege, ye εbe né bií gbóó matóó ágóó εβώσ. Εβώσ alu eké upa ne upwyapwyane unó bi uchyege mekpo unóó né geluage nyú, néndé gébége déké dénye menyéé né epaá ne εβώσ chonchó anyéé lé genwáge bwó. ¹⁴ Εβώσ akage gé fó mendée ayi álá teé fó mecho ubele. Ákelege fó manlyaá gabo mampyεge. Anyua bós abi matóó bwó álá bené né depóré Εσωω wó, ápyε gabo. Alú bós abi ákage ndere apyεé ne abó genó eyigé εβώσ ákelege. Ne εβώσ alu bós abi Εσωω apye nye εβώσ

ágé efwyale. ¹⁵ Ebwó ályaá meti ewé elú cho áno mewaá, akwólé gepoge Balam maá Bua. Ji agboó nya mamboge nsa né gabo ayi ji apyéé. ¹⁶ Yémbó Eṣṣwá ashule ji ndo né gabo ayi ji apyéé. Apye géjuná jíí gejóó mejóó eké mekwaá. Gejóó gé mbó Balam muú ekpave Eṣṣwá yimbó alyaá mampye gé mechó ewé eké muú ayi mekpo ela ekwane ji wó.

¹⁷ Bóó bina alú eké ambu nnyi ayi áwame, ne alú ntó eké geko eyigé mbyo ákpáne. Ne melu ujwale ewé Eṣṣwá akwyéé egile ebwó élé empinya gemua. ¹⁸ Ebwó ájóó gé depó kpakpa etiré dela depó ne mekpo ne ula, ápye bóó ákpene né gabo, ne ásele depore ubele ányua bóó abi ámuame mamfaá mbwa ne abi ápye gabo, ákerege meso né gabo ayi ebwó ábó ápyéé. ¹⁹ Ebwó ágarege bóó nnó mbógé aké ápye yéndégenó eyi gejige ebwó metóó, yéé genó gefó eyi gepyé ebwó gepó. Yémbó meti epó ewé ebwó ambóó akage lyaá gabo mampyege, néndé muú ake apye genó gebogebo eyigé jimboó alá kaágé lyaá, alu mefwé mbaá genó eyigémbó. ²⁰ Mbógé bóó ábó ábó me ályaá mampyege ubobo unó bi ulú fa mme gétúgé ákaá Ata se Jisṣas Kras Mewené gemége sé, ne unó bimbo umágé bó ebwó deba, alá kágé lyaá sé ubi, ebyennó ebóó nye ne ebwó kpaá epwó ndere ebó elú mbembe. ²¹ Ebo elú galógáló nnó ebwó akage yé meti ewé muú abe cho né mbe ushu Eṣṣwá, epwó nnó ákaá ewú ne alyaá mankwólé mabe ayi Eṣṣwá achyéé ebwó. ²² Genó eyigé ebwó apyéé mbó gelú wye eké nekane mejóó enina aké, “Mammye awó dewó ama akere anye. Ashwóné mekwende ama akere abulé mmye né utwótwa.”

3

Ata Jisṣas akerege nye meso

¹ Aṣṣme ba, gégé ṣwe ayi apye ṣwe épea eyi me nsame eta nyú na. Me nsa enyú bó ṣwe bina nnó mpye matóó nyú átege unó bi ulú cho. ² Me nkelege enyú detege unó bi bóó ekpavé Eṣṣwá

ájóó me te gachií nnó upye nye, ne tege ntó mabe ayi Ata se Jisṣas Kras ne Menchyé geṣwá, achye áṣgbá bíí nnó agarege enyú.

³ Genóge mbe eyigé enyú debóó mankaá gelú nnó, né kwyakwya gébé bóó abi ájwyage enyú né genó eyigé défyéé metóó wyeé áchwóó nye. Ájwyaáge nye enyú, ne ákwalege lé unó bi upye matóó ágóó ebwó. ⁴ Ajóó gé nye áké, “Ata nyú, anyémeno nnó achwóó, ji ale?” Te amu ante sé ágboó, yéndégenó gelú wye ndere geji gebó gelú me te gébége Eṣṣwá akwyé mme. ⁵ Nderé ápyéé mbó, ákelege fó mante nnó Eṣṣwá ase nya meko wuú akwyé mfaánebuú ne mme, apye mme atané né mmu manaá. Ne gébége ji akwyége mme, ase ntó lé manaá ne apye utóó wye. ⁶ Ne Eṣṣwá ase nya ntó lé manaá mi na ne apye ṣgbannyi ashwane bóó abi nya. ⁷ Wye mekomejóó áwú ne Eṣṣwá asele ábelé mfaá ne mme nnó áso né mewé. Eṣṣwá abelé bi nnó ube kpaá te bíí bi ji asóó nye mpa bóó ako, aníí mbwe bóó abi alá ákágé ji.

⁸ Yémbó aṣṣme ba, ékágé déjinte genó eyigé na. Né mbe ushu Ata, bíí uma ulú eké aṣṣme dele, ne aṣṣme dele alú eké bíí uma. ⁹ Ata apó fó jóó mampye unó bi ji anyémeno nnó apye ndere bóó abifó áferege nnó Ji alú. Ji akoge lé metóó gétúgé nyú néndé akelege fó nnó yé muú fó ama ano mme detu. Yémbó akelege lé nnó yéndémuú akwore metóó wuú alyaá gabo.

¹⁰ Ne bíí bi Ata achwóó, uchwóó nye mbelepo eke menjo. Mfaánebuú alome nye ne eṣhye, anomese. Ne mewé eṣóó nye yéndégenó eyigé gelú né mfaánebuú. Mme ne yéndégenó eyi gelú wye gesoge nye.

¹¹ Te mbaá unó bina uchoge nye gefóó eyi, ndé ufóó bóó abi enyú débéé nye? Enyú debó mambele geṣwáge nyú pópó, depyege unó bi Eṣṣwá akelege, ¹² ndere dégile nnó bíí Eṣṣwá uchwóó myege nnó uchwóó wáwa. Bíí bimbo ubéé nye ebi mewé eṣóó ne echóó nyé mfaánebuú

mekomeko, ne yéndégenó eyi gelu né mfaánebuú genyuoge nyε gétúgé mbaá ásoóge dáo. ¹³ Yémbó ese bóo Ésoωó degile mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke nnó achwó ndere Ésoωó anyémeno. Ne bóó abi abεé wyεé apye nyε lé unó bi úlú cho.

¹⁴ Aημε ba, ndere elúmbó, te mbaá enyú degile nnó unó bina upye, myεge ne εshye nnó ji abané enyú pópó. Déβεγέ fó ne deba mmyε. Βεγέ nesó ne ji. ¹⁵ Kaáge nnó metóó εwé Ata akoge manchwó, elú lé nnó ji achyεé bóó gébé apye ji afere εbwó né εfwyale gabo. Mbóntó ne meημε sé Pól abó asame agare enyú né denγα εtiré Ésoωó achyεé ji. ¹⁶ Ji ajó depó εtiré na né bó ηwe abi ji asame ako. Depó εtiré fó né mmu bó ηwe bíí déjwerege mankaá. Déτί ne bóó abi álá kágé ye genó ne bóó abi álá bené né depore Ésoωó wó, ábwólége amu ne deti, ágárégé fó genó eyi gelu chó. Wyε ndere apye ne maló ηwe ayifó né mmu ηwe Ésoωó. Ndere εbwó ápyεmbó áwane mbó elé gemεge bwó.

¹⁷ Aημε ba, ndere debóó με mbe dékaá unó bina sege gébé nnó ekágé bóó abi álá belege mabe Ésoωó aja enyú dékpe né gabo ayi εbwó apyεé débó gepwa né metóó εwé défyεé ne Ésoωó. ¹⁸ Yémbó, choge wyε mbe mampyεge nnó Ata se Jisós Kras Mewené gemége sé alεrege enyú galógáló ne gejeé jíí gejamegejame, apye enyú dewene ndere dékágé ji chánéné. Nnenemmyε nnó ηgó abe ne ji nana ne té kwyakwya ne kwyakwya. Amen

N̄wε m̄βε ayi Jɔn ásamé

Mekomejɔ́ ayi achyεge genwá

¹ N̄wε yina átome ne genó fɔ eyi gebɔ gelú m̄ε tε nyá gemεge nnó εsɔwɔ akwyεé m̄me yina. Esé déwú geji, dége geji ne amε, déchere geji, ne déta geji ne amu sé. Genó eyigém̄bɔ élé mekomejɔ́ ayi achyεgé genwá. Ji ne esé désame eta nyú. ² εsɔwɔ apyε ji ayi alu genwá abwɔlé mekwaá, esé dége ji ne amε. Ne dégarege abya ayi atome ne ji ayi achyεge genwá eyi gélágé byé. Ji abɔ alu ne N̄tε ne nana délé dége ji. ³ Ji ayi esé dégene ne déwuú ntó unó bi ji ajɔɔ ne dégarege enyú nnó enyú ntó décho mbwa ne esé dépyεge unó chóncho. Deké dépyεmbɔ déchome mbwa ne N̄tε ne Maá wuú Jisɔs Kras. ⁴ Esé désame enyú unó bina nnó esé ako debe ne gejamége nechóchó eninéjame nepwɔ́ amu.

εsɔwɔ alu gengbɔ

⁵ Ge abya ayi esé dewuú eta wuú ne dégarege enyú, nnó εsɔwɔ alú gengbɔ, gemua gepɔ ne ji cháchá. ⁶ Mbɔgé esé déjɔgé nnó décho mbwa ne ji, ne déké dépyε wyε depɔ eké bɔ́ abɔ alú né mmu gemua εbyennó debyɔge gebyɔ. Ne dekwɔlege fɔ genó eyi gelú wáwálé. ⁷ Yémbɔ mbɔgé esé déké dépyε depɔ eké bɔ́ abɔ alú né gengbɔ, wyε ndere εsɔwɔ alú, εbyennó esé décho mbwa ne ate ne manoó Maá wuú Jisɔs mashwɔnege esé né yéndé gabo ayi dépyεé.

⁸ Mbɔgé esé déjɔgé nnó gabo ápó esé m̄myε, débwɔlége élé gemεge sé, ne wáwálé εsɔwɔ ápó esé ne metɔ́. ⁹ Yémbɔ mbɔgé esé deshuge eku mbaá εsɔwɔ, né gabo ayi depyεé ji apyε genó eyi gelú chó ne dekage líí m̄myε ne ji nnó ji ajigé nyε n̄tε gabo ayi esé dépyεé, ashwɔne esé né yéndégenó eyi dépyεé eyi gela gepɔ cho né m̄βε ushu wuú. ¹⁰ Ne mbɔgé esé déjɔge nnó dépyε fɔ gabo wó, εbyennó déké εsɔwɔ

alu muú gebyɔ. Ne mekomejɔ́ wuú ápó esé né mataó.

2

Kras alu muú genga sé

¹ Baá ba abi gejeé, me nsame unó bina eta nyú nnó ékágé enyú dépyε gabo. Yémbɔ mbɔgé muú apyεgé gabo, ese déwyaá muú genga ayi agame esé né m̄βε ushu n̄tε se εsɔwɔ. Muú yimbɔ élé Jisɔs Kras muú alu cho né m̄βε ushu εsɔwɔ. ² Elé Kras jimɔ́ɔ ne εsɔwɔ asele ndere ηme gepε nnó ajinte gabo sé. Yémbɔ epófɔ́ gabo awe sé jiji. Elu ntó gétúgé gabo bɔ́ m̄me meko.

³ Mbɔge esé déké depyεé genó eyigé εsɔwɔ ajɔ́, ewém̄bɔ ne elérége nnó dékaá ji wáwálé. ⁴ Muú ayi ajɔ́gé nnó ji ákaá εsɔwɔ ne álá apyεé fɔ yéndégenó eyigé εsɔwɔ ajɔ́ alu muú gebyɔ ne wáwálé ápó ji né metɔ́. ⁵ Yémbɔ, mbɔgé muú aké abelege mekomejɔ́ εsɔwɔ, εbyennó gejeé eyigé ji abɔ́ gekwané ndere εsɔwɔ akεlege. Ge genó eyi gepyε ne esé dékaá nnó décho m̄myε ne εsɔwɔ mbɔ. ⁶ Muu ayi ajɔ́gé nnó ji acho m̄myε ne εsɔwɔ abɔ mankwɔle ntó gekágé nekene Jisɔs.

Gekwenege εβε εbwɔlé εβε meke

⁷ Ajeé ba abi gejeé, εβε ewé me nsame mbɔ eta nyú na, epófɔ́ εβε ewe meke. Elé gekwenege εβε ewé enyú déwuú m̄ε tε gébé eyigé enyú défyεé metɔ́ ne Jisɔs. Ne gekwenege εβε ewém̄bɔ élé mekomejɔ́ ayi enyú débɔ́ m̄ε m̄βε déwuú. ⁸ Yémbɔ mmage chyεé enyú εβε ewéna eké ewé meke. Genwage Kras ne eyigé nyú ntó geleré wáwálé genó eyigé εβε ewéna elú, néndé gemua gélégé byε ne gengbɔ eyigé wáwálé gégené m̄ε.

⁹ Muú ayi ajɔ́gé nnó ji alu né gengbɔ ne aké apaá n̄tε men̄me wuú alu né mmu gemua eyi ji abɔ alú wyε. ¹⁰ Mbɔgé muú aké abɔ́ gejeé ne n̄tε men̄me wuú alu né gengbɔ. Ne ye genó gepɔ né genwá jíí eyi gekágé te ji apyε gabo. ¹¹ Yémbɔ muú ayi apaá n̄tε men̄me wuú alu eké muu ayi alu né

mmu gemua, akene né mmu gemua. Ji akágé f3 mbaá ayi ji ayyéé néndé gemua gegilé ji amε.

Débagé f3 gejeé ne unó mme

¹² Baá ba abi gejeé, me nsame enyú unó bina neéndé Εσωω ajií me nte gabo nyú gétúgé genó eyi Kras apyεé. ¹³ Akpakpa ba, me nsame enyú unó bina, néndé enyú dekaá ji ayi abo alu mé te nyá gemεge nno akwyε yende genó. Njyε usa, me nsame ntó enyú unó bina néndé enyu démmye dépwω mfwa aló nchye. ¹⁴ Baá ba abi gejeé, nsame enyú unó bina néndé enyú dékaá ji ayi alu Nte. Antε ba me nsamé unó bina eta nyú néndé enyú dékaá ji ayi abo alú me te nyá gemεge nno akwyε yéndégenó. Njyε usa, nsame enyú unó bina néndé enyú détoó né dépwωré Εσωω, ne mekomej33 Εσωω alu né mmu mat33 enyú. Ne démmye dépwω ntó mfwa aló nchye.

¹⁵ Ndere elúmbω, ekágé enyú debo gejeé ne gépwge mme yina, ye ebe lé unó mme débage f3 gejeé ne ubi. Mb3gé muú ab3gé gejeé ne gep3ge mme yina, ebyennó ji ab33 f3 gejeé ne Nte w3, ¹⁶ nénde yéndégenó eyi gelu fa mme ndere unó bi menyammyε mekwaa ákelege, ebi b33 afyε amε wye ne ákelege nno ab33, ne ebi upyεé b33 ábwεge mmyε gétúgé ubi, unó bina uko útánégé f3 mbaá Nte sé Εσωω, útánege lé fa mme. ¹⁷ Mme yina abyεé. Yéndé genó jií eyi b33 áfyε amε wye mamb3 gebyε ntó, yémb3 yéndémuú ayi apyε genó eyigé Εσωω akelege abε te kwyakwya.

Muú ayi atené uk33 ne Kras achw3 mε

¹⁸ Baá ba abi gejee, gébé eyigé mmena ábyεé gela kw3kw3lé. Tege nno áb3 mε mbe ágaré enyú nno muú ayi atené uk33 ne Kras achw3 nyε. Ne b33 abi álú eké ji áchw3 mε gejame. Ndere elúmbω, εsé dékaá nno gébé eyigé mme ábyεé gela kw3kw3lé. ¹⁹ B33 bimb3 áfa mbwa ne εsé. Εbw3 áp3 f3 b33 se. Mb3gé εbw3 abε b33 sé wáw3lé, mb3 alu mbwa ama ne εsé.

Manlyaa ayi εbw3 ályaá εsé álere nno εbw3 áp3 f3 b33 εsé.

²⁰ Yémb3 enyú dépw3 f3 nkane εbw3, néndé Kras muú ukpea afané enyú Mendoó Ukpea né mmyε ne enyú ako dékaá genó eyi gelú wáw3lé. ²¹ Ula bi me nsame enyú unó bina, ep3f3 nno enyú dékagé f3 genó eyi gelú wáw3lé. Me nsame enyú unó bina gétúgé enyú dékaá geji. Ne dékaá ntó nno yéndégenó eyi gelú geby3 gétange f3 né eyi gelú wáw3lé.

²² Né mechw3 εwéna, ndemuú alu muú geby3? Elé muú ayi ashyaá nno Jis3s ap3 f3 Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa. Gef3gé muú yina ne alu muú ayi atené uk33 ne Kras. Ji ne ashyaá Nte ne Maá wuu. ²³ Néndé yéndémuú ayi ashyaá Maá Εσωω ebyennó ákage f3 Nte wuu. Muú ayi akamege nno Jis3s alú Maá Εσωω ebyennó akage Nte wuu.

²⁴ Ndere elúmbω, g3gé unó bi enyú déwuú té ula ul33 ube né mat33 nyu. Mb3gé unó bi enyu dewuú te ula ul3 ubεge enyú né met33, décho wye mmyε ne Maá ne Nte wuu ntó. ²⁵ Ne genó eyigé ji anyémeno nno achyεge εsé, genó eyigémb3 elé genwá eyi gélagé byé.

²⁶ Me nsame unó bina eta nyú ntome ne b33 abi ábw3lege enyú nno délyaá genó eyi gelú wáw3lé. ²⁷ Kágé nno Mendoó Ukpea εwé Kras afané enyú né mmyε elú me ne enyú, enyú debo sé mankεle muú ayi cha nno alerege enyú w3 néndé mendoó wuu εwémb3 elerege me enyú yéndégenó. Ne unó bi εwú elerege enyu úlú wáw3lé geby3 gep3 wyeé. Ndere εwú elerege enyú choge wye mmyε ne Kras. ²⁸ Baá gejeé ba, choge wye mmyε ne Ji. Dépyεge mb3, εsé ako débéé f3 ne ef3 met33 ne mekpo un33 εgbarege f3 εsé deja mmyε meso né bií ebi ji akerege meso. ²⁹ Te mbaa dékaá nno Jis3s alú cho né mbe ushu Εσωω, dékage kaá ntó nno yéndémuú ayi apyε genó eyi gelú cho ala Maá Εσωω.

3

Esé delú baá Esᵱwᵱ

¹ Pēge yé gejamégé gejeé eyigé Nte sé Esᵱwᵱ abᵱᵱ ne ese. Getuge gejee eyige na, ji akuú esé nnó baá bií. Mbᵱ ne esé delú ntó. Ula bi bᵱᵱ mme alá akaá fᵱ nnó esé delú baá Esᵱwᵱ, ulú nnó ebwᵱ ákágé fᵱ ji. ² Aᵱme ba abi gejee esé delú nana baá Esᵱwᵱ. Ne genó eyi debᵱ mankaá gelú nnó Esᵱwᵱ alu danpye esé dekaá ndere débéé nye meso gébé. Yémbᵱ dekaá nnó gébége Kras akerege fa mme esé débéé nye wye eké ji, néndé dégene nye ndere ji alu. ³ Yéndémuú ayi ánegege metᵱᵱ nnó ji abeé nye eké Kras, abᵱ mambelege geᵱwá jí pᵱpᵱ ndere eyigé Kras gelu.

⁴ Yéndémuú ayi apyee gabo akwene mbᵱ lé ebe Esᵱwᵱ néndé gabo mampyege elé mankwene mabe Esᵱwᵱ. ⁵ Enyú dékaá nnó Kras achwᵱ fa mme nnó afere esé gabo né mmye. Ne yé gabo fᵱ apᵱ ji mmye chá chá. ⁶ Ndere elúmbᵱ, yéndémuú ayi áchomé mmye ne Kras amage pye sé gabo. Ne yéndémuú ayi apyee wye gabo, alu danᵱe yé Kras, ne ákaá fᵱ yé ji wᵱ.

⁷ Baá gejeé ba, dékamege fᵱ muú fᵱ abwᵱlé enyú. Yéndémuú ayi apyee wye genó eyi gelu cho alu cho né mbe ushu Esᵱwᵱ, wye ndere Kras alu cho né mbe ushu wuú. ⁸ Yémbᵱ yéndémuú ayi apyee wye gabo pyeé, alu muú danchᵱmeló néndé danchᵱmeló ne alᵱ ula mampye gabo. Gétú eyigémbᵱ ne Maá Esᵱwᵱ achwᵱᵱ fa mme nnó áchᵱ utᵱᵱ danchᵱmeló.

⁹ Yéndémuú ayi alaá maá Esᵱwᵱ apyee sé wye gabo pye, nénde ji awyaá gepᵱgé Esᵱwᵱ. Ji akágé pye sé gabo néndé, ji alaá maá Esᵱwᵱ. ¹⁰ Genó eyi gelerege bᵱᵱ abi alu baá Esᵱwᵱ ne abi alu baá danchᵱmeló gelú nnó, bᵱᵱ abi alá apyee fᵱ genó eyi gelu cho né mbe ushu Esᵱwᵱ yé ebe elé gejeé alá abᵱᵱ fᵱ ne ate aᵱme, apᵱ fᵱ baá Esᵱwᵱ.

Mekomejᵱᵱ Esᵱwᵱ aké débᵱgé gejeé ne ate

¹¹ Mekomejᵱᵱ ayi enyú déwuú me te ula ulᵱᵱ alu nnó esé débᵱgé gejeé

ne ate. ¹² Ekágé esé debe eké Ken. Ji alu maá danchᵱmeló. Ji awá meᵱmo wuú. Ulannó ji awáne meᵱmo wuú? Awá ji néndé unó bi Ken jimᵱᵱᵱ apye ulú nchyenchye ne ebi meᵱme wuú apyee ulú cho.

¹³ Baá gejeé ba, ekágé enyú dela mano mekpo fuú mbᵱgé bᵱᵱ mme aké apaá enyú. ¹⁴ Esé dékaá nnó déthane né amu negbo dékpe né mmu geᵱwá. Dékaá mbᵱ néndé esé debᵱ gejeé ne ate aᵱme. Muú ayi alá abᵱᵱ fᵱ gejeé ne nte meᵱme wᵱ alu né amu negbo. ¹⁵ Muú aké apaá nte meᵱme wuú, ebyennó alu mewané bᵱᵱ. Ne dékaá nnó muú ayi awané bᵱᵱ alú dambᵱ geᵱwá eyi gélagé byé. ¹⁶ Genó eyi gepye esé dékágé genó eyi gejeé gelú, gelu nnó Kras achye geᵱwá jí agbo gétúgé se. Ne mbᵱntó ne esé débᵱᵱ manchyeé geᵱwáge sé, yé ebe lé mangbo gétúgé ate aᵱme. ¹⁷ Ne mbᵱgé muú abegé ne gefwa ne agegé nte meᵱme ayi alu mbya, alá agé meshwe apᵱᵱ ji wᵱ, epyembᵱ nnó ne ji agaré aké ji agboᵱ ne Esᵱwᵱ? ¹⁸ Baá gejeé ba, ekágé déjᵱgé lé mejᵱᵱ meno ewú ewú nnó debᵱ gejeé ne ate. Délérége gejeé eyi wáwálé ne ate né mbaá unó bi dépyeé.

¹⁹ Deké debᵱᵱ gejeé ne ate, mbᵱ ne dékágé nnó détene né egbe ewé wáwálé. Ne ewéna epye matᵱᵱ abeé esé mmu pere gébége détenege né mbe ushu Esᵱwᵱ, ²⁰ yéndégébe eyi matᵱᵱ sé ágarege nnó dépye gye, néndé débᵱ mankaá nnó Esᵱwᵱ aᵱea apwᵱ yéndégenó eyi matᵱᵱ ágarege esé ne ji akágé yéndégenó. ²¹ Ajeé ba abi gejeé, ndere elúmbᵱ mbᵱgé matᵱᵱ sé alá agaré esé nnó dépye gye wᵱ, débéé fᵱ ne efo metᵱᵱ mantene né mbe ushu Esᵱwᵱ. ²² Ne dékágé gií yéndégenó ji achyege esé néndé esé débelege mabe jíí ne dépye ntó unó bi ugᵱᵱ ji metᵱᵱ. ²³ Ne ebe ewé ji achyeé esé elú nnó défyee metᵱᵱ ne maá wuú Jisᵱs Kras ne nnó debᵱ gejeé ne ate wye ndere ji agare esé nnó dépyege. ²⁴ Bᵱᵱ ako abi abelege mabe Esᵱwᵱ, áchomé wye mmye ne ji ne ji

ntó achome mmye ne ebwó. Genó eyi gepyε nnó esé dékaá nnó ji acho mmye ne esé elé Mendoó wuú ewé ji afyé esé né mmu metóó.

4

Mendoó ewé wáwálé ne ewé gebyo

¹ Ajeé ba abi gejeé, ékágé dékamege ne yéndégenó eyigé muú ajógé. Muú ajógé genó, cherege dége mbógé mendoó ewé etene ji nnó ajóó etané mbaá Esowó, néndé gejamégé bóó ekpávε gebyo achwó ne atyaa né mme meko.

² Genó eyi gepyε ne dékaá mbógé elé Mendoó Esowó ne elú muú né mmye gelú nnó, yéndémuú ayi agarege nnó Jisós Kras achwó fa mme ndere mekwaá ji yimbó ne Mendoó Ukpea elú ji mmye. ³ Ne yéndémuú ayi alá agarege fó nnó Jisós achwó fa mme ndere mekwaá Mendoó Esowó epófó ji né mmye. Ji yina ne awyaa mendoó muú ayi atené ukóó ne Kras ayi enyú debó dewuú nnó achwóó. Ne nana alu me fa mme.

⁴ Baá gejeé ba, enyú delu baá Esowó ne detoó dépwó bóó gebyo bimbó néndé muú ayi alu enyú né mmye awyaa uto apwó muú ayi alu bóó mme né mmye. ⁵ Bóó gebyo bimbó alu ele bóó mme. Ndere elúmbó, ebwó ajógé lé dépóré mme ne bóó mme áwuú ne ebwó. ⁶ Esé delu bóó Esowó, ne yéndémuú ayi akágé Esowó áwuú ne esé. Ne muú ayi ála apó fó muú Esowó áwuú fó ne esé. Ge mbó ne dékágé nye mbógé muú awyaa mendoó ewé wáwálé waá nnó awyaa lé mendoó ewé gebyo.

Esowó elé gejeé ne yéndémuú Esowó abó gejeé ne bóó

⁷ Ajeé ba abi gejeé, déboge wye gejeé ne ate néndé gejeé getanege né mbaá Esowó. Ne yéndémuú ayi abó gejeé ne bóó alu Maá Esowó ne akáge Esowó. ⁸ Ne muú ayi alá abó fó gejeé ne bóó akágé fó Esowó, néndé Esowó elé gejeé. ⁹ Ge na ne Esowó aléré nnó ji abó gejeé ne esé. Ji ató danchi maá wuú fa mme nnó getu jíí, esé debó genwá. ¹⁰ Ge genó eyi gejeé gelu

mbó. Epófó nnó esé debóó gejeé ne Esowó. Elú elé nnó ji abó gejeé ne esé ne atame maá wuú nnó achwó agbo ndere nme gepε nnó ji ajinte gabo ayi esé dépye.

¹¹ Anme ba abi gejeé, mbógé nnó na ne Esowó abó gejeé ne esé, esé ntó debó mambó gejeé ne ate. ¹² Muú fó alu dangε Esowó ne ame, yémbó mbógé debógé gejeé ne ate, Esowó achome mmye ne esé, ne gejeé eyigé esé débóó ne ate gekwanεge ndere Esowó akεlege.

¹³ Esowó achyéé esé Mendoó wuú, ge mbó ne dékágé nnó esé décho mmye ne ji ne ji ntó acho mmye ne esé, néndé ji achyéé esé Mendoó wuú.

¹⁴ Ne esé ambóó dége ne dégarεge bóó nnó Nte se Esowó ató Maá wuú fa mme nnó achwó ábéé Menchyé genwá mbaá bóó mme. ¹⁵ Ne yéndémuú ayi akamege nnó Jisós alu Maá Esowó, Esowó achome mmye ne ji ne ji ntó achome mmye ne Esowó. ¹⁶ Ndere elúmbó, esé ntó dékaá ne dékámé nnó Esowó abó gejeé ne esé.

Esowó abó gejeé ne bóó, ne yéndémuú ayi abóó wye gejeé achome mmye ne Esowó ne Esowó ntó achome mmye ne ji. ¹⁷ Genó eyi gepyε esé dékaá nnó gejeé eyi débóó gekwané ndere Esowó akεlege, elé mbógé esé débéé fó ne efo metóó né bíí bi Esowó asóó mpa néndé genwáge sé fa mme gelú wye eké eyigé Kras. ¹⁸ Efo epó né gejeé, gejeé gekwónégé ndere Esowó akεlege gebuú efo. Geno eyi gepyε efo elé efwyale. Ne yéndémuú ayi abóó efo metóó ebyennó gejeé eyigé ji abóó gelu gakwáne ndere Esowó akélegé.

¹⁹ Esé debóó gejeé ne Esowó ne ate anme néndé Esowó abó me mbe abó gejeé ne esé. ²⁰ Mbógé muú ajógé nnó ji abó gejeé ne Esowó ne ake alu paá nte menme wuú ebyennó alu muú gebyo néndé muú alá abóó fó gejeé ne nte menme wuú ayi ji agene ne ame, epyémbó nnó ne ji abó gejeé ne Esowó muú ji alá gené? ²¹ Ne achyéé esé ebe ewena aké: Yéndémuú ayi abóó gejeé ne Esowó abó mambó ntó gejeé ne ate anme.

5

Esé dewyaá uto ebi démmye depwɔ gabo fa mme

¹ Yéndémuú ayi ákámege nnó Jisɔs alu Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, ebyennó alu Maá Esɔwɔ. Ne yéndémuú ayi abɔɔ gejeé ne nte abɔɔ ntó gejeé ne maá wuú. ² Genó eyi gepyɛé ne esé dékaá nnó débɔɔ gejeé ne baá Esɔwɔ elé mbɔgé debɔɔ gejeé ne Esɔwɔ ne debélégé mabe jíí. ³ Mambɔ gejeé ne Esɔwɔ elé mambélégé mabe jíí. Ne mabé jíí ájwerégé fɔ mambelé. ⁴ Néndé yéndémuú ayi alaá maá Esɔwɔ awyaá uto bi ji ammye apwɔ gabo fa mme. Ne mankame ayi esé dékame nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ ne epye nnó esé debɔ uto bi démmye depwɔɔ bɔɔ mme. ⁵ Ndé muú ayi apwɔɔ gabo fa mme? Elé muú ayi ákamé nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ.

Unó bi ulérége nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ

⁶ Elé ji yina ne alú Jisɔs Kras, Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa. Ji achwɔɔ fa mme, awyaá ji manaá ne manoó mií machye mme gébégé ji agboó. Ji akoó fɔ elé né mmu manaá mamímamí wɔ, akoó né mmu manaá choncho ne manoó. Ne elé Mendoó Ukpea ne etene ntesɛ se nnó mechɔ ewéna elu wáwálé néndé Mendoó Ukpea egarege wáwálé. ⁷ Bɔ ntesɛ alu aléé abi alerégé nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ. ⁸ Bɔ ntesɛ bina elé Mendoó Ukpea, manaa ne manoó. Ebwɔ bina aléé, ajógé wye genó gemma. ⁹ Akwaá agáré unó bi ebwɔ akaá, esé dekamégé nnó ajógé wáwálé. Yémbɔ genó eyigé Esɔwɔ agárégé gejeá geme gepwɔ amu. Ne ji ne agáré esé genó eyi getome ne Maá wuú. ¹⁰ Yéndémuú ayi áfyɛé metɔɔ ne Maá Esɔwɔ akáge né metɔɔ wuú nnó genó eyigé Esɔwɔ agarege atome ne maá wuú gelú wáwálé. Yéndémuú ayi alá fyɛé fɔ metɔɔ ne Esɔwɔ wɔ, ebyennó asele Esɔwɔ nɛrɛ muú gebyɔ, néndé ashyá

mankame nnó genó eyigé Esɔwɔ ajɔɔ atome ne Maá wuú Jisɔs gelú wáwálé. ¹¹ Ge genó eyigé Esɔwɔ agáré ese na: Ji chyɛé esé geɲwá eyi gélagé byé. Geɲwá eyigé na getanégé mbaá Maá wuú. ¹² Ne yéndémuú ayi áchómé mmye ne Maá Esɔwɔ awyaá geɲwá. Yéndémuú ayi alá cho mmye ne Maá Esɔwɔ wɔ, apɔ fɔ ne geɲwá.

Geɲwá eyi gélagé byé

¹³ Nsame enyú unó bina, enyú abi dékamé nnó Jisɔs alú Maá Esɔwɔ nnó enyú dékaá nnó dewyaá geɲwá eyi gélagé byé. ¹⁴ Esé deténégé né mbe ushu Esɔwɔ né mmyemenene debéé fɔ ne dembyɔ néndé dékaá nnó yéndé genó eyi esé degígé ji awuú esé mbógé degigé ndere ji akélégé. ¹⁵ Mbógé esé dekaá nnó ji awuu esé né geno eyi degígé ji, debɔ mankaá ntó nnó ji achye me esé genó eyi degígé ji.

¹⁶ Mbógé muú akage nnó nte menme apyɛé gabo ayi ála atene fɔ muú né negbo, anemmye nnó Esɔwɔ ajíí ji nte achyee ji geɲwá. Ewéna etome elé ne bɔɔ abi apye gabo ayi alá atene fɔ muú né negbo néndé gabo yifɔ alu ayi atene muu né negbo. Njɔɔ fɔ nnó enyú dénénemmye mbaá Esɔwɔ gétúgé muú ayi apyɛé gefógé gabo yina wɔ. * ¹⁷ Yéndé gyɛé ayi muú apye elé gabo né mbe ushu Esɔwɔ. Yémbɔ gabo ayifɔ alu ayi alá aténé fɔ muú né negbo.

¹⁸ Esé dekaá nnó yéndémuú ayi alaá Maá Esɔwɔ apyɛe sé gabo pye néndé Jisɔs Maá Esɔwɔ abame ji ne danchɔmeló akágé pye fɔ ji genó.

¹⁹ Dékaá nnó esé delu baá Esɔwɔ. Bɔɔ mme ako abi alá akage Esɔwɔ alu né amu muú nchye.

²⁰ Ese dekaá yé nnó Maá Esɔwɔ achwɔ fa mme ne apye nnó esé dekaá unó bina ne nnó dekaá Esɔwɔ muú alu wáwálé. Esé decho mmye ne Esɔwɔ muú alu wáwálé ne Maá wuú Jisɔs Kras. Ji ne alu Esɔwɔ muú alu wáwálé. Ji ntó ne achyee geɲwá eyi gelagé bye fɔ.

* **5:16** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ abi ágíí depɔré Esɔwɔ dɔɔ áké, gabo ayi atene muú né negbo elé manshya ayi gejamégé bɔɔ áshyaá mankame nnó Jisɔs alu Maá Esɔwɔ.

21 Nderé elúmbò, baá gejeé ba,
ngárégé enyú nnó sege gébé nnó
ekágé denógé aló uka.

ΝῶΕ **ayi agbeé** ηῶΕ **epea eyi** **Jón** **ásamé**

Matame

¹ Me muú kpaá echomele bós Εσωω ne nsame ηwe yina.

Ntome ji eta wye mma kpaá muú Εσωω ajaá. Ntome ntó ji eta baá byeé. Me mbó gejeé ne enyú ne metós wa meko. Ερός me mbií ne mbós gejeé ne enyu, bós ako abi akaá wáwálé Εσωω abós ntó gejeé ne enyú. ² Nénde wáwálé yina alu ese né matós ne abeé nyε ese matós kpa te kwyakwya.

³ Nnεnemmyε nnó Εσωω Nte ese ne Jisωs Kras Maá Nte álérégé esé galógáló, agene ese meshwe ne apye ese debe né nesó. Nnεnemmyε nnó, unó bina ube ebi sé, esé abi dékwólege wáwálé Εσωω ne debós gejeé ne ate.

Dékwólege genó eyi gelú wáwálé debógé wye gejeé ne ate

⁴ Metós egós me dós ndere ngene nnó baá byeé abifó akwólégé wáwálé Εσωω ne apye wye ndere Εσωω Nte agarege ese nnó dépyege. ⁵ Nderé elúmbó, mma me nkpeage wó nnó debógé wye gejeé ne ate. Ερός ebe meke ne me nchyege mbó wó, elé gekwenége ebe ewé ese dewuú me te ula uló. ⁶ Mambógé gejeé ne ate, atene nnó depyεge unó bi Εσωω agare esé nnó dépyege. Ge ebe ewe enyu dewuú me te ula uló mbó nnó debógé wye gejeé ne ate.

⁷ Me njógé mbó nénde gejamégé bós dembwóle atyaá mbó fa mme. Εbwó ákame fó nnó Jisωs Kras achwó fa mme ndere mekwaá wó. Ufós bós bina alu lé bós muú dembwólé yimbó muú ayi atené ukóló ne Kras. ⁸ Nderé elúmbó, sége gébé nnó ekágé nsa ayi enyú delu mambó gétúgé utós bi esé depyε anó mme detu. Mmyεge lé nnó debó nsa nyu meko.

⁹ Yéndémuú ayi ála apyéé fó unó bi Kras alere, ne ajye le mbe agbege unó né ebi Kras alere ebyennó apó

ne Εσωω. Ne yéndémuú ayi apyéé unó bi Kras alérégé, ebyennó alu ne Nte chóncho ne Maá wuú. ¹⁰ Nderé elúmbó, mbógé muú achwóge eta nyú ála gárégé fó lé unó bina ebi Kras alere, dekamege fó ji akpe né upú nyú, ye mantame ji detamege kanka. ¹¹ Nénde muú atámégé gefóge muú yina, ebyennó acho mbwa ne ji né ubobo unó bi muú yimbó ápyeé.

Kwyakwya mejós

¹² Me nwyaa gejamégé unó mangaré enyú, yémbó nkelege fó mansa ubi né mme. Nénde me mbele uméé manchwó gé enyú nnó detu ushu ne ate ne njós mejós ewéna nnó esé akó debé ne metós megómege gbene.

¹³ Baá menme wye ayi mendée muú Εσωω ajaá ntó alós wó matame.

Νῶε **ayi ágbeé** ηῶε ελεέ **ayi** **Jón** **ásamé**

Matame

¹ Me Jón muú kpaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ne nsame ηῶε yina.

Ntɔme ji eta wyεε Gayɔs mejeé wa ayi gejeé. Me mbɔ́ gejeé ne wɔ wáwálé.

² Mejeé wa, nnemmye nnó yéndegenó eyigé wɔ ɔpye gekene chanéné, ne nnó wɔ ɔbe metometo wyε ndere nkaá nnó né mbe ushu Ɛsɔwɔ wɔ pɔ́ fɔ́ ne efwyale né metɔ́ wyé. ³ Me njógé mbɔ́ nénde metɔ́ ɛgɔ́ me dɔ́ gébége aḡme fɔ́ atane ɛwú mbɔ́ agaré ɛsé ndere enyú dékwalege wáwálé Ɛsɔwɔ wyε ndere wɔ ɔpye me yéndégébé. ⁴ Me mpɔ́ se ne metɔ́ megómégó ɛwe cha ɛwé ɛpwɔ́ ɛwéna manwuú nnó baá ba ákwalege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Aféé Gayɔs

⁵ Mejeé wa, wɔ ɔpyéé utɔ́ ulúlul ne metɔ́ wyéé meko mbaá ate aḡme chacha ne aḡkéé bɔ́. ⁶ Ɛbwɔ́ agare echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ɛwé elú wena ndere wɔ ɔlerege gejeé ne bɔ́. Ne elú galógálá nnó wɔ ɔpɔ́ ɛbwɔ́ ne genó ndere Ɛsɔwɔ akelege nnó ajye mbe ne nekene bwɔ́. ⁷ Ɛbwɔ́ akene mbɔ́, elé gétúgé mabɔ́ Jisɔs Kras ne ɛbwɔ́ asele fɔ́ genó mbaá bɔ́ abi álá pɔ́ bɔ́ Jus. ⁸ Ndere elúmbɔ́, ɛsé debɔ́ mam-pogé ufɔ́ bɔ́ ndere bina nnó ɛsé ntó décho amu ne ɛbwɔ́ dégarege wáwálé Ɛsɔwɔ.

Dyotrefes akwe mpa

⁹ Me mbɔ́ nsa ηῶε ntó mbaá echomele bɔ́ Ɛsɔwɔ ɛwé ɛwú, yémbɔ́ Dyotrefes muu akelege nnó awu lé ne ji, akamege nyε fɔ́ manwú ne me. ¹⁰ Ndere elúmbɔ́, me nchwágé ɛwú ndyaá nyε ji ula né unó bi ji apyε. Ji achɔ́ me mabɔ́. Ne mechɔ́ ɛwé ɛkpe bɔ́ ɛbwɔ́ amu elú nnó ji ashyaá ntó ate aḡme abi achwɔ́ ɛwú nnó ajwalege fɔ́ ne ji. Ne ashyaá ntó nnó bɔ́ abi álú

manse ate aḡme bimbɔ́ asεge sé. Ne ábú ɛbwɔ́ né mmu echomele bɔ́ Jisɔs.

¹¹ Mejeé wa, ékágé ɔkwalege gabo, kwalege lé galógálá nénde muú ayi apyε genó eyi gelú cho alu muú Ɛsɔwɔ. Ne muú ayi apyε geno eyi gela pɔ́ fɔ́ cho akágé fɔ́ Ɛsɔwɔ.

Aféé Demetrɔs

¹² Yéndemuú afεge menme sé Demetrɔs. Ne wáwálé alu nnó ji alu muú melóméló. Ne ɛse ntó dejógé wyembɔ́, ne enyú dékaá nnó genó eyigé ɛse dejógé gelu wáwálé.

¹³ Me nwyaaá gejamégé unó man-garé wɔ, yémbɔ́ nkelege fɔ́ mansa ubi mme. ¹⁴ Me mbɔ́ mbele uméé manchwɔ́ ngε wɔ. Nchwágé detuge nyε ushu ne ate déjɔ́ mejɔ́.

¹⁵ Nnemmye nnó enyú debe né nesɔ. Ajeé byéé ako alɔ́ wɔ matame. Ne wɔ mbɔ́ ke ɔtame yéndé mejeé se ayi alu ɛwú.

Ἡμε ayi Jud ásamé

¹ Me Jud maá defwe Jisós Kras ne menmo Jemsi ne nsame ημε yina.

Nsame ji mbaá bós abi Nte sé Esōwō akuú, ebwó abi ji agboó ne ebwó dós ne Jisós Kras ntó apele ebwó chánéné.

² Nnenemmye nnó Esōwō alere enyú galógáló, nesō ne gejeé gejamegejame.

Sege gébé ne ubobo unó bi anlere gebyō alerege

³ Aημε ba, me mbō mmyeé nnó nsa ημε yina gétúgé mamfere ayi Esōwō afere esé ako né efwyale gabo. Yémbō ngé nnó elú galógáló nnó nsa mpye enyú detene ne eshye né depóre Jisós etiré achyeeé esé bós bií nnó defye metós ne ji damaá te kwyakwya.

⁴ Njógé mbō néndé bós fós ákpe mbwa ne enyú mmye defyadefya. Ufós bós bina ne ábwalé ulós melu ebi Esōwō alerege esé, ulaá lé genó eyigé ebwó atenege wye ákwerege depóre ubelé tametame etiré ebwó ápyeé. Asa né mmú ημε Esōwō te gachí nnó, Esōwō achyege nye ufós bós bina efwyale abi alá nóge ji. Ebwó ntó ashya Jisós Kras, ewé ji ne alu Ata ne muú ayi apwō amu.

⁵ Yé lé enyú dékaá me unó bina uko, nkelege nnó mpye enyú deté ndere Ata Esōwō abō afere bós Isrēli né ámu bós Ijip ne ewyage áwane bós abi alá fyeeé metós ne ji wós. ⁶ Ne tége ntó ndere epyeé ne makiénné Esōwō ayi alá jwōle né malu utós bwó wós, ályaá malu ujwōle bwó alá ápyeé lé unó bi cha. Esōwō awé nya aji ne bō mkpokove, abi alaá wyeé wewe te kwyakwya, afye áji né melu empinya gemua ágile gekpekppe bií bi Esōwō asós mpa bwó. ⁷ Wyembō ntó ne epye nya ne bós Sodom ne Gomōra ne baá malo ayifō ayi álu kwókwólé ne áji. Ebwó ábélege nya ubele tametame ne

apyeé ubobo unó bi akwaá alá bós fós mampye wós. Getú eyigémbō, Esōwō alwéeé áji ne mewe ewé elá énomégé. Esōwō apyembō nnó akwélé esé ako mbeé né genó eyi gepyē nya ne ebwó.

⁸ Wyembō ntó ne bós abi álu bíbí né mbwa enyú ájógé nnó Esōwō alerege ebwó unó né ame geja. Getú eyigémbō, ápyeé unó bi uchós menyammye bwó. Anógé fós bós kpakpa ne ájógé mejós mebomebo ne uto bi ákpakpa né mfaánebuú.

⁹ Yé gébégé ekiénné Esōwō ewé kpaá ewé ekamege nnó Mikel éwamege ne danchōmeló gétúgé gēḡkwógé Mosis ese fós utó né amu jí ejós mejós mebomebo ne danchōmeló wós, ejós lé nnó Ata anya wós. ¹⁰ Yémbō bós bina ájógé mejós mebomebo né unó bi ebwó alá ákágé ula. Ne ápyeé unó eké menya mewaá. Yéndégenó eyi gekwōme ebwó mekpō apye pye. Ne elé wye unó bina ne uwane ebwó.

¹¹ Ebwó nye ne ebwó néndé ebwó ákwólé gekage nekene Ken muú abó áwáné menmo wuú. Ajinte gemēge bwó ákwólé meti ewé ábós nsa ápye ubobo unó wye ndere Balam abó apyeé. Ebwó áshya manwú ne Esōwō, ndere Kora abó apyeé. Ne ndere Kora ágboó, mbōntó ne ebwó ágboó nye. ¹² Ebwó álu eké upwapwane unó né geluage nyú gébégé déké dényeé epaá menyeeé gejeé. Ebwó ányeé menyé gefós eyi gegboó mmye. Alú áteé elé une ebi bwó. Alú ntó eké geko eyigé mbyo akpane geji gela gekwene manaá. Ne eké unós ebi ula uwōme umpome gébégé unós uko uke uwōme. Alu eké unós ebi ágoó ubi ne makaka. Agboó negbo ndō epea. ¹³ Ebwó álu eké ḡgbannyi ebeé mega. Ne gabo ayi ebwó ápye álu eké gefwene eyi ḡgbannyi metometo atene né mapea mewaá ne mmye egboó fós bwó. Ebwó álu eké bō danji abi ályaá malu bwó ájyeeé malu ayi cha. Ebwó bina, melu ewé Esōwō ábelé ebwó elé empinya gemua eyi gelá gebye te

kwyakwya.*

* **1:13** Elú wáwálé nnó: Danji elé menō membe ayi akle eké gasama akoóge né mfaánebuú.

14 Enək ayi agbeé upyáne uke-neama mbaá Adam, abó ajó me nya ató ne bó bina aké, “Wugé Ata achwó nyε ne bə dele bə dele makiénné ukpea jí. 15 Asó nyε mpa bó ako. Agare bó abi alá kágé ji nnó ákwe mpa gétúgé gabo ayi εbwó ápyé ne mejó mebomebo ewé εbwó ájó ne Εσωω.”

16 Bó bina áshulege bó abifó ndo, ne yé genó eyi gekwanεge εbwó metó gepó. Apyε lé ubobo unó bi ugó εbwó mató, álú bó gempoge. Ne áké álógé gélege mejó ne muú εbyennó akεlege nnó ase genó εta wuú.

Pyεge wyε genó eyigé Εσωω akεlege

17 Yémbə aηme ba abi gejee, enyú debó manté gé unó bi nya áηgbá Ata sé Jisəs Kras ajó. 18 Εbwó ájó nya áké, “Né kwyakwya gébé, bó abi ájwane nyε enyú gétúgé depərə Εσωω εtiré enyú dékwəlegé áchwó nyε. Ne ápyε nyε lé ubobo unó bi ugó εbwó metó, εbi Εσωω alá kεlege.” 19 Bó bina ne áchwó nyε ne aηgya né geluage nyú, εbwó ápyé lé unó bi bó mme ápyε, εbi usélé utó bwó néndé Mendóo Εσωω epó εbwó mmyε. 20 Yémbə, aηme ba, pyεgé nnó metó ewé enyú defyε né unó bi Εσωω jimboó alere enyú ewéne. Enyú deké denεnemmyε, gógé Mendóo Úkpea εleré enyú meti. 21 Belege geηwágé nyú gebe gefó eyigé Εσωω ákágé lεrege enyú gejeé jí ndere dégile galógáló ayi Ata sé Jisəs Kras nnó achwəge age enyú meshwε, enyú debó geηwá eyi gélagé byé fó. Ji apyε nyε mbó gétúgé ji agboó ne enyú.

22 Gege meshwε ne bó abi álú ne dembyə né unó bi εbwó áfyéé metó wyéé. 23 Poógé abifó, défere εbwó átane né mmu mewε ékágé ásó. Ne mbaá abifó ntó, gege εbwó meshwε, yémbə sege gébé nnó ékágé gabo bwó áchálé enyú. Págé yé bé elé mandeé ayi bó abi ápyε yéndé gabo áfyéé néndé gabo ayi εbwó ápyε áchə me mandeé yimbə.

Déféεge Εσωω

24 Matame mabe ne Εσωω muú ak-age poó enyú nnó ékágé dékwe né

gabo. Ji ákage pyε enyú détene cho né mbe ushu wuú. Deké degene gekpekpe énogé wuú mató agó enyú mmu. 25 Jimbí ne alú Εσωω Menchyé geηwá né gétúgé genó eyigé Ata sé Jisəs Kras apyéé. Nnεnemmyε nnó bó ánogé Εσωω, Εσωω mbí ne abó εshyε ne uto uko te ula uló, nana, ne te kwyakwya Amen.

Ἡ ἡμεῖς unó Jisós aleré Jon né ame geiya

Jon agaré unó bi ulú né ημεῖς yina

¹ Né mmu ημεῖς yina ne ásamé unó bi Jisós Kras aleré. Ἐσῶω ἀπυε Jisós akaá unó bina nnó aleré baá défwε bíí unó bi uchwó pye nana. Jisós Kras ató ekiénné wuú nnó ejye epye maá utó wuú Jon akaá unó bina. ² Ne Jon agaré unó bina uko wyε ndere ji agené. Genó eyigé ji asamé elé meko mejó ayi Ἐσῶω ajó ne wáwálé ayi Jisós Kras aleré né genó eyi ji agare. ³ Ἐσῶω ájé muú ayi akuú ημεῖς yina ayi agaregé unó bi upyéé mbó nana ne ebi upye nye meso gébé, ne ájé ntó yéndemuú ayi awúu unó bi ásamé wyε ne apyéé ubi. Nénde gébé eyigé unó bi upyéé nye géla kwókwólé.

Jon aló matame mbaá machomele bó Ἐσῶω akénéama

⁴ Me Jon ne nsamé ημεῖς ayina ntóme eta nyú machomele bó Ἐσῶω akénéama ayi álú né gebagé mewaá Ἐsya.

Nnenemmye nnó Ἐσῶω alérégé enyú galógáló, ápye enyú débé né nesó. Ἐσῶω muú alu nana, muú abó alu me, ne muú achwó nyε ne mandoó akeneama ayi álú né mbe geluoge gefwage jíí chóncho ne ^{* 5} Jisós Kras, muú álú tonese ntésé ne maá mbe ayi akwilé né negbo, ne muú alú nana, mfwa kpaá mbaá afwa mme, alérégé enyú galógáló, apye enyú débé né nesó. Matame mabe ne ji muú abó wyε gejeé ne esé ne aferé esé né gabo gétúgé manoó míí ami machyéé mme. ⁶ Ne apye esé déla bó abi ágbárege gefwa ne ji ne apye ntó ese déla ampýéé upε abi ápyéé utó Nte wuú Ἐσῶω. Ngó ne utó úbé ne ji te kwyakwya ne kwyakwya. Amen

⁷ Gége, ji achwó nyε né mmu gekógé mfaánebuú ne yéndemuú agene nye ji. Yé ébéle bó abi ájomé

ji áwané. Ne bó mme meko álili nye gétúgé efwyale ewé ji achyεge nye ebwó ébé mbó. Amen.

⁸ Ata Ἐσῶω aké, “Me ne nlú muú mbe ne ayi kwyákwyá.” Me ne alú, “Muú ayi alú nana, ne ayi abó alú ne ayi achwó nyε. Ἐσῶω ayi Apwóó amu.”

Jon agé Maá Nte Mekwad né ame géjyá

⁹ Me Jon, menmé nyú né echomelé bó Jisós, gétúgé me ntó nchome mmye ne Jisós, ne ngene ntó efwyale wyε ndere enyú. Me nlú ntó muú ama wyε ndere enyú né gefwa eyigé Ἐσῶω ágbárege ne nkógé metó wyε ndere enyú mpwa fó. Abó ábú me mfé né meló metó nnyi ewé ákuú nnó Patmós gétúgé ngárege mekomejó Ἐσῶω ne wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré. ¹⁰ Né bíí uwyaá ebi ulú bíí Ata, Mendoó Ukpea echwó me mmye ne nwú gekpékpégé meko fó ndere atané me né meso eké meko mbá. ¹¹ Aké, “Sá unó uko ebi ógené nye né mmu ημεῖς, ótó mbaá machomele bó Ἐσῶω akénéama ayi álú né umé maló yina: Ἐfesós, Smyrna, Pégamón, Tayatira, Sadis, Filadelfya ne Laodisha.”

¹² Ne mbwólégé mmye mangé muú ayi ajóge me mejó né meso, ngé ulú mátúlékán ukénéama ebi akwyε ne gul. ¹³ Né metó metó ulú ebimbó, ngé muú fó ndere atené eké maá nte mekwaá. Afyé nku metyémetyé ayi akwóné ji uka. Ne ani gebagé ndeé eyi gégénége eké gul, génó ji né gebómé. ¹⁴ Mejwyε wuú elú pópó eké néwúné ugoó, yé eké makankoma ne ame jíí agénege eké nénómé mewε. ¹⁵ Uka bíí ushwánege eké afyaákó ayi ásó né mewε, atilé ashwánege manémané. Meko wuú awyale eké nekóné nnyi nekwene mbó, chuchu. ¹⁶ Agbaré ambe akénéama né egbe ebwónyε wuú ne aparanja ayi achyaá magbe apea atané ji né meno. Ushu bíí ugénege eké ημεῖς metó ηwómesé.

* **1:4** Elú wáwálé nnó: Ἐsya ayi ajóge mbó elé ayi te nya. Fina ákuú nnó Turkey.

17 Ngege ji, nkwe ji né uka eké muú ayi agboó. Anyaá ebwɔnye wuú anere me mmye aké, “Ɔfoge, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya. 18 Me nlú mebe, me mbo ngbo, ne ge menlú mebe te kwyakwya ne kwyakwya. Me nwyaaá uto mampye bɔ́ abi ágboó ákeré né genwá wye ndere muú ágbarege bɔ́ agbógóló manené melo áwuú bɔ́.

19 “Sá yé unó bi wɔ́ ɔ́gené; ebi upye mbo nana choncho ne ebi upyee nye meso gebé. 20 Ge genó eyi gebɔ́ gelu bibií, eyi getome ne ambe akénéama ayi ɔ́gene me ngbare né ebwɔnye wa ne uluɔ́ matúlékán ukénéama ebi akwyee ne gul. Ambe yimbo akénéama atene mbaá makiénné Eɔ́wɔ́ akénéama ayi alú né machomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ akénéama. Ne uluɔ́ matúlékán ebimbo ukénéama utene mbaá machomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ akénéama.”

2

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né meló Efesɔ́s

1 Muú ayi me ngene né ama gejya aké, “Sá nwe yina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Eɔ́wɔ́ ewé echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né melo Efesɔ́s.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gegé mekomejɔ́ eyi etane mbaá muú ayi agbaré ambe akénéama né ebwɔ́nye wuú ne akene né metɔ́ metɔ́ uluɔ́ mátúlékán ukenéama ebi akwyee ne gul. * 2 Me nkaá unó uko ebi enyú depyee, mengé utɔ́ bi enyú depye ne eshye ne metɔ́ ewé dékogé délá depwaá, nkaá nnó enyú dékií fɔ́ bɔ́ abo, ne enyú démuá bɔ́ abi áké alú ángbá Jisɔ́s, dégé nnó ápó, alú bɔ́ gebyó. 3 Enyú dekége matɔ́, ne dégéne efwyale né gétú ya, depwaá fɔ́. 4 Yémbɔ́ gége genó eyigé nshulege enyú ndo wye na. Enyú débɔ́ sé gejeé ne me ndere depyee mbembe wó. 5 Ferege dégé mati ayi enyú depyee gyee. Dékwóré matɔ́ nyú depyee unó bi enyú debɔ́ mbe depyee me. Dela depye mbo wó, me nchwó fere nye geluógé etúlékán

nyú né geluógé machomele bɔ́ Jisɔ́s. 6 Yémbɔ́, gége genó gelógéló eyigé enyú depye na, enyú dekií fɔ́ ubóbó unó bi bɔ́ ekwɔ́ Nikolatan ápye wye ndere me nla nkií.

7 “Muú ayi awya matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔ́ge mbaá machomele bɔ́ Jisɔ́s.

“Ne yéndemuú ayi ammye kraá apwɔ́ gabo, me nchyege nye ji ebwɔ́nye nnó anyé umpome genɔ́ eyi gechyege genwá eyi gélagé byé. Genɔ́ eyimbo gewene né meló Eɔ́wɔ́.”

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né meló Simina

8 Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe ayina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Eɔ́wɔ́ ewé echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né meló Simina.

“Garé ebwɔ́ ɔ́ké, gége mekomejɔ́ eyi etane mbaá muú ayi alú ula ulɔ́ ne kwyakwya, ji ayi abɔ́ agboó ne akwilé né negboó. 9 Me nkaá efwyale ewé enyú degéne ne gekpo eyi enyú délu yémbɔ́ enyú dewyaá gefwa. Nkaá ndere bɔ́ áchɔ́ enyú mabɔ́. Ebwɔ́ ájógé ake alú bɔ́ Jus ne ápó, alú lé bɔ́ danchɔ́meló. 10 Ngarége enyú nnó défógé fɔ́ efwyale ewé enyú déchwɔ́ dége, danchɔ́meló apyee nye áfyé enyú abifɔ́ né denɔ́, nnó ammua age ufɔ́ bɔ́ abi enyú delú ne degene nye efwyale né ndɔ́ efya. Fyeege wye matɔ́ ne me yé ebé elé negbo ne enyú degboó. Ne me nchyege nye enyú nsa ayi alu genwá eyi gélagé byé.

11 “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔ́gé né machomele bɔ́ Eɔ́wɔ́.

“Ne yéndemuú ayi ammye apwɔ́ gabo, agboó fɔ́ negboné ndɔ́ epea.”

Nwe yi átame mbaá echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né meló Pɛgamɔ́n

12 Ama ajɔ́ aké, “Sa nwe ayina ɔ́tɔ́ mbaá ekiénné Eɔ́wɔ́ ewé echomele bɔ́ Eɔ́wɔ́ né melo Pɛgamɔ́n.

“Gare ebwɔ́ ɔ́ké, gegé meko mejɔ́ ayi atane mbaá muú ayi awyaá aparanja yimbo ayi achyaá magbe ápeá. 13 Me nkaá nnó enyú dejwɔ́lege né mbaá ayi danchɔ́meló muú alú

* 2:1 Elú wáwálé nnó: Né mmu nwe Eɔ́wɔ́ ayi meke unó bi ji abii elé wáwálé ayi ji ajyaá manlere bɔ́ bií.

mfwa ájwølege, yémbø dénógé wye mabø ma ne déshá fò mankamé depøré etiré détomé ne me, yé gébégé áwáne Antipas né geluage nyú, ji muú agaré mekomejòó wa wáwálé kpaá te ji agbóo. ¹⁴ Yémbø gé unó bi me nshulegé enyú ndo wye na; bòó fò alú né geluage nyú abi akwølegé unó bi Balam aléré. Ji aléré Balak ndere ápye ne ate bòó Isreli ápyéé gabo. Apye ebwó anyéé menyéé upé ayi áchye mbaá aló uka, ne apye ntó ebwó ánane manane tametame. ¹⁵ Ne bòó abifò ntó álú né geluagé enyú abi akwølegé unó bi bòó ekwø Nikolatan álerégé. ¹⁶ Kwórege matòó nyú, délyáá gabo, délá dépyéé mbø wó, me nchwóó wáwá mamye umye ne bòó bimbø ne aparanja yimbø ayi atanégé me meno.

¹⁷ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyi Mendoó Ukpea ejógé né machomele bòó Esòwø.

“Muú ayi ammye kpaá apwóó gabo, me nchyege ji menyéé mfaánebuú ayi ábelé bíbí. Me nchyege ji ntó ntaá eniné pópó ne mabo make ami asamé mfaá néní. Ne yéé muú ayi akágé mabo ami bø apø, ekose muú ayi asele ntaá eníné mbø ne akaáge.”

Nwe yi átøme mbaá echomele bòó Esòwø né melø Tayatira

¹⁸ Ama ajòó aké, “Sa ηwe yina øto mbaá ekiénné Esòwø ewé echomele bòó Esòwø né melø Tayatira.

“Garé ebwó øké, gεge mekomejòó ayi atane mbaá Maá Esòwø, muú ame ji agenege eké nenøme mewε ne uka bií ushwanegε eké afyaá ako ayi atilé agenege mané mané. ¹⁹ Me nkaá unó bi enyú dépyéé, nkaá gejeé eyigé enyú debòó ne me, ne metòó ewé enyú défyε ne me. Nkaá ndere enyú dépoógé ate ne ndere dékoógé matòó déla dépwá fò. Nkaá nnó unó bi enyú dépyéé nana upwø ebi enyú debø dépyéé mbembε gébégé défyéé matòó ne me fyéé. ²⁰ Yémbø, gεgé genó eyigé me nshulege enyú ndo wye na: Enyú délyáá Jesbel, maá mendée ayi abyøge gebyø nnó ji alú muú ekpávε Esòwø, abwølé bòó utòó ba né unó bi

ji alerege, ánane manané tametame ne anyé menyéé upé ayi áchye mbaá aló uka. ²¹ Me nchye ji gébé nnó akwøré metòó wuú, alyáá eno ewé ji anyéé yémbø ashya manlyáá. ²² Gétú eyigémbø me mpyéé nye ji akwe nemeé, ne bòó abi ábélege ne ji mpyéé nye ebwó agé efwyale dòó mbøgé álá ákwøré matòó bwó ályáá gabo ayi ebwó ápyéé wó. ²³ Ne me nwáne nye bòó abi ákwølege unó bi ji alerege, ne bòó echomele Jisøø ako ákage nye nnó me ne nlú muú ayi akágé depó etire délyú akwaá né matòó ne ufere ebi ebwó áferege. Ne ndere muú apye gabo, mbøntó ne nchyege ji efwyale.

²⁴ “Yémbø enyú ako abi délyú né melø Tayatira abi déla kwølege unó uboubø bina ebi bòó abifø akuú nnó anòó unó danchømelø, mpø sé ne metuú ewé cha ewé nnerεge enyú mekpø, ²⁵ ekosé mangaré enyú nnó dégbare unó bi défyéé metòó wyeé chånchá kpaá te me nchwóó. ²⁶ Ne muú ayi ammye apwóó gabo, ne apyéé utòó ba ndere nkélege kpaá te kwyakwya nchyege ji uto nnó abε mfwa mbaá malø mme mako. ²⁷ Ne ágbarege nye ebwó ne amu matomato wye ndere Nte wa áchyeé me utó, ne áchøgerege nye ebwó ubauba eké unje meseé. ²⁸ Ne nchyege nye ji membe ayi agenege né gejejege bíí.

²⁹ “Muú ayi awyaá matu, awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejógé mbaá machomele bòó Esòwø.”

3

Nwe yi átøme mbaá echomele bòó Esòwø né melø Sadis

¹ Ama ajòó aké, “Sa ηwe yina øto mbaá ekiénné Esòwø ewé echomele bòó Esòwø né melø Sadis.

“Garé ebwó øke, gεge mekomejòó ayi atane mbaá muú ayi abòó mandøó akénéama ayi ápyéé utòó Esòwø ne ambe akénéama, nkaá unó bi enyú dépyéé. Bòó ágégé enyú áké délyú abε sanji degbo. ² Kwilege téné, défyε εshye mampyεge unó bi enyú déle délyáá mampyεge nnó ékáge dékpe délyáá kanka, nénde nge nnó utòó nyú úlú dantene cho né mbe

ushu Eṣṱwṱ. ³ Tege yé unó bi alere enyú ne ndere déwuú, kwṱrege matṱó nyú dekwṱlege unó bimbṱ chṱnjéné. Mbṱgé dékwilé tené wṱ, nchwṱó nyé eta nyú eké menjo né gébé eyigé enyú délá kaágé. ⁴ Yémbṱ ukéke bṱó abifṱ alú né geluage nyú né melṱ Sadis abi alá ágilé fṱ mawule ebwṱ wṱ, mmyeke áchṱ fṱ menyammye ebwṱ ne gabo wṱ. Ebwṱ afyéé nyé mandée pópó akene ne me nénde ákwane mambé bṱó ba. ⁵ Ne muú ayi ammye kpaá ápwṱó gabo, áfyéé nyé ji mandeé pópó eke ebwṱ. Ne me mferege fṱ mabṱ ebwṱ né mmu ḡwe ayi asamé mabṱ bṱó abi awyaá genwá eyi gélagé byé. Ne me ngarége nyé gbṱṱṱó né mbe ushu Nte wa ne makiénné jíí ntó nnó, ji alú muú wa.

⁶ “Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejṱge mbaá machomele bṱó Eṣṱwṱ.”

Nwe yi átṱme mbaá echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Filadelfya

⁷ Ama ajṱó aké, “Sa ḡwe yina ṱṱ mbaá ekiénné Eṣṱwṱ ewé echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha.

“Garé ebwṱ ṱké, gége mekomejṱó eyi etané mbaá muú ukpea ayi muú akage neré metṱó ne ji. Ji ne ágbaré agbṱgólṱ mfwa Devid ayi achyege ji uto mamgbaré gefwa ndere mfwa Devid. Ne ánénege menombi yé muú ayi akáge gbé ewú apṱ, agbege ntó menombi yé muú ayi akáge nené ewú apṱ. * ⁸ Me nkáge unó bi enyú dépyeé. Gege me nnene mbṱ enyú menombí ne yé muú ayi akagé gbé ewú apṱ. Nkaá nnó enyú dépwṱ fṱ né eshye, yémbṱ enyú dékwṱlege wye unó bi me nṱere délu danshyá nnó dékaágé fṱ me. ⁹ Wúgé! Bṱó danchṱmeló abi ábyṱge gebyṱ nnó álú bṱó Jus ne apṱ, mpye nyé ebwṱ ato mano né mbe ushu nyú, ne ákaá nnó me mbṱ gejeé ne enyú. ¹⁰ Enyú dékwṱlege wye unó bi ngaré enyú nnó dékoge metṱó gétú eyigémbṱ, mento mpye nyé nnó enyú dékpege fṱ ne efwyale ewé echwṱó nyé né mme meko. Efwyale ewémbṱ elú

elé mamua bṱó mme meko. ¹¹ Ela gachyee me nchwṱó, gbarege unó bi défyéé metṱó wyeé chṱnjéné nnó ekágé muú fṱ afṱó nsa nyú. ¹² Muú ayi ammye apwṱó gabo, mempyeé nyé ji alá eké gekwa eyi muú alá akágé nyíí né mmu echa ure Eṣṱwṱ wa. Ne alyagé fṱ geji te kwyakwya. Nsamé nyé mabṱ Eṣṱwṱ né menyammye wuú ne amí melṱ Eṣṱwṱ wa. Melṱ ewémbṱ elé melṱ Jerosale ayi meke ayi atane mfaánebuú mbaá Eṣṱwṱ ashulé fa mme. Ne nsamé nyé ntó mabṱ ma ami make né menyammye wuú. ¹³ Muú ayi awyaá matu awú genó eyi Mendoó Ukpea ejṱgé mbaá machomele bṱó Eṣṱwṱ.”

Nwe yi átṱme mbaá echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha

¹⁴ Ama ajṱó aké, “Sá ḡwe yina ṱṱ mbaá ekiénné Eṣṱwṱ ewé echomele bṱó Eṣṱwṱ né melṱ Laodisha.

“Garé ebwṱ ṱké, gége mekomejṱó eyi etané mbaá muú ayi ákuú ji Amen, muú ayi muú akage neré metṱó ne ji ne ntésé ayi apyeé bṱó akage wáwálé ayi atomé ne Eṣṱwṱ. Ji alu muú ayi te ula ulṱó, unó bi Eṣṱwṱ akwyéé ukene ne ji. ¹⁵ Me nkaá unó bi enyú dépyeé. Nkaá nnó enyú dékwéné fṱ nyuanyua ne désṱó fṱ ntó dugédúgé, me mbṱ nkelege ebe nnó dékwene nyuanyua yé nnó désṱó dugédúgé. ¹⁶ Ne elé enyú délu jwale makwe nyuanyua dékwene mansṱó ntó dugé dúgé désṱó, gétú eyigémbṱ, mpame nyé enyú ne dafyéé nkane muú akpṱó matyeé. ¹⁷ Enyú déké déwyaá gefwa, délu gbene ne dékelege se yé genóge fṱ. Enyú dékaá mbṱ fṱ nnó délu mbyambya, meshwemeshwe, gekpogekpo, ame nónómé ne gejṱgéné wṱ. ¹⁸ Ndere elúmbṱ me nchyege enyú majyeé nnó déchwṱó déna gul eta wa ayi áṱṱó né mewé, alá apṱ ne deba, nnó apye enyú débé ne gefwa. Ne naáge ntó mandeé pópó nnó dékwere gejṱgéné nyú eyi gegboó mmye. Naáge ntó uka ebi défyéé ne ame nnó dégene mbaá. ¹⁹ Bṱó abi me ngboó ne ebwṱ, apyege

* **3:7** Elú wáwálé nnó: Agbṱgólṱ Devid elé meti ewé bṱó ako abṱ makpe né gefwagé Eṣṱwṱ.

geɣé, nshulege ebwó ndo, nɛrege ebwó churchu. Gétú eyigémbɔ, kpage geɣyé dékwɔrege matóó nyú délyáá gabo. ²⁰ Wúgɛ, me ntene mbɔ né menombi nyú ndoó nnó dénene me gepú, muú awúgɛ meko wa, anenege me menombi nnó nkpe mmu, nkpe ne mbane ji denyé menyéé ulua. ²¹ Ne muú ayi ammyéé apwóó gabo, me nchyege nye ji ebwɔnye nnó ajwɔle ne me né geluage gefwa ya, wye ndere me ntó mmye mpwɔ bɔó mawáme ba njwɔlé ne Nte wa né geluɔge gefwa jíi.

²² “Muú ayi awyaá matu awú genó eyigé Mendoó Ukpea ejɔgɛ mbaá machomele bɔó Esɔwɔ.”

4

Ʒɔn age amɛ geɣja nkane Esɔwɔ ajwɔle né mfaá geluɔge gefwa jíi

¹ Unó bina upyege mbɔ, mma nge amɛ geɣja. Nke mpele nge menombi fuú né mfaánebuú. Ne meko muú ayi me mbɔó mbe nwuú eké meko mbá, ama ajóó ne me aké, “Kwɔ chwɔ wena, me nɛre wɔ unó bi upyéé nye meso gébé.” ² Ténéténé yimbɔ Mendoó Ukpea echwó me mmye, ékpá me mfe ne mfaánebuú. Nke mpele, nge geluɔge gefwa ne muú fɔ ndere ajwɔlé né mfaá geɣji. ³ Ne muú ayi ajwɔlé né mfaá geluɔ eyigémbɔ ashwane manémané eké ntaáne nka eniné ákuú jaspera ne carnelian. Ne mbya meshu ewe etane enóó geluɔgé eyigé mbɔ ne mme elú nshye nhsye eké mataá ayi ákuú nnó émérá. ⁴ Nge ntó uluɔ gefwa ebifɔ esaá meso eni ndere unóó geluɔ eyigémbɔ né mme. Ne ákpakpa fɔ esaá meso eni, abi afyéé mandeé pópó, ákwere délaré gefwa né makpo ebwó etire ákwyéé ne gul ájwɔlé mfaá ubi. ⁵ Né geluɔ eyigémbɔ, gasama akéle, mamamama, mamfeé ányane, mbaá áwyale. Né mbe geluɔ eyigémbɔ ntó, matúlékán akénéama áge nege. Ne matúlékán ayimbɔ akénéama, atene mbaá mandoó akénéama ayi apyéé utóó Esɔwɔ. ⁶ Né mbe geluɔ eyigémbɔ ntó, nge genó gefɔ eké ebéé mega.

Gelu eféé eféé, ne njanéjané eké makankomma. Nge ntó ufóó menya uni eyi elú mebe. Etené eno geluɔ eyigémbɔ né mme. Menyammye ebwó mekomeko álu ne amɛ mbe ne ayi meso. ⁷ Né geluage menya yimbɔ eni, ayi mbe alú eké genyanya, ayi agbeé epea alú eké maá menɔ mpɔ, ayi agbeé eléé awyaá ushu eké mekwaá, ne ayi agbeé eni ntó alú eké nenyá eniné nélyenege. ⁸ Né geluage menya yina eni, yé ayi ndé awyaá ubagele ukéné ne gejamégé amɛ né mmye, ne amɛ ayifɔ ntó ne nteé ubagele bíi. Ne menya yina ekwane makwa utuú ne nwanese epwaá. Ekwane eké, “Esɔwɔ ukpea, Esɔwɔ ukpea, Esɔwɔ ukpea, alú Ata Esɔwɔ Muú Apwóó amu. Ji abɔ alú me, alu nana ne achwóó nye.”

⁹ Echyege nɔ, enógé ne matame mbaá muú ayi ajwɔlé mfaá geluɔge gefwa, ji ayi alú mebe te kwyakwya. ¹⁰ Akpakpa bimbɔ esaá meso eni ákwe uwya mme né mbe ushu muú ayi ajwɔlé né mfaá geluɔge gefwa eyigémbɔ, ánógé ji muú ayi alú mebe te kwyakwya ne kwyakwya, ¹¹ aké, “Ata esé Esɔwɔ, wɔ okwané manse nɔ, enógé ne uto. Néndé wɔ ne okwye unó uko ndere ejiú wɔ né metóó ne okwyéé ubi ne opyéé ubi ulú.”

5

Gebagé nwe eyi ápwiré pwiré ne maá egóhɔme

¹ Genó eyigé fɔ eyigé me ngené elé gebagé nwe eyi ápwirépwiré né ebwɔnye muú ayi ajwɔlé né geluɔgé gefwa. Né gebagé nwe yimbɔ, ása unó wye mbe ne meso ne ádye geɣji ne emá né malu akénéama. ² Ne nge ekiénné Esɔwɔ ewé ewyaá ncha, egige kénké eké, “Waá akwané mambea emá ewé ádyéé né gebagé nwe yimbɔ anéné geɣji?” ³ Ye muú fɔ apó yé né mfaánebuú, fa mme yé né malɔ áwuú bɔ ayi ákaáge néne gebagé nwe yimbɔ akuú genó eyi gélu mmu. ⁴ Ne nɔ manli segé segé néndé yé muú fɔ apó ayi ákwané manené gebagé nwe yimbɔ akuú genó eyi gélu

mmu. ⁵ Ne muú ama né geluágé ákpakpa bimbó aké ne me, “Óligé sé, gé, muu ayi ákuú ji genyanyagé ntoóné Juda, ji alú ntó mpyáne mfwa David ammye apwó bós mawámé bií. Gétú eyigémbó, ji ne akaáge bea emá ewémbó malu akénéama ne anéné gebagé ηwe yimbó.” *

⁶ Ajógé mbó, ngé maá egòηme áténé kwókwólé ne geluógé gefwa eyigémbó, alú eké ábó áwá me ji. Menya eyi elú mebe eni ne ákpakpa bimbó, áno ji mme. Ji awyaá ambya akénéama ne ame akénéama. Ame yimbó atené né mandoó akénéama ayi ápye utós Esòwó. Ne Esòwó ató áji né mme meko. ⁷ Ne maá egòηme yimbó achwó se gebagé ηwe eyimbó ayi ápwirépwire ne ebwònye muú ayi ajwólé né mfaá geluógé gefwa. ⁸ Aségé mbó, menya yimbó eni ne ákpakpa bimbó esa meso eni ákwe uwyá mme né mbe ushu wuú. Ne yéndémuú né geluagé ákpakpa bimbó ne menya yimbó áwyaá nenjke né ebwó ne geku eyigé akwyéé ne gul. Yéndé gekú gegbeé ne unó bi unóme gebe gelógéló. Unó ube bina utené mbaá mmyemenene bós Esòwó. ⁹ Ne ebwó ákwa ekwó meke ewé yé muú fò alá alú danjka aké, “Wó òkwané mansé gebagé ηwe eyi gepwiré òbea ema ewé ádyéé wyéé, néndé áwá wó, manoó mmye ami magbele mana gejamégé bós nnó abe bós Esòwó. Bós bina atané né maló mme mako, ufo ufós bós. Abi ájógé mejós ema ne abi ájógé mejós cháchá. ¹⁰ Ne òpye ebwó alú ekwó ampyéé upe né gefwa eyigé Esòwó se ágbárege. Ne ebwó ágbárege nyé gefwa fa mme.”

¹¹ Ne nké mimage pe, ngé ne nwu meko gejamégé makiénné Esòwó ayi yé muú alá ákágé pa ndere atene anós geluógé gefwa, ne menya eyimbó eni ne ákpakpa bimbó. ¹² Ne makiénné yimbó ákálé kenké aké, “Maá egòηme ayi abó awáne ákwane mansé uto uko, ne gefwa, ne denjga, ne eshye, ne enógé, ne ηgò ne matame.” ¹³ Ne

nwu ntó unó uko ebi Esòwó akwyéé, ebi úlú né mfaánebuú, ebi úlú fa mme, ebi úlú né maló aló ne ebi úlú mmu ebeé mega ne unó uko ebi úlú yéndé mbaá, ukwane uké, “Matame, enógé, ηgò ne uto uko ube ne muú ayi ajwólé mfaá geluógé gefwage maá egòηme te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁴ Ukwage mbó, menya yimbó eni ekame eké, “Amen” ne ákpakpa bimbó ákwe uwyá mme ánógé Esòwó ne maá egòηme.

6

Maá egòηme abea malu ema ayi mbe akéné né ηwe ayi ápwiré

¹ Ndere mpelé, ngé nkane Maá egòηme abea melu ema ewé mbe né geluoge malu akénéama ayi adyéé né ηwe yimbó. Ne nwu meko menya ama né geluoge menya eyi mebe eni, ndere ajós ne meko kenké eké néfé aké, “Chwó we.” ² Mpege, ngé mpó mekagala pópó. Muú ayi ajwólé mfaá agbare embeé né ebwó ne áchyéé ji ela gefwa ne akene ajye ndere muú ayi ajye mmye me ummye apwó ne amage pwó nyé.

³ Ne ji ábeagé melu ema ewe egbeé malu apea nwu meko menya ayi agbeé menya epea ndere ajós aké, “Chwó we.” ⁴ Ajógé mbó, mpó mekagala megile atane achwó. Ji achyéé muú ayi ajwólé mfaá uto ne gekpekpegé aparanja mamfere nesó fa mme nnó bós ámmyege áwané ate.

⁵ Amá ábeagé melu ewé egbeé malú aléé, nwu meko menya ayi agbeé menya eléé, ndere ajós aké, “Chwó we.” Mpege, ngé mpó mekagala megile ne muú ayi ajwólé mfaá agbare elómé né ebwó. ⁶ Nwú meko ayi alú eké meko muú ndere atane né geluagé menya yi mebe eyimbó eni ájós aké, “Ekpoko Flawa ema, elú né ηka utós bií uma ne makpoko barle aléé alú ntó ηka utós bií uma. Ne òchoge fò mbwe mawéé ne mmós.”

⁷ Ne ji amá ábeagé melu ema ewé egbeé malu ani, nwú menya mebe

* 5:5 Elú wáwálé nnó: Nenké elé genóge ákwelé ubée ne geji.

ayi agbeé menya eni ndere ajó aké, “Chwó we.” ⁸ Mpege, nge mpó mek-agala ayi ala beé ne muú ayi ajwólé né mfaá akamégé negbo. Ne muú ayifó, ayi akwóle ji meso, akamege meló áwuú bóó. Achyéé ebwó uto nnó akare mme meko né malu aní, áwá bóó né melu ema ne bee, mesa, ufóó ufóó mameé ne menyá eyi epyéé efó.

⁹ Maá egóhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu ata, nge né nteé geluógé upé Esówó mandoó bóó abi áwané gétúgέ mekomejóó Esówó ayi ebwó ágaré. ¹⁰ Ne mandoó bóó Esówó bimbo, ájóó kenké áké, “Eh Anyata Esówó, wó olú muú ukpea ne bóó ákage áneré metóó ne wó. Ebelege mbó nnó ne wó óso mpa bóó mme abi áwané esé, óshuú ebwó amu manchyéé ebwó efwyale?” ¹¹ Ajóógé mbó, áchyéé yéndémuú bwó ewule pópó, ne ágaré ebwó nnó ákoó metóó, ágilé kpaá téé mpa ate ayme ebwó abi ápyéé utóó Esówó, ebwó abi áwané ákwanege ndere Esówó akélege.

¹² Ne maá egóhme ábeagé melu ema ewé egbeé malu akene, nge ndere mme anyigé ne eshye tegetege. Nmeé ebwólé elá megilé eké ndeé nekwi ne mfaá ntó agelé chuú eké manoó. ¹³ Ambe átane mfaá ákwe mme eké umpome genóó fik ebi ula ugelé wó, ukwene gébé mbyo metometo anyigé ubi. ¹⁴ Nebuú neseé eké gebó eyi muú apwiré afeé ne mbaá ayi gebó gélú. Yéndé mekwé kpaá ne mewaá metóó nnyi áferé ewu né melu wuú. ¹⁵ Ne afwa mme meko, bóó kpakpa, ákpakpa bóó bee, bóó abi awyaá gefwa, anóó bóó, ne bóó ako choncho ne áfwe ne abi alá ápó áfwe ábó ájyéé bíí né mmuambu maba ntaá ne meso matarave ayi álú né mfaá makwé kpakpa, ¹⁶ ákalé ákuú maba ntaá ne makwé kpakpa áké, “Kwege débíí esé nnó ékágé muú ayi ajwólé né mfaá geluógé gefwa age esé ne nnó ékágé maá egóhme achyéé esé efwyale. ¹⁷ Néndé gekpékpé bíí ebi Esówó ne maá egóhme achyége bóó efwyale ukwóne, ne ndémuú ákágé bo efwyale ewémbó?”

7

Afyé geloge Esówó né mampwé usaá dele bóó Esówó ukénéama meso eni

¹ Unó bina uko ukógé, genó eyi me mma nge, elé makiénné Esówó ani. Atene né manjú mme ani, agbeé mati mbyo ani, ayi atanege né manjú mme yina nnó ékágé mbyo ammyege né mme yé ebé lé né ebéé, ne nnó ékágé amugé unóó. ² Ne nge ntó ekiénné Esówó ewé fó, etane né egbe ewé nmeé etanege, egbare gelogé Esówó muú alu mebe eku makiénné Esówó yimbo ani kenké, ayi Esówó achyéé áji uto mancho mme ne ebéé mega, ³ eké, “Ténégé kpe, désage lyaá mbyo áchó mme, ebéé mega, ne unóó mewaá kpaá te esé denerege manlo baá défwe Esówó esé né mampwé ne gelogé Esówó.” ⁴ Ne nwú nnó mpa bóó Esówó abi álo ebwó né mampwé ne gelogé Esówó eyigé na, alú usaá dele bóó ukénéama meso eni. Bóó bina atane né matoó Isrelí áfyaneapeá.

⁵ Né ntoné Juda aló dele bóó áfyaneapea.

Né ntoné Ruben aló dele bóó áfyaneapeá.

Né ntoné Gad aló dele bóó áfyaneapeá.

⁶ Né ntoné Ashye aló dele bóó áfyaneapeá.

Ntoné Naftali aló dele bóó áfyaneapeá.

Ntoné Manase aló dele efyaneepeá.

⁷ Né ntoné Simyon aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Levi aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Isaka aló dele efyaneepeá.

⁸ Ntoné Sebulón aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Josef aló dele efyaneepeá.

Né ntoné Benjamen aló dele efyaneepeá.

Njuné bóó átene né mbe ushu Esówó ne Maá egóhme

⁹ Genó eyigé na gekoge, nke mpele, nge njuné bóó abi yé muú alá ákágé pa fó. Bóó bina átané né maló mme meko, yéndé ntoó ufóó ufóó bóó, ne ufóó ufóó mejóó. Afyé mandeé pópó, ágbaré mame né amu átene né mbe geluoge gefwa ne mbe ushu Maá

εγɔημε. ¹⁰ Ajógé kenké áké, “Eσωω se, wɔ muú ɔjwɔlé mfaá geluɔge gefwa, enyú ne Maá εγɔημε ne déferege esé né efwyale gabo.” ¹¹ Ajógé mbɔ, makiénné Eσωω ako átené áno geluɔge gefwa, ákpakpa bimbɔ, ne menya yimbɔ eni eyi elú mebe. Ne ebwɔ́ ako ákwe uwya mme né mbe geluɔge gefwa ánogé Eσωω, ¹² áké, “Amɛn, mejé, ne ηγω, ne denɣa, ne matame, ne enógé, ne utó ne eshye ube ne Eσωω sé te kwyakwya ne kwyakwya Amɛn.”

¹³ Muú kpaá ama né geluɔge ákpakpa bimbɔ, agii me áké, “Ndé bɔ́ na áfyéé mawulé pópó, átané efó?”

¹⁴ Me nshuú ji meko nké, “Ata nkaá wɔ́, wɔ́ ne ɔkaá mbaá ayi ebwɔ́ átané.”

Ne agaré yé me áké, “Gé bɔ́ abi ákpene né gekpekppe efwyale, átene ne eshye kpaá te átané chánéné na. Ebwɔ́ áshwóné mawulé bwɔ́ ne manoó Maá εγɔημε, álá pópó. ¹⁵ Ne gétú eyigémbɔ ne ebwɔ́ átené né mbe geluɔge Eσωω, ápyéé utɔ́ ndere ampyéé upɛ Eσωω ne mmu echa upɛ wuú yéndégébé. Ne ji ayi ajwɔlé né mfaá geluɔge gefwa abeé nyɛ ne ebwɔ́, abame ebwɔ́. ¹⁶ Ebwɔ́ ábeé se mesa, mmwɔlé manaá epye sé ebwɔ́, ημεé edoó sé ebwɔ́ ne menyammye ntó ásonégé sé ebwɔ́. ¹⁷ Néndé Maá εγɔημε muú alú kwɔkwɔlé ne geluɔgé gefwa eyigé na ne ábáme ebwɔ́ nkane membame magɔημε. Ne ajame nyɛ ebwɔ́ áfé ne baá anyi ayi awyaá manaá ami machyεge geɣwá eyi gélagé byéé. Ne Eσωω ntó atilé nyɛ ebwɔ́ manse ako né amɛ.”

8

Maá εγɔημε abea melú ema ewé egbeé malu akénéama

¹ Ne Maá εγɔημε ábeagé melú ema ewé egbeé malu akénéama mbaá meko né mfaánebuú ákwené álá tɔmeé né genóge gebagé nchwa neke.

² Epyege mbɔ, nge makiénné Eσωω akénéama ndere átené né mbe ushu Eσωω. Achyéé áji mbá akénéama.

³ Ne ekiénné ewé fɔ́ egbaré maá gekú ayi ákwyéé ne gul echwɔ́ tené né

mbe geluɔ́ eyigé ásoó unó bi úwya gebe gelógéló. Achyéé ewú gejamégé unó gebe bina nnó echo ne mmyemenene bɔ́ Eσωω ako, enere mfaá geluɔ́ eyigé ákwyéé ne gul eyigé gelú né mbe geluɔ́gé gefwage Eσωω ásoó áchyéé mbaá Eσωω. ⁴ Ndere esɔ́ unó gebe ebimbɔ, amuawɛ choncho ne mmyemenene bɔ́ Eσωω, átane né amu ekiénné Eσωω ewémbɔ áfé né mbaá Eσωω. ⁵ Epyege mbɔ, ekiénné Eσωω ewémbɔ efere ujenje mewe né mfaá geluɔ́ eyigémbɔ, efye ne mmu maá gekú yimbɔ efome fa mme. Efómégé mbɔ, mbaá áwyale, mamfeé anyane gbanɣbanɣ, gasama akéle mamamama, ne mme anyigé tégé tégé ne eshye.

Makiénné Eσωω ayi mbe ani afɔme mbaá ebwɔ́

⁶ Ne makiénné Eσωω yimbɔ akénéama ayi ágbaré mbá akénéama, ákpome mmye mamfɔme.

⁷ Ekiénné ewé mbe éfɔmege mba áwuú, makankoma ne mewe eschware ne manoó ekwe fa mme. Ne mewe ewémbɔ ekaré mme né malu aléé, esɔ́ melu ema kpákpá choncho ne unɔ́ ne byaá mewaá.

⁸ Ekiénné Eσωω ewé egbeé apeá éfɔmege mbá wuú, afɔme genó gefɔ́ ne mmu ebeé mega eyi gelú eké gekpékpégé mekwɛ ewé mewe elúlé wye wum wum wum. Genó eyigémbɔ gekwege gekare ebeé mega né malu aléé, melu ema elá manoó manoó. ⁹ Ne yéndégenó eyi gelú wyéé gegbo, ne masogeka ayi alú wye áchɔ́.

¹⁰ Ewé egbeé áléε efɔmege mbá wuú, gekpékpégé membe ayi agenege eké gelógé elwɛ, atane mfaá akaré manyi mme malu aléε akwe né melú ema choncho ne baá anyi abi kɔkɔ́. ¹¹ Membe yina ákamege nnó, “Unywɔne.” Ne melu ema ewé membe yina akwene wye, né geluage malu ayina aléε ela nywɔne nywɔnege. Gejamege bɔ́ abi anyuú manaá ami matane wyéé ágbo.

¹² Ne ekiénné Eσωω ewé egbeé makiénné ani, efɔmege mbá wuú, ákarege ndere ημεé, mfaá, ne ambe

ágenege sé né malu aléé, melu ema ekwe kendeé. Ne akarege gébé eyigé utuú uwyage né malu aléé mfaá ne ambe ágene sé ne melu ema wó. Wyembó ntó ne epyéé ne bíí ne ηwamese.

¹³ Ne mbwe ame nké mpele, nge ndere nenyá nelyenege te mfaá, ne nwu ndere nejbóge kenké neké, “Eboó nye, ebóó nye, ebóó nye ne bóó abi álú né mme gebégé makiénné Eσωω ayi álaá áléé áfomege mbá bwó.”

9

Ekiénné Eσωω ewé egbee makiénné ata efóme mbá wuú

¹ Ne ekiénné Eσωω ewé egbee makiénné ata efómege wuú mbá, mma ngé membe fò atané mfaá, akwe mme. Achyéé ji agbógóló ayi anenege gepyéé eyi gélágé pó ne kwyakwya.

² Ne membe yimbó anenege meno gepyéé eyigémbó, amuawε atane wye eké amuawε laáwa. Amuawε yina agbe ηmeé né mfaánebuú mbaá akwe gemuagemua. ³ Egome etane né mmu amuawε yimbó ekwe fa mme. Achyé ewú uto mantye bóó wye ndere ebi ngat áwyaá fa mme. ⁴ Agaré ewú nnó epyege fó genó gebo ne jyage fò, yé ebé lé dambyanja ne yéndé gefógé genó, epye lé genó gebo ne bóó abi ála ápó ne gelogé Eσωω né mampwe bwó. ⁵ Achyé fò ewú uto nnó éwá ebwó wó, alya élé ewú nnó etye ebwó né bó amfaá áta. Ne ubale ebi ebwó áwuú nye ube wye ndere ebi ngat atyéé muú.

⁶ Né amfaá bimbó áta, ákelege nye negbo nnó newa ebwó ágene. Néndé yé lé ebwó áshyage negbo, negbo nebéé fò ebwó kwókwólé.

⁷ Egome ewéna, élú eké mpó mekagala eyi áfyε eji unó manjye bee. Akwere ewu unó fò né makpo, unó bimbó úlú eké délaré gefwa etiré ákwyéé ne gul, ne mashu ebwó malu eké mashu akwaá. ⁸ Meiwε bwó eshya metyéé eké meiwε andée ne manéné bwó álú eké ayi genyanya. ⁹ Akwere uwya yéndé egomé ne gebagé gese eyigé bóó abi ájyéé bee ákwerege né uwya. Gewya eyigé ubagele bwó

upyéé gélú eké gewyage mboó gese uka upea ayi mpóó mekagala ejame ne gatele ejyéé bee. ¹⁰ Egome ewémbó ewyaá magyéé eké magye ngat. Ewya uto né magye bwó matyéé bóó né bó amfaá áta. ¹¹ Ne muú ayi álú mfwa bwó, élé ekiénné Eσωω ewé egbare agbógóló gepyéé eyi geláge pó ne kwyakwya. Bóó Híbru akú ekiénné ewéna nnó Abadón. Ne bóó Grek ákuú ewú nnó Apolyón (ula utene nnó mencho unó).

¹² Néjáne efwyale eniné mbe nekoó, wúgé ayifó apea alú chwóó.

Ekiénné Eσωω ewé egbee makiénné akéné efóme mbá wuú

¹³ Ne ekiénné Eσωω ewé epyéé makiénné akéné, efómege mbá wuú, nwú meko muú fò ndere atane né manjú ani ayi álú né geluó eyigé ákwyéé ne gul eyigé gelu né mbe ushu Eσωω. ¹⁴ Meko yimbó ajóó ne ekiénné Eσωω ewémbó aké, “Kaá makiénné ani ayi áfené kwókwólé ne ebéé kpa ewé ákuú nnó ebéé Yufretis.” ¹⁵ Ne ekiénné Eσωω ewémbó ekaá ayina ani. Elé né nchwóneke eniné na, né bíí ebi na, mfaá ayina ne ηmeé eniné na, ne Eσωω abelé me nnó makiénné ayina ákáré bóó abi álú fa mme malu áléé, áwá melu ema. ¹⁶ Agare me aké mpa ekwó bóó abi ákwóme né mfaá mpó mekagala ájyéé bee aja kpaá apwó, alú bó delε ne bó delε. ¹⁷ Né ame gejya yina, ngé mpó mekagala ne bóó abi ájwólé mfaá eji. Bóó bimbó áfyéé uba useé ummye ebi bóó bee ákwerege né uwya. Ubaá useé bina ugεlege eké mewε, uwyaá ugile nkane genó eyigé ákuú nnó Safaya, ne úlú ntó ekwóekwó eké genó eyigé ákuú nno solfó. Mpó eyina ewyaá makpo eké makpo genyanya. Mewε, ne amuawε, ne solfó etanege eji né meno. ¹⁸ Unó bina uléé, ebi uwáne bóó ubi utané né mano mpó eyimbó, mmye eké mewε, ne amuawε ne solfó ukare bóó abi álú fa mme né malu áléé uwa melu ema. ¹⁹ Néndé eshye mpó eyina etanege élé né manó ne magye ebwó. Magye bwó áwya makpo eké mmyó. Elé ne magye ebwó yina, ne echulé bóó.

20 Ne bɔ́ɔ́ abi unó bina ula uwa wó, ályaá fɔ́ gabo ayi ebwó ápyéé wó. Anógé wye aló nchye ne aló uka abi ákwyyéé ne gul ne seleba akwyyéé ntó ne afyaákó, mataá ne unáá. Yé élé aló uka bina, alá áwuú, alá ágené ne alá ákené fɔ́, ebwó ánógé wye abi. 21 Ne ályaá fɔ́ ntó bɔ́ɔ́ manwáné wó yé élé mafoó manye, manane tametame ne ejo manjo ályaá wó.

10

Jon agé ekiénné Esɔwɔ né ame gejya ndere egbaré gebagé ηwe eyi apwiré

1 Ne mma ngé gekpékpégé ekiénné Esɔwɔ ewé fɔ́ né ame gejya, etane né mfaánebuú eshulege mme. Ndere ewú echwáá, geko gefyale ewú mmye eké ndeé, ne embya meshu egyaá ewú né mekpo, ushu bií ushwanege eké ηmeé ne uka ebií ntó úlú eké ukwa bi mewε elúlé wyyéé. 2 Egbaré gebagé ηwe ayi abɔ́ apwiré, nana gelu fuú né ebwɔ́ wuuú. Echoó geka jíí eyi ebwɔ́nye né ebéé mega ne eyigé ebwɔ́be né mewaá. 3 Ejáá kenké ekále eké meko genyanya. Ekalege mbɔ́, néfe nnya nekame gbanḡbanḡ ndɔ́ ekénéama neshuú ewú meko. 4 Ne nefe enina neyáge mbɔ́, nké nsa genó eyigé me nwuú nejáá, nké nwuú meko muú fɔ́ atané né mfaánebuú ajáá ne me aké, “Ɔsage fɔ́ genó eyigé nefe enina nejáá, bele geji ne metáá wyyéé.”

5 Ne ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ́ ewé ngene etene né mewaá né ebéé mega, ebwéé ebwɔ́nye wuuú né mfaánebuú. 6 Ekele mabɔ́ Esɔwɔ, muú alú mebe te kwyakwya, muú akwyyéé mfaá, mme, ebéé mega, ne yéndégenó eyi gelú wyyéé eké, “Njógé wáwálé nnó gébé gechwáá gepó esé. 7 Yémbɔ́ ekiénné Esɔwɔ ewé epyéé makiénné ákénéama efómégé mba awuú, Esɔwɔ apyyéé nyé unó bi jí abó ábelé bibí upye wáwálé ndere jí agaré bɔ́ɔ́ utáá bií bɔ́ɔ́ ekpávε Esɔwɔ nnó upye nyε.”

8 Ne mako ayi me mbɔ́ nwuú atane mfaánebuú ama ajáá ne me aké, “Chwá sé gegbagé ηwe yimbɔ́ né ebwɔ́

ekiénné Esɔwɔ ewé echoó geka ebéé mega ne geka mewaá.”

9 Ajógé mbɔ́, mfe mbaá ekiénné Esɔwɔ ewémbɔ́, ngíí ewu nnó echyyéé me gebagé ηwe eyimbɔ́, ejáá ne me eké, “Se geji ɔ́nyé, gebááge nyε wɔ́ né meno eke nnywáá yémbɔ́ gekwɔ́négé wɔ́ une genywɔ́nege nyε.”

10 Ne nse gebagé ηwe eyimbɔ́ né ebwɔ́ wuuú nnyé. Gebááge me né meno eke nnywáá ne gekwɔ́nege me né une gelá nywɔ́ne nywɔ́nege. 11 Nyége mbɔ́, ágaré me aké, “Ɔbɔ́ maá ma garé genó eyi gepyyéé nyε ne bɔ́ɔ́ malɔ́ mme meko, ufáá ufáá bɔ́ɔ́, ufáá ufáá mejáá ne afwa.”

11

Esɔwɔ ato bɔ́ɔ́ ekpávε apeá

1 Unó bina ukogé, áchyyéé me meto ewé ámege unó wyyéé. Ne Esɔwɔ ajáá ne me aké, “Chó méé echa upe wa ne geluógé upe. Pa ntó bɔ́ɔ́ abi ánógé me wye. 2 Yémbɔ́, ɔ́mege fɔ́ dachi echa upe wa, lyaá jí néndé me nlyaá jí mbaá bɔ́ɔ́ abi alá ápó bɔ́ɔ́ Jus, nnó ágbaré gefwage bwó né melɔ́ ukpea wa né bɔ́ ámfaá usa upea meso epea. 3 Ne ntɔ́me nyε bɔ́ɔ́ ba apeá abi ágaregé mekomejáá Esɔwɔ, nchyyege nyε ebwó uto mangaré bɔ́ɔ́ genó eyi me mpye nyε. Ne ágaregé nyε geji, áfyéé mandeé nekwi né ndɔ́ dele meso usaá ufya ne eléé.”

4 Bɔ́ɔ́ bina apeá ne álu eké unáá Olif upeá ne álu ntó eké uluɔ́ matúlékanḡ upea ebi utene né mbe ushu Esɔwɔ Ata muú ágbáregé gefwa mme. 5 Ne mbáagé muú amuagé mampye ebwó genó gebo, mewε etanege ebwó né meno esáá muú mawame ebwó yimbɔ́, mbɔ́ntó ne bɔ́ɔ́ abi amuame mampye ebwó genó gebo, ábɔ́ mamḡboó. 6 Ebwó áwyyaá uto magbaré manaá nnó ákwegé fɔ́ né gébé eyigé ebwó ágaregé mekomejáá Esɔwɔ. Awyyaá ntó uto mambwɔ́lé manyi ála manoó manoó. Ne áwyyaá ntó uto mantɔ́ mameé ufɔ́ ufáá áchwá fa mme ndere ebwó ákelege.

7 Anerege mangaré mekomejáá Esɔwɔ, menya mebo ayi atané né

gepyéé eyi geláge pó ne kwyakwya achwó mmye nyɛ ne ebwó apwó, awá ebwó. ⁸ Ne unkwá bwó ulaá nyɛ né metó meló, mélé kpaá ewémbó mbaá ayi aselé nya Ata sé áwome nya né gekwa. Ne mabó ami ákuú meló ewéna né neka elé Sodom yé nnó Ijip. ⁹ Ufóó ufóó bóó yéndé ntoó, ufóó ufóó mejóó ne maló mme mako átane áchwóó ágene unkwá bwó né ndó elé ne geba, ákamegé fó nnó muú ánií ubi. ¹⁰ Matóó ágóó nyɛ bóó mme meko ndere bóó bina ápea ágbóó, ne ápyéé nyɛ epaá gétúgé negbóné bwó, áwélé ate mako néndé mekomejóó Eswáó ayi bóó bina ágaré ápyéé bóó mme áwú ubalé dóó. ¹¹ Yémbó ndó yina elé ne geba ekogé, Eswáó atámé gejulé eyi gechyege geɣwá gekpe unkwá bóó bina né mmye ákwilé téné. Ákwilége mbó bóó ako abi ábóó ágené ebwó efo ekwá ebwó né matóó dóó. ¹² Ne bóó bina ápeá, áwú meko muú fó ndere ákuú ebwó kenké né mfaánebuú, aké, “Kwógé déchwó wena.” Ne ndere bóó mawáme bwó ápelé, ebwó ákwá áfé né mfaánebuú né mmu gekó. ¹³ Wye né gébé eyigémbó, mme ányíge ne eshye tegetege ákáré meló ewémbó né malú afya, ne upú ebi ulú né melu ema ukwe ne mmye muú ayi ágboó alú dele bóó akénéama. Bóó abi álá, efo ekwá ebwó matóó ánogé Eswáó muú olú né mfaánebuú.

¹⁴ Nejáne efwyale eniné negbéé manjáne apeá nekoó, wúgé eniné negbeé áléé nechwóó.

Ekiénné Eswáó ewé egbeé makiénné akénéama efóme mbá wuu

¹⁵ Ne ekiénné Eswáó ewé egbeé akénéama efómégé mbá wuu, nwú meko makiénné Eswáó ndere ájógé kenké aké, “Ata Eswáó sé ne muú wuu ayi ji ajyaá nnó ábé mempoó se awyaá uto mangbaré gefwa fa mme nana. Ne Eswáó ágbáregé gefwa te kwyakwya ne kwyakwya.” ¹⁶ Ajógé mbó, ákpakpa bimbó, esaá meso eni abi ájwolé mfaá uluó gefwage bwó né mbe ushu Eswáó ákwe mashu mme

né mbe ushu Eswáó áféé Eswáó, ¹⁷ aké, “Ata Eswáó, wá Muú Ɔpwoó amu, wá muú olu ne obó olú, esé déchyégé wá matame néndé óleré gekpékpégé uto bi wá ówyaá ne oló mangbaré gefwa jyéé fa mme. ¹⁸ Ne bóó abi abó álá ápó fó Jus, ebwó ábóó metóó usóó ne wá dóó. Yémbó gébége eyigé wá ólerégé metóó usóó wye gekwóné. Ne gébé gekwóné eyigé wá ósáó mpa bóó abi ágbóó. Gébé ntó gekwóné eyigé wá óchyégé nsa mbaá bóó utóó byéé, bóó ekpávé Eswáó ne bóó ako abi áfóó wá, abi anea gemɛ ne abi álá anea wó. Ne gébé gekwóné eyigé wá ówane bóó abi áwáne bóó ako abi áwáné bóó fa mme yina.”

¹⁹ Aféége Eswáó mbó, gepúgé Eswáó né mfaánebuú génene. Ne mengé mekwaá menomenyéé ewé etené mbaá menomenyéé ewé Eswáó anyéé ne bóó bií ndere elú né mmu gepúgé Eswáó eyigémbó. Ne ngé ndere gasama akelé mamama, nefe nénya gbanɣbanɣ, mbaá áwyale mme anyií tegetege, ne makaɣkoma akwene gejame.

12

Mendéé fó ne mmyó ayi ákuú nnó dragón

¹ Né gébé eyigémbó, ngé gekpékpégé genó fó eyi getané né mfaánebuú. Ngé mendéé fó ayi ndéé eyi ji afyéé elú nmeé nmeé, anéré uka bií né mfaá mfaá. Akwere elá gefwa ewé ewyaá ambe áfyaneápeá. * ² Mendéé yina alú ne unɛ, ne ndere nebyéé némyéé ji ákalege gétúgé awuú ubale nebyéé.

³ Ne mma ngé gekpékpégé genóge fó eyi getané né mfaánebuú, nké mpelé, ngé gekpékpégé mmyó megele, ayi apyéé efo, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Ne akweré maá elá gefwa né yéndé mekpo wuu. ⁴ Akaregé ambe ayi alú né mfaá né malu áléé, mmyó ayina ase megye wuu ajá melú ema agbe fa mme. Akwilé atene né mbe ushu mendéé yimbó ayi alú mambye maá, agile

* **12:1** Elú wáwálé nnó: Mfaá ayi ájógémbó, elé mfaá ayi ágenege ne utuú.

nnó mendée yimbọ abyegé maá ji abọ ányeé. ⁵ Ne mendée yimbọ abyẹ maá wuú mende. Maá yimbọ ne abọó mámbẹ mfwa né malọ mme meko. Agbaregé nyẹ bọó mme meko ne amu matomato. Ndere ábyené maá yimbọ, áchwó fọó ji ákpa ji áfé mbaá Ẹsọwọ né mbaá ayi geluage gefwa jíí gelú. ⁶ Ne mendée yina jimbọ́ abọ́ afé né mashwọne mbaá ayi Ẹsọwọ ákwyyé ábelé nnó ji abẹ wyyé, akpẹ bu né ndọ dẹle meso usaá ufyanẹ uléé meso efya.

⁷ Ẹpyegé mbọ, ummyẹ ukwe né mfaánebuú. Mfwa makíénné Ẹsọwọ ayi akuú ji Mikẹl ne aṅgba bíí, ámyẹ ne mmyọ yimbọ ne bọó bíí ntó. ⁸ Yémbọ Mikẹl ne aṅgba bíí ámyẹ ápwọ mmyọ yimbọ ne bọó bíí ne ákamé sé nnó mmyọ yimbọ ne bọó bíí ama abẹ ne melú manjwólé né mfaánebuú wó. ⁹ Abú gekpékpé mmyọ yimbọ né mfaánebuú áshulé fa mme chóncho ne makíénné jíí. Mmyọ yina ne ákuú nnó danchọmeló, muú mawáme, ji ne alú mmyọ ayi alọ́ mẹ tété nya mambwólégé bọó fa mme.

¹⁰ Ne nwú muú fọ́ ajọ́ kenké né mfaánebuú aké, “Nana Ẹsọwọ esé aferé bọó né efwyale gabo, alere bọó ako uto bíí ji awyaá né gefwa eyigé ji ágbárege ne Kras, Muú yi Ẹsọwọ akweré ji elá gefwa ayi ji atómé alere ntó uto bíí fa mme. Néndé muú ayi aténege né mbẹ ushu Ẹsọwọ sé utuú ne ṅwámésé ápyẹ mpa ne aṅmé sé ábú ji né mfaánebuú ashulé fa mme. ¹¹ Ne aṅmé esé bina ammyẹ ápwọ ji né utó manoó Maá egóṅme ami magbelé mme ne abya melóméló ayi ebwó ágarége. Ne ebwó áse yé geṅwá bwó eké genó wó ne átene nnó yé ebẹ elé negbo ebwó ágboó. ¹² Mfaánebuú ne bọó ako abi ájwólégé wyyẹ, bẹége ne nechóchó. Yémbó ebọ́ nyẹ ne enyú abi délú né mme ne mabéé mega néndé, danchọmeló ashulé achwó báne enyú ne metọ́ usọ́ néndé ji akaá nnó gébẹ jíí eyi gelaá géjásé wó.”

¹³ Mmyọ yimbọ agége nnó ábú ji ashulé fa mme, alọ́ mamfwénégé mendée yimbọ ayi ábyené maá mende nnó awá. ¹⁴ Yémbọ áchyye

mendée yimbọ ukpékpé ubagele upeá ebi ulú eké ebi nenyá nnó ályéné ájyye ábí né mashwọne mbaá ayi Ẹsọwọ ákwyye ábelé nnó ji abeé wyye ábelé ji bu né aṅme áléé ne geba. ¹⁵ Ne mmyọ yimbọ awó manaá né meno, majá eké ebéé nnó ṅgbannyi ashwa mendée yimbọ anó nnyi. ¹⁶ Yémbọ mme apoó mendée yimbọ, anené meno anyú manaá ami mmyọ yimbọ awọ́ mako. ¹⁷ Ẹpyegé mbọ, mmyọ yimbọ metọ́ esọ́ ji dọ́ ne mendée yimbọ, alyá ajyye ṅme ummyẹ ne upyáne mendée yimbọ, bọó abi ábélege mabé Ẹsọwọ ne bọó abi ágaregé wáwálé ayi Jisọs aleré né abya melóméló, nnó ebwó ne Mmyọ yimbọ atené né mbale ebéé mega.

13

Menya mebo ayi atáne né mmu ebéé mega

¹ Ndere mmyọ yimbọ aténe ewú, ṅgé menya mebo fọ́ ndere atanege né mmu ebéé mega. Menya yimbọ awyaá makpo akénéama, ne ambya afya. Akweré maá elá gefwa né yéndé embya wuú. Né mfaá yéndé mekpọ wuú asa mabọ wyye ami machọ́ mabọ Ẹsọwọ. ² Menya yimbọ afulé mekwaálá, awyaá uka eké ebi menya fọ́ ayi afulé maamyye ákuú ji nnó bẹé. Ne meno wuú elú eké menó genyanya. Ne mmyọ yimbọ achyyé menya mebo yimbọ, uto ebií ne gekpékpége eshye wuú nnó, agbaré gefwa. ³ Menya yimbọ, mekpọ wuú ema, elu eké abọ́ akẹ gepa wyye eyi gelú manwá ji wáne, yémbọ gepa eyigémbọ, gegbo mé. Ne bọó mme meko alá mano mekpọ fuú gétúgé genó eyina, alá mankwólege ji. ⁴ Ebwó ako ánógé mmyọ yimbọ gétúgé ji achyyé uto bíí mbaá menya mebo yimbọ. Ne ánógé ntó menya mebo yimbọ ajógé aké, “Ndémuú alú eké menya yina, ne waá ákágé mmye umyye ne ji?”

⁵ Ne ályaá menya mebo yimbọ nnó ádógé ebwọ ewọme áchógé mabọ Ẹsọwọ, ne ályaá ji ntó nnó aleré uto bíí né usaá bọ́ amfaá upeá meso epeá. ⁶ Menya mebo yimbọ aló manlwerege

Esɔwɔ, achɔɔ mabɔ miif ne ami bɔɔ Esɔwɔ abi alú né mfaánebuú. ⁷ Achyɛɛ ji ntó uto nnó ammyɛ bee ne bɔɔ Esɔwɔ fa mme apwɔ ebwɔ. Ne áchyɛɛ ji ntó uto nnó, abɛ mfwa mbaá matoó mme mako, ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ, ne malɔ mme mako. ⁸ Ne bɔɔ ako abi alú fa mme ánógé nyɛ menya mebo yimbɔ. Ebwɔ bina ne tɛ ula ulɔɔ mme álá ása fɔ mabɔ bwɔ né mmu ηwe ayi asame mabɔ bɔɔ abi ábɔɔ nyɛ geηwá eyi gélágé byé. Nηwe yimbɔ élé ayi Maá egɔηme ayi abó awáne.

⁹ Muú ayi awyaá matu áwú. ¹⁰ Yéndémuú ayi Esɔwɔ ajɔɔ mé nnó apyɛ ji, apyɛne nyɛ ji. Yéndémuú ayi Esɔwɔ ajɔɔ mɛ nnó áwá ji ne aparanja, áwané nyɛ ji ne aparanja. Ewéna elú élé majyɛ mbaá bɔɔ Esɔwɔ nnó abɔ mankogé matɔɔ, áfyɛɛ wyɛ metɔɔ ne ji.

Menya mebo ayi átane né mmu mme

¹¹ Ne mma nge menya mebo ayi fɔ ndere atanegɛ né mmu mme. Awyaá ambya apeá eké maá egɔηme, ne ajógé mejɔɔ eké mmyɔ. ¹² Ase uto uko ebi menya mebo ayi mbe awyaá apyɛ ukpɛkɛ unó né mbe ushu wuú. Apyɛɛ mme ne bɔɔ ako abi ájwɔlegé wyɛ ánógé menya ayi mbe yimbɔ, ayi gepa eyi gelu manwá ji gegbóo. ¹³ Ne menya mebo yimbɔ, ayi atane né mmu mme, apyɛ ukpɛkɛ ufélékpa ebi yɛ ebelé mewɛ etane né mfaánebuú ekwe mme bɔɔ ako agé. ¹⁴ Abwɔlé bɔɔ abi alú fa mme né ufélékpa ebi ályaaá ji apyɛɛ né mbe ushu menya ayi mbe. Agaré ebwɔ nnó ákwyɛɛ meló uka ayi afulé menya ayi abɔ akelé ji gepa eyi geké gewa ji yémbɔ álá gbóo wɔ. ¹⁵ Ne ályaaá menya ayina nnó ato gejulé mbaá meló uka yimbɔ nnó abɔ geηwá, ájógé mejɔɔ, apyɛ nnó áwá bɔɔ ako abi álá ánógé fɔ ji, ¹⁶ apyɛ ntó áfyɛ bɔɔ ako gelo né egbe ebwɔnyɛ yé ne mampwɛ. Abi álá aηea gemɛ wɔ ne abi aηea gemɛ, ubyá bɔɔ, afwa ηka, afwé ne abi álá pɔ afwé, afyɛ ebwɔ uló mmyɛ. ¹⁷ Apyɛmbɔ nnó muú álá pɔ ne gelo eyigémbɔ ákpogé fɔ genó yé

ebé élé mana genó anamé fɔ. Ne gelo eyigémbɔ geténé mbaá mabɔ menya mebo ayi mbe, yé ebe élé nɔmba ayi aténé mbaá mabɔ miif.

¹⁸ Ewéna elú lé majyɛ mbaá bɔɔ ako nnó yéndémuú abɛ ne denɛga né mechɔ ewéna. Ne yéndémuú ayi awyaá defɔɔ afere akaá ulaá geloge menya ayina. Geji geténe mbaá mabɔ mekwaá. Ne gelo jii élé “666”

14

Maá egɔηme ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni

¹ Ne nké mpelé, ngé maá egɔηme ndere aténé né mfaá mekwɛ ewé ákuú nnó Sayɔn ne usaá dele bɔɔ ukénéama meso eni. Asa mabɔ Maá egɔηme ne ami Nte wuú né mampwɛ ebwɔ. ² Ne nwú meko muú fɔ né mfaánebuú, meko yimbɔ awyale eké meko makɔne nnyɛ ne anyáne ntó kenké eké nefe. Meko ayi nwú mbɔ alú eké bɔɔ ákwelé bɔ dandyɛɛ ebwɔ. ³ Ne njune bɔɔ bina ákwa ekwɔ meke né mbe geluɔge gefwage Esɔwɔ ne menya eni eyi elú mebe ne ákpakpa. Ne yé muú ayi ákágé ekwɔ ewéna apɔ, ekosé ebwɔ ambɔɔ ne ákaá. Ebwɔ bina ne alú bɔɔ abi Esɔwɔ áwené gemége ebwɔ né gabo fa mme. ⁴ Ebwɔ bina ne alú bɔɔ abi ábele menyammyɛ ebwɔ pópó yé andée álá akaá wɔ, gétúgé alú ubwyɛne. Ebwɔ ákwɔlege Maá egɔηme ájyɛ yéndé mbaá ayi ji ájyɛɛ. Alú bɔɔ abi Esɔwɔ áwené gemége bwɔ né gabo né geluage bɔɔ ako abi álu fa mme. Ebwɔ álu ndere mbwɛ mbe ayi áchyɛɛ mbaá Esɔwɔ ne Maá egɔηme. ⁵ Gebyɔ gepɔ fɔ ebwɔ né meno néndé ebwɔ álu pópó apɔ ne deba.

Makiénné Esɔwɔ alé ágaré mekomejɔɔ Esɔwɔ

⁶ Ne mma ngé ekiénné Esɔwɔ ewé fɔ ndere elyɛnege té mfaá. Ekpa abya melóméló ayi álu tɛ kwyakwya mangaré mbaá bɔɔ malɔ mme meko. Yéndé ntoó, ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ ne ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ. ⁷ Ejɔɔ ne meko kenké eké “Fɔgé Esɔwɔ ne nógé ji néndé gébé gekwané eyigé ji asɔɔ mpa bɔɔ fa mme. Ndere elúmbɔ, fɛge ji muú

akwyéé mfaá ne mme chónchó ne mabéé mega ne ambu annyi.”

⁸ Ekiénné Esòwò ewé fò ewé egbeé makiénné ápeá echwó ntó, eké, “Babilon ákwe, meló ewé ebò elú meló nga ekwe ‘burup’ ewó ngma mme. Manane jii ayi ji anané tametame áchó malo mme mako. Manane ji yémbò alu eké elé mmáó ne ji achyéé malo ayifò anyuú mapyéné ebwó.”

⁹ Ne ekiénné Esòwò ewé fò ewé egbeé makiénné áléé echwó ntó, ejóó ne meko kenké eké, “Bóó abi ánógé menya mebo ne meló uka wuú, ne ákame nnó menya yimbò afyéé ebwó gelo jii né mampwe ebwó yé né amu ebwó, ¹⁰ Esòwò achyéé nyé ntó ebwó efwyale. Efwyale ewémbò ebé nyé eké mmáó matomato ami álá áchwaré ne maná wó, amí Esòwò afyéé né mmu nkò wuú ayi metáó usóó. Ne Esòwò apyé nyé ebwó ásóó né mmu mewé ewé elulé ne genó eyigé ákuú nnó sálfo. Ne ebwó ásógé nyé né mbe ushu makiénné ukpea ne Maá egòhme. ¹¹ Ne amuawé ayi atanege né mewé ewé esóó ebwó, átanege nyé wye tanege té kwyakwya ne kwyakwya. Bóó bina abi ánógé menya mebo yimbò ne melo uka wuú ne yendemuú ayi ákame nnó menya yimbò afyéé ji gelo eyi getene mbaá mabò mií, ugbeé mmyé upó ne ebwó utuú ne nwómese.”

¹² Mechò ewéna elú elé majyéé mbaá bóó Esòwò nnó ákogé matáó ebwó. Ebwó bina ne ábélege mabe Esòwò ne áfyéé wye metáó ne Jisòs.

¹³ Ne nwú meko muú fò né mfaánebuú nkane ajógé ne me, aké, “Sa meko mejóó eyina: aké elò nana ejyéé mbe metáó megómegò ebéé ne bóó abi ágboó ndere ánkwalé Jisòs Kras.” Ajógémbò Mendoó Esòwò ekamé eké “Eeh elú wáwálé. Ebwó ágbége nyé mmyé né utáó ebwó néndé nsa utáó ulóuló ebi ebwó ápyéé akwòlege nyé ebwó.”

Jon agé ame geja ndere Esòwò asóó nyé mpa bóó né bií bi kwyakwya

¹⁴ Ne nké mpelé, ngé geko eyi gelu pópó, ne muú fò ajwólé né mmu

geko eyigémbò alú eké maá nte mek-waá, akweré ela gefwa ewé akwyéé ne gul. Agbaré nga mechyamechya né ebwò wuú, nga yimbò awya geti getyé getyéé. ¹⁵ Ne ekiénné Esòwò ewé fò etane né echa upé Esòwò, ekú muú ayi ajwólé né mmu geko kenké eké, “Lò mankyé mbwé ne nga wye ayi ógbaré, néndé gébé eyigé ákyé mbwé gekwané ne mbwé ayi álu né mme ákwóné mankyé.” ¹⁶ Ejógé mbò, muú yimbò né mmu geko afu nga wuú né mme, akyé mbwé né mme meko.

¹⁷ Epyégé mbò, ekiénné Esòwò ewé fò etané né mmu echa upé Esòwò né mfaánebuú. Ewú ntó egbaré nga mechya yimbò ayi ákuú nnó shékél.

¹⁸ Ne ekiénné Esòwò ewé fò, ewé ebóó uto epwó mewé etané kwókwólé ne gelúgé upé Esòwò, ekúu ekiénné ewé egbaré nga mechyamechya ejóó kenké eké, “Gé umpòme unáó ebi ákuú nnó gref, uwòme né mme ugele. Cho sóó uchóchó bwó ne nga ayi wò ógbaré mbò.” ¹⁹ Ejógémbò, ekiénné Esòwò ewémbò, efu nga wuú fa mme, esòré umpomé gref ebimbò, eju né mmu ejya ewé aṅamege ubi wye. Ejya ewéna éténe mbaá metáó usóó Esòwò ewé ji áleregé nyé bóó. ²⁰ Ejya ewéna epófó né melò. Efembó ne ájyale upòme ebimbò manoó matané, makoó byògògògò eké ebéé. Metyéé ebéé manoó ewémbò elú usaá nkpa neke ufya. Ne ugome ebéé ewéna ulú genóge matyéé amu ápeá.

15

Makiénné Esòwò akénéama áchwó ne ufóó efwyale ukénéama

¹ Unó bimbò ukoógé, mma ngé gekpékpégé genó gefò né mfaánebuú eyigé me nlá nkágé garé. Genéá ne gepwò amu. Genó eyigémbò elé makiénné Esòwò akénéama ayi akpané ufóó efwyale ukénéama. Efwyale ewéna ne elu ewé kwyakwya néndé elé né ufóó efwyale bina ne Esòwò alerege nnó metáó usóó wuú ebye.

² Ne ngé genógé fò eyi gelú eké ebéé mega. Gelú eféé eféé áchwaré ne mewé. Ne bóó abi ammyéé apwóó

menya mebo yimbọ ne meló uka wuú, ne alá akamé fọ nnó afyẹ́é ebwó gelo né mmye eyi geténe mbaá mabọ mií wó, átené né mapeá ebéé mega ewéna ewé elú eféé eféé. Agbaré manke ayi Esowọ achyẹ́é ebwó. ³ Ne ákwa ekwọ ewé Mosis muú utó Esowọ abó akwané ne ewé Maá egọme abó akwane, aké, “Ata Esowọ Muú Ọpwoó amu, unó bi wọ ọpyeé úlú ukpékpé ne upwọ́ amu. Wọ ọlu mfwa malọ mme mako. Depó etye etire wọ ọpye délú wáwálé ne cho. ⁴ Ata yé muú fọ apọ ayi alá afọ́ wọ, yé muú fọ ntó apọ ayi alá nógé wọ néndé, wọ mbií ne ọlu muú ukpea. Bọ́ malọ mme meko ánogé wọ néndé yéndémuú agé nnó depó etye etire wọ ọpye délú cho.”

⁵ Bọ́ bina anerege mankwa ekwọ ewéna, nké mpelé echa upẹ Esowọ né mfaánebuú enené nge maá getoge ukpea Esowọ né mmu. ⁶ Makiénné Esowọ akénéama ayi agbaré ufọ́ efwyale ukénéama átané né mmu echa upẹ Esowọ ewémbọ. Afyẹ mandée pópọ ayi ágenege, ne yéndémuú bwó áni gebagé ndeé genọ ji né ewọme. Uba mandeé bimbọ ugenege eké gul. ⁷ Ne menya ama né geluage menya eyi elú mebe eni, achyẹ́é makiénné Esowọ ayina akénéama ukú ukénéama, ebi akwye ne gul, ukú ebimbọ ugbeé ne metọ́ usọ́ Esowọ muú alu mebe te kwyakwya ne kwyakwya. ⁸ Ne amuawe ayi alerege ọgọ ne utọ́ Esowọ, agbeé né mmu echa upẹ Esowọ ewémbọ. Ne yé muú akágé kpé fọ né mmu echa ewémbọ, kpaá té ufọ́ efwyale ebi makiénné Esowọ yimbọ achwó ne ubi ekogé.

16

Kwyakwya ufọ́ efwyale ukénéama ebi Esowọ achyẹge

¹ Ne nwú meko muú fọ né mmu echa upẹ Esowọ ewémbọ ndere ajọ́ kenké ne makiénné yimbọ akénéama aké, “Chóge dégbẹ genó eyi gelú né mmu ukú ebimbọ ukenéama ebi ugbeé ne metọ́ usọ́ Esowọ né mme.”

² Ajógé mbọ ekiénné Esowọ ewé mbe eyje gbẹ genó eyi gelu né mmu gekú

jií fa mme. Egbegé mbọ, ubobo dekpa etire denome ne démyeé deshulé né mmye bọ́ abi áwyaá geloge menya mebo ne ánogé meló uka wuú.

³ Ne ekiénné Esowọ ewé epyeé makiénné apea eyje gbẹ genó eyi gelu né mmu geku jií né ebéé mega, ebwólé ela eké manóó genkwógé muú. Ne yéndégenó eyigé gelú né mmu ebéé mega gegbo.

⁴ Ne ekiénné ewé epyeé makiénné áléé, eyje gbẹ genó eyi gelú né mmu ejií gekú né mabéé ne ambu nnyi, manaá mako mabwólé mala manóó manóó. ⁵ Epyegé mbọ, nwú ndere ekiénné Esowọ ewé ebọ́ mannyi mako ejọ́ eké, “Eeh wọ muú ukpea. Wọ muú ọlu ne ọbọ ọlú, mpa wye yi ọsọ́ alú cho.

⁶ Néndé bọ́ áwá nya bọ́ ukpea ne bọ́ ekpave bye, wọ ọchye ebwó manóó nnó ányú. Abó mbọ lé nsa mbaá genó eyigé ebwó ọpyeé.” ⁷ Ajógé mbọ, nwú meko muú fọ ndere atane né geluógé upẹ Esowọ ajógé aké, “Ata Esowọ wọ Muú Ọpwoó amu, mpa wye ayi ọsọ́ alú cho, ne wáwálé.”

⁸ Ne ekiénné Esowọ ewé epyeé makiénné ani, egbe genó eyi gelú né mmu ejií gekú né ọmẹé, elyaá nnó ọmẹé edo bọ́ awú gekpọ́sógé ubalé eké ebi mewé. ⁹ Ubalé bina upyeé bọ́ álwerege Esowọ muú efwyale ewéna elú ji né amu, yémbọ ákwọré fọ matọ́ ebwó alyaá gabo ayi ebwó apye, áfegé Esowọ wó.

¹⁰ Ne ekiénné Esowọ ewé epyeé makiénné ata, egbe genó eyi gelú né mmu geku jií né mfaá geluoge gefwage menya mebo yimbọ. Egbegé mbọ, mbaá ayi menya mebo yimbọ ágbáregé gefwa jií wye ala gemuagemua. Ne akwaá ányeé manómé gétúgé ubalé ebi ebwó áwuú. ¹¹ Álwéré Esowọ muú alu né mfaánebuú gétúgé ubale ebi ebwó áwuú, ne upa ebi ebwó áwya né mmye. Yémbọ ákwọré fọ matọ́ bwó alyaá gabo ayi ebwó ábọ ọpyeé wó.

¹² Ne ekiénné ewé epyeé makiénné akéné, egbe genó eyi gelú né mmu geku jií né ebéé kpaá ewé ákuú nnó Yufretis. Egbegé mbọ, ebéé ewémbọ

ewa meko, mampye nnó afwa abi atane né egbe ewé ñmèé etanege agé meti ákoó. ¹³ Epyegé mbò, ngé ubobo mandoó nchye áléé ayi álu eké bò mantwère átané né meno mmyò yimbò ne meno menya mebo ne meno muú ekpávè ayi gebyò. ¹⁴ Mandóo yina élé aló nchye abi ápye ufélekpa. Ajye bané afwa mme meko nnó ánywére ebwó mbaá ama ákpomé mmye mamye bee né gekpékpégé bíí ebi Esòwò Muú Apwòó amu achwòó.

¹⁵ “Wúgè, me nchwòó nyè eta nyú ndere menjo achwòó né gébé eyigé muú ala akaágé. Galógáló alú ne muú ayi abeé péé, abelege mandéé jíí chanchá nnó ekáge ji aké gejógené akpa mekpo unóó.”

¹⁶ Ne mandoó nchye yimbò, anywère afwa mme ako né melu ema. Akuú melu ewémbò né mejòó bòó Híbru nnó Amagedón.

¹⁷ Ne ekiénné Esòwò ewé egbeé makiénné akénéama, egbe genó eyi gelú né mmu geku jíí né mmu gejulé. Egbege mbò nwú meko muú fò ndere atane né mmu gepúgè Esòwò mbaá ayi geluoge gefwage Esòwò gelu. Ajòó aké, “Nneré yéndégenó.”

¹⁸ Ajógémbò, gasama aké mama-mama, mbaá awyale wyòwyò, mamfeé ányá gbanḡbanḡ ne mme anyigé ne eshye. Gefòó eyigé ákwaá alá álu danḡé té mme alóó. ¹⁹ Mme anyigé mbò, melò kpaá ékaré né malu áléé, ne malò kpakpa né mme meko akwe. Ne Esòwò ate gabo ayi Babilón ápyeé, ápye ji anyú mmòó ami malu né mmu ñkò wuú. Mmòó amibò matene né metòó usòó Esòwò. ²⁰ Yéndé melò metòó nnyi ne makwe kpakpa áseé.

²¹ Ne ukpékpè makankoma ayi gema genó eké usaá bò pòḡ uta atané mfaá ákwe bòó né mmye. Bòó álweré Esòwò gétúgè ubale makankoma ebi ebwó áwu néndé, ubale bina uja dòó. *

17

Gekpékpégé mendée eno

¹ Ne ekiénné Esòwò ema né gelu-age makiénné akénéama ewé egbaré ukú ukénéama echwó jòó ne me eké, “Chwó me ñlerege nyè wò efwyale ewé Esòwò achyege nyè gekpékpégé mendée eno muú ajwólé né gejamégé mannyi. ² Afwa mme ana manane tametame ne ji. Ne manane ayi ji anané tametame achalé bòó mme ako eké élé mmòó ne ji achyéé ebwó anyuú mapyene ebwó.”

³ Ne Mendoó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Esòwò ewémbò ékpá me mfè né mashwòne. Njyege ewú, ngé mendée fò ndere ajwólé né mfaá menya mebo fò. Menya yimbò alú megemegele, awyaá makpo akénéama ne ambya afya. Asa gejamégé mabò wyeé amí machòó mabò Esòwò né menyammye wuú meko. ⁴ Mendée yimbò afye mandée magéle ne mandée gefwa, akwyéé menyammye wuú ne unó densò ebi akwyéé ne gul. Mataá ñka ne unó ebifò ebi ujame ñka dòó. Akuú ubi nnó pels. Agbaré amo ayi akwyé ne gul. Amo yimbò agbeé ne uboboo unó bi utene mbaá manane tametame jíí. ⁵ Asá mabò né népwe níí ami matene né genó gefò eyigé bòó alá akaágé garé. Asá wye áké, “Gekpékpégé Babilón, mma andée eno ako, ne muú ayi ubobo unó bi upyéé fa mme utanege ji né amu.” ⁶ Ne ngé nnó manoó bòó Esòwò ne bòó abi bòó áwáne gétúgè ápyeé genó eyi Jisòs akélege mampye mandée yimbò eké mmòó.

Ngégé ñla meno mekpo fuú. ⁷ Yémbò ekiénné Esòwò eké, “Ulanó wò óláá meno mekpo fuú?” “Ngarége nyè wò genó eyigé muú alá ákagé garé eyi getome ne mendée yina ne menya mebo makpo akénéama ne ambya afya ayi akpane ji ákéne. ⁸ Menya mebo ayi óbò ógené mbò, abó alú nya mebe, yémbò apó sé mebe. Atanege nyè né mmu gepyéé eyi geláge pò ne kwyakwya akwó ewé. Ne ajye nyè né mbaá ayi awáne nyè ji. Ne bòó abi álú fa mme, abi te ula ulóó mme Esòwò

* **16:21** Elú wáwálé nnó: Bò pòḡ bina anóó wye eké uba simen upea.

alá asá fɔ mabɔ bwɔ né mmu nɔwe ayi ásame mabɔ bɔɔ abi ábɔɔ nyɛ geɣwá eyi gélagé byé wɔ ágege menya yimbɔ álaá nyɛ mano mekpo fuú, néndé menya yimbɔ abɔ alú nya mebe ne nana apɔsé yémbɔ amágé chwɔ nyɛ.

⁹ “Mechɔ ewéna ekelege bɔɔ ábé ne denɣa. Makpo menya yimbɔ akénéama áténe mbaá makwe akénéama ayi mendée yimbɔ ajwólé wyɛ. ¹⁰ Makpo yimbɔ ntó akénéama áténe mbaá afwa akénéama. Né geluage afwa bimbɔ, ata agbo me, ama alú né gefwa nana, ama ayi alaá alú danchwɔ. Achwɔgé ágbárege nyɛ gefwa jíi né mboó gébé. ¹¹ Ne menya mebo yimbɔ ayi ábɔ alú nya mebe, ne nana alá apɔ sé, agbeé mfwa ayi agbeé afwa aneé. Ne ji alú mfwa ama né geluage afwa bimbɔ akénéama. Ne ajye nyɛ né mbaá ayi awane nyɛ ji.

¹² “Ambya yimbɔ áfya ayi wɔ ɔgéne mbɔ áténe mbaá afwa áfya abi alá alú dansɛ uto mamɣbaré gefwa, yémbɔ áchyege nyɛ ebwɔ ne menya mebo uto mamɣbaré gefwa né nchwa neke ama. ¹³ Afwa bina áfya, ákamege nyɛ meko ama, áchyéé eshyɛ ne uto gefwagé bwɔ mbaá menya mebo yimbɔ. ¹⁴ Ebwɔ áhmeé nyɛ ummyɛ né Maá egɔhɛme. Yémbɔ, Maá egɔhɛme ne aɣkwólé bíi abi ápyéé genó eyi ji akelege, ebwɔ abi Ɔsɔwɔ akuú ne ajya ammyɛ nyɛ ápwɔ ebwɔ néndé ji alú mfwa ayi abɔɔ afwa ako ne Ata ayi abɔɔ bɔ Ata ako.”

¹⁵ Ne ekiénné Ɔsɔwɔ ema ejɔɔ ne me eké, “Mannyi ayi wɔ ɔgene mbɔ, ayi mendée eno yimbɔ ajwólége wyéé áténe mbaá njune bɔɔ, ufɔɔ ufɔɔ bɔɔ, malɔ mme meko, ne ufɔɔ ufɔɔ mejɔɔ. ¹⁶ Menya mebo yimbɔ ne ambya afya ayi wɔ ɔgéne mbɔ, áji ne menya yimbɔ jimbɔ ápaá nyɛ mendée eno yimbɔ. Afɔge nyɛ yéndégenó eyigé ji awyaá, ályaá ji geɣgéné. Afyéé nyɛ menyammyɛ wuú ne áso ji ne mewɛ. ¹⁷ Néndé Ɔsɔwɔ ne áfyéé mechɔ ewéna né matɔɔ afwa bina nnó ákamé meko ama, achyéé utoó gefwage bwɔ mbaá menya mebo yimbɔ, nnó apyɛ ndere

ji Ɔsɔwɔ akélege kpaá té yéndégenó eyigé ji Ɔsɔwɔ ajɔɔ gepyɛé wáwálé.

¹⁸ “Mendée ayi ɔgéné mbɔ, áténe mbaá melɔ kpaá ewé ewyaá mfwa ayi abɔɔ afwa malɔ mme mako.”

18

Melɔ Babilɔn ekwe

¹ Unó bina ukogé, ngé ekiénné ewé fɔ ndere stané né mfaánebuú éshulé fa me. Ewya gekpékpé uto ne geɣbɔ eyi getane ji mmyɛ gepyɛ mme meko agéne. ² Ne ejɔɔ kenké eké, “Gekpékpé mé melɔ Babilɔn ekwé burup, éla lé melú ujwólé aló nchye ne mbaá ayi mandoó nchyéé ne denwɔne debodebo ne etiré bɔɔ alá akií débigé wyéé. ³ Néndé manane ayi ji ánáne tametame achalé mme meko eké elé mmɔɔ ne ji achye ebwɔ anyú mapyene ebwɔ. Afwa mme ábelé ntó ne ji ne bɔɔ abi akene gesé fa mme ákwe gefwa gétúgé geɣge manane tametame jíi.”

⁴ Ne nwú ntó meko ayi fɔ ndere atane né mfaánebuú. Aké, “Bɔɔ ba, tanege délyaá ji ékágé dékpe mbwa ne gabo wuú, ne nnó ékágé dékpe ntó né efwyale ewé ji agene nyɛ. ⁵ Gabo ayi ji apyéé mbɔgé ákwigé jíi né nchwe akwonege né mfaánebuú. Ne Ɔsɔwɔ ate gabo wuú. ⁶ Pyéé ne ji wyɛ ndere ji ápyéé ne enyú. Genó eyigé ji apyéé ne enyú shuge ji amu manáne ápeá. Fyéé mmɔɔ né mmu amo magbeé, déchwaré mami matoó mapwɔ ami ji áchwaré achyéé bɔɔ anyuú, déchyéé ji anyú mami. ⁷ Ne pyéé ji ágé efwyale ne ali wyɛ ndere ji áfége geme jíi, ányéé apɔge né mmu gabo. Ji adoó ebwɔ ewame ajógé aké, ‘Me mfwa mendée mpɔ fɔ mekwí ne mbéé fɔ ne mesome kánka’. ⁸ Ne gétú eyigémbɔ, efwyale éshúlege nyɛ ji mmyɛ né bíi uma ne mameé, mesome, ne emímí mesa. Ne asɔɔ nyɛ ji né mewɛ néndé Ata Ɔsɔwɔ ese muú asɔɔ mpa wuú, aɣea apwɔ amu.”

⁹ Afwa mme abi ábelé ne ji, ebwɔ abi ákpené mbwa ne ji ányéé né mmu gabo ápɔge ágegé nyɛ amuawɛ ayi atanegé né mewɛ ewé esɔɔ ji, álilí nyɛ alá

ne mesome. ¹⁰ Ebwó átene tete gétúgé áfóó nnó ákpene nye né efwyale ne melo Babilon, ájelege mmye ájógé áké, “Ebo ne wo nnó, Babilon gekpekepege melo ne melo ewé enea geme, efwyale éshulé wo mmye né nchwaneke ama.”

¹¹ Bóó abi ákene gese fa mme álilí nye alá ne masome néndé yé muú ayi áname unó gesege bwó ápo sé.

¹² Yé muú apó sé ayi áname unó bi ebwó ákpóó. Unó bina elé gul ne seleba, mataá malómáló ne unó bi ujame nka dóó ákuú ubi nnó pels, eshyéé ndeé, ndeé afwa, ndeé megele ne gefógé ndeé nka eyi ákuú eji nnó silk ne unó bi akwyeé ne ambya meshuú, unó bi akwye ne ufóó ufóó unó ebi ugóó gebe unó bi akwye ne afyaákó, gese, ne gefógé ntaá eniné ákuú nnó mabel. ¹³ Unó ebifó ntó ebi alá name sé elé mawéé nka ami manome gebe gelógéló, baá unó abi ápye menyéé agóó ákuú abi nnó sinamum méery, insent, ne frankinsent.

Mmóó gref, mawéé ne menyéé nkane: flawa melóméló ayi apye bred ne mbeé gefógé nchi eyigé ákuú nnó whit. Ne utu nkane: mpó, magonje, mpó mekagala, mboó gese uka úpeá ayi mpó mekagala ejame ne ákwaá abi ákpóó nkane afwe. Yé muú apó sé ayi aname unó bina uko. ¹⁴ Bóó abi ákene gese ájógé nye ne ji áké, “Unó ulúló uko ebi wo ákelege nnó ube ebyéé upó se. Ne unó uko ebi upyéé nnó wo óbe gbene ebi upye ntó nnó wo ókwó ngó ómáge gé sé ubi.” ¹⁵ Ne ebwó bimbo abi abóó gefwa gétúgé ákene gese ne ji áténégé nye tété ne efóó nnó ákpene nye né efwyale ne ji, álilí kenké ne mesome, ¹⁶ ájógé áké, “Ebo nnó, ebó nnó ne Babilon melo kpaá. Babilon alú nyá eké mendée ayi abó afyéé mashyéé ndeé, mandeé megele, ne mandeé gefwa. Akwyeé menyammye wuú ne unó desó ebi akwye ne gul, mataá malómáló ne unó bi ujame nka dóó ákuú nnó pels.

¹⁷ Né nchwa neke ama gefwa jíí geko geno.”

Bóó ákpakpa abi áneá geme né masogéka ne bóó abi ákené wye, abi

ápye utóó né mmu, ne abi ákene gese né mmu, átenege nye tété, ¹⁸ ákálege gétúgé ágéné amuawe ayi atanege né mewé ewé asóó ji, ájelege mmye áké, “Cha oo, ndé melo ewé ekwane gekpékpé melo ewé.” ¹⁹ Ne áchwe matwo ágbé né makpo bwó, álilé nye ála ne mesome metóó ájógé áké, “Ebo nnó, ebo nnó, ne melo kpaá, melo ewéna ne ebo elú meló ewé bóó ako abi awyaá masogéka né ebeé mega ákwene gefwa wyéé gétúgé gefwa eyigé ji awyaá. Yémbó né nchwaneke ama, yéndégenó eyigé ji awyaá génó.”

²⁰ Enyú ako abi délú né mfaánebuú begé ne nechóchó néndé Esowó achó melo Babilon. Ne enyú bóó Esowó, ángbá Kras ne bóó ekpávé Esowó begé ntó ne nechóchó néndé Esowó asóó me mpa wuú gétúgé gabo ayi ji apyéé eta nyú.

²¹ Ajógé mbó, gekpekepege ekiénné Esowó fó ebwéé ntaá eniné nelú eké gekpékpége ntaá eniné ákwóó unó efome né mmu ebeé mega jegemmmm ejóó eké, “Wye ndere ntaá eniné na nékwene ne eshye nechógeré, mbóntó ne áfómege nye melo Babilon ne eshye, áchó ewu. Ndere elúmbó bóó ámáge gé nye se ewú. ²² Ne ámáge wú sé meko néñke ení ákwele, makwa ayi akwané, ambya ayi áfómege ne mbá né melo Babilon. Ne yé muú deshweé ama ayi amáge be wyéé apó. Ne amagé wú nye sé ndere muú akwóó nchi né ntaá. ²³ Ne yé bíí uma ntó gengbógé etúlékán gegénege sé wyéé. Yé epaá neba muú áwuú sé wyéé. Bóó bíí abi ákene gese ne abó álu bóó abi áneá geme fa mme yina, ne bóó megyaá bíí abwólé maló mme mako ne depóré megyaá bwó.”

²⁴ Kwyaakwa alu nnó Babilon áwá bóó ekpávé bíí ne bóó abifó ako abi álu bóó Esowó. Ne manoó bóó bina malu ji mmye chónchó ne ami bóó ako abi áwáné né mme meko, ne Esowó achó melo ewéna gétúgé gabo ewu.

19

¹ Unó bina upyégé mbó, nwú gewyagé meko eké, meko gejamégé bóó né mfaánebuú. Akálege kenké

áké, “Défɛé Ɛsɔwɔ, ji ne aferege bɔɔ né ɛfwyale gabo. Ji ne abɔɔ ɲɔ ne uto ukó. ² Mpa wuú alú cho ne wáwálé. Ji afyɛ gekpékpégé mendée eno yina né ɛfwyale. Mendée yina ne achɔɔ bɔɔ mme ne manáné tametame. Ɛsɔwɔ afyɛ ji né ɛfwyale gétúgɛ manoo bɔɔ utɔɔ bií abi ji áwané.” ³ Ama kalé kenké áké, “Défɛé Ɛsɔwɔ, amuawɛ ayi átánege né mewɛ ɛwé ɛsɔɔ ji ákwɔme ájyɛé mfaá té kwyakwya ne kwyakwya.” ⁴ Akálégɛ mbɔ, ákpakpa bimɔ esaá meso eni ne menya ɛyimɔ meɛ eni, ákwe uwya mme ánógɛ Ɛsɔwɔ muú ajwólé né mfaá geluógɛ gefwa áké, “Amɛn défɛé Ɛsɔwɔ.”

Apyɛ epaá nebane Maá ɛgɔɲme

⁵ Né meko muú fɔ, atané né geluógɛ gefwagɛ Ɛsɔwɔ ajógɛ aké, “Fégɛ Ɛsɔwɔ se ɛnyú ako abi délú baá defwɛ bií ne dénógɛ ji abi áɲea gemɛ ne abi alá áɲea gemɛ wá.” ⁶ Ajógɛ mbɔ, nwú meko fɔ ɛké meko gejamégɛ bɔɔ. Alu ɛké gewyagɛ makɔné nnyi ne ɛké meko gekpɛkpɛge néfe. Akálege áké, “Défɛé Ata Ɛsɔwɔ se Muú Apwɔɔ amu, ji alú mfwá. ⁷ Ɛse ako débɛ ne nechóchɔ, débɛnege ji mabɔ ne déchyɛge ji ɲɔ, néndé bií epaá nebane Maá ɛgɔɲme ukwóné ne Mendée neba wuú akpome mé mmyɛ ágilé ji. ⁸ Achyɛé Mendée neba Maá ɛgɔɲme ɛshyɛé ndeé nnó afyɛ. Mandeé yimbɔ ágeɲege manemane, ne (átɛne mbaá ulɔɔ melú ebi bɔɔ Ɛsɔwɔ álerege).”

⁹ Ne ɛkiénné Ɛsɔwɔ ɛwémbɔ, ɛma ejɔɔ genó ɛyigé fɔ ne me ɛké, “Metɔɔ megɔmegɔ ɛɛ ne bɔɔ abi álɔɔ ɛbwɔ nnó áchwɔ ányé epaá neba ne Maá ɛgɔɲme.” Ne ɛma ejɔɔ genó ɛyigé fɔ ɛké, “Mekómejɔɔ ɛyina ɛtane mbaá Ɛsɔwɔ jimɔɔ.”

¹⁰ Nwúge mbɔ, nkwe ɛwu uka nnó nnógɛ ɛwú, yémbɔ ejɔɔ ɛké, “Ɔpyɛgɛ fɔ mbɔ, mentó nlú lé maá utɔɔ Ɛsɔwɔ wyɛ ndere wɔ ne ate aɲme byɛé abi alú bɔɔ Ɛsɔwɔ abi ákwɔlegɛ wáwálé ayi Jisɔs aléré né genó ɛyi ji agaré. Nógɛ élé Ɛsɔwɔ néndé élé wáwálé ayi Jisɔs aléré né genó ɛyi ji agaré ne

achyɛé bɔɔ ɛkpávɛ Ɛsɔwɔ mekomejɔɔ ayi ɛbwɔ ágarége.”

Kras ammyɛ apwɔ menya mebo

¹¹ Nge ndere mfaánebuú alu fuú, nké mpɛlé nge mpɔ mekagala pópó. Muú ayi ajwólé né mfaá akamege nnó, muú ayi dékágɛ nɛré metɔɔ ne ji, ji ayi apyɛé bɔɔ ákagɛ wáwálé ayi atome ne Ɛsɔwɔ. Asɛlé mati ayi alú cho mansɔ mpa ne ammyɛ umyɛ ne bɔɔ abi alá akií fɔ ji. ¹² Amɛ ji agɛnege ɛké nenɔme mewɛ. Akwere gejamégɛ délaré gefwa né mekpɔ wuú. Ásá mabo né menyammyɛ wuú ami yé muú alá ákagɛ ɛkósé wyɛ jimɔ. ¹³ Awya nku ayi afyɛ né mmu manoo ne mabo mií makamege nnó, “Mekomejɔɔ Ɛsɔwɔ.” ¹⁴ Ne bɔɔ bee abi alú né mfaánebuú afyɛ mandeé pópó, ayi akpeage, ákwyɛé áji ne ɛshyɛ ndeé. Ajwólé né mfaá mpɔ mekagala ɛyi elú pópó ákwɔlege ji. ¹⁵ Aparanja ayi achyaá atane ji né meno. Asɛle nyɛ élé aparanja yina ne ammyɛ ne bɔɔ malɔ mme meko apwɔ ɛbwɔ. Agbarege nyɛ ɛbwɔ ne amu matomato, Ne aɲamege nyɛ manaá umpomé né mmu ejya mmi nnó áɲame manaá matane wyɛé, ne ejya ɛwéna ɛtɛne mbaá metɔɔ usɔɔ Ɛsɔwɔ Muú Apwɔɔ amu. ¹⁶ Asa mabɔ né ndeé ɛyi elú ji mmyɛ ne melú ɛwé ɛkweré ena geka wuú áké, “Mfwá ayi abɔɔ afwá ako ne Ata ayi abɔɔ bɔ Ata ako.”

¹⁷ Ne ngé ɛkiénné Ɛsɔwɔ fɔ ndere ɛtɛne né mfaá ɲmɛ, ɛkú kenké ɛké denwɔɔné déko ɛti délyɛnege té mfaá ufɔɔ ufɔɔ denwɔne ɛtiré dényɛé uɲkwɔ unó “Chwógɛ dénywere mbaá ama, dényɛ gekpékpégɛ epaá ɛwé Ɛsɔwɔ ágbárege nyɛ. ¹⁸ Chwógɛ dényé uɲkwɔ afwá, ákpakpa bɔɔ bee ne bɔɔ bee, mpɔ mekagala ne bɔɔ abi ákɛne né mfaá ejɛ. Chwógɛ dényɛ uɲkwɔ bɔɔ ako, afwɛ ne abi alá ápó afwɛ, ne bɔɔ abi aɲea gemɛ ne abi alá aɲea gemɛ wá.”

¹⁹ Ejógɛ mbɔ, ngé menya mebo ayi atane né mmu ɛbɛé mega, ne afwá mme ako ne bɔɔ bee bwɔ ánywere mbaá ama nnó ammyɛ bee ne muú

ayi akene mfaá mpó mekagala yimbó pópó ne bós bee abi. ²⁰ Yémbó ápye menya mebo yimbó chónchó ne muú ekpávè gebyó, ji ayi apyé ufelekpa né mbe ushu menya mebo yimbó. Ufélekpa bina ne ji aselé abwólé bós abi awyaá gelogé menya mebo yimbó ne ánógé meló uka wuú. Ne áfome menya mebo yimbó ne muú ekpávè gebyó né mmu gepyege mewé ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó salfó. ²¹ Ne muú ayi ajwólé mfaá mpó mekagala ayi pópó, ase aparanja ayi atane né meno wuú awá bós abi álaá, denywone déko, dényé menya uḡkwo bós bimbó kaka dépwá.

20

Afyé danchomeló deno aḡme dele

¹ Ne ngé ekiénné Eṣowó ndere etane né mfaánebuú eṣhulege mme. Eḡbaré né ebwó wuú agbógolo gepyé eyi geláge pó ne kwyakwya ne gekpékpége mkpókóvé. ²⁻³ Ekiénné ewémbó, epye gekwenege mmyó ayi ákuú ji nnó dragón ji ne ákuú nnó danchomeló ne satan ewe ji, ebwéé efome né mmu gepyé eyigémbó, eḡbe meno gepye eyigémbó edye ewu. Danchomeló alá né mmu né aḡme dele. Apye mbó nnó ji agégé sé meti ewé ji abwólége bós mme. Ne dele aḡme yina akógé, abós manlyáá ji né maá mboó gébé.

⁴ Ne nké mmágé pé, ngé uluó gefwa, ne bós abi ajwólé wye. Bós bina elé abi Eṣowó achyéé ebwó ebwonye nnó ágbárege gefwa. Ne ngé ntó mandoó bós abi áwáné ebwó gétúgé ágaregé wáwálé ayi Jisós aleré né genó eyi ji agaré ne mekomejóó Eṣowó. Bós bina ne álú bós abi alá nógé fó menya mebo yimbó yé ebé lé meló uka wuú. Ne yé geloge menya yimbó ebwó ákámé fó nnó ása geji né mampwe bwó yé né amu bwó wó. Eṣowó apye ebwó ákwilé né negbo ágbaré gefwa ne Kras né aḡme dele. ⁵ Gé ndó mbe ayi Eṣowó apyéé bós ákwilé né negbo na. (Ne bós abifó ntó abi ágbóó, Eṣowó apye fó ebwó ákwilé né negbo wó,

kpaá té dele aḡme yina ábyéé.) ⁶ Metós megómegó ebe ne bós abi Eṣowó ajyaá, ebwó abi ji apye nye ákwilé né negbo né ndó ayi mbe, ayi ji apyéé nye bós ákwilé né negbo. Eṣowó ajya ebwó nnó ábé bós bíí ne ebwó ágboó fó negbone ndó epeá. Abéé nye elé ampyéé upé mbaá Eṣowó ne Kras, ne ebwó ágbárege nye gefwa ne ji né aḡme dele.

Eṣowó apwó danchomeló

⁷ Ne aḡme dele ayina akoóge, Eṣowó aferege nye danchomeló né deno etiré abó afyéé ji. ⁸ Atanege, akené nye abwólege bós né maló mme meko. Ákuú umé maló áyina nnó Gḡg ne Magók. Danchomeló anywerege nye ebwó ako né mbaá ama, nnó ammye bee. Ne bós abi ámmye nye ummye bina ájame nye eké gesóoge mbale nnyi. ⁹ Atanege nye né maló mme meko, anó mbaá ayi bós Eṣowó ánywere. Mbaá yimbó elé meló kpaá ewé Eṣowó agboó ne ewú. Anógé meló ewémbó mme, mewé etanege nye né mfaánebuú elwe ebwó ako ásóó. ¹⁰ Ne afomege nye danchomeló muú abwólé ebwó né mmu gepyége mewé ewé elúlé ne genó eyigé ákuú nnó salfó. Mbaá yina ne abó áfome menya mebo ne muú ekpávè ayi gebyó. Ne ebwó áwuú nye ubale wye utuú ne ḡwómese te kwyakwya te kwyakwya.

Eṣowó asó kwyakwya mpa

¹¹ Ne ngé gekpékpége geluóge gefwa eyi gélú pópó ne muú ayi ajwólé mfaá. Ne mfaánebuú ne mme áseé né mbe ushu wuú yé muú agé sé ebwó wó. ¹² Ne ngé ntó bós ako abi ábó ágboó, abi áḡea gemé ne abi alá ḡea gemé wó. Ebwó ako atené né mbe geluóge gefwa eyigémbó. Ne anene bó ḡwe, anene nto ḡwe ayifó ayi awyaá mabó bós abi ábós nye geḡwá eyi géláge byé. Ne muú ayi ajwólé, akwólé dépwó etiré bós bina ábó apyéé ndere ásamé né mmu bó ḡwe, asó mpa bwó. ¹³ Ne ebeé mega elyaá bós abi abó ánómé wye átané átené ne geluóge gefwa. Wyémbó ntó ne negbo ne meló áwuú bós, ályáá áwuú bós átané átené né geluó gefwa

eyigémbò. Ne muú ayi ajwólé mfaá geluógé gefwa akwále dépò etiré bwó ábò ápye, asò mpa bwó. ¹⁴Apyegé mbò ákpa negbo ne melò áwuú bòó aḡme né mmu gepyege mewε. (Gepyege mewε ewéna elé negbo né ndò epea.) ¹⁵Ne yéndémuú ayi mabò amií malá pò né mmu ḡwe ayi awyaá mabò bòó abi abòó nye geḡwá eyi gélagé byé afomege ji né mmu gepyege mewε.

21

Esòwò akwyéé mme ayi meke ne mfaánebuú ayi meke

¹ Epyegembò, ngé mfaánebuú ayi meke ne mme ayi meke. Mfaánebuú ayi mbe ne mme ayi mbe chónchó ne ebéé mega ápó sé. ² Ne ngé ntó melò ukpea ewé ákuú nnó Jerosale ayi meke ndere átane né mfaánebuú mbaá Esòwò ashulege áchwóó. Akwyéé ewú ndere mendée neba akwyegé menyammye agilé menò wuú. ³ Ne nwú meko muú fò, atane né geluógé gefwage Esòwò ajógé kenké aké, “Nana Esòwò achwó jwólé ne akwaá. Ji ajwólé nye ne ebwó, ne ebwó ntó ábéé nye bòó bií. Esòwò jimbòó abéé nye ne ebwó ne abéé nye ntó Esòwò bwó. ⁴ Ji atilé nye ebwó manse ako né ame. Negboó nebéé nye sé, ne bòó abéé nye sé ne mesome, ebwó álili nye sé, ne yé ubalé áwuú nye sé néndé unò bi ukwene ukoó mé.” ⁵ Ne muú ayi ajwólé né mfaá geluoge gefwa ajóó aké, “Wúgé, nana mpye unò ukó ulaá uke.” Ne ama ajóó ne me aké, “Sa unò bina mme néndé mekomejóó eyina elú wáwálé, nerege metóó nnó unò bi ájóó upyéé nye.” ⁶ Ama ajóó ne me aké, “Nnere yéndégenó, me ne nlú muú mbe ne ayi kwyakwya, unò uko ulóó ne me ne ukwyagé ne me. Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá epye ji, nchyege ji manaá anyú ewé álá achyege fò ḡka. Manaá ami mbò matanege né embu nnyi ewé ewyaá manaá ami machyegé geḡwá. ⁷ Ne yéndémuú ayi ammye apwóó gabo, me nchyege nye ji unò bina. Me mbeéé nye Esòwò wuú

ne ji ntó abéé nye maá wá. ⁸ Yémbò, bòó abi áfóó mampyegé unò bi me nkelege, abi áshyá mamfyε metóó ne me, abi áchwó menyammye bwó ne gabo, abi awané bòó, abi anane manané tametame, abi anyéé mafoó, abi ánógé aló uka, ne bòó akó abi ábyoge gebyò ákpane nye ebwó áfome mmú gepyege mewε ewé elúlé ne genó eyi ákuú nnó sòlfò. Gepyege mewε ewéna elé negbone ndò epea.”

Jon ama age melò Jerosale ewé meke

⁹ Ne ekiénné Esòwò ema, né geluage makiénné Esòwò akénéama ayi agbaré ukú efwyale ukénéama echwò ejóó ne me eké, “Chwó me nlerage nye wò mendée neba, mendée ayi Maá eḡḡme ábáne nye.” ¹⁰ Mendoó Ukpea echwó me mmye ne ekiénné Esòwò ewémbò ekpa me mfé né mfaá mekwe ewé eḡoge dóó, eléré me melò Jerosale ewé elú melò ukpea ndere etané mbaá Esòwò né mfaánebuú eshulege mme. ¹¹ Geḡgbógé Esòwò gegénege wyeé manémané, ne melò ewémbò éshwánege ntó eké mataá malómaló ayi ákuú nnó jasper. Egénege ḡanéḡané eké makankoma. ¹² Gebame eyi geḡógé genò melò ewémbò mme. Gebame eyigémbò gewya mano gebame áfyanéápeá. Né mano gebame yimbò makiénné Esòwò áfyanéápeá áténé wye ábáme. Né mano gebamé yimbò ntó ása mabò matoó bòó Isrèli áfyanéápeá wyeé. ¹³ Mano gebamé yina, áléé álú né eḡbe ebwònye, áléé álú né eḡbe ebwòbe, áléé álú mbe ne áléé álú meso. ¹⁴ Aténé gebamé eyigémbò né mfaá mabómé áfyanéápeá. Asa mabò áḡgbá Maá eḡḡme áfyanéápeá né mabómé yina. ¹⁵ Ne ekiénné Esòwò ewé ebò ejógé mbò ne me, eḡbaré meto ewé amεge unò wyeé, akwyéé ewú ne gul. Elé meto ewémbò ne ewú ebò emεgé melò kpaá ewémbò. Eméé makwóó gebamé chónchó ne manombi. ¹⁶ Metyéé melò ewémbò ne unalé úlú wye janja. Ekiénné Esòwò ewémbò eméé melò ewémbò ne meto ewé eḡbaré, metyéé melò ewémbò elú

ηkpa neke dele ne geba. Wyembɔ ntó ne unalé ne unɔgé melɔ ewémbɔ úlú. ¹⁷ Ekiénné Ɛsɔwɔ ewémbɔ, emeé ntó unɔge gébamé eyigémbɔ, gelú matyeé amu usaá uléé meso ekéné ndere akwaá ámegé unó. ¹⁸ Aténé gébamé eyigé na ne mataá malómáló ayi ákuú nnó jaspera. Ne yéndégenó né melɔ ewémbɔ ákwyε geji ne gul. Gul yimbɔ ápó ne deba, ne agenege eké efeé. ¹⁹ Ne mabómé ayi átene gébame eyigémbɔ né mfaá, ákwyεé áji ne mataá ηka ufóufó. Ntaá né mbe eniné aló manténe mabómé yimbɔ nékámege nnó jaspera, eníne gbeé mataá apea nékámege safaya, eníne negbeé áléé nékámege áget, eníne négbeé áni nékámege éméral. ²⁰ Eni négbeé mataá átá nékámege ɔni, eni négbeé akené nékámege kánelyan, eni négbeé akénéama nékámege krisolite, eni negbeé aneé nékámege berin, eni negbeé aneéneama nékámege tɔpas, eni negbeé afyaá nékámege krisopreis eníne negbeé afyaneama nékámege jacint, ne eníne negbeé áfyanéápeá nékámege ametis. ²¹ Mano gébámé ayina áfyanéápeá ákwyεé áji ne mataá ηka áfyanéápeá ayi ákamege nnó pels, ne ákwyεé yéndé menó gébámé ne pel ama, ne ákwyεé metó melɔ ewémbɔ ne gul. Ayi alá pó ne deba, ne agéne eké efeé.

²² Ne ngé fɔ ɛcha ure Ɛsɔwɔ né melɔ ewémbɔ wó néndé, Ata Ɛsɔwɔ jimbɔ́ Muú Apwɔ́ amu ne Maá egɔηme ne álú ɛcha ewémbɔ. ²³ Melɔ ewémbɔ ekelege sé nnó ηme yé ebe elé mfaá agénege wyεé néndé genjgbɔge Ɛsɔwɔ ne gelú mewe ewé egénege wyε ne etulekan wuú elé Maá egɔηme. ²⁴ Bɔ́ malɔ mme meko ákené nyε né mmu genjgbɔ eyigémbɔ. Ne afwa mme achwɔ́ nyε ne ηgɔ bwɔ́ né melɔ ewémbɔ. ²⁵ Mano gebamé eyigé na, ábeé fuú yéndégébé, néndé utuú ugilé fɔ wyεé. ²⁶ Ne ebwɔ́ áchwɔ́ nyε ne ηgɔ ne énogé bɔ́ malɔ mme meko né melɔ ewémbɔ. ²⁷ Yémbɔ, yéndégenó eyigé gélágé pó pópó né mbe ushu Ɛsɔwɔ, gékpené fɔ né melɔ ewémbɔ, yé muú

ayi apyεé depɔ debodebo yé ebé elé muú gebyɔ akpené fɔ wyε. Ekosé bɔ́ abi mabɔ bwɔ́ malu né mmu ηwe Maá egɔηme ayi asamé mabɔ bɔ́ abi abɔ́ nyε genjwá eyi gélágé byé ne ákpenε wyε.

22

Ebeé ewé ewyaá manaá ami machyεge genjwá eyigé gélágé byε

¹ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ewémbɔ, eléré me ntó ebeé ewé ewyaá manaá ami machyεge genjwá eyi gélágé byé, magenege eké efeé meke. Ebeé ewémbɔ etanege né geluɔge gefwage Ɛsɔwɔ ne maá egɔηme. ² Ɛshúlege ejye né metó melɔ ewémbɔ. Né yéndé egbe ebeé ewéna, unɔ́ ebi uchyεge genjwá úlú wyε. Unɔ́ ebimbɔ uwɔme umpomé ndɔ efyánépeá né ηme. Ne yéndé mfaá uwɔmé ndɔ gama. Ne bya unɔ́ ebimbɔ úlú uka ebi ápyε bɔ́ mameé né mme meko átoógé. ³ Ne yéndégenó eyigé Ɛsɔwɔ áleré geji ukwekwε amu gebéé fɔ né melɔ ewémbɔ.

Ne geluɔge gefwage Ɛsɔwɔ né maá egɔηme gebéé nyε wyε ne bɔ́ utɔ́ bíí ánógé nyε ji. ⁴ Ágené nyε ushu Ɛsɔwɔ, asamé nyε ntó mabɔ míí né mampwe bwɔ́. ⁵ Utuú ugilé fɔ né melɔ ewémbɔ. Ne bɔ́ abi álu wyε ákelégé sé genjɔ etúlékán ne ηmεé néndé Ata Ɛsɔwɔ ne abéé nyε genjgbɔgé ebwɔ́. Ne ebwɔ́ ágbarége nyε gefwa té kwyakwya ne kwyakwya.

Jisɔs aké ji amagé chwɔ́ nyε fa mme

⁶ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ewémbɔ ema ejɔ́ ne me eké, “Mekómejɔ́ eyina elé wáwálé kámege ne eji. Ata Ɛsɔwɔ muú achyεge mendoó mbaá bɔ́ ekpávé bíí atɔ ekiénné wuú nnó echwɔ́ eléré baá utɔ́ bíí unó bi uchwɔ́ upyεé.”

⁷ Ne Jisɔs aké, “Wúgé, ela gachyεé me nchwɔ́. Metó megɔmego ebe ne bɔ́ abi ápyε unó bi ásamé né mmu ηwe yina ebi upyε nyε nana ne meso gébé.”

⁸ Me Jɔn nlú muú ayi nwuú, ne ngené unó bina uko. Nwúgé ne ngége unó bina nkwe uwya mme né

mbe ushu ekiɛnné Ɛsɔwɔ ɛwé eléré mbɔ me unó bina nnó me nógé ɛwú. ⁹ Yémbɔ ɛjɔ́ ne me eké, “Ɖpyegé fɔ́ mbɔ, me ntó nlú élé muú utɔ́ Ɛsɔwɔ wye ndere wɔ ne ate aɣme bye abi álú bɔ́ ekpávé Ɛsɔwɔ ne abifɔ́ ako abi ábélege mekomejɔ́ ayi ásámé né ηwe yina. Nógé lé Ɛsɔwɔ.” ¹⁰ Ɛma ɛjɔ́ eké, “Ɖbigé fɔ́ mekomejɔ́ yina, ayi ásámé né mmu ηwe yina ayi agarége unó bi upyɛ́ nye nana né ɛbí upye nye meso gébé, néndé gébé ɛyigé unó bina upye nye gélá kwókwólé. ¹¹ Ndere elúmbɔ, yéndémuú ayi ápyɛ́ gabo, ápyegé wye gabo wuú. Ayi ápyɛ́ ukwenkwe unó ápyegé wye ukwenkwe unó, ayi ápye genó ɛyi gélú cho ápyegé wye genó ɛyi gélú cho ne ayi álu pópó ábéé wye pópó.”

¹² Jisɔs ama ajɔ́ aké, “Gegé, ɛla gachyɛ́ me nchwɔ́. Nké nchwɔ́, nchwɔ́ ne nsa ayi nchyege yéndémuú ndere ji apye utɔ́. ¹³ Me ne nlú genóge mbe ne ɛyigé kwyakwya, muú mbe ne ayi kwyakwya, unó uko uló ne me, ne ukwyage ne me.”

¹⁴ “Metɔ́ megɔ́megɔ́ ɛbéé ne bɔ́ abi áshwɔ́ne mawulé bwɔ́ akpea pópó. Ɛbwɔ́ ne Ɛsɔwɔ achyege nye ɛbwɔ́nye nnó ákoó né meno gébamé ákpe né melɔ́ ɛwémbɔ ányé umpomé genɔ́ ɛyigé gechyɛge geɣwá ɛyi gélágé byé. ¹⁵ Bɔ́ abi álá ákpe ne fɔ́ né melɔ́ ɛwémbɔ élé bɔ́ abi álu eké bɔ́ mammye, bɔ́ abi ányé mafoó abi ánane manané tametame, abi áwane bɔ́, abi ánógé aló uka, abi ábyɔge gebyɔ́ ne bɔ́ débwalé.

¹⁶ “Ne me Jisɔs ntó ekiɛnné wa nnó ɛchwɔ́ ɛgaré ɛnyú unó bina né machomele bɔ́ Ɛsɔwɔ. Me nlú mpyáne mfwa Devid, me nlú ntó eké membe ayi agenege né gejegegé bíí.”

¹⁷ Ajɔ́gé mbɔ, Mendoó Ɛsɔwɔ ne Mendée maá ɛgɔ́me aké, “Chwɔ́ Ata Jisɔs.” Ne yéndémuú ayi awuú mekomejɔ́ yina, abɔ́ manjɔ́ ntó nnó “Chwɔ́.” Ne yéndémuú ayi mmwólé manaá ɛpyɛ́ ji, achwɔ́ ne yéndémuú ayi akélege achwɔ́ anyú manaá ami machyege geɣwá ɛwé álá chyegé ηka.

Kwyakwya mejɔ́

¹⁸ Ne me Jɔn nkwelege mbeé mbaá yéndémuú ayi áwuú mekomejɔ́ ayi asamé né mmu ηwe ayina. Mekomejɔ́ yina ayi agarege unó bi upyɛ́ nye nana ne ɛbi upye nye meso gébé nnó, “Muú ayi agbege genó ɛyigé chá né unó bi ásámé né ηwe yina, Ɛsɔwɔ agbege nye ntó ɛfwyale wuú ne ufɔ́ mameé ukeneama ɛbi ásámé né ηwe yina. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi aferege genó né unó bi ásámé né ηwe yina ayi agaré unó bi upyɛ́ nye nana ne ɛbi upye nye meso gébé, Ɛsɔwɔ ntó aselé nye uto ɛbi abɔ́ achyɛ́ ji nnó akpé ne melɔ́ ukpea ɛwémbɔ ányé umpomé genɔ́ ɛyi géchyége geɣwá ɛyi gélágé byé, ndere asamé né ηwe yina.”

²⁰ Ne muú ayi agarége unó bina aké, “Wáwálé ɛlá gachyɛ́ me nchwɔ́.”

Jɔn aké, Amen, chwɔ́ Ata Jisɔs.

²¹ Nnɛ́nɛ́mmye nnó Ata Jisɔs álérégé bɔ́ Ɛsɔwɔ ako galógál.